

Bölcsészdoktori (PhD) értekezés

Kuffart Hajnalka

2018

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Iskolavezető: Dr. Óze Sándor DSc
Egyháztörténeti Műhely
Műhelyvezető: Dr. Szovák Kornél DSc

Kuffart Hajnalka

**Modenában őrzött esztergomi számadáskönyvek és az
esztergomi érsekség udvartartása**

Bölcsészdoktori (PhD) értekezés

Témavezető: Dr. Szovák Kornél DSc

2018

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	3
I. Bevezetés.....	5
<i>I. 1. Célkitűzés</i>	<i>5</i>
<i>I. 2. Rövid kutatástörténeti előzmények.....</i>	<i>7</i>
II. Számadáskönyvek és könyvelési módszerek.....	9
<i>II. 1. A Hippolit-kódexek, azon belül az esztergomi számadáskönyvek jellemzése.....</i>	<i>9</i>
<i>II. 2. A ferrarai hercegség adminisztrációs rendszere.....</i>	<i>12</i>
<i>II. 3. Az esztergomi számadáskönyvek bemutatása szerzők szerint csoportosítva</i>	<i>16</i>
II. 3. 1. Lorenzo Theodato d’Aversa két számadása.....	16
II. 3. 1. 1. Jövedelmi számadás (1487).....	19
II. 3. 1. 2. A személyzet könyve (1487).....	23
II. 3. 2. Piero Pincharo de Parma könyvelési rendszere és kötetei	28
II. 3. 2. 1. Inventárium (1487–1498).....	34
II. 3. 2. 2. Főkönyvek.....	48
II. 3. 2. 2. 1. Jövedelmi és kiadási főkönyv (1487).....	48
II. 3. 2. 2. 2. Jövedelmi főkönyv (1488)	57
II. 3. 2. 2. 3. Jövedelmi főkönyv (1489)	65
II. 3. 2. 2. 4. Kiadási főkönyv (1489)	76
II. 3. 2. 2. 5. Jövedelmi főkönyv (1490)	83
II. 3. 2. 2. 6. Kiadási főkönyv (1490)	89
II. 3. 2. 2. 7. Jövedelmi és kiadási főkönyv (1491).....	96
II. 3. 2. 2. 8. Kiadási főkönyv (1492)	108
II. 3. 2. 2. 9. Jövedelmi főkönyv (1493)	113
II. 3. 2. 2. 10. Jövedelmi főkönyv (1494)	121
II. 3. 2. 3. Alkalmazottak kifizetései (1490, 1493, 1494).....	127
II. 3. 3. Provizori és egyéb tisztviselők által készített számadások	130
II. 3. 3. 1. Provizori számadások.....	130
II. 3. 3. 2. 1. Battyányi István számadásai	131
II. 3. 3. 2. 1. 1. Kiadási kötet (1488)	132
II. 3. 3. 2. 1. 2. Pizétumjövedelmek (1488).....	135
II. 3. 3. 2. 1. 3. A konyha számadása (1489).....	137
II. 3. 3. 2. 1. 4. Jövedelmi és kiadási kötet (1490).....	140
II. 3. 3. 2. 2. Tomori Bernát pozsonyi intéző számadása (1489/1490)	146
II. 3. 3. 2. 3. Jakab kanonok provizor számadása (1492).....	147
II. 3. 3. 2. 4. Bernardo Monello provizor számadásai.....	152
II. 3. 3. 2. 4. 1. Jövedelmi és kiadási kötet (1492–1494).....	152
II. 3. 3. 2. 4. 2. Konyhakönyv (1492–1494)	156
II. 3. 3. 2. 4. 3. Kiadási kötet (1492–1494).....	158
II. 3. 3. 2. Ludovico di Orlando tárházi számadása (1492–1496)	159
II. 3. 3. 3. Donato Marinelli d’Arezzo számadásai	162

II. 3. 3. 3. 1. Személyzet könyve (1494–1495).....	163
II. 3. 3. 3. 2. Kiadási kötet (1494–1495).....	166
II. 3. 3. 3. 3. Naplókötet (1495).....	169
II. 3. 3. 4. Tommaso Amadeo számadásai	172
II. 3. 3. 4. 1. Jövedelmi kötet (1495–1497).....	173
II. 3. 3. 4. 2. Kiadási kötet (1495–1497).....	176
II. 3. 3. 4. 3. Jövedelmi és kiadási kötet (1497–1498).....	180
III. Tíz év Esztergomban – Hippolit udvartartásának élete és eseménytörténete	181
<i>III. 1. A személyzet felvétele.....</i>	<i>182</i>
<i>III. 2. Berendezkedés és személyi viszonyok</i>	<i>189</i>
<i>III. 3. Mátyás király halála utáni események az érseki udvarban.....</i>	<i>198</i>
<i>III. 4. Beatrix beköltözése és az azt követő változások.....</i>	<i>201</i>
<i>III. 5. Az érsekség átadása előtti állapot (1494–1498).....</i>	<i>211</i>
IV. Összefoglalás	216
V. Bibliográfia és rövidítésjegyzék	222
VI. Függelék.....	234
<i>VI. 1. Táblázatok.....</i>	<i>234</i>
<i>VI. 2. Forrásközlés.....</i>	<i>245</i>
VI. 2. 1. A szövegátírás szempontjai.....	245
VI. 2. 2. Battyányi pizétum jövedelmekről szóló füzet (1488).....	246
VI. 2. 3. Battyányi konyhai számadáskönyve (1489).....	249
VI. 2. 4. Mutató	370
<i>VI. 3. Illusztrációk</i>	<i>373</i>
Összegzés.....	379
Riassunto.....	380

I. Bevezetés

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Olasz Tanszéke nagyjából tíz évvel ez előtt azt a célt tűzte ki maga elé, hogy összegyűjti és katalógusba foglalja az Olaszországban őrzött magyar vonatkozású középkori forrásokat. Ez a katalógus az anyag hatalmas mennyisége miatt egyelőre úgy tűnik, csak egy távoli jövőben valósulhat meg maradéktalanul, ugyanakkor egyes lépéseivel is sokat tud a magyar medievisztikai kutatásokhoz hozzátenni. Első állomásként a modenai és milánói levél- és könyvtárak feltérképezését kezdte meg,¹ amelynek révén nem csupán katalógus, de egy, az eredeti dokumentumokról készült fényképes másolatokat is tartalmazó adatbank is készült.² 2017-ben, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán hivatalosan is megalakult a Vestigia Kutatócsoport, amely a munka kezdete óta feltárt forrásanyag vizsgálatát, gondozását és lehetőségeihez mérten bővítését tűzte maga elé célul.

I. 1. Célkitűzés

Jelen értekezés elkészítését az az élmény ösztönözte, hogy a fenti kutatásban részt vehettem és a modenai levéltári munka során olyan számadáskönyvekre bukkantam, amelyek az Estei Hippolit (Ippolito I d'Este) esztergomi érseksége alatt keletkeztek, de a magyar szakma előtt korábban ismeretlenek voltak. A számadáskönyvek közelebbi vizsgálata során előbb szemügyre vettem, részletesen feltérképeztem, majd módszeresen végigkövettem az elsőként Fügedi Erik által³ felvázolt adminisztrációs és könyvelési rendszert, amely főként abban különbözik a korabeli magyar gyakorlattól, hogy különálló regisztrumok helyett egymással összefüggésbe hozott kötetek hálózata bontakozik ki a szemünk előtt. Doktori értekezésemben szeretném átláthatóan ismertetni és összefüggéseiben bemutatni Estei Hippolit minden egyes, Esztergomra vonatkozó számadáskönyvét – szám szerint 33 db-ot –, elemezni a kötetek egymáshoz való illeszkedését, az alkalmazott adminisztrációs rendszert – amely, miközben a magyar gyakorlatra épít, ferrarai típusú elemeket alkalmaz –, s közben kidomborítani az esztergomi udvar személyi összetételének alakulását. A dolgozat mellékleteként két számadást – Battyányi István udvarbíró újonnan megtalált konyhakönyvét,

¹ OTKA 81430. (2010–2015), vezető kutatók: Dr. habil. Armando Nuzzo DSc, Dr. habil. Domokos György.

² A Vestigia adatbázis eredeti elnevezése („Infocus”) a nyilvánosság felé kevésbé ismert, mivel az elkészült verzió a „Vestigia” nevű honlapon jelent meg. A továbbiakban ezért az adatbázisra a „Vestigia” (röviden: „Vest.”) névvel fogok hivatkozni korábbi írásaimtól eltérően. Az adatbázis jelenleg 3147 rekordot tartalmaz. A Vestigia-program eredetileg valóban csupán katalógust kívánt összeállítani, illetve a dokumentumok legalapvetőbb paramétereit felvenni, azonban a munka során több tekintetben is kibővült (előforduló nevek, helyek, rövid tartalmi leírás stb.), amely elemek viszont még további javításra és pontosításra szorulnak.

³ Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 82–88.

illetve a már ismertek közül a pizétum számadást – teljes szövegű átírásban tesztek közzé.⁴ A hivatkozási rendszer alsó fokának szemléltetése céljából a szövegkiadás apparátusa tartalmazza mindkét kötet esetén az átvezetett tételek főkönyvi megfelelőit. Kutatásom tehát elsősorban forrásfeltárára, forrásismertetésre, valamint az alkalmazott ferrarai típusú adminisztráció és könyvelési rendszer megértésére irányult. Vezérfonalam elsősorban *Piero Pincharo de Parma* számvevőbiztos munkássága, főkönyvszerkesztői tevékenysége volt. Emellett leírtam a más udvari tisztek által készített számadásokat is, amelyek Pincharo munkájának előzményeként, adatforrásoként, folytatásaként szolgáltak, vagy a rendszer mellett önállóan léteztek (pl. *guardaroba* – tárházi számadás). A két átírt kötet kiválasztásakor is az a cél vezetett, hogy bemutassam Pincharo azon gyakorlatát, amelyet a mindennapi könyvelés során folytatott a provizori adatok ellenőrzése, összesítése és főkönyvbe vezetése alkalmával. Ennek megfelelően a szövegátírások lapalji jegyzetben tartalmazzák a Pincharo által hivatkozott olasz nyelvű szövegrészeket is. Végül, a sokrétű témalehetőség közül az udvari személyzet történetét és viszonyait kiemelve, az esztergomi kötetek összefüggéseiben való vizsgálatának eredményességét szerettem volna demonstrálni. A disszertáció keretei nem tették ugyan lehetővé, hogy a bőséges, részben kiadott, részben Kutatócsoportunk által feltárt magán- és diplomáciai levelezést a teljesség igényével vonjam be a vizsgálódásba, mégis törekedtem arra, hogy Beltrame Costabili kormányzó beszámolóit, Beatrix királyné és Hippolit érsek levelezését és az adminisztrációban résztvevő személyek jelentéseit áttekintsem és a számadáskönyvek adatait ezek ismeretében értelmezzem. A dolgozat szorosán vett időkerete az a tizenegy és fél év, amely alatt az esztergomi kötetek keletkeztek (1487–1498), s amely nagyrészt lefedi Hippolit érsekségét, teljességében esztergomi jelenlétét (1487–1495). Mivel kereteit messze túlhaladta volna, ezért ennek a dolgozatnak nem célja az esztergomi gazdálkodás rendszerező bemutatása, amelyet Fügedi nagyjából három év forrásanyaga alapján leírt. Nagyrészt Fügedi elemzésére és az általa alkalmazott terminológiára támaszkodtam a kutatómunka folyamán, így az előforduló adónemek, kiadási tételcsoportok megnevezésében is Fügedi munkájára hagytam, ennek külön fejezetet nem szenteltem.⁵ A számadáskönyvek bemutatása során kifejezetten arra kerestem a választ, milyen típusú kötetek voltak használatban, hány darab lehetett összesen, mi lehetett a tartalmuk, ki lehetett a szerzőjük. Így minden könyv – de különösen a főkönyvek

⁴ L. a dolgozat függelékében: VI. 2. 3.

⁵ A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának történelem szakán 2011-ben benyújtott szakdolgozatomban (*Az adószedés mindennapjai az esztergomi érsekség birtokain Estei Hippolit idejében*) feldolgoztam a 1493–1494-es esztendő adózását, amelynek itt csupán néhány tanulságát vettem át.

– esetében részletes tartalmi leírásra törekedtem, megvizsgáltam milyen hivatkozások, utalások vannak benne egy-egy adat forrására, további kötetekre, illetve olyan tisztviselőkre, akik számadásokat vezettek.⁶ Összességében miként működött az érseki gazdaság hivatali rendszere a gyakorlatban. Végül az esztergomi udvar főbb eseményeinek mentén leírtam az udvar személyi viszonyainak alakulását, összetételének változásait, a ferraraiak helyzetét Esztergomban.

A kutatás során alkalmazott módszereim ennek megfelelően a filológia, paleográfia, kodikológia, forrás- és szövegkritika eszköztárából álltak össze. Klasszikus levéltáros feladatoknak is eleget tettem konkordanciák felállításával, az eredeti kötetek és a másolatok, mikrofilmek, szövegkiadások egybevetésével, a fellelhető levéltári és kéziratári segédletek tévedéseinek helyreigazításával. A kötetleírások során összegyűjtöttem azon megfigyeléseimet, amely a további kutatások kiindulópontjául, segítségül szolgálhatnak. Az udvartartás és a személyi viszonyok változásainál az archontológia, prozopográfia, a mindennapi élet és anyagi kultúra kutatásának eszközeit vettem igénybe.

I. 2. Rövid kutatástörténeti előzmények

Estei Hippolit⁷ (Ippolito I d'Este)⁸ esztergomi számadáskönyveivel mind a történettudomány, mind a művészettörténet több jeles képviselője foglalkozott a báró Nyáry Albert nevéhez fűződő felfedezésük, a Magyar Tudományos Akadémia által szervezett⁹ lemásoltatásuk óta.¹⁰ Nyáry Albert, majd később Veress Endre forrásfeltáró munkájának köszönhetően 29 db esztergomi számadáskönyvet ismerhetett meg a magyar középkorász

⁶ A főkönyvek külső és belső hivatkozásai ugyanakkor olyan sűrűk, hogy teljességre csak a Függelékben szereplő szövegkiadásoknál törekedtem, a kötetleírásoknál nem.

⁷ Estei Hippolit történetét sokan összefoglalták, illetve feldolgozták már. A dolgozatnak nem volt kifejezetten célja az érsek személyével, életével foglalkozni, legfeljebb a számadáskönyvekből összeálló adalékokkal kiegészíteni az eddig ismert képet, amelyről főként a III. fejezetben lesz szó, ezért történetének ismertetését itt mellőzöm. Hippolit életéről bővebben a teljesség igénye nélkül: Byatt, Ippolito d'Este; Laczlavik, Estei Hippolit; Berzeviczy, Beatrix élete; Guerra, Ippolito; Uő, Infanzia di Ippolito; Uő, Educazione militare; Morselli, Primo viaggio; E. Kovács, Egy középkori utazás.

⁸ A magyar szakirodalom általában nem használja Estei Hippolit esetében a sorszámot, amely egyébként azért indokolt, mert unokaöccse, Ippolito II d'Este, aki Lucrezia Borgia és Alfonso I d'Este herceg fia volt, szintén bíboros lett. (Pl. a híres Villa d'Este köthető a nevéhez, ahol később Liszt Ferenc is szívesen időzött, és amely inspirálta a Villa d'Este szökőkútjai című darab komponálására.) A továbbiakban a bevett magyar gyakorlatot követve elhagyom Hippolit neve mellől a sorszámozást.

⁹ Vö. Lukinich, MTA Kézirattár 33–36.

¹⁰ Az MTA Kézirattára négy dobozban őrzi a másolatokat: MTA Ms. 4996–4999. A számadásokkal foglalkozó legfontosabb munkák: Nyáry, Számadások; Uő, Hyppolit kódexek 1870–1874, Uő, Szemelvények; Fügedi, Az esztergomi érsekség; Uő, Uram királyom; Voit Pál, Gyarmati Dénes; Uő: Kaza György; Uő: I codici modenesei; Balogh, 1966; Uő, 1985; Mikó, Kőfaragás; Uő, Reneszánsz; Egri számadások; Horváth, Topográfia; Zolnay, Kincses; Vukov, Hippolit építkezései; Kuffart, Bevezetés; Uő, Giornale; Uő, Introduzione; Uő, Könyvelési rendszer; Uő, Piero Pincharo.

szakma. Fügedi Erik munkája tekinthető mindmáig az esztergomi kötetek a legrészletesebb feldolgozásának.¹¹ Fügedi saját bevallása szerint a tanulmány megírásakor a modenai másolatok közül két doboz állt rendelkezésére, illetve a tanulmány befejezése előtt lektora, Sinkovits István kutatta föl a hiányzó 3. és 4. dobozt¹² az Országos Levéltárban és bocsátotta Fügedi rendelkezésére, azonban ezeket már csupán egyes kérdések tisztázásához használta föl (könyvelési rendszer megismertetése, földesúri kilenced, *taxa extraordinaria* stb.).¹³ A bevezetőben arról tett említést, hogy film sem készült a páratlanul értékesnek tartott forrásokról. A tanulmány megjelenésével egy időben készültek el ugyanakkor azok a mikrofilmek,¹⁴ amelyek immár több kötetet foglaltak magukba, mint az MTA-n őrzött kéziratos másolatok. Sem Fügedi, sem Lukinich nem hívta fel a figyelmet arra, hogy a Nyáry Albert révén a XIX. században és Veress Endre megbízásából a velencei levéltárosok által a XX. században készült másolatokat szétválogatás és külön megjegyzés nélkül, egymással összekeverve helyezték el a három modenai dobozban.¹⁵ Fügedi értekezése később újra megjelent a Kolduló barátok, polgárok, nemesek című tanulmánykötetben,¹⁶ de a szerző nem egészítette ki az írást a harmadik doboz alapján, nem említette a mikrofilmek elkészültét – nem is használva fel azokat –, sem pedig az azonos eredetiről készült kétféle másolatokat, hanem változtatás nélkül közölte az eredetileg megjelent tanulmányt.

Fügedi munkája mellett Voit Pál ismerte föl legjobban a számadáskönyvek közti összefüggésekből adódó lehetőséget és hasznosította ezt kiválóan az építési számlák elemzésénél. Egy-egy mester munkájának végigkövetésére nagyszerűen alkalmasak az egymással összekapcsolódó számadások.¹⁷ 1953 és 1957 között Voit elkezdte kicédulázni a kéziratos másolatokat, amelyet Waigand József 1964–1968 között fejezett be. Mindketten látták és használták is az MTA Kézirattárából azóta hiányzó, 1487–1498 közt keletkezett

¹¹ Fügedi, Az esztergomi érsekség.

¹² Ms. 4998, 4999, amelyek közül az előbbi tartalmaz még számadáskönyvekről készült másolatokat.

¹³ Fügedi, Az esztergomi érsekség 82–83, 5. lj. A tanulmány adatai alapján föltételezhető, hogy Fügedi idejében a kötetekről készült kéziratos másolatoknak a négy modenai dobozban való elrendezése valamelyest különbözött a ma ismerttől és a Lukinich által leírttól (Lukinich, MTA Kézirattár, 36).

¹⁴ MNL Reprográfiai Osztály 8616–8619, a teljes modenai anyag: MNL Reprográfiai Osztály 8613–8622, leltára: Borsa, Mikrofilmek, 91–99. A mikrofilmeket a Magyar Országos Levéltár felkérésére készítették Modenában olasz levéltárosok 1959–1960 folyamán. A felvételek a lapok vizesedése és gombás foltjai miatt sok esetben nem jól használhatóak, a számlák elrendezése miatt azonban az ilyen esetekben is igen hasznos a meglétük.

¹⁵ MTA Ms. 4996–4998, a konkordanciákra I. Kuffart, Könyvelési rendszer; valamint a Függelék 2. táblázatát.

¹⁶ Fügedi, Kolduló barátok 114–237.

¹⁷ Leginkább Gyarmati Dénesről szóló írásában érezhető ez az átfogó ismeret, vö Voit, Gyarmati Dénes. További témában írt munkái: Voit, Kaza György; Uő, I codici modenesei.

Inventárium kötet (AdP 685) másolatát. Waigand 1971–1978 között a mikrofilmekkel is folytatta a cédulázó munkát.

Az egri kötetek esetében, Kubinyi András felhívására E. Kovács Péter dolgozta föl, aki előbb a mikrofilmekről készített átiratot, majd azt az eredetiekkel összeolvasta, s ez alapján publikálta az összes egri vonatkozású számadást.¹⁸

A Vestigia Kutatócsoport fent említett munkája folytán további, Esztergomra vonatkozó számadáskönyvek bukkantak elő a modenai levéltárban, amelyeket a többivel egy rendszerbe foglalva, az alábbiakban szeretnék bemutatni.

II. Számadáskönyvek és könyvelési módszerek

II. 1. A Hippolit-kódexek, azon belül az esztergomi számadáskönyvek jellemzése

A Modenai Állami Levéltár¹⁹ őrzi az Este család iratanyagát, köztük Estei Hippolit udvartartásáét is, az *Amministrazione dei Principi* fondban²⁰ a 682–824-ig terjedő számok alatt, lábjegyzetben egy megjegyzéssel, hogy az 1505-ös szám alatt még egy további dokumentum található. A számadáskönyveket a katalógus Hippolit egyházi tisztségei szerint csoportosította: legelsőként huszonnyolc esztergomi (AdP 682–709), másodikként nyolc darab egri számadáskönyvvel találkozunk (AdP 710–717), amelyből hét teljes szövegű átirása E. Kovács Péternek köszönhetően nyomtatásban is megjelent.²¹ Ezt a milánói érsekség (AdP 718), a ferrarai (AdP 719–723) és modenai püspökség (AdP 724–740), és két itáliai apátság (*Castiglione parmense*: AdP 741–742, *Fellonica*: AdP 743–750) kötetei követik, majd egy „különféle adminisztratív könyvek” (*Libri amministrativi diversi*) nevezetű szekció, ahová a legtöbb kötetet (AdP 751–822), valamint két csomag vegyes iratot soroltak be (AdP 823–824). A katalógus a címeket és az évszámokat rögzíti a jelzet mellett. Csupán ez alapján is egyértelmű, hogy a korábbi, egyházi tisztségek szerint felosztott csoportosítás nem pontos, például az esztergomi időszakba még kilenc kötet sorolható (ebből négy Ferrarában

¹⁸ Egri számadások.

¹⁹ Archivio di Stato di Modena (ASMo).

²⁰ A továbbiakban a hivatkozásoknál elhagyom a levéltár megjelölését, az *Amministrazione dei Principi* (AdP), valamint az *Ambasciatori Ungheria* (AU) fond esetében.

²¹ L. Egri számadások. A kiadásban nem szerepel az AdP 711-es ívfűzet, amely egy 1501 júniusában Egerből Esztergomba, majd július folyamán Itáliába tartó út részköltségeit rögzítette. Valószínűleg abból a megfontolásból maradt ki, hogy nem az egri püspökség gazdálkodására vonatkozik.

keletkezett,²² öt pedig esztergomi).²³ Továbbá, a ferrarai könyvelési rendszert kutató Guido Guerzonitól értesültem arról, hogy másik két fond is tartalmaz még Hippolithoz köthető könyveket: hetet az *Amministrazione della Casa, Guardaroba*,²⁴ egyet a *Spenderia*,²⁵ hármat a *Legnara*²⁶ nevű fond. Így összesen százötvenhárom darab számadáskönyv és két csomag vegyes irat (levél, számadás, nyugta stb.) képezi Hippolit adminisztratív iratanyagát, emellett természetesen hozzá kapcsolható még nagyszámú követjelentés és diplomáciai, illetve magánlevelezés is, amit viszont egyéb csoportosításban, nem az ő személyéhez kötve tartanak nyilván. A százötvenhárom számadáskönyvből nem minden könyvben találunk magyar vonatkozású információt. Az *Amministrazione dei Principi* fondból nyolcvankettő, a további fondokból öt könyvben található magyar vonatkozású adat, tehát összesen nyolcvanhét kötet kapott helyet a Vestigia adatbázisban.²⁷ Az így kialakult korpuszt két csoportra oszthatjuk: a Magyarországon (Esztergomban, Egerben és néhány magyarországi utazás során) keletkezett, illetve a magyar vonatkozású adatokat is tartalmazó, de Itáliában készült könyvekre. Az első csoportot magyar szempontból nyilvánvalóan fontosabbnak tekinthetjük, a másodikban a számlákon alkalmoszerűen felbukkanó adatok szolgáltatnak információt magyar jelenlétről, valamiféle magyar érdekeltségről. Jelen dolgozat az első csoporton belül kifejezetten az esztergomi köteteket vizsgálja.

Hippolit esztergomi érsekségének időszakából (1487–1497) összesen harminchét kötet származik, de csak harminchárom kötet vonatkozik szorosan véve az esztergomi gazdaságra. A négy kivételből az első az 1487-es Ferrarából való indulást megelőző és akörüli kölcsönöket, illetve kifizetéseket tartalmazza (AdP 751), a második Hippolit itáliai javadalmaival kapcsolatos (AdP 756), a harmadik Hippolit ruhatárára vonatkozik (AdP 757), míg a negyedik az esztergomi udvar átadását követően Ferrarában készült (AdP 758). Itt érdemes szót ejteni az 1–38-ig terjedő, úgynevezett *Registrum (Reg.)* számsorról, amelybe az esztergomi és egri köteteket sorolták valamely levéltári rendezés alkalmával.²⁸ A számadások borítóján vagy kezdőlapján feltüntették ezt a számot, de ebből az AdP 1505 és a *Libri amministrativi diversi* kötetei kimaradtak. A számsort a mikrofilmeken, valamint Voit és

²² AdP 751, 756, 757, 758.

²³ AdP 752, 753, 754, 755, 1505.

²⁴ ASMo, Amministrazione della Casa, Guardaroba, Carteggi 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147.

²⁵ ASMo, Amministrazione della Casa, Spenderia 70.

²⁶ ASMo, Amministrazione della Casa, Legnara 7, 8, 9.

²⁷ A kötetek listáját jelzetükkel, címükkel keletkezési évükkel és Vestigia számukkal l. Függelék, 1. táblázat.

²⁸ Mivel a számsor folyamatos, nincsenek benne a mára elveszett, de egykor bizonyíthatóan létező darabok (pl. az 1488-as kiadási kötet), kizárható a keletkezésükkel egyidejű besorolás. Pincharo saját jelzetrendszere segít feltérképezni, hogy milyen kötetek léteztek még, l. Függelék, 3. táblázat.

Waigand cédulajegyzékében való tájékozódás miatt érdemes ismerni. A Reg. számmal ellátott kötetek fedőlapján található egy különálló borítólappal a kötet jelzetével, szerzőjével, terjedelmével, s esetenként tartalmának rövid ismertetésével. Nagy valószínűséggel ez akkor készült, amikor a sorozatot a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezéséből kiadták a velencei levéltárnak kézi lemásoltatás céljából. Velencében a Reg. 1–24. kötetét másolták le és küldték meg az MTA számára, ahol a korábban, b. Nyáry Albert és a modenai levéltárosok által lemásolt anyaggal közös dobozokban kerültek elhelyezésre.²⁹ A velencei másolatok alkalmasak arra, hogy a számadások jellemzőit megismerjük belőlük, a modenaiak formailag nem követik az eredeti dokumentumok elrendezését, de egy-egy olvasati kérdés eldöntésénél segítségünkre lehetnek.

A forráselemző történész feladata a források hitelességének vizsgálata is. A számadáskönyveket naprakész, tárgyilagos, elfogulatlan kútfőnek szokás tekinteni, hiszen tartalmuk praktikus, a mindennapi élethez szükséges feljegyzésekkel van tele. Jelen esetben sem fér kétség a kötetek elfogulatlanságához, sőt, Piero Pincharo számvevő-tiszt talán még néha túlzó körülényességgel is kívánt ragaszkodni az írott adatok alapján való könyveléshez. Ugyanakkor épp az itáliai tisztek esetében merülhet fel – nem egyszer jogosan – az a kifogás, hogy nem ismerték a magyar viszonyokat, a magyar nyelvet, meggyűlt a bajuk a helység- és személynevekkel, címekkel és rangokkal, jövedelemfajták nevével stb. Ezekre a szempontokra is tekintettel vizsgáltam a kötetek közti összefüggésrendszert, hogy minél inkább kiküszöbölhetőek legyenek a hasonló tévesztések.

Arra a kérdésre nehéz egyértelmű választ adni, hogy az itáliaiak által alkalmazott adminisztrációt tekinthetjük-e kettős könyvelésnek vagy sem. Fügedi magabiztosan állítja, hogy Pincharo és Theodato a velencei kettős könyvvitel szabályait alkalmazták,³⁰ amely kijelentés meglátásom szerint elnagyolt, túlságosan leegyszerűsítő és alkalmasint félrevezető. A magyar gyakorlathoz képest valóban feltűnő az eltérés, a korszak pedig valóban a hagyományosan a kettős könyvelés atyának kinevezett Luca Pacioli velencei tevékenységével esik egybe.³¹ Nem lehet azonban sommásan kimondani sem azt, hogy a velencei jellegű könyvvitel szabályai érvényesültek Esztergomban, sem azt, hogy beszélhetünk-e egyáltalán

²⁹ Az eredeti és másolati példányok egymással való megfeleltetésére l. Függelék, 2. táblázat. Az AdP 684 kötetéről készült MTA Ms. 4997.5B másolat minden bizonnyal b. Nyáry Albert saját keze műve.

³⁰ Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 83.

³¹ Pacioli híres műve, a *Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalita* 1494-ben jelent meg Velencében nyomtatásban – épp abban az évben, amikor Pincharo esztergomi főkönyvei véget érnek.

kettős könyvelésről. Fontos ezért megvizsgálni, milyen elveket követtek a ferrarai számvevők.

II. 2. A ferrarai hercegség adminisztrációs rendszere

Itáliában a kettős könyvelés precíz gyakorlata abból az igényből fejlődött ki, hogy a kereskedelem, különösen a távolsági kereskedelem során – akár az előforduló peres ügyekben – minden adat ellenőrizhető legyen a napi szinten végzett adásvételek, üzletkötések terén. Nem egyszerű nyilvántartásról volt tehát szó, hanem gyakorlati adatkezelésről, az információk rendszerezéséről, hogy az összesített eredményekből azonnal meg lehessen győződni a vagyon állapota, valamint a folyósítható készpénz mennyisége felől. Az esetleges hibák elkerülését, illetve kijavításuknak lehetőségét szigorú szabályok garantálták. A kettősség elvi alapja, hogy először egy naplókötetbe (*giornale*) – ahogy a neve is mutatja – napi szinten jegyezték le az aktuális gazdasági mozzanatokat, pénz, áru, termény stb. mozgását, majd ennek a naplókötetnek az adatait, számlákba rendezve, egy főkönyvbe (*mastro*) vezették át. Az adatok ez által visszakereshetővé váltak. A kettősség elsősorban ezt a napló- és főkönyvi párt jelentette, továbbá, hogy a főkönyvek lapjait felosztották tartozik/követel (*dare/avere*) jellegű részekre – ennek formája régióként eltért –, s a két oldal végösszegét főszabály szerint egyenlőre kellett kihozni. Azokban a városokban, ahol a kereskedőréteg politikai szerephez jutott, módszerük megjelent a közigazgatásban is.³² A XV. századra, az észak-olasz városállamok többségében, kisebb-nagyobb eltérésekkel már így működött a hivatali apparátus. Ferrara adminisztrációs könyvelése a velencei formájú itáliai számviteli gyakorlattal mutat rokonságot, ugyanis a lombard és a toszkán formával ellentétben – előbbiben ún. tabulákba egy oldalon, utóbbin szintén egy oldalon egymás alá rendezték a tartozik/követel jellegű tételeket – itt a nyitott könyv két oldalán találjuk az egy alanyhoz tartozó, ellentétes előjelű számlarészeket.³³

A ferrarai hercegség adminisztrációs rendszerét teljes egészében az úgynevezett *Camera Ducale* bonyolította, amelynek struktúráját Pietro Sitta³⁴ és Guido Guerzoni írta le átfogóan, a Quattro- és Cinquecento számadáskönyvei alapján. A modenai levéltárban három évig kutató

³² Bruscoli, *Le tecniche bancarie* 546.

³³ Antinori, *La contabilità* 8–11. A Mediciek könyvelésére l. Edler, *Glossary* 348–391. Itt szeretném megjegyezni, hogy a ferrarai tisztek esztergomi kötetei nem a kereskedelmi, hanem a Ferrarai Hercegség adminisztrációs könyvelésével rokoníthatók, ezért az itáliai kereskedelmi könyvvitelt a továbbiakban nem vizsgálom.

³⁴ Sitta, *Le finanze Estensi*. Meglepő módon a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár is őriz egy különlenyomatot Sitta tanulmányából, amelyet a szerző Kőrösi Józsefnek, a Fővárosi Statisztikai Hivatal első igazgatójának ajánlott. A dolgozatban ennek az oldalszámait hivatkozom (a folyóiratban megjelent cikk 95. oldaltól indul).

Thomas J. Thuoy a levéltári rendszer alapján ismertette a ferrarai Camera Ducale XV. századi működését.³⁵ Logikusnak tűnő értekezését azonban Guido Guerzoni cáfolta:³⁶ nem fogadta el azt a négyes felosztást, amelybe Thuoy rendszerezte a ferrarai hivatalokat (*Amministrazione della Casa, Amministrazione dei Principi, Camera vera e propria, Amministrazione finanziaria dei Paesi*),³⁷ s rámutatott, hogy az Amministrazione dei Principi fondot csupán a XIX. század végén hozták létre, elkülönítve ezzel az Amministrazione della Casától, amellyel együtt korábban az *Amministrazione della Casa Ducale* szekciót képezték. Az *Amministrazione dei Principi* tehát nem egy önálló hivatal volt. A hercegi család előkelő tagjainak (hercegnék, érsekek) már a Quattrocento végén saját, autonóm, a kamaraitól elkülönülve működő hivatali rendszere fejlődött ki, s ebből hozták létre azt a levéltári gyűjtőegységet, amelyet ma *Amministrazione dei Principi*ként ismerünk, s amely Hippolit számadásait is magába foglalja.³⁸

Noha Hippolit könyvvitele a Camera Ducalétól elkülönült, nyilvánvalóan annak módszereivel működött már az esztergomi időszak alatt is, hiszen az érsek embereit a hercegi (vagy a hercegnéi) udvarból irányították át. Az érsek udvarának adminisztrációjához a Camera Ducale egyfajta mintául szolgálhatott. A hivatali rendszer élén a *fattori* vagy *factores* („intézők”) álltak. Általában ketten voltak, egyikük Ferrara városának, másikuk a hercegség egyéb területeinek igazgatását felügyelte. Maga a *Camera Ducale*, amelyet *Factoraria* vagy *Factoria* néven is emlegettek, a XIV. század közepén jött létre és az egyre több ráruházott feladat egyre nagyobb hatáskört biztosított számára. Az első időkben a zsoldok szétosztása (*officinalis super stipendiariis*), a birtokok felügyelete (*officinalis super possessionibus*) volt a feladata, majd hamar beleolvadt az adósságok behajtásával foglalkozó *Camera Rebellionum* is. Hippolit idejében a *Camera Ducale* már igen sok szervezeti egységből állt össze (pénzverési, katonai hivatal, birtok- és jószágigazgatóság stb.), és mindegyik önálló könyvelést folytatott. Ezeket a hivatali könyveket a *Ragioneria* („könyvelési/könyvvizsgáló osztály”) felügyelte és összesítette, amit a *maestri di conto* („számlamesterek”) vezettek. Guerzoni összességében egy háromszintű könyvviteli rendszert ír le, amelynek alsó szintjén az egyes hivatalok saját kötetei állnak, a naplókötet és főkönyv kettőssége már ezen a szinten megjelenik csaknem az összesfajta hivatalban, akkor is, ha a naplókötetbe nem pénzben, hanem – hivaltaltól függően –

³⁵ Thuoy, *Contabilità Estense*. (Cornelia Endesfeldernek köszönöm, hogy a tanulmányra felhívta a figyelmem.)

³⁶ Guerzoni, *La Camera Ducale Estense* 178, 8. jegyzet.

³⁷ Noha a ferrarai Camera Ducale ebből nem írható le, a modenai levéltárban mind a mai napig ezen kategóriákba sorolva találjuk meg a XV és XVI. századi számadáskönyveket, amelynek javításához egy kiegészítő segédlet elkészítésével Thuoy nagyban hozzájárult: Thuoy, *Contabilità Estense* 115–116; 136–139.

³⁸ Guerzoni, *La Camera Ducale Estense* 178, 8. jegyzet.

terményben, vagy áruban rögzítették a napi forgalmat. Eggyel fölötté a *divisionin*ak nevezett nagyobb egységek következnek, amelyekben az összegyűlt információt igyekeztek rendezni, átláthatóbbá tenni, pénzegységre vetíteni. Végül a harmadik, legfelső szinten a legátfogóbb könyvvitelt találjuk, amelyben az összes hivatal végeredményét összefoglalták, és minden formai követelményt igyekeztek szigorúan betartani. Guerzoni ezt a legfelső, harmadik szintet nevezi egyedül kettős könyvelésnek, mert a vagyon teljes állapotát írja le. Ezzel szemben a bevett gazdaságtörténeti álláspont szerint, ahol felfedezhetjük a tartozik/követel jellegű felosztást, már nyugodtan beszélhetünk kettős könyvelésről.³⁹ Fontos ütköztetni ezt a két megállapítást, mert az esztergomi könyvvitel rendszerének megítélését is érinti. Az Esztergomban használt műfajok a Guerzoni által leírt rendszer legelső szintjén látszanak mozogni,⁴⁰ a második és harmadik szintű összefoglaló munkák nem jelentek meg, és Ferrarában sem voltak elkönyvelve magasabb szinten. Piero Pincharo azon szándéka, hogy minden tiszt számadásának adatait egy könyvben egyesítsen, emlékeztet a ferrarai adminisztratív csúciszerv elvére, ugyanakkor Guerzoni értelmezésében nem feltétlenül tekinthető kettős könyvelésnek. Mindazonáltal Esztergom esetében egy egyedi könyvviteli fejleményről beszélhetünk, mivel a ferrarai tisztek a ferrarai adminisztrációs rend sok elemét alkalmazva a magyar körülményekhez igazították gyakorlatukat.

A ferrarai hivatali ügyvitel rendje a fentiek alapján hierarchikusan meghatározott volt. Sitta elemzése szerint⁴¹ a gazdasági ügymenet a herceg által írt parancslevélen (*mandato*) alapult, amely nélkül semmilyen kifizetést, sem vételt vagy más ügyletet nem teljesítettek a kincstartók (*tesorieri*), s amely hiteléhez a két *fattore* jóváhagyó aláírása kellett.⁴² A kincstartók a parancsleveleket átírták egy, erre a célra szánt regisztrumba (*libro/registro dei mandati*),⁴³ majd iratkötegekbe (*filze*) rendezték. A parancs teljesítését a *memoriale* kötetbe jegyezték föl, amely így egy időrendben vezetett vegyes kötet lett (*libro delle prime note*), amely a naplókötet (*giornale*) közvetlen elődje. Az egyes tételeket hivatkozásokkal kötötték

³⁹ Sitta szerint minden ferrarai számadást a kettős könyvelés elve szerint vezettek, bár a forma tekintetében jelentős fejlődésen mentek keresztül a kezdetekhez képest: Sitta, *Le finanze Estensi* 108. Tuohy szerint a Quattrocento idején Itáliában már bevett szokás volt a kettős könyvelést alkalmazni, vö. Tuohy, *Contabilità Estense* 120. Más gazdaságtörténeti álláspontok a teljesség igénye nélkül: Antinori, *La contabilità* 5–23; Brambilla, *Storia della ragioneria* 28–51; Edler, *Glossary* 335–426; Masi, *Ragioneria* 288–290; Marzo Magno, *L'invenzione dei soldi* 171–172.

⁴⁰ Bár Piero Pincharo azon szándéka, hogy minden tiszt számadásának adatait egy könyvben egyesítsen, emlékeztet a ferrarai adminisztratív csúciszerv elvére, ugyanakkor Guerzoni értelmezésében nem feltétlenül tekinthető kettős könyvelésnek.

⁴¹ Sitta, *Le finanze Estensi* 108–121.

⁴² Sitta, *Le finanze Estensi* 16–17, 109.

⁴³ A legrégebbi ilyen kötet 1422–24-ből származik (*Registrum literarum et mandatorum domini Marchionis*). 1533-ig latin nyelven vezették ezt a típusú kötetet. L. Sitta, *Le finanze Estensi* 109.

össze: kiadások, vagy adósság esetén a parancslevelek regisztrumával (*libri mandati o credituri*), bevétel, vagy hitelezés esetén a „pénztár” könyvvel (*libri di cassa o debituri*). A tranzakció részletesebb leírása, bővebb adatai (levelekre, megbízásokra való hivatkozás stb.) ez utóbbiakban volt, a *memoriale* csak a tényt és a hivatkozást rögzítette, ezek azonban már a legkorábbi előfordulása óta olasz (*volgare*) nyelven keletkeztek. Az ügyletet tartozik/követel formában a *Conto generale* elnevezésű számlakönyvben vetítették ki, két helyen: az „ügyfél” és a hivatalt képviselő személy neve alatt. Egy vásárlás esetén például az eladó neve alatt a *dare* (bal) oldalon jelent meg a költség, míg a hivatalt képviselő személy neve alatt az *avere* (jobb) oldalra került ugyanaz az összeg. Jövedelmi tétel behajtása esetén az összeg a költségvetési tiszt számlájának baloldalára került, a befizető neve alatt pedig a jobboldalon jelent meg. A *Conto generale* kötet így főkönyvnek (*mastro*) tekinthető, legkorábbi megmaradt példánya 1441-ből származik. Elejére betűrendben címjegyzéket szerkesztettek az előforduló személyek és tárgyak kikeresésének megkönnyítése érdekében. A bejegyzések elején feltüntették a *memoriale* megfelelő lapszámát, végén pedig a kötetben lévő ellenszámla kereszthivatkozását. Az összegeket a lapok jobboldalán oszlopba rendezve vetítették ki. Minden év fordulóján a számlákat *szaldózták*, a számlák tartozik és követel oldala közötti különbségét kimutatták, a maradékot a következő évi azonos tárgyú számlára átvezették. A *Conto generale* az idők során kettévált jövedelmi (*entrate*) és kiadási (*uscite*) kötetre, mivel így egyszerűbb volt a számvevők dolga, ha egy adatot meg kellett keresniük. A XVI. század második felében kezdték elszámolással (*rendiconto*) zárni a köteteket, amelyek az előírányzott és a megvalósult tételeket egymással szembeállították, s amelyből a mérleg is kifejlődött. A jövedelmi és kiadási főkönyvektől meg kell különböztetni a jövedelmi és kiadási naplóköteteket (*giornali di entrata e di spesa*), amelyekben, a memorialékhoz hasonlóan időrendben vezették a tételeket, de elkülönítették bevételi vagy kiadási jellegük szerint, valamint, hogy havonta összegezték, év végén pedig a havi eredményeket egyesítették. A fentiekén kívül használtak speciális területekre vonatkozó számadásokat (pl. háborús költségek könyve, utazások, vámbevételek stb.), amelyek adatai szintén a *Libro generaléba*, vagy a megfelelő jövedelmi/kiadási főkönyvbe emelték át.

Amint azt látni fogjuk, a Sitta által leírt ügyvitel elemei közül több is felbukkan az esztergomi gyakorlatban. Costabili kormányzó és Tadeo di Lardi kincstartó parancsleveleket bocsátottak ki, amelyek alapján Pincharo kifizetéseket teljesített. Ezek ellenjegyzésére nincs

adat, de Hippolit idősebb korától már ez a gyakorlat is kezdett érvényesülni.⁴⁴ A *memoriale* műfaját Pincharo egy segédletként értelmezte, amelyet a főkönyvekben helyezett el. Később, Ludovico di Orlando, az érseki ruha- és kincstár kezelője folyamatosan egy, talán általa készített *memoriale* kötetre hivatkozott, s két, Tadeo di Larditól származó parancslevél a kötet végében meg is maradt. Pincharo alkalmazta a *Libro generale*, 1488-tól az *entrate és uscite* főkönyveket. Donato Aretino és Tommaso Amadeo kormányzóktól pedig egy-egy, a jövedelmi és a kiadási részeket elkülönítő naplókötet is ránk maradt.

II. 3. Az esztergomi számadáskönyvek bemutatása szerzők szerint csoportosítva

Fügedi Erik nagy vonalakban felvázolta a számadási struktúra alapvető jellemzőit és mechanizmusát.⁴⁵ A következő fejezetben részletekbe menően szeretném megvizsgálni az egyes köteteket, keletkezésük körülményeit, forrásaikat, összeállításuk mikéntjét. Három csoportra osztottam a számadásokat, az elsőben Hippolit és kíséretének érkezése előtt Esztergomban keletkezett két kötet, a másodikban Hippolit Esztergomban tartózkodása alatt keletkezett ferrarai típusú főkönyvek és egyéb kötetek, a harmadikban pedig minden további kötet (magyar tisztek latin nyelvű kötetei, itáliaiak vegyes számadásai) szerepelnek.

II. 3. 1. Lorenzo Theodato d’Aversa két számadása

Időrendben elsőként két olyan, Modenában őrzött esztergomi számadáskönyvről beszélhetünk, amelyek Hippolit Magyarországra érkezése előtt keletkeztek. Szerzőjük Lorenzo Theodato d’Aversa, akinek kilétéről bővebb információ egyelőre nem áll rendelkezésre. Elképzelhető, hogy köze lehetett Sanctus de Aversa⁴⁶ személyéhez, aki Beatrix királyné titkára volt. A Nápolyhoz közeli Aversa jó belépő lehetett a királyné udvarába és valamilyen jövedelmező tisztség elnyerésére. Valószínűnek látszik, hogy Theodato is egy

⁴⁴ 1496. május 4: „como apare per uno suo mandato signato per mano del signore reverendissimo” AdP 708, 146r.

⁴⁵ Fügedi, Az esztergomi érsekség 83–88. A kutatás során főként Fügedi terminológiáját használtam a kötetek elkülönítésére (számadáskönyv, főkönyv), a tárgyi és személyi típusú számlákra, valamint a számla elnevezést egységesen használtam az egyszerű és a kettős könyvelés esetében is. A távolsági kereskedelem számlakönyveinek számla fogalma azonban nem teljesen feleltethető meg az igazgatási könyvelésével, noha mindkét esetben az olasz *conto* kifejezést találjuk. Problémásnak tartom ugyanakkor az *elszámolás* fordítást alkalmazni, amely ebben a kontextusban félreértésre adhat okot, hiszen az egy-egy tiszt által bemutatott számadásokat is elszámolásnak nevezik a források, továbbá – mint később látni fogjuk – különbség van a költségvetést kezelők elszámolásai és magán számlái közt, amely további tévedéshez vezethetne. Megpróbáltam kerülni a *számla* szót és jobb híján a *kontó* kifejezést alkalmaztam a kettős könyvelésű számlákra, azonban a kérdést ezzel nem oldottam meg. Magyar viszonylatban mindazonáltal kevésbé tartom kockázatosnak a távolsági kereskedelmi társaságok könyvelésének fogalmaival való összekeveredést, mint a gazdaságtörténeti szakirodalmunkban egyébként másra használt *elszámolás* fogalommal emelését.

⁴⁶ L. Berzeviczy, Beatrix élete 390–393.

Beatrixhoz köthető dél-itáliai személy, aki a királyné udvartartásából az esztergomihoz szegődött talán éppen magának a királynénak a parancsára, vagy Sanctus közbenjárásának köszönhetően. Nem volna példa nélküli, sőt, a korabeli viszonyok közt inkább bevett szokásnak mondható, hogy atyjafia befolyása szerez valakinek állást. Egy másik eshetőség, hogy Theodato Aragóniai János megbízásából érkezett magyar földre. Ennek azonban ellentmond, hogy az érseki székhelyen való alkalmazásának kezdetét ő maga 1487. január 11-ére tette – bár Beatrix udvarában is elláthatott valamilyen feladatot.⁴⁷ Január 11-én rajta kívül még igen sok szolgát fölvettek Bernabò Brancia nagyprépost,⁴⁸ az esztergomi érsekség kormányzója nevében. Ebben az időben egyfajta elszámolás történhetett a Bécsben tartózkodó királyné⁴⁹ és a ferrarai követ, Cesare Valentini előtt.⁵⁰ Theodato sajnos nem rögzítette bejegyzéseinek helyszínét, de alighanem ő is Bécsben tartózkodott. Két kötete alapján az a kép rajzolódik ki, hogy a királyné, aki már türelmetlenül várta Hippolit érkezését, Bécsben elkezdte szervezni unokaöccse leendő érseki személyzetét, feltehetően saját udvartartásából irányítva át embereket. Ilyen lehetett Theodato is. De bárhogya is került Esztergomba, személye mindenképp a nápolyi körökhöz köthető. Hozzá hasonlóan nápolyi ember volt a várnagy, Alfarello Ferazzo, akit vagy a királyné, vagy Aragóniai János állított a vár élére.⁵¹ Bár a ferraraiak egy várnagyot is terveztek eleinte Hippolittal küldeni,⁵² erről a szándékról hamar letettek feltehetően Beatrix 1487. január 7-én kelt levelének hatására, amelyben leírta, hogy várnagyot ne keressenek, és ha kineveztek is valakit, vonják vissza a kinevezést, mert az Aragóniai János idejében mindenki megelégedésére szolgáló várnagyot megkereste és visszahívta Magdaloni gróf szolgálatából a posztra.⁵³ Ferazzo 1487. május 21-től⁵⁴ egészen 1498 nyaráig meg is maradt várnagyi tisztségben. Maga a nápolyi király további udvaroncokat vezényelt Ferrarába (s ezen keresztül Esztergomba), akiket lánya és unokája szolgálatára kívánt rendelni. További két nápolyi (Petro d'Atanaso⁵⁵ varga, Palamidese⁵⁶ fűszeres mester) hivatalosan akkor lépett az érsek szolgálatába, amikor a legtöbb ferrarai:

⁴⁷ AdP 684, 5r (3).

⁴⁸ A magyar szakirodalom Brancha Barnabásként is ismeri, a dolgozatban ezzel szemben a forrásokban előforduló olaszosabb Brancia alakot fogom használni.

⁴⁹ Horváth, *Itineraria* 135.

⁵⁰ AdP 683, I. a számadáskönyv ismertetésénél.

⁵¹ Aragóniai János alatti szolgálatára utal ez az oklevél is: DL 238297.

⁵² ASMo, *Casa e Stato*, b. 386. fasc. 85. 2037. IV/2. (all. a).

⁵³ Dipl. emlékek III. 235. (143) Costabili kormányzó a várnagyot, mint a nápolyi király alattvalóját ajánlotta Eleonora hercegnének: „Questo castelano chiamato Alpharello Ferace subdito de la maestà del signor re vostro padre me ha pregato lo ricomandi a vostra excellenza.” AU b.2/19, 2, 10, Vest. 2728 (1487. szept. 27).

⁵⁴ AdP 702, 3r (1).

⁵⁵ Morselli kiadásában nevét tévesen *Prieco Damasio da Napolin*ak olvasta, Morselli, *Primo viaggio*, 47.

⁵⁶ Személyéről bővebben: Zolnay, *Kincses* 336–337.

1487. június 18-án, de előzetesen a nápolyi követtől (Battista Bendidio, máshol Bendedei) már kapott illetményt, nyilván a Nápolyból Ferraráig tartó útra.⁵⁷

Cesare Valentini első benyomása alapján dicsérő szavakkal illette az esztergomi számadásokat, irigylésre méltónak találta a könyveket, amelyek ekkor valószínűleg már Theodatohoz köthetők.⁵⁸

Theodato mindkét kötetében egyes szám első személyben szólalt meg, sok latinizmust (pl. *Caesaro, sequitur, condam, olim*) használt, egy ízben pedig át is váltott latin nyelvre.⁵⁹ Az éves bére 72 fl volt, ezen felül saját, szolgálinak, valamint lovainak ellátmánya.⁶⁰ Számlájának első bejegyzésén háromhavi béreként 18 fl-ot tüntetett fel, amelyet a *néhai* Brancia kormányzótól kapott. Brancia haláláról a számadáskönyvekben nem szerepel pontos adat, Valentini azonban 1487. április 21-én jelentést küldött a hercegnek, amelyben tájékoztatta őt a kormányzó elhunytáról és az esztergomi gazdaság irányításának átvételéről, tehát Brancia halála április közepére tehető.⁶¹ Theodato augusztus és szeptember folyamán, a Branciától kapott 18 fl-on fölül további 34 fl-ot kapott három részletben. Szeptember 25-én gyakorlatilag végkielégítést fizettek neki,⁶² 26 és fél forintot, így nyolc és félhavi bért szerzett összesen az Esztergomban töltött idő alatt, amely megfelel kikötött feltételeinek. Helyét Piero Pincharo de Parma vette át.⁶³ Pincharo 1487-es főkönyvében hivatkozott Theodato köteteire, valamint megállapította belőlük Cesare Valentini kormányzó április és szeptember 22. közötti összes bevételét és kiadását a vár számára, tehát a két meglévő köteten túl kellett, hogy legyen egy vagy két 1487-re vonatkozó, kiadásokkal és jövedelmekkel foglalkozó számadása is,⁶⁴ amelyek Esztergomban maradtak Theodato leváltását követően.

Theodato írásképe humanista kurzív, két könyve bő szövegezésű, jól tagolt felépítésű.

⁵⁷ Vö. AdP 682, 72r (48): Petro 13 fl-ot, Palamidese 15-öt kapott, valamint közösen 10,5 fl-ot a költségekre.

⁵⁸ „Ad epsa maestà è parso che io intervenga per uno ad vedere, esaminare e calcolare le ragioni del governatore de Strigonio, e per quello, che ho visto insina, qui non posso giudicare se non quello, che universalmente è existimato e reputato homo bono, integro, sincero e tutto da bene, e così il scrivano suo ha tenuto gli libri soi talmente scuperti e regulati, che per la duence scusaranno un bon registro, ad chi per tempora haverà tal governo finito, che sera tuto il calchulo che molto non gli resta. Credo, che la maestà della regina ne mandarà un compendio dello introito e de lo exito alla celsitudine vostra e per epso potra intendere che se lo archiepiscopato ha grande intrata, ha etiam gran spesa, e mandando epso compendio sua maestà, seria dil parere, che per altre mie gli ho seripto, tutta via me ne reporto al giuditio prudentissimo di quella.” Dipl. emlékek III. 256 (154).

⁵⁹ AdP 683, 7r, Bajes szent Mihály-napi cenzusbefizetését latinul rögzítette.

⁶⁰ „deve havere anuatim per sua provisione ducati settanta dui et le despese per sè, fameglie et cavalli tanto stante in lo archiepiscopato quanto in omne altra parte andasse per servitio de quello” AdP 684, 5r (3).

⁶¹ AU b.1/14,16, Vest. 1568 (1487. ápr. 21), Dipl. emlékek III. 286–287 (173).

⁶² „Die XXV de settembre 1487, io scrivano predicto ho ricevuto ad complemento de mia provisione per tutto lo ultimo di di settembre presente da lo signor gubernator ducati vinte sei dinari cinquanta” AdP 684, 5r (3).

⁶³ Fügedi csupán egy lábjegyzet erejéig tért ki a két itáliai számvevőtisztre, s kettőjük közti váltást 1488-ra tette – Fügedi, Az esztergomi érsekség 86, 23. l. –, pedig a számadáskönyvek vizsgálatával szinte napra pontosan feltérképezhető az átmenet, ahogyan Pincharo átvette az érseki gazdaság számvitelét elődjétől.

⁶⁴ Vö. AdP 682, 135–136r (112)

Könyvelésében dukátot és váltóegységeként a dénárt használta pénznemként, de néhány összegzésnél dukát helyett mégis forintot írt.⁶⁵ Csak a rektó oldalakon könyvelt, a verzók általában üresek. A kettős könyvelés alkalmazásának nyomára apróbb jelek alapján lehet következtetni. Mindkét kötetében elsősorban a verzó oldalakra jegyezte a számlákat, minimális kivétellel.⁶⁶ Emellett a *dè havere* formula jelenik meg az alkalmazottakról vezetett számadásában, míg a *dè dare* az 1486-ról elmaradt jövedelmeknek nyitott kötet jellemző fordulata. Összességében azonban nem jelenthető ki egyértelműen, hogy szigorúan tartotta volna magát ehhez az adminisztrációs formához.

II. 3. 1. 1. Jövedelmi számadás (1487)⁶⁷

Az A/4-es méretű restaurált füzet eredeti borítója nélkül, de jó állapotban hozzáférhető. Összesen nyolc fólióból áll, eredeti lapszámozása nem volt, kilenc oldalon szerepel benne írás. A második lap alsó harmadánál egy nagyobb szakadás látható, a szöveg viszont csak kis részben csonkult, a kevés hiányzó szakasz kikövetkeztethető a szöveggörnyezetből. A harmadik lap jobb felső sarkán egy nagyobb tintafolt éktelenkedik, amely szerencsére nem érinti a szöveget. Minden szöveget tartalmazó oldal Jézus nevének rövidítésével (Ihs) indul. Könyvelésének technikája egyszerű, egyetlen esetben találunk kétoldalasnak tűnő számlát (2v-3r), amelyet akár kettős könyvelési elemre utaló nyomként is értelmezhetünk: ezek azok az összegek, amelyeket Branciának nem sikerült behajtania és Cesare Valentinire hárult a feladat. A kétoldaliságot a tartozik/követel formula azonban nem követi, a baloldalon semelyik, a jobboldalon esetenként a „*dè dare*” áll. A folyószöveget Theodato egy középső oszlopba rendezte, mellette a jobboldalon vetítette ki számszerűsítve az összegeket, nagy „N” betűvel jelölve, ha nem történt befizetés. Összesítés két esetben fordul elő, mindkettő a 7r oldalon, az 1486. évről elmaradt Szent Mihály-napi census számláján. Noha a cím és a bevezetőszöveg szerint a kötet az 1487-es év jövedelmeit foglalja magába, gyakorlatilag nem

⁶⁵ Amennyiben ő írta az összegzéseket, akkor úgy tűnik, hogy a korabeli könyvelés egyik alapszabályának nem tett eleget, ugyanis nem egységes megnevezést használt a pénznemre. Pacioli alpműve ugyan még nem jelent meg ekkor, de ezek az alapszabályok közmegegyezés szerint már érvényben, alkalmazásban lehettek. Mégsem érdemes szemére vetnünk a következetlenséget, hiszen a forint és a dukát megnevezés a Magyar Királyság területén szinonimaként ugyanarra a pénzegységre volt értendő (vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 84). Ez a pénzegység pedig azonos volt a számítási forintnak nevezett értékkel, amely 100 dénár elméleti váltóegységeként működött, s korszakunkban többnyire megegyezett a kivert aranyforinttal. Vö. Horváth, A magyar aranyforint értékváltozása 33–34, Kubinyi, Mezőgazdaság 376, 393–394, az aranyforint árfolyamának enyhe emelkedésére: Egri számadások 194–195, Teke, Bontempi 978. A dolgozatban ezért az összegek megjelölésénél törtszámmal utalok a számadásokban, a forintok mellett megadott dénárookra.

⁶⁶ A szóban forgó helyekről a köteteknél lesz erről szó részletesebben.

⁶⁷ AdP 683. *Quinterno di registro delle entrate*. Kézirat másolat: MTA Ms. 4997.5A. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8616. Régi modenai jelzete: Reg. 2. Vest. 504, 2037.

áll másból, mint az előző évekből elmaradt jövedelmek behajtásainak, regisztrálásának pótlásából. Theodato egy rövid bevezetéssel formálisan megnyitotta a könyvet,⁶⁸ amelyet azonnal a bő szövegezésű hátralékok jegyzéke követ. A kötetben sehol nem láthatók hivatkozások, amelyek Pincharo rendszerébe való átvezetésre utalnának. A számadáskönyv forrásaként egyedül a Cesare Valentini birtokába került 1486. évi jövedelmi kötetet jelölte meg.

A legelső számla adatai Gömör, Torna, Zólyom, Árva, Turóc, Liptó és Nógrád vármegye tizedbérletének részleteire vonatkoznak. Bernabò Brancia 1486-ban 4325 fl-ért adta bérbe ezen vármegyék nagytizedeit Székely Bertalan, Ambrus deák és György sáfár esztergomi polgároknak, miképpen azt az 1486-os év *kiadási kötete* is rögzítette, mely a könyvelés pillanatában Cesare Valentini ferrarai követ birtokában volt.⁶⁹ Ugyanerre a kötetre hivatkozik a Sarló Jánosnak 1940 fl-ért kiadott nyitrai nagytized kapcsán. A két összeget a folyószövegben összeadta (6265 fl) és hozzátette, hogy az eredmény feltüntetésre került az általa írt *declaratoriában*, melynek hiteléül Cesare Valentini és Bernardo Vitalli, a királyné számvevő írnokának február 6-án Bécsben történt aláírása szolgál.⁷⁰ A *declaratoria* feltehetően Ercole d'Este ferrarai herceg számára készülhetett bizonyságul fia jövedelmének mértékére.⁷¹ Ennél is érdekesebb a mondat folytatása, amelyből kiderül, hogy Bernabò Brancia kormányzó a királyné parancsára 1484. január 11-től egészen 1486. december végéig összegyűjtötte a *declaratoriába* kerülő adatokért a számadásokat. Mindezt azért kellett megtenni, mert három éve nem szedte be és nem ellenőrizte a jövedelmi és kiadási

⁶⁸ „Introito de tucte provente delo archiepiscopato de Strigonio pervenute in le mano del magnifico et reverendo misser Bernabò Brancia preposito maior et gubernator de detto archiepiscopato, tanto deli residue per esso accollate dele introite delo anno 1486 como de tutte altre introite ordinarie et extraordinarie de questo presente anno 1487, sero più chiaramente per lo presente libro seriatim apparera alo quale me remecto. Facto per mano de me Lorenzo Theodato de Aversa scrivano de dicto archiepiscopato quale introito incomenza die Luni primo Januarii 1487 ut supra” AdP 683, 2r.

⁶⁹ „In primis Bartholomeo Sekel, Ambrosio litterato et Georgio Siafar citadini de Strigonio deveno dare per residuo dele decime de Ghemmer et Torna, Zolio, Arva, Turwcz, Litonia et de Newgrado maiore alloro per dicto signor gubernatore arrendate in lo anno 1486 secondo per lo libro de dicto anno de lo introito appare de essa vendita, quale libro è in posse del magnifico misser Cesaro oratore de lo illustrissimo signor duca de Ferrara, ducati quattro milia trecento vinte cincho.” AdP, 683, 2r.

⁷⁰ „secondo che appare per la declaratoria et fede de mia mano facta et subscripta dele mano deli magnifici signori messer Cesaro ambasciatore del illustrissimo signor ducha de Ferrara et de messer Bernabo Vitale scrivano de rason dela maestà de madama facta in Viena die VI februarii” ibid.

⁷¹ Magának a *declaratoriának* nem találtam nyomát, de minden bizonnyal erre utalhat Cesare Valentini febr. 5-én a hercegnéhez írt jelentése: „Credo, che la maestà della regina ne mandarà un compendio dello introito e de lo exito alla celsitudine vostra e per epsò potrà intendere che se lo archiepiscopato ha grande intrata, ha etiam gran spesa, e mandando epsò compendio sua maestà, seria dil parere, che per altre mie gli ho scripto, tuttavia me ne reporto al giuditio prudentissimo di quella.” Dipl. emlékek III. 256. (154).

köteteket,⁷² így a királyné parancsára Theodato Brancia kormányzó terhére írta ennek a három évnek a jövedelmeit, valamint a megállapított 5979 fl 50,5 dénárt, amely nem került beszédre.⁷³ A következő számlák ennek az összegnek a behajtását rögzítik januártól ápriliséig, ugyanis a számlák által kimutatott, ténylegesen beszédett összegek eredménye pontosan 5979 forint 50 és fél dénár.

A tizedek behajtásának elmaradását, illetve késlekedését egy másik forrás is alátámasztani látszik: Beatrix nővérének egy korábbi, 1486. augusztus 13-án írt levelében⁷⁴ tesz erről említést – több mint fél évvel a bécsi jelenet előtt. 2000 fl-ot szeretett volna unokaöccse számára küldeni, hogy mielőbbi indulásra ösztönözze, ezért Brancia kormányzónak parancsba adta, hogy bocsássa a rendelkezésére ezt az összeget. A kormányzó azzal hátrította el a követelést, hogy a tizedek behajtása ilyen korán még nem esedékes, így a királyné a likviditási gondokat a velencei Garzanti bankház segítségével szarvasmarhák eladásából kívánta orvosolni, azzal a kikötéssel, hogy amint rendelkezésre áll, küldi az ígért összeget.⁷⁵

1487. március 15-én Sarlói János intéző (*officiale de castello*) elszámolást végzett Brancia kormányzóval minden addigi kifizetéséről és arra az eredményre jutottak, hogy 290 fl-al maradt még adós a befizetett 1650 fl után. A többiekkel, Ambrussal, Bertalannal és György sáfárral azt sikerült tisztázniuk, hogy ők több részletben 3993 fl-ot törlesztettek és adósak még 332 fl-al. Theodato ezt követően a *declaratoriában* kimutatott 5979 fl 50,5 d-ból levonta a tizedbérlők összes tartozását (622 fl-ot) és 5357 fl befizetést állapított meg belőle.⁷⁶ Az adósságokat a szemben lévő lapra vetítette át,⁷⁷ ahová egyúttal rögzíteni is tudta, hogy Sarlói április 14-én kiegyenlítette a fennmaradó tartozást, a két tétel alá pedig szövegesen is

⁷² Bár az ellenőrzés hiányát itt a kormányzó szemére vetették, egyúttal kiderül számunkra, hogy létezett rendszeres könyvelés Hippolit érseksége előtt is, amely alapján a hiányokat számszerűsíteni tudták. A szigorú elszámoltatás minden bizonnyal Ferrarának szólt.

⁷³ „foro accollate ad esso governatore quantuncha in dicto tempo non fossero exacte et viste le computi de dicto signor governatore per li supradicti signori de tucti introiti et exiti et dita regia de li XI de jenaro 1484 per tucto lo ultimo de dicembre 1486 per comendamento de la prefata maestà resto esso gubernator debitor tanto dele introiti de tre anni predicti como de dicto residuo de ducati cincho milia novecento setanta nove dinari 50½ exapte seriano le ditte ducati sei milia ducento sexanta cincho et cussi in lo presente libro resta esso gubernatore de tucta dita quantità dover far bon li ducati cincho milia novecento setantanove predicti de li quali have exacti le sequentino partite da dicte empturi etc.” AdP, 683, 2r.

⁷⁴ Dipl.emlékek III. 166–168 (109).

⁷⁵ „(...) et havemo ordinato ad lo Venerabile Bernabo Brancia governatore de dicto archiepiscopato, che ne trova dui milia ducati et quelli havuti subito li mandaremo ad vostra signoria accioche possa con piu commodita mandare esso don Ypolito , et perché ancora non se exigeno le decime de dicto archiepiscopato, et non sapemo si cossi presto, se porramo havere li dicti due milia ducati, pero havemo pensato per piu celere expeditione, fare dare ad vostra signoria dui milia ducati, quali deveno ad questa hora essere impotere delo banco deli Garzoni in Venetia, de una certa venditione de bovi, quali li mesi passati mandaymo ad vendere in quelle parte (...)” Dipl. emlékek III. 167 (109).

⁷⁶ AdP 683, 2v.

⁷⁷ AdP 683, 3r. Az esztergomi csoport tartozását Pincharo is átvezette az 1487-es Libro generaléba, noha itt nem látszik erre történő utalás. Vö. AdP 682, 87v-88r (64).

kifejtette, hogy miután Valentini átvette a kormányzóságot, a fennmaradó 332 fl behajtása öreá hárult.⁷⁸ A pozsonyi dézsmát Vas András és Bodoméri Barnabás szedte, akik ez alkalommal nem fizettek Branciának semmilyen maradékot, de a kormányzó számadásai alapján írt levéllel a kezében Valentini be tudja szedni az 1486-os jövedelmi kötet szerint előírt pénzt. Theodato nem számszerűsítette, hogy mennyiről van szó, csak a Valentininek átadott kötetre és a *deklaratoriára* hivatkozott.⁷⁹ A komáromi dézsmát az érsekség két officialisa, Szabó István és Bernát kezelte, akiknek Theodato 284,57 fl tartozást állapított meg és amelyet Brancia idejében rendeztek is.⁸⁰ A kötet utolsó három számlaegysége már nem tizedbérleteket, hanem az érsekség birtokában lévő településekről befolyó adóelmaradásokat rögzíti. Elsőként az 1486-os Szent György-napi cenzust, amellyel hét falu tartozott. Négy (Hetény, Kiskér, Berzence és Kisölvéd) lerótt tartozását Valentininek, háromról (Pozsonypüspöki, Szunyogdi, Vágsellye) Theodato megjegyezte, hogy a kormányzó Vas Andrásnak adományozta censusukat az intéző szolgálataira tekintettel.⁸¹ Az 1486-os Szent Mihály-napi censusokat 15 helységből szolgáltatták be pótlólag, Lék, Anyala, Bajót, Ímély, Naszvad, Patak, Aha és Csejkő bírói az esztergomi udvar felé fizették be az elmaradást. Bajcs, Vága és Szerdahely a Bécsben tartózkodó kormányzó fuvarozásával, illetve élőállattal rótták le adósságát. Pozsonypüspöki, Szunyogdi és Sellye a pozsonyi intézőkön keresztül fizetett, valamint a Püspökin áthaladó királynénak és Valentininek adott zabot és szénát leszámították tartozásukból. Leléd pedig a királyné kertjébe küldött fák miatt 5 fl-al fizetett kevesebbet.⁸² Végül a Szent Márton és Szent András ünnepéről fennmaradó helységek törlesztettek: Lél egyházi nemesei Thumult Benedeken keresztül 12 fl-ot, Gyarmat bírója 19 fl-ot szolgáltatott be. „Bajka” neve mellett összeg nem szerepel, csak a számla végén egy megjegyzés, hogy Valentini kormányzónak adták át a tartozást.⁸³

⁷⁸ „Le quale ducati trecento trenta dui restanteno adenerenose pagare per dicti Bartholomeo Ambrosio et Giorgie Sifár so state consignare al prenominato magnifico Caesaro oratore etc. como novo governatore, intrato a dicta governacion de lo archiepiscopato presente per ordinacion et mandato de la antedecata excellenti maestà quale introe die Martis XVII^a aprilis 1487, et cussi per residuo per esso se haveno da exigere.” AdP 683, 3r.

⁷⁹ AdP 683, 4r. Pincharónak hála ez a hátralék is kiderül: 34 fl 75 d-ral tartoztak az új számvevő számítási szerint, amelyet az 1486-os jövedelmi kötet alapján végzett – tehát az ő kezében is volt az a számadás. „Andrias Vas et Barnabas Bodomeri dezimatori di Posonio dè dare a di ultimo dezembrio per conto di la dezima di Posonio ducati trenta quatro e dinari setanta cinque, i qualli gi restono de la intrata del’anno 1486 si como loro asegnano resalvatto ogni mio calcullo” AdP 682, 86v (63).

⁸⁰ AdP 683, 5r.

⁸¹ AdP 683, 6r, a számszerűsített befizetés erről a számláról is lemaradt, csupán a tényt rögzítette.

⁸² AdP 683, 7r-v.

⁸³ AdP 683, 8r, itt valószínűleg nem a Bars vármegyei Bajka települést, hanem a vajkai érseki nemesi széket érthette. Vajka helyett a következő számvevőtiszt, Pincharo is rendszeresen Bajkát írt. A *b/v* mássalhangzók felcserélése (*betacizmus*) állhat a tévesztés hátterében.

II. 3. 1. 2. A személyzet könyve (1487)⁸⁴

Lorenzo Theodato d'Aversa második könyvének eredeti vaknyomásos bőrkötése jó állapotban megmaradt, alá hártyalapokat préseltek, amelyeken gótikus maiusculával írt latin nyelvű szöveg látszik. Gerincére két címkét ragasztottak, az egyikken egy egykorúnak tűnő arab hatos szám, a másikon „1487. *Strigonia arcivescovato*” (1487 Esztergom érsekség) olvasható. Theodato az első számlától⁸⁵ kezdődően arab számokkal látta el a rektó oldalak jobb felső sarkát, amelyek ma is jól látszódnak.⁸⁶ A szöveg a 75v-ig tart, amely Theodato saját számozása szerint a 73. oldal hátlapja. Az első oldalon egykorú írással a „Cesar” név szerepel, valamint egy későbbi, piros ceruzás megjegyzés arról, hogy a kódexet lemásolták („*copiato da Niary*”), amelyre tollal ráírták – talán – az összeolvasást és ellenőrzést követően: „*Niary verificatasi*”. Az MTA Kézirattár második modenai dobozában őrzött másolatot⁸⁷ ennek értelmében báró Nyáry Albert saját kezűleg készíthette.⁸⁸ Ugyancsak az első oldal jobb felső sarkában látható N^o3 arra a sorszámozásra utal, amely egy korábbi levéltári besorolás idején készülhetett, és amelyet a mikrofilmkészítésnél is alapul vettek. A lap verzóján azonban a N^o9 olvasható egykorú kézírással (feltehetően maga Theodato írta), ami feltételezi egy korábbi – talán esztergomi – számsor meglétét. A Pincharo-féle főkönyvi hivatkozások a számlák bal felső sarkaiban, vagy a bal margón láthatóak, egyértelmű + jellel utalva az AdP 682-es *Libro generaléra*.

Lorenzo d'Aversa 1487. április 17-én kezdte el vezetni a fenti címmel ellátott számadáskönyvet a bevezetőszöveg⁸⁹ tanúsága szerint. Cesare Valentini ekkor érkezett meg Esztergomba és vette át a kormányzást. Szintén a bevezetőszövegből derül ki, hogy január 11. az a dátum, amikortól Hippolit első magyarországi háznépét fogadják föl az érseki szolgálatba. Január 11. és április 17. között Brancia nevében, ezt követően az új kormányzó, Valentini nevében vették fel az érsekség alkalmazottait. Lorenzo valamiféle hierarchikus sorrendet tarthatott szem előtt, amikor a kötetet szerkesztette, amelyet az is alátámaszt, hogy Cesare Valentininek szánta a legelső számlát. Bár fölírta a kormányzó nevét, de ezt semmilyen bejegyzés nem követi, sem az alkalmazás feltételei, sem pedig bármiféle kifizetés.

⁸⁴ Eredetije: AdP 684 *Libro de tucte provisione pagate* (23x34cm, 107 fólió). Kéziratok másolatok: MTA Ms. 4996.2, 4997.5/B. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8616. Régi modenai jelzete: Reg. 3. Vest. 220, 505, 2038.

⁸⁵ AdP 684, 3r (1).

⁸⁶ Az eredeti lapszámot zárójelben közlöm.

⁸⁷ MTA Ms. 4997.5B.

⁸⁸ Mivel hasonló kézírás nincs a modenai dobozokban, valószínűleg ez lehetett az egyetlen, amelyet ő maga másolt le.

⁸⁹ AdP 684, 2r, kiadása: Kuffart, Bevezetés 75; Uő, Introduzione 220.

Az árván maradt bejegyzésből arra is következtethetünk, hogy Lorenzo d'Aversa előre beosztotta a számlakönyvet, majd a tényleges gazdasági mozzanatok az azok megtörténtükkor az alany számlájához írta. Ezt a feltevést a további oldalak is megerősítik: az egyes személyek számlái az alkalmazási feltételekkel kezdődnek, majd egy vonalat követően eltérő keltezéssel és más színű tintával folytatódnak. A bejegyzések szinte mind a rektó oldalon kezdődnek és két alkalommal nyúlnak át a verzóra. Egyedülként a legutolsó bejegyzés áll a baloldalon, ahol Theodato az érseki udvar Sarlói János intéző felé való tartozását rögzíti.⁹⁰

Az új kormányzó üres számláját Alfarello Ferazzo várnagyé követi, akinek a fejlécben szereplő feltételei hiányosak, alkalmazásának kezdetét nem rögzítették, éves bérénel az összeg pedig ki lett kaparva.⁹¹ Harmadikként jön Theodato saját számlája,⁹² majd Kozárdi János (*Johannes Cossardo*) alvárnagyé.⁹³ A vár 25 főből álló helyőrsége (*compagni de ditte castello*) fejenként 9 fl-ot és egy forint subapénzt kapott évente és az alvárnagy emberei lehettek, mert tőle kapták meg fizetésüket.⁹⁴ Az éjjeliőri szolgálatra 12 embert alkalmaztak, akik évi 3 fl 40 d-t kaptak, egy egyen szürke posztóruházatot (*vesta de griseo*), egy, a vár által készített subát, 12 pár cipőt és megélhetésük költségeit, valamint nappal mentesültek a szolgálattól.⁹⁵ Liszka Egyed deák (*maestro Egidio de Lisca diach cocho*) volt a vár akkori főszakácsa,⁹⁶ rajta kívül Újvárosi Antal (*Antonio de Civita Nova*),⁹⁷ valamint Kis Antal (*Antonio Parvo*)⁹⁸ szolgált még szakácsként. Velük dolgozott Cseh János, Cseh Bertalan, Kis Máté, Tamás és Lengyel János konyhás segéd.⁹⁹ Az érsekség orgonistája Német János,¹⁰⁰

⁹⁰ AdP 684, 75r (73).

⁹¹ AdP 684, 4r (2), két részletben kapott összesen 23 fl 65 d-t.

⁹² AdP 684, 5r (3), összesen 34 fl-ot kapott, végelszámolásának részleteiről korábban volt szó.

⁹³ AdP 684, 6r (4) évi bére 32 fl, egy hordó bor, egy élő disznó, egy nagy szalonna és két köből gabona volt, ennek felét (16 fl-ot) kapta meg aug. 12-én.

⁹⁴ AdP 684, 8r (6), összesen 105 fl-ot kaptak szeptemberig. Egyikük, Kakathi János Verpéchez lett beosztva.

⁹⁵ AdP 684, 9r-v (7-8), a fejléc alatt kilenc személyt sorolt fel név szerint – *Johanne de Toplicza, Sbricza, Éliás, Mikolai Bálint (Valentino de Michola), Tomaso Cruxio, Miklós, Georgio Exdencio, Janus Sciavo, Antonio Sciavo* –, akiknek fejenként eltérő volt a felvételük ideje (1486 valamely egyházi ünnepétől számították bérüket). Összesen 10 fl 20 d-t fizettek ki nekik. Az Izdenczi (Exdencio) családból Gyurka és Antal is szolgált éjjeliőrként az érseknek a tíz év alatt, a káptalan szolgálai közt később János bukkant fel, vö. Solymosi, Jegyzőkönyv 136.

⁹⁶ AdP 684, 11r (9), évi 24 fl-ot keresett, két fl-ot kapott zubbonyra és harisnyára, valamint saját és egy szolgájának ellátási költségeit. Másfél forintot fizettek ki neki.

⁹⁷ AdP 684, 12r (10), évente 8 fl volt a járandósága, valamint két fl subára, másfél forint zubbonyra és harisnyára, 1 fl 25 d egy a várban használatos, félig veronai posztóból készült egyen ruházatra (*una veste de meczo pernize*), ingre és cipőre. Összesen 4 fl-ot kapott kézhez.

⁹⁸ AdP 684, 13r (11), évi 16 fl-ért szolgált és egy veronai posztóból készült egyenruhát, egy báránybőr subát, egy zubbonyt, egy pár harisnyát, inget és cipőt. 1 fl-ot fizettek ki neki.

⁹⁹ AdP 684, 14r–18r (12–16), évi 4 fl-ot kötöttek ki számukra, továbbá egy ruhát, egy zubbonyt, harisnyát, inget, egyen subát és cipőt. Cseh János és Kis Máté nem kaptak fizetést, Bertalan és Lengyel János 1–1 fl-ot. Tamás kiemelkedett közülük, mert évi 10 fl-ot állapítottak meg neki, egy vörös ruhát, egy subát, inget és cipőt. Neki összesen 4 fl-ot fizetett ki a kormányzó Giovanni Antonio de Pavián keresztül.

¹⁰⁰ AdP 684, 20r (18), évente 24 fl fizetésre tarthatott igényt, amelyből Theodato idejében 6 fl-ban részesült.

szabómestere István¹⁰¹ volt ebben az időben. Oszwald kovácmester három szolgájával dolgozott a várban,¹⁰² egy emberrel pedig György mester, aki a szállásról gondoskodott.¹⁰³ Mathias Zoppo mester volt a vár lakatos,¹⁰⁴ Nagy Gergely gondozta a majorságot, valamint a vár szőlőjét és kertjét,¹⁰⁵ Imre mester volt a szíjgyártó,¹⁰⁶ Mihály a szítás.¹⁰⁷ A következő számla Pallér Péteré,¹⁰⁸ őt Mihály pékmester,¹⁰⁹ a görög kertész,¹¹⁰ Barbara mosónő,¹¹¹ Albert deák,¹¹² a magyar Rohansi András tűzmester (*Andrea de Rohans bombardero*),¹¹³ Lengyel András fűszeres,¹¹⁴ Mihály kulcsár,¹¹⁵ Cseh Pál kádár,¹¹⁶ Kis Jakab ökörhajcsár¹¹⁷ követi.

¹⁰¹ AdP 684, 21r (19), neki évi 20 fl volt a járandósága, kapott még 9 fl-ot egy öltözékre és egy subára, valamint saját és szolgáinak ellátását. 6 fl-ot fizettek ki neki.

¹⁰² AdP 684, 22r (20), évi 16 fl járt neki és egy veronai posztóruházat, egy báránybőr suba, egy sertés, valamint ellátmány, a munkájához szükséges szén és vas. 2 fl-ot kapott Theodato idejében.

¹⁰³ AdP 684, 23r (21), évi 8 fl-ot kapott, további 1 fl-ot zubbonyra, harisnyára, ruhára és subára, igényt tarthatott az ellátására és köteles volt a vár kertjét és a szállást gondozni. 1 fl-ot kapott kézhez.

¹⁰⁴ AdP 684, 24r (22), évente 10 fl-ért szolgált és kapott egyen ruházatot és subát, valamint ellátást. 2 fl 60 d-t fizettek ki neki.

¹⁰⁵ „Gregorio Grande che tene lo allogio et governa la vigna et orto delo castello in Pechegn” AdP 684, 25r (23), szintén 10 fl-ért szolgált, de vörös ruhát kapott, valamint subát és ellátmányt. 6 fl-ot kapott kézhez. Talán Besenyő (Bars vármegye) sejthető „Pechegn” alatt, amelyet máshol Pechegno, 1493 és 1494-ben Pechien alakban Esztergom vármegye településeként említenek, AdP 701, 14r (54), Az esztergomi főkáptalan birtokai 154, DF 238298.

¹⁰⁶ AdP 684, 26r (24), feladatát pontosan leírták: „deve havere dalo castello coyra de bove [cuoio di bove] in sufficiencia quale deve conzare et de pò lavorare et farne briglie per cavalli et omne attinencie necessarie ad le carrette et per soi fatiche deve havere per omne sei coira che lavora ducato uno et eciam lo sevo et altre cose necessarie a dicta concza et la racione.” Nem évi szinten, hanem az elkészült termékek, kocsi- és lószerszámok darabszáma szerint állapították meg a bérét. Összesen 12 fl-ot keresett.

¹⁰⁷ AdP 684, 27r (25), 13 fl évi fizetésért, egy subáért és ellátmányért szolgált, kötelessége volt megrostálni a gabonát. 4 fl-ot kapott.

¹⁰⁸ AdP 684, 28r (26), róla bővebben: Voit, Gyarmati Dénes 51; Vukov, Hippolit építkezései 170. Évente 15 fl, egy veronai posztóruha, egy báránybőr suba, egy köből búza és az ellátás járt neki. 10 fl-ot fizettek ki neki.

¹⁰⁹ AdP 684, 29r (27), a két szolgával dolgozó mester évi 20 fl-ot, ruhát, subát, egy élő sertést, egy nagy szalonnát, 12 font kenderolajat, 12 sajtot és ellátmányt kapott. Theodato 6 fl-nyi kifizetést rögzített a neve alatt.

¹¹⁰ AdP 684, 30r (28), nevét egyik számadás sem rögzítette, mindig a görög kertészként említik. Feladata a szigeten lévő kert felének gondozása volt. Évente 5 fl-ot, egy piros ruhát, egy subát, 12 pár cipőt és két személy számára való ellátmányt kapott. 3 fl 50 d-t kapott kézhez. A kert másik felét egy Péter nevű ember kezelte, felételei a görögével egyeztek és egy forintot keresett. Vö. AdP 684, 43r (41).

¹¹¹ AdP 684, 31r (29), a vár ágyneműit, asztalterítőit kellett mosnia, amiért cserébe 8 fl-ot és egy szekér fát kapott. 4 fl 25 d-t fizettek ki neki.

¹¹² AdP 684, 32r (30), feladata a vár tálainak elmosása volt. Járandóságát 4 fl-ban, egy ruhában, egy subában, egy zubbonyban, harisnyában és cipőben állapították meg, de semmilyen kifizetést nem rögzítettek számláján.

¹¹³ AdP 684, 33r (31), évi 14 fl-ért, egy veronai posztóból készült ruháért, egy subáért és ellátmányért szolgált. 2 fl-ot kapott.

¹¹⁴ AdP 684, 34r (32), ő a konyhásokkal szolgált együtt évi 10 fl-ért, egy veronai posztó ruháért, egy báránybőr subáért és cipőért. Fizetést nem kapott.

¹¹⁵ AdP 684, 35r (33), 24 fl évi bérért dolgozott, egy veronai posztóból készült ruhára, egy kétforintos subára, valamint saját és szolgáinak ellátására tarthatott igényt. 5 fl-ot fizettek neki.

¹¹⁶ AdP 684, 36r (34), egy szolgájával volt köteles dolgozni, évente 12 fl-ot keresett, valamint kapott egy veronai posztóruhát, egy kétforintos subát, szintén két forintért zubbonyt és harisnyát. 3 fl-ot könyveltek el a neve alatt.

¹¹⁷ AdP 684, 37r (35), a majorság levágásra szánt ökreit bízták rá. Évente 3 fl 25 d-ra tarthatott igényt, valamint egy szürke ruhára, egy subára, 12 pár harisnyára, egy pár csizmára és ellátmányára. Theodato idejében 1 fl-ot kapott.

Nem kapott kézhez fizetést Theodato kötete szerint János szücsmester,¹¹⁸ Sarlói János a körmöcbányai kamara pizetáriusa¹¹⁹ és György deák, aki Nagybányán töltötte be ugyanezt a tisztséget.¹²⁰ Az érsekség prókatori (*procuratore*) feladatait Andrassa Péter látta el.¹²¹ A kocsisokat „brigádonként”, kettesével-hármasával tartották nyilván.¹²² Cesare Valentini Giovanni Antonio nevű embere volt a kincstárnok, aki a kötet legtöbb szereplőjétől eltérően április 17-én, Valentini Esztergomba érkezésének idejében lépett szolgálatba és az érsekség bevételeinek és kiadásainak kezelését kapta feladatául.¹²³ Vincenzo Pistacchio¹²⁴ kancellári tisztséget viselt 1487. január 11-től.¹²⁵ Eddig Theodato a kormányzón kívül 92 alkalmazottat rögzített, ettől a ponttól a kötet főként a Hippolit fogadása körüli történésekhez kapcsolódó költségekről tartalmaz feljegyzéseket. Pincharo balmargón elhelyezett hivatkozásai is eddig tartanak, a következő tételeket már nem vezette át az összefoglaló könyvébe.

Cesare Valentini vállalta, hogy az érkező Hippolit elébe küld minden szükséges dolgot, kíséretet és szekereket.¹²⁶ Theodato két listája alapján kiderül, hogy az elküldött 20 nehézlovas és 22 könnyűlovas huszár kétszer is kapott fizetséget július folyamán, egyszer 14-

¹¹⁸ AdP 684, 38r (36), a vár szolgáltatta a munkájához szükséges bőrt, valamint lisztet, sőt és korpát kapott, kötelessége volt száz bőrként tíz suba leadására, amiért 10 fl fizetség járt neki.

¹¹⁹ AdP 684, 39r (37). 1487. január 11 – 1488. január 11. között volt körmöci érseki ember, utána a szentkereszti uradalomba került vissza, ahol korábban is officiális volt (DF 250028). Pizetáriusi bérét évi 52 fl-ban határozták meg és a körmöci bánya embereinek irányítása, valamint az onnan befolyó érseki jövedelmek kezelése volt rábízva. Fizetést itt ő sem kapott.

¹²⁰ AdP 684, 40r (38), feladata ugyanaz volt, mint Sarlói Jánosé, de keresete csak évi 50 fl.

¹²¹ AdP 684, 41r (39), feladataként a várat és jobbágyait kellett képviselnie minden peres ügyben akár helyben, akár máshol („deve servire in castello ad tutte cause tanto pro quanto contra et etiam per vaxalli de lo archiepiscopato, et star residente in castello o vero andar dove fa necessario a dispensa de esso archiepiscopato”). Évi 50 fl, egy hordó bor, két köből búza, egy veronai posztóból készült ruha és egy rókaprém suba járt neki. Helyszíni kiszállása 1 fl-os költséggel járt: „19 ditto [augusto] per contadi a Petro Andreas mandato a veder differenze de quelli di Sarlo con quelli di Kurt per spesa ducato uno” AdP 689, 80v (57).

¹²² AdP 684, 42r (40); 44r-49r (42-47), hat csapat: Piva Tamás két társával, Egyeddel és Györggyel egy négylovas szekéren, Esztergomi Balázs Tétényi Mártonnal és egy harmadikkal, Kocsis Gergely Szeleci Miklóssal és Váradai Pállal, Váci János Újvárosi Kelemennel és Barsi Ferencsel, Verőcei György Csunoki Mihálllyal és Hemerei Dénessel, Kulcsár Bálint Tekenős Lukácsal és Thonoky Pállal szolgált együtt. Alkalmazásuk kezdete még csoportokon belül is eltért. Fejenként 4 fl-ot kerestek, valamint további egy fl-ot kaptak harisnyára, zubbonyra és bundára, járt nekik egy vörös és egy szürke posztóból készült ruha, ing, 12 pár cipő és két pár csizma. Szinte mind júl. 17-én kaptak fél forintnyi bért, a legtöbben Székesfehérváron, Esztergomi Balázssék pedig Zágrábban, ahová Hippolit júl. 4-én érkezett. Valentini bizonyára ezt a csoportot küldte legelőre az érsek elé.

¹²³ AdP 684, 44r (42), évi 36 fl bért állapítottak meg neki, amiből 17 fl 50 d-t ki is fizettek.

¹²⁴ Magyarországi küldetése után forlí apát, valamint Conversano (1494–1499), majd Bitetto püspöke is lett (1499–1518), I. Fraknoi, Bakócz 43.

¹²⁵ AdP 684, 50r (48) évi bére 60 fl volt, kapott egy veronai posztóból készült öltözetet, egy selyemzubbonyt nyári ruhának, külön télire pedig egy szintén veronai posztóruhát, egy selyemzubbonyt és egy rókaprém subát. A vár látta el rajta kívül két lovát és két szolgáját is. 23 fl-ot keresett Theodato idejében.

¹²⁶ Beatrix 1487. júl. 10-én Ferrarába küldött levelében szó esik róla: „lo Magnifico Messer Cesare governatore Strigoniense et Sanctoro non se usará pigritia in fare andare dicti carri et altre cose necessarie” Dipl. emlékek III. 318 (193). Valentini pedig ezt írta a hercegnek júl. 14-én „aviati che harò dicte gente et carrette”. Dipl. emlékek III. 323 (195). Borso da Corezzo, Hippolit kíséretének ferrarai vezetője szerint júl. 28-án találkoztak a részben a királyné, részben Valentini által küldött szekerekkel, AU b.2/5,4, Vest. 2463 (1487. júl. 28).

én – ez lehetett az Esztergomból való elindulásuk ideje, majd a hónap végén.¹²⁷ Sarlói János, aki nyolc nehézlovassal szintén az érsek fogadására jött, szeptember 15-én¹²⁸ lovanként három forintot kapott.¹²⁹ Augusztus 6-án, a királyné parancsára, Kanizsai János 50 fl-ot kapott Valentinitől *Lutembergben*¹³⁰ szolgálataiért.¹³¹ Hippolit utasítására pedig Marcho Lascho, a fegyveresek kapitánya kapott 60 fl-ot szeptember 8-án.¹³² Ez a két momentum arra enged következtetni, hogy Theodato Bécsben tartózkodott Valentini oldalán, mikor Hippolit odaért, és ezt a nála lévő kötetet felhasználta ezeknek a kiadásoknak a rögzítésére. Segély címszó alatt hét kiadási tétel áll a június 7 – szeptember 4. közti időszakból, amit egyes szolgálattételért fizetett ki Valentini.¹³³ Sarlói János (itt: *pisetario et officiale*) Hippolit érkezésére 132 fl 89 d értékben ezüsttárgyakat készíttetett Körmöcbányán.¹³⁴ Feltehetően ezekkel együtt érkezett szeptemberben Esztergomba és emiatt lehetett szüksége nyolc nehézlovas kísérré. A könyv utolsó két bejegyzése az érsekség két tartozását rögzíti,¹³⁵ amelyek még az előző kormányzó, Bernabò Brancia idejéből maradtak. Az első Matteo Volterra kereskedő felé,¹³⁶ a második pedig *Johanne de Carinak*.¹³⁷

¹²⁷ AdP 684, 65r-v (63-64), nehézlovakok: Szabó István négy ló (6+6 fl), Bodoméri Barnabás hat ló (5 fl), Thúri István négy ló (6+6 fl), Kis Miklós két ló (3+3 fl), Monzay négy ló (3+6 fl). Huszárok: a firenzei Lorenzo Viviani hat ló (6+12 fl), Syascho Simon két ló (3+6 fl), Cinkota két ló (3+6 fl), Szentkirályi két ló (3+6 fl), Radóci Mihály két ló (3+6 fl), Horvát Jakab két ló (3+0 fl), Herch Péter két ló (3+6 fl), Visegrádi Barnabás két ló (3+6 fl), Konc Miklós két ló (3+6 fl) és egy trombitás (1+2,10 fl).

¹²⁸ Ekkor feltehetően már csupán Esztergomba, ahová az érsek Bécs felől szept. 14-én érkezett meg.

¹²⁹ AdP 684, 66r (64).

¹³⁰ Berzeviczy Lichtenwörthel azonosította, vö. Berzeviczy, Beatrix élete 367, 6. lj.

¹³¹ AdP 684, 66v (65).

¹³² AdP 684, 67r (65).

¹³³ AdP 684, 71r (70), Antal deák Bécsújhelyen, jún. 7-én 1 fl-ot, júl. 13-án egy Jankó nevű szolga 50 d-t kapott. Júl. 17-én, Fehérváron Gosztonyi András prépost János nevű kocsisának, akit szintén Hippolit elé küldtek, 1fl-ot adott Valentini, 50 d-t pedig egy János nevű kovácsnak, aki vele tartott a lovak szerszámainak javítása végett. Szept. 4-én, Bécsújhelyen Lorenzo Vivianinak betegségére tekintettel 2 fl-ot adományozott a kormányzó, ugyanaznap Visegrádi Barnabás is részesült 1 fl-ban.

¹³⁴ AdP 684, 74r (72), a számlát közli Nyáry, Szemelvények 155. Két nagy, 16 márka 39 pizétumot kitevő ezüsttál készült, amely márkáját 5 fl 33 d-ral számítva 89 fl 66 d-t ért, 17 fl munkadíjjal együtt összesen 106 fl 66 d-ba került. Továbbá csináltattak két aranyozott ezüstszerleget, amelyek 6 márkát nyomtak (32 fl), 8 fl munkadíjjal és 14 fl aranyozási költséggel együtt 54 fl-ba kerültek volna, de Valentini leszámíttatott a díjból egy régi aranyozott ezüstszerleget, amit a pizetáriusnak átadott, és amelynek az aranyozása már levált. Így a két szerlegért csak 26 fl 23 d-t fizettek. Ez a négy ezüsttárgy feltehetően Pincharo Inventáriumában is szerepel egyéb, hasonló értékű kincs között (vö. AdP 685, 14v). Theodato a költségeket aug. 22-ei dátummal számolta el.

¹³⁵ „Debite pagate per lo magnifico messer Caesaro gubernator etc. per parte de lo archiepiscopato predicto, quale debite remasero ad pagare de po la morte delo condam messer Bernabo gubernator etc. de dinare fatte ad sé inprestare dali subditi per la substentacione de esso archiepiscopato secondo per lo restructo de li compute soi et de po suo obito donate in Lutumberg appare quale restructe overo calculi so fatte per mano de lo magnifico messer Bernardo Vitali scrivano de racion de la maestà de madama auditore in quelle etc.” AdP 684, 75r (73)

¹³⁶ Tőle Brancia 230 fl 36 d kölcsönt vett föl, amelynek több mint felét Valentini 20 márka 37 pizétum ezüsttel törlesztette (egy márka ezüstöt 5 és fél forinttal számítva), de 114 fl 22 d így is fönmaradt.

¹³⁷ AdP 684, 75v (74): a Brancia által kölcsönkért 125 fl-ot Valentini jún. 1-jén teljes egészében rendezte. A *Johanne de Cari* Sarlói János névváriása lehet.

II. 3. 2. Piero Pincharo de Parma könyvelési rendszere és kötetei

Származására nézve Piero Pincharo de Parma¹³⁸ annak a Guglielmo Pincaro (néha *Pencaro*) de Parma¹³⁹ hírneves jogászdoktornak a fia lehetett, akit 1459. körül Borso d'Este herceg hívott Parmából a ferrarai egyetemi katedrára. Később Ercole herceg tanácsosává és követévé tette, végül egy falut adományozott neki birtokul a Pó folyótól északra.¹⁴⁰ A település a mai napig az ő nevét viseli (Pincara).¹⁴¹ Guglielmo 1476-ban halt meg Ferrarában, sírja a ferrarai Szent Miklós templomban van.¹⁴² A család névadó őse – szintén Piero Pincaro – szerkesztette Borgo San Donnino¹⁴³ település első statútumát 1281-ben.¹⁴⁴ A szakirodalom Guglielmo Pincaro Ludovica nevű feleségéről és négy fiáról tud (Teodoro,¹⁴⁵ Piero, Giovanni¹⁴⁶ és Alessandro),¹⁴⁷ de Piero Pincharo számvevő egyik levelében említi Orsina nevű nővérét is.¹⁴⁸ Bár az esztergomi forrásokból nem derül ki, hogy Pincharónak lett volna családja, egy Pincara település történetéről szerkesztett (inkább laikus ismeretterjesztő, mint szakmai igényű) munka tud két fiáról, Scipionéről és Rinaldóról, akik 1541. július 1-jén eladtak egy Pizzon nevű falut és Pincarából két földrészt Zaccaria Bernardónak.¹⁴⁹

Piero Pincharo de Parma 1487. június 18-án állt Hippolit szolgálatába Ferrarában, miután kiválasztották arra a feladatra, hogy betöltse a számadásokhoz jól értő *kincstartó* tisztségét (*uno thesorero ben intendente de compti*) és – csakúgy, mint esztergomi elődje¹⁵⁰ – évi 72 fl fizetséget kapott, egészen 1489. december végéig, amikor felemelték bérét évi száz forintra. Fizetésének folyósítása, ahogy sok más tiszt esetében, nem volt zökkenőmentes.¹⁵¹ Két

¹³⁸ Nevét Nyáry „Pincharello Péter”-ként magyarosította (Nyáry, A Hyppolit kódexek 1870. 290) és ez a forma a szakirodalomban alkalmasszerűen felbukkan (vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 512; Berzeviczy, Beatrix élete 399). A név magyarosítását teljesen indokolatlannak vélem, a Pincharello forma pedig forrásból vett példákkal nem igazolható. Bár az olasz szakirodalom családjának nevét *Pincaro*, illetve *Pencaroként* idézi, a dolgozatban a számvevő nevére a számadáskönyvekben általa használt alakban (*Pincharo*) fogok utalni.

¹³⁹ Rufo II. 37–38.

¹⁴⁰ A birtokadomány kiadása: Rigobello 18.

¹⁴¹ Pincara Olaszországban, a Veneto régióbeli Rovigo megyében fekszik. Történetéről bővebben: Prando Carlo, Pincara.

¹⁴² Sírfeliratát közli: Pezzana 276.

¹⁴³ Ma: Fidenza (Emilia-Romagna, Olaszország).

¹⁴⁴ Vö. Lasagni 864.

¹⁴⁵ Apjához hasonlóan szintén jogászdoktor, vö: Rufo II. 70.

¹⁴⁶ Valószínűleg őrá utal annak a listának egyik lapalji megjegyzése, amely Hippolit embereinek és kíséretének tagjait írta össze és utalt arra, hogy *Zo [Giovanni] Pincaro* fivérét is fel kellene venni. (ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85/2037. IV/2).

¹⁴⁷ Vö. Affò 275–276.

¹⁴⁸ AU b. 3/14, Vest. 1343 (1498. május 30).

¹⁴⁹ Vö. Prando Carlo, Pincara 175.

¹⁵⁰ Theodatót több helyen is elődjének nevezte (*Lorenzo d'Aversa, mio prezesore*).

¹⁵¹ Az 1494-es *Libro dei salariati*ban saját számláján (AdP 702, 47v-48r) összegezte, hogy 1494. dec. 5-ig, 688 fl lenne a jussa szolgálatának kezdetétől számítva, ebből 1494. január 1-ig 450,91 fl lett ténylegesen kifizetve, még tartoznak neki 237 fl 9 d-al. Ez egyben azt is jelentette, hogy 1494 folyamán nem kapott fizetést.

szolgája volt és kocsi járt neki, ha feladatai ellátása esetén elhagyta az esztergomi várat. Munkáját nagy gonddal végezte: összegyűjtötte az összes tiszt számadását és belőlük részletes főkönyveket szerkesztett, amelyet minden évben megnyitott. Még Ferrarában kezdett vezetni egy Inventáriumot, amely a teljes magyarországi tartózkodásának idejét lefedi (AdP 685). 1494. július 11-én Hippolit kíséretében Ferrarába utazott Hippollal, ahol hasonló feladatot végzett, mint Esztergomban.¹⁵² Az érseki széken munkáját az újonnan kinevezett kormányzó, Donato Marinelli d'Arezzo vette át, aki nem Pincharo rendszerét folytatta, hanem saját köteteket nyitott. Pincharo 1495. február 15-én érkezett vissza Esztergomba, s bekapcsolódott a kormányzó könyvviteli munkájába. Donato naplókötetének hivatkozásai azt sejtetik, hogy Pincharo visszatérése után nekikezdett egy 1495. évi főkönyv szerkesztésének, de egyéb nyomát nem találtam.¹⁵³ A főkönyvek sora a továbbiakban nem folytatódott. Az Inventárium egyik bejegyzése alapján lehet arra következtetni, hogy a számvevő visszatért Itáliába 1497-ben vagy ezt megelőzőleg.¹⁵⁴ Hamarosan ismét magyar földre kellett jönnie, mivel tevékenységéről a következő adat Esztergom várának 1498. április 4-ei átadása Bakóc Tamásnak és embereinek, amelyre Hippolltól parancsot kapott.¹⁵⁵ Április 14-én Eger várának átvételénél is Pincharo vezette a leltárfelvételt. Tommaso Amadeo számadásait is ebben az időben ellenőrizte Donato Marinelli d'Arezzóval együtt, amelynek eredményét Hippolit egy 1500. október 23-án, Ferrarában kelt oklevélben hagyta jóvá.¹⁵⁶ Pincharónak ezt követően nyoma vész. Feltehetően visszautazott Itáliába, de nem tudni, hogy Hippolit szolgálatában maradt-e, vagy rögtön letelepedett atyja földjén, a mai Pincarában.

Esztergomba érkezése után Pincharo nem folytatta a Lorenzo Theodato által vezetett köteteket, hanem teljesen újat kezdett, amit a naptári év végéig (1487. december 31),

¹⁵² A vegyes iratok közt fennmaradt 1495. január 2-ról egy általa összesített jegyzék az érsek szolgáliról, amelyben egyetlen Esztergomhoz köthető személy sem szerepel Tadeo di Lardin kívül, akit itt *camarero mazornak* titulált, vö. AdP 823, egy jelöletlen palliumon belül 1r.

¹⁵³ Az AdP 705-ös kötetben a halványabb tintával írt lapszéli hivatkozások Pincharo kézírásával készültek, s a többi hivatkozással ellentétben nem a kiadási kötetre (AdP 706) mutatnak.

¹⁵⁴ Vö. AdP 685, 88v, továbbá egy 1497. nov. 14-én Ferrarában kelt, Pincharo által írt nyugta is azt támasztja alá, hogy ekkor még Itáliában volt, l. ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85. 2037.III/10.

¹⁵⁵ „(...) eximium dominum Donatum Aretinum, familiarem nostrum dilectissimum, te, de cuius fide et sufficiencia minime dubitamus, eidem comitem demus et consocium ad hoc, ut una cum prefato domino Donato raciones omnes et computa ad dictam ecclesiam Strigoniensem pertinencia facias, ordines et revideas consueta diligencia tua, committentes tenore presencium et expresse mandantes dicto domino Donato, ut quotiescunque racione dictorum computorum cum quacunque persona vel officiali nostro, cuiuscunque condicionis existat, et generaliter cum omnibus et singulis a nobis vel a dicta ecclesia causam habentibus aliquid agendum, determinandum et concludendum fuerit, presenciam tuam ubique requirat et te semper adhibeat, mandantes etiam omnibus et singulis, quos aliquo iure, modo vel via nobis et dicte ecclesie olim nostre obligatos cognoveris, ut libros, cedulas, partitas seu postas, quitancias et quascunque denique raciones tibi edere debeant et teneantur absque recusa et excepcione aliqua, sub poena indignacionis nostre et alia quavis nostro arbitrato nostro (sic) imponenda” AdP 824, számozatlan palliumban (1498. márc. 4).

¹⁵⁶ ASMo, Casa e Stato b. 386. fasc. 85. 2037.III/17.

bevételek és kiadások rögzítésére használt. Ezt követően minden évben új, januártól decemberig terjedő főkönyvet nyitott, amit néha két kötetre osztott: egy a bevételeket (*entrate*), és egy a kiadásokat (*uscite*) tartalmazó könyvre. A főkönyvekbe vezetett adatokat általában más iratok alapján vette fel: többnyire a provizor, vagy más hivatalnokok által vezetett számadáskönyvek (*libro, vacchetta, squarzo*) parancslevelek (*mandati*), nyugták (*quietanza*), végső esetben pedig szóbeli közlés alapján, bár ezt többször kifogásolta, nem adott olyan hitelt neki, mint az írásbeli adatoknak.¹⁵⁷ Ha a tárgyév főkönyvének lezárását követően szerzett tudomást valamely gazdasági eseményről, amely kimaradt a kötetéből, a következő tárgyév azonos számláján pótlólag feltüntette és jelezte az eltérést.¹⁵⁸ A forrását az egyes tételeknél rögzítette az ellenőrizhetőség követelményének megfelelően.¹⁵⁹ Az egyes személyekre vonatkozó számlák esetében az évek során mindig tovább hivatkozott az aktuális tárgyév megfelelő lapjára, amely által végig követhető egy-egy hitel, vagy adósság, illetve minden alkalmazott udvari jogviszonyának alakulása. Ez utóbbi számlatípus esetén az alkalmazás kezdetétől az illető részére kifizetett összegeket göngyölegként tüntette föl minden következő évi kötet kifizetési (bal) oldalán.

Főkönyveinek sajátos szerkezete van. Mindegyik egyedi, önmagukban csak a bevezetőszövegben meghatározott felosztáshoz igazodnak, de mégis leírható egy egységes séma, amelyhez nagyjából mindegyik főkönyvi kötet alkalmazkodik. A legelejére többnyire indexet szerkesztett, ami abc rendet követ. *Memoriale*¹⁶⁰ a bevételi és a vegyes könyvekben

¹⁵⁷ Jó példa erre az AdP 682, 74v (51) oldalán szereplő eset, amikor Pincharo személyesen Hippolittól kapott szóbeli utasítást egy hétforintos kiadás teljesítésére, de a számvevő megjegyezte, hogy Costabili kormányzónak lehet, hogy nem fog ez ilyen formában – írásbeli parancs (mandátum) nélkül – tetszeni: „24 ditto per contadi a lui [Giovanni da Bagnacavallo] dal provisore [Battyányi István] ducati sette, vero è che li ditti ducati 7 per el reverendissimo gi funo donati et a bocha mi feze la comisione, non so se cossì piazeria al governatore e questo è per farni notta.”

¹⁵⁸ Például az 1491-es vegyes főkönyv körmöci számláján okt. 1-jei dátummal szerepel egy 1490-es befizetés, amelyről Pincharo csak aznap értesült: „per mano del camarario di Cremizia over soi famii fu presentato al signor gubernator nel’anno passato ducati quatrocento d’oro de intrada de ditto pisetto de più che non funo posto a intrada per non esser con saputa mia, como questo zorno chiaro fu visto per le quietanzie ha mostrato dito camarario in presenza de ditto signor gubernator, di qualli ni fazo debitor ditto gubernator in questo libro a la partita sua como administrator, a carte 170” AdP 695, 70r (41).

¹⁵⁹ A provizor könyveit saját kézzel ellenjegyezte a főkönyvi szövegek szerint (például: „Spesa dela cucina delo illustrissimo et reverendissimo don Yppolito da Este de Ragona fatta per mano de misser Stefano Bachiano suo provisore como per el suo libro de la coquina a cossa per cossa sumado e sotto scritto de mia mano al quale per più chiarezza mi remetto, qui solamente notaro la suma dela spesa e prima.” – AdP, 682, 25r (1). Erre a tevékenységre kiváló példa a mellékletben közölt 1489-es konyhai számadás (AdP, 753), amelyben minden egyes oldalon szerepel Pincharo láttamozása, a megfelelő főkönyvben (AdP, 689) pedig napi szinten megtaláljuk az átvezetett végösszegeket.

¹⁶⁰ A *memoriale* a ferrarai könyvelési rendszerben egy olyan köztes műfajú kötet, ahol a műveleteket szisztematikusan jegyezték fel, de még nem válogatták külön jövedelmi vagy bevételi jellegüknél fogva. Vö.: Sitta: *Le finanze Estensi* 110–112. Pincharo esztergomi gyakorlatában viszont a *memoriale* nem különálló könyv, hanem a főkönyveken belül néhány oldalas segédlet.

fordul elő és a kötet legelején, vagy, ritkábban, annak legvégén áll. A memorialékban általában a tizedbérletek összegének és bérlőjének felsorolása található. Pincharo egy bevezetőszöveggel nyitotta meg a számlakönyvet, amelyben először Istenhez, Szűz Máriához és Szent Adalberthez, az egyházmegye védőszentjéhez fohászkodott, leírta a könyv fizikai jellemzőit (kötését, lapszámát, formáját) meghatározta a kötetben szereplő nagyobb számlaegységeket,¹⁶¹ a kötet címét és jelzetét, végül újra Istent kérte, hogy munkáját – úgymond – jól kezdhesse el, még jobban folytathassa és kiválóan fejezhesse be lelkének üdvére és testének gyarapodására.¹⁶² A tételeket ezt követően tárgyi csoportosításban – mai terminussal – számlasorosan rendezte,¹⁶³ a könyv második felében pedig személyi¹⁶⁴ számlákon, de már nem számlasorosan, hanem tartozik/követel felosztásban könyvelt. A tartozik, illetve követel oldalak rendjét nehéz lenne sommásan leírni, ugyanis egyrészt függ attól, hogy az adott kötet kiadási vagy bevételi, ezen belül az adott személy adós, vagy hitelező ügyfél, alkalmazott, vagy költségeket kezelő tiszt. A kötetek végén többnyire találunk egy-egy végösszesítést (*summa summarum*) az adott könyvben szereplő tételek eredményeinek összegéről.¹⁶⁵ Könyvelésében következetesen arab számjegyeket használt,¹⁶⁶ pénznemként pedig végig dukátnak (*ducato, duchato*) nevezte a magyar forintot, amelynek váltópénze a dénár (*dinaro, denaro*). Nyelvezete világos, lényegre törő, az adatokat következetesen vezette. Egyes szám első személyben szólalt meg, de előfordul, hogy magát „az írnok”-nak (*el scrivano*) nevezte és számlaalanyként vagy közvetítőként egyes szám harmadik személyben beszélt magáról, vagy a kettőt keverte.¹⁶⁷

A főkönyvek szerkesztésének esetében munkájának menetét úgy lehetne összefoglalni, hogy először átvizsgálta a provizor jövedelmi és kiadási kötetét, a további számadásait,

¹⁶¹ Például: „Da carte una per fino a carte sessanta el detto libro mi servirà per usitta et per bolletta di salariati (...); Da carte sessanta per fina carte 66 notarò alcuni debitori et creditori quali lassa messere Cesaro Valentino al suo partire (...); Da carte sessanta sei per sina a carte 114 notarò tutta la intrada (...)” – AdP, 682, 24r.

¹⁶² „che lo onipotente Idio per sua chlementia mi conzeda el bem principiar meglio seguirre et ottimamente finirre com salute di l’anima mia e guadagno del corpo” AdP, 699, 2r.

¹⁶³ Ez a megoldás a ferrarai kötetekre nem jellemző. A provizori számadásokkal való összevetés világít rá arra, hogy Battyányi és Pincharo sajátos együttműködésének gyümölcse a főkönyvek ezen része, ugyanis az olasz tiszt a magyar udvarbíró számlacímeket vette át, kezdetben tételesen át is másolta a bejegyzéseket, majd ehhez igazította a többi udvarnok elszámolását.

¹⁶⁴ Nem minden esetben természetes személy, néhány esetben egyéb számlaalanyt is ilyen számlára vetített ki, pl. a pápai bullák árának törlesztését, a nyers és a feldolgozott nemesfémeket, vagy a kamarai jövedelmeket. Ez a rész a ferrarai hagyományos megoldásokat követi úgy formailag, mint tartalmi elemeiben.

¹⁶⁵ Mai szóval talán eredménykimutatás lehetne a helyes kifejezés, de ez még nem mondható mérlegnek.

¹⁶⁶ Érdekes, hogy Sitta szerint Ferrarában ebben az időben kezdte felváltani a római számokat az arab használata, amely inkább a XVI. századra jellemző, Sitta, *Le finanze Estensi* 112. Pincharo progresszív nézetet képviselt.

¹⁶⁷ Például: „el scrivano zoé io presentai al provisore ducati disnovi (...)” AdP 686, 29r (7), „Piero Pincharo como privata persona dè havere a di 31 dezembro ducati trenta sette e dinari quaranta cinque per altri tanti, qualli ho speso per sua reverendissima signoria (...)” AdP 692, 128r (136).

köztük a részletes konyhai kimutatást, pizétum és egyéb adójövedelmek regisztrumait. Szétválogatta a tételeket tárgyuk szerint, összeadta az azonos fajtájú részeredményeket – a jövedelmek esetén olykor a felhasználásukat is rögzítette.¹⁶⁸ A provizoréhoz illesztette a többi, költségvetést kezelő tiszt elszámolásait, nyugtáit, parancsleveleit. Előkészített egy adag papírt, sorban megszámozta őket, kijelölte, hogy mely lapokra milyen számlát fog nyitni, az udvarbíró rendszerét alapul véve s kiegészítve a többi tiszt eredményeivel. A jobboldalon kezdte a könyvelést, majd, ha az betelt, a baloldalon folytatta, végül összesítette.¹⁶⁹ A kötet második felét a ferrarai rendet követő tartozik/követel (*dare/avere*) felosztású résznek hagyta meg jövedelmi kötet esetén az adósoknak, kiadásinál a hitelezőknek (és az alkalmazottaknak).¹⁷⁰ A két oldal végösszege azonos kellett, hogy legyen. Mindkettőnél az udvari tisztviselők tevékenységét is személyenként feltüntette. Megírta a bevezetőszöveget az invokációval, címmel, jelzettel és a kötet részeinek megjelölésével. A számlák fejlécét több esetben előre bejegyezte, hozzárendelte az indexet, amelyet munkásságának elején külön ívfüzetbe jegyzett és bevarrta a könyv első lapja elé – később, 1490-től csupán az első szennylapon két oszlopba sűrítette a címekeket. Segédleteket (*memorialékat*) készített, majd ezt követően folyamatosan kitöltötte az egyes számlákat a provizor, az officiálisok, és más tisztségviselőktől kapott adatok alapján.¹⁷¹ A tételek keletkezésekor általában a jövedelem vagy a költség keletkezését vette alapul, de ha erről nem volt tudomása, a könyvelés dátumával rögzítette azt. Olykor a szövegezésben tüntette fel a pontos, vagy vélt időpontot. A legtöbb –

¹⁶⁸ Ez a gyakorlat nem ismeretlen a korabeli Magyarországon, találunk példát rá a provizori kötetekben is, pl. AdP 696, 19v (20), valamint más, egykorú számadásokban, vö. Kubinyi, Mezőgazdaság 375.

¹⁶⁹ Sajnos ez megzavarhatja a vizsgálódót, mivel a baloldalon nem kiadással vagy költségcsökkenéssel kell számolni, hanem ugyanúgy bejövő tételekkel. Ezért fontos tudatában lenni annak, hogy a tárgyi számlák részénél a számvevő még nem alkalmazta a tartozik/követel felosztást.

¹⁷⁰ Az, hogy a két oldalt mire használta, már a kötetből és a számlaanyag az udvarhoz fűződő jogviszonyától függött (példák az egyes köteteknél). Összefoglalóan a jövedelmi kötet tartozik (bal) oldalán általában a jogcím szerepelt, amelynek a valóságban behajtott, realizált tételei a követel (jobb) oldalon kaptak helyet. A kiadási, illetve az alkalmazottakat elszámoló (*salariati*) kötetekben a jogcím a követel (jobb) oldalon szerepel Pincharónál, a tartozik oldalra pedig az illető felé kifizetett összegek állnak. A költségvetést kezelő tisztek esetében már mást takar a két oldal, amely érdekes módon mindkét fajta kötetben azonos elven rögzített Pincharo: a tartozik (bal) oldalon áll a tisztnek (a kincstárból, vagy felettesétől) kiutalt, vagy az általa behajtott pénz, szemben, a követel (jobb) oldalon pedig az általa végzett kiadások. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy előfordul, hogy a bevételi és a kiadási kötet fizikailag egy egységet alkot (AdP 682, 695), de a számlák rendje a fentiek szerint alakul. Az imént leírt rendszer meglátásom szerint bajosan, illetve csak elnagyoltan hasonlítható a mai könyvelési fogalmakhoz. Mai értelemben, főszabály szerint a forrásszámlának tartozik oldalán csökkenést, követel oldalán növekedést könyvelnek. Az eszköz számla ezzel szemben a tartozik oldalán rögzíti a növekedést, a követelnél pedig a csökkenést. A kötetek vizsgálatakor eltekintettem a mai rendszerhez való hasonlításról, csupán önmagában állóként, illetve egymáshoz viszonyítva vizsgáltam a számlákat.

¹⁷¹ A tárgyi számlákon Pincharo időrendbe állította a különböző eredetű tételeket. A provizorét, a konyhai számadások kivételével, általában szövegszerűen átmásolta, más tisztviselőké, pl. a kincstartó, a ruhatárnok, a sáfár inkább összegezve, egy adatként tüntette föl. A számlacímeket feltehetően a provizor kötetek alapján adta.

de nem minden¹⁷² – esetben feljegyezte az adat forrását, a forrásul használt füzetben sok helyen megjelölte a főkönyvi lapszámot,¹⁷³ amelyre átvezette, a főkönyvön belül pedig hivatkozott a köteten belül az adat tárgyi, vagy személyi részeken való további előfordulására. A számlák végén tovább utalt a könyv végén álló összesítő jegyzékre. Befejezőként összesítette a számlák végeredményét és itt is, minden esetben szigorúan visszautalt a számla pontos helyére a könyvben. Mivel a kötet vázát előre elkészítette és utána folyamatosan töltötte ki, nem mindig használta ki az összes lapot.

Fügedi a főkönyvek Pincharo által adott jelzeteit vizsgálva megjegyezte, hogy a rendelkezésére álló anyagból nem állapítható meg, milyen elv szerint lettek elnevezve.¹⁷⁴ A főkönyveket évek szerint sorba téve azonban úgy látszik, hogy Pincharo nem követett különösebb csoportosítást: az egyes éveket az abc soron következő betűjével jelölte, ahogy ezt a Függelék 2. táblázatában is láthatjuk. Csupán az átvétel éve a kivétel (1487), ahol egy kereszt és körülötte négy pont (□) a kötet jele,¹⁷⁵ talán azért, mert ez egy csonka tárgyév volt, hiszen csak szeptemberben kezdte el a könyvelést. Ugyanez a jelzeteles gyakorlat a ferrarai könyvelésben is megfigyelhető.¹⁷⁶

A főkönyvek kétszintű hierarchikus rendszert alkotnak, amelyben a jövedelmi és kiadási (olykor a kettő egy kötetben) együtt képezi a felső szintet. A hivatkozási rendszert két fő csoportra lehet osztani: belsőre és külsőre. A kötetenkénti belső hivatkozási rendszerben a tárgyi csoportosítású számlák egyes tételei a személyi részre utalnak és viszont, illetve mindegyik számla summázata az esetleges végső összesítő számla felé mutat. A másik a külső, kötetek közötti hivatkozási rendszer. Ez egyfelől hierarchikus, beemeli a rendszerbe a magyar hivatalnokok latin nyelvű kötetét, adataikat összesítve a főkönyvekbe vezeti, kialakítva ezzel egy alá-fölérendeltségi viszonyt, másrészt egymás mellé rendelő: azaz a főkönyvi két kötet egymásra való hivatkozásai, és az egyes évek főkönyveinek egymásra utalásai e rendszer alkotóelemei.

¹⁷² Jó példa erre az AdP 686, ahol egy alkalommal sem utal Battyányi egyik füzetére sem, mégis a tételek alapján azonosítható az összefüggés az AdP 687-el. Ugyanakkor az is elmondható, hogy ha valamilyen utalás történik a gazdasági mozzanat ágensére vagy közvetítőjére (pl. „per mano del castellano / provvisore / governatore”), akkor alapos okkal feltételezhető, hogy az említett tisztségviselő írásos feljegyzése, füzeté, számadása, nyugtája, parancslevele stb. alapján vette föl a számvevő az adatot. A szóbeli közlésekre külön fel szokta hívni a figyelmet.

¹⁷³ Előfordul olyan eset, hogy csak egy, margón szereplő tollvonás utal arra, hogy Pincharo látta és számításba vette az adott tételt. Néhány esetben megadta a hivatkozott kötet saját maga által kreált jelzetét, több esetben csak a lapszámot.

¹⁷⁴ Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 83.

¹⁷⁵ AdP 682, 2r.

¹⁷⁶ Vö. Thuoy, *Contabilità Estense* 136–139.

A Pincharo által vezetett főkönyvek az 1487–1494-ig terjedő időszak nyolc évét fedik le, összesen tíz kötetben. 1489-ben a kiadási kötet olyannyira terjedelmesre sikerült, hogy Pincharo úgy döntött, az alkalmazottakat külön kötetbe fogja ezután vezetni, amelyre Ferrarában is bőven akad példa (*bolletta dei salariati*). 1490-től kezdődően tehát a főkönyvek mintegy mellékleteként létrejött a *Libro dei salariati*,¹⁷⁷ amely a főkönyvek személyi részének formáját követte. Pincharo itt is a szokásos bevezetőszöveget helyezte a kötet első lapjára, de utána rögtön a személyek következnek, jobboldalon az alkalmazás alapadatai (szolgálat kezdete, feltételei, források, további hivatkozások, esetleg az elbocsátás, vagy a halál időpontja), baloldalon az illető szolgálatának kezdete óta részére kifizetett göngyöleg, majd tételesen a tárgyévi kifizetések. Pincharo még Ferrarában kezdett szerkeszteni egy leltárfüzetet (*Inventario*),¹⁷⁸ amiben a teljes esztergomi időszakról, egészen 1498-ig találunk adatokat elsősorban a ruhatárról, fegyvertárról, egyéb ingóságokról és szinte minden fontosabb udvari hivatal tisztségviselőjének váltásakor ebben rögzített jegyzőkönyvet.

Pincharo köteteinél feltétlenül érdemes figyelni a szerző eredeti lapszámozására, mivel az alapján követhető egy-egy hivatkozás. A lapszámozás az esetek többségében nem esik egybe a kódex fóliószámozásával. A bonyolult konkordancia jegyzékek helyett az eredeti lapszámozásra való hivatkozást tartom szerencsésnek.

II. 3. 2. 1. Inventárium (1487–1498)¹⁷⁹

A legelső Piero Pincharo de Parma által szerkesztett kötet egyúttal ki is lóg abból a sorból, amelybe az általa felépített könyvelés illeszkedik. Ezt, a szinte kizárólag leltárjegyzékeket tartalmazó kötetet még Ferrarában kezdte vezetni és egészen az esztergomi tartózkodás végéig, az egri püspökség kezdetéig találunk benne lajstromokat a tíz év folyamán történt minden meghatározóbb átadás-átvételnél végzett szemlérről, amit egy-egy fontosabb tisztségviselő cseréjekor tartottak.¹⁸⁰ Így gyakorlatilag keretbe foglalta Hippolit itt-tartózkodását.

¹⁷⁷ A továbbiakban az alkalmazotti, személyzeti számadás mellett *salariati*, vagy, Fügedihez hasonlóan, *sallarium*-kötetként is fogok rájuk utalni. Három ilyen könyv köthető Pincharóhoz: AdP 698, 702, 755.

¹⁷⁸ AdP 685.

¹⁷⁹ AdP 685 „*Inventarii*” di *guardaroba*, di „*municione*”, di *cavalli*, *della stalla*, *ecc.* (10x18cm, 110 fólió), mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8616 (vége) - 8617 (eleje). Vest. 2065. Régi modenai jelzete: Reg. 4. A továbbiakban *Inventarium*-ként utalok a füzetre. Az *Inventarium* nem azonos a Fügedi által említett leltárral (Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 83), az ugyanis az 1520-ban keletkezett AdP 816. számú hagyatéki leltárról készült részlet (Ms. 4996.13).

¹⁸⁰ Hasonló jegyzőkönyv készült 1508-ban Egerben is, mikor Tadeo di Lardi kormányzó helyére Ercole Pio került, l. AdP 717, 128r–137r, kiadásai: Nyáry, *Szemelvények* 150–154 és *Egri számadások* 340–347. A korszakból több leltár is ismert, amely rokonítható Pincharo *Inventarium*-ával (pl. Horváth, *Leltár*; Rasztik, *Ónodi várleltár*; Borsa, *Szenyéri leltárak*; Czövek, *Királyi kincsek*; Uő: *Számadás*; a XVI. századból pl. Domokos, *Kanizsa és Szatmár inventárium*), de egyik sem fed le olyan hosszú időtartamot és nem ad olyan tág rálátást az

Talán nem túlzás azt állítani, hogy a könyvecske iránytűje és vezérfonala a tíz év legfontosabb történéseinek az udvar életében, érdemes ezért részletesebben is megismerkedni vele. Eredeti bőrkötése, bár kopottan, de egyben megmaradt. Rajta többsornyi írás is szerepel, de csak a cím (*Inventario*), néhány évszám (1489, 1498) és a *Cardinale* szó vehető ki.¹⁸¹ A lapok széle kezd mállani, gombásodni, állapota javításra szorul. Vízjelként kétkarú mérleg látható a papíron,¹⁸² amely alakilag megegyezik az 1495-ös naplókötet vízjelével,¹⁸³ s vicenzai vagy velencei eredetre utal.¹⁸⁴ Írás – bár nem folyamatosan – a füzet 133 oldalán található, valamint két hozzátűzött lapon.¹⁸⁵ Eredeti lapszámozása nem volt, ceruzás fóliózás a rektók bal alsó részére került. Érthetetlen módon nem készült róla kéziratos másolat annak dacára, hogy utolsó hat oldalát Fraknoi is közölte,¹⁸⁶ emellett a lemásoltatott kötetek sorozatának részét képezte és az előlapján is megtalálható az a levéltári összegző leírás, amely – feltételezésem szerint – a velencei másolásra átküldött modenai anyag számára készülhetett a XX. század elején.¹⁸⁷ A bejegyzések tárgyi és időrendi csoportosítása egyaránt megfigyelhető: a kötet egészét tekintve a nem szigorúan vett időrend az uralkodó. Tárgyuk szerint egy-egy jegyzéket a számvevő a további évek során fölvelt listákkal is bővített, majd néhány üres lap múlva, egy következő leltárt megint az eredeti időrendbe illesztett vissza.¹⁸⁸

A bevezetőszövegben Pincharo bemutatkozott és leírta, mire szánja a füzetet, amelyet *vacchettának* nevezett.¹⁸⁹ Ez a szó eredetileg a bőrkötésre utal (*vacca*: tehén), de a *squarzo* és

udvar vagyona, mint a jelen kötet. További előnye, hogy nem egy számadással, de egy egész könyvelési rendszerrel vizsgálható párhuzamosan.

¹⁸¹ L. Függelék, Illusztrációk, 1. kép.

¹⁸² AdP 685, 32r-v, l. Függelék, Illusztrációk, 1. kép.

¹⁸³ AdP 705.

¹⁸⁴ Briquet, *Les Filigranes* I. 183, nr. 2445–2449.

¹⁸⁵ Az egyik a 35v-36r között található és azon települések listája áll rajta, amelyekről Jakab provizor még nem hajtotta be a bordézmát és ez a feladat az új provizorra, Bernardino Monellóra hárult. A legvégére beszúrt lapon bekötött könyvek lajstroma áll.

¹⁸⁶ Fraknoi, *Két hét 144–147*. Ebben Pincharót tévesen *Joan Piero Pincharónak* nevez, valószínűleg az „io” egyes szám első személyű személyes névmást vélhette keresztnevének.

¹⁸⁷ Az MTA a régi modenai jelzet alapján a Reg. 1–29-ig másoltatta a számadáskönyveket, s a Reg. 25-ig el is készült az anyag, csupán az I. világháború olasz-magyar konfliktusa vetett véget a munkának. Lukinich leírása („Esztergomi számadáskönyvek 1487, 1488, 1489-ből és külön 1487–1498-ból [kiemelés tőlem – KH], összesen 10 füzetben” Lukinich, MTA Kézirattár, 36) azonban felveti annak lehetőségét, hogy talán mégis készült a füzetről másolat, amely a Modena 2. számú dobozba (Ms. 4997) kerülhetett, de onnan még Fügedi kutatásai előtt elkallódott. Feltevésemet megerősítette az a tény, hogy Voit Pál és Waigand József cédulajegyzékében az Inventarium is szerepel, ők tehát még látták és használták az elveszett másolatot, l. Cédulajegyzék I, 09 Inventarii... Hyppolit Ferrarából Magyarországra hozott ingóságai 1487–98.

¹⁸⁸ Legjobb példa erre az 1487-ben készült jegyzéksor, ahol több lajstrom is kiegészült a következő évek jegyzékeivel. A tárgyi csoportosítás azonban nem következetes, inkább az események határozták meg a leltárak rendjét.

¹⁸⁹ „+109 In 1487 a dì 14 zugno in Ferrara. Questa vachetta sie de mi Pierro Pincharro scribano de racione de monsignore don Ypolito archivescovo di Strigionio, ne la qualle gi notarro tutti li inventarii de cosse de sua signoria saranno datte a diversi servitori, intendando de gili che sarano con mia saputa che Idio mi lasa bem

a vacchetta alatt alakját és formáját tekintve éppen ezeket a hosszúkás ívfüzeteket értették, ahogy ez a főkönyvekben előforduló hivatkozások alapján is kiderül. Formájuk miatt az ilyen füzetek alkalmasabbak voltak arra, hogy a tisztviselők magukkal is hordják ezeket munkájuk során, mint a nagyobb alakúakat.¹⁹⁰ Ugyanígy tett Pincharo is és adott helyszíneken (Ferrara, Esztergom, Buda, Drégely, Eger) készített – tisztviselői feladatából adódóan – adminisztratív feljegyzéseket, mintegy „terepbejárást” végezve, láttelepet felvéve az ott látott tárgyakról. A kötet listaszerűen rendezett bejegyzéseket tartalmaz, minden esetben címmel jelezve a leltárfelvétel apropóját, idejét, helyszínét. A Pincharóra jellemző hivatkozási gyakorlat ebben a kötetben nem figyelhető meg, leszámítva talán azokat a jegyzékeket, amelyek több példányban készültek el és az érintetteknek átadásra kerültek. Ezen alkalmakkor lejegyezte, hogy ki kapott másolatot a leltárból.¹⁹¹

A Ferrarában érseki szolgálatra fölvetett szolgák közül Francesco Bagnacavallo töltötte be a kamarási, valamint a ruhatárnoki (*guardarobo/guardaroba*) tisztséget, akinek egyebek mellett feladata volt az érsek ingóságainak, ruhaneműinek felügyelete is. Az első jegyzék azokról a tárgyakról szól, amelyeket 1487. június 15-éig adtak át Bagnacavallónak Ferrarában, közvetlenül az Esztergomba való indulás előtt.¹⁹² A sor az ezüstneművel indul (tálak, tányérok, gyertyatartók stb.) súlyra, darabra pontosan, összesen 1301 és egynegyed uncia tömegben.¹⁹³ Kincsesládikák, kelmék, szövetek, ruha- és ágyneműk, szőnyegek, arany keretbe foglalt szentkép,¹⁹⁴ miniatúrákkal díszített és gazdag kötéssel borított breviárium,¹⁹⁵ egy ehhez hasonló misekönyv,¹⁹⁶ egyéb díszes hártyakódexek (klasszikus művek, tankönyv és regula),¹⁹⁷ gyűrűk, kupák, kelyhek stb. követik tizenhárom és egynegyed oldalon keresztül,

principiar e meglio seguire.” AdP 685, 1r. A lap bal felső sarkában látható jelölés (+109) nem világos mire utalhatott.

¹⁹⁰ Jó példa erre még Battyányi provizor pizétumszámadása (AdP 687) és Tomori Bernát pozsonyi intéző ívfüzete (AdP 693). Ellenpélda is akad, hiszen Pincharo főkönyveiben elő-elő fordul Esztergomon kívüli helyszínen keltezett számla, pl. AdP 689, 100r (76).

¹⁹¹ Például Esztergom várának 1498-as átadásakor az új egri várnagynak, Piero Giacomo Meravigliának az Esztergomból Egerbe szállított tárgyakról, vö. AdP 685, 98v-99r.

¹⁹² „In 1487. In Ferrara. Inventario di tutte le robe consignate a Francesco Bagna Cavallo camarero de lo illustrissimo et reverendissimo don Hypolito da Este archiepiscopo de Strigonio per l’andata de Ongaria a di zugno 1487 e prima” AdP 685, 2r. Az „e prima” címzáró formula, többnyire „eddig” (vége) jelentéssel.

¹⁹³ AdP 685, 2r-3r.

¹⁹⁴ „Uno quadro di Nostra Dona con le cornisse doratte atorno” AdP 685, 4v.

¹⁹⁵ „Uno breviario grande da camara di capellano scritto a pena aminiato d’oro coperto di veludo carmesino con azuli e broche di arzeno doratto con una sopracoperta grande di brocado d’orro carmesino fodrata di dalmasco, videlizet uno signacolo d’oro e di seda” AdP 685, 5v

¹⁹⁶ „Uno misalle di capellano scritto a pena miniato d’oro con 4 azuli di arzeno doratto con una coperta grande di brocado d’oro fodrato di raso alesandrino” AdP 685, 6r.

¹⁹⁷ „Uno Verzilio in carta membrana in forma grande a pena aminiato d’oro / Uno Terenzio in carta membrana a pena coperto di rosso aminiato d’oro / Uno Valerio Maximo in bona carta coperto di roso in bona pena aminiato / Uno dotrinale a pena in carta bona aminiato coperto di raso alesandrino / Uno pare di regule a pena in bona

végén egy megjegyzéssel, hogy számos csipke is átadásra került, amelyeket nem vettek leltárba.¹⁹⁸

Két lap kihagyás után új címmel már az 1487. szeptember 23-án, Esztergomban kelt leltárjegyzék kezdődik,¹⁹⁹ mégpedig azokról az ingóságokról, amelyeket Cesare Valentini Francesco Bagnacavallónak, mint „Szent Adalbert dolgait” átadott.²⁰⁰ Ezek azok a tárgyak, amelyeket Esztergomba érkezésükkor Pincharo és társai az érseki rezidencián találtak. Szobáról szobára (*camera, anticamera, stufa*)²⁰¹ haladva összeírták a berendezést.²⁰² Elsőként a ruhatárban (*in la guardaroba*),²⁰³ majd az érsek királyi lakosztályában (*in la camera regia del reverendissimo*), az előszobában (*in l'anticamera de ditto reverendissimo*) stb. összesen 25 különböző helyiségben, amely egyes személyek (Costabili kormányzó, Cassandra asszony,²⁰⁴ Augustino Bencio orvos, Piero Pincharo stb.) szobájaként került megnevezésre. A felosztás bizonyára nem volt végleges, hiszen a ferrarai kíséret tagjainak egy része, Borso da Corezzo és emberei még szeptember folyamán visszatértek Ferrarába. A lakószobákban ágyneműk, derékalj,²⁰⁵ takaró, fordult elő változó számban mintegy „alapfelszerelésként”, illetve szőnyeg, gyertyatartó, vánkos stb. kiegészítésként. Végül a Cesare által Pincharo jelenlétében átadott ezüstnemű is felsorolásra került, a lap alján egy évvel későbbi megjegyzéssel, mely szerint Bécsben előkerült egy további, elveszettnek hitt aranytál, amely még ehhez a leltárhoz tartozott.²⁰⁶ Erről az elveszett tárgyerről Beltrame Costabili előbb felhívást küldött Ferrarába Cesare Valentininek, jelentést téve egyben Eleonora hercegnének a

carta aminiata coperta di raso alesandrino” AdP 685, 7r. „Uno pare di pistolle di Tulio in carta membrana a pena aminiato d’oro coperto di coro morello” AdP 685, 7v. Továbbá három kötés a könyvek számára: „Tre coperte di raso verde per li soprascritti 3 libri Verzilio, Terenzio e Valerio” AdP 685, 8r.

¹⁹⁸ AdP 685, 2r-8v, Pincharo leltárán túl a kíséret vezetője, Borso da Coreggio egyik jelentése mellett is felbukkant egy rövid lista különféle ingóságokkal, amelyeket Ferrarából hoztak, AU b.2/5,4, Vest. 2463 (1487. júl. 28).

¹⁹⁹ AdP 685, 11r.

²⁰⁰ „Inventario di tutte quelle cosse che messer Cesaro Valentino governor de Strigonio fa consignare a Francesco da Bagna Cavallo guardarobo del reverendissimo como cosse di Santo Alberto questo dì 23 setembre 1487” AdP 685, 11r, idézi: Voit, Gyarmati Dénes 85. (89. j.).

²⁰¹ Voit Pál értelmezése szerint a *stufa* nem egyszerűen kályhát, hanem fűthető, kályhával ellátott szobát is jelentett (vö. Voit, Gyarmati Dénes 61). A jelen felsorolásban feltehetően keveredik a két jelentés, egyrészt viszonyítási pontként szerepelt, mint kályha („In la camera apresso la stufa di sopra” 12v), másrészt lakóhelyként szolgált két személy esetében is: „In la stufa di sopra di messer Zohanne Valla”, „ In la stufa di madona Casandra” ibid.

²⁰² AdP 685, 11r–14r.

²⁰³ A *guardaroba* szó szerint ruhatárat jelent, s valóban sok ruhát és kelmét is őriztek itt, de ezen kívül számos más értékes holmit. Szerencsésebb ezért Voit Pál igen találó „tárház” kifejezése, amely jól szemlélteti azt a változatosságot, amely a guardarobában elhelyezett tárgyakat jellemzi.

²⁰⁴ Hippolit dajkája.

²⁰⁵ A derékalj tölteléke len volt, ahogy egy 1489. okt. 23-ai tétel erre rávilágít: „23 ditto a lanifizi per lavadura di lanna per matarazi, ducati dui” AdP 689, 75v (52).

²⁰⁶ AdP 685, 14v.

hiányról s felvetve Valentini, vagy emberei felelősségét,²⁰⁷ majd fél év múlva megnyugtatta mindkettőjüket, hogy a tál megkerült.²⁰⁸ Mikor már néhány napja időztek Esztergomban, újabb leltári bejegyzés készült a templomi ingóságokról (főként kelmékről), amelyeket Battyányi provizor adott át Bagnacavallónak.²⁰⁹ Ez a lista 1488–89-es évszámmal a 16r-ig folytatódik, bár nem teljesen egyértelmű, hogy végig a templomhoz tartozó tárgyakról lenne szó. 1488-ban Hippolit édesanyja, Eleonora d’Aragona további holmikat küldött fiának Ferrarából – Costabili előzetes kérésére²¹⁰ –, amelyről szintén jegyzék készült: négyféle kelme érkezett, valamint két, fűszerekkel és orvosságokkal teli láda, amelyeknek tartalmát Pincharo a későbbiekben részletezte.²¹¹

Időben visszaugorva, 1487. szeptember 23-án kelt az a lajstrom,²¹² amely az esztergomi vár hadi felszerelését, munícióját vette számba, amelyet Cesare Valentini elutazása előtt Alfarello Ferazzo várnagynak adott át.²¹³ 1488. július 12-én Francesco Bagnacavallo további, a tárházban maradt fegyvereket és hadi készletet adott át a várkapitánynak,²¹⁴ a lap hátoldalán pedig „régí fegyverek” címszó alatt egy fegyverlista található.²¹⁵ Ferazzónak további, időrendben átadott hadianyagok listája következik két oldalon keresztül (1491-ig).²¹⁶ Ennek több lapot is kihagyott a számvevő, hogy a tematikusan idetartozó tárgyakat egybe tudja írni, de nagy részére nem volt szükség. Még mindig az esztergomi gazdaság átvételének részeként

²⁰⁷ „La qui aligata vostra excellenza se degni fare dare a messer Cesaro Valentino, li scritto perché se trova manchare uno piato di arzeno de unze 66. Et bene che sii certo che da lui non procede tuta volta perché intendo che ad alcuni de soi famiglii sono stati visti molti dinari poteria essere che loro non fuseno senza colpa. Lo piato però era in mane al castelano et lui lo ha consignato et non scia a chi. In uno solo se può imputare messer Cesaro che ha tanto differito a rendere questi suoi compti che non ge è stato tempo da poi nelo extremo intendere quello facta bisogno et nelo montare a cavallo dete li inventarii al scrivano dele robe del castello senza altra consignazione de robe excepto alcune poche che haveano consignati li soi famiglii a Francesco da Bagnacavallo, non lo scrivo volunterà ma sono sforzato del debito delo servitore.” AU b.2/19,2,11, Vest. 2729 (1487. nov. 16).

²⁰⁸ „A messer Cesaro non è necessario che vostra excellentia né scriva né faci dire alcuna cossa del piato, perché a questa Pasqua se trovò et chi lo havea furato se ridusse a penitentia” AU b.2/19,3,14 Vest.2765(1488. május 10).

²⁰⁹ „In 1487. Qui sequita tutte le cosse qualle saranno datte a ditto Francesco dopo zonti qui, in Strigonio si de le cosse di questa giesia como de altre e prima” AdP 685, 15r.

²¹⁰ „Se vostra excellenza anchora potesse mandare spetie et zuchari serà bono perché qua se ne consuma asai, et costanno asai et simile per medecine secundo lo registro manda maestro Augustino Benzo a vostra excellenza” AU b.2/19,2,14, Vest. 2732 (1487. dec. 8).

²¹¹ AdP 685, 16v, tartalmuk: AdP 685, 40v-41r és 42v-43r, lásd lejjebb.

²¹² AdP 685, 22r-v.

²¹³ „Inventario de monicione di questo castello et altre robe consignate a messer Alfarello castellano di Strigonio per misser Cesaro Valentino ala partita sua in nome de monsignore reverendissimo et illustrissimo, le qualle robe ditto castellano le ha in diverse stanzie e prima” AdP 685, 22r.

²¹⁴ „Notta che le infrascrite arme funo consignatte al ditto castellano questo dì 12 luio 1488 per man di Francesco Bagna Cavallo è questo fu per el ditte arme non erano consignatte prima per esser statte in la camara di la guardaroba in poder di ditto Francesco e prima” AdP 685, 23r.

²¹⁵ „Arme vecchie” AdP 685, 23v. A várvédelmi hadianyagokról bővebben: Domokos, Tűzfegyverek.

²¹⁶ AdP 685, 24r-v.

1487. szeptember 28-án készült a Battyányi provizornak átadott ingóságok leltára,²¹⁷ amely a lábas jószág számba vételével indul, majd a konyhai alapanyagokat sorolja föl, az istállóban álló szekerekkel folytatódik, aztán a főzéshez és tálaláshoz szükséges konyhai edényeket írja le, végül a fürdő, a magtár felszerelését és a „Dunában” (*in nel Danubio*) lévő ingóságokat, azaz a verpéci malom eszközeit és az itteni kikötőben lévő hajókat veszi számba. Az 1487-ben, Hippolit érkezésekor Esztergomban talált, Emerico Raconsalvo istállómesternek átadott lovak címe alatt egyetlen bejegyzés sem áll,²¹⁸ míg az ugyanekkor istállóba állított lovak listáján négy állat szerepel, amelyek közül egyet Mátyás király még Sopronban, kettőt a zágrábi püspök, egyet pedig Gosztonyi András prépost²¹⁹ adományozott Hippolitnak.²²⁰ Raconsalvo mester leváltásakor, 1493. május 7-én készült a következő lajstrom az istállóról, tehát Pincharo egyfajta tematikus rendezést is próbált érvényesíteni.²²¹ Pandolpho di la Baila 24 fajtájuk szerint leírt lovat, 11 nyeret, tíz lószerszámot és nyolc kocsit vett át elődjétől. Időben korábban történt a következő leltár felvétele:²²² 1489. június 20-án Francesco Bagnacavallo átadta a ruhatárat Tadeo di Lardinak, s az ingóságokat számba vették előbb a budai ház felszerelését,²²³ az ott talált ezüstnemüket,²²⁴ a budai kápolnában fellelt tárgyakat,²²⁵ az érsek saját ruháit,²²⁶ amelyek azidőtájt Budán lehettek, mivel Hippolit a királyi pár közelében tartózkodott. Ez utóbbi, igen hosszú listába ékelődik egy fűszeres és egy orvosságos ládika tartalmának felsorolása két, véletlenül üresen hagyott oldalpáron.²²⁷ A két ládika azonos lehet az 1488-ban Eleonora által küldött ajándékkal, de bennük feltehetően már

²¹⁷ „In 1487 a di 28 setenbro. Inventario di robe consignate a misser Stefano Bachiano provededor di Strigonio questo di sopra ditto videlizet 28 setenbro 1487 in Strigonio e prima” AdP 685, 29r, a lista a 30r-ig folytatódik.

²¹⁸ „In 1487 Inventario de cavalli trovati ne la stalla del reverendissimo in Strigonio consignati a Raconsalvo maistro si stalla „ AdP 685, 31r.

²¹⁹ Csomaházai Gosztonyi András, esztergom-szentistváni prépost (1484 – 1499), személyéről bővebben: Kollányi, Kanonokok 115; C. Tóth, Esztergomi székeskáptalan I. 81, 132.

²²⁰ „In 1487 Inventarii de cavalli pervenerano ala stalla del reverendissimo oltre quelli sono trovati in Strigonio e prima” AdP 685, 32r.

²²¹ „In 1493 a di 7 mazo. Inventario di la stalla di Strigonio consignata a Pandolpho si la baila questo di soprascrito per man di Raconsalvo Emerico za maistro di stalla como qui sotto apare” AdP 685, 35r.

²²² „In 1489 a di 20 zugno in Buda. Inventario di robe di la guardaroba del reverendissimo qualle Francesco da Bagnacavallo consegna a Tadio di Lardi eletto novo guardarobo del reverendissimo questo di sopra scritto 20 zugno 1489” AdP 685, 35r.

²²³ AdP 685, 35r-v.

²²⁴ AdP 685, 35v-36v.

²²⁵ AdP 685, 36v-37r.

²²⁶ AdP 685, 37v-43v.

²²⁷ AdP 685, 40v-41r és 42v-43r. Fejlécük szövegei: „Nota che questa carta bianca era stata per errore et nula inporta: ma gi notaro tutte quelle cosse di spiciaria che sono in una de le due capse viste exstimate et iudicate per el spiciale sigondo el peso di Venezia qualle è sopra el registro madatto da Ferrara e prima” AdP 685, 40v.

„Notta che questa carta bianca è restata per errore et nulla inporta ne la qualle gi notaro quele cosse che si ritrovono in una di le doe capse di spiciarie medicinalle extimate per la consciencia del spiciale havendo rispetto al peso da Ferrara e prima” AdP 685, 42v.

nem teljesen ugyanazok voltak, mint megérkezésükkor. A ládikák tartalma között és után ugyanúgy a Lardinak átadott ruhatár listája halad tovább, amelyben két, a királynétól ajándékba kapott breviárium, egy kézzel írt Terentius és egy Valerius Maximus mű, egy kézirat tankönyv, egy kétkötetes Guarino Regulae – ez utóbbiak feltehetően megegyeznek a Ferrarából hozottakkal –, egy miniatúrával díszített Szűz Mária *matutinum*,²²⁸ három kötés nélküli könyv – feltehetően Boiardo Szerelmes Lórándja (*Orlando innamorato*)²²⁹ –, valamint egy egyhúros hangszer²³⁰ is felbukkan. A Valentino szakácmesternél és Giorgio tanítómesternél²³¹ lévő sütő, főző és tálaló edények is a felsorolás részét képezik,²³² tehát ezek is a ruhatáros felelőssége alá tartozhattak. Valószínű, hogy a Francesco Bagnacavallo felügyeletére bízott nagyobb ruhatár Budán volt 1487 és 1489 között,²³³ míg az ekkoriban – feltehetően – kisebbik része Esztergomban, amelyet Bagnacavallo intézője, Ruzinante kezelt.²³⁴ Ezt, amelyet ferrarai eredetű dolgokként tartott számon Pincharo, szintén átadták Tadeo di Lardinak és leltárba vették.²³⁵ A lista utolsó oldalának üresen maradt részén a Bagnacavallo által Jakab kulcsárnak (*credenziero*) átadott tárgyakat sorolta föl a számvevő.²³⁶ 1489. június 21-től immár Tadeo irányítása alatt bővült a ruhatár állománya.²³⁷ A drégelyi vár kapitányváltásánál Pincharo személyesen jelen volt az esztergomi udvar képviselőjében és leltárt vett föl a vár ingóságairól.²³⁸ A helyszínen az Inventáriumba, egy nappal később,

²²⁸ „Uno breviario picollo in carta bona hautto da la regina in dono” AdP 685, 39v. „Uno Terenzio in carta bona aperta / Uno Valerio Maximo in carta bona / Uno dotrinale in carta bona a pena / Uno pare di regulle di Guarino in carta bona / Uno officio di nostra dona in carta bona aminiato con azuli di arzento doratto / Uno breviario picolo in carta bona aminiatto qualle donò la signora regina” AdP 685, 40r.

²²⁹ „Tri libri disligati zioé Orlando mischiatto et uno altro” AdP 685, 41v.

²³⁰ „Uno monacordo novo e bono” AdP 685, 42r.

²³¹ Arról az olasz maestro Giorgioról lehet szó, aki 1489. május 1-jén lépett szolgálatba és Hippolit Itáliából érkezett apródainak tanítását bízták rá (*maestro di salla per la famia taliana del reverendissimo*), vö. AdP 689, 133v–134r (109).

²³² AdP 685, 44r.

²³³ A Hippolithoz tartozó ruhákat ugyanis Budán lajstromozták. Az itáliai kereskedők budai házainak közelsége is indokolhatta, hogy az érsek ottani házában halmozzák fel Hippolit tőlük vásárolt holmijait.

²³⁴ „In man di Ruzende (sic) in Strigonio per dito Tadio cosse di Ferara” AdP 685, 44v.

²³⁵ AdP 685, 44v–46r.

²³⁶ „Le infrascrite robe Francesco da Bagnacavallo le dà per consignatte al reverendissimo per el Giacomo credenziero” AdP 685, 46r.

²³⁷ „In 1489 a di 21 zugno. Qui seguitano tute le robe poste in guardaroba del reverendissimo in tempo di Tadeo di Lardi di la qualle lui harà a dar conto intendando da questo di 21 zugno del soprascritto anno in dretto per el questo gi davante gi funo consignate per man di Francesco Bagnacavallo como apar e prima” AdP 685, 46v, majd egy oldal kihagyás után ismét: „1489. zugno. Sequitano: Cosse consignatte a ditto Thadio di Lardi conperatte qui in Ongaria e prima” AdP 685, 47v. Az 1490-ben vásárolt holmik listája: AdP 685, 48r–v, az 1491-ben vettek: AdP 685, 49r. Costabili kormányzó által a ruhatárba adott nyers ezüstök leltára: AdP 685, 49v, amelyet 1492-ben a következő tisztviselőnek, Lodovico di Orlandónak Tadeo átadott Pincharo ugyanezen az oldalon szereplő megjegyzése szerint.

²³⁸ „In 1489 in Dregel. Inventario de la monicione del castello di Dregel qual se consegna a Petro Marco eletto novo castellano in locho di Balaso Sako questo di primo agosto 1489 per farni notta” AdP 685, 57r. Sák Balázs egyébként 1490. febr. 20-tól esztergomi alvámagy lett Kozárdi János 1489. dec. végi halála után (vö. AdP 755,

augusztus 2-án pedig az 1489-es bevételi főkönyv legvégére jegyezte fel az adatokat, akkor már Esztergomban.²³⁹ A drégelyi vár felszerelésének későbbi bővülését az Inventárium következő oldala taglalja.²⁴⁰ Drégelyt a berzencei vár (Bars vármegye) felszerelésének listája követi szintén annak átadása alkalmából:²⁴¹ 1490. szeptember 4-én a korábbi várnagy, Kovácsi Miklós helyét az érsekség két offíciálisa, Nagy Kelemen és Dezső Miklós vette át. Komoly fordulópontot jelentett Esztergom életében a provizorváltás. Battyányi István 1487 júliusától szolgálta az érsekséget és alapos munkájával sikeresen tartotta kézben a gazdaság irányítását. Helyét 1490. május 24-én (Laki) Kis Tamás vette át, s ez alkalomból az esztergomi vár gazdasági helyszíneit (12 egység) szemlézték végig.²⁴² Elsőként a konyha ingóságait, majd a húsraktár (*musaria*), a vár majorsága (*al alodio di castello*), a zabsiló (*in la tore di l'avena*), a magtár, a pince felszerelését, a Verpécen és a Dunán/Dunában lévő tárgyakat, Kövesd,²⁴³ Marót²⁴⁴ készleteit, az istálló mesternél és a „lengyelnél” (*al polaco*) lévő dolgokat vették számba. 1490. július 21-én feldolgozatlan ezüstöt, és ezüsttárgyakat, lószerszámot, Körmöcön és Budán készült ékszereket vettek ki az érseki raktárból és adták át Beatrix özvegy királynénak.²⁴⁵ A királyné ruhatárosa egy bizonyos *Marco* vette át a dolgokat.²⁴⁶ Ehhez a listához illesztettek két darab, három évvel későbbi tételt is, amelyet Lodovico di Orlando ruhatárnok (*guardarobo*) adott át a királynénak.²⁴⁷ Az Inventárium nem tartalmaz bejegyzéseket Kis Tamás és utóda, László vasvári prépost leváltása idejéről, csupán az ezt követő provizor cseréről, amikor Jakab adta át a helyét a királyné emberének, Bernardo

3v-4r), akinek végelszámolásánál Pincharo kivételesen személyes hangot ütött meg: „Notta che mediante la morte lui conpiuti el suo servire a di ultimo dezembro 1489, per farni notta. El qualle è stato bon servitor di Santo Alberto. Vene haver el anni tri mancho dezi zorni che debeno esser duc 95 din 50.” AdP 689, 181r (126).

²³⁹ AdP 688, 152r (139). A szöveget részben közli: Nyáry, Hyppolit kódexek 1872, 290. 5.lj.

²⁴⁰ „sequitano robe mandate al castellano di Dregel per monizione e prima” AdP 685, 57v. 1490-ben Battyányi István provizor egy mázsa jó puskaport, 13 szakállas puskát, egy tarackágyút (*taraska una, zioé pasavolane*), 150 db ágyúgolyót, negyven nyíl- vagy dárdahegyét (*pasaturi*, a fogalomra l. Conte, *Armi* 135), két magyar kardot (*dui spedi ongareschi*) és egy nagy pajzsot (*uno targone grande*), Ferazzo esztergomi várnagy ugyanekkor két hordó puskaport, egy láda nyíl- vagy dárdahegyét és 200 vasgolyót küldött. Az udvarbíró saját számadásában szintén maradt nyoma a küldeménynek a kiadási számlák között, vö. AdP 690, 111v (122).

²⁴¹ „In 1490 a di 4 setenbro. Inventario di la monicione del castello di Berzence consignata a Chlemens Magnus et Deseu Nicolò rezeuta da Kovazi Nicolò, qualle era prima castelano, questo di 4 di setenbro 1490, como qui sotto apare” AdP 685, 59r.

²⁴² „In 1490 a di 25 mazo in Strigonio. Inventario di robe consegna Stefano Bachiano provisoro vechio di Strigonio a Kis Thomaso provisoro novo a questo di soprascritto 23 mazo 1490 e prima” AdP 685, 61r-62v.

²⁴³ Itt felbukkan egy magyar szó is: „una rota chiama *korong*” AdP 685, 62r.

²⁴⁴ Újabb magyar szörványemlék: „feramenta per una porta vulgo *pat*” *ibid*.

²⁴⁵ AdP 685, 66r-67r, Pincharo itt megkülönböztette a Ferrarából hozott és a Magyarországon készített tárgyakat. Erre a leltárra hivatkozik az 1493-as főkönyvben, l. AdP 699, 85v (107). Míg az Inventáriumban rögzítette, hogy egy uncia egy forintnak felel meg, a főkönyv egyik tételénél a ferrarai unciát már átváltotta márkába: egy márkára nyolc unciát számított (789 unciát 98 márká 29 pizétumnak feleltetett meg).

²⁴⁶ A tárgyakat Pincharo súlyuk szerint listázta két oszlopban, ahol az elsőben a számla (*fatura*) szerinti, másodikban a *Marco* által lemért tömegük szerepel. Ez utóbbi jellemzően néhány pizétummal alacsonyabb.

²⁴⁷ AdP 685, 67v.

Monellónak 1492. augusztus 28-án.²⁴⁸ A szemle helyszínei a két évvel korábbihoz hasonlóak, de ezúttal kiderül, hogy a magyarok számára különálló konyhát üzemeltettek, ahol Valentino szakácmester nem dolgozott,²⁴⁹ valamint külön számba vettek négy helységről beszolgáltatott szénát.²⁵⁰ Szeptember 7-én Jakab mester további holmikat küldött Monellónak (szegek, bor, faanyag stb.).²⁵¹ Az 1492. év második felére maradó, összesen huszonkét behajtandó jövedelmi tétel az új provizorra hárult feladatként.²⁵² A szemközti oldalon szintén az új provizorra váró adósok listája áll, ahol a szokásos ügyfelek, mint Gosztonyi András prépost, Zöldi István és Kis Tárcai János²⁵³ mellett olyan előkelőségek is felbukkannak, mint Szapolyai István nádor, Szentgyörgyi és Bazini Péter és Zsigmond grófok, illetve a Nagylúcsei Fülöp fia, Balázs.²⁵⁴ A következő, üresen maradt oldalpár közé egy Pincharo írásával írt cédulát szúrtak be, amelyre szintén a Jakab mester által hátrahagyott behajtandó tételek kerültek: települések borai után elszámolt pénzek (40 hordó mennyiségben), plébánosok adója és három falu cenzusa.²⁵⁵

²⁴⁸ „In 1492. a di 28 agosto. Inventario di tutte le cosse mobile di questo castello consignatte a misser Bernardino Monello novo provisoro questo di sopraditto 28 agosto 1492 e prima” AdP 685, 72r, a lista 74r-ig tart.

²⁴⁹ „In la cusina a li ongari senza Valentino” AdP 685, 73r.

²⁵⁰ Muzsa, Kövesd, Marót, Martos. AdP 685, 74r.

²⁵¹ „A di 7 setembro per man di maistro Jacobo provisor vechio fu mandato le infrascripte cosse al soraditto provisor novo” ibid.

²⁵² „In 1492 in Strigonio. Memlorialle como a questo di primo di setembro el fu consignatto a messer Bernardino Monello provisoro le qui sottoscritte intrade le qualle si hano a scoder per resto de la intrada del sopraditto anno 1492 qualle anno si empire al ultimo de dezenbro et poi gi restara intregal tutta la intrada de l’arciepiscopeatto e prima, quanto sono li festi del sopra ditto anno” AdP 685, 74v. A teljes pozsonyi dézsma, a bodonyi és romhányi bor- és gabonadézsma, a kéri és cétényi bordézsma; további öt település borai, a Szent Mihály, Szent András-napi és karácsonyi cenzus, az ebéd-, és gabonaváltság, a vámjövédelmek, a pilisi apát általnydíja, minden ajándék az élőállatokat is beleértve, a vizahalászat jövedelme, a rozsnói ezüst, körmöci, nagybányai pizétum, 1491-es elmaradások a szentgyörgyi és a kövesdi malmok részéről.

²⁵³ Pincharo többször használta Tárcai Kis melléknevét, amelyet – bár Kubinyi nem talált rá más példát az Ernuszt-számadáson kívül (Kubinyi, Tárcai 125) – több más forrás is megőrzött (pl. DF 223920, DF 269620). A sírkövén is álló kapitányi címere Kubinyi azt a magyarázatot adta, hogy talán 1506–1512 között a palotások (*aulicusok*), azaz az udvari katonaság kapitánya lehetett – ezt legutóbb C. Tóth további adattal erősítette (C. Tóth, Tolnai országgyűlés 1465) –, s Kubinyi emellett kizárta, hogy Mátyás alatt töltött volna be kapitányi tisztséget (Kubinyi, Tárcai 135.), míg Neumann szerint Mátyás halálakor Tárcai Bruck an der Leitha kapitánya lehetett. Szintén Neumann írta, hogy Tárcai 1491 nyarának végén a királyi könnyűlovasság élén dülte Alsó-Ausztriát (Neumann, Békekötés I. 353–354.). Pincharo számadásai alapján 1493-ban Tárcait *egykori* kapitánynak és Nagybánya kamarásának nevezték: „Kis Tarsai, qualle fu capitano et camarero de Rivolla Dominarum” AdP 699, 69v-70r (91), majd egy évvel később megint: AdP 704, 47v. 1489-ben szebeni kamarásként (*camararo di Zibino*): AdP 688, 157v (124), 1490-ben szebeni pizetáriusként (*pisetario di Zibino*) említette: AdP 691, 92v (92). Tárcairól bővebben: Kubinyi, Tárcai; Lövei, Tharczai; C. Tóth, Tolnai országgyűlés 1464–1465.

²⁵⁴ „In 1492 a di primo setembro. Debitori quali si consignano a scoderre a messer Bernardino Monello provisorre per resti de la intrada de questo anno et de li anno preteriti” AdP 685, 75r. Ez egyfajta kivonata azoknak az aktuális behajthatlan tételeknek, amelyet Pincharo az évről évre vezetett főkönyveiből jól ismert, van amelyet évek óta görgetett. A tizenöt tétel közül azonban csak kilenc mellett szerepel számszerű összeg, ráadásul ezeket más tintával írták. Szentgyörgyi Zsigmond gróf esetében valószínű, hogy a pozsonyi tized 1490-es lefoglalását tartotta fenn adósság gyanánt Pincharo, vö. AdP 691, 48v-49r (48) és 103v (103).

²⁵⁵ AdP 685, 75v-76r közti jelöletlen cédula.

A legközelebbi átadás-átvételi jegyzőkönyv a ruhatárnoki tisztségre vonatkozik. 1492. augusztus 27-én Ludovico di Orlando átvette ezt a feladatot Tadeo di Larditól.²⁵⁶ Lardi ismét kincstartói tisztségében szolgálta az érseket, Ludovico pedig részletes számadásokat vezetett a ruhatár forgalmáról a következő évek során.²⁵⁷ Hosszan részletezték a ruhákat, szöveteket, mindenféle felszereléseket.²⁵⁸ Az itt elhelyezett ezüstöt külön listába rendezték,²⁵⁹ ahogy a pohárszék (*credenza*) készleteit is – közte a kéziratos és nyomtatott könyvekkel.²⁶⁰ Ruzinente, aki Bagnacavallo után is megmaradt ruhatári kezelőnek, ezúttal jóval kevesebb holmit, főként szöveteket adott át az új tisztnek.²⁶¹ Érdekes módon több mint fél évvel később, 1493. március 7-én folytatódott tovább Tadeo és Lodovico közötti átadás:²⁶² ezüstnemüket, ezüstözött és aranyozott vastárgyakat soroltak fel – többek közt egy szenteltvízes üvegcsét ezüst szenteltvízhintővel, amelyet újra Tadeo adott át Lodovicónak,²⁶³ majd az 1487-es Esztergomba érkezéshez hasonlóan szobáról szobára összeírták a berendezési tárgyakat, összesen 21 helyiségből.²⁶⁴ A hierarchiára itt nem ügyelt Pincharo, Hippolit szobájának leírása Valentino szakácsmester és Tadeo di Lardi között bukkan fel, benne öt matraccal, két ágyneművel, egy paplannal és egy vörös ágytakaróval.²⁶⁵ Az érsek gyermektársai közös szobában aludtak, ahol négy derékalj, két takaró, tizenegy ágynemű és négy vánkös volt összesen.²⁶⁶ János deáknál (*aparichiadore*) étkezéshez szükséges edényeket talált zömmel a számvevő. Láthatóan az üres helyeket kihasználó írta Pincharo az oldal aljára Niccolò Cagnola körmöci pizetáriustól küldött ezüsttárgyakat,²⁶⁷ 1493-ban a provizor által a

²⁵⁶ „In 1492 a dì 27 agosto in Strigionio. Inventario di la guardaroba del reverendissimo, zioé quelle cosse che misser Thadio di Lardi camarero consignra a Ludovigo di Orlando novo guardarobo, presente misser Beltrame gubernator di le qualle robo ditto misser Thadio et ditto Ludovigo ni hano una copia per homo a dì et mese sopraditto e prima” AdP 685, 77r. Tadeo di Lardi egyébként már 1491-ben kérte felmentését ez alól a szolgálat alól szembetegségre hivatkozva, vö. AU 2/20,2, Vest. 2941 (1491. január 24).

²⁵⁷ Vö. AdP 1505, 757.

²⁵⁸ AdP 685, 77r-82r.

²⁵⁹ „Arzenti” AdP 685, 82r-v.

²⁶⁰ AdP 685, 82v-85r. A könyvek listája: „Le epistole di Ovidio in bona carta / Verzilio a pena in carta bona / Valerio Maximo in carta bona / Ovidio Nasonis in stanpa / Comedie di Plautto in carta bona / Terencio in carta bona / Dotrinalle in carta bona / Doe para di regulle in carta bona / Agustino Datilo in carta bona / Dui vocabuliste greci / Dui Donati in carta bona / Agustino de Conficiendis epistolis / Le centte novele in banbaso disligate” AdP 685, 85r.

²⁶¹ AdP 685, 85r.

²⁶² „In 1493. a dì 7 marzo. Tadio di Lardi consegna al infrascrito Lodovigo novo guardrobo le infrascritte cosse e prima” AdP 685, 85v.

²⁶³ AdP 685, 85v.

²⁶⁴ AdP 685, 86r-87v.

²⁶⁵ „Ala camera del reverendissimo / Cinque tamarazi 5 / Dui lenzoli 2 / Una coperta raciana 1^a / Uno panno rosso al letto 1°” AdP 685, 87r.

²⁶⁶ „Ai ragazi / quatro tamarazi 4 / Doe coperte raciane 2 / Undezi lenzoli 11 / Quatro cusini 4” AdP 685, 86v.

²⁶⁷ A tételek közül több is föllelhető az 1493-as főkönyvben, l. AdP 699, 49r (70).

ruhatárnak adott kelméket,²⁶⁸ s a következő oldal alján egy vonallal elválasztva ugyancsak Cagnolától kapott tárgyakat.²⁶⁹ 1493. június 13-án Ferrarából érkezett dolgokat – főként ruhaneműt és kelmét, valamint fűszert – adtak át Ludovicónak Costabili kormányzó jelenlétében.²⁷⁰ Pincharo egy üres oldalt kihasználva egy jóval későbbi tételsort illesztett utána: 1497. november 21-én, alighanem Ferrarában Ercole d’Este ruhatárából több mindent átadtak Hippolitába, az érsek, valamint a kíséretében lévő nemesek és szolgák számára, Rómába indulásuk alkalmával.²⁷¹

A következő átadás-átvételi jegyzőkönyv nem azonos tisztséget betöltők közt zajlott: Bernardo Monello leköszönő provizor 1494. április 18-án az új *kormányzónak*, Donato Marinello d’Arezzónak adta át az udvarban rábízott ingóságokat, amelyek a nagyobb és kisebb borospincében, a húsraktárban, az istállóban, Verpécen, az „alsó konyhában”, a „kiskonyhában” és a bulcsúi majorságban voltak.²⁷² Két évvel később, 1496. január 24-én kelt egy Bakóc Tamáshoz – itt Erdélyi Tamás titkárként említve – köthető bejegyzés: évi 12000 fl-ért az összes nagytized bérlete az egri püspöké lett.²⁷³ Fügedi szerint Hippolit esztergomi érseksége végére teljesen eladósodott Bakóc felé, s valamennyi tizedét neki adta bér címén, de törlesztés gyanánt.²⁷⁴ Az eladósodás helyett azonban valószínűbbnek látszik, hogy ez a bérleti aktus már a cserét készítette elő és a Rómába készülő Hippolit készpénzszükségletét volt inkább hivatott fedezni.²⁷⁵ Fügedi idézett egy Kovachich Márton György által kiadott, keltezetlen oklevelet is, amelyben 3600 fl megtérítéséről esik szó.²⁷⁶ Pontosán ez az összeg viszont Donato Aretino 1495-ös naplókötetében bukkan fel július 1-jei dátummal és csupán a pozsonyi dézsma címén.²⁷⁷ Kevés is lett volna 3600 fl az összes tizedért, hiszen összességében 7-8000 körül szokott mozogni az összes kiadott bérlet, a pozsonyi dézsmán felül, amelyet, ameddig csak lehetett, saját kezelésben tartottak.²⁷⁸ Az Inventáriumban

²⁶⁸ AdP 685, 87v.

²⁶⁹ AdP 685, 88r.

²⁷⁰ „In 1493 a dì 13 zugno. Robe haute da Ferrara per man di Zohane Antonio consignate a ditto Lodovigo in presenza di messer Beltrame” AdP 685, 88r.

²⁷¹ „1497. 21 novembre. Robe consignate a Lodovigo di Orlando per l’andata di monsignor a Roma a haver dala guardaroba del ducha, e prima” AdP 685, 88v.

²⁷² „In 1494, 18. aprile in Strigonio. Inventario de robe consegna messer Bernardino Monelo vecchio provisoro questo dì soprascritto al novo gubernator, miser Donatto Marinelli d’Arezo” AdP 685, 89r. A lista 90v-ig tart.

²⁷³ „In 1496. 24 zenaro. Erdeli Thomaso sacretario de dar questo dì per l’afitto de le decime mazore di Strigonio sopra le qualle lui promette como de apareno per lettere di la cancelaria. Ducati 12000” AdP 685, 94v.

²⁷⁴ Vö. Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 107, 79. lj.

²⁷⁵ A bérlet összegének folyósítását Tommaso Amadeo 1498-as naplókötete tartalmazza, l. AdP 709/B, 20v.

²⁷⁶ Kovachich, *Formulae solennes styli* 537 (142. levél).

²⁷⁷ Vö. AdP 705, 2v, szövegkiadás: Kuffart, *Giornale*, 146.

²⁷⁸ A legnagyobb inség idején, 1491. szept. 15-én adták ki első alkalommal Szentgyörgyi és Bazini Péternek, vö. AdP 695, 99r (76) és 178v (156).

található 12000 fl már tényleg reális összeg az összes dézsma bérletéért. A kikötött összeg alatt a kifizetés részletei állnak, akárcsak egy számadáskönyvbejegyzés esetén.²⁷⁹ Az első tétel, amely 1806 fl-ról szól, a szemközti oldalon²⁸⁰ részletezett ezüsttárgyak összértéke, amelyet Bakóc Cantelmo püspöknek küldött el, aki Hippolitot képviselte. A többi részlet rávilágít arra, hogy az érseki gazdaság likviditását gyakorlatilag Bakóc garantálta: a katonák zsoldját és a mindennapi működéshez szükséges költséget is ő folyósította.²⁸¹ A következő átadás-átvételi jegyzőkönyv már Esztergom Bakócnak való átadásáról szól 1498. április 4-én.²⁸² A vár tizenhárom helyiségéről vettek fel látleletet, de ezúttal főleg a hadianyagot tekintették végig, amely a kastély egyes termeiben, tornyaiban voltak elhelyezve.²⁸³ A leltárt az Esztergomból Egerbe szállított dolgok – szintén fegyverek és hadi felszerelés – listája követi.²⁸⁴ Tíz nap múlva Pincharo már Egerben vette fel az újabb jegyzőkönyvet a várról, amelyet Bakóc udvarbírája, Ősi György²⁸⁵ adott át Petro Jacomo Maravigliának, Eger új várnagyának.²⁸⁶ Az első lista alján Pincharo megjegyezte, hogy a felsorolt hadianyag a szarvaskői várban van,²⁸⁷ majd további öt várrész fegyvereit vette számba.²⁸⁸ Az utolsó egri

²⁷⁹ AdP 685, 94v, összértéke 4406 fl, a fennmaradó 7594 fl kifizetéséről pedig egy levelet mutatott be.

²⁸⁰ „Strigonio, in 1496 a dì 24 zenaro. Arzento lavoratto qualle el vescovo d'Adria [kiemelés tőlem – KH] consigna al viscopo di Cantelmi per man di Stefano barbero in nome del reverenissimo cardinalle a pezo e peso e precio como qui sotto apparre” AdP 685, 95r. Pincharo Egert *Agria* helyett gyakran *Adriának* írta, nem csak Bakóc esetében, hanem pl. Nagylúcseinél is, vö. AdP 699, 73v (95). Ez annál is inkább gondot okoz, mivel az adriai püspök, Niccolò Maria d'Este ebben az időszakban kétszer is járt Magyarországon (1490–91 és 1494), azonban Pincharo e kétes bejegyzésén kívül más adatom nincs arra nézve, hogy 1496-ban is hazánkban tartózkodott volna. Valószínűbb ezért, hogy itt is Bakócot érti, annál is inkább, mivel a szemközti oldalon is az egri püspök szerepel, s nem ez az egyetlen szó, amelynél ingadozást mutat (l. Bajka/Vajka problémáját AdP 683, 8r). A továbbiakban, ahol egyértelmű, az *Adria* téves alakot egyéb jelölés nélkül javítva, g-vel idézem.

²⁸¹ „Per tanti ni permete a messer Thomaso per li soldati che deveno havere del resti, duc 1197. / Per contanti lui permete dar a messer Thomao Amadio per bisogni cotidiani duc 553” AdP 685, 94v.

²⁸² „In 1498 a dì 4 aprile in Strigonio. Inventario di la monicione del castello di Strigonio, qualle messer Donatto riceve da misser Alfarello Ferazo, et consegnase a messer Thomaso novo arzivescopo, e prima” AdP 685, 96r.

²⁸³ Helyiségek, várrészek, amelyeket végigjártak: *la camera di Santo Stefano, la camara sopra la salla, la sala de sopra, la sala terena di Santo Stefano, la camara da l'arme bianche, la camara del saitemento, la camera piccola dale bombarde, la camara grande dal'artelaria, sotto la volta di la cusina, al tore di Sirimio, ala tore nova, ale porte di castello, la tore di Verpezo* (AdP 685, 96r-98r).

²⁸⁴ „1498. 4. aprile. Robe haute dal castellano de Strigonio et consignate a Piero Jacomo per portare in Agria” AdP 685, 89v-99r.

²⁸⁵ Vö. Kerezsy, Bakócz udvartartása 13; C. Tóth, Főpapi archontológia 52. Ősi György provizori szolgálatait Bakóc Esztergomban is igénybe vette: „provvisore di Strigonia qual se chiama Ussi Georgio” AU b.3/29,2, Vest. 1549 (1499. január 27) Tadeo di Lardi levele Hippolit titkárához, Tommaso Fuscóhoz.

²⁸⁶ „In 1498 a dì 14 aprile in Agria. Inventario di la monicione del castello d'Agria, qualle monsignore arzivescopo, messer Thomaso per man del Giorgio Evesu consigna a Petro Jacomo Maraviglia da Napoli, eletto castellano di ditto locho per el nostro signor cardinalle, in presencia di misser Donà, a dì et anno soprascritto” AdP 685, 99v–100r. A nápolyi származású Maraviglia Hippolittal együtt érkezett Ferrarából Esztergomba, ahol a pajzshordozó szolgálatról (*scudero*) kezdve mászta meg a számléltrát, vö. AdP 689, 141v–142r (117).

²⁸⁷ „Queste cosse sono nel castello di Cervas Kevi, bella rocha et inexpugnabile” AdP 685, 99v.

²⁸⁸ „In castel grande d'Agria / Bombarda una piccola ditta tarasch 1^a / Bombarda 1^a piccola dito ofnisa 1^a / Ala tore di fabri / Bonbarda una piccola ditta tarasch 1^a / Bonbarda una piccola ditta ofnik 1^a / Ala porta piccola / Bonbarda 1ª dita tarasch 1^a / Spidi ongareschi otto 8 / Paisi dui 2 / Ala porta grande / Bonbardalle doe ofnik 2 / Bonbarde piccole quatro tarasch 4 / Spidi ongarischi venti 20 / Paisi tri 3 / In la tore di Santo Piero / Bonbarda una ofnice 1^a

bejegyzés nem leltár, hanem egy egyezmény (*conventio*) Bakóc és Hippolit emberei között.²⁸⁹ Fraknói is leírta, hogy Bakóc a cserét követően két évre bérbe vette az egri püspökséget.²⁹⁰ Az Inventárium alapján az is kiderül, hogy ez idő alatt valószínűleg ő gondoskodott az egri vár személyzetéről, hiszen itt a főbb tisztviselők bérét is megállapították, valamint olyan kitételeket, hogy a várnagy osztja ki a pénzt a helyőrségnek,²⁹¹ hogy nagyobb legyen iránta az engedelmesség, illetve, hogy az érsek megígéri, hogy három hónapra előre fizet tisztjeinek.²⁹²

A kötet legutolsó jegyzéke Hippolit tanítójának, Sebastiano da Lugo mesternek hagyatéki leltára. A tanító 1490. október 4-én hunyt el Pincharo másik kötete szerint.²⁹³ A lista ismét nem illeszkedik az időrend sorába, feltehetően ez egy rendkívüli eseménynek számított és Pincharo inkább a füzet legvégébe helyezte. A jegyzéket Budán, 1490. október 6-án vették fel kilenc tanú jelenlétében és két láda tartalmát foglalja magába, valamint azt is rögzíti, hogy kiknek osztották tovább az érsekre háramlott javakat.²⁹⁴ Sebastiano mester egy saját kézzel vezetett (számadás)könyvet is hátrahagyott, amelyet feltehetően latinul írt, amint erre füzetének címe utal.²⁹⁵ Ezt az írást a kormányzó is elolvasta a tanító halála után és nagyrabecsülését fejezte ki iránta, mondván, hogy nem gondolta volna, hogy ekkora tudással rendelkezett.²⁹⁶ Holmijában pénz²⁹⁷ és olyan értékes kincsek maradtak, mint például egy 16

/ Notta che le soprascritte monicioni funo con signati a Piero Jacomo sopraditto. Presenti messer Lodovigo de Egano, messer Donato et io. A di milesimo anteditto” AdP 685, 100r.

²⁸⁹ „14. aprile 1498. in Agria. Conventio fatta fare messer Thomaso arzivesco di Strigonio et messer Lodovigo Degano governatore d’Agria et Piero Jacomo castellano et fra loro fezino una scritta sottoscrita di man di ditti et di misser Donatto Aretino et di misser Giorgio Usi provisor e procuratore di el ditto arzivescovo e prima” AdP 685, 100v.

²⁹⁰ Fraknói, Bakócz 70–71. Fraknói ezt az adatot egy Donato Aretino által 1498. május 14-én írt levélből meríti, amelyet azonban sem a modenai levéltár követjelentései közt, sem máshol nem találtam.

²⁹¹ „Et che el castellan tocha i dinari per i compagni del castello et lui li paga per haver più obediencia” AdP 685, 100v.

²⁹² „Notta che l’arcivescovo gi promete dargi sempre di 3 mesi inanzi tempo.” *ibid.*

²⁹³ AdP 755, 23r.

²⁹⁴ A számla elejét, illetve a benne előforduló könyveket (leszámítva egy breviáriumot) közli: Fraknói, Két hét, 144–147. Az olvasati eltérések miatt a számla fejlécét és a tanulistát magam is átírtam: „In 1490. a di 6 otobre in Buda. Questo si è lo inventario de tutte quelle cosse che sono in doe casse di maistro Sebastiano da Lugo prezeptore che fu di lo illustrissimo et reverendissimo signor arciepiscope, le qualle robe funo viste questo di sopraditto de comisione del reverendo misser Beltrame di Costabili gubernator, el qualle mi comesse che dovesse farre questo inventario in presenza de li infrascritti testimoni, le qualle robe sarano ala volontà et ordinacione del sopraditto gubernatore e prima. Questi funo li testimonii / messer Cristofallo, episcopo di Modrussa / frate Jacomo da Parma, confessore de la regina / frate Jeronimo, suo compagno / fratte Bonaventura, capelano del reverendissimo / messer Agustino Benzo, fisigo del reverendissimo / Pandolfo da Ferrara / Bigo di Caluri, suuo famio del gubernatore / Zanzone insaponatore / io, Piero Pincharo e prima” AdP 685, 107r.

²⁹⁵ „Uno suo libretto di suo ricordo piccolo coperto di bergameno, intitolato *Liber rationum mei* di man sua” *ibid.*

²⁹⁶ „non haveria creduto che lo atendesse a tante pratiche” AU b.2/19,5,9, Vest. 2907 (1490.02/09.25/27), Dipl. emlékek IV. 422. (84). Beltrame levele felvet néhány kérdést az időrend körül. A modenai levéltár febr. 25-re, a Nagy Iván és Nyáry Albert kiadása pedig febr. 27-re. Pincharo jegyzéke viszont fél évvel későbbi, okt. 6-ai, Sebastiano mester pedig az 1490-es *Libro dei salariati* szerint okt. 4-én halt meg. Costabili levelében Sebastianóról már, mint néhai tanítómesterről beszél, tehát Costabili levele okt. 4. után kellett keletkeznie, így keltezése hibás lehet. Sajnos az eredeti levél írása igen halvány, de a hónapnevet rövidítő dátum nagyjából

unciát nyomó ezüstserleg,²⁹⁸ négy magyaros ezüstkanál,²⁹⁹ sokféle további ezüstnemű, olyan drágakövek, mint egy aranygyűrűbe foglalt rubintkövecské³⁰⁰ és több, karneolból készült ékszer, például egy szatírfigura.³⁰¹ Továbbá két flandriai festett vászon, az egyikén Krisztus siratása (*pietà*), a másikon a halott Krisztus képe,³⁰² egy prágai számszerj,³⁰³ lószerszámok, ruhák, egy magyaros birétum,³⁰⁴ egy kis breviárium,³⁰⁵ valamint külön jegyzékbe sorolva a nyomtatott és kéziratok könyvek.³⁰⁶ Érdeemes felfigyelni a lista végén álló, tízkötetnyire becsült bekötetlen nyomtatott könyvre, (*molti altri libri disligati posti su di sopra a stampa, poteno essere se perfeti sarano, circa volumi dezi*). Elképzelhető, hogy az egy lappal később beszúrt cédulán ezeknek, az immár bekötött könyveknek a listája áll,³⁰⁷ az 1491. évi főkönyvből ugyanis kiderül, hogy a könyveket bekötötték.³⁰⁸ Pincharo Sebastiano mester könyvlistája végén egy vonalat húzott, s mintha kilépett volna a tanító szobájából, a terem

kivehető: „27° febo/sebo 1490”. Sajnos egyik megoldás sem vezet eredményre, mert akár február, akár szeptember korábbi lenne, mint a tanító halálának napja. Legjobb megoldásnak az 1491 februárja látszik, már csak azért is, mert a levél kezdetén Costabili novemberi és decemberi levelezésre hivatkozik vissza.

²⁹⁷ „Quattro ducati d’oro et dinari trentadui di moneta” AdP 685, 107r.

²⁹⁸ „Una copa di arzeno in forma di colona senza coperto, con el pede smaltada, qualle segundo el segno pesa onze 16” *ibid.*

²⁹⁹ „Quattro cuciare di arzeno al’ongarescha” *ibid.*

³⁰⁰ „Uno rubinetto ligato in uno anelo d’oro” AdP 685, 107v.

³⁰¹ „Uno satiro in carniola ligato in anello d’oro piccolo” *ibid.*

³⁰² „Uno tella fiamenga dipinta con la pietade in forma grande / Una tella di Fiandra con uno Cristo morto” *ibid.*

³⁰³ „Una balestra di Praga fornita con el paratoro careaso saitane e [...]” *ibid.*

³⁰⁴ „Una beretta di dossi a la ongarescha” *ibid.*

³⁰⁵ „Uno breviario piccolo in banbaso veluto” *ibid.*

³⁰⁶ Fraknoi ezt a részt is közölte: Fraknoi, Két hét, 145–147, néhány sajtóhiba és olvasati különbség miatt e helyütt megismétlem: „Libri / Uno *Pilino* in stampa di bambasina / Uno *Omero* greco in banbasina / Uno *Teodoro* latino in banbasina / Uno *Genealogo* del *Bocazo* / Uno vocabulista greco / Uno *Cicerone De natura dei* / Uno *Expositore* sopra *Vergilio* / Uno *Comento* sopra *Marziale* / Uno *Somnia Sipionis* / Uno *Prisiano* / Uno *Epistola* di *Ovidio* con altre operette / Uno *Tribaco* in verssi / *Sequita* / Uno *Chlaudiano* / Uno *Lucano* in penna / Uno *Svetonio* greco / Uno *Aulegio* / Le *Paradose* de *Juenalle* / Uno *Quinto A Pedialis* / Uno *Svetonio* in *Gramatica* / Uno *Dionisio Alicarniensis* / Uno *Franciscus Nigiera* / Uno *Zohane Calfurio* / Uno vocabulista greco e latino / Uno *Verzilio* con el *Comento* / Doe parte di *Plauto* in stanpa / Le *Fabule* di *Isopo* / Dui *Ovidii Mazori* / Uno *Alpiano Alesandrino* disligato / Uno *Laurencio Vala* disligato / Uno *Simone Januense* disligato / Uno *Satiro* disligato / Uno silio italico disligatto / Uno *Onibone Vicentino* disligato / Uno *Quinto Curciu* disligato / Uno *Tulio* disligato / Uno *Anibale Mazelino* disligato / Uno altro *Onibone* sopra *Lucano* disligato / Uno *Juvenale satira* disligato / Uno *De divisione literarum* disligato / Uno *Tortelio* in *Gramatica* ligato / Uno *Noni Marzelo* ligatto / Uno libro de epistole moderne a penna / Uno *P. Cardili* ligatto / Uno *Quintiliano* ligatto / Uno *Teofrastus De plantis* ligato / *Sequita* / Uno *Comento* di *Tibulo* ligato / Uno *Galioti Mazi* ligato / Molti altri libri disligati posti su di sopra a stampa, poteno essere se perfeti sarano, circa volumi dezi [kiemelések tölem – KH]” AdP 685, 108r–109r.

³⁰⁷ „Libri ligati di maestro Sebastiano dati a Santo Martino per comisione di messer Beltrame / *Julianus* / *Genealogie deorum gencium* / *Sipontinus* / *Theodorus* / *Galleotus* / *Originum* / *Lutarcus* (sic!) / *Accursus Grecum* / *Domicius* / *Methamorfoseos Ovidij* / *Quintilianus* / *Claudianus* / *Abecedarium in greco* / *Liber grecus* / *Suetonius* / *Reposiciones Virgilij*” AdP 685, 109v–110r közé beszúrt lapon.

³⁰⁸ „per el precio di 3 brasili rossi dinari sesanta, tolti di la roba di maistro Sebastiano per coprire i presenti libri di la corte, consignate a me scribano per mano di frate Bonaventura, ai salariati a carte 225, duc- den 60” AdP 695, 102r (79).

előtti, a tanító hagyatékát képező dolgokat vette szemügyre a továbbiakban.³⁰⁹ Az istállóban egy sűrke lovat (*cavallo liardo*), lófelszerelést, a tanító ruháját, egy fél forint értékű kalapot, továbbá egy kocsivonó lovat, amelyet Sebastiano szerint Costabili Itáliába szeretett volna küldetni, vagy 10 fl-ért eladni. Ezen kívül találtak egy írást, amely Sebastiano saját könyvéből került elő és 250 fl, a Costabilin keresztül Hippolitnak adott kölcsönről szólt, s amely az érsek pecsétjével és a kormányzó kézjegyével volt ellátva.³¹⁰ Erről a kölcsönről Costabili is említést tett egy Ferrarába küldött jelentésében, s Eleonora hercegné belátására bízta.³¹¹ Beltrame szerint Sebastiano mester sokaknak kölcsönzött pénzt és ez bosszúságot okozott a kormányzónak, akin keresztül az adósok törleszteni próbáltak. Pincharo az elhunyt tanító hátrahagyott javainak szétosztásáról – már ami tudomására jutott – a következő évben, 1491-ben készített feljegyzést. Antonio d'Asculi 7 fl 50-ért hét könyvet kapott,³¹² Gosztunyi András prépostnak a kormányzó hármat adott kölcsön.³¹³ A füzet szövege ezzel, valamint a fent ismertetett cédulával véget ér. A beszúrt lap hátoldalán már csupán egy néhány számból álló számítás szerepel.

II. 3. 2. Főkönyvek

II. 3. 2. 2. 1. Jövedelmi és kiadási főkönyv (1487)³¹⁴

Piero Pincharo de Parma első Esztergomban elkezdett, 1487 szeptembere és december vége közt vezetett számadásának eredeti bőrkötése megmaradt,³¹⁵ fedőlapján jól látható a pirossal írt Pincharo adta jelzet: 14□87, gerincén évszám és cím szerepel. A könyv elejébe egy ívfüzetet varrtak, amelynek fedőlapján ismét az 14□87-es jelölés áll. Az ívfüzetbe a számvevő egy betűrendes indexet szerkesztett, amely a kötet eredeti lapszámozása szerint hivatkozik az egyes számlákra. A fóliózást végző levéltáros a bevarrt ívfüzet lapjait nem

³⁰⁹ „Cosse fora di la camara, qualle erano sua, e prima” AdP 685, 109r.

³¹⁰ „Uno scritto nel libro suuo de ducati docento cinquanta, qualli lui ha prestatto al reverendissimo in man del signor governatore, el qualle scritto si è sizilatto del sizillo del reverendissimo, sottoscritto di man del governatore” ibid.

³¹¹ „ogni quale di li hè adimandato denari da diversi che dicono dovere havere da luj, che mi hè de grande fastidio, et più denari de quelli ducati 250, de li qualli io scrissi a vostra excelentia, non se li sono trovati, ma bene lo ha avancia de la provisione sua circa ducati 200, li qualli potendossi havere insieme cum li 250 prestatati servaro, et non ni disponerò se non tanto, quanto comanderà vostra excelentia” AU b.2/19,5,9. Vest., 2907, Dipl. emlékek IV. 422–423 (84). A levél keltének problémáját l. korábban.

³¹² „Dati a maestro Antonio d'Asculi per ducati 7 d 50 / Homerus / Plinius De naturali istoria / Tortelius / Cicero De natura deorum / Simon Januense / Apianus Alesandrinus / Teofrastus De plantis” AdP 685, 109v.

³¹³ „Al preposto di Santo Stefano / Virgilio / Francesco Negro / Marzello / per in presto dise el governatore” ibid.

³¹⁴ AdP 682 *Libro generale di spese ed entrate* (30x22cm, 115 fólió). Kézirat másolatok: MTA Ms. 4996.3, 4997.2. Mikrofilm: MNL Repográfiai Osztály nr. 8616. Vest. 364, 501, 2036. Régi modenai jelzete: Reg. 1. Itt köszönöm meg Kriston Dorottyának, hogy rendelkezésemre bocsátotta az eredeti kötetről készített fényképeit.

³¹⁵ A könyv bekötetése 1487. okt. 12-én történt és 50-ba került: „per uno libretto ligato per el scribano da conti qualle è questo” AdP 682, 32r (8).

különböztette meg a kódexétől, elejétől végéig folyamatosan beszámozta a jobb alsó sarokban, függetlenül Pincharo elosztásától.³¹⁶ A tartalomjegyzéket egy bevezetőszöveg követi, amelyben Pincharo maga is leírja a könyv fizikai jellemzőit, tartalmi beosztását (1–60. lapig kiadásokat, 60–66-ig néhány adóst, 66–114-ig a jövedelmeket jegyzi), fohászkodott Istenhez, Szűz Máriához, majd az egyházmegye védőszentjéhez, Szent Adalberthez, és az egész dicsőséges égi udvarhoz.³¹⁷ A kötetet a 14□87³¹⁸ jelzettel látta el csonka tárgyévéről lévén szó, amint azt az időkerete is mutatja (1487. szeptember–december). Az évszám közepén lévő pluszjelet használta Pincharo pl. olyan hivatkozásokra, hogy Theodato kötetében jelölje, egy adatot saját könyvének mely lapjára vezette át. Érdekes felfigyelni arra, hogy megbízatását a királyné és az érsek parancsából eredeztette, mintegy jelezve ezzel, hogy Beatrix átvette Eleonora d’Aragona szerepét a Hippolit fölötti gyámkodásban.³¹⁹ A bevezetőben kitért arra is, hogy ha bármi hibát ejtene, annak az az oka, hogy nem ismeri túlságosan a magyar szokásokat.³²⁰ A kötet műfajaként az általános (*libro generale*) jelleget jelölte meg, az első évben még nem határozta meg sem tárgykör sem jövedelmi jelleg szerint, vagyis együtt könyvelte a bevételeket, a kiadásokat az alkalmazottakat, az adósokat, sőt, bizonyos számlákon naplószerűen a napi eseményeket is – bár ez feltehetően a provizortól átemelt rész lehetett. A bevezetőszöveg végén szerepel, hogy Cesare Valentini 1487. szeptember 22-én elszámolt az új kormányzó, Beltrame Costabili, valamint a királyné számvevője, Bernardo Vitalli³²¹ előtt, és Costabili átvette a kormányzást. Valentini hátrahagyott adósait (a be nem hajtott érseki jövedelmek tekintetében) és hitelezőit Pincharo a szemközti lapra *Memorialle* címszó alatt rögzítette.³²² A későbbi évek köteteiben Valentini elmaradásai több számlán is felbukkannak. Battyányi István provizor az átadás-átvétel idején

³¹⁶ A továbbiakban a kötet fóliószámaira való hivatkozás mellett zárójelben feltüntettem Pincharo eredeti lapszámait is, amelyek a könyv belső hivatkozásrendszere miatt fontosak, ugyanis a számvevő saját lapszámaira következetesen hivatkozik a kötetben belül és kívül.

³¹⁷ AdP 682, 24r, kiadását l. Kuffart, *Bevezetés*, 76; Uő, *Introduzione*, 220–221.

³¹⁸ A kereszt körül négy ponttal.

³¹⁹ „tenuto per mane di mi Piero Pincharo scrivano di questo archiepiscopato di comandamento di la maestà di madama la regina d’Ongaria: et delo illustrissimo et reverendissimo archiepiscopo, mio signore” AdP 682, 24r

³²⁰ „com annotazione se qualche eror gi fesse per non saper tropo ben questo costume de Ongaria” ibid.

³²¹ Vitalli az elszámolást követően szept. 24-én ment tovább Budára az érsek szekere és az érsek négy emberének kíséretében, amely így összesen 3 fl 25 d-ba került. Vö. AdP 682, 39r (15).

³²² AdP 682, 23v. Később ez a rész a tizedbérletek rögzítésére szolgált. Az adósok közt szerepel Szapolyai István 2150 fl-al, Gosztonyi András 175 fl-al, Esztergomi Ambrus és társai 602 fl-al, Szebeni Tamás mester 200 fl-al, Antonio Brancha 81 fl-al és Beatrix királyné 264 fl 31 d-ral. Megjegyzésként Pincharo hozzátette, hogy Corvin János az esztergomiak javára száz forintot megtérített az érsekségnek Zólyom vármegye tizedeiért. A vár hitelezői valamivel többen voltak, de kevesebb értékben: Giorgio di Priuli 91 fl, Sák Balázs drégelyi várnagy 70 fl, Pál budai fűszeres 13 fl 33 d, Beltrame Costabili 7 fl, Francesco da Bagnacavallo 4 fl, Matheo da Volterra 325 fl 4 d, a régi provizor örökösei 159 fl 33d, Antal deák kancellár 5 fl, Naszvadi Bifó (v. Biszó) János 18 fl, Antonello italiano 5 fl, Raconsalvo istállómester 5 fl, Giovanni da Cari 52 fl, Vincenzo Pistacchio kancellár 7 fl. Összességében Valentini 3472 fl 31 d-t kölcsönzött vagy nem hajtott be, míg az itt lévő tartozásai 761 fl 7 d.

már hivatalában volt,³²³ akinek Pincharo szerint az volt a feladata, hogy a követeléseket behajtsa és mindenféle kiadást, vásárlást végezzen.³²⁴

Elmondható, hogy ez volt az első Magyarországon készült ferrarai típusú főkönyv, amely egyértelműen azzal a céllal készült, hogy az érseki gazdaság minden részét összesítve dokumentálja. Érdekes megfigyelni, hogy még nincs kiforrott munkamódszere, nem rutinszerűen dolgozik, inkább minden részletet feljegyez az egyes számadási tételeknél, csak hogy ne maradjon ki semmi fontos. Ezáltal egy nagyon részletgazdag kötetet kapunk.

Hippolit kíséretével szeptember 14-én érkezett meg Esztergomba.³²⁵ Ahogy a bevezető is tanúsítja, ezekben a napokban, szeptember 22-ig (Theodato végelszámolása alapján 25-ig) zajlott le a gazdaság irányításának átadása-átvétele a korábbi megbízottak és az új kormányzó között. Figyelemre méltó, hogy az év elejétől szolgálatot teljesítők közül kevesen maradtak alkalmazásban. Ennek több oka is lehet. Nyáry és Fügedi Cesare Valentini alkalmatlanságát emelték ki,³²⁶ aki szerintük a gazdaság állapotán nem javított, sőt adósságokat halmozott föl. Ugyanakkor az új vezetés már egy Ferrarában összeállt kísérettel érkezett, akiket kifejezetten Hippolit melletti szolgálatra rendeltek.³²⁷ A sok elbocsátás talán inkább annak a racionalizálásnak az eredménye, amely a párhuzamosságok felszámolására törekedett, az ugyanolyan feladatokra szánt személyzetet kívánta csökkenteni.

Az első nagy számlaegység a konyha napi kiadásait tartalmazza hónapok szerint egy oldalra rendezve. Pincharo az első (szeptemberi) számla fejlécén leírta, hogy a provizor *könyvében* „dologról dologra” feljegyezte a kiadásokat, amelyeket Pincharo összesített és kézjegyével ellátott, s itt csupán a végeredményeket sorolta föl.³²⁸ Könyveléstechnikailag érdemes megemlíteni, hogy bár a rektó oldalon kezdte a szeptemberi számlát, utána folyamatosan haladt, minden oldalra új hónap számlája került, végül egy önálló oldalon a végeredményeket kimutatva összegezte a négy hónap kiadásait (568,15 fl) és az eredményhez hozzáadta az utazás alatt a kíséret étkezésére fordított költséget (1311,11 fl).³²⁹ Ez utóbbi is

³²³ A kötetben a konyhai kiadásoknál (25r) szept. 2-től találunk kiadásokat a neve alatt.

³²⁴ „Messer Stephano Bachiano provvisore za havea l’ofizio suo, qualle hè di exigere et fare ogni spesa” AdP 682, 24r.

³²⁵ Morselli, Primo viaggio 39.

³²⁶ Vö. Nyáry, Hippolit kódexek 1870. 277; Fügedi, Az esztergomi érsekség 515, 141. lj.

³²⁷ Ennek egyébként Beatrix királyné nem örült, feltehetően ő szerette volna gondoskodásával körülvenni Hippolitot és személyzetét összeválogatni. Vö. Dipl. emlékek III. 315–316 (191).

³²⁸ „Spesa de la cusina delo illustrissimo et reverendissimo don Yppolito da Este de Ragona fatta per mano de miser Stephano Bachiam suo provvisore, como per el suoo libro de la coquina a cossa per cossa sumado e sottoscrito de mia mano al qualle per più chiareza mi remetto, qui solamente notaro la suma di la spesa e prima” AdP 682, 25r (1). A hivatkozott Battyányi-kötet az AdP 753-as konyhakönyv elődje, felépítése ehhez lehetett hasonló.

³²⁹ AdP 682, 27r (3).

Battyányi általi kiadási végösszeg, ahogy ezt szövegesen le is írta Pincharo és hivatkozott a provizor főkönyvi személyi számlájára.³³⁰ A hivatkozott helyen az áll, hogy Battyányi két könyvet is bemutatott a július 20 – szeptember 8. között az érsek konyhai költségeiről.³³¹

A konyhai havi számlákat Battyányi István provizortól származó vegyes számlák követik, szintén az 1487. szeptember elejétől december 31-ig terjedő időszakból.³³² Ezek sorrendben: szállítmányozási és futárköltések,³³³ a jövedelmek behajtására vonatkozó kiadási tételek,³³⁴ építkezési és javítási költségek,³³⁵ alamizna és kegyes adományok,³³⁶ további vegyes vásárlások a vár szükségletei szerint,³³⁷ fűszerek a konyha számára,³³⁸ rendkívüli költségek,³³⁹ Borso Da Corezzo, Hippolit nemesi kíséretének vezetője és a kíséret más tagjai számára vásárolt lovak, kocsi szekerek és az (oda-vissza)utazáshoz kapcsolódó egyéb felszerelés,³⁴⁰ vegyes, a vár felszerelésére fordított költségek,³⁴¹ a királynéhoz kapcsolódó kiadások,³⁴² továbbá vágóállatok, hús és zsíráruk vásárlása,³⁴³ gyertya és pecsétviasz,³⁴⁴ a személyzet néhány tagja számára készített ruhák³⁴⁵ és a ruhatár számára vett alapanyagok.³⁴⁶ A Pincharo által hivatkozott provizori kötet a konyhai és az utazás alatti két ellátmányos számadáshoz hasonlóan mára már nem áll ugyan rendelkezésre, de a ferrarai számvevő könyvelésének mechanizmusára jó példa. Pincharo saját kezűleg aláírta ezt, a mára elkallódott könyvet is, adatait részletesen beemelte a kötetébe, hogy a kiadások pontosan meg legyenek indokolva. Kétségkívül latinból fordíthatta saját nyelvére. Nagyon érdekes megfigyelni, hogy

³³⁰ AdP 682, 126v–127r (103).

³³¹ „Messer Stephano Bachiano al incontro de havere a di 24 setembro ducati milli trezenti e undezi e dinari undezi per altri tanti lui dize haver spesso per la cucina del reverendissimo dal di 20 luio per tutto el di 8 ditto, si come mostra per dui soi quadernazi a me consignatti a qualli mi riporto” AdP 682, 127v (103).

³³² AdP 682, 28r-51r (4-27) Feltehető, hogy egyetlen könyv volt, hasonlóan az AdP 752-höz.

³³³ AdP 682, 28r-v (4-5), végösszege: 142 fl 35 d. A szállításokról bővebben: Fügedi, Az esztergomi érsekség 519–521 (noha Fügedi a kiadásokról szóló elemzésébe ezt a kötetet kevésbé vette figyelembe).

³³⁴ AdP 682, 30r-v (6-7), eredménye: 57 fl 26 d. Az igazgatási költségekről bővebben: Fügedi, Az esztergomi érsekség 521–522.

³³⁵ AdP 682, 32r-33v (8–10), összesen: 95 fl 8 d. Az építkezési költségekről bővebben: Fügedi, Az esztergomi érsekség 508–510; Voit, Gyarmati Dénes.

³³⁶ AdP 682, 34r (10), 30 fl 43 d értékben. Fügedi az alamizsnát az egyházi jellegű költségekhez sorolta: Fügedi, Az esztergomi érsekség 522–524.

³³⁷ AdP 682, 35r-v (11–12), 98 fl 30d-ért. Ellátási költségek: Fügedi, Az esztergomi érsekség 506–507.

³³⁸ AdP 682, 37r-v (13–14), 117 fl 44 d az eredménye. Fügedi a fűszereket is az ellátási költségekhez sorolta, l. fent.

³³⁹ AdP 682, 39r (15), összesen: 13 fl 46 d. Fügedi, Az esztergomi érsekség 524–525.

³⁴⁰ AdP 682, 41r-42r (17–18), 1013 fl 31 d értékben. Itt bukkan fel két olyan a személy, akik a ferrarai tervek szerint Esztergomban maradtak volna, valamiért mégis vissza kellett térniük: Borso da Brutura, Superbo di Superbi.

³⁴¹ AdP 682, 43r (19), eredménye: 7 fl 12d. Fügedi, Az esztergomi érsekség 525.

³⁴² AdP 682, 44r (20), végösszege: 65 fl 82 d. Fügedi, Az esztergomi érsekség 525.

³⁴³ AdP 682, 46r (22), összesen 307 fl 65 d-ért. Fügedi, Az esztergomi érsekség 506.

³⁴⁴ AdP 682, 48r (24), 25 fl 46 d-nyi értékben. Fügedi, Az esztergomi érsekség 523.

³⁴⁵ AdP 682, 50r (26), 51 fl 16 d-ért. Fügedi, Az esztergomi érsekség 507–508.

³⁴⁶ AdP 682, 51r (27), eredménye: 79 fl 16 d. Fügedi, Az esztergomi érsekség 507–508.

szeptember elejétől találunk adatokat, holott a konyhai végösszeznél láttuk, hogy július 2-tól Battyányi valószínűleg csatlakozott Hippolithoz és intézte a kíséret ellátását egészen szeptember elejéig, amikor előre ment Esztergomba, ahol két új kötetet nyitott, amelyekbe a vár napi konyhai kiadásait és a vár egyéb mindennapos költségeit lejegyezte.³⁴⁷

A provizor által elszámolt kiadásokat Cesare Valentini hátrahagyott tartozásairól szóló számlája követi.³⁴⁸ Ettől kezdve Pincharo átváltott a tartozik/követel jellegű oldalbeosztásra. Bár végig személyekhez rendelt egységekről van szó, azonban ez a rész sem homogén, nem minden része értelmezhető ugyanarra a kaptafára. Ügyelni kell rá, hogy Pincharo saját felosztása alapján melyik résznél tart az olvasó, hogy megfelelően értse a jobb- és baloldali bejegyzéseket. Elsőként az érsekség alkalmazottai szerepelnek, összességében 104 db számlaegység, amelyen a megnevezett vagy meg nem nevezett, de számszerűsített társakkal együtt ennél megközelítőleg két tucattal több személy bukkan fel.³⁴⁹ A számlák többé-kevésbé mesterségek szerint látszanak sorba rendeződni, valójában a Pincharo rendelkezésére álló források tartalma mentén lettek fölvéve a bérezettek. Elöl a Lorenzo d’Aversa könyvéből megismert szolgálak,³⁵⁰ aztán a Ferrarában felvett emberek,³⁵¹ harmadikként az érseki bandériumot alkotó magyar nemesek következnek,³⁵² utolsóként Battyányi provizor, mint alkalmazott.³⁵³ Jobboldalon állnak az alkalmazás feltételei (szolgálat típusának megnevezése, általában éves bérének összege, ruházat és egyéb juttatások felsorolása, alkalmazásának kezdete és elbocsátás vagy halál esetén a vége), baloldalon a részére kifizetett összeg(ek) és – amennyiben továbbra is alkalmazásban maradt az illető – a következő évi főkönyv megfelelő oldalának hivatkozása. A három nagyobb egység végén, a baloldalon Pincharo külön megjegyzésben összesítette a három „csoportnak” kifizetett bért: esztergomiak részére összesen 156 fl 98 d kifizetés történt, a ferraraiak 461 fl 50 d-t kaptak, míg a magyar nemes urak összesen 520 fl 60 d juttatásban részesültek december 31-ig. Láthatóan a magyar nemeseknek fizették ki a legtöbb pénzt, bár nem mindent, mert 1488-ban további

³⁴⁷ Nem világos, hogy szept. 2 és 8 között Battyányi Hippolittal volt még, vagy már Esztergomban. A két lehetőség közül inkább valószínű, hogy Pincharo szept. 8-ra vonatkozó információja téves, mivel a részletes konyhai napi számadások arra engednek következtetni, hogy a provizor szept. 2-ra megérkezett a várba, előkészítendő az érsek fogadását.

³⁴⁸ AdP 682, 52r (28), itt 239 fl végösszeggel, ami a *memoriale* alapján töredékesnek látszik.

³⁴⁹ AdP 682, 53v-82r (29-58). Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 510–519.

³⁵⁰ AdP 682, 53v-65r (29-41).

³⁵¹ AdP 682, 69v-76r (46-52), ehhez, a talán szűkebb körhöz került Gergely, az itáliai gyerekek magyar tanítója, *Bernardo Pizinardo* hordár, *Todeschino* segédkulcsár és a spanyol Francesco, az érsek személyi szolgája is.

³⁵² AdP 682, 76v-80r (53-56).

³⁵³ AdP 682, 81v-82r (58), számára 70 fl-ot folyósított az érsekség.

elmaradásokat állapítottak meg és törlesztettek feléjük.³⁵⁴ Battyányi provizor Barslédec és Pográny dézsmáját, összesen 70 fl-ot kapott bérként, a jobboldal, azaz alkalmazásának kikötött feltétele azonban üresen maradt.³⁵⁵ Helyén a következő évi kiadási kötet provizori számlára való hivatkozása áll.

Pincharo eredeti beosztásának megfelelően a 60-66. lapokon már nem a kiadási rész folytatódik, hanem néhány adós és hitelező, akiről Cesare Valentini valamilyen írást hagyott hátra elutazásakor, továbbá akik Lorenzo Theodato könyvében szerepelnek.³⁵⁶ A bevezetőszöveg előtti feljegyzés (*memoriale*) egyébként ugyanezeket listázza. A Valentini feljegyzéseim álló ügyletek érintett személyei is tartozik/követel jellegű számlákra lettek kivetítve. Itt jobboldalon az adott ügyfél felé való tartozás mibenléte, baloldalon pedig a tényleges kifizetés, vagy ennek elmaradása esetén a következő évi kötet megfelelő oldalára való hivatkozás áll, ahová a tartozást átvezették. Egy korábbi, Pál nevű provizor esetében már csak az örökösöket tudták feltüntetni, akik felé, apjuk után 159 fl 33 d-ral maradt adós az érsekség. Theodato 1486-ból fennmaradt járadékok behajtásáról szóló kötetében noha nem láthatók Pincharo hivatkozásai, a be nem szedett pénzeket ebbe a részbe átemelte. Bár Pincharo egy Theodato kötetéről tett itt említést, amely az AdP 683-nak feleltethető meg, feltételezhető, hogy volt még egy, amely az 1487-es jövedelmeket taglalta, hiszen addigra már be kellett, hogy szedjék a farsangi, a húsvéti, a Szent György-napi és a pünkösdi cenzust, a tizedbérlők fizetéseit is rögzíteni kellett. Továbbá Lorenzo meglévő kötetében a komáromi tizedet az érsekség maga szedte Szabó István és Bernát intézői révén (1486. évre vonatkozóan),³⁵⁷ Pincharo pedig Szapolyai Istvánt adta meg a nyitrai és a nógrádi mellett a komáromi nagyobb tized bérlőjeként (1487),³⁵⁸ Gosztonyi András prépostot Gömör és Torna vármegyékének.³⁵⁹ Egyértelmű az utalás Ambrus deák, Székely Bertalan és György (Pincharónál Gergely) sáfár esetében, akik 1486-ból tartoztak továbbra is 332 fl-al a gömöri, tornai, zólyomi, turóci és árvai tizedekkel,³⁶⁰ valamint 270 fl-al Zólyom, Turóc, Árva és Liptó tizedeivel, amelyek Lorenzo kötetében nem szerepelnek, tehát ezeket már 1487-ben

³⁵⁴ Vö. AdP 752, 1r (2).

³⁵⁵ Többek között ezért sem lehet pontosan megállapítani Battyányi alkalmazásba vételében pontos kezdetét, hiszen még Pincharo sem tudta annak napját.

³⁵⁶ „Da cartte sesanta per fina cartte 66 notaro alcuni debitori et creditor, qualli lassa messer Cessaro Valentino al suo partire, como apar per una scritta di sua manno e per el libro di Lorenzo d’Aversa fu scrivano in suo tempo.” AdP 682, 24r.

³⁵⁷ AdP 683, 5r.

³⁵⁸ Szapolyai 2150 fl adóbérletből csupán 500 fl-ot adott meg 1487. okt. 8-án. Vö. AdP 682, 88r (64).

³⁵⁹ AdP 682, 87v-88r (64).

³⁶⁰ Vö. AdP 683, 2v-3r.

bérelhették.³⁶¹ Ambrus deák és társainak tartozását Costabili kormányzó írásos meghagyása (*relasazione*) révén száz forinttal csökkentették december 15-én, amelyet Corvin János Bernabò Branciához írt, káptalani pecséttel ellátott levele alapján számoltak el.³⁶² A kiadási rész utolsó bejegyzése a királynéra vonatkozik, aki 545 fl-ot adott Battyányi provizornak (jobboldali tétel, tehát ügyféli követelés). Az összeg megjelenik a provizor második, a bevételi részben nyitott számlájának baloldalán.³⁶³ A királynénál a baloldalon megjelenik egy 264 fl 31 d-os tartozás, amelyről Pincharo megjegyezte, hogy azt Beatrixnak nem kell megadnia, csupán a rend kedvéért tüntette fel. Valentini ennyit költött a királyné szándékaira, de erről írásos feljegyzés nem készült, csupán a volt kormányzó szóbeli közlése alapján lett elkönnyelve. Battyányi provizor az év második felében további 77 fl 76 d-t áldozott Beatrixra.

A kötet inentől a bevételekkel foglalkozik. Elsőként a Valentini által hagyott behajtandó jövedelmekkel, amely még egy kétoldali számla.³⁶⁴ Ezt követően ismét számlasoros formában jönnek egymás után, előbb a Szent Mihály-napi cenzusbefizetések,³⁶⁵ a szentkereszti uradalom³⁶⁶ és drégelyi várhoz tartozó falvak cenzusa a mentességet élvezőkkel,³⁶⁷ a Mindenszentek,³⁶⁸ a Szent Márton-napi,³⁶⁹ majd a Szent Andráskor³⁷⁰ és karácsonykor esedékes cenzus,³⁷¹ és a plébánosok Szent Katalin napi adója.³⁷² Az egerszegi és vágai malom jövedelmével,³⁷³ az eladott vizákból befolyó bevétellel,³⁷⁴ az ebédváltsággal,³⁷⁵ a karácsonyi

³⁶¹ Ibid.

³⁶² Ibid.

³⁶³ AdP 682, 126v–127r (103).

³⁶⁴ AdP 682, 89v–90r (66), baloldalon 1373 fl: ezt a pénzt Valentini két részletben átadta a provizornak, jobboldalon összesen 834 fl 66 d behajtásra váró kintlévőség, kivéve, de feljegyezve Lédec és Pográny dézsmáját, amely 70 fl-ért a provizort illeti.

³⁶⁵ AdP 682, 92r–v (68–69), összesen 530 fl 47 d. A cenzust, vagyis az érseket földesúri jogán megillető földbért az érseki birtokokról az urbáriumokban meghatározott egyházi ünnepekkor fizették be a falvak bírái és/vagy esküdjei. Ilyen urbáriumok a következő évszázadvól maradtak fenn az esztergomi birtokokra vonatkozóan („Liber Sancti Adalberti” HU MNL OL E 156 - a. - Fasc. 045. - No. 025–026, Fasc.100 - No. 052/a.), valamint néhány településre találunk adatokat Jakab provizor 1492-es számadásában (AdP 694, l. a vonatkozó fejezetnél). A két legfontosabb hatánapok Szent György (ápr. 24.) és Szent Mihály (szept. 29.) ünnepnapjai voltak, amikor a legtöbb adó érkezett. Bővebben: Fügedi, Az esztergomi érsekség 90–95.

³⁶⁶ A Függelék 4. táblázatában a szentkereszti uradalom példáján keresztül ábrázoltam a főkönyvekből kinyerhető adatokat arról, hogy hogyan alakultak az egyes években a kerület településeinek cenzusbefizetései.

³⁶⁷ AdP 682, 93r (69), 313 fl 32 d összértékben, amely még az előző jogcímhez értendő.

³⁶⁸ AdP 682, 94r (70), 5 fl 29 d-t szolgáltatott be Nagyszőlős bírāja.

³⁶⁹ AdP 682, 95r (71), Patak, Hídvég és a pilisi apát összesen 113 fl 50 d-t fizetett. Ez utóbbi 68 fl-ot szolgáltatott be átalányként, amelyből az érsek neki 18-at visszaadott alamizsna gyanánt.

³⁷⁰ AdP 682, 96r (72), Szentgyörgy és Gyarmat 31 fl 40 d-t fizetett.

³⁷¹ AdP 682, 97r (73), Bartról érkezett 3 fl 24 d.

³⁷² AdP 682, 98r (74), Penkfalva és Szentantal plébánosai fizetett be (7+15) összesen 22 fl-ot. A plébánosok cenzusát az esperesi hatóság alól kivett plébánosok fizették közvetlenül az érseknek, a számadáskönyvek alapján Szent György határnapjára. Ez az egyetlen példa arra, hogy Katalin napjára fizettek adót, s Fügedi sem említi.

³⁷³ AdP 682, 99r (75), összesen 3 fl-ot. Malomjövedelmekről bővebben: Fügedi, Az esztergomi érsekség 102–103.

sertés ajándékának pénzbeli megváltásával,³⁷⁶ a gabonakilenceddel,³⁷⁷ a három Vadkert „csöbörpénzével” (*pecunie tinarum*), vagyis borkilencedével,³⁷⁸ bőreladások árából befolyó pénzzel³⁷⁹ és vámjövodelemekkel³⁸⁰ folytatódik a sor. Végül a körmöci pizétum,³⁸¹ a pozsonyi bor eladásából befolyó összegek,³⁸² a márkában megadott rozsnói ezüstjövodelem,³⁸³ a pozsonyi gabonadézma – amelynek negyedére a káptalan volt jogosult,³⁸⁴ a Vas András és Bodoméri Barnabás által kezelt, hordóban elszámolt pozsonyi bordézma borai és szétosztásuk listája³⁸⁵ és mindennek kezelési költsége (főként hordókészítés és javítás, borszállítás)³⁸⁶ áll. Ez utóbbi kiadási tételeket tartalmaz, tárgya miatt Pincharo mégis a bevételi részhez illesztette. Innentől ismét tartozik/követel oldalfelosztásban folytatódik a könyv előbb a körmöci, nagybányai és szebeni kamarai bevételekkel,³⁸⁷ majd Beltrame Costabili neve alatt márkában megadott ezüstjövodelemmel.³⁸⁸ Ezeken a számlákon a baloldalon szerepel a jogcím, valamint az ügyfél esetleges tartozása (pl. szebeni kamara), míg a jobboldalon a ténylegesen befolyt összegek. Néhány üresen hagyott lap után összesítések következnek, előbb a szeptember 15-ét követően beszedett pénzekről (baloldal),³⁸⁹ a

³⁷⁴ AdP 682, 100r (76), Szent Albert ünnepén a provizor embere, László deák hajtotta be 107 fl értékben. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 104.

³⁷⁵ AdP 682, 101r (77), 47 fl 86 d, amely öt településről érkezett. Az ebédváltás (*pecunia prandialle* vagy *pecunia prandialis*) az ajándék (*munera*) földesúri jogán járó adónem, amellyel a település a termény (tojás, tejtermékek, aprójószág stb.) beszolgáltatását pénzben váltotta meg. Határnapjai a censuséhoz hasonlóak voltak, főként Szent György és Szent Mihály ünnepén fizették. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 95–97.

³⁷⁶ AdP 682, 102r (78), hét helységből 10 fl folyt be. Vö. Fügedi, *ibid.*

³⁷⁷ AdP 682, 103r (79), 15 faluból érkezett 221 fl 67 d. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 99–101.

³⁷⁸ AdP 682, 104r (80), 31 fl 34 d értékben. Vö. Fügedi, *ibid.*

³⁷⁹ AdP 682, 105r (81), összesen 34 fl-ért.

³⁸⁰ AdP 682, 106r (82), Újfalú, Szentkereszt és Gúta összesen 14 fl 33 d-t fizetett. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 103–104.

³⁸¹ AdP 682, 107r (83), Sarlói János 351 fl 60 d-nyit szolgáltatott be vegyesen pénzben, nyers ezüstben és ezüsttárgyakban.

³⁸² AdP 682, 109r (85), 186 fl 38 d összértékben.

³⁸³ AdP 682, 111r (87), 14 márka ezüst érkezett. Pincharo ezen a számlán nem rögzítette a jogcímet, de az érsek Rozsnó földesuraként urbúrát szedett a város bányája után. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 118.

³⁸⁴ AdP 682, 112r (88), a nagyobb pozsonyi tizedekből 4626 kepe, a kisebb vármegyei tizedekből 6470 kepe, s egy forintra 12 kepet számoltak, vagyis 11096 kepe 925 fl-nak felelt meg. Az általányt fizető falvakkal együtt számolt végeredmény 1038 fl 40 d lett, melyből a káptalannak leadott negyedrészt után az érsekségnél 778 fl 80 d maradt, hozzá további 6 fl, *Ircha* nemeseitől érkező összeg. Az esztergomi érsek tizedjövodeleméről bővebben: Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 105–115.

³⁸⁵ AdP 682, 113r (89), 534 és fél hordóból 531 és fél hordó osztottak szét, hármat a terhükre írt Pincharo a következő évi kötetben, vö. AdP 686, 121v (100). Bővebben: Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 115–118.

³⁸⁶ AdP 682, 114r (90) 987 fl 31 d összértékben.

³⁸⁷ AdP 682, 115v–118r (92–94), a körmöci jövodelem: 1362 fl 49 d, nagybányai: 484 fl 75 d, szebeni: 200 fl, s innen még 100 fl-al adósak maradtak. Pincharo a jogcím tekintetében a körmöci és a nagybányai számlán is pizétum és urbura („si per conto del pisetto como per conto de le urbore”, „per conto del pisetto et dele urbore”) jogon szedett jövodelemet rögzített, holott ezekből a bányákból csak pizétumjogon érkezhettek adó. Szebenből aug. 1-jével kezdődött évi 200 fl-os bérleményt rögzített.

³⁸⁸ AdP 682, 119r (95), 110 márka 44 pizétum értékben.

³⁸⁹ AdP 682, 122v (99). Az összesítés eredménye: 5206 fl 86d.

szolgáknak fejenként kiosztott pénzeiről (baloldalon kezdődik, de folyamatosan halad),³⁹⁰ a vár, Hippolit érkezését követő költségeiről (jobboldal),³⁹¹ a vár hitelezőinek kielégítése Valentini után (baloldal).³⁹² Ha szándékoltan is indult a jobboldalon a bevételek, baloldalon a kiadások összesítése, azt a számvevő nem tartotta végig következetesen. Innentől ismét kétoldali számlák következnek. Elsőként Battyányi provizori összesítője, amelynek jobboldalán az általa végzett tényleges kiadások tételesen összegzett felsorolása szerepel, a baloldalon pedig ezek fedezete (pl. a várnagytól és a kormányzótól kapott pénzek), illetve a provizor által beszedett érseki jövedelmek állnak.³⁹³ Pincharo fontosnak látta a lap alján megjegyezni, hogy a provizor bérére 58 fl 70 d-t költöttek. A következő két számla, ami egy közös oldalra került, Eleonora d' Aragona és Pincharo nevére szól arról az összegről, amelyet Niccolò dalla Farina bankártól vettek fel Ferrarában az indulást megelőzően a szolgák kifizetései.³⁹⁴ Pincharo ennek az egy ügyletnek erejéig nevezte magát kincstartónak. Francesco Bagnacavallo következő számlájáról kiderül, hogy a szentkereszti uradalom Szent Mihály-napi cenzusát és ebédváltságát neki fizették be, míg ő a kormányzótól kapott 303 fl 32 d-t a provizornak közvetítőként átadta.³⁹⁵ Pincharo összegző listát készített azokról a tudomására jutott ezüsttárgyakról, amelyek a tárgyi időszakban érkeztek akár ajándék, akár nemesfémjáradék folytán.³⁹⁶ Ugyanígy tett a márkában elszámolt nyers ezüst esetében is, mindkettő esetében a jobboldalon.³⁹⁷ Az utolsó kétoldalú számla a volt kormányzóé, amely mintegy lezárja esztergomi munkáját 1487. április 10-től(!) szeptember 22-ig. Ezalatt, Theodato kötete alapján, összesen 11029 fl 71,5 d-t szedett be jövedelem címén, 673 fl 76 d-t hagyott hátra, mint kifizetendő tartozást, illetve Theodato *kiadási* kötete szerint összesen 10944 fl-ot költött, 3472 kintlévősége maradt különféle adósoknál, amelyek beszedésre

³⁹⁰ AdP 682, 123v–124v (100–101). Itt mindösszesen 1215 fl 98 d-t tüntet fel. Ugyanakkor a kötet megfelelő részeinek végösszege ettől eltérő: 1139 fl 8 d.

³⁹¹ AdP 682, 125r (101). Mindösszesen: 4964 fl 57 d.

³⁹² AdP 682, 125v (102), 90 fl értékben.

³⁹³ AdP 682, 126v–127r (103) Összbevétel: 4819 fl 41 d, összkiadás: 5348 fl 92 d. Fennmaradó különbség: 529 fl 51 d.

³⁹⁴ AdP 682, 128v–129r (105), l. bővebben a III. 1. fejezetben.

³⁹⁵ AdP 682, 131–132r (108).

³⁹⁶ AdP 682, 133r (109), a három tételből álló számlán elsőként Antonino Branchától (talán Bernabò Brancia rokona) kapott 4 márka 38 pizétum ösztömögű misefelszerelés (kehely, ampolnák, paténa stb.), másodikként az érsek körmöci emberétől, Sarlói Jánostól küldött 25 fl értékű ezüstserleg szerepel. Végül Feraccio várnagy által átadott, drágakövekkel kiadott érseki mellkereszt, amelynek értékét Pincharo nem tudta megállapítani, ugyanis a tárgyról csak a várnagy szóbeli közléséből értesült: „da miser Alfarello Ferazo una croze di arzeno, qualle inanzi solevano portarre li cardinalli, con zoglie atorno. El prezio non lo so perché non mi fu mostrada, ma ditto miser Alfarello mi disse averlla datta a Francesco da Bagnacavallo, disse haverlla rizeputta” ibid.

³⁹⁷ AdP 682, 134r (110), 44 márka értékben. A nemesfémjövedelmek jogcímét nem rögzítette – feltehetően még nem volt tudomása róla –, csupán az első tételnél jegyezte fel, hogy Valentini által be nem hajtott járadék maradványáról van szó, melyet Antonino Brancha adott át Costabilinek. Minden — nyers és feldolgozott — nemesfémjövedelmet a kormányzó érkeztetett, leszámítva az érseki mellkeresztet.

várnak.³⁹⁸ E két összeg szeptember folyamán még változott, Pincharo elszámolása alapján 11122 fl 97 d bevétele³⁹⁹ és 10968 fl 17 d kiadása volt Valentininek, ami, érdekes módon és rossz hírének ellentmondva, pozitív szaldót eredményez. A kötet végén még egy rövid lista áll az esztergomi vár nevében történt kiadásokról,⁴⁰⁰ valamint több emlékeztető feljegyzés (*memoriale*), amely nagyrészt a provizor és Gosztonyi prépost közt létrejött kölcsönügyletet rögzítette, de a vár költségvetésére nem volt kihatással.⁴⁰¹

A kötet forrásaként tehát igen sok számadás szolgált: Battyányi provizortól legalább négy kötet (két füzet a kíséret nyári ellátási költségeiről, egy konyhai és egy vegyes udvari számadás), Cesare Valentini vegyes feljegyzései, Lorenzo Theodato d’Aversa két ismert és egy vagy két ismeretlen könyve, valószínű, hogy a pozsonyi intézőknek is volt ekkor már számadásuk. A Ferrarából érkezők feljegyzései, Costabili, Pincharo listái főként a kíséret és az itáliai alkalmazottak elszámolásának alapjául szolgáltak. Gosztonyi András is vezetett saját számadást, amely alapján Pincharo pontosan meghatározta, mennyit szedett be tized gyanánt, illetve hogy mivel kár érte, a rendes jövedelem egészét nem sikerült beszednie.⁴⁰² Szóbeli közlés is előfordult, bár Pincharo igyekezett ezeket kerülni.⁴⁰³

II. 3. 2. 2. Jövedelmi főkönyv (1488)⁴⁰⁴

Az olasz nyelvű papírkódex hártya, gót betűs kódexlappal összevarrt bőrkötése erősen rongálódott, szüette, mállófélben van. Keresztben egy piros bőrszíj fogja át, a gerincén további négy rávarrt bőrdarab erősíti. Szennylap gyanánt egy használt, vegyes jegyzeteket tartalmazó hártyalapot varrtak, amely a fedőlapon olvasható levéltári leírás szerint Domenico de Bordenari nótárius jegyzőkönyvének részét képezte és Scipione de Roberti ferrarai *podestà* uralma (1469–1470) alatti ítéletek cselekményeit tartalmazza. A kötet gerincére címkét tűztek „1488 *Arcivescovato Strigonia*” felirattal. Szerzője a 14A88 jelzetet adta a kötetnek. Ugyanezzel a jelzettel létezett még egy, mára elkallódott főkönyv, amely a kiadásokat foglalta magába.⁴⁰⁵

³⁹⁸ AdP 682, 135v–136r (112).

³⁹⁹ Pincharo 300 fl-ot előbb hozzáírt, majd kijavított, mivel beletartozik a 11 ezres végösszegbe.

⁴⁰⁰ AdP 682, 137r (113) Battyányi provizor 5348 fl 92 d, Matheo di Volterra 32 fl 74 d, feldolgozott és nyers ezüstök 318 fl, pozsonyi intézők 987 fl 33 d, összesen: 6686 fl 97 d.

⁴⁰¹ AdP 682, 137v–138r (114).

⁴⁰² „Nota che el contrascrito preposto mostra non haver scosso de ditte dezime più che ducati 1787 per danni hauti e per uno suo libro apare” AdP 682, 88r (64).

⁴⁰³ Vö. AdP 682, 74v (51).

⁴⁰⁴ Eredeti: AdP 686 „*Libro de intrada*” (34x24cm, 138 fólió), kéziratos másolatok: MTA Ms. 4996.4, 4996.5. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Vest. 183, 380, 2137. Régi modenai jelzete: Reg. 5.

⁴⁰⁵ Tartalmát az AdP 682, 752, 686, 688, 689 hivatkozásai alapján sok helyütt oldalszámra pontosan le lehet írni.

A rendelkezésünkre álló jövedelmi kötet elejébe húsz lapból álló ívfüzetet varrtak, amelyre Pincharo abc rendben indexet vezetett. A számvevő a számadáskönyvet az első számlától kezdődően lapszámozta, a levéltári fóliózás azonban az AdP 682-eshez hasonlóan a tartalomjegyzék elejétől indul.⁴⁰⁶ A tételek az 1487-es főkönyvnél rövidebbek, inkább felsorolásszerűek, a fejléceken Pincharo nem nevezte meg az információ forrását, mint korábban, csupán a jövedelem jogcímét. Általában véve jelentősen kevesebb forráshivatkozással találkozunk a kötetben. A számlák lapjainak legalján álló hivatkozás a 137. lapon lévő összegzésre mutat.⁴⁰⁷ Az indexet követő szennylap verzójára a nagyobb és a kisebb tizedbérleteket sorolja föl.⁴⁰⁸ A szokásosnak mondható bevezetőszöveg⁴⁰⁹ elején Pincharo egy invokációval Isten, Szűz Mária és az egyházmegye védőszentjének, Szent Adalbert nevében nyitotta meg a kötetet. Leírta a könyv fizikai jellemzőit, jelzetét, bemutatkozott és megbízóját is megnevezte. 1487-hez képest itt nem Beatrix és Hippolit együttes parancsát említette, hanem egyértelműen a királynét jelölte meg, mint aki őt tette meg számvevőnek és az érseknek való szolgálattal és engedelmességgel bízta meg.⁴¹⁰ A kötet felépítését ezúttal is lapszám szerint beosztotta, bár csupán két nagyobb egységre (1–124. lapig a befolyó pénz és ezüst, 125–140-ig a vár adószámlái, ami főként a tizedbérleteket jelentette).⁴¹¹ A végén még tett egy megjegyzést arról, hogy a vár bevételei rendszeresen a

⁴⁰⁶ Ennél a kötetnél is zárójelben utalok az eredeti lapszámokra. Az első számla helye: AdP 686, 23r (1).

⁴⁰⁷ AdP 686, 159r (137), az előző évi maradványok: AdP 686, 158v (137).

⁴⁰⁸ AdP 686, 21v, Cécei Kis Máté bérelte Zólyom, Liptó, Turóc és Árva nagytizedeit 1300 fl-ért, Gosztonyié volt Nógrád, Nyitra és Komárom (4300 fl), Pesti Szakács Balázs és társaié Gömör és Torna vármegye (2250 fl). (Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 107.) Az összegek előtt a nagytizedek számlájára mutató hivatkozás áll. A nagytizedekhez sorolta Pincharo a körmöci malombérletet is (300 fl éves díjért), valamint a pozsonyi tizedet külön, az összesítés alá jegyezte fel, amelyet az intézők, Bodoméri és társa vettek bérbe – a részletes pozsonyi számlán Bodoméri helyén már Tomori Bernát áll Vas András mellett, tehát év közben lehetett a váltás, vö. AdP 686 78v-79r (57). A kisebb tizedek (13 tétel) bérlői: Sempte 50 fl-ért Gosztonyi Andrásé, Ludány 100 fl-ért Kozárdi alvárnagyé (de Püspökiért is ő fizet), Bodony és Romhány Palásti György deáké 25 fl-ért, Bény és tartozékai a helység lakóié (*ali homeni del loco*) 37 fl-ért, Pásztó és tartozékai Bodoméri Barnabásé 50 fl-ért, Lábatlani Gergelyé (*Gregorio di Labatalano*) Újfalú és Keszi 32 fl-ért, valamint Csitár, Lédec és Pográny 50 fl-ért, amit fizetése gyanánt megtarthatott. Nagylúcei Balázsé Cétény 120 fl-ért, Ambrus deáké Kisnógrád 150 fl-ért, Garázda Péter (pozsegai) prépost és esztergomi esperesé Kural 127 fl-ért, Perotto Vesaché Szőlős és tartozékai 80 fl-ért, Tomori István visegrádi provizoré *Chelemente* 25 fl-ért, a verpéci provizore Verebely környéke 32 fl-ért, Kakat, Kövesd és Venice 12 fl-ért az esztergomi udvarbíró bérét képezte. A kis tizedek a memoriálén kívül még egy tárgyi számlán, AdP 686, 64r-v (42-43) és a bérlők személye szerint külön-külön is előfordulnak még a kötetben: AdP 686, 147v–150r (126–128).

⁴⁰⁹ Kuffart, Bevezetés 77; Uő, Introduzione 221–222.

⁴¹⁰ „sera tenuto per manno de mi, Piero Pincharo scribano de questo archiepiscopato messo per la sua maestà de madama ali servizii et obediencia delo illustrissimo et revedendissimo dom Yppolito da Este de Ragona electo e confirmato archiepiscopo de Strigonio el qualle libro sera tenuto et ordinatto come qui sotto dechlarò” AdP 686, 22r.

⁴¹¹ „da cartte sei per fina a carte 124 notaro tutto quello che in danari overo arzeno vira a intrada per conto di questo anno 1488. Et da cartte 125 per fina a carte 140 che è la fine de questo libro notarovi tutti li debitori del castello de l’anno pasatto et quelli che si crearono questo anno: per dezime o altro et a chadauno faro una partida

provizorhoz futottak be, ha ettől eltérés történt, akkor arról Pincharo vagy nem értesült, vagy pedig ő maga, illetőleg a kormányzó szedte be a pénzt.⁴¹²

A könyv elején a számvevő az 1487-es évből fennmaradó befizetéseket részletezte: a pizétumot,⁴¹³ a falvak borkifizetéseit,⁴¹⁴ cenzusokat,⁴¹⁵ a kisebb gabonatedeket,⁴¹⁶ ajándék- és⁴¹⁷ ebédváltásgot.⁴¹⁸ Ezekből a listáktól kissé elválasztva összesítette az 1487-ről elmaradt nagytizedeket,⁴¹⁹ ahol az első három tétel Szapolyai István,⁴²⁰ a negyedik György (itt Gergely) sáfár, az utolsó kettő Gosztonyi András törlesztése. A következő számla az eddigiekkel ellentétben kétoldalú, baloldalon a körmöci polgárok malombérletének feltételei állnak: évi 300 fl-ot két részletben fizettek, 150 fl-ot év elején, ugyanennyit Gyertyaszentelő Boldogasszony (*Candelora*) ünnepén, a jobboldalon pedig a teljesítés.⁴²¹ Az 1488-as vámok listája a jobboldalon kezdődik és a verzón folytatódik.⁴²² A malomjövedelmeknek hasonló terjedelmű a lajstroma.⁴²³ A tárgyévi körmöci pizétumot kilenc részletben rendezték az év folyamán, 1427 fl értékben.⁴²⁴ A kormányzó Bécsben kapott további 18 fl-ot Körmöcbányáról a bányamalom után, amelyről írásban értesítette Pincharót.⁴²⁵ Noha az elszámolás nem történt meg,⁴²⁶ a végső számlaösszesítőn mégis befizettként szerepel az összeg.⁴²⁷ Bőreladásból összesen 30 fl-ot könyveltek el.⁴²⁸ Ezt 31 falu ebédváltása követi egy oldal erejéig,⁴²⁹

viva azio che senpre si possa mostrare le rasonne sue particular mentte a chadauno et quanto pagarano poneroli al capitullo de la intrada ordinaria chiamando le cartte” ibid.

⁴¹² „Notto che generalmente ogni intrada venerà nele mane de misser Stephano Bachiano provisore de questo castello a lo qualle mi riporto se più o manco serrà perché non notarò se no quello che gi vederò scoderre over dirà haver scosso lui over el reverendo prothonotario misser Beltrame” ibid.

⁴¹³ AdP 686, 23r (1), a nagybányai György deáktól, a körmöci pizétum Sarlói Jánostól került január és február folyamán rendezésre: összesen 246 fl folyt be. Az adatok Battyányi István füzetéből valók (AdP 687, 1r és 3r), l. a kötet leírásánál.

⁴¹⁴ AdP 686, 23v (2), kilenc helységről összesen 115 fl 53 d értékben.

⁴¹⁵ AdP 686, 24r (2), négy falu az elmaradt Szent Mihály-napi cenzust 19 fl 65½ d-al rendezte, nyolc településről a karácsonyi járadék folyt be késedelmesen 93 fl 42½ d értékben.

⁴¹⁶ AdP 686, 24v (3), hét faluból 91 fl 96 d befizetés történt. Ezek a falvak úgy tűnik nem lettek kiadva adóbérlőknek, mert minden esetben a bíró szolgáltatta be a pénzt.

⁴¹⁷ AdP 686, 25r (3), három falu 9 fl értékben.

⁴¹⁸ Ibid, két falu 3 fl 72 d-ért.

⁴¹⁹ AdP 686, 26r (4), végösszeg: 2131 fl 34 d.

⁴²⁰ Szapolyai Augustino Bencio orvoson keresztül rótt le 1000 fl-ot, amelyből 300 fl a királynéhoz került, Bencio pedig 700 fl-ot számolt le a provizornak, vö. AdP 686, 152r (130).

⁴²¹ AdP 686, 27-28r (6).

⁴²² AdP 686, 29r-v (7-8), 29 részletben 188 fl 29 d folyt be, Újfalú adós maradt vámjával, valamint a gútai és naszvadi víza utáni vámot Pincharo becslésként írta be 32 fl-ra, amelyet Battyányi szedett be.

⁴²³ AdP 686, 31r-v (9-10), 44 fl 8 d folyt be 25 részben a falvak malmaiból.

⁴²⁴ AdP 686, 33r (11).

⁴²⁵ AdP 686, 35r (13), Számla címe: „Mollino di minere di Cremizia”.

⁴²⁶ Számla végén: „Resta a dar conto de questa intrada” ibid.

⁴²⁷ Vö. AdP 686, 159r (137), harmadik tétel a listán, amelyet itt már urburának nevez.

⁴²⁸ AdP 686, 37r (15), febr. 12-én 313 db báránybőrt adtak el János szücsnek 8 fl-ért, ökörbőrből júl. 23-án 22 fl bevételre tettek szert a provizor révén.

⁴²⁹ AdP 686, 38r (16).

amelyet rendhagyó módon nem a verzón folytatott a számvevő, hanem jóval később, ahol még további kilenc település adója áll.⁴³⁰ A *censo di plebani in sinodo*, zsinati cenzusról szóló lajstrom⁴³¹ egy 1488. április 23-án, Szent György ünnepének előestéjén megnyitott esztergomi tartományi zsinaton befizetett segély eredménye, amelyet Beltrame Costabili a ferrarai hercegnéhez írt levelének⁴³² tanúsága szerint annak céljából tartottak, hogy az érseki joghatóság alá tartozó prelátusok és plébánosok⁴³³ Hippolit kinevezéséről szóló pápai bulla árának (5000 dukát) törlesztésében segítsenek. A zsinaton nyújtott kegyes segélyt (*subsidio caritativo*) a levél alapján Mátyás király rendelte el.⁴³⁴ Beltrame 2000 fl-ot remélt ebből a forrásból, további 3000-et pedig a királynak eladott borból.⁴³⁵ A számadáskönyv szerint 27 plébános összesen 393 fl-ot fizetett, egy további számla Hippolit vikáriusától, Ibfalvi Tamás esztergom-szentgyörgyi préposttól érkező 703 fl-ot rögzített,⁴³⁶ tehát csekéllyel több, mint a remélt összeg fele folyt be ily módon.

Az érseki birtok 98 településének Szent György-napi adója három oldalt foglal el.⁴³⁷ A listában 2 forintnyi nemesi cenzus is megbújik. A számla végén további 13 helységről a drégelyi uradalomhoz tartozó hat cenzusát a drégelyi várnagy szedte be saját használatra, öt település teljes mentességet élvezett a járadék alól, Szentpál elpusztásodott, a kakati cenzust pedig eladományozták Barbato dai Caninak. Pünkösdi cenzus csupán Patakról érkezett, de onnan is kevesebb, mint amennyi a kikötött összeg volt.⁴³⁸ Hídvég mezőváros is fizetett volna ekkor cenzust, de tűzvész miatt az egész évre vonatkozó adóját elengedték.⁴³⁹ Szintén

⁴³⁰ AdP 686, 59r (37), a számla végösszege 144 fl 55 és fél dénár.

⁴³¹ AdP 686, 39r (17).

⁴³² „a Strigonio per intervenire al sinodo provinciale, quale se celebrò li la vigilia di Santo Georgio cum dui di sequenti multo solenemente” AU b.2/19,3,9, Vest. 2744 (1488. május 2).

⁴³³ A területileg illetékes püspök joghatósága alól kivett plébániák csupán az esztergomi érsek által hirdetett zsinatokon tartoztak megjelenni és csak az esztergomi érsek által kivetett egyházi adókat kellett megfizetniük, vö. Gárdonyi, Városi plébániák 164–165.

⁴³⁴ Fügedi ezt a jövedelmet a felmentést (*exemptio*) élvező plébánosok rendes adójaként (*census plebanorum*) azonosítja, a királyi rendeletről nem tesz említést. Vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 119–120, 549.

⁴³⁵ „Non cesso de sollicitare la exactione de le bulle opportune et importune in modo che spero che in pochi di se haverà ducati 5000. La maestà del signor re a imposto a tuti li prelati et plebani subditi a la iurisdictione del reverendissimo et illustrissimo monsignor mio uno subsidio caritativo a questo effecto, et in questo sinodo se ge è nuntiato. Credo se ne cavarà in fina 2000 ducati et anche quella vendita de vini per ducati 3000 ala maestà del signor re credo seguirà, et se parlo per credo vostra excellentia mi perdoni perché anchora altramente non posso parlare pure o per una via o per una altra li sero sollicito a ciò se li pilgii modo et presto.” *ibid.* Az összeget nem sikerült összeszedni, Costabili még 1489-ben is kénytelen volt a pénz előteremtésén fáradozni (lásd a III. fejezetben).

⁴³⁶ AdP 686, 44r (22).

⁴³⁷ AdP 686, 41r-42r (19-20), összesen: 776 fl 32 d. Az első oldal fejlécén még csak a jogcím szerepel, a második kettőn az előző oldalak végeredményének összesítése, amely a számla továbbgöngyölítésére szolgált.

⁴³⁸ AdP 686, 43r (21), 50 fl-ot vártak, de csak 45 fl 67 d érkezett, a maradékot a provizor érseki jóváhagyással elengedte.

⁴³⁹ „El judize de Idueg si ha presentato nulla per el censo quale paga in ditta festa e questo perché è brusatta e niente paga per questo anno” *ibid.*

pünkösdkor fizette Nagysálló az éves 12 fl-os szénakaszálási váltságot.⁴⁴⁰ Szent Mihály-napra 91 település bírója szolgáltatott be cenzust.⁴⁴¹ Együtt szerepel a garamszentkereszti uradalom 16 helysége, ahonnan a provizor László nevű embere gyűjtötte be a pénzeket, öt faluból átalányt (*pactata*). Csakúgy, mint áprilisban, Sák Balázs drégelyi várkapitány ezúttal is magának szedte be hat falu járadékát, öt mentes maradt a cenzustól, Szentpál elpusztásodását Pincharo feljegyezte, azonban a pünkösöd előtt leégett Hídvéget itt adósként, s nem felmentettként jelölte meg Mocsával egyetemben. Mindenszentek ünnepén egy település, Nagyszőlős, háromféle adónemet rótt le: cenzust, munerát és sertésváltságot.⁴⁴² Szent Márton napján fizettek adót az egyházi nemesek Vajkáról,⁴⁴³ Lélről és Patakról.⁴⁴⁴ Szent András ünnepén Szentgyörgy és Gyarmat szolgáltatotta be cenzusát a fejléc szerint, amelyet Pincharo a summa mellé írt megjegyzésben dézsmára helyesbített.⁴⁴⁵ A három Vadkert pénzben megváltott bordézsuját a várnagyon keresztül juttatta el az udvarba.⁴⁴⁶ Az eladott vizákból befolyó összegek közül a legtöbb, 100 fl a királynétől származott.⁴⁴⁷ Karácsonyi cenzus hat településről érkezett, valamint Hídvéget itt is adósként tüntették föl.⁴⁴⁸ Vága és Szerdahely farsangi cenzusa helyén csupán egy megjegyzés áll, hogy azt az öreg offiálisok kapták adományként 11 fl értékben.⁴⁴⁹ Az 1488-as év sertésajándék váltságát 13 település fizette be, amelyek közül Verebély és Magyarszőgyén egy, illetve két ökör árát törlesztette.⁴⁵⁰ Az érsekség egyik legfőbb bevételi forrása, a tizedbérlet tematikus számláin a ténylegesen befolyt pénzek állnak,⁴⁵¹ szemben a kötet elején felsorolt kikötött bérleti díjakkal. A pozsonyi dézsmaeredőktől érkező 542 fl mind Costabili béreként lett elszámolva s ide csak a rend kedvéért kerültek,⁴⁵² ugyanakkor egy későbbi lapon szerepelnek a pozsonyi borok,⁴⁵³ ahová

⁴⁴⁰ AdP 686, 45r (23).

⁴⁴¹ AdP 686, 46r-47v (24-26), összértéke: 781 fl 65 d.

⁴⁴² AdP 686, 49r (27), összesen 7 fl 52 d.

⁴⁴³ A kikötött 48 fl helyett csak 34 és fél forintot fizettek, mivel több szekér zabot szállítottak a várnak, s az érsek egy írására hivatkozva a maradék adót ennek fejében elengedték.

⁴⁴⁴ AdP 686, 50r (28), összesen 92 fl 16 d. Az adót itt Pincharo *censo di Santo Martino*, vagyis Szent Márton-napi cenzusnak nevezte, holott az egyházi nemesek hadakozó pénzt (*pecunia exercitialis*) és nem földbért fizettek, vö. Holub, Az egyházi nemesek jogállása 192. Patak is adózóként szerepel a számlán, pedig nem tartozott a nemesi székek közé.

⁴⁴⁵ AdP 686, 51r (29), összesen 32 fl 94 d.

⁴⁴⁶ AdP 686, 52r (30), 63 fl 60 d értékben.

⁴⁴⁷ AdP 686, 53r (31), összesen 186 fl 64 d.

⁴⁴⁸ AdP 686, 54r (32), 96 fl 45 d értékben.

⁴⁴⁹ AdP 686, 55r (33).

⁴⁵⁰ AdP 686, 60r (38) összesen: 14 fl 40 d.

⁴⁵¹ Nagytizedek: AdP 686, 62r (40), az előírányzott 7850 fl helyett 4083 fl 26 d-t fizettek be összességében, 3766 fl 74 behajthatlan maradt, amelyet az adósok 1489. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepéig kellett, hogy megtérítsenek. Kisebb tizedek: AdP 686, 64r-v (42-43), 559 fl folyt be összességében, 50+12 fl-ot kiutaltak Lábatlani Gergely és Battyányi béréül, valamint 181 fl maradt befizetetlen, amelyet 1489-re maradt.

⁴⁵² AdP 686, 63r (41).

ebből az összegből a somorjai és a „hegyen túli” (*vini oltra i monti*) dézsma átkerült – talán hibáról lehet szó, mert Pincharo tett egy erre utaló megjegyzést az előbbi számla végén.⁴⁵⁴ Pincharo a későbbi pozsonyi számlát Tomori és Vas András számadása alapján részletesen kifejtette, a baloldalon a természetben beszédett⁴⁵⁵ és tételes lista a kiosztott borról,⁴⁵⁶ jobboldalon a pénzben megváltott gabonadézsma.⁴⁵⁷ Nagybányáról György deák pizetáriustól összesen 626 fl 50 d érkezett, Pincharo szerint a maradékkal még elszámolással tartozik, de ennek a maradéknak a mértékéről nem szól.⁴⁵⁸ Gölnic- és Szomolnokbányát 32 fl-ért bérbe adták, amely összeget Pincharo a pénzt beszédő provizor terhére írta.⁴⁵⁹ Rozsnyóról a város bírása és esküdtségi nyers ezüstöt szolgáltatott be 77 márka 24 pizétum mennyiségben.⁴⁶⁰ Egy 28 fl 78 d-ról szóló számlát előbb a kiadási kötetbe, majd a bevételibe könyvelt el Pincharo (*dinari mesi a usita e poi retornatto*), amely az Egyed deáknak adott, ökörvásárlásra szánt pénz (100 fl) „visszajárója” volt.⁴⁶¹ A verebélyi lakatlan házak terményét a provizor Verpéci Gergelynek és a firenzei Lorenzónak 34 fl-ért eladta.⁴⁶² A gabonakilencedet októberben fizették az érintett falvak.⁴⁶³ A körmöci gabonamalom bérleti díját, 300 fl-ot egyben fizették be Bécsben a kormányzónak a kamarás Jakab nevű szolgálója által.⁴⁶⁴

A kétoldalú számlák a bányák kamaráival kezdődnek. Baloldalon a befizetés jogcíme (*per conto del pisetto et urbore*), jobboldalon a fejlécben az előző évi összes, ezt követően a

⁴⁵³ AdP 686, 78v-79r (57).

⁴⁵⁴ „Vacad et posto in questo per errore a carte 57” AdP 686, 63r (41).

⁴⁵⁵ Pozsony körzetéből 104, a hegyeken túli vidékről (Semptét leszámítva) 240 hordó. Összesen 344 hordó.

⁴⁵⁶ 21 felé összesen 341 hordót osztottak szét, legtöbbit, 95-öt az esztergomi pincemesternek, 60-at a falvak borméréseinek adott át a provizor. Több ízben, összesen 57-et Bécsbe küldtek Hippolit asztalára, a királynénak 9 hordót, ám a királyné parancsár Körmöcre 58 hordót szállítottak át. Pozsonyi tartózkodásukkor Mátyás király pincemesterének egyet, Beatrix asztalára szintén egyet adtak át, Hippolitnak ekkor hármat küldtek. A Dunán való leereszkedésükor Beatrixnak további két, az érseknek egy hordót biztosítottak.

⁴⁵⁷ A kisebb és nagyobb vármegye jövedelme összesen 13099 kepe (1091 fl 32 d), az átalánydíjat fizető településekkel együtt pedig összességében 1209 fl 32 d-t tett ki, amelynek negyed része a káptalant illette. Az érsekség tiszta jövedelme így 906 fl 94 d, valamint a szigetről érkező negyedrésszel (57 fl 81 d) együtt 964 fl 75 d volt. Pozsony vármegye kisebb (Csallóköz) és nagyobb (a Csallóközön kívüli) részre való osztása egészen az Árpád-korra nyúlik vissza, vö. Borovszky, Pozsony vármegye 513.

⁴⁵⁸ AdP 686, 67r (45).

⁴⁵⁹ AdP 686, 68r (46).

⁴⁶⁰ AdP 686, 69r (47), az első részletet Pincharo Antal deák nyugtája alapján számolta el.

⁴⁶¹ AdP 686, 72r (50).

⁴⁶² Az eladás kiejeztetten a gabonára vonatkozhatott, mivel a számla címében is a tisztartók pénzen váltot kepeit említi: „Capeze de officiali et altri proventi piccoli scossi con denari” AdP 686, 73r (51). A 34 fl-ből kettőt leszámítottak, mivel a vár adós volt Gergelynek. A 32 fl-ot júl. 26-án adták át Battyányinak.

⁴⁶³ AdP 686, 75r-v (53-54), összesen 564 fl 50 d-ért. A pilisi apát és 14 település bírása maga fizetett, 11 helységről a provizor László nevű szolgálója szedte be a pénzt, Balázs pedig a Szentkeresztben értékesített zab árát adta át. További tíz faluból a provizor saját magának szedte be ezt a jövedelmet. Verebél, Szerdahely és Mocsá adós maradt.

⁴⁶⁴ AdP 686, 77r (55).

tárgyévben beérkezett pénzek tételes felsorolása áll. Elsőként Körmöcbánya,⁴⁶⁵ utána Nagybánya,⁴⁶⁶ végül a szebeni kamara.⁴⁶⁷ Az ezüstofforgalmat Pincharo láthatóan másképp könyvelte, mint az adókat és egyéb bevételeket: a kétoldalú könyvelésű részben egyrészt tárgyi,⁴⁶⁸ másrészt – a kormányzó neve alatt – személyi számlákat⁴⁶⁹ is vezetett, mindkét esetben különve a nyers és a megmunkált ezüstöt. Costabili számláin Pincharo előbb feltüntette az 1487. évi összköltségeket (a megmunkált ezüstről 76 fl-ot, a nyersnél 44 márkát), majd december 31-ei dátummal megadta az 1488-as összes kiadást (a megmunkált esetén 171 fl 92 d, a nyers ezüstről 53 márka 26 és fél pizétum). Ez utóbbi tételek az ezüst tárgy szerinti számlájának baloldalára mutatnak tovább. Mivel ebben az esetben a jövedelmi kötet kiadási tételeiről volt szó, a tételek a baloldalon szerepelnek.⁴⁷⁰ Costabili számlájának jobboldala teljesen üres, még az 1489-es kötetre továbbító hivatkozás is a baloldal aljára került. Az ezüst tárgyi számláin a feldolgozott nemesfém szintén csak a baloldalon jelenik meg, de a nyers ezüst esetén mindkét oldal tartalmaz adatokat: baloldalon a kincstárból kikerült tételek állnak, jobboldalon ellenben azok a mennyiségek, amelyeket a kormányzó a provizornak átadott és bekerültek a kincstárba.⁴⁷¹ A két oldal különbsége került át Costabili számlájára, ezért szerepel ott csupán tehertétel, vagyis ami a kincstárból kikerült, a kormányzónál maradó mennyiséget jelöli. A megmunkált ezüst összességében megegyezik Costabili ugyanilyen számlájával, annyi a különbség, hogy a tárgyi kontón Pincharo két tételben fejtette ki a költségek mibenlétét:⁴⁷² az 1487-ről fennmaradó összegben túl egy nagybányai ezüst lószerszám ára (20 fl), valamint 23 márka és 45½ pizétum ezüst feldolgoztatása 151 fl 92 d értékben. Ez utóbbit Pincharo egy további számlán, leltárszerűen részletezte.⁴⁷³

⁴⁶⁵ AdP 686, 87v-88r (66), 92 fl-al tartozott 1487-ből, míg 1362 fl 49-et fizetett be. 1488-ban további 1691 fl érkezett innen.

⁴⁶⁶ AdP 686, 88v-89r (67), összesen 1311 fl 25 d, amelyből 484 fl 75 d volt az 1487. évi.

⁴⁶⁷ AdP 686, 89v-90r (68), innen nem könyveltek el 1488. évi befizetést, csupán az előző évi 200 fl-ot.

⁴⁶⁸ Nyersezüst: AdP 686, 127v-128r (106), feldolgozott ezüst: AdP 686, 128v-129r (107).

⁴⁶⁹ Nyersezüst: AdP 686, 91v (70), feldolgozott ezüst: AdP 686, 90v (69).

⁴⁷⁰ AdP 686, 90v (69), 1488-ban 171 fl 92 d költséggel, amely a Nagybányáról származó nyers ezüst Esztergomban való feldolgozását jelentette (lószerszámot készítettek belőle). A számla tovább utal 1489-re, vö. AdP 688, 99v (80).

⁴⁷¹ AdP 686, 127v-128r (106), Costabili 141 márka 48 pizétum ezüstöt vett át a kincstártól, ellenben 43 márka 21½ pizétumot adott át a provizornak. Az eredménybe az 1487-es maradvány is beleértendő.

⁴⁷² AdP 686, 128v (107), összesen 247 fl 92 d eredménnyel.

⁴⁷³ „Quisti sono li arzenti, qualli sono stati lavorati de lo arzento venutto ad intrada del reverendissimo et in manno del signor prothonotario, intendando di questo anno sopraditto si como in questo libro apare la quantità de le marche a carte 107 e prima / Item dui chuchiarre doratte per el reverendissimo, pesono marche, pisetti 13 / Item una busula da polvere da letere, pesono marche, pisetti 24½ / Item sei tagieri rotondi, i qualli pesono marche 9, pisetti 18 / Item una taza com el pede, qualle peso marche 1, pisetti 3 / Item dui fichi da tener azetto, qualli pesono marche 2, pisetti 6 / Item uno bazile da dare l'aqua a manno, peso marche 6, pisetti 47 / Item uno

Az ezüstszámlák sora közé ékelődik a Vas András és Bodoméri Barnabás terhére írt három hordó bor, amely a beszedett borjövedelem és a szétosztott borok különbsége volt.⁴⁷⁴ Számlájuk azonban csak később következik,⁴⁷⁵ amelynek baloldalán a provizortól kapott összegek szerepelnek, jobboldalon ellenben a kormányzónak befizetett pénzek, a Marcaltői Demeternek adott 2 fl és a pozsonyi dézsma körüli költségek. Ezzel az utóbbival gyakorlatilag egyenlő lett a két oldal (1059 fl 48 d). A nagyobb és kisebb tizedek személyekre vetített számláinak jobboldalára kerültek a tárgyévi befizetések, míg balra az év elején meghatározott összeg.⁴⁷⁶ Pincharo a kettő különbségét szintén a baloldalra írta, s ez alá az 1489. évi kötet hivatkozását. A legnagyobb összeggel Gosztonyi maradt adós, összesen 2300 fl-al, s csupán 2050-et fizetett ki az év folyamán a kikötött 4350-ből,⁴⁷⁷ bár a kötetben egy második számlájára Pincharo feljegyezte, hogy 239 fl-al maradt csupán adós.⁴⁷⁸ Pesti Szakács Balázs arányaiban kicsit jobban teljesített, a kikötött 2250 fl-ből 1362 fl 24 d-t folyósított.⁴⁷⁹ Altemberger Tamás, szebeni polgármester ismét 200 fl-ért vette bérbe a szebeni pizétumot augusztus 6-án, de semmit sem fizetett év végéig.⁴⁸⁰ Cesare Valentini 478 fl 82 d-nyi behajthatlan tételeiből Pincharo 24 fl-ot leszámított a várnagy szóbeli közlése alapján, míg Antonio Brancia nevén 30 fl tartozás maradt.⁴⁸¹ Beatrix királyné és az érsekség közti gazdasági viszony, az udvar többi „partneréhez” viszonyítva kevésbé volt átlátható. Míg az érsekség oldaláról pontosan számon tartották, hogy mi mindent és mennyiért küldtek a királynénak, addig a tőle kapott javakról Pincharo már nem rendelkezett elegendő információval az elszámoláshoz.⁴⁸² Frangepán Bernát gróf 30 fl kölcsönt vett föl az érsektől május 7-én, amelyet Bagnacavallo adott neki át.⁴⁸³

bochalle per el ditto bazille, peso marche 3, pisetti 30 / Summa a rason di pisetti 48 per marca fanno marche 23, pisetti 45½” AdP 686, 157v (136).

⁴⁷⁴ AdP 686, 121v (100), vö. AdP 686, 78v-79r (57).

⁴⁷⁵ AdP 686, 152v-153r (132).

⁴⁷⁶ AdP 686, 146v-149v (125-128), valamint Szapolyai István és Székely Bertalan végtörlesztése az AdP 686, 151v-152r (130) oldalakon.

⁴⁷⁷ AdP 686, 146v-147r (125).

⁴⁷⁸ AdP 686, 155v-156r (135).

⁴⁷⁹ Ibid.

⁴⁸⁰ AdP 686, 150v (129).

⁴⁸¹ AdP 686, 152v-153r (131).

⁴⁸² AdP 686, 154v-155r (133), a baloldal (érsekség felől a királynénak adott tételek) végösszege 607 fl 34 d, a jobboldalon forintban csupán az előző évi 545 fl maradék szerepel, amelynek különbségeként Pincharo 62 fl 34 d tartozást határozott meg. Ehhez képest a jobboldalon még három, összességében ki nem vetített tétel áll: 8000, majd fél év múlva további 5000 kocka só és 108 hordó bor, amelyet Bernardo Monelli adott át Budán a királyné megbízásából. Végül Battyányi közlése alapján Pincharo levont 600 kocka sót, amelyet az 1487. évi vizákért cserébe adtak.

⁴⁸³ AdP 686, 156v (135), a gróf a kölcsönt nem adta meg a következő években sem: 1489, AdP 688, 125v (106), 1490, AdP 691, 105v (106), 1491, AdP 695, 189v (167). Az 1492-es kötetre történő hivatkozást („Posto nel libro E 1492 de intrada a carte 92”) sajnos nem lehet leellenőrizni a kódex hiányában, de a következő évben a

Battyányi István provizor számlája két oldalpárt foglal el, s a kiadási kötet hiányában felértékelődik számunkra számlájának jobboldala, ahol a kiadási számlák végösszegeit is felsorolta Pincharo.⁴⁸⁴ Ez utóbbinak nagy része Battyányi ránk maradt számadásával megfeleltethető.⁴⁸⁵ Battyányi összegző számláján túl Pincharo a bevételi kötet tárgyi számláinak végeredményeit kimutatta az utolsó oldalpáron, ahol a baloldalra az előző évből elmaradt jövedelmeket írta össze (2910 fl 62 és fél d), jobbra pedig a tárgyévit (12532 fl 53 d).⁴⁸⁶ A két végeredményt a baloldalon összegezte (15443 fl 15 és fél d), amelyhez még hozzájött a következő évre előre beszedett körmöci malombérlet (300 fl) és három járadék, amelyet a provizor fizetsége gyanánt szedett. A kötet, s így az 1488. év jövedelmeinek summa summáruma 15950 fl 15 és fél d lett.

Pincharo legfőbb forrása a provizor mára elkallódott jövedelmi kötete lehetett, amely alapján a számlákat rendezte, s a többi tiszt elszámolását is ebbe a rendszerbe illesztette. Megmaradt azonban a pizétum jövedelem elszámolása (AdP 687), amely teljes egészében bekerült a főkönyvbe. Az udvarbíró kiadási kötetéből (AdP 752) is vezetett át Pincharo végeredményeket, valamint létezett ebben az évben is napi szintű konyhai számadás, amelynek végösszegét ismerjük Battyányi személyi kontójáról (836,94 fl). Ezen kívül kellett, hogy legyen egy, a borvásárlást (összesen 787,48 fl) és a fűszereket (186,83 fl) összegző füzet is.⁴⁸⁷ A főkönyvek egymásra is gyakran utalnak, jelen esetben is az előző tárgyévi kötetet vették alapul (AdP 682), különösen az elmaradások és a bérleti szerződések tekintetében.

II. 3. 2. 2. 3. Jövedelmi főkönyv (1489)⁴⁸⁸

A levéltári leírás szerint új kötést kapott, de az eredeti hártakötés maradványa is látható még. Az új borító belső oldala a mikrofilmen is látszik, a hátsó borító képe igen sötét, de feltehetően az is az eredeti kötés maradéka. A szerző a bevezetőt követően lapszámozta a

kölcsönadott összeg már 55 fl-ra emelkedett: AdP 699, 75v (97), amely 1494-ben ugyanúgy kifizetetlen maradt: AdP 704, 68v (67). A főkönyvek sora itt véget ér, az adósság nem követhető nyomon a továbbiakban.

⁴⁸⁴ AdP 686, 155v–156r (134) és 160v–161r (139), 1487-ről 529 fl 51 d maradt nála, amelyet Pincharo a jobboldal fejlécén rögzített. Ez alá az év során kiadott pénzek tételes eredményei, míg a baloldalra, tárgy szerint a provizor által beszedett jövedelmek kerültek. 13620 fl 68 d volt a teljes évi forgalma, amelyből az elszámolás idején 403 fl 57 d hiány mutatkozott. Ennyivel több kiadása volt az udvarbírónak az általa szedett bevételek ellenében.

⁴⁸⁵ L. az AdP 752-es kötet fejezeténél.

⁴⁸⁶ AdP 686, 158v–159r (137).

⁴⁸⁷ AdP 686, 155v–156r (134).

⁴⁸⁸ Eredeti: AdP 688 *Libro di entrata* (22x29cm, 20+136 fólió), kéziratos másolatok: MTA Ms. 4996.7, 4997.6. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Vest. 506, 2154. Régi modenai jelzete: Reg. 7. Az eredeti kötet nem volt a kezemben, fizikai leírását a mikrofilm, a könyv fedőlapján olvasható levéltári összegzés és a kéziratos másolat megjegyzései alapján adom.

kötetet, amely a hivatkozások közti eligazodás szempontjából alapvető fontosságú, mivel ezekre történik utalás az egyes bejegyzéseknél.⁴⁸⁹ A levéltárban később ceruzával az index elejétől kezdődően ellátták fóliószámmal is. A velencei másoló mindkét hivatkozást jelölte a másolat margóján, így az MTA Ms. 4997.6 számú másolat az eredetihez hasonlóan használható, a hivatkozások akadály nélkül kikereshetők. Ugyanennek a másolatnak a 71-72. oldalán egy pirossal írt feljegyzésből értesülünk arról, hogy az eredeti kötet lapjait, rossz állapotuk miatt egy fénytelen, kevésbé átlátszó japán papír toldással erősítették meg (ez a mikrofilmeken is felfedezhető), amely azonban sok helyen elfedi a szöveget.⁴⁹⁰ A másoló ezért a hivatkozások és a szöveg értelme alapján megpróbálta kikövetkeztetni a hiányzó részleteket. Olvasatát szögletes zárójelbe rakta. Igen hasznos tehát ennek a másolatnak a megléte, amely segít az eredeti szöveg helyreállításában. A 114r és a 120v közti lapokat a másoló szerint a restaurátor eltávolította, mivel írás nem volt rajtuk,⁴⁹¹ viszont annyira rossz állapotban voltak, hogy javítani már nem volt érdemes.⁴⁹²

A kötet külön füzetként bevarrt indexszel indul,⁴⁹³ amelyen lapszám szerint hivatkozik az egyes számlákra, akár tárgyról, akár személyről nevezte el a szerző. Minden betű külön lapon szerepel, akkor is, ha egyetlen hivatkozás sincs rajta (pl. e, f, g). A tartalomjegyzéket a nagyobb, majd a kisebb tizedek bérlőinek jegyzéke követi.⁴⁹⁴ Pincharo hagyományos bevezetőszövegében⁴⁹⁵ részletesen leírta a kötet paramétereit, rögzítette, hogy jövedelmeket fog feljegyezni, a megszokott formában fohászkozott Istenhez és az egyházmegye védőszentjeihez, végül megadta a kötet jelzetét (*libro B del anno 1489*). A kötet elején kiemelte nyersezüst és bányajövedelmeket⁴⁹⁶ az 1487–88-ból elmaradt járandóságok

⁴⁸⁹ A hivatkozások esetén a rektó-verző számok mellett zárójelben – ahol előfordul – az eredeti, Pincharo által megadott lapszámokat is feltüntettem.

⁴⁹⁰ Ugyanezt a toldást más kötetek esetében is használták.

⁴⁹¹ Az indexszel való egybevetést követően magam is meg tudom erősíteni, hogy minden, a tartalomban megnevezett számla megvan.

⁴⁹² Vö. MTA Ms. 4997/6. 214–215. piros betűs megjegyzés.

⁴⁹³ AdP 688, 1r-21r.

⁴⁹⁴ AdP 688, 21v. A nagytizedeket hárman bérelték: Gosztonyi András 4400 fl-ért Nyitra, Nógrád és Komárom jövedelmeit, Cécei Kis Máté 1300 fl-ért Zólyom, Liptó, Turóc és Árva vármegyékét, Pesti Szakács Balázs pedig Gömör és Torna tizedét 2300-ért. Ehhez a részhez sorolta Pincharo újfent a körmöci malombérletet 300 fl értékben, s utalt a pozsonyi dézsma beszédésének számlájára. Az oldal bal alsó negyede leszakadt, ezért a kisebb tizedek szövegrészének eleje hiányzik, azonban a számvevő 20. lapra történő hivatkozása alapján beazonosítható, hogy mely település tizede kinek lett kiutalva: Bodony és tartozékai Kozárdinak 25 fl-ért, Pásztó és tartozékai Márkus Péternek 50 fl-ért, Ludány és részei a várnagynak 100 fl-ért, Sempte Gosztonyinak 50 fl-ért, Szőlős és Csitár Perotto Vesachnak 100 fl értékben, Kér és Cétény Céceinek 250 fl-ért, a szentkeresztői kerület 52 fl 9 d-ért a körmöci kamarásnak és részben a provizornak, Keresztúr Herch Péternek, a gömöri urbura Gál Detrének és Recsi Tamásnak (vö. AdP 689, 119v (95)), Csém és tartozékai a provizornak, Verebely Bélainak és Marcaltóinek, a hegyaljai szőlők az istállómasternek lettek kiadva.

⁴⁹⁵ AdP 688, 22r, kiadását l. Kuffart, Bevezetés, 77–78; Uő, Introduzione, 222.

⁴⁹⁶ AdP 688, 22v-303r (1-9).

pótlólagos beszolgáltatásait,⁴⁹⁷ amelyet az 1489-ben, a jövedelem tárgya szerint vezetett 29 db számlaegység követ.⁴⁹⁸ A könyv második felében a kétoldalú kamarai elszámolások⁴⁹⁹ után a szintén kétoldalú személyi rész következik,⁵⁰⁰ ahol az egyes „partnerek” és a bevételt kezelő tisztviselők szerepelnek, végül a tárgyévi összesítéssel fejeződik be.⁵⁰¹ Legutolsóként a drégelyi vár átadásáról készült jegyzőkönyv szerepel.⁵⁰² A tárgyi résznél még nem alkalmazott kétoldalú könyvelést Pincharo: általában a rektókon kezdte a számlákat, esetleges megjegyzéseket a baloldalon helyezte el. Ha egy számla terjedelme miatt meghaladta az egy oldalt, folytatólagosan a következő verzón haladt tovább, amelyet a fejléceken a *segue* (következik) kifejezéssel jelzett. A számlák végén, a lapok alján a kötet végére (136. lap) mutató hivatkozás található, ahová a számvevő a végeredményeket vetítette ki.

A tárgyi számlák sora a nemesfémjövedelmekkel indul, amelyeket az érsek nevében a kormányzó volt jogosult szedni: több bányából származó, márkában és pizétumban könyvelt nyersezüst,⁵⁰³ szebeni pizétum,⁵⁰⁴ a rozsnyóbányai és nagybányai *pizétum* együtt,⁵⁰⁵ körmöci pizétum;⁵⁰⁶ rozsnyói urbura és *pizétum*.⁵⁰⁷ Az elmaradások évek szerint külön lapon szerepelnek: az 1487-es évben a királynak eladott borokból származó 2440 fl-ot Tadeo di Lardi kincstárnok Damján nevű szolgálja adta át Alfarello Ferazzo várnagynak január 3-án, majd március 3-án további 50 fl-ot.⁵⁰⁸ Az 1488. évi elmaradások a jobboldalon, tizedbérleti részletekkel indulnak, de nem a hátoldalon, hanem a szemközti baloldalon folytatódnak az elmaradt Szent Mihály-napi, karácsonyi cenzusok és gabonaadó beszolgáltatásaival, a pozsonyi bor eladásából származó bevétellel, majd a jobboldalról átvett 4432,69 fl

⁴⁹⁷ AdP 688, 32r-34r (11–13).

⁴⁹⁸ AdP 688, 36r-91r (15-71).

⁴⁹⁹ AdP 688, 96v-99r (77-79).

⁵⁰⁰ AdP 688, 99v-147r (80–134).

⁵⁰¹ AdP 688, 148v-149r (136).

⁵⁰² AdP 688, 152r (139).

⁵⁰³ AdP 688, 23r (1), „arzeno in masa de la intrada de più fudine”. Jobboldalon a bevétel összesen 141 márka 3 pizétum. Baloldalon Costabili eladásáról, 62 márka 30 pizétumnyi ezüst megmunkáltatásáról, valamint egy számolási hibáról áll egy-egy megjegyzés.

⁵⁰⁴ AdP 688, 25r (3), Tárcai kamarástól 100 fl-ot érkezett aug. 6-án bérletként, vö. AdP 682, 117v (24); AdP 686, 150v (129); Fügedi, Az esztergomi érsekség 118.

⁵⁰⁵ AdP 688, 26v-27r (5), összértéke a jobboldalon 1065 fl 65 d. (A velencei másoló az MTA Ms. 4997.6. másolatban „resta”-ként oldotta fel a végösszeg melletti rövidítést, amely meglátásom szerint inkább „ricevuta”.) Pincharo számára láthatóan nem volt egyértelmű (még évekkel később sem), hogy mely bányából milyen jogon származott az érseknek jövedelme. Körmöcről, Nagybányáról és Szebenről többször pizétum és *urbura* címen, Rózsnyóról rendszeresen, mint pizétum jövedelemről számolt el, holott innen az érsek földesúri jogon urburát szedett, ahogy ezt már Paulinyi Oszkár is tisztázta, vö. Paulinyi, Magyarország aranytermelése 38. Pincharo három évvel később, 1492. jún. 27-én elszámolást tartott a (nagybányai) pizetáriussal, amelynek eredményeként 67 fl-ot levont a végeredményből – a baloldali megjegyzés szerint.

⁵⁰⁶ AdP 688, 29r (7), végeredménye a jobboldalon 1706 fl 19 d.

⁵⁰⁷ AdP 688, 30r (9!), összesen 300 fl 46,5 d.

⁵⁰⁸ AdP 688, 32r (11).

végösszeggel.⁵⁰⁹ A jobboldal alján szereplő kivehetetlen rész esetében segít a hivatkozás: az utolsó tétel az istállómesterre utal, de csak az AdP 689, 158v (134) lapjáról derül ki, hogy Magyar Imre (*Emerico Ongaro*) az esztergomi szőlő jövedelmét szedte be fizetségének részeként. A tárgyévi bejegyzések közt az első a pincemester borainak számlája,⁵¹⁰ amely valamelyest eltér a jövedelmi számláktól, mivel részben bérkifizetéseket rögzít: a bor- és gabonaellátmányban részesülők pénzbeli megváltását veszi listába. A következő három és fél oldalon a tárgyévi nagyobb tizedekkel folytatódik a főkönyv.⁵¹¹ Ezt követik a kisebb tizedek,⁵¹² ahol a számlával szemközti (bal) oldalon áll egy megjegyzés is, mely szerint Cécei Kis Máté két falu tizedének bérletére száz forint engedményt kapott, mivel Kért és Cétényt viharkárok sújtották. Sem Cécei, sem a szőlősi dézsmát bérlő Perotto Vesach nem fizetett ekkor semmit. A kikötött összeget Pincharo mégis hozzáadta a kis tizedek végösszegéhez, tételenként lehivatkozva a két bérlő személyi kontóját, ahol az összegek hiányként jelennek meg (baloldal). A tizedeket a cenzusszámlák követik időrendben: farsangi,⁵¹³ plébánosok cenzusa,⁵¹⁴ Szent György-napi,⁵¹⁵ pünkösdi,⁵¹⁶ Szent Mihály-napi,⁵¹⁷ Szent András-napi,⁵¹⁸ Mindenszentek-napi.⁵¹⁹ A számlák sora a három Vadkert borkilencedének,⁵²⁰ Sarló szénakaszálásának pénzbeli megváltásával,⁵²¹ többféle határnapra beszolgáltatandó ajándék és ebédváltsággal,⁵²² vám és rév jövedelmekkel,⁵²³ valamint malompénzekkel⁵²⁴ folytatódik. A *taxa extraordinaria* számlája alatt nem a Nógrády Árpád által részletesen elemzett földesúri

⁵⁰⁹ AdP 688, 32v-33r (13!), 4590 fl 24 d folyt be utólag.

⁵¹⁰ „Vini del zelario venuti a intrada in danari, zoé che sono dati a servitori a conto de provisione, et biave insieme.” AdP 688, 36r (15) 18 hordó bort osztottak szét magyar intézők közt, hordónként 5 fl értékben, valamint 63 fl értékű gabonát, mindösszesen 153 fl-ért. A számla alján azt a tíz officialist is felsorolta Pincharo kik részesültek a borból: Sós Péter, Kakas János, Kalonda Péter, Kovácsi Miklós, Nagy Kelemen, Erdélyi Benedek, Marcaltói Damján, Lépes Bernát, Giovanni Barbatto (verpéci várnagy) és Forint János.

⁵¹¹ AdP 688, 38r-39v (17–19), 5481 fl 7 d végösszeggel. Pesti Balázs tételeinél általában Horvát János a pénz átadója, Cécei Kis Máté személyesen és György sáfáron keresztül küldött részleteket, Gosztonyi András többnyire maga fizetett a kormányszónak. Az egyes részleteket szinte azonnal felhasználták, amely a tételek szövegében és a hivatkozásokban is nyomon követhető, pl. Gosztonyi egy 200 fl-os részlete Sebastiano da Lugo tanítómaster elmarat bérét képezte.

⁵¹² AdP 688, 40v-41v (20-21), 801 fl 96 d eredménnyel.

⁵¹³ AdP 688, 44r (23), Vága és Szerdahely összesen 6 fl-ot fizetett.

⁵¹⁴ AdP 688, 46r (25) ápr. 15-ére három plébános szolgáltatott be 62 fl-ot.

⁵¹⁵ AdP 688, 48r-49r (27-28), az egyes oldalak végösszegeit a következő oldal tetején feljegyezte, kivéve a szentkeresztii uradalmat, amelyet legutoljára, külön összesített és az előző oldalon adott a végösszeghez. Summa summarum: 814 fl 71 d.

⁵¹⁶ AdP 688, 51r (30), Patakról érkezett 45 fl 26 d.

⁵¹⁷ AdP 688, 53r-54v (32-34), mindösszesen 1023 fl 73 d értékben.

⁵¹⁸ AdP 688, 57r (36), két település, Gyarmat és Szentgyörgy fizetett összesen 37 fl 40 d-t.

⁵¹⁹ AdP 688, 58r (37), Patak és Nagyszőlős 55 fl-ot szolgáltatott be.

⁵²⁰ AdP 688, 59r (38), 47 fl összértékben.

⁵²¹ AdP 688, 60r (39), 12 fl-ért.

⁵²² AdP 688, 61r (40), eredménye: 132 fl 2 d.

⁵²³ AdP 688, 62v-63r (42), 235 fl 78 d folyt be, amelyből Gúta 32 fl-ja a provizort illette.

⁵²⁴ AdP 688, 65r (44), 8 fl 48 d-ért.

járadék,⁵²⁵ hanem egy öngyilkosságot elkövető kanonok, Ambrus mester hagyatéka áll, amelyet Gosztonyi András prépost szolgáltatott be.⁵²⁶ A gabonakilenceddel folytatódik a rendes jövedelmek sora.⁵²⁷ A következő évre, 1490-re szóló jövedelmekből előre befolyt 800 fl Cécei tizedbérleteiből, valamint a körmöci kamarás malombérletéből együttesen.⁵²⁸ Az egyházi nemesek által fizetett „hadakozási pénz” (*pecunia exercitivalis*) 1489-ben összesen nyolc helyről érkezett. Közös számlán Cétény,⁵²⁹ Verebély,⁵³⁰ Nemesoroszi (*Orozii*), Garamszentgyörgy-Kompa (*Santo Giorgio de Conpa*), a Gyarmathoz tartozó Berekalja,⁵³¹ Bernece (*Bernence*) és Lél,⁵³² majd több lappal később külön a Vas András által beszedett vajjai összeg szintén *pecunia exercitivalle* cím alatt.⁵³³ Külön számlán könyvelte el azonban Pincharo a Szent Márton ünnepén szedett prédialista nemesek cenzusát (*censo di nobili*), amelyen két szék szerepel (Vajka és Lél).⁵³⁴ A két egyházi nemesi számla között kapott helyet a sertésajándék megváltása (*intrada de danari de porzi pro munere*).⁵³⁵ Csejkő farsangi ebédváltása külön számlára került,⁵³⁶ de mivel a korábbi közös számlán már szerepelt, Pincharo egy megjegyzéssel az ebédváltás oldalra irányít és feltünteti, hogy hibáról van szó. Len és bőreladásnak címezte a következő számlaegységet, amelyen bőr nem, csupán két, len eladására vonatkozó bejegyzés szerepel.⁵³⁷ Karácsonyra négy településről érkezett cenzus

⁵²⁵ Bővebben: Nógrády, *Taxa – extraordinaria*; továbbá Szabó 1975. 72–75.

⁵²⁶ AdP 688, 67r, (46), 275 fl folyt be ezen a címen. Annál is érdekesebb ez a címadás, mert nincs nyoma, hogy a Nógrády által bemutatott taxát beszédtek volna ebben az évben, noha a pápai bulla kiállításának borsos költsége indokolta tehetné volna. Csupán 1490-ben és 1494-ben mutatható ki a *taxa extraordinaria*, l. AdP 691, 9r (8); AdP 701, 24r-30r (64-71); AdP 704, 5r (5); valamint Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 101–102.

⁵²⁷ „*Intrada de decime overo none de biave, qualle pagano con danari*” AdP 688, 69r-v (48-49), össz: 366,15 fl.

⁵²⁸ AdP 688, 73r (52).

⁵²⁹ A járadékot innen Torkos János adta át a provizornak. AdP 688, 75r (54).

⁵³⁰ A verebéli egyházi nemesekről bővebben: Ethey, *A verebéli érseki nemesi szék*.

⁵³¹ „*De Giarmath, zoé de una terra chiamata Berekal*” (ibid.).

⁵³² AdP 688, 75r (54), 36 fl 25 d jövedelem folyt be a hét helységből, amelyek közül csupán Verebélyt és Lélét nevezte székeknek.

⁵³³ AdP 688, 88r (68), 47 fl értékben. Pincharo Theodatóhoz hasonlóan gyakran *Bajkaként* utalt Vajka érseki székre, l. AdP 683, 8r.

⁵³⁴ AdP 688, 78r (58) 57 fl 64 d eredménnyel. A provizor két szolgája, Fülöp és Miklós szedte be, mindketten a provizor emberei voltak. Fölmerül a kérdés, hogy a *pecunia exercitivalis* és a *censo dei nobili* egyazon járadék két elnevezése volt-e, vagy netán meg kell különböztetnünk a kettőt. Holub József arra a következtetésre jutott, hogy ugyanazt a hadakozó pénzt kell mindkettő alatt érteni (vö. Holub, *Az egyházi nemesek jogállása* 192), s ezt Fügedi sem vélte másként, vö. Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 90). Jelen esetben azonban Pincharo két külön cím alatt nyitott számlát: *pecunia exercitivalis*, valamint *censo dei nobili a Santo Martino*, mivel feltehetően kétféle forrásból merítette az információt, amelyből az egyik, okvetlenül a provizor volt.

⁵³⁵ AdP 688 76r (56), 17 fl 90 d összértékben. Ebből az érsekségnél 4 fl 90 d maradt, a többi az officiálisok ellátmányául szolgált: a három Vadkert, Püspöki és Szunyogdi, valamint egy pontosabban meg nem határozott *censo moledinorum* Kakas Jánost és társát illetve, Nagy Kelemen Szőlős és Csejkő ajándékváltását szedte be magának, Erdélyi Benedek Cétényből egy sertés árát tartotta meg, míg Horvát Jakab és Damján Nagyker, Udvard és Nyárhida 4 fl-ját osztotta el.

⁵³⁶ AdP 688, 80r (60).

⁵³⁷ AdP 688, 81r (61), 7 fl 87 d-ért.

(Sajópüspöki, Velkenye, Riblénny és Hídvég).⁵³⁸ Önálló helyet kapott egy 380 fl-ról szóló összeg, amelyet Filippo Cavalcanti pápai bullákra szóló megbízása révén visszaadott.⁵³⁹ A pozsonyi bor természetben került elszámolásra,⁵⁴⁰ szemközt, a pozsonyi gabonadézsmát kepeből forintra váltották át.⁵⁴¹

A kötet láthatóan itt elérkezik az első felének végére, mivel négy lap kihagyás után szigorúan kétoldalas (tartozik/követel) számlákkal folytatódik tovább, elsőként három kamarai (körmöci, nagybányai, szebeni) jövedelemmel.⁵⁴² Ezeknél a jobboldalon a befizetett összegeket találjuk, a baloldal csupán formálisan említi a beszolgáltatás jogcímét, de nem jelöl meg semmilyen elvárt összeget.⁵⁴³ Pincharo láthatóan a baloldallal kezdte a bejegyzést, jobboldalon összegezte az előző évi összértéket, majd az év végén beírta a kormányzónak és a provizornak beszolgáltatott pénzek végeredményét, visszaulva ugyanennek a kötetnek az elején szereplő, részletező kontókra. A kamarai számlákat személyekhez kötött számlaegységek követik. Beltrame Costabili kormányzó két külön egységet is kapott, mivel a megmunkált⁵⁴⁴ és a nyers ezüst⁵⁴⁵ önállóan szerepel, ahogy a kötet elején is láthattuk – ez a gyakorlat a későbbi években is megmarad. Mindkét számla a korábbi év végeredményével indul a baloldalon, alatta a tárgyév végi (1489. december 31) összes tétel végeredménye, majd az összegzést követően további hivatkozás a következő év jövedelmi kötetének megfelelő oldalára. Ügyelni kell arra, hogy mindkét számla a baloldalon szerepel, a bevételi kötetben ez kimenő forgalmat jelöl: itt a megmunkált ezüstök munkadíja, illetve a nyers ezüsből munkára kiadott mennyisége értendő alatta. Az érsekség egyik kiemelkedő „üzletfele”, Cécei Kis Máté

⁵³⁸ AdP 688, 83r (63), 65 fl 82 d összértékben.

⁵³⁹ AdP 688, 85r (65), a kiadási kötetben: AdP 689, 205v-206r (181).

⁵⁴⁰ AdP 688, 90v (71), 318 hordó bort szolgáltattak be összességében, s ebből 126-ot osztottak el. Legtöbbet, 50 hordót, a király kapta ajándékba, a királyné Bécsbe tízet, pozsonyi tartózkodása alkalmával elfogyasztásra kettőt, míg a bárók számára, szintén pozsonyi tartózkodásukkor egy hordó bort küldtek. Az esztergomi vár szükségleteire 42 hordót szállítottak át hajón, a pozsonyi intézőknél négy maradt. A falvak számára kocsmáltatásra szánt borok itt nem szerepelnek, noha 192 hordó még rendelkezésre állt.

⁵⁴¹ AdP 688, 91r (71), összesen 13745 kepet gyűjtöttek be, amelyből egy tucat felelt meg egy forintnak, amelynek a negyede az esztergomi káptalant illette. Az általányt fizetőkkel együtt összesen 914 fl 77 d haszon jött így össze. Ebből azonban hiányzik a bérbe kiadott hegyaljai termés jövedelme („de l’afitto di quili di sotto i monti”), amelyet Pincharo megjegyzése szerint az ellenséges németek szedtek be („notta che questo sotto i monti fu scoso per *nemizialamai*” [kiemelés tőlem – KH]). A hivatkozás a kötetben belül Vas András számlájára mutat tovább – AdP 688, 132v–133r (113) – ahol számszerűsíteni kellett volna a bormennyiséget, de az összeg helyét Pincharo üresen hagyta.

⁵⁴² AdP 688, 96v-99r (77-80), év végéig a körmöci összes befizetés 4759 fl 68 d, a nagybányai 2443 fl 90 d, a szebeni 300 fl.

⁵⁴³ Pl. „Camara de Cremizia over camarero de dar questo di primo zenaro tutto quello ha fatto per conto del pisetto et minere dal primo di zenaro 1487, como nel libro A 1488 apar a carte 66” AdP 688 96r (77).

⁵⁴⁴ AdP 688, 99v (80), „arzentí lavorati”: 1488-as végeredmény: 247 fl 92 d, 1489-ban összesen 133 márka 39 pizétum mennyiségben dolgoztattak fel ezüstöt, ami 1344 fl 94 d-ba került. A kettő összesen: 1592 fl 86 d.

⁵⁴⁵ AdP 688, 100v (81), „arzentí in masa”: 1488-as végeredmény: 97 márka, 26 és fél pizétum, 1489-ben összesen 41 márka 21 pizétum.

tizedbérletei követik a kormányzó ezüstszámláit: összesen három számlaegységet nyitott számára Pincharo, amelyek év szerint különülnek el. Elsőként 1488. maradék nagytized részleteit, majd az 1489-es befizetéseket (Zólyom, Liptó, Turóc, Árva vármegyék nagytizedei, Kér és Cétény bortizedei), végül a következő évre megelőlegezett pénzeket – és kétszázezer darab nagy zszindelyt (*cilindri grandi*) 200 fl értékben – mind egy oldalpáron helyezte el Pincharo, bár ez nem volt elegendő.⁵⁴⁶ A tárgyévi teljesítés néhány lappal később tovább folytatódik, ahonnan kiderül, hogy 89 fl híján Cécei sikeresen rendezte is a kikötött bérleti díjat.⁵⁴⁷ A Céceinél is nagyobb volumenű bérlő, Gosztonyi András prépost számlája⁵⁴⁸ szintén az előző év maradékainak teljesítésével kezdődik, 2300 fl összeggel. A prépost 1489-re Verebélyi Gergellyel és társaival közösen vette bérbe Nyitra, Nógrád és Komárom vármegye nagytizedeit 4400 fl-ért, amelyet november 18-ig még 1979 fl hiányzott. A fennmaradó összegnek – valószínűleg itt is helyhiány miatt – új számlaegységet nyitott a számvevő, ahol a korábbi oldalon maradékként feltüntetett összeget (1979 fl) a baloldalon (tartozik) vetítette ki, a jobboldalon pedig folytatta a teljesítések sorát.⁵⁴⁹ A tárgyév végéig még 548 fl folyt be tőlük, tehát adósak maradtak 1431 fl-al. Az előbbiekhöz hasonló Pesti Balázs és Horvát János számlája, akik a gömöri és tornai nagytizedeket bérelték.⁵⁵⁰ Márciusig teljesítették az előző évből fennmaradó hátralékukat (1362 fl 24 d), majd a tárgyévi 2300 fl-ből 1051 fl 7 d-t szolgáltatottak be. Bodméri Barnabás 11 fl-al maradt adós az 1488-as pásztói tizedből, amelyet március 19-én teljesített,⁵⁵¹ de 1489-re már nem vette újra bérbe. Ugyanitt szerepel Nagylúcsei Balázs, aki cétényi tizedéből 30 forinttal maradt el,⁵⁵² és, mivel 1489-ben sem fizetett, az összeget Pincharo átvezette az 1490. év jövedelmi kötetébe.⁵⁵³ Perotto Vesach zólyomi ispán, aki a szőlősi kisebb tizedeket bérelte, Gosztonyiékhoz hasonlóan először az

⁵⁴⁶ AdP 688, 119v–120r (100), az 1488-as eredmény 104 fl 50 d, 1489-hez ezen a számlán 1654 fl 50 d-t könyveltek el, 1490-re 500 fl-ot számítottak be neki előre az 1200 előirányozottból a zszindelyekkel együtt. A Céceivel szemben támasztott igény a baloldalon, az általa teljesített értékek a jobboldalon szerepelnek.

⁵⁴⁷ AdP 688, 130v–131r (111), további 400 fl 50 d-t szolgáltatott be. Érdekes, hogy mennyire elkülönítették az egyes évek bérleti díjait, hogy hiába volt a következő évre már megelőlegezett befizetése, azt a tárgyévibe nem számították bele. Így lehetséges, hogy hátralékkal zárta az 1489-es évet, 1490-et azonban előleggel kezdte.

⁵⁴⁸ AdP 688, 120v–121r (101).

⁵⁴⁹ AdP 688, 128v–129r (109).

⁵⁵⁰ AdP 688, 121v–122r (102).

⁵⁵¹ AdP 688, 122v–123r (103).

⁵⁵² Tőle vehette át a bérletet Cécei.

⁵⁵³ AdP 691, 99v–100r (99). Itt Nagylúcsei Orbán testvéreként utalt rá (*fratello del thesauro*). Az adósságot egyébként sosem adta meg: 1491-ben már 50 fl-ról szólt a tétel, l. AdP 695, 187v–188r (165). Az 1492-es kötet hiányzik, de az 1493-asból kiderül, hogy továbbra is adós maradt, bár újra csak 30 fl-al: AdP 699, 73v–74r (95) – az elveszett 1492-es jövedelmi kötet 88. lapjáról derülne ki, hogy fizetett-e 20 fl-ot, vagy – ami valószínűbb –, könyvelési hibáról volt csak szó. A tartozás utolsóként az 1494-es jövedelmi kötetben bukkan fel, továbbra is kifizetetlenül: AdP 704, 64v (63). Pincharo 1493-ban ismét fivérének (*Blasius Filipi de Ruisk fratello che fu di Urbano episcopo di Agria*), 1494-ben a kincstartó unokaöcsének nevezte (*Blasius Filipi de Roveschia, nepote de Urbano thesauro*).

1488-as elmaradásaival szerepel, majd 1489-re vonatkozóan már Cétény adóját is bérbe vette.⁵⁵⁴ Befizetését Pandolpho Silvestrinek ígérte oda, amelyet Pincharo az istállómaster salláriumaként könyvelt el.⁵⁵⁵ Harmadikként Scheider Péter körmöci kamaraispán (1486–1494)⁵⁵⁶ malombérlete áll a lapok alján, aki köteles 300 fl-át két részletben teljesítette Ambrus nevű szolgálja útján.⁵⁵⁷ A Cesare Valentini által hátrahagyott tételek számláján⁵⁵⁸ a bal oldalon jelenik meg a behajthatlan jövedelem mértéke, amelyet a 1488-as főkönyvből vezetett át a számvevő.⁵⁵⁹ A jobboldalon pedig az év során „felfedezett” korábbi, de a maga idejében el nem könyvelt tételek állnak: a várnagytól előkerült 30 fl-os számla, amelyre Valentinitől kapott pénzt, egy régi hajóvásárlás költsége 10 fl értékben és két 6 forintos költség, amelyet akkori üzletfelek bevallása alapján tudott Pincharo levonni Valentini adósságállományából.⁵⁶⁰ Négy személy, a nápolyi Antonio Branca,⁵⁶¹ Frangepán Bernát modruszi gróf,⁵⁶² Macskási Tárnok Péter zenggi várkapitány⁵⁶³ és Tomori István visegrádi provizor⁵⁶⁴ számlája rendezetlen maradt, csupán a nyilvántartás végett kerültek a baloldali „tartozik” részhez. A jobboldalon csupán a következő évi kötetbe való átvezetésének hivatkozása áll. A firenzei Pier Antonio ellenben rendesen kiegyenlítette adósságát Pesti Szakács Balázson keresztül, egy 30 és fél rőf galambszürke posztóval.⁵⁶⁵ Vas András és társa három hordó „régii” borral adós maradt a korábbi évből, de ez a tétel 1489-ben sem került rendezésre.⁵⁶⁶ Ugyanennek a párosnak a tárgyévi számláján baloldalon több a bejegyzés, mint a jobbon, tehát adósak maradtak Esztergom felé.⁵⁶⁷ Bérelték a pozsonyi és a hegyaljai gabonadézmát – ez utóbbinak még a mennyiségét sem tudták megállapítani a német okozta károk miatt – a vajkai nemesi adót (*taxa exerzitualle*), tartoztak 16 hordó bor árával az elmúlt évből, amelyet Püspökiben adtak el és néhány további tartozásuk is volt a provizor felé. Tárcai János szebeni kamarás

⁵⁵⁴ AdP 688, 123v–124r (104), 1488-ból 130 fl-ot törlesztett, 1489-re 100 fl-ot szolgáltatott be.

⁵⁵⁵ „messer Perotto al incontro dè havere a dì 31 dezembrio ducati centto i qualli lui promette a Pandolpho di Silvestro per conto di suo salario, como in questo apar et nel libro de la usitta a la partita di ditto Pandolpho a carte 120” ibid.

⁵⁵⁶ Személyéről bővebben: Gyöngyössi, Scheider.

⁵⁵⁷ Ibid.

⁵⁵⁸ AdP 688, 124v–125r (105).

⁵⁵⁹ AdP 686, 151v, (131), 452 fl 82 d összértékben.

⁵⁶⁰ Mindezzel Pincharo 402 fl 82 d-ra tudta csökkenteni a hiányt.

⁵⁶¹ AdP 688, 125v–126r (106), 30 fl-al.

⁵⁶² Ibid. 30 fl-al.

⁵⁶³ AdP 688, 126v–127r (107), összesen 45 fl-al. A kölcsönügyletet Francesco Bagnacavallo bonyolította.

⁵⁶⁴ AdP 688, 127v–128r (108), 25 fl-al.

⁵⁶⁵ AdP 688, 126v–127r (107), 39 fl 70 d értékben. Ebből a fajtából egy rőf 1 fl 12 d-t ért.

⁵⁶⁶ AdP 688, 131v–132r (112).

⁵⁶⁷ AdP 688, 132v–133r (113), 1141 fl 54 d-ből 551 fl 94 d-t szolgáltatottak be, 568 fl 46 d-ra maradtak adósak.

100 fl-ot fizetett Beltrame kormányzónak azon egyezség alapján, amelyet még elődjével,⁵⁶⁸ Tamással kötettek.⁵⁶⁹ Közvetlenül utána szerepel Altemberger Tamás számlája,⁵⁷⁰ ahonnan kiderül – az előző számlát is világossá téve –, hogy a pizétum bérleti díjáról állapodtak meg 200 fl összegben 1489. év Nagyboldogasszony ünnepének határnapjára, amelyet azonban Tamás nem teljesített.⁵⁷¹ Nem került a számlára a Tárcai teljesítésére való hivatkozás, de kézenfekvőnek tűnik, hogy ennek a bérletnek a felét rendezte a kamarás. A következő bejegyzés az érsek Magyarországon megmunkált ezüstjövödelmére vonatkozik.⁵⁷² Costabiliéhoz hasonlóan ezen a számlán is a jobboldalon szerepelnek a tételek: az anyag, valamint a munkadíj együttes értéke lett feltüntetve összegszerűen. Beatrix királyné számláján 1488-ra vonatkozó bejegyzések szerepelnek, mind a 14A88-as kötetből átvezetve.⁵⁷³ A jobboldalon Budáról hozott 108 kisebb hordó bor, valamint 12400 darab só, amelyet a királyné több részletben küldött el az esztergomi vár számára.⁵⁷⁴ A baloldalon pozsonyi borokból keletkezett kismértékű adósság, amelyet az általa Budáról küldött borokból leszámítottak.⁵⁷⁵ Csupán a 62 fl 32 d értékű pozsonyi bor tartozásáról szerepel összegszerű megjelenítés a számlán, a többi szövegesen, összegkivetítés nélkül.

Fügedi tanulmányában – éppen ezt a kötetet is alapul véve – a provizori számlát tartotta „pénztárszámlának”,⁵⁷⁶ ahol minden tétel megjelenítésre került. Battyányi István számláján⁵⁷⁷ valóban összegző bejegyzések szerepelnek, amelyek valamiképpen személyéhez kapcsolódtak, felelőse, vagy érintettje volt az adott ügyletnek, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy benne voltak a Pincharo által átvizsgált provizori kötetekben. Az udvarbíró számlájának jobboldalán áll teljes neve és tisztsége, valamint az előző költségvetési évről áthozott

⁵⁶⁸ Itt talán nem hivatali, hanem a bérleményben való elődre gondolhatunk.

⁵⁶⁹ AdP 688, 137v–138r (124).

⁵⁷⁰ AdP 688, 138v–139r (125).

⁵⁷¹ Vö. AdP 686, 150v (129), a megállapodásra l. AdP 686, 150v (129). Tárcai következő évi számlája: AdP 691, 92v–93r (92), erről leolvasható, hogy évi 250 fl bérleti díjjal számolva az ötszázból csupán száz forintot fizetett ki, 400 fl-al adós maradt. Tamásé 1490-től egy évre újra bére vette a pizétumot, amelynek díját akkor rögtön előre lerőta: AdP 691, 94v–95r (94), de az 1488-as elmaradást ekkor sem adta meg.

⁵⁷² AdP 688, 140v–141r (127), összesen 1592 fl 86 d összértékben.

⁵⁷³ AdP 688, 141v–142r (128).

⁵⁷⁴ A királyné rendelkezett a máramarosi sóbányák fölött, vö. Draskóczy, Só 151.

⁵⁷⁵ „30 dezenbro per el prezio di vasi cinquanta otto di vini di Posenio hauti ne l’anno pasatto mandati in Cremizia como nel libro A 1488 apar a carte 57, i qualli vini sua maestà li piglia a conto de qualli dette sua maestà de sasardia como ha referito messer Bernardino Monello per farni notta sua maestà sera pagata de ditti vini” AdP 688, 141v (128) Az itt szereplő Bernardino Monello később az érsekség provizora lesz.

⁵⁷⁶ Fügedi, Az esztergomi érsekség 85. Mivel nem kizárólag Battyányin keresztül történt a pénzforgalom, ezért a pénztárszámlát nem találom olyan szerencsés megnevezésnek.

⁵⁷⁷ AdP 688, 144v–145r (131).

maradvány (403 fl 57 d).⁵⁷⁸ Rögtön alatta Pincharo tisztázta, hogy számítási hiba került az előző évi *salariati* rész végösszegébe, ezért a provizor nevére további 99 fl-ot írt,⁵⁷⁹ amelyet a baloldal kezdőtételeként is megjelenített.⁵⁸⁰ A jobboldalon szerepel még az összes Battyányi által az 1489. évben kiadott összeg végeredménye (11392 fl 24 d), amelyet a kiadási kötetből vezet át Pincharo. A jobboldali tételek mind december 31-ei dátummal szerepelnek és a kötet megfelelő részeire utalnak vissza. Ezeket a befizetéseket az érsekség felé a provizoron keresztül teljesítették.⁵⁸¹ A két oldal közti különbséget (593 fl 74 d) a jobboldal összesítése előtti utolsó tételként jegyezte be a számvevő, baloldalon pedig – az összesítést követően – egészen a lap alján tüntette fel. Ennyi pénzzel folyt be kevesebb Battyányin keresztül, mint amennyit kiadott provizori tisztségében 1489 folyamán. Az összeg nem az érsekség teljes forgalma, csupán a provizort érintő része.⁵⁸²

Philippo Cavalcanti firenzei kereskedő számlája⁵⁸³ a provizoré után következik, rajta ismét megjelenik a pápai bullákkal kapcsolatos megbízatásra kapott összeg maradéka az előző évből átvezetve (jobboldal).⁵⁸⁴ A baloldalon a ruhatárból kivett tételek szerepelnek, mind tárgyév végi keltezéssel. A bejegyzések azonban valószínűleg előbb keletkeztek, vagy szó szerint másolták át őket a kiadási kötetből, mert Bagnacavallo még úgy jelenik meg, mint akinek átadták a vásárolt holmit, azonban öt év közben már elbocsátották az udvari szolgálatból, helyét Tadeo di Lardi vette át.⁵⁸⁵ Az első tétel 40 rőf londoni posztóról szól, amelyet Pincharo

⁵⁷⁸ „Stefano Bachiano provisor di questo archiepiscopatto dè havere a dì primo zenaro ducati quatrozentto tri et dinari cinquantasette per conto di provedidor i qualli lui mostra haver speso di più che non ha scoso et hè per resto di ogni vituaria over debitto per lui creato dal principio del suo servire over fina questo zorno, como nel libro del intrada del'anno 1488 A apar in quello a carte 139” AdP 688, 145r (138). Előző évi számlája: AdP 686, 155v–156r (134) és 160v–161r (139).

⁵⁷⁹ „ditto per uno errore fatto nel calculare di la rasone di l'anno pasatto zoe nela spesa di salariati i qualli voleno esser ducati doamilia novantanove e dinari novantazine, solo fu fatto creditor de ducati doamilia et dinari novantazine sono di errore ducati 99, como in quello a carte 139” ibid. 1488-ban az alkalmazottakra fordított összköltség helyes eredménye tehát 2099 fl 95 d. Az előző kötet eredménye 2000 fl 95 d volt, vö. AdP 686, 156r (134), a részletek a provizori kötetben szerepelnek: AdP 752, 1r–15v (2–16).

⁵⁸⁰ „messer Stefano al incontro de dar a dì 4 febraro ducati novantanove per altri lui è fatto creditore al incontro i qualli dicono esser statto per eror che non fu perché poi revisto meglio i conti soi, fu trovato star bene, como apar per uno conto di man de ditto Bachiano, zoé duc. 99 din.” AdP 688, 144v (138).

⁵⁸¹ A körmöci pizétum, az 1487–1488-as bordézmsa tizedbérlet és cenzus elmaradások, a tárgyévi cenzusok, a sarlói kaszapénz, az ebédváltság, az öngyilkos kanonok hagyatéka, a gabonadézmsa, az egyházi nemesek *pecunia exeritualle* adója, a sertésajándék, az egyházi nemesek cenzusa, az eladott len, a plébánosok cenzusa, a kisebb tizedbérletek és a következő évi előlegek.

⁵⁸² „Stephano Bachian provirose dè havere questo dì, ultimo dezembro per conto di provisorato ducati cinque centto novanta tri e dinari setanta et quatro per uno resto posto per saldo debia dar como apar” AdP 688, 145r (138).

⁵⁸³ AdP 688, 146v–147r (134).

⁵⁸⁴ „Philipo Cavalcanti de dar a dì primo zenaro ducati cinquecento trenta per altri tanti lui hebe per conto de le bolle, como nel libro di l'anno pasatto apar A apar a carte 152” AdP 688, 146v (134).

⁵⁸⁵ Vö. AdP 685, 35r.

a kormányzótól hallott szóbeli értesülés alapján vezetett a könyvbe.⁵⁸⁶ A jobboldal közepére ezzel kapcsolatban azonban helyesbíteni kell az értesülést Bagnacavallo jelentése alapján, mely szerint nem volt mind londoni, csupán 39 és félrőfnyi (1,25 fl/rőf értékben), ráadásul 17 rőf sötétlila (*paonazzo*) posztót is kivettek még, melynek rőfje 1 fl 80 d, ennyivel emelkedik a bejegyzett 80 fl.⁵⁸⁷ Ezt a különbséget azonban nem jelenítette meg számszerűen és nem adta hozzá a jobboldali eredményhez.⁵⁸⁸ E kétféle kelmén túl luccai posztót (*panno lucheso*) és fekete bársonyt (*velutto negro*) vettek még Cavalcantitól. Pincharo a vásárolt tételek összegét (830 fl) a bullára vonatkozó megbízásból fennmaradt pénzzel (530 fl) vetette össze és a maradék 300 fl-ot Cavalcanti felé való tartozásként könyvelte el.⁵⁸⁹ A kiadási kötet alapján feltételezhető, hogy ettől fogva Cavalcanti helyett Ragione Bontempi⁵⁹⁰ útján szerezték be a firenzei eredetű árucikkeket.⁵⁹¹

A 36 tételből álló végső összesítés számláján Pincharo a kötet végeredményeit sorolta fel, amelyeket az érsek tiszttviselői az év során beszédtek.⁵⁹² Az összbevétel ez alapján 22 287 fl 75 d, amelynek főbb része a nagyobb tizedek bérletéből (5481 fl 7 d), valamint a korábbi évek elmaradásainak törlesztéséből gyűlt össze (2 490 fl az 1487. évi elmaradásokból, 4 590 fl 24 d az 1488. évi nagyobb tizedekből).

A kötet többi részétől kissé eltér az utolsó bejegyzés. 1489. augusztus 1-jén Piero Pincharo a királyné megbízásából átadta Drégely várát az új várnagynak, Márkus Péternek.⁵⁹³ Az erről szóló inventáriumi jegyzőkönyv helyben, Drégelyen keletkezett.⁵⁹⁴ Az ezt követő napon készült a főkönyvi bejegyzés ugyanerről az eseményről, de az inventáriuménál kissé rövidebb formában. A lista nem a főkönyvi logika szerint közli a tételek értékét, hanem a leltárhoz hasonlóan, a tárgyak mennyiségét vetíti ki a jobboldali oszlopba.

⁵⁸⁶ „[...] braza 40 di panno di Londra dacordo con el gubernator si como mi dize [...]” AdP 688, 147r (134).

⁵⁸⁷ „Notta che el primo panno hautto da Filippo non fu tutto di Londra, ma gi ni fu braza 39½ a rason di ducati uno e ¼ el brazo, el resto funo braza 17 di paonazo a ducato 1, dinari 80 el brazo a la relacione de Francesco Bagna Cavallo qualli panno asendono ala sopra ditta summa al incontro di 80” AdP 688, 146v (134).

⁵⁸⁸ Hozzá kell tenni, hogy valószínűleg az összeg volt helyes, csupán azon részletek, mint a ruhanemű fajtája és értéke lehettek elnagyoltak a szóbeli közlés miatt, ugyanis a helyesbítés szövege alapján éppen kijön a 80 fl végeredmény ($39,5 \times 1,25 + 17 \times 1,8 = 79,9$).

⁵⁸⁹ Ez utóbbit a következő évben maradéktalanul megtérítették, vö. AdP 692, 119v–120r (128).

⁵⁹⁰ Személyére I. Teke, Bontempi; Kubinyi, Tanulmányok I. 338–344.

⁵⁹¹ Míg Cavalcantinak csak egy hibásan átvezetett és kihúzott számlája van a kiadási főkönyvben, addig Bontempivel 226 fl 22 d összértékű forgalmat bonyolítottak, vö. AdP 689, 191v–196r (167–171).

⁵⁹² „Intrada de danari scosi in questo per man de li officialli del reverendissimo, como qui soto apar e prima” AdP 688, 149r (136).

⁵⁹³ AdP 688, 152r (139). A szöveget részben közli: Nyáry, Hyppolit kódexek 1872, 290. 5.lj. Pincharo Drégelyre utazásának ideje (júl. 19) és költsége (70 dénár) is ismert a kiadási kötet alapján: „19 ditto per spese feze el scrivano, quando andò a Dregel a consignar el castello al novo castellano, dinari setanta” AdP 689, 80v (57).

⁵⁹⁴ AdP 685, 57r-v.

Forrásait tekintve a kötet elsősorban az előző évi párjára támaszkodott, ahonnan a fennmaradó adósságok kerültek átvezetésre, de az elveszett 1488-as kiadási főkönyvre is találunk utalásokat.⁵⁹⁵ Pincharo a tárgyévi adatokat szokás szerint a provizor és az intézők számadásaiból merítette, amelyek közül egyik sem áll már rendelkezésre. A tárgyév kiadási kötetére is találunk kereszthivatkozásokat, de Pincharo a kötetben belüli számlák közti utalásokat vezette a legszigorúbban.

II. 3. 2. 2. 4. Kiadási főkönyv (1489)⁵⁹⁶

Az 1489-es kiadási főkönyv az esztergomiak közül a legterjedelmesebb. A számvevő eredetileg az „14B89 Uscitta” jelzettel látta el, amelyet a külső borítóra ragasztott bőrön vörös tintával is megjelenítettek. A könyv gerincén egy papírcímke az évet és a keletkezés helyét tünteti föl (*1489 Arcivescovado di Strigonia*). Eredeti, a felső sarkokban található lapszámozása az eddigiekhez hasonlóan a bevezetőszöveget követő első számlán indul.⁵⁹⁷ A kötet elejébe ezúttal is egy mutatónak használt ívfüzetet varrtak, amelyen a levéltári föliózás kezdődik. A lapok elvértve szúvasak, a széleik rojtosak, de komolyabb fizikai sérülés nem látható rajtuk. A velencei másolat⁵⁹⁸ igen terjedelmes lett, a 889. oldalon ér véget, ugyanakkor a két kéziratos másolat közül mégis ez az átláthatóbb, követhetőbb. Az index készítésénél a levéltáros szakember láthatóan törekedett a használhatóságra, ugyanis az eredetihez hasonlóan abc rendben fűleket szerkesztett az egyes kezdőbetűkhöz, valamint az eredeti lapszám mellett külön oszlopban feltüntette az adott számla másolatban szereplő oldalszámát, így könnyebben kikereshető egy-egy számla, illetve személy.

Az indexet követően ezúttal nem készült *memoriale*, mint ahogy a bevételi kötetben a tárgyévi adóbérlőkről, hanem egyből a szokásos bevezetőszöveg⁵⁹⁹ következik az invocációval, a kötet fizikai leírásával, gazdájának (Hippolit) és szerzőjének (Pincharo) megjelölésével, típusával, forrásainak felsorolásával,⁶⁰⁰ tartalmával, a megszokott fohással, végül a jelzettel (14B89 Uscita). A lapszámra pontos felosztás leírására ez alkalommal nem került sor, amely, különösen a személyi résznél, megnehezíti a könyv használatát.

⁵⁹⁵ AdP 686.

⁵⁹⁶ Eredeti: AdP 689 *Libro di uscita* (29x22 cm, 226 fólió), kéziratos másolatok: MTA Ms. 4996.9, 4997.4. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Vest. 457, 503, 2156. Régi modenai jelzete: Reg. 8. Az eredetije nem volt a kezemben, leírását a mikrofilm és a kéziratos másolatok alapján adom.

⁵⁹⁷ Ezekre minden hivatkozásnál zárójelben utalok.

⁵⁹⁸ MTA Ms. 4997/4. A másoló munkáját 1910. júl. 25-én fejezte be.

⁵⁹⁹ AdP 689, 24r, l. Kuffart, Bevezetés, 78; Kuffart Introduzione, 222–223.

⁶⁰⁰ „sigondo che mi constarà per li libri overo polize del provisore et thesaurero overo de altri officiali che de comissione del reverendissimo per spendirano” *ibid.* Ebből is látszik, hogy a korábbi évekhez képest Pincharo már nem kizárólag a provizort jelöli meg az udvari költségek kezelésével.

Három nagyobb egységre osztható ezt követően a kötet: a konyha részletes és az egyéb tisztviselők nem részletezett költségei kinek-kinek írásos számadása (*registro*, *squarzo*, *vacchetta*) vagy parancsa (*mandato*) alapján,⁶⁰¹ az udvar kiadásai 28 féle tárgy szerinti számlán kimutatva;⁶⁰² végül személyek számlái⁶⁰³ többféle cézzal: alkalmazottak feltételei és elszámolása, katonák költségei, főbb udvari tisztségviselők elszámolása, kölcsönügyletek. A könyv legvégén összesítések, eredménykimutatások, kivonatok vannak.⁶⁰⁴ A tárgyi számlák lapalji hivatkozása a 195. lapra mutat, ahol végösszesítés áll. Jól látható, hogy az udvar alkalmazottai és a katonák elszámolása miatt a kötet terjedelme jelentősen megnövekedett. Ez lehetett az oka annak, hogy Pincharo a következő évtől (1490) már egy külön *Libro dei salariati* nevű könyvet is nyitott kifejezetten az *uscita* kötetek alegységeként.⁶⁰⁵

Battyányi provizor napi konyhai számadásának összegeit Pincharo szintén napi szinten, egy összefüggő számlasorozaton átemelte a főkönyvbe, ahol egy hónap egy oldalon került kimutatásra, a végeredmények pedig a következő hó fejlécén újra megjelentek, s így december végén az egész év esztergomi konyhaköltsége kijött.⁶⁰⁶ A részletező konyhai kiadások végeredményét Pincharo továbbvezette egy olyan számlára, ahol más tisztviselők összesített költségeit is feltüntette.⁶⁰⁷ Francesco Chiuppo vacchettája bizonyára az akkori *Guardaroba* kötet⁶⁰⁸ lehetett, a költség pedig a személyzet ruházatának havi költsége.⁶⁰⁹ Chiuppo márciusban megbetegedett, néhány napig helyettese, Mátyás deák saját füzetébe vezette kiadásait.⁶¹⁰ Ezen a számlán szerepel még Tadeo di Lardi három *mandatója* alapján elszámolt, pénz⁶¹¹ és Niccolò Comiti sáfár három regisztruma, amelyeket Costabili kormányzó jóváhagyott.⁶¹² Ezt a részt követik a tárgyi számlák, amelyeket Pincharo a provizor egy, feltehetően az AdP 752-eshez hasonló számadása alapján részletezett. Az első

⁶⁰¹ AdP 689, 25r-31r (1-7).

⁶⁰² AdP 689, 33r-114v (9-90).

⁶⁰³ AdP 689, 115v-219r (91-194).

⁶⁰⁴ AdP 689, 219v-225r (195-[200]).

⁶⁰⁵ AdP 755.

⁶⁰⁶ AdP 689, 25r-30v (1-7), a konyha 1489-es összkiadása 598 fl 87½ d volt. Részletesebb ismertetése l. AdP 753-as kötet leírásánál.

⁶⁰⁷ AdP 689, 31r (7).

⁶⁰⁸ Esztergomból csak 1492-től áll rendelkezésre ruhatári számadáskönyv, de – már csak az Inventárium terjedelmes listái alapján is – szinte bizonyos, hogy a korábbi ruhatárnokok, Francesco Bagnacavallo és Tadeo di Lardi is vezettek saját összesítéseket, kimutatásokat.

⁶⁰⁹ *Adiutante de camara*, az indexben: *de guardaroba e safar*. 1487. jún. 18 – 1489. júl. 11-ig állt alkalmazásban, amikor elbocsátották, mert haza akart térni (*fu licenzio perché volse repatriar*), vö. AdP 689, 144r (119). Ennek ellenére még szerepel a következő két év bérezettjei közt.

⁶¹⁰ Chiuppo januárban 135 fl 2 d-t, februárban 79 fl 8 d-t költött, Mátyás deák 54 fl-ot. Francesco márciusban újra szolgálatba állt, ekkor 130 fl 74 d-t, áprilisban 123 fl 62 d-t, májusban 157 fl 11 d-t adott ki.

⁶¹¹ 42 fl 7d.

⁶¹² 1101 fl 49 d költséggel, amely az utazó érsek és kíséretének ellátását szolgálta, vö. AdP 689, 210r (185), ahol a harmadik bejegyzésnél ez áll: „per la cucina del reverendissimo a minudo fora de Strigonio, zoé in Buda”.

számla az alamizsnákról, kegyes felajánlásokról szól.⁶¹³ Ezt követik a hordóvásárlással és készítettéssel kapcsolatos kiadások,⁶¹⁴ a maróti kastély javítási költségei,⁶¹⁵ a gyertya, olaj és viaszvásárlások az érsek és a Szent Adalbert székesegyház számára,⁶¹⁶ az esztergomi vár és a hozzá tartozó egyéb helyek építési és javítási kiadásai,⁶¹⁷ és az érseki ruhatár számára vásárolt áruk.⁶¹⁸ Battyányi provizor konyhakönyvének végén található tematikus számlák szolgáltak elsősorban forrásul a soron következő számláknak. Címüket Battyányi kötete alapján adhatta Pincharo, de nem minden esetben fedik az alattuk felsorolt tételek tartalmát. Míg a levágásra szánt élőállat (*bovi et bestiami vivi conperati*)⁶¹⁹ egynemű bejegyzéseket tartalmaz, addig *grasa over musaria* cím alatt vegyes vásárlásokat találunk, főként a királyi pár érkezésének kapcsán.⁶²⁰ Többek közt valóban különféle húsárakat (pl. marhanyelv, pulyka, fácán, kappan stb.), sajtot, borsót és más ínyencségeket részletez, de ezek közé egyéb kiadások is keveredtek, mint pl. fa, papír, méhkas, a konyha számára káposztát felvágó éjjeliőrök munkadíja, tehát közel sem csupán hús és zsír áll a számla négy oldalán. Fűszerek, édességek és cukorvásárlás (*spezie, confezione e zuchari*) alatt ismét vegyes kiadások állnak szintén négy oldalon, de ezúttal a tételek jobban tükrözik a címet.⁶²¹ Egy közbenső számlaegység a Hippolit személye számára és a kocsik elé vásárolt lovakat rögzíti,⁶²² amely kiegészíti az Inventárium hiányzó éveit, ahol 1488 és 1493 között nincs a lovakról semmilyen

⁶¹³ AdP 689, 33r (9), végeredménye: 19 fl 77 d.

⁶¹⁴ AdP 689, 36r (12), 30 fl 69 d értékben.

⁶¹⁵ „Fabricha di Maroth” AdP 689, 37r (13), okt. 9 és dec. 30 között összesen 45,19 fl-t fordítottak e célra.

⁶¹⁶ AdP 689, 44r-v (20-21), a templomi világításról főként Mohorai Gergely gyertyakészítő gondoskodott. A vár számára a provizor, míg az érseknek Bagnacavallo vett gyertyákat és fáklyát. Mindez összesen: 166 fl 18 d.

⁶¹⁷ AdP 689, 47r-52r (23-28), 511 fl 85 d értékben, december hónap költségei pedig a kötet egy későbbi lapján szerepelnek: 87r-v (63-64), mindösszesen: 872 fl 30 d. A számlán szerepel többek közt a kövesdi és a „dunai” malom javítása. A verpéci malmon különösen sokat dolgoztak márciusban, agyagot és földet is hordattak ide, kemencét építettek, s a forrásánál is 35 „kisebb munkás” (*35 laboratorii picoli*) dolgozott. A vár hídjához deszkát vettek, illetve ólmoz az üvegablakokhoz stb. Kaza György tevékenységére is itt találunk először adatot, AdP 689, 47v (24), bővebben: Voit, Kaza György.

⁶¹⁸ AdP 689, 53r-56r (29-32), majd a kötet végén még egy oldal: 109r (85) mindösszesen 1882 fl 86 d. Az összes tételt dec. 31-ei dátummal számolták el, látható, hogy Tadeo di Lardi kincstárnok, ruhatárnok mandátumainak átmásolása év végén történt. A tételek Lardi személyi kontójára mutatnak tovább: AdP 689, 208v-209r (184).

⁶¹⁹ AdP 689, 57r-v (33-34), összesen 417 fl 32 d. Az AdP 753, 191r-ről egy tétel (4771), 199r-v teljes egészében (4844-4856) ennek a számlának a tételeivel egyezik.

⁶²⁰ AdP 689, 60r-61v (36-38), végeredménye: 320 fl 21 d. AdP 753, 185v-ről egy tétel (4685), 186r-ről négy tétel (4692, 4696, 4699, 4700) származik a provizor konyhakönyvéből. Feltehetően Pincharo összefésülte a provizor kiadási kötetéből és más intézőktől származó adatokkal.

⁶²¹ AdP 689, 67r-68v (43-45), 285 fl 90 d összértékkel. Ezúttal a két utolsó bejegyzést leszámítva kizárólag Battyányi konyhakönyvéből származnak az adatok: AdP 753, 185r-187r (4647-4763). Pincharo számlájának utolsó tétele az Eleonora d’Aragona által küldött fűszerekre és orvosságokra vonatkozik 90 fl 46 d értékben, amelyet a számvevő itt 1489. febr. 20-ára keltez, bár a két ládikát az Inventáriumba 1488-as évszámmal vezette be. Vö. AdP 685, 16v, 40v-41r és 42v-43r.

⁶²² AdP 689, 65r (41), összértéke: 120 fl 67 d.

feljegyzés.⁶²³ A szolgák öltöztetésének költségei Pincharo itt megjelenő adatai alapján 72 fl 93 d-t tettek ki,⁶²⁴ harmadannyit, mint amennyit édességekre fordítottak. A tél végén megbetegedett Makrai Benedeknek az érsekség 1 fl 15 d segélyt adott február 1-jén.⁶²⁵ Az esztergomi vár felszerelésére fordított pénzek összesen 137 fl 3 d-t tettek ki, amelyben vegyesen hadi felszerelés (salétrom, nyílpuska alkatrész), egy mozsárágyú javíttatása, kocsi-, kocsiponyva-, hajó és bárkavásárlás, óntányérok, egy nagy vaslánc, három kristályserleg stb. is található.⁶²⁶ Kilenc oldalt foglal el a lovas és kocsis futárok, fuvarosok kiadásai, ahol az adott kiadásnál Pincharo többnyire rögzítette a küldetés célját is.⁶²⁷ Ezek közt az első Porkoláb Lászlóhoz küldött Kelemen, akinek az érseki pecséhez szükséges aranyat kellett elhoznia. A számlán még tiszték, szolgák utazási, a provizor embereinek szállítmányozási, a levélvivők és a vár jövedelmeinek beszedésére indulók költségei egyaránt fellelhetők, tehát a következő számlafüzérrel, a vár jövedelmeinek kezelési, behajtási költségeivel mutat rokonságot. Ez utóbbi hat oldalon keresztül folytatódik,⁶²⁸ és valóban találunk közte behajtással kapcsolatos kiadásokat, pl. a cenzust be nem fizető pilisi apát megbüntetésére kiszállt újvárosi plébános útiköltségét.⁶²⁹ Nagyobb részben azonban inkább az udvar szükségleteit kielégítendő szén, fa, bor, gabona, széna, élőállat várba való szállítását taglalja, s belekeveredett pl. Perotto Vesach hajóztatásának díja is.⁶³⁰ A királynéra fordított költségek 1489-ben 286 fl 40 d-ra rúgtak,⁶³¹ amelyből a szokásos bor- és márványszállítás mellett a legnagyobb tétel, 200 fl, a királyné adósságának megtérítése volt István borbély (*Stephano barbiero*) felé. Tizedbérletekkel kapcsolatos fizetési meghagyásokat rögzített Pincharo a következő számlaegységen, amelyek nem voltak behajthatóak s így a kiadási kötetbe kellett áthelyezni őket a könyvelés logikája szerint.⁶³² Rendkívüli költségeket áprilistól kezdve számoltak el, ekkor érkezett a királyi pár és Hippolit Bécsből Esztergomba és nagyrészt az

⁶²³ Vö. AdP 685, 32r-33r.

⁶²⁴ AdP 689, 70r-v (46-47).

⁶²⁵ „Subvencione datta in dono a li officiali del castello” AdP 689, 73r (49).

⁶²⁶ AdP 689, 75r-v (51-52).

⁶²⁷ AdP 689, 78r-82r (54-58), összesen 295 fl 28 d értékben. Sok adatot tartalmaz Pincharo, Battyányi és más tiszték és embereik mozgására vonatkozóan, amelyből kirajzolódik az udvar mozgalmas élete.

⁶²⁸ AdP 689, 83r-85v (59-62).

⁶²⁹ „ditto (nov. 9) per contadi al plebano di Nova Città mandato a Pelise per amonire lo abatte che non paga el censo suo” AdP 689, 85r (61).

⁶³⁰ Nehéz is élesen elválasztani a két tárgyat, mert ha az élet úgy hozta, a rakomány mellett egyben utast is magukkal vittek, mint pl. Bonaventura testvért, akit a szőrméket szállító hajón utazott Budára 1489. okt. 5-én. Vö. AdP 689, 84v (61).

⁶³¹ AdP 689, 90r (66).

⁶³² AdP 689, 92r (68), a két tételből előbb 100 fl Cécei Kér falura vonatkozó bérletét érinti, amelyet valamilyen kár (*tempestato e distrutto*) miatt nem lehetett beszedni; 7 fl pedig a korábbi istálló mestert. Ez utóbbiról a hivatkozás alapján a bevételi kötet ad valamivel bővebb információt: a hegyaljai szőlő dézsmáját szedhette volna be az istálló mester bére gyanánt 7 fl értékben, vö. AdP 688, 41r (20).

ahhoz kapcsolódó vásárlásokat, szolgálattételeket részletezte, olykor borralalóval (*beverazo*) is kiegészítve.⁶³³ A zabvásárlásnak három oldalra nyúló számlája van 446 fl 69 d végösszeggel.⁶³⁴ A kötet többi részétől eltérően nem Esztergomban, hanem – fejléce szerint – Budán kelt, Bagnacavallo szénvásárlásainak címzett részletező számla.⁶³⁵ Bagnacavallót június 19-én bocsátották el szolgálatából és a ruhatár kezelését átadta Tadeo di Lardinak, amelyről jegyzőkönyv is készült.⁶³⁶ Valószínű, hogy emiatt tartózkodott Pincharo is Budán, ahol Bagnacavallo többi számadását is átnézhetette, a főkönyvbe emelhetette. Egyébként a szénvásárlások vezetését ezen a számlán a ruhatárnok távozása után is folytatta a számvevő. A pozsonyi dézsmaszedők költségeit ebben az évben Vas András számadása alapján vezette a főkönyvbe a számvevő.⁶³⁷ A saját termelésen túl még 250 fl 7 d értékben vásároltak bort a vár számára, valamint előkelőbb szerémi bort a vár olyan magas rangú vendégeinek, mint áprilisban a királyi pár, decemberben pedig a bajor herceg.⁶³⁸ Az érsek nemes officialisaiból álló bandérium rendes éves költsége 1087 fl 63 d-ra rúgott 1489-ben, amelyet a 11 officialátus szerint tizenegy, 5–11 lovasból álló egység, összesen 96 fő alkotott.⁶³⁹ Bevetéskor ráadásként kaptak havi 3 fl-ot lovanként és kiegészültek még néhány trombitással és a pozsonyi intézőkkel: augusztus 8-án összesen 114 főt mozgósítottak, hogy vonuljon fel fegyverrel a király oldalán.⁶⁴⁰ Két hónappal később, október 9-én ismét fegyverbe hívták az érseki sereget.⁶⁴¹ A kancellária költségeinek címezte Pincharo a szükséges papír, tinta,

⁶³³ AdP 689, 94r-95v (70-72), összesen: 1421 fl 21 d. A legtöbbet a királynak adományozott aranyozott serlegekért (300 fl + 104 fl) és kristályokért (596 fl) fizettek.

⁶³⁴ AdP 689, 97r-98r (73-74). A megvásárolt zabot sokszor a távol lévő érsek után kellett szállíttatni. Bécsi tartózkodásakor Niccolò Comiti sáfár helyben vásárolt zabot.

⁶³⁵ AdP 689, 100r (76), végeredménye: 60 fl 73 d.

⁶³⁶ Vö. AdP 685, 35r.

⁶³⁷ AdP 689, 101r (77), 551 fl 94 d összértékkel.

⁶³⁸ AdP 689, 103r-v (79-80).

⁶³⁹ „Spesa anuale provisione di nobili per parte e prima” AdP 689, 105r (81) A tizenegy csoport vezetője 1489-ben: Endrédi Sós Péter, Marcaltői Demeter, Balog Detre és Recsi Tamás, Kakas János és Bucsányi Mihály, Kalonda Péter, Kovácsi Miklós és Balog János, Tóth Kelemen és Dezső Miklós, Erdélyi Benedek és Pincés János, Nagylúcsei Demjén és Horvát Jakab, Márkus Péter drégelyi várkapitány, illetve Lépes Bernát.

⁶⁴⁰ AdP 689, 106r (82). A bevetésre külön zsold járt nekik, lovanként 3 fl, amely alapján kiszámítható, hogy másfél havi „bevetési díjat” fizettek ki nekik ez alkalommal. Összesen 531 fl 50 d-ba került a mozgósítás. Mivel háború ekkoriban nem volt, feltehetően reprezentatív szerepe volt a sereg összehívásának vagy Mátyás királynak III. Frigyes császárral folytatott tárgyalásai során, vagy Alamizsnás Szent János ereklyéinek fogadása alkalmából.

⁶⁴¹ AdP 689, 106v (83), összesen 626 fl-ot fizettek, feltehetően ugyanúgy másfél havi zsoldként. Itt a lovasok számát nem részletezte Pincharo, de a kifizetések nagyságrendje alapján feltehető, hogy ez nem sokat változott augusztushoz képest.

pecsétviasz vásárlását, füzetek kötetését.⁶⁴² A Nagybányán és Körmöcön megmunkált ezüstitárgyakért összesen 1344 fl 94 d-t fizettek.⁶⁴³ A tárgyi számlák ezzel véget érnek.

A személyek számlái szokás szerint kétoldali könyveléssel folytatódnak.⁶⁴⁴ Az alkalmazottak esetén, a jobboldalon a kikötött, megállapított kondíciók, illetve az a jogcím, amely alapján a számlaalanynak pénzügyi kapcsolata volt az udvarral, baloldalon pedig a ténylegesen megvalósult kifizetések állnak. Pincharo a baloldalon előbb visszamenőlegesen, mintegy göngyölegösszegként feltüntette a korábbi összes kifizetéseket, majd hozzáadta a tárgyévieket. A következő évre történő utalásokat Pincharo a jobboldalon helyezte el, s ez minden funkcionárius esetében 1490-es *Libro dei salariati* kötetre mutat (AdP 755). A baloldali számlarész – az összegzés alatt elhelyezett *notaban* – követte azt is, hogy az adott személy megkapta-e a kikötött ruházatát, s ha nem, mennyit kell még kapnia. Ehhez nem jegyzett fel hivatkozást a számvevő, pedig Francesco Chiuppo ruhatárnok is vezetett nyilvántartást, ahogy erre épp a jelen kötetben a számvevő maga is hivatkozott.⁶⁴⁵ A személyi részhez ebben a kötetben különösen nagy segítséget jelent az ívfüzetben álló index, valamint Pincharo kivonatai (*extratto*),⁶⁴⁶ ugyanis a megnövekedett számú alkalmazott meglehetősen terjedelmessé tette a könyvet. A kivonat alapján 154 személynek (és több esetben társaiknak) a számvevő számítása szerint összesen 5531 fl 50 d-t fizettek ki 1489 folyamán. A személyek mellett a tárgyi számlákról is készített összefoglalást, amelynek eredménye 11797 fl 22 d lett. E két végösszeghez Pincharo még hozzávette a bullák költségét (5024 fl), valamint Cesare Valentini tartozásait (212 fl 4 d), így mindösszesen 22564 fl 76 d végösszeget kapott, amely az érseki udvar teljes, 1489. évi kiadását jelentette.

Az alkalmazottak között egyébként jóval több számla szerepel, mint ahány bérkifizetés az erről szóló kivonaton. Pincharo kihagyott néhány embert az összesítésből, pl. az Albert salétromos mester számára adott fizetést átvezetette a vár felszereléseinek számlájára,⁶⁴⁷ Ambrus maróti mészáros bére pedig a többi mészárossal együttes számlán is megjelent már;

⁶⁴² AdP 689, 111r (86), összköltség: 15 fl 50 d.

⁶⁴³ AdP 689, 114r (89), ez a költség gyakorlatilag teljességében aranyozott, vagy aranyozás nélküli ezüst lószerszámokra ment el.

⁶⁴⁴ AdP 689, 115v-219r (91–194), a számlák részletes bemutatására a dolgozat terjedelmi korlátai miatt nincs mód, de adatait a továbbiakban felhasználom. Fügedi tanulmányának mellékleteként közölt, a személyzetről szóló összefoglaló táblázat ennek a kötetnek a személyi kontói alapján készült (Fügedi, Az esztergomi érsekség 552–553), majd feltehetően ebből állította össze azt az impozáns ábrát is, amely az érsekség udvari felépítését szemlélteti (Fügedi, Uram királyom 120).

⁶⁴⁵ Vö. AdP 689, 31r (7).

⁶⁴⁶ AdP 689, 221r-223v (196–199).

⁶⁴⁷ A mester számlája: AdP 689, 183v–184r (159), összesen 32 fl 30 d-t kapott kézhez, amelyet Pincharo dologi költségként kezelt, hozzáadva valószínűleg az anyag árát is és az így kapott 55 fl-ot átvezette a felszerelések számlájára: AdP 689, 75v (52).

valamint, ha a baloldalon nem szerepelt kifizetés, a kivonatba sem került be az illető. Olyan személyek is felbukkantak, akik a tárgyévben alkalmazásban már nem álltak, de korábbi tartozás miatt történt számukra valamilyen kifizetés, vagy a régi tartozásukat tartották nyilván pl. Ősy László 1487–88 között volt a bandérium tagja.⁶⁴⁸

A tisztek számlája alapján jól körvonalazódik, hogy a ferraraiak a hazai gyakorlatot hogyan próbálták Esztergomban is követni: a kormányzó írásbeli megbízása (*mandato*) alapján vettek fel pénzt Bagnacavallo kamarástól különféle ügyekhez, amelyet az adott tiszt a saját füzetébe (*squarzo*, *vacchetta*) feljegyzett és a számvevő előtt bemutatott, aki azt elkönyvelte a megfelelő főkönyvi résznél. Megbízást, parancslevelet Beltrame Costabili és Tadeo di Lardi adott ki,⁶⁴⁹ a többi tiszt számadási füzetet vezetett. A költségvetést kezelő tisztek számára Pincharo legalább két számlát nyitott: az egyikben bérük kifizetését vezette s a kötetben hamarabb kapott helyet, a másik pedig „hivatali” számlaként működött, amelyen az általuk kezelt jövedelmi és/vagy kiadási tételeket rendezte s a végelszámoláshoz közeli oldalakra került.⁶⁵⁰

A kötet forrásai az előző évi főkönyveken túl Battyányi provizor konyhai számadása⁶⁵¹ és kiadási kötete(i), Francesco Chiuppo elszámolása (*vacchetta*, *squarzo*), aki feltehetően az 1489. évi ruhatári számadást vezette (*guardaroba*),⁶⁵² Mátyás deák írása, Tadeo di Lardi megbízásai, Niccolò Comiti sáfár 3 db regisztruma, amelyeket a kormányzó jóváhagyott, valamint Beltrame Costabili füzete és parancslevelei.

⁶⁴⁸ AdP 689, 154v–155r (130), érdekes módon Pincharo mégis részletesen leírta a számára kikötött feltételeket a jobboldalon: havi 12 fl-ot utaltak ki neki, azaz felfegyverzett lovanként 2 fl-ot (tehát 6 lóval szolgált a bandériumban). 1489-ben könyvelt el neki Pincharo egy 1488-ban készített galamszürke posztóruhát 10 fl áron. Szolgáltatának kezdete (1487. aug. 7) óta így összesen 135 fl-ot fizettek ki számára.

⁶⁴⁹ Utóbbi feltehetően azért, mert budai háznagy is volt amellet, hogy a kincstárát felügyelte, s mivel Pincharo főként Esztergomban tartózkodhatott, kettejük közt ezekkel a parancslevelekkel lehetett gyorsabb és hatékonyabb a napi ügyintézés, nem pedig egy Lardi által vezetett számadás alkalmoszerű átírásával.

⁶⁵⁰ Hat ilyen tisztviselő fordul elő 1489-ben: Beltrame Costabili kormányzó 3422 fl 23 d bevételt és 3160 fl 10 d költséget számolt el (a számlák logikai sorrendjében): AdP 689, 203v–204r (179), 206v–207r (182), 189v–191r (165–6). Battyányi István udvarbíró neve alatt 11392 fl 24 d lett feltüntetve: AdP 689, 199v–200r (175), 201v–202r (177), számlája sallaristaként: AdP 689, 196v–197r (172). Francesco Bagnacavallo kamarás és ruhatárnok leváltása (jún. 19) nagy elszámolást és leltározást vont maga után: A teljes ruhatári leltár: AdP 685, 35r–46r. A főkönyv szerint 2100 fl 73 d-ról számolt el összesen (a számlák hátulról előrefelé haladnak), amelyből 1578 fl 71 d-t a tárgyévben a kormányzó utalt ki neki a kifizetések teljesítésére, a többi előző évből maradt: AdP 689, 204v–205r (180), 210v–212r (186–187), 213v–217r (189–192). Távozásakor kétévi szolgálat után teljes járandóságát összeszámolták (300 fl-ot), s kiegyenlítették a hátralékot: AdP 689, 139v–140r (115), az elbocsátás idején 178 fl 50 d-t fizettek ki neki, hogy meglegyen a 300 fl. Francesco Chiuppo ruhatári segéd és sáfár 655 fl 92 d-t adott ki: AdP 689, 198v–199r (174). Niccolò Comiti sáfár számlájának baloldalán áll a fedezet (1105 fl 24 d), jobboldalon a költségek (1138 fl 42 d), amelynek különbsége negatív, a sáfár 33 fl 18 d-ral több költséget számolt el, mint amennyi fedezetet a nevére jóváírtak a kincstárból és a kormányzótól, vö. AdP 689, 209v–210r (185). Tadeo di Lardi budai háznagy és kincstárnok neve alatt 3063 fl 50 d kiadást könyvelt el Pincharo folytatólagos számlákon: AdP 689, 197v–198r (173), 198v–199r (174).

⁶⁵¹ AdP 753.

⁶⁵² Pl: 1489. okt. 9-ei feljegyzés: „como ala vacheta di la guardaroba” AdP 689, 138v (114).

II. 3. 2. 2. 5. Jövedelmi főkönyv (1490)⁶⁵³

Az 1490-es bevételi főkönyv eredeti bőrkötését bár szúrágta, de egyben megmaradt, fejlődésén Pincharo jelzete látható: *Intra 14C90*. A borító belső oldalán két sorszám is áll, 10 és 71. Az előbbi illeszkedik a korábbi, modenai sorozatba, utóbbi szerepe ismeretlen. A lapok hiánytalanul megvannak, fizikai állapotuk kielégítő, bár néhol foltosak és a szű az első és utolsó oldalakat sűrűn átluggatta, de a szöveg jól olvasható, nem fakult ki. Pincharo szokásos lapszámozása ezúttal nem az első számlánál, hanem már a bevezetőszöveg oldalán elindul.⁶⁵⁴

A korábbi években használt bevarrt ívfűzet helyett ezúttal mindössze az első lapon,⁶⁵⁵ két oszlopban helyezte el a számvevő a kötet mutatóját, amely se abc, se tárgyi sorrendet nem követ, a könyv lapjainak menetét is csak annyiban, hogy az első oszlop a tárgyi számlákat, második a személyeket (hiányosan) sorolja.⁶⁵⁶ Az index hátoldalán áll a jövedelmi köteteknél használatos tizedbérleti összegző feljegyzés (*memoriale*).⁶⁵⁷ Pincharo a bevezetőben először Istenhez, Szűz Máriához és Szent Adalberthez fohászkodott, leírta a könyv formáját (*in forma piccola*) és fizikai felépítését (*ha cartte centto et disette signatte*), kötését, megnevezte urát, az érseket, majd bemutatkozott és megadta, hogy a provizor és más tisztek által szedett jövedelmeket, valamint az udvar adóseit fogja rögzíteni. Ezt követően újra Istenhez fordult elmaradhatatlan imájával,⁶⁵⁸ végül feltüntette a könyv jelzetét (*14C90 de intrada*). Ismét csak szokásosnak mondható, hogy az előző évről elmaradt tételek számlájával indul a tárgyi számlasor.⁶⁵⁹ A lapok alján a kötet utolsó oldalára mutató hivatkozás áll (*Posto in questo a*

⁶⁵³ Eredeti: AdP 691 *Libro di entrata* (31x22cm, 118 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4996.10. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8617. Vest. 366, 2161. Régi modenai jelzete: Reg. 10.

⁶⁵⁴ A számvevő oldalaira a kötetek egymás közti és belső hivatkozásai miatt ezúttal is zárójelben fogok utalni, bár a szám közelít a rektó-verző számhoz.

⁶⁵⁵ AdP 691, 1r.

⁶⁵⁶ Rövidsége – összesen 62 cím – és a lapszámok megjelölése miatt bizonyos mértékig mégis hasznos segédlet a tartalommal való eligazodáshoz.

⁶⁵⁷ AdP 691, 1v, ezúttal csupán a nagytizedeket vette sorra részleteiben Pincharo: az érsekség három nagyobb ügyfele ebben az évben Gosztonyi András volt, aki a nógrádi, a nyitrai és a komáromi tizedeket vette bérbe 4300 fl-ért, Ambrus deák esztergomi bírósé a gömöri és a tornai tizedek lettek 1950 fl-ért, valamint Cécei Kis Máté, a zólyomi, a lipóti, a turóci és árvai tizedek bérlője 1300 fl értékben. A körmöci malombérlet az előző évben már mind befolyt, amelyre Pincharo visszautalt: AdP 688, 73r (52). A pozsonyi dézsmára és a kisebb tizedre csupán egy-egy hivatkozást tett, előbbi a 48, utóbbi a 32. lapra mutat: AdP 691, 49r (48) és AdP 691, 33r (32).

⁶⁵⁸ „Che lo onipotente Idio et la gloriosa verzene mi conzeda el bene principiare meglio seguire et ottimamente finnire com onore et salute de l’anima mia et com gratia del reverenissimo et illustrissimo signore mio.” AdP 691, 2r (1), Kuffart, Bevezetés 78–79; Uő, Introduzione 223.

⁶⁵⁹ Elsőként Gosztonyi András, Pesti Szakács Balázs, Török Mihály, a pilisi apát és Vas András tizedbérlelők befizetései összesen 3074 fl 87 d értékben: AdP 691, 3r-v (2-3), majd a hat településről érkező 50 fl 32 d karácsonyi cenzus: AdP 691, 4r (3). Az 1489-es vizaeladás után további 74 fl 24 d, a sertés és ökor ajándékváltásából 11 fl 37 folyt be: AdP 691, 4v (4). Az ebédváltásból további 4 fl, a vámjövedelmekből pedig 10 fl 96 d maradt 1490-re: AdP 691, 5v (6). A kocsmáltatást is ide sorolta Pincharo: az 1489-es borok eladásából a tavasz és a nyár folyamán összesen 268 fl 66 d-ra tett szert az udvar. Battyányi nyolc hordó bort

carte 118), ahová Pincharo a számlák végösszegeit vetítette ki. 26 db, tárgyévi jövedelemre vonatkozó bejegyzés követi az 1489-es elmaradásokat.⁶⁶⁰ Az első a királyi adók (április-május folyamán rendkívüli hadiadó, december 20-án kamarahaszna) saját használatra történő beszédését rögzítette, amelynek jelentős részét Ostffy Ferencnek⁶⁶¹ adták át.⁶⁶² A tárgyévi nagytizedek részleteiből összesen 3342 fl folyt be.⁶⁶³ A Körmöcről származó jövedelmek közt április 27-én a pizetárus András nevű famulusán keresztül 217 fl-ot pizetum címen, 12 fl-ot urburaként szolgáltatott be.⁶⁶⁴ Az érsekség vámjövedelmei összesen 356,5 fl-t tettek ki.⁶⁶⁵ Ajándékváltságot Szentkeresztről, Vadkertről és Fülekpüspökiről szedtek,⁶⁶⁶ böjti cenzust Kürt, Vága és Szerdahely fizetett.⁶⁶⁷ A Szent György-napi adó 1490-ben 850,22 fl bevételt hozott, de ebből csak a két provizor által beszédett pénzek maradtak az udvarnál, a többi az

Gúta körzetében 106,66 fl-ért, Pincharo ugyanennyit (Szapolyai) István grófnak 96 fl-ért értékesített, míg Vas András Püspöki és Vajka környékén öt hordót adott el 66 fl-ért: AdP 691, 5r (4). Pincharo áron aluli bor eladása a kiadási kötetre mutató hivatkozás alapján azért történhetett, hogy a Mátyás király halála utáni helyzetben az érseki bandérium mozgósítását legyen miből kifizetni, vö. AdP 692, 126v–127r (135).

⁶⁶⁰ AdP 691, 9r-49r (8-48).

⁶⁶¹ Ostffy Ferenc a királyné apródjaként bukkan fel egy 1485. júl. 13-án kelt, Beatrix saját kezével aláírt oklevélben, melyben a királyné megparancsolja Ferenc óbudai várnagynak és Chepely Máté Csepel szigeti tisztjének, hogy a birtokairól beszédett 1 arany forint taksát Ostffy Ferencnek adja át (DL 86418). Idő közben bizonyára előrelépett a ranglétrán, itt ugyanis a királyi adó beszédésére küldte ki őt Beatrix több lovassal együtt, l. AdP 691, 67v (67).

⁶⁶² „Taxa imposita sopra vasali a di 12 mazo” AdP 691, 9r (8), összesen 1426,27 fl-ot könyvelt el ezen a címen Pincharo. Az adót beszédők közt első Battyányi, aki, Pincharo szerint külön könyvben tartotta nyilván ezt az adónemet (*libro di la taxa*), noha a tárgyévi provizori kötetben (AdP 690, 12r) az ugyanezen a jogcímen szedett pénzek végösszege megegyezik a főkönyvi tétel összegével (162 fl). Battyányi után az újdonsült berzencei várnagy, Kovácsi Miklós öt helységből 127,67 fl-ot, Kis Tamás új provizor 13 helységből 496,25 fl-t szedett. Az adószedésben a királyné emberei tevékenyen részt vettek Ostffy Ferenc és Forint János vezetésével, akik az általuk beszédett összegekből 128, illetve 85 fl-ot adtak át Kis Tamásnak. Adószedésükről jegyzéket nem vezettek: „da Osti Ferenze de ditta taxa ha scoso Kis Thomaso de più ville senza registro” AdP 691, 9r (8). Az eddigi tételek összege került az érseki alattvalók kétkarú számlájának jobboldalára, mint ami az érsekségnél maradt, összesen 998,92 fl, AdP 691, 68r (67). A királyné Esztergomba költözését (1490. nov. 18) követően, dec. 20-án Kis Tamás egy füzete (*squarzo*) alapján további 427,35 fl-t számolt még el a királyi adó címen, amely azonban már a 20 dénáros kamarahaszna címen történt: „taxa regia a rason di dinari vinti per ducato” AdP 691, 9r (8). A királyi adóból befolyt végeredmény melletti bejegyzés szerint a királyné 2857 fl-ot Ostffy Ferencnek adatott át: „Notta che per ordinacione di la maestà di madama, il summa ducati 1426 fl 27 d fu consignatto a Osti Ferenze a scoder de dita dicha ducati 2857” *ibid.* Bővebben l. AdP 691, 67v-68r (67).

⁶⁶³ AdP 691, 11r-v (10–11).

⁶⁶⁴ AdP 691, 14r (13), Körmöcről itt összesen 1203 fl 50 d jövedelmet könyvelt el Pincharo. A következő év októberében derült ki számára, hogy 1490-ben további ezüstjövedelem is érkezett Körmöcről, amelyről Costabili itt még nem számolt el Pincharóval, vö. AdP 695, 70r (41). Erre az esetre az 1494. júl. 11-ei ferrarai utazás előtti napon visszautalt, amely miatt följegyezte, hogy Costabili nem maradt adós semmilyen ezüsttel, mindent leadott az érseki tárháznak. Az elszámolás hiányosságának oka az lehetett, hogy Tadeo di Lardi és Costabili egymás közt számolt el és erről nem tájékoztatták megfelelően Pincharót, vö. AdP 704, 92r (92).

⁶⁶⁵ AdP 691, 16r (15) és 31r (30), ennél a bevételnél tűnnek föl először a királyné emberei: Nagy Antal, Nagy Lőrinc és Nagy Albert 169 fl-nyi jövedelmet hajtott be, de elképzelhető, hogy már Bélai Barnabást is ide kell sorolnunk, aki Udvardról további 8 fl-ot szedett be.

⁶⁶⁶ AdP 691, 17r (16), végeredménye 60 fl 50 d, de a nagy részét a királyné emberei, Nagy Lőrinc és Nagy Albert hajtották be Szentkeresztről: faajándékot (*le munere di legne*), a kis malom pénzét (*el molino piccolo*), az asztalok – vagy talán deszkák, falapok váltságát (*le tavole*), a Szentmihályra szánt méheket (*le ape a Santo Michele*) és a ludakat (*le oche*), összesen 48 fl-ért.

⁶⁶⁷ AdP 691, 18r (17), összesen 11 fl-ot.

officiálisok bérét képezte,⁶⁶⁸ amint azt az ebédváltság számláján is megfigyelhetjük.⁶⁶⁹ Rozsnyói urbura címen összesen 136,85 fl folyt be.⁶⁷⁰ A Szent György ünnepén tartott zsinat alkalmával cenzusból 369 fl, egy szekér és száz vaslemez származott.⁶⁷¹ Pünkösdre Patak 50 fl cenzust fizetett.⁶⁷² A Szent Mihály-napiból összesen 907,76 fl jövedelem folyt be, de ebből csupán 25 fl 25 d maradt az érsekségnél, a többi az officiálisokhoz és a királyné embereihez került.⁶⁷³ A gabonakilenced (*pecunia frugum*) esetében nagyobb arányban tartotta meg a járadékot az udvar: 474 fl-ból 144,25 fl-t.⁶⁷⁴ A vám és révjövedelem számláján Verebély, Udvard, Nyárhíd és Újfalu bevételei az officiálisaitak illetve, a szentkeresztii és más kisebb vámok után az érsekségnél 250,5 fl maradt.⁶⁷⁵ A katonai költségek miatt ebben az évben még a sarlói kaszapénz is az intézők fizetésének részét képezte.⁶⁷⁶ A kisebb tizedbérletek számláján 513 fl jövedelmet jegyzett Pincharo, valamint több körzet esetében (Kér, Cétény, Kisnógrád, Szőlős, *Kelemente*, Lédec és Pográny) Kis Tamás provizort tüntette föl dézsma-szedőként, de összeg nélkül.⁶⁷⁷ A szebeni pizétum bérleményét június 17-én a

⁶⁶⁸ AdP 691, 19r-20v (18-20), Battyányi István által, 26 településről 350 fl 6 d-t szedett, amelyet saját számadásában rögzített: AdP 690, 9r-v. Az első oldal végösszege ott 360,77 fl, a második oldal összegei nem látszódnak. A főkönyv és a provizor kötete közti különbség a provizor saját bére lehetett. Kis Tamás új provizor ennek a cenzusfizetési időszaknak a végén állt szolgálatba (május 24), ezért csak 30,73 fl érkezett be hozzá hat településről (Bajcs, Újfalu, Héreg, Tardos, Örs, Kismuzsla). A pozsonyi intézők három Pozsony környéki helységről, Kakas János és társa a vadkerti körzetből, Erdélyi Benedek és társai a cétényi kerületből, Marcaltói Demeter Verebélyről, Aháról és Tildről, Nagy Kelemen a berzencei officiolátusból, Kovácsi Miklós Nagysalló kerületéből, (Balogh?) Detre Sajópüspöki környékéről, Kalonda Péter és Lépes Bernát Magyar- és Németszőgyén körzetéből, Sós Péter a Börzsöny- és az Ipoly-menti falvakból, Nagylúcsei Demjén az udvardi officiolátusból, Márkus Péter pedig a drégelyi uradalomból.

⁶⁶⁹ AdP 691, 21r-v (20-21), végeredménye 183 és fél fl. Az érseki officiálisokon kívül a királyné emberei is szedtek ebédváltságot: Keresztúr 40 fl-os átalányát Nagy Lőrinc, Kismuzsla, Bulcsú és Farkasd adóját, 7 fl 50 d-t Beatrix intézője, *Kazero* (máshol *Kazen*, *Ruzen*) Péter hajtott be. Az érsekségnél csupán a Kis Tamás által szedett 21 fl maradt ebből a járadékból.

⁶⁷⁰ AdP 691, 22r (21, az összegből 10 fl 50 d két márka ezüst eladása után illetve az érsekséget, 126 fl 35 d pedig 23 márka 34 pizétum 5 fl 31 d-os átváltásából.

⁶⁷¹ AdP 691, 24r (23), Battyányi provizor ezzel szemben 245 fl-ról adott számot, amelyet 23 plébánostól szedett be, vö. AdP 690, 11r (11). A főkönyvben további két plébános és két (brassói és szebeni) dékán szerepel a provizor adatain felül, összesen 369 fl, jövedelemmel.

⁶⁷² AdP 691, 26r (25).

⁶⁷³ AdP 691, 27r-28v (26-28), a királyné szolgálói közül Nagy Antal a Gúta környéki településekből 146 fl 80 d-t, Nagy Lőrinc és Albert a keresztúri officiolátusból 162 fl 54 d-t, Kazer Péter és Ladányi pedig Bajcs, Moca, Újfalu térségéből 61 fl 65 d-t szedtek. Kis Tamás mindössze Kakat, Kürt, Lédec, Lék és Bajcs adóját hajtotta be.

⁶⁷⁴ AdP 691, 30r-v (29-30), a királyné emberei közül Nagy Lőrinc és Albert 199 fl-ot szedett Keresztúr és tartozékairól, Kazer Péter Macsáról és Csémről 46 fl-ot, Horvát Jakab budai provizor pedig 17 fl-ot Örsről.

⁶⁷⁵ AdP 691, 31r (30), összesen 356 fl 50 d.

⁶⁷⁶ AdP 691, 32r (31), a korábbiakhoz hasonlóan 12 fl.

⁶⁷⁷ AdP 691, 33r (32), Ludányt Szentannai Demeter vette bérbé 100 fl-ért. Szőlős és Süttő tizedét Nagy Kelemen és Miklós kapta fizetése gyanánt 120 fl értékben, Verebély bordézmáját Marcaltói Demeter és Béla vették bérbé 34 fl-ért, Pásztó, Bodony és Romhány tizede Susi Pétert illetve 75 fl-ért, az újfalui körzetet a királyné egyik embere, Forint János kapta 34 fl értékben, Bényt és tartozékait szintén ennyiért bérelte Gosztonyi András. Sajópüspöki és Velkenye adóját Sós Péternek és Detrének adták át 34 fl-ért, Semptéről 50 fl folyt be, amelyet a várnagyon keresztül az esztergomi helyőrségre fordítottak, Keresztúr és tartozékai zabdézmája 32 fl-ot hozott Nagy Lőrincnek.

következő évre előre róttá le Altemberger Tamás Costabili kormányzónak.⁶⁷⁸ A körmöci gabonamalombérlet 300 fl-ját november 1-jén a következő évre előre beszolgáltatták.⁶⁷⁹ A vadkerti borkilenced után 36 fl érkezett, amelyet Kakas János szedett be társával saját fizetségük részeként.⁶⁸⁰ A Mindenszentekre fizetett nagyszőlősi cenzus ugyancsak az övék lett, ahogy Patak Szent Márton-napi cenzusa Márkus Pétert s így a drégelyi várat,⁶⁸¹ Szentgyörgy és Gyarmat Szent András-napi adója Kovácsi Miklóst, s általa a berzencei várat illette.⁶⁸² Az érseki nemesek ugyanekkor lerótt cenzusa Vas László és Palkó markát ütötte.⁶⁸³ A karácsonyra fizetett cenzus nagyrész szintén az officiálisok bérét képezte, csupán 20,85 fl-nyi összeg maradt a provizornál.⁶⁸⁴ Nagybányáról György deák 23 fl-ot szolgáltatott be, amelyből Hippolitnak egy sötétvörös pejlovat vettek.⁶⁸⁵ A hadakozó pénz számláján, miként a Szent Márton-napi adónál, ismét a vajkai és léli nemesi székeket találjuk, de a kettő nem feleltethető meg egymásnak.⁶⁸⁶ A pilisi apát az év utolsó napjáig várt befizetésével, s akkor is adós maradt 10 fl-al.⁶⁸⁷ A pozsonyi dézsma számlájának jobboldalán a beszedett borok falvankénti lajstroma szerint Pozsony környékéről 177 teli hordó bort hajtottak be, míg a hegyaljai falvakból 117-et. Ez utóbbit azonban Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond és János lefoglalta (a 117 hordó bort Pincharo 1404 fl-ra taksálta). A szemközti számlán a pozsonyi gabonadézsmából 212,36 fl értékben szintén ők szedték be, vagy foglalták el a jövedelmet.⁶⁸⁸

⁶⁷⁸ AdP 691, 35r (34), 250 fl befizetés történt. Személyi kontóján 7-ét írt Pincharo: AdP 691, 94v-95r (94).

⁶⁷⁹ AdP 691, 36r (35).

⁶⁸⁰ AdP 691, 37r (36).

⁶⁸¹ AdP 691, 38r (37), Szőlős 5 fl-ot, Patak 50-et fizetett.

⁶⁸² AdP 691, 39r (38), Szentgyörgyről 15, Gyarmatról 24 fl érkezett.

⁶⁸³ AdP 691, 40r (39), Vajka 48 fl-ot, Lél 12-t fizetett.

⁶⁸⁴ AdP 691, 42r (41), Sajópüspöki és Velkenye 28 fl-át Sós Péter és Galsai Detre, Riblénny és Hirlien 56 fl-át Erdélyi Benedek, Hídvég 12 fl-át Márkus Péter kapta, Szalkáról 13 fl Susi Péteré, a falu maradék 2,85 fl-a, Kürt 4 fl-a, Hirlien és Riblénny-ről származó 14 fl pedig Kis Tamáson keresztül az érsekségnél maradt.

⁶⁸⁵ AdP 691, 44r (43), a befizetés május 17-én történt. A lovak középkori elnevezéseire l. Belényesy, Anyagi kultúra 27–30.

⁶⁸⁶ AdP 691, 46r (45), 50,14 fl-ot szolgáltatott be dec. 31-ig ezen a címen Kis Tamásnak.

⁶⁸⁷ AdP 691, 47r (46), 68 fl-os átalányából 58-at rótt le a provizornak.

⁶⁸⁸ A pozsonyi számla: AdP 691, 48v-49r (48), Pincharo a borok listája végén tett említést a foglalásról: „ocupati per li maesti conti Sigismondo et Zohane da Santo Zorzi con i vasi et con le spese fatte a conto suuo.” A nagyobb vármegyéből (*comitato mazore*) 5307 kepe, a kisebből 5606 kepe gabonadézsmára származott, mely összesen 909,5 fl-nak felelt meg. Az átalányt fizető falvak további 105,8 fl-ot adtak, s mindebből negyedrészt a káptalannak járt. Az érsekségnél maradó 761,48 fl-ból Vas Andrásék 549,11-et tudtak beszédni, 212,36 fl a Szentgyörgyieké lett, amelyet Pincharo a nekik nyitott személyi kontón adósságként tüntetett fel, AdP 691, 103v–104r (105). A 1616,36 fl tartozást a következő években sem egyenlítették ki, csupán 1494-ben érkezett örökösieiktől 800 fl, l. AdP 704, 6r. A (kényszerű?) egyezség mellett szól, hogy Pincharo a nettó jövedelemből írta le a Szentgyörgyiek részét, míg a német okozta károk ezen felül kerültek lejegyzésre (40 fl). Azonban a kiadási kötetben a németek a Szentgyörgyiekkel együtt káreseményként kerültek elkönnyvelésre, s Pincharo sehol sem beszélt a grófokkal kötött egyezségről, feltehető az erőszakos foglalás is. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a kiadási számlán a borok lefoglalásáról nem tett említést, AdP 692, 58r (66).

A kétkarú számlasor az 1487. január 1-től göngyöltett kamarai számlákkal indul.⁶⁸⁹ Pincharo a feldolgoztatott⁶⁹⁰ és a nyersezüstöt⁶⁹¹ Costabili neve alatt szintén göngyölegként jelenítette meg. Cesare Valentini maradéka változatlanul a következő évre hárult.⁶⁹² A királyné számlájának jobboldalán a korábbi években küldött 12 ezer kocka só, majd Esztergomba költözése után a helyőrségnek adott összegek szerepelnek. Szemben, előbb a korábbi években az érsekség részéről Beatrixra fordított összeg (62,34 fl), majd október 14-én Gosztonyi nagytizedéből Perotto Vesachon keresztül kiutalt 200 fl kölcsön, valamint a tárgyév során a királyné céljaira elszámolt 346,2 fl.⁶⁹³ Az érsek alattvalói (*vasalli*) számára Pincharo külön kétkarú számlát nyitott, amelyre a királyi rendkívüli hadiadó beszédését vezette.⁶⁹⁴ Tárcai János szebeni pizetáriusként jelenik itt meg, aki a szebeni pizétumot 1488.

⁶⁸⁹ Kőrmöci számla: AP 691, 54v-55r (54), számítása szerint összesen 5963,18 fl folyt be innen, amiből a tárgyévi jövedelem 1203,5 fl volt. A nagybányai összesítés szerint 2466,9 fl-ből 1490-ben csupán 23 fl érkezett (egy ló áráként), AdP 691, 55v-56r (55). Végül a szebeni kamarából 550 fl folyt be 1487-óta, amiből 250 jött a tárgyévben, AdP 691, 56v-57r (56).

⁶⁹⁰ AdP 691 57v (57), a számla jobboldala üres, baloldalon az előző évi könyvelés végeredménye (1592,86 fl), valamint a tárgyévben Budán, febr. 3-án, 55 márka 34 pizétum ezüsből készítettetett lószerszámok értéke áll (416,24), eredménye: 2009,1 fl. Ugyanezeket az összegeket Pincharo a „Magyarországon az érseki tárház számára feldolgoztatott ezüstök” elnevezésű számlán újból felsorolta: AdP 691, 88v (88), de a kettő között egyéb különbség nincs.

⁶⁹¹ AdP 691, 58v-59r (58), jobboldalon – az érsekség szempontjából Costabili felé kimenő forgalomként – az előző évi eredmény (138 márka 47,5 pizétum), valamint márciusban befolyt két tétel (Rozsnyóról 23 márka 34 pizétum, Battyányi vásárlásából 6 márka 32 pizétum) áll, jobboldalon pedig a feldolgoztatotthoz átvezetett 55 márka 34 pizétum. Costabili nevén ezáltal 113 márka 31,5 pizétum mennyiségű nyersezüst maradt. A feldolgozotthoz hasonlóan a nyersezüst is kapott önálló számlát is (*arzeno in masa de la intrada del reverendissimo*), de az oldalak megfordultak: jobboldalon a bejövő tételek ahol a tárgyévi tételek megegyeznek, de az előző évi átvezetés 141 márka, 3,5 pizétum, így, a baloldalon szereplő 55 márka 34 pizétum levonása után 115 márka 35,5 pizétum maradt az érsekségnél: AdP 691, 90v-91r (90).

⁶⁹² AdP 691, 59v (59), az adósság itt is, ahogy 1488. óta folyamatosan 402 fl 82 d. Hozzá hasonlóan behajtatlan adósság maradt Nagylúcei Balázs 30 fl-ja (98v), Tomori István visegrádi provizor 25 fl-ja (99v). Továbbá nem tudták behajtani Esztergomi Török Mihály adósságát, akit 1488. ápr. 1-jén bocsátottak el az érseki bandériumtól, és akinek 65 fl 74 d-ral többet fizettek, mint amennyit szolgált (ibid.), Antonio Brancia (Brancha) nápolyi követ 30 fl-ját (100v), Frangepán Bernát 30 fl-ját (ibid.), Pacifico di Amelia 25 fl-os kölcsönét, amelyet szept. 24-én kapott Costabili révén az érsektől (ibid.) és Macskási Tárnok Péter 45 fl-os tartozását sem (103v).

⁶⁹³ AdP 691, 62v-63r (62), a só ár nélkül szerepel, amelyet Pincharo a két oldal összesítésénél sem vett figyelembe, így a királyné adósságaként 495,54 fl-ot tüntetett föl. A tárgyévi ráfordított pénz részleteire l. AdP 692, 50r (48).

⁶⁹⁴ „Vasali de lo archiepiscopato di Strigonio” AdP 691, 67v-68r (67), a baloldalon ápr. 28-án 4055 fl-ot irányoztak elő, melynek beszédése Battyányi provizorra hárult volna. Mint tudjuk a provizor május 23-án távozott posztjáról. A helyét átvevő Kis Tamás mellett azonban Ostffy Ferenc vezetésével a királyné lovasai is részt vettek, ahogy ezt az érsek jobbágyai Pincharónak elmesélték: „la maestà di la signora regina dè dare questo di ultimo dezembro ducati doamilia ottocento cinquantasette per altri tanti funo per Stefano Bachiano consignati a Ostffy Ference a scoder di la taxa di vasalli se la se scoderà. Questo fazo per aricordo ditto Ference insieme con molti galupi di madama andono scodendo si como da molti vasalli ho hautto informazione.” (67v). Az érsekségnél, ahogy a jobboldal is tanúsítja, 998,92 fl maradt. 2857 fl-ot Ostffynak adtak át: „ditto per el resto di ditto dika overo taxa fu consignata a Ostffy Ference servitor di la maestà di madama a scoder penso che se scoderano” (68r, a *penso* a magyar *pénz* szó átvétele lehet). A tárgyi számlán nem szerepel, de Vajka nemeseinek 200 fl-át elengedték, mivel az érsek őket küldte a Rákos mezejére. Figyelemre méltó, hogy az Ostffynak átadott összeget itt, a baloldalon ugyan a királyné terhére írta, de sem a tárgyévi, sem az 1491-es számlájára nem vezette át, l. AdP 695, 194v–195r (172). Itt jegyezném meg, hogy Fügedi ezt a jövedelmet nem az átengedett királyi adónak, hanem a földesúri *taxa extraordinaria* jogcímenek tulajdonította, l. Fügedi, Az esztergomi érsekség

augusztus 15-től két évre, évi 250 fl-ért vette bérbe,⁶⁹⁵ amelyből az elsőt Tamás polgármestertől vállalta át.⁶⁹⁶ A leköszönő Battyányi provizor végelszámolását Pincharo május 24 és 26 között állította össze, amelynek eredményeként a provizor 137,33 fl-al maradt adós.⁶⁹⁷ Vas András és Tomori Bernát kétkarú számláján Pincharo az előző évi termésből származó 195 hordó pozsonyi bor elosztását részletezte, jobboldalon pedig a tárgyévi dézsmát rögzítette.⁶⁹⁸ Az ezt követő oldalpár baloldalán a hozzájuk befolyt pénzüsszegek állnak, szemben a kiadásaikkal,⁶⁹⁹ viszont új számlára került 55 fl az előző évi jövedelemből, amelyet a provizornak adtak át.⁷⁰⁰ Cécei Kis Máté az egyik legfontosabb tizedbérlő volt a korábbi években, s a *memoriale* szerint 1490-ben 1300 fl-ért vette bérbe Zólyom, Liptó, Turóc és Árva megyék tizedeit, de számláján ennek nincs nyoma.⁷⁰¹ Pesti Szakács Balázs és társai korábban szintén kiemelkedő bérlők voltak, az 1489-es gömöri és tornai tizedekkel számoltak el, amelynek 90%-át most fizették be.⁷⁰² 1490-re már az esztergomi bíró, Ambrus deák és társai lettek a két megye új bérlői.⁷⁰³ Gosztonyi András e háromnál is jelentősebb

101–102. Ezzel több ok miatt is nehéz egyetérteni: egyrészt nincs nyoma, hogy az érseki birtokokon 1487-től beszédtek volna ezt az adót, holott azt bőven indokolhatták volna a pápai bullák kiállíttatásának borsos költségei, amelyet más forrásokból (pl. *subsidio caritativo*) teremtettek elő. Közismert, hogy Mátyás halála a rendkívüli hadiadó beszédésének idejére esett (vö. Kubinyi, Két sorsdöntő esztendő 1–4; Uő, Mátyás 121), valamint, hogy Filipec a királynétől pénzkölcsönt kapott Ulászló támogatására és Mátyás zsoldosainak kifizetésére (Kubinyi, Mátyás 124). Arra nincs adat a számadáskönyvekben, hogy Beatrix mire fordította az érseki birtokokról beszédett majd' 3000 fl-ot, azonban a földesúri *taxa extraordinaria* nem teremthetett neki olyan jogalapot, amely címen adósság terhe nélkül juthatott volna hozzá érseki birtokokról szedett bevételhez. Erre kizárólag a királyi adó címén volt lehetősége, ráadásul így az érsekségnek nem teherterétele, hanem plusz jövedelme keletkezett, amelyet védelmi célokra fordíthatott (pl. Berzence várának megerősítésére). Másik ok, hogy a tárgyi számlán egy dec. 20-ai tétel egyértelműen a 20 dénáros kamarahaszna adót rögzítette, amely Pincharo könyvelési logikája szerint nem szerepelhetett volna egy számlán a földesúri jogon kivetett taxával.

⁶⁹⁵ AdP 691, 92v–93r (92), ebből azonban csupán az előző évben kifizetett 100 fl-ot tudta Pincharo leszámítani, Tárcái 400-al adós maradt, amelyet innentől már nem sikerült tőle behajtani.

⁶⁹⁶ Pincharo az 1488-as bérlet díjának elmaradását mindkettőjük számláján feltüntette követelésként, noha azt Tárcái egyértelműen átvállalta 1489-ben, vö. AdP 686, 150v (129). Tamás polgármester 1490. júl. 7-én, immár emelt díjon, 250 fl-ot leróva vette bérbe a szebeni pizétumot közvetlenül Costabilitól, AdP 691, 94v–95r (94).

⁶⁹⁷ AdP 691, 93v–94r (93), a baloldalon az általa beszédett jövedelmek részletei, szemben a kiadásai szerepelnek. A jobboldalon összesítve jelenik meg a kiadási kötetben részletezett 3516,41 fl, amelyet Battyányi a tárgyévben végzett: AdP 692, 116v–117r (125). A fennmaradó adósságot Battyányi alkalmazotti számlájához vezette át Pincharo: AdP 755, 99v–100r, de ott sajnos nem jól olvasható, egyéb adat pedig nem áll rendelkezésre. Egy további számlaegységen Battyányi 55 fl-ot vett át a pozsonyi intézőktől, amelyet csak júliusban adott le, AdP 691, 112v–113r (112), talán akkor számolt el a többi maradékkal is.

⁶⁹⁸ AdP 691, 96v–97r (96).

⁶⁹⁹ AdP 691, 97v–98r (97), a mérleg pozitív, 312-vel több érkezett be, összesen 1248 fl.

⁷⁰⁰ AdP 691, 104v–105r (104), a jobboldalon szerepel az összeg, amelyet akár az előző számlájukhoz is vezethetett volna Pincharo, de valószínűleg Battyányi elszámolásának késése miatt kezelte külön.

⁷⁰¹ AdP 691, 98v–99r (98), az oldalpáron két számla áll, elsőn 89 fl-ról szóló elmaradás, amelyet nem fizetett meg, másodikon 700 fl a zólyomi tized után, amelyet több részlegben rótt le György sáfár útján, részben már halála (júl. 4) után, júl. 20-án. Ebben a kötetben nincs szó róla, de a következő évi számadás szerint Gosztonyi András prépost vette át a négy megye bérletét, AdP 695, 23v.

⁷⁰² AdP 691, 99v–100r (99), 1248,93 fl-ból 1227,5 fl-ot róttak le, ebből 600 fl-ot személyesen a kormányzónak.

⁷⁰³ AdP 691, 110v–111r (110), 1950 fl előírt összegből ők csak 402 fl-ot halasztottak a jövő évre.

tizedbérllőnek számított, s két számla is foglalkozik befizetéseivel.⁷⁰⁴ A kormányzó számláján, mint minden költségvetési tiszttal esetén, baloldalon szerepelnek a hozzá beérkezett jövedelmek (összesen 4861,13 fl), jobboldalon az általa végzett, vagy (pl. Ludovico di Caluri által) végeztetett kiadások, valamint a Tadeo di Lardi kincstartónak átadott 4350,28 fl.⁷⁰⁵ Kis Tamás május 24-én vette át Battyányi helyét, s a kiadási kötet alapján pozitív szaldót zárt.⁷⁰⁶ Az esztergomi káptalan december 15-én 500 fl kölcsönt folyósított Costabili kormányzónak.⁷⁰⁷ Az utolsó számlák alapján Beatrix hat embere október 1-től kezdve három kiemelkedően jövedelmező officiolátusról szedte a jövedelmeket.⁷⁰⁸ A kötetet összesítő lista zárja, melyet Pincharo a tárgyi számlasor címei és végeredményei alapján állított össze.⁷⁰⁹

A kötet legfőbb forrásai közt ezúttal is Pincharo előző tárgyévi jövedelmi főkönyve (AdP 688) és Battyányi provizor számadása (AdP 690) említhető.

II. 3. 2. 2. 6. Kiadási főkönyv (1490)⁷¹⁰

Pincharo 1490-es kiadási kötetének terjedelme a számvevőbizottság invokációja szerint azonban 140 lap – míg a valóságban már csak 136 fólió –, a Pincharo adta jelzete pedig *Usita 14 C 90*. Az eredeti kötet szúvas, lapjai – különösen a könyv elején és végén – igen lyukacsosak. Bevarrt index helyett ezúttal egy két oszlopos mutató szerepel egyetlen oldalon.⁷¹¹ Az első oszlopban a tárgy szerinti kiadási számlák állnak, míg a másodikban a személyek, nagyjából, de nem szigorúan vett abc sorrendben. A szokásos bevezetőszövegben Pincharo jelzi, hogy ebben a kötetben a bérezéssel kapcsolatos kiadásokat már nem vezette

⁷⁰⁴ Az első egy korábbi, 1431 fl-os hátralék, AdP 691, 102v–103r (102), míg a másik a tárgyévi bérleményt rögzítette, AdP 691, 111v–112r (111). Utóbbi Nógrád, Komárom és Nyitra megyék dézsmája után 4300 fl kikötött összeget állapított meg, amelyről bérleti szerződést kötöttek (*letera di la arendacione*), ebből Gosztonyi 3206 fl-ot a következő évre vitt magával adósságként.

⁷⁰⁵ AdP 691, 107v–109r (107–108), mivel a kiadások összesen 5512,19 fl-ra rúgtak, Pincharo egy harmadik számlán 651,06 fl adósságot rögzített Costabili neve alatt, AdP 691, 109v–110r (109).

⁷⁰⁶ AdP 691, 113v–114r (113), összesen 2337,72 fl-ot érkezett különböző forrásokból, közte a királyi adókból. Számlája a kiadási kötetben: AdP 692, 113v–114r (122).

⁷⁰⁷ AdP 691, 115v–116r (115).

⁷⁰⁸ Nagy Lőrinc és Albert a szentkereszti uradalomból összesen 623,29 fl-ot, AdP 691, 114v–115r (114). Nagy Antal és Béla Barnabás Gúta és Naszvad körzetéből összesen 174,8 fl-ot, AdP 691, 117v–118r (117). Kazer Péter és Dasnai László Bajcs és Újfalva körzetéből 135,15 fl-ot, AdP 691, 118v–119r (118).

⁷⁰⁹ AdP 691, 119v, a lista szerint 32 féle jogcímen összesen 15192 fl 98 d folyt be az udvarhoz, ami jelentősen elmarad az egy évvel korábbi 22 287 fl 75 d-től.

⁷¹⁰ Eredeti: AdP 692 *Libro di uscita* (22x31cm, 136 fólió). Kézirat másolatai: MTA Ms. 4996.11, 4997.7. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Vest. 340, 507, 2165. Régi modenai jelzete: Reg. 11. Az eredeti kötet nem volt a kezében, leírását a mikrofilm és a kéziratos másolat alapján adom. Pincharo eredeti lappozására zárójelben utalok.

⁷¹¹ AdP 692, 1r.

be, azoknak külön könyvet nyitott.⁷¹² A számvevő lapszámozása az invokációt követően indul, azonban hiba csúszott a számsorba: az 51. szám után 62-vel folytatódik.⁷¹³

A kötet szerkezetét tekintve megmaradt a korábbi kiadási főkönyvek alapfelépítése: index, bevezető és invokáció, huszonöt (és még egy, hibára hivatkozva áthúzott) tárgyi számla, kettős könyvelésű személyi kontók, végül összesítés. Mégis több technikai egyszerűsítés is történt, amelyből a legszembeötlőbb, hogy a terjedelmében az előző évben túlságosan megnövekedett kiadási kötetből kiemelte a bérezetteket. A tárgyi számlák rövidek, bár a számvevő majd' mindegyiknek kihagyott még egy egész lapot.⁷¹⁴ Minden tárgyi számlát a rektó oldalon kezdett el, és ha átnyúlt a következő oldalra, a verzón folytatta. A május 24-én⁷¹⁵ kilépő Battyányi provizori számlakönyveinek tételes átírását Pincharo elhagyta, csupán a tárgy szerint lebontott végösszegeket vezette a főkönyvbe. Ez különösen a konyhai kiadásoknál⁷¹⁶ látványos, ahol a korábbi, oldalakon keresztül tartó átmásolás helyett egyetlen tételként szerepel a Battyányi István által január 1 – május 24. között végzett kiadásainak végösszege (423 fl 3 d).⁷¹⁷ A kötet erősen kötődik a provizorváltás eseményéhez, ugyanis innentől több, a konyhával összefüggő számla is csupán május 24-ei, valamint december 31-ei dátummal közöl összegző adatokat: hentesáru és zsír/olaj,⁷¹⁸ élő ökrök,⁷¹⁹ a konyha számára vásárolt fa,⁷²⁰ rendkívüli kiadások baromfira és más élelemre,⁷²¹ valamint fűszerek.⁷²² Csupán ez utóbbi esetében találunk tételes bejegyzéseket Battyányi provizor távozása óta, az előbbi számlákon csak két részben – a provizorváltáshoz és az év végéhez kapcsolódó dátumokkal (május 24. és december 31) – összesített elszámolások állnak. A provizori tisztséget (Laki)

⁷¹² „(...) nel quale gi notaro tutti li danari che se spenderano per mano del suo thesaurero overo altri officiali a zio deputati, capitulando le spese como qui denanzi per la tavolla se viderà. Exzentando li danari che se darano per conto di salario, i qualli serano posti separati nel libro di salariati. Ancora gi notaro tutti li creditori di sua reverendissima signoria exzepto che per conto di salario.” AdP 692, 2r. Az 1490. évi béreket az AdP 755 számú kötet tartalmazza.

⁷¹³ Pincharo lapszámait ezúttal is zárójelben adom meg, a hibás oldalszámokat külön nem jelölve.

⁷¹⁴ Az üres lapokat a mikrofilm nem rögzítette – bár a kimaradó oldalakra a fóliózás alapján is következtethetünk –, a velencei másoló ellenben mindenhol jelzi hány oldal maradt üresen.

⁷¹⁵ Az Inventárium (AdP 685) szerint május 23-án történt az átadás-átvétel, de az 1490-es kiadási kötet még rögzít május 24-ei költségeket Battyányi neve alatt.

⁷¹⁶ AdP 692, 3r (1).

⁷¹⁷ „per man di misser Stephano Bachiani provisore ducati quatrozento vinti e tri e dinari tri i qualli lui mostra haver speso a minudo per la cucina di questo castello dal primo di zenaro per tutto el di 24 mazo, como uno suo libro aparre et in questo ala partita sua a carte 125” AdP 692, 3r (1).

⁷¹⁸ AdP 692, 5r (3), végeredménye: 673 fl 34 d.

⁷¹⁹ AdP 692, 7r (5), összesen 288 fl 6 d.

⁷²⁰ AdP 692, 9r (7), 115 fl 92 d értékben.

⁷²¹ AdP 692, 11r (9), eredménye: 122 fl 91d. A számla címe ugyan „spesa de polame e vituarie straordinarie”, a két tétel viszont vegyes tartalmat, nem csak élelmiszert takar: Battyányi provizor baromfit és olasz fehér posztót vásárolt a királyi pár, a bárók és követek Esztergomban való megszállása alkalmára, Kis Tamás év végi elszámolásakor szalonnát és borsót vezetett Pincharo erre a jegyzékre.

⁷²² AdP 692, 13r (11), a számla végeredménye: 259 fl 26 d.

Kis Tamás töltötte be május 24-től kezdve, a konyhai számla alapján⁷²³ azonban úgy tűnik, hogy a két provizorral párhuzamosan Niccolò Comiti sáfár Hippolit körül ugyanezt a feladatot végezhette a konyha apró kiadásai tekintetében. Márciusban a sáfár tíz napig beteg volt, ebben az időben Cseh Péter (*Petro Boemio*) vette át a feladatát, amelynek kapcsán kiderül a számadáskönyvből, hogy mindez Bécsben történt.⁷²⁴ Niccolò sáfár nevéhez kapcsolódóan valamivel magasabb összegű kiadást rögzít az irat (1047 fl 20 d, Cseh Péter további 58 fl-ot költött), mint a két provizor esetében összesen (1037 fl 37 d). Rajtuk kívül más személyek neve is felbukkan a konyha számláján: Pincharo április 28-án Pozsonyban és Komáromban 4 fl 7 d-t, Ludovico di Caluri augusztusban további 7 fl 84 d-t költött élelmiszerre.

Az élelmezési számlák utáni költségeknél Pincharo nem hivatkozik semmilyen forrásra. Ezeket a kiadásokat ő maga végezte, s feltételezhető, hogy egy különálló füzetben is vezette és nem egyből a főkönyvbe írta be az adatokat, bár erre konkrét utalást sehol sem tett. Az első ilyen számla a kancellária számára vásárolt papír és viasz,⁷²⁵ amelynek három tételéből a második egy számadásnak szánt könyv és 16, parancslevélnek szánt *quinterno* (ötösével egymásba hajtott ívpapír) vásárlása 1 fl 66 d-ért.⁷²⁶ Egyetlen összegző, április 28-án kelt tételből álló számla a Hippolit Esztergomba és Budára utazásának hajós kíséretére fordított pénz.⁷²⁷ Feltehetően a királyné mellett Bécsben tartózkodó érsek ebben az időben utazott visszafelé kíséretével Esztergomba, majd Budára, és Pincharo egyike lehetett azoknak, akik a menetet szervezték és fizették az út közben felmerülő költségeket (*per man del scrivano*). A következő, lovas futárok (*cavalari carete*) költségeit részletező számlaegység is ezt támasztja alá,⁷²⁸ ahol a kezdőtétel alapján Pincharo április 28-án még Bécsben tartózkodott. A vár jövedelmeinek behajtására fordított – főként dunai szállítmányozással kapcsolatos – összeg számláján 229,82 fl végösszeg szerepel,⁷²⁹ amelyet vegyesen Pincharo, Tadeo di Lardi és Kis Tamás provizor végzett. A pozsonyi ház és a pozsonyi dézsma intézői, Vas András és Tomori Bernát augusztus 4-én számoltak el az előző évi termés borával,⁷³⁰ amely számla alapjául vett

⁷²³ AdP 692, 3r (1).

⁷²⁴ „27 luio, per man di Petro Boemio ducati cinquantaotto, i quali lui li spesi del mese di marzo in Viena in zorni dezi, nel tempo che Nicollò safar fu infermo” ibid.

⁷²⁵ AdP 692, 16r (14), összesen 8 fl 36 d-ért.

⁷²⁶ „31 dezenbro per uno libro da conto et quinterni sedezi di carta conperata per man del scrivano per levar conti et mandati, ducato uno e dinari sesantasei, como in questo apare a carte 136” ibid.

⁷²⁷ „Spesa de nave e nauti per l’andata del reverendissimo a Strigonio e Buda” AdP 692, 17r (15), eredménye: 10 fl 12 d. Egy kisebb hajót kifejezetten a konyha számára indítottak.

⁷²⁸ AdP 692, 18r-v (16–17), összesen 342,21 fl. A tételek közt felbukkan száz matrac fehér huzatára fordított költsége.

⁷²⁹ AdP 692, 20r (18).

⁷³⁰ AdP 692, 23r (21), végösszege: 563 fl 51 d.

Tomori Bernát féle kötet szerencsére fennmaradt.⁷³¹ Ebben a harmadik számlaegység foglalkozik a pozsonyi tisztek kiadásaival, végeredménye pedig megegyezik a Pincharo által feltüntetett összeggel.⁷³² Az év végén végzett egyéb járulékos kiadások forrása Vas András „könyvecskéje” (*librezollo*) volt, de ez sajnos nem áll rendelkezésünkre. Rendkívüli költségek alatt vegyes eredetű (pl. zászlófestés a katonák számára, egy suba ára a capuai herceg követe, Sipio barát számára, fegyveres kíséret több követ mellé stb.), egy-két esetben indoklás nélküli kiadások állnak, amelyek a két provizor, a kormányzó, a várnagy, Niccolò Comiti sáfár, Ludovico di Caluri, Tadeo di Lardi és Pandolfo di Silvestri istállómaster nevéhez kapcsolódtak.⁷³³ Az apródok öltözetére összességében 114 fl 1 d-t fordítottak.⁷³⁴ E besorolás alá jellemzően az érsek körül élő gyermekek estek, akiknek ruha- és egyéb, pl. derékalj költségeit ezen a számlán összegezték, de ebben az évben a királyné körüli apródok lábbelijét is elszámolták itt.⁷³⁵ Találkozunk továbbá Frangepán Bernát két rokonával, Bertalannal és Lukáccsal, akiknek Beltrame Costabili kormányzó utalt ki 8 fl ruhapénzt január 28-án.⁷³⁶ Érdekes módon itt szerepelnek még az éjjeli örök is, pedig nekik rendes évi fizetésük része volt a meghatározott szürke posztóruházat (*griso*), de mivel a *salariati* megfelelő részeinél, az éjjeli örök számláin nem szerepel a teljesített tételek között (baloldal), valóban arra kell gondolnunk, hogy az évi rendes járandóság került a kiadási kötet számlájára. Tadeo di Lardi ugyanezen a címen kiadott pénzeit Pincharo év végén összesítve vezette fel a számla végére (48,52 fl), ahogy Kis Tamás provizor fél forintnyi mosatási költségét is. Az alamizna és kegyes felajánlások számláján⁷³⁷ Lardi összesített kiadásai ismét részletek nélkül jelennek meg év végén (32 fl). Előtte Battyányi provizor öt, jóval alacsonyabb mértékű tétele áll: egy istállófiú temetési költsége, egy kirabolt olasz kárának enyhítése, az érseknek az oltár számára tett felajánlása, valamint a szegényeknek, kolduló barátoknak szánt alamizna. A ruhatár terjedelmes számláján⁷³⁸ főleg januári és februári bejegyzések szerepelnek, amikor Hippolit és kísérete még Budán tartózkodott a királyi párral. A tételek nagy része a vár számára készített felszerelés (matracok, ágyneműk, lószerszámok borítása, kárpitozása stb.) és nem az érsek ruháira szánt anyag. Valószínű, hogy a királyi pár méltó fogadására való

⁷³¹ AdP 693.

⁷³² AdP 693, 3v-5v.

⁷³³ AdP 692, 25r-v (23-24), 946 fl 98 d végeredménnyel.

⁷³⁴ AdP 692, 28r-v (26-27), a számla fejlécén szereplő *in dono* megjegyzés szerint ajándékként tekintettek rá.

⁷³⁵ „ditto per scarpe a li pazi di la maestà di madama dinari vinti e quattro” AdP 692, 28v (27). A *pazo* kifejezés nem a mai *pazzo* (bolond) értelemben áll, hanem a *paggio* (gyermek, apród) egy dialektális variánsa.

⁷³⁶ „28 zenaro, per contadi a Bartholamio e Lucha, parenti del conte Bernadino ducati otto di comisione del gubernator, per man del provisore” AdP 692, 28r (26).

⁷³⁷ AdP 692, 30r (28), összesen 42 fl 77 d értékben.

⁷³⁸ AdP 692, 32r-33r (30-31), eredménye: 886 fl 56 d.

előkészületek részei lehettek ezek, a két hónapon át tartó javítgatási, felújítási munkálatok is. A ruhatárat az istállóra (lovak és felszerelés) fordított kiadások,⁷³⁹ majd a leghosszabb rész, az esztergomi és a berzencei vár, valamint a maróti kastély építési és javítási költségei követik,⁷⁴⁰ amelyek túlnyomó része 1490. május végéig tart. A vár hadi felszerelését a provizor, a várnagy és a kincstárnok szerezte be az év során összesen 151,22 fl értékben.⁷⁴¹ Az előző évi bortermés nem volt ideális, ezért a vár szükségleteit további vásárlásokkal voltak kénytelenek fedezni pl. Baranyából és a Szerémségből, mindösszesen 944,12 fl-ért.⁷⁴² Pincharo a Beatrix királynéra fordított költségeknek külön tárgyi számlát nyitott.⁷⁴³ A templom és a ruhatár számára vásárolt világításhoz szükséges eszközöket a provizoron kívül a kincstárnok és Mohorai Gergely⁷⁴⁴ gyertyakészítő intézte.⁷⁴⁵ Tanúk állítása alapján Hippolit érkezése előttről fennmaradt egy 4 fl-os tartozás Nagy Tamás (*Toma Magno*) részére két ökör árért, amelyet már csak az örököseinek tudtak kifizetni.⁷⁴⁶ Az érsek és kíséretének lovai számára vásárolt zab és széna 286,97 fl költséget emésztett fel 1490 során,⁷⁴⁷ a vár számára történő szénakaszáztatás viszont külön számlára került.⁷⁴⁸ A Habsburg Miksával szembeni háború kárt tett az érsek pozsonyi dézsmájában: a pozsonyi hegyaljai termésből a *németek (todeschi)* 40 fl-nyit zsákmányoltak, a Szentgyörgyi grófok pedig 212,36 fl-t foglaltak le.⁷⁴⁹ A tárgyi számlák végén egy újabb királynéi számlát kezdett el Pincharo,⁷⁵⁰ de kihúzta *erroris causa*, a tételek ugyanis a korábbi számlán már szerepeltek.

A személyek számláit a korábbi gyakorlathoz hasonlóan két oldalon, tartozik/követel módszerrel vezette a számvevő.⁷⁵¹ Jelen kötetben harminc alany – nem minden esetben

⁷³⁹ AdP 692, 38r (36), 106 fl 86 d végösszeggel.

⁷⁴⁰ AdP 692, 40r-43r (38-41), összesen 546 fl 14 értékben.

⁷⁴¹ AdP 692, 45r (43).

⁷⁴² „Vini conperadi per bisogno del castello per essergini stati pochi questo anno pasato et prima” AdP 692, 48r (46).

⁷⁴³ AdP 692, 50r (48), eredménye: 346 fl 20 d. A hat tételből álló számlán Battyányi provizor 17,2 fl-ot költött január 1 és ápr. 7. között a királyné céljaira – vö. AdP 690, 98r (103) –, május 30-án Lardi 40 fl-ot adott át *Agnus*nak, amelyről parancslevelet küldött, aug. 22-én Ludovico di Caluri számolt le Bernardo Monellónak 100 fl-ot. Dec. 31-én három, még Francesco Bagnacavallo által végzett ruhatári költséget részletezett Pincharo, amelyet nyilván a királyné számára adtak át.

⁷⁴⁴ „Gregorio Morai di Strigonio da le torze”. Pincharo a nevét ingadozva néha *Gregorio*, néha *Giorgio* alakban írta. Battyányinál: Gregorius de Mohora.

⁷⁴⁵ AdP 692, 52r (50), összesen 138 fl 73 d.

⁷⁴⁶ AdP 692, 53r (51).

⁷⁴⁷ AdP 692, 54r (62!) Pincharo lapszámozása ettől a ponttól hibásan szerepel.

⁷⁴⁸ AdP 692, 56r (64), 3 fl 50 d értékben.

⁷⁴⁹ AdP 692, 58r (66), érdekes, egyben megtévesztő, hogy a velencei másoló az indexben Pozsony helyett Padovát írt, ugyanakkor Pincharo ott rövidítette a város nevét és a mikrofilmen nem látszik egyértelműen a jel. A kár ennél jóval több volt, a Szentgyörgyiek 117 hordó bort is lefoglaltak, l. AdP 691, 48v (48) és 103v (103).

⁷⁵⁰ AdP 692, 65r (73).

⁷⁵¹ AdP 692, 105v–134r (114–142).

személy – 36 db kétkarú számlán szerepel:⁷⁵² Esztergomi (Gyarmati) Dénes ácsmester,⁷⁵³ Ludovico di Caluri,⁷⁵⁴ az érseki bullák költségének összesítése,⁷⁵⁵ Ottaviano da Volterra firenzei kereskedő,⁷⁵⁶ (Laki) Kis Tamás új provizor,⁷⁵⁷ Visegrádi Tax Benedek,⁷⁵⁸ Szentannai Antal deák,⁷⁵⁹ Battyányi István korábbi provizor,⁷⁶⁰ Kovácsi Miklós (*Niccolò Kovazi*) Berzence várnagya,⁷⁶¹ Anzi Piler budai német kereskedő,⁷⁶² Filippo Cavalcanti,⁷⁶³ az esztergomi Mohorai Gergely fáklyás,⁷⁶⁴ Cseh Péter sáfár,⁷⁶⁵ Tamás királynéi írnok,⁷⁶⁶

⁷⁵² Ugyanis néhány esetben egy személy két-három összefüggő számlaegység alanya is volt.

⁷⁵³ AdP 692, 105v–106r (114), személyéről bővebben l. Voit, Gyarmati Dénes, különösen: 63–64. A Battyányi alatt végzett munkáját egy rovópálcán (*dicha*) tartotta nyilván, amely alapján Pincharóval is el tudott számolni.

⁷⁵⁴ AdP 692, 108v–109v (117–118), Caluri ugyanúgy beszerzésekkel foglalkozott, mint a provizorok és a sáfár, de a kormányzó bizalmi embere volt. Összesen 477 fl 41 d-t utaltak ki neki, amelyből egyrészt a kormányzó és a királyné számára végzett, pontosan nem részletezett kiadásokat, másrészt a provizorok szokásos feladatkörébe tartozó vásárlásokat, kifizetéseket (zab, széna, fűszer, konyhai és építési költségek, futárok kifizetése és alkalmazottak bére). Minderről írásos számadást vezetett, s összesen 7 fl 85 d maradt nála az elszámoláskor.

⁷⁵⁵ AdP 692, 111v (120), a számla jobboldala üres, a baloldalon az 1489-ben kifizetett összeg szerepel: 7174 fl.

⁷⁵⁶ AdP 692, 111v–112r (120), itt ellenben a baloldal maradt üresen, tehát nem fizették ki a kereskedőnek júl. 21-én azt a 80 és fél rőf, négyféle színű (*monachino, verde chiaro, verde scuro, lionatto*) posztót, amelyet tőle vásároltak 107 fl 32 d értékben.

⁷⁵⁷ AdP 692, 113v–114r (122), az új provizor számlájának baloldalán a kincstárból kiutalt pénzek mellett a jelentősebb összeg az általa beszedett járadékokból származott, amelyet Pincharo a tárgyévi jövedelmi kötetből vezetett át (2337,72 fl). Erről az oldalról derül ki, hogy volt egy György nevű testvére, aki aug. 6-án fölvetett Caluritól 40 fl-ot és konyhai költségekre fordította. Jobboldalon a Tamás által végzett kiadások tárgy szerinti végösszegei szerepelnek, összesen 1855,88 fl értékben, mely alapján 547,84 fl nála maradt az év végi elszámolás pillanatában.

⁷⁵⁸ AdP 692, 114v–115r (123), tőle a provizor bort vett hordónként 9 fl 9 d-os áron, összesen 200 fl-ért, amelyből csak 91-et fizettek meg év végéig. Érdekes módon nem a jövő évi kiadási, hanem a bérezési kötetbe vezette át az adósságot Pincharo.

⁷⁵⁹ Ibid. Tőle szerémi bort vettek: 21 db hordót 14 fl 28 d-os áron, összesen 300 fl-ért, de semennyit sem fizettek ki ebből év végéig.

⁷⁶⁰ AdP 692, 116v–117r (125), a leköszönő provizor számlájának baloldalán összesen 3550 fl 91 d szerepel, amelyből 3516 fl 41 d származott az általa május 24-ig beszedett adókból, 34 fl 50 d pedig Pesti Balázs által Anzi Pilernek átadott összeg. Jobboldalon az általa végzett kiadások végeredményei állnak, összesen épp 3550 fl 91 d, tehát a két oldal megegyezik. Itt azonban csak a kiadások fedezetére használt összeg áll a baloldalon. Battyányi teljesebb számlája a jövedelmi kötetben van: AdP 691, 93v–94r (93).

⁷⁶¹ AdP 692, 118v–119r (127), a várnagy számlájának baloldalán összesen 147 fl 67 d szerepel, amelyet a jobboldal részletezése alapján főként hadi felszerelésre, katonákra, a berzencei vár védelmének megerősítésére és személyzetének ellátására fordított. Az összesítés alatt szerepel egy megjegyzés arról, hogy az összeg ugyanebben a kötetben az építési költségeknél jelenik meg, leszámítva 20 fl-ot, amelyet a provizor adott hozzá, vö. AdP 692, 43r (41).

⁷⁶² Ibid. A jobboldal egy 1489-ből fennmaradt, 19 és fél fl értékű, de kifizetetlen posztóvásárlást rögzít, vö. AdP 689, 208r (183): innen kiderül, hogy három vég nürnbergi vörös posztót vásároltak a német kereskedőtől 1489. május 20-án. A baloldal üres, csak a következő évi kiadási kötetre mutató hivatkozás áll rajta: a tartozás kiegyenlített maradt.

⁷⁶³ AdP 692, 119v–120r (128), Cavalcanti közreműködött a pápai bullák árának törlesztésében, akinek 300 fl-al adós maradt az udvar, vö. AdP 688, 146v–147r (134). Ezt az adósságot itt Pesti Balázs révén kiegyenlítették.

⁷⁶⁴ Ibid. Két önálló számlája is van az oldalpáron, az első 38 fl 35 d-ról számol el, amelyből egyebek mellett a királyné érkezése alkalmából 282 és félfontnyi fáklyát készített. A második azt rögzítette, hogy Battyányi idejéből még 8 fl 23 d kifizetés járt volna neki, amelyből Cseh Péter sáfár 1 fl-ot megadott.

⁷⁶⁵ AdP 692, 120v–121r (129), a baloldal alapján Tadeo di Lardi több ízben, összesen 58 fl-ot utalt ki számára Bécsben, amelyet ő konyhai költségekre fordított március folyamán, amikor Niccolò sáfár beteg volt.

⁷⁶⁶ Ibid. Az előző évi hivatkozás – AdP 689, 212v–213r (188) – alapján Francesco Bagnacavallo megbízásából, 1489. febr. 12-én kiutaltak neki 100 fl-ot, hogy vásároljon olajat, de a teljesítésről Pincharo nem kapott annak

Martinello királynéi szabómester,⁷⁶⁷ Giovanni Antonio di Pavia,⁷⁶⁸ Albert salétromos mester,⁷⁶⁹ Pandolfo di Silvestri,⁷⁷⁰ Giorgio di Priuli esztergomi kánonjogász és a Boldogságos Szent Szűz kápolnájának rektora,⁷⁷¹ Sák Balázs,⁷⁷² Pál budai fűszeres,⁷⁷³ Bernabò Brancia Antonello nevű olasz szolgája,⁷⁷⁴ Bartolamio da Buzintori örökösei,⁷⁷⁵ Niccolò Comiti sáfár,⁷⁷⁶ Piero Pincharo „*como privata persona*”,⁷⁷⁷ Tadeo di Lardi kincstárnok,⁷⁷⁸ Eleonora d’Aragona,⁷⁷⁹ Ragione Bontempi firenzei kereskedő,⁷⁸⁰ Pesti Balázs,⁷⁸¹ Fülöp aranyműves (*Philipo orefize*).⁷⁸²

idején semmilyen visszajelzést. 1490-ben is csak annyit, hogy öt korsót átadott annak idején, de a pontos értékeket nem tudta meghatározni, helyüket üresen hagyta.

⁷⁶⁷ AdP 692, 120v–121r (129). 50 fl 63 d értékben 40 és fél rőf fekete bársonnyal kibélelt egy bundát, amelyet az érseki ruhatárba helyeztek. A fizetését nem kapta meg, átvezették a következő évi kötetbe.

⁷⁶⁸ AdP 692, 121v–122r (130), egy Valentini idejéből maradt, de a főkönyvbe nem került adatot tisztázott a jobboldalon a számvevő. A baloldalon két, neki kifizetett összeg áll: 3,4 fl-t Lardi utalt ki, míg 9,5 fl-t a kormányzó parancsára, a királyné budai házában, Perotto jelenlétében adtak neki át, AdP 692, 128r (136).

⁷⁶⁹ Ibid. A bejegyzés csupán Battyányi provizor idejéről szól: a jobboldalon 22 fl 70 d értékben készített salétrom szerepel, amelyből a baloldal szerint eddig csak 6 fl-ot térítettek meg, a maradékkal adósok maradtak.

⁷⁷⁰ AdP 692, 122v–123r (131), 1489-ből 35 fl-a, 1490-ből 16 fl-al maradtak neki adósok lószerszámok árával.

⁷⁷¹ Ibid. Összesen 189 fl 85 d-ral maradt felé adós a vár az előző évekből – vö. AdP 689, 199v–200r (175) –, de ez nem csökkent ebben az évben sem, csupán egy gútai viza árával (4 fl).

⁷⁷² Ibid. 8 fl-al tartoztak neki – AdP 689, 200v–201r (176) –, amelyet a következő évre továbbgörgettek.

⁷⁷³ AdP 692, 123v–124r (132), 5 fl 32 d-ra maradt felé továbbra is adós a vár, vö. AdP 689, 200v–201r (176).

⁷⁷⁴ Ibid. A régóta fennálló – AdP 689, 200v–201r (176) – 5 fl tartozást ezúttal sem egyenlítették ki.

⁷⁷⁵ Ibid. Előző évből maradt 9 fl 7 d-nyi tartozás felé – AdP 689, 207v–208r (183) –, amelyből 8 fl 93 d-t kiutaltak a kincstárból.

⁷⁷⁶ Számlája két oldalpáron szerepel, előbb AdP 692, 123v–124r (132), majd 125v–126r (134), a kiutalt és a fölhasznált összegek különbségeként 11 fl 30 d volt még nála az elszámoláskor. Az érsek Esztergomból való távollétekor Niccolò gondoskodott Hippolit és kíséretének ellátásáról, amelyről külön számadást vezetett. 1047 fl 20 d-t költött összességében az év folyamán erre a célra. A többi költség ehhez képest jelentéktelen, zabra, szénára, ruhára és más váratlan kiadásokra kellett költeni az év során.

⁷⁷⁷ AdP 692, 126v–128r (135–136), a Pincharo neve melletti megjegyzés (*como privata persona*) a *como salariatótól* való megkülönböztetésre utalhatott. Jelen költségek semmi esetre sem az ő személyes, magánjellegű kiadásai, hanem a provizorokéhoz, a sáfáréhoz és a kincstartóéhoz hasonló, amelyeket az udvar számára „ügyintézőként” végzett, pl. papírvásárlás, a királyné által elrendelt pénzkölcsönzés, de ő fizette ki a katonákat is ápr. 14-én. A bejegyzések azt sugallják, hogy a számvevő is Bécsben volt 1490 áprilisában, majd az Esztergomba való utaztatásban is aktívan segédkezett. A katonai költségek Mátyás király halálát követő készülségnek tudhatók be.

⁷⁷⁸ Három oldalpáron áll a számlája: AdP 692, 124v–125r (133), 128v–129r (137), 132v–133r (141). 1490-ben összesen 4350,28 fl-t vett át a kormányzótól, amelyet 122,31 fl híján felhasznált az év során a vár kiadásainak fedezetére. A kiadások részletei a kötetben lévő tárgyi számlákra mutatnak vissza.

⁷⁷⁹ A hercegné neve alá előbb az Esztergomba küldött ajándékok értéke került: AdP 692, 130r (138), jobboldalon 841,7 fl; majd új oldalpáron – AdP 692, 130v (139) – bal felől az előző évben kiegyenlített bullák végösszege (7150 fl). Előző évi számla: AdP 689, 218v–219r (194).

⁷⁸⁰ AdP 692, 131v–132r (140), két alkalommal vettek szöveteket a firenzei kereskedőtől, még Battyányi provizor idejében, összesen 77 fl értékben, amely kifizetetlen maradt. Érdekes a következő évi hivatkozás, amely az 1491. D kötet 209. lapjára mutat. Ez két kötetet jelenthet: a vegyes könyvelésű AdP 695-ös kötetben szerepelnek az 1491-es bevételek és költségek is, amely eredetileg 182 lapból állt. Ezen kívül létezett egy, mára elveszett alkalmazotti kötet is, amely ugyanezt a pincharói jelzetet viselte. Bontempi – elviékben – nem szerepelhetett ez utóbbiban, hiszen nem volt szolgálatban az érseki udvarnál. A főkönyvben azonban nem volt olyan magas lapszám, amelyre a hivatkozás utal.

⁷⁸¹ AdP 692, 133v–134r (142), Pesti Balázstól szept. 1-jén három hordó szerémi bort vásároltak 33 fl értékben, amelyből Lardi parancslevele szerint 27-én 10 fl-ot kifizettek. Két hordó bort év végén visszaadtak, mivel

Adódik a lehetőség, hogy a két provizor tevékenységét összevegyük. Mindketten saját számadásokat vezettek, amelyek eredményeit Pincharo a főkönyvekbe átírta. Míg Battyányinál korábbi években aggályosan láttamozott minden egyes számlát, illetve végösszeget, 1490-re ezt jórészt elhagyta, Kis Tamásnál pedig már nem tett utalást erre, csupán a végösszegeket vitte be a tárgyi, illetve a személyi részhez. Május 23-án mindkét provizor végzett kiadást az udvar számára, a hivatal átadása az ingóságok részletes listájával két nappal később történt,⁷⁸³ míg Battyányi elszámolását Pincharo május 26-án fejezte be.⁷⁸⁴

Az utolsó lapon a számlák végösszegzése áll. Baloldalon Pincharo tételesen felsorolta és összesítette a kiadásokat (15766 fl 32 d), jobboldalon a királyné három intézője (Nagy Lőrinc, Nagy Antal, Ruzen Péter) által felvett érseki jövedelmeket adta még hozzá, ami 934 fl 24 d-ral növelte az összkiadást. A nyersezüst feldolgozására aztán további 306 fl 41 d-t hozzátoldott, így az 1490. év összkiadása (a bérkifizetéseket nem számítva) 17006 fl 97 d. A bal oldali lap alján találunk még egy megjegyzést, hogy a ruhatáron keresztül az alkalmazottaknak 773 fl 82 d-t adtak, a királynénak további 189 fl-ot, amelyet a Libro di salariati tartalmaz.

A kötet legfőbb forrásai Battyányi István, leköszönő provizor kötetei,⁷⁸⁵ Kis Tamás füzete,⁷⁸⁶ Niccolò Comiti sáfár számadása,⁷⁸⁷ Ludovico di Caluri füzete,⁷⁸⁸ Tadeo di Lardi parancslevelei,⁷⁸⁹ Gyarmati Dénes ácsmester rovópálcája.⁷⁹⁰

II. 3. 2. 2. 7. Jövedelmi és kiadási főkönyv (1491)⁷⁹¹

Az 1491-es főkönyv egyetlen kötetből áll, a kiadási és a bevételi rész egyben szerepel, akárcsak a kezdetekkor, 1487-ben. Fizikai állapota nem mondható jónak, eredeti kötését el kellett távolítani, helyébe teljesen újat kapott. Lapjait megtámadta a gomba, több helyen szinte olvashatatlanná fakítva az írást, valamint a szű is átluggatta sok helyen a papírt, UV

hamisítottnak bizonyult: „31 dezembro, per el prezio di vasi dui vini contrafatti, zoé li migliori, li qualli gi funo relasati indretto per li ducati venti e tri d'acordo”.

⁷⁸² Ibid. Egy szeptemberben készített ezüst lószerszámért nov. 13-án 4 fl-ot kapott.

⁷⁸³ Vö. AdP 685, 61r-62v.

⁷⁸⁴ Vö. AdP 691, 94r (94) és AdP 692, 116v (125).

⁷⁸⁵ A legtöbb bevételt és kiadást rögzítő ránk maradt: AdP 690, az egyes számlák kapcsolatát l. a provizor kötetének alfejezésénél. Konyhai számadást, a korábbi évekhez hasonlóan vezetett, amelynek Pincharo ezúttal csak a végeredményét regisztrálta (423 fl 3 d): AdP 692, 3r (1).

⁷⁸⁶ Ibid.

⁷⁸⁷ Ibid.

⁷⁸⁸ Ibid.

⁷⁸⁹ AdP 692, passim.

⁷⁹⁰ AdP 692, 106r (114).

⁷⁹¹ Eredetije: AdP 695 „*Libro de entrata et de usitta et per debitori*” (22x33cm, 204 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms.4997.9. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály n. 8617. Vest.509, 2168. Régi modenai jelzete: Reg.14.

lámpa alatt is igen nehezen kivehető a szöveg. Az MTA-n őrzött kéziratos másolat⁷⁹² – bár egy velencei levéltáros, feltehetően Enrico Motta készítette – jelen esetben sajnos nem túl jó minőségű: sok benne a helytelen olvasat, rosszul feloldott rövidítés, eltévesztett szám, amely talán a szöveg kifakulásának tudható be,⁷⁹³ mégis felértékelődik az eredeti kötet rossz állapota miatt. A kétoldalú könyvelésnél a velencei másoló ugyanúgy nem vette figyelembe a jobb- és baloldali felosztást, akárcsak a Nyáry Albert megbízásából készítettett korábbi, modenai másolatok, amely ok folytán az MTA bizottsága a velencei másoltatás mellett döntött.

A kötet elején, sok főkönyvhöz hasonlóan bevarrt ívfüzetbe írt, abc rendben vezetett index áll,⁷⁹⁴ amelyet Pincharo invokációja és bevezetőszövege követ.⁷⁹⁵ A számvevő ezúttal három részre osztotta könyvét: elsőként a jövedelmek, majd a költségek, végül az adósok számláira.⁷⁹⁶ Ez a kötetben azt jelenti, hogy 25 féle bevételi számlát⁷⁹⁷ 27 féle kiadási követ,⁷⁹⁸ majd a személyi rész,⁷⁹⁹ a korábbi évek *entrato* köteteire jellemző formában. A tárgyi számlák alján, ahol látszik, a könyv – eredetileg – utolsó oldalán elhelyezett összegző számlára mutató hivatkozás áll.⁸⁰⁰ Ez az oldal azonban sajnos semmilyen formában nem maradt meg és már a velencei másoló sem látta.

A korábbi évek gyakorlatától eltérően a tizedbérleti *memoriale* a bevezetőszöveg után lett elhelyezve.⁸⁰¹ A jövedelmi rész első számlái a bevételi kötetek szokása szerint az előző évről elmaradt befizetéseket taglalják: a nagyobb tizedeket Goszonyi Andrástól és Ambrus deák esztergomi bírótól és társaitól 1775 fl értékben,⁸⁰² a pozsonyi borok eladásából 174 fl-ért,⁸⁰³

⁷⁹² MTA Ms. 4997.9. Erről a kötetről csupán ez az egy kéziratos másolat született.

⁷⁹³ Például a szállítási költségeknél egy alkalommal Pincharo Budára küldésének célját a királyné néhány rózsájának kihantoltatásában határozta meg („per far exumar alcune rose”), a valódi cél azonban Beatrix néhány ékszerének felbecsültetése volt („per far extimar alcune zoie”). Vö. AdP 695, 99r (76).

⁷⁹⁴ AdP 695, 2r-21v, a levéltári fóliózás ezúttal is az index elejétől kezdődik, míg Pincharo saját oldalszámozása csupán az első számlától indul, amelyre jelen esetben is zárójelben fogok utalni.

⁷⁹⁵ AdP 695, 23r, l. Kuffart, Bevezetés 79–80; Uő, Introduzione 224.

⁷⁹⁶ „da carta una per fina a carte sesanta mi servira per intrada, et da carte sesanta una per fina a carte cento et trenta 130 mi servira per usita di spese, et da carte cento trenta per fino a carte cento otanta per debitori” ibid.

⁷⁹⁷ AdP 695, 24r-74r (1-51).

⁷⁹⁸ AdP 695, 84r-150v (61-128).

⁷⁹⁹ AdP 695, 153r-204v (130-182).

⁸⁰⁰ AdP 695, [205v-206r], (183), érdekes módon a bevételi és a kiadási számlák is ugyanerre a lapra mutatnak, Pincharo ezúttal talán szembeállította egymással a kétféle forgalmat.

⁸⁰¹ AdP 695, 23v, Zólyom, Liptó, Turóc és Árva vármegyék tizedét Goszonyi András 1150 fl-ért vette bérbe, Komáromot ugyancsak ő 300 fl-ért, Nyitrát Szapolyai István nádor 2000 fl-ért, Gömör és Torna megyéket Pesti Szakács Balázs 200 fl-ért, Nógrádot szintén ő 1950 fl-ért, Pozsonyt pedig gróf Szentgyörgyi Péter 4000 fl-ért. Összesen: 11400 fl bérlet. Szentgyörgyi bérlete azért is figyelemre méltó, mert előző évben rokonai foglalták le ugyanezt az érseki jövedelmet, vö. AdP 691, 48v-49r (48) és 103v (103). A kisebb tizedekről Pincharo csak annyi megjegyzést tett, hogy a 8. lapon található. Itt szerepel még a 300 fl-os körmöci malombérlet is, amelyet 1490-ben kiadtak.

⁸⁰² AdP 695, 24r (1), a lap alján áll egy megjegyzés arról, hogy az Ambrus deák által szedett Gömör és Torna tizedei nem kerültek a jövedelmi kötetbe. Okot itt nem tüntetett föl, de más számlákról kiderül, hogy a lengyel háború miatt nem tudták beszedni a dézsmát.

valamint a karácsonyi cenzust 13 fl-ért.⁸⁰⁴ A tárgyévi nagytizedekkel folytatódik a jövedelmi számlasor,⁸⁰⁵ amelyet a kisebb tizedek,⁸⁰⁶ a plébánosok rendes Szent György-napi cenzusa,⁸⁰⁷ a pilisi apáttól, valamint az egyes officialátusokból érkező bor- és gabonakilenced,⁸⁰⁸ majd Vága és Szerdahely böjti cenzusa követ.⁸⁰⁹ Pincharo a Szent György-napi cenzust, akárcsak az iménti bor- és gabonadézsmát, kerületenként lajstromokba rendezte, függőleges vonallal összekapcsolta, s mellírta a pénz beszolgáltatójának nevét, a végösszeget, s több esetben a tárgyévi *salariati* kötet megfelelő oldalára történő hivatkozást, tehát a cenzusból az adott tisztviselőnek bért számoltak el. 36 település nem officialison keresztül, hanem egyenesen a provizornak róttá le adóját, nyolc helység mentesült, kettő pedig elpusztásodott.⁸¹⁰ Hasonló formába rendezte Pincharo a Szent Mihály-napi cenzusbefizetéseket is.⁸¹¹ Kis Tamás helyett ekkor már László vasvári prépost látta el az udvarbírói teendőket, tehát tavasz végén, vagy a nyár folyamán lehetett köztük a csere. A pünkösdi cenzussal Patak vagy annyira megkésétt, hogy a Szent András és Márton-napi mellé került, vagy az összeget szedő Márkus Péter egyben számolt el vele az egyszerűség kedvéért.⁸¹² Ezt előbb a karácsonyi cenzus,⁸¹³ majd az egyházi nemesek Szent Márton-napi adója követi.⁸¹⁴ A következő számlák sarlói szénakaszálás megváltását,⁸¹⁵ a vámjövendelmeket,⁸¹⁶ a kisebb malmok jövedelmét,⁸¹⁷ az ebédváltságot,⁸¹⁸ az ajándékváltságot,⁸¹⁹ a viza,⁸²⁰ valamint a marhabőr⁸²¹ eladásából

⁸⁰³ „Resti de vini di Posonio de l’anno pasatto 1490” AdP 695, 26r (3).

⁸⁰⁴ Szalka szolgáltatott be 13 fl-ot, amelyet Sós Péter és Balog Márton szedtek be fizetésük gyanánt, 26v (4).

⁸⁰⁵ AdP 695, 28r (5), összesen 5040 fl folyt be, érdekes módon zömmel a kormányzóhoz, nem a provizorhoz.

⁸⁰⁶ AdP 695, 31r (8), Ludányt és tartozékait egyharmad részben Bonaventura káplánnak, kétharmad részben Pincharónak adták ki 100 fl-ért, Semptét Gosztonyinak 50 fl-ért, Lédec és Pográny bortizedeit Bélai Barnabásnak 65 fl-ért, a kisebb Nógrádot 200 fl-ért Márkus Péternek, Szőlöst és Csejköt 120 fl-ért a berzencei várnagyoknak (Nagy Kelemen és Dezső Miklós, vö. AdP 685, 59r), Püspököt és Velkenyét 32 fl-ért Kalonda Péternek és Detrének, Verebélyt ugyanennyiért Kis Palónak és Somori Mihálynak adták bérbe. Összesen 599 fl. A lap végén még áll egy nehezen kivethető nyolcsoros lista további dézsmákról, de nem világos, hogy hogyan kapcsolódik a kisebb tizedekhez – talán törlesztés lehetett.

⁸⁰⁷ AdP 695, 35r (12), 42 fl értékben folyt be.

⁸⁰⁸ AdP 695, 36r (13), mindösszesen 566 fl 36 d, amely összeg nagy része az officialisoknál maradt fizetésként.

⁸⁰⁹ AdP 695, 37r (14), mindkét helységről 4 fl 50 d folyt be Nagy Mártonon keresztül.

⁸¹⁰ AdP 695, 38r-39v (15–17), mindösszesen 890 fl 4 d járadék érkezett ekkor.

⁸¹¹ AdP 695, 41r-42v (18-20), végeredménye: 900 fl 47 d.

⁸¹² AdP 695, 44r (21), összesen 112 fl értékben.

⁸¹³ AdP 695, 45r (22), 110 fl 70 d összegben.

⁸¹⁴ AdP 695, 47r (24), négy székről – Bajkáról 48 fl, Lél, Verebély és Szentgyörgy esetén 12 fl – Leli Mihály és Kálnai László összesen 84 fl-ot szedett be, amelyet fele-fele arányban osztottak el maguk közt bérükként.

⁸¹⁵ AdP 685, 32r (29), itt is, ahogy minden évben 12 fl.

⁸¹⁶ AdP 695, 53r (30), összesen: 393 fl 48 d.

⁸¹⁷ AdP 695, 55r (32), figyelemre méltó, hogy Györök, Vága és Nagyker a királyné Nagy Márton nevű szolgájának fizettek. Összesen 62 fl folyt be.

⁸¹⁸ AdP 695, 56r-v (33-34), nagyrészt ezt is a királyné emberei szedték be. Összesen 147 fl 66 d jövedelmet könyvelt el Pincharo.

⁸¹⁹ AdP 695, 58r (35), összesen 96 fl 17 d értékben.

származó pénzt taglalják. A körmöci gabonaórló malom 1492-es bérletét a város teljes egészében előre befizette október 4-én, s a bérleti szerződés értelmében az Úr körülmetélésének ünnepétől (január 1) egy évig volt érvényes.⁸²² A bevételi jellegű számlák sora rendkívüli jövedelmekkel⁸²³ és négy bányajövedelemmel⁸²⁴ végződik.

A kiadási rész a fogyasztásra vásárolt borokkal kezdődik,⁸²⁵ s ugyancsak az étellemezésre vonatkozó számlákkal folytatódik, előbb a hús- és zsíráru,⁸²⁶ majd a fűszerek,⁸²⁷ végül a konyha apróbb költségei címén.⁸²⁸ Feltűnő, hogy Kis Tamás neve itt nem szerepel, s Pincharo

⁸²⁰ AdP 695, 59r (36), végeredménye 369 fl 89 d. A számlán szereplő két tételből az első 172, különböző áron összesen 802 fl 60 d-ért eladott vizának harmadrészéről szól, amelybe beleszámította Pincharo az első gútai halászat alkalmával László provizor által hitelbe adott halakat is. A második tételt kizárólag a királynénak eladott vizáknak szentelték: a királyné húsz viza darabját 5 fl áron kívánta megvenni, így kereken 100 fl-ot fizetett írnokán keresztül. Ez utóbbi tételt egészében elkönyvelte Pincharo, nem csak a harmadát, valószínű tehát, hogy a már saját tulajdonban lévő halakat adták el Beatrixnak.

⁸²¹ AdP 695, 61r (38), 100 ökör bőrét László provizor 26 fl-ért értékesítette.

⁸²² AdP 695, 64r (41), összesen: 300 fl.

⁸²³ AdP 695, 66r (43), összesen 1652 fl 86 d folyt be négy tételből: A szentkereszti kerületet 120 aranyforint megfizetésére kötelezték júl. 7-én, mivel egy, az érsekséget illető örökséget nem szolgáltatott be, majd év végén szintén innen szedtek be 100 fl-ot egy ház elkobzása okán („per la confiscacione di la casa di uno petraso (sic!) del distretto di Santa Croze”). Okt. 1-jén Sák Balázs alvárnagy a kormányzóknak a *80 dénáros királyi füstadó* címén 204 fl 90 d beszedett pénzt adott át („per mano di Biasio Sak vizecastellano fu presentato in manno al signor gubernator ducati ducenti quatro e dinari novanta de la *taxa regia posta per li danari otanta per fogo nel comitato omensi*”). Az érsekség alárendeltjeire („vasali de lo archiepiscopato”) jún. 1-jén kivetett adó címén 1227 fl 96 d-t szedtek be. Ennek a járadéknak külön fizete is volt, amelyben részletesen nyilvántartották a jövedelmet („como per la vacheta de dita tasa particularmente apar”). Valójában a *királyi dikát* kell ez alatt érteni, ahogy ez a behajtással megbízott Ludovico di Caluri személyi kontójáról egyértelműen kiderül: „haverli scosso de la dicha inposta sopra vasalli” és „scoder de la dica regia”, vö. AdP 695, 162v (140).

⁸²⁴ A szebeni pizétum két részben érkezett: 200 fl Tamás polgármestertől, valamint Gosztonyi fizetett be 300 fl-ot a kamarai jövedelemért előre 1492. aug. 15-ig, AdP 695, 68r (45). A körmöci pizétum (AdP 695, 70r (41)) terjedelmes számlájának végeredménye 2701 fl 8 d, amelyből 400 fl pizétum jövedelem, 411 fl 8 d értékű megmunkált ezüsttárgy és 1500 fl több részben történt befizetés még előző évben érkezett, de ezekről Pincharo csak utólag szerzett tudomást az ügyletek nyugtái alapján. Mivel mindez a kormányzóhoz érkezett be, fölmerül a kérdés, hogy Costabili mennyire tartotta magára nézve kötelezőnek, hogy pontosan bemutassa a nyugtákat Pincharónak, hogy a főkönyvek eredményei helyesek legyenek. A nagybányai pizétum (AdP 695, 72 (49)) címén összesen 432 fl 30 d értékben pénzt, nyers ezüstöt és aranyozott, vagy aranyozás nélküli ezüsttárgyakat szolgáltatott be. Végül Rozsnyóbányáról Kristóf, a város bírása küldött be urbura címen 25 márka ezüstöt 137 fl 50 d értékben, illetve a város esküdtjei hoztak 17 és fél márka tiszta ezüstöt 96 fl 25 d értékben. Összesen 233 fl 75 eredménnyel, AdP 695, 74r (51).

⁸²⁵ AdP 695, 84v (61), a főként a környékről beszerzett borokért összesen 410 fl 19 d-t adtak ki. Jún. 25-én a király (II. Ulászló) érkezése miatt vásároltak 12 hordó bort Pesti Szakács Balázs plébánostól 150 fl-ért, akinek személyi számlájáról kiderül, hogy ebből hét hordó szerémi bor volt. Vö. AdP 695, 183r (160).

⁸²⁶ AdP 695, 86r-v (63-64), ez alatt azonban mindenféle ingyencség előfordul, pl. olasz kenyér, sőt, olyan tételek is keveredtek erre a számlára, mint beteg lovaknak szánt orvosság, cipő egy érseki apródnak, szappan a szappanosnak stb. Sebastiano da Lugo néhai tanítómester hagyatékából egy olajos hordót 6 fl értékben kiváltottak (a tanító hagyatékának leltárában viszont nem lelhető fel ez a tétel, vö. AdP 685, 107r–110r). A költségeket elsősorban Ludovico di Caluri fizeteire, valamint László provizorra és a pozsonyi intézőkre hivatkozva taglalta Pincharo. Mindösszesen: 278 fl 47 d-t könyvelt el Pincharo ezen a címen.

⁸²⁷ AdP 695, 88r-v (65-66), összesen 204 fl.

⁸²⁸ AdP 695, 90r-v (67-68), eredménye: 692 fl 84 d. Főleg Ludovico di Caluri, az alkalmazottak étellemezésére fordított kiadásai jelennek itt meg. Az első bejegyzés azonban Pincharo saját és szolgálai étellemezéséről szól abból az időszakból, amikor előfordult, hogy nem volt élelem a várban (1490. dec. 6 – 1491. szept. 15). A szövegből az is kiderül, hogy a számvevő a nyár végén beteg volt, ez alatt szolgálja vezetett egy füzetet helyette: „15 setembro, per mano di Piero Pincharo è statto spesso ducati quindeze et dinari trenta tri in diverse cose per el

idézett bejegyzése is rávilágít arra, hogy a várban Kis Tamás idejében akadozhatott az ellátás. Helyette Ludovico di Caluri, Niccolò Comiti és László prépost, a következő provizor számolt el konyhai költségeket. A kiadási rész a hordójavítással, a hordók szállításával⁸²⁹ és az alamizsnákkal folytatódik.⁸³⁰ A szállítási és futárköltések címe alatt Pincharo elsőként saját útiköltségeit részletezte, amelyek a királyné és az érsek parancsára végzett küldetések miatt keletkeztek, s amelyek miatt a számvevőnek Esztergomból Budára kellett utaznia.⁸³¹ Sokat elárul azonban ezeknek a tételeknek a szövege egyrészt arról, hogy 1491. év folyamán az érseki udvar komoly kölcsönökre szorult és Pincharót bízták meg, hogy próbáljon hitelt szerezni Budán,⁸³² másrészt II. Ulászló Esztergomba látogatására való készülődésről⁸³³ és a királyné egyéb bizalmi ügyeiről.⁸³⁴ A több szolga által végzett utazási, szállítási és futárköltések összesen 373 fl 33 d-t tettek ki.⁸³⁵ A kancelláriai költségek, főként papírvásárlások közt találjuk Sebastiano da Lugo hagyatékában talált kötetlen könyvek

viver suuo e li famii, mancando vituaria in castello, comenzando da di 6 dezembro 1490 per fina questo zorno, computandogi la spesa integra di tutta la quatragesima et vino del mese di agosto et setembro, et poi per la malatia, como per uno squarzo tenuto per man del mio famio, qualle feze spesa apar al qual mi riporto” AdP 695, 90r (67).

⁸²⁹ AdP 695, 96r (73), összesen 15 fl 2 d összköltséggel. Ludovico di Caluri a hordók javításához szükséges abrónsokat Balázs Ferenc emberétől (*vasallo*) szerezte be. A boros hordók és korsók hajókra rakodását végzőket Pincharo *vastratori* szóval jelölte, a borospince (*canova*) felelőse pedig a *canovaro* volt (Luca Schiavon nevű ember itt volt borospincemesterként szerepel, aki Budán kifizette a hordárokat).

⁸³⁰ AdP 695, 97r (74), végeredménye: 25 fl 6 d. A szegényeknek és kolduló barátoknak osztott adományok közt olyan költségeket is ezen a számlán számoltak el, mint egy török megkereszteltetése május 10-én 2 fl-ért („per elemosina a uno turco batizzato a di 10 ditto”), de egy asztrológusnak adott 50 d is elfért az adományok közt („per contadi a Simon astrologo a di 12 agosto”). László prépost és Caluri is vezetett ilyen számadásokat. Caluri egy *squartafazo* alapján számolt el, amely valószínűleg egy négyrét hajtott ívpapírból kialakított kis füzet lehetett.

⁸³¹ AdP 695, 99r (76), Pincharo itt főleg a szekér költségét és az utazása közben költött pénzt jegyezte le.

⁸³² „24 febraro, per mano di Piero Pincharo scribano ducati tri e dinari quaranta, mandato a Buda per la maestà di madama et reverendissimo *per tentar di haver credito* [kiemelés tölem – KH] di robe per lo castello, computandogi el nodo di la caritta et spese fatte in Buda in zorni zingue, como per uno conto particulr apar” *ibid.* Pincharóra bízták azt is, hogy eladja a pozsonyi tizedet az egyik Szentgyörgyi grófnak: „15 setembro, per mano mia ducati dui et dinari cinquantatri per altri tanti spesso per l’andatta da buda per vendere le dezime di Posonio al conte di Santo Zorzi, computando le carette, como per el mio conto” *ibid.* Pincharo küldetése sikerrel járt: főkönyvében a személyek közt felbukkan Szentgyörgyi Péter neve, akinek 4000 fl-ért adták bérbe Pozsonyi vármegye dézsmáját, amelyet a gróf három részletben volt köteles fizetni, vö. AdP 695, 178v (156).

⁸³³ Kétszer kellett Pincharónak Budára utaznia ez okból kifolyólag, s a szöveg alapján úgy tűnik, először mintha el sem árulták volna neki, hogy a király jövetelére készülnek: „12 marzo per mano di Piero ditto ducati dui e dinari trenta tri fatto in Buda, mandato per tore robe per la venuta che dovea esser de la maestà del signor re, facendo le spese a quatro cavalli del reverendissimo da caretta et a tornar, como per uno conto particular apar” *ibid.* Egy hónappal később, ápr. 27-én fűszereket kellett vennie, ismét a király érkezésére készülve: „27 ditto, per mano del sopra ditto ducati quatro et dinari quarantatre per andar a Buda a comperar spezie et altro per la venuta di la maestà del signor re, computando el nollo di la caretta per l’andar et per el tornar, como mia spesa particolare apar” *ibid.*

⁸³⁴ Ápr. 5-én pénzt és egyéb dolgokat küldtek Beatrix Budán maradt emberéhez, Bernardo Monellóhoz, 21-én pedig a királyné néhány ékszerét becsültették föl („per far extimar alcune zoie di la maestà di madama”). Az ékszerek elzalogosítása a későbbiek során is előfordult, példa erre Beatrix 1495. aug. 26-án kelt levele Kassa városához, amelyben kéri a zálogba adott ékszereinek kiváltásukig való megőrzését, vö. Berzeviczy, Beatrix okmánytár, 328.

⁸³⁵ AdP 695, 99r–101r (76–78).

beköttetésének árát is.⁸³⁶ Pincharo úgy címezte a következő számlát, hogy a „fizetést nem kapó kis szolgák ruházkodására fordított kiadások”, amely a Hippolittal együtt nevelkedő gyermekekre, apródokra vonatkozott.⁸³⁷ A rendkívüli költségek alatt találjuk, hogy a kormányzó két ízben küldött embereivel, Pandolfo di Silvesrivel és Ludovico di Calurival összesen 600 fl-ot a királynak Visegrádra két nap leforgása alatt (július 22–23).⁸³⁸ Ebben az évben külön számlán szerepel a kifejezetten Hippolitnak átadott pénzek összege.⁸³⁹ Két konyhai számlán előbb az élőállat,⁸⁴⁰ majd a télire szánt tűzifa⁸⁴¹ beszerzése áll. Az egyházi ünnepek rendjében a templom számára vásárolt fáklyák, gyertyák közt az érsek szobájának világítását is itt számolták el.⁸⁴² A lovak és az istálló átalakításának címén László provizor 1 fl 11 d-t számolt el,⁸⁴³ míg a zabvásárlásra 1491-ben 169 fl 77 d-t költöttek.⁸⁴⁴ Az építkezések és javítások számláján összesen 284 fl 16 d kiadás szerepel,⁸⁴⁵ ami nagyjából feleakkora, mint az előző három év átlaga. Talán ez is a vár rossz anyagi helyzetét jelzi. Még szembeötlőbb a ruhatári költségek megcsappanása: amennyiben Pincharo valóban minden tárgyévi költséget összegzett, 294 fl 31 d-t fordítottak erre a célra 1491-ben.⁸⁴⁶ A korábbi években Beatrix adományozta a sót az érsekségnek, de pénzbeli értékét nem tartották nyilván. 1491-ben külön számlán szerepel a sóvásárlás is, s feltűnő, hogy a legnagyobb tételt a királyné emberétől, Bernardo Monellótól vették.⁸⁴⁷ A szénakaszáltatásról Caluri és László provizor is mutatott be

⁸³⁶ AdP 695, 102r (79), eredménye: 6 fl 44 d. Sebastiano mester könyveire l. fent, az AdP 685-nél.

⁸³⁷ „Spesa per vestire i piccoli servitori che non hanno salario” AdP 695, 104r (81), néhány lappal később még három oldalon át folytatódik a számla: AdP 695, 122r–123r (99–100). Ezen a címen összesen 55 fl 11 d-t könyvel el Pincharo. Az apródok ruháján, cipőjén, szappanján kívül itt szerepel egy Itáliába visszatérő ember, Bigo di Banchi, akinek okt. 7-én, Budán 4 fl-ot adtak öltözékre, valamint egy Hippolitnak adott szarvasbőr.

⁸³⁸ AdP 695, 105r (82), a rendkívüli költségek összesen 665 fl 91 d-t tettek ki és a királynak küldött pénzekon kívül borralalókat (*beverazo*), László provizor néhány kiadását és jövevényekre, néhány csehre, valamint a királynét látogató külföldiekre (*forestieri*) fordított összegeket tartalmazzák.

⁸³⁹ AdP 695, 107r (84), összesen 33 fl 61 d-t számolt le Ludovico di Caluri Hippolit kezébe, amelynek céljáról bővebben nem szólnak a bejegyzések, csupán annyit, hogy Costabili elfogadta Caluri elszámolását.

⁸⁴⁰ AdP 695, 109r (86), összesen 349 fl 16 d-ért vásároltak állatokat, a legtöbbet Pestről: száz ökröt vett László provizor 230 fl 16 d-ért, okt. 13-án pedig 260 ürüt, vélhetően véget vetve ezzel a vár inségének. Még márciusban történt, de Pincharo csak novemberben könyvelte el, hogy II. Ulászló és a bárók (*per la venuta del signor re con li baroni*) Esztergomba érkezésére készülve 17 ökröt, 5 borjút, juhokat és kecskéket vettek.

⁸⁴¹ AdP 695, 110r (87), szept. 10-től kezdve az őszi folyamán összesen 89 fl 6 d-ért vettek fát, valamint még az év elején január és március közt az előző provizor, Kis Tamás könyve alapján számolt el Pincharo 33 fl-ot, összesen: 122 fl 6 d-t.

⁸⁴² AdP 695, 112 (89), összesen 66 fl 31 d értékben.

⁸⁴³ AdP 695, 113r (90).

⁸⁴⁴ AdP 695, 114r (91).

⁸⁴⁵ AdP 695, 116r–117r (93–94), itt bukkan föl Gyarmati Dénes ácsmester, vö. Voit, Gyarmati Dénes, különösen: 63–64. A Pincharo bejegyzésében szereplő számadáskönyv (*vachetta*) azonban Ludovico di Caluri júliusi füzeté, nem pedig Dénes mester számadása, ahogyan Voit értelmezte.

⁸⁴⁶ AdP 695, 118r–v (95–96), többnyire cseh posztót vettek, de felbukkan egy Hippolitnak vásárolt 30 d-os óra.

⁸⁴⁷ AdP 695, 125r (102), összesen 85 fl-ért vettek sót, ebből 46 fl 50 d-ért Monellótól.

számlát és forrás nélküli, önálló tételek is megjelennek rajta.⁸⁴⁸ Hajókkal végeztetett különféle szolgálatok címen László provizor 62 fl 47 d-ot számolt el.⁸⁴⁹ A pozsonyi ház költségeit vélhetően Tomori Bernát kötete alapján vette fel Pincharo a főkönyvbe.⁸⁵⁰ Külön számlán szerepelnek a lengyelek okozta háborús veszteségek, valamint rablók okozta károk.⁸⁵¹ Ezt követi Niccolò Comiti sáfár hajóvásárlása.⁸⁵² A királyné számára végzett költségek címen egyrészt azok a jövedelmi tételek sorakoznak, amelyeket Beatrix katonái számára szedtetett az érseki adókból (*spesa fatta per la maestà di madama, zoé a soi soldati de contadi*), másrészt néhány bizalmi feladat teljesítésére kiadott összeg, összesen 1625 fl 4 d értékben.⁸⁵³ A következő számla cím nélkül kezdődik, de tartalma alapján a ruhatári kiadások közé sorolható, mivel a német János szücsmester (*masistro Zohanne Todesco pelifize*) elszámolását és egyéb ruhakészíttetési és -vásárlási tételek állnak rajta.⁸⁵⁴ Cesare Valentini 1488. óta változatlan hátraléka ebben az évben is csupán továbbgördült a következő évre, s ez történt Kis Tárcai János (*Tarsai Kis*) 400 fl-os tartozásával is.⁸⁵⁵ Horvát Miklós (*Niccolò Corvatto*), kiadásokat végző tiszt (*spenditor*) számlájának baloldali végösszege nem látszik, de magasabb volt, mint 225 fl. Legalább ekkora összeget utaltak ki neki a kincstárból a

⁸⁴⁸ AdP 695, 127r (104), összesen 8 fl 6 d végösszeg szerepel. Az önálló tételek közt az alvárnagy is felbukkan, tehát lehet, hogy Sák Balázshoz kapcsolhatóak ezek a kiadások.

⁸⁴⁹ AdP 695, 129r (106), szeptemberben egy alkalommal Nagyszombatba szállítottak 11 hordó bort, egyébként fa és széna hajóztatása tette ki a költségek nagyobb részét.

⁸⁵⁰ AdP 695, 131r (108), nem teljesen egyértelmű Pincharo hivatkozása. Az első tételnél jegyzi meg, hogy Bernardo adta ki a pénzt, így a négy tétellel lejjebb álló hivatkozás („como per suo libro aparre azetatogi, al qualle mi riportto”) talán őrá vonatkozik, mert más tisztviselő nem bukkant fel közben. A költségek közt itt két kályha javíttatása, Somorja és Nagyszombat tizedeinek beszedetése, az intézők 1490 augusztusa és 1491 pünkösdjé közötti ellátása, Vas András és fegyveres lovasainak 15 napi szolgálata és a királyné és talán Szentgyörgyi gróf (itt bizonytalan az olvasat) leveleinek kézbesítése és más futárköltések szerepelnek. A számla vége felé egyre kevesebb szöveg látszik, a végeredmény is bizonytalan: 698,5 fl.

⁸⁵¹ AdP 695, 134r (119), összesen 1656 fl 86 d, amelyből a legnagyobb veszteség a gömöri tizedekben keletkezett, összesen 1551 fl 62 d, amelyről Esztergomi Ambrus deák számolt be. A püspöki és a rozsnyói kerület jövedelmeiben is kárt tett a lengyel, valamint (Szent *Servilio* erdejében) rablók okoztak további 6 fl 85d-nyi veszteséget a rozsnyói officiolátusban.

⁸⁵² AdP 695, 148r (125), okt. 3-án 77,5 fl-ért vásárolt, összesen öt hajót Pozsonyban.

⁸⁵³ AdP 695, 150r-v (127–128), Nagy Márton nevű embere szedte a böjti cenzust 9 fl értékben, a Szent György és Szent Mihály-napi cenzus egy-egy részét az udvardi kerületből, ugyaninnen az egész év vámjöveteleit, néhány malom adóját és a mocsai kerület ebédváltóságának felét. Nagy Antal és Béla Barnabás szedte a királyné számára a gútai kerület Szent György és Szent Mihály-napi cenzusát és ebédváltóságát. Nagy Lőrinc és Nagy Albert a szentkereszti officiolátusból szintén a Szent György és Szent Mihály-napi földbért, ebédváltóságát, egész évi vámjövetelet, „malomkövő vámját” (*thelonio de lapidibus molaris*), a szentkereszti „kis malom” (*molino di Santa Croze, zoé el piccolo*) bevételeit és a kerület muneráját. A verző oldalon a királyné megbízatásait intéző emberek tételei szerepelnek: Sárkány Bertalan 43 fl-ért, *Sipio* 25-ért, *Zizilia* 20 fl-ért, Bernardo Monello és társa 197 fl 50-ért teljesített valamilyen bizalmi feladatot, amelyet az érsekség a pozsonyi jövedelemből fedezett.

⁸⁵⁴ AdP 695, 153r (130), összesen 25 fl 11 d értékben. A számla ugyan nem kétoldalú, de a *dè havere* formula szerepel az elején. Mivel azonban nem végig a szücsmester kiadásait tartalmazza, inkább tárgyi számlának tekinthető.

⁸⁵⁵ AdP 695, 153v (131), mindkét bejegyzés a baloldalon áll, szemben pedig a következő évi jövedelmi főkönyv hivatkozása található (*libro de intrada E 1492*). A Valentini utáni tartozás továbbra is 402 fl 82 d.

költségekre, s ezek közt egy két és fél forint értékű, zálogba adott gyűrű is szerepel.⁸⁵⁶ Jobboldalon állnak az általa végzett kiadások, a végösszeg itt sem látszik, de magasabb, mint 266 fl 41 d.⁸⁵⁷ A spanyol zsidó családból származó Martino Cotta⁸⁵⁸ összesen 28 fl 30 d-t kapott a kormányzótól Ludovico di Calurin keresztül, de hogy mire fordította a pénzt, arról nincs további adat a számláján.⁸⁵⁹ Az érseki tárház számára feldolgozott ezüst számláján a korábbi évi összesítést egy szintén 1490-ből származó, akkor elmaradt tétel követi, ahogy ez a körmöci pizétum számláján is megjelent.⁸⁶⁰ 1491-ben csupán egy nagybányai, 4 márkát nyomó, 38 fl értékű aranyozott ezüstszerleg készült Pincharo adatai szerint.⁸⁶¹ A pozsonyi intézők számlájának baloldalán az előző évi pozsonyi termés 177 teli hordó borából 169 szétosztásának listáját rögzítette a számvevő, a jobboldal üresen maradt.⁸⁶² A nyers ezüst számlája az előző évek göngyölegével kezdődik: 115 márka 35 és fél pizétum mennyiségű ezüstöt adtak át 1491. év elejéig a kormányzónak, majd három bányából (Körmöc, Rozsnyó, Nagybánya) érkezett tételekkel fejeződik be.⁸⁶³ A tárgyi számlasor ezzel véget ér, innentől a kötet végig kétkarú személyi kontókkal folytatódik.

Ahogy a fentiekből is láthattuk, jelen esetben egy vegyes főkönyvről beszélünk, s a személyi résznél is mindkét formára találhatunk példát: akitől vásároltak, illetve akik munkát, vagy szolgáltatást végeztek az udvar számára, azoknál a jogcím a jobboldalon szerepel (pl. Martinello, a királyné szabója). Aki például tizedbérelője volt az érsekségnek, vagy ehhez hasonló tartozása maradt, ott a jogcím a baloldalra került, az esetleges részletfizetések pedig jobbra (pl. a Szentgyörgyi grófok esetében). A költségeket kezelő tisztek számláin baloldalon állnak a beszedett jövedelmek és a kincstártól kapott kiutalások, szemben pedig a vár nevében végzett költések és az alkalmazottak kifizetése. Minden esetben segít a számla szövegezése, mivel a jogcím oldalán szerepel az illető teljes neve és általában betöltött hivatala, egyházi vagy világi rangja, míg az ellenkező oldalon a neve általában rövidebb csak alakban (csak

⁸⁵⁶ A gyűrű Ludovico di Caluri számláján bukkan föl, ahonnan kiderül, hogy Horvát Tamás (*Thomaso Corvatto*) kengyeltartó apródnak (*stafiero*) adták 220 fl 92 d-os fizetsége részeként, vö. AdP 695, 164r (141).

⁸⁵⁷ AdP 695, 154v–155r (132), ebből a konyhára 252 fl 66 d-t fordított dec. 31-ig. A velencei másoló az MTA Ms. 4997/9 másolat 155. oldalán közöl egy 7174 fl-os, igen magas összkiadást, amely összeg az eredetiben már UV alatt sem kivehető. A másoló a tétel elejét nem látta, így nem is írta le, de UV alatt a „bolle” szó kiolvasható. Az előző évi kötetben pedig az eredmény megegyezik a másoló által leírttal, tehát kimondható, hogy Pincharo ide is továbbvezette a pápai bullákra kiadott pénzt.

⁸⁵⁸ Személyére I. Kubinyi, Tanulmányok I. 341 és II. 782–783.

⁸⁵⁹ AdP 695, 155v (133), a számla jobboldala üres.

⁸⁶⁰ Vö. AdP 695, 70r (47).

⁸⁶¹ AdP 695, 156v (134), a korábbi évi tétel a körmöci pizétum jövedelemből származik, összesen 411 fl 8 d értékben. Az ebből az ezüsből készítettetett lószerszámokat Pincharo a számlát követően részletesen is leírta.

⁸⁶² AdP 695, 157v (135), az előző évi termésre I. AdP 691, 48v (48) és 96v-97r (96).

⁸⁶³ AdP 695, 158v (136), végösszeg nem szerepel, vagy nem látszik.

keresztnev, vagy teljes név, de titulusok nélkül) és az „ellenben” (*al incontro*) formula. Pincharo ebben a kötetben kezdte el használni az adminisztrátori, vagy adminisztrációs számla (*como administrator, per conto de amministrazione*) formulát egy-egy tiszt számlájának jobboldalán (pl. Costabili, Niccolò sáfár).

Az első számla a kiadási kötetekre jellemző formával indul: Ottaviano da Volterra firenzei kereskedőnél az előző évekből maradt hátralékösszeg szerepel a jobboldalon, baloldalon pedig az udvar által számára megtérített részlet.⁸⁶⁴ Úgy tűnik 1491-ben nem kötöttek vele további üzletet. Az ő oldalpárján indul Kis Tamás provizor részletező számlája is,⁸⁶⁵ ahol zömmel katonai kiadások fordulnak elő: az esztergomi helyőrséget két hónap erejéig 170 főre emelték, akiket két kapitány irányítására bíztak, mindez 346 fl-ba került.⁸⁶⁶ Az érseki sereg tagjainak kifizetései is az ő számlájára kerültek a tárgyévi *salariati* kötet alapján.⁸⁶⁷ Kis Tamás negatív egyenleget zárt, 817 fl-al több kiadást, kifizetést volt kénytelen végezni, mint amennyi fedezetet erre kapott. Elbocsátása, vagy lemondása a számlája alapján feltehetően augusztus 1-jei hatállyal történt, oka nem világos, de az egyik bejegyzéséből akár betegségre is következtethetünk.⁸⁶⁸ A két pozsonyi dézsmaszedő számlájának jobboldalán egyaránt szerepelnek a vár számára végzett kiadások és Vas András hadba vonulására kapott fizetség, míg baloldalán a tárgyéből csupán egy, Niccolò sáfáron keresztül végzett magán kölcsönügylet.⁸⁶⁹ A leghosszabb számla ebben az évben Ludovico di Caluri nevéhez kapcsolódik,⁸⁷⁰ akit Pincharo a kormányzó provizorának titulált, noha korábban nem fordult elő ilyen tisztség, Caluri pedig 1488 áprilisa óta Costabili bizalmi embereként volt jelen az udvarban.⁸⁷¹ Számlájának baloldalán a kormányzó által kiutalt pénz, valamint az általa beszedett királyi adó,⁸⁷² míg jobboldalán az általa végzett kiadások végösszegei, ebben zömmel az alkalmazottaknak és a katonáknak kifizetett bérek és zsoldok tételes felsorolása

⁸⁶⁴ AdP 695, 159v–160r (137).

⁸⁶⁵ AdP 695, 159v–161r (137–138), előző évről 107 fl 32 d-t nem fizettek meg neki, ebből itt 25 fl-ot megadtak.

⁸⁶⁶ „per compagni cento setanta del castello solii oltra li ordinarii per la paga de dui mesi, sotto dui capitanei in summa di trezento quaranta sei” AdP 695, 160r (137). Következőleg Ludovico di Caluri számláján bukkannak fel ismét, ahol 302 fl-ot számoltak el felőlük, de létszámukat és szolgálatuk pontos idejét nem jelölte itt meg Pincharo, vö. AdP 695, 167r (144).

⁸⁶⁷ AdP 695, 160r–161r (137–138), összesen 38 személy, érseki tisztviselők, trombitások, zsoldosok és nemes katonák fizetsége. Itt azonban nem részletezték, hogy ki hány emberrel és lóval vonult hadba.

⁸⁶⁸ „Kis Thomaso per visite al medico dè haver questo dì primo agosto ducati vinti e sei per altri tanti mostra haver speso per spezierie”.

⁸⁶⁹ AdP 695, 161v–162r (139), Vas András hat lóval (és lovassal) teljesített katonai szolgálatot egy hónapon keresztül 18 fl-ért.

⁸⁷⁰ AdP 695, 162v–170r (140–147).

⁸⁷¹ Vö. AdP 689, 181v–182r (157) és AdP 755, 34r (33).

⁸⁷² Júl. 1-jei dátummal Pincharo a nevére írt 3673 fl 43 d-t, amelynek kapcsán Caluri azonban úgy nyilatkozott, hogy 4271 fl 55 d-t kapott Costabilitól. Emiatt Pincharo a kormányzó számlájához írta a különbözetet, 598 fl 12 d-t. A királyi díkát két részben írta Caluri számlájára: 1212 fl 2 d + 204 fl 50 d.

áll.⁸⁷³ A szebeni pizétumot Tamás mester pizetárius bérelte évi 300 fl-ért, amelyből előző évről is maradt 200 fl elmaradása. Tartozását örökösei fizették ki a kormányzónak.⁸⁷⁴ Tamás jegyző, a királyné írnoke még előző évről tartozott 100 fl-al, amelyet itt kiegyenlített.⁸⁷⁵ A Kis Tamást követő új provizor Kemendi⁸⁷⁶ László vasvári prépost lett,⁸⁷⁷ akinek szolgálatba lépése talán szeptember 12-én, vagy kevéssel előbbi napon lehetett.⁸⁷⁸ Tadeo di Lardi kincstárnoki számlája meglehetősen rövid, csupán egy, előző évről nála maradt összeg szerepel rajta.⁸⁷⁹ Beltrame Costabili kormányzó nevére Pincharo két helyen is nyitott számlát, elsőként a feldolgozott és nyersezüstök tételeivel,⁸⁸⁰ majd főként a tizedbérletek részleteiből és más bevételekből származó pénzeket mutatta ki nála a számvevő a baloldalon, szemben pedig emberének, Ludovico di Calurinak összkiadásait.⁸⁸¹ Sarlói János korábbi körmöci pizetárius 1487–88-ból fennmaradt rendezetlen ügyeit Pincharo itt összegezte. Változás ugyan nem történt, de a korábbi kötetekben fellelhető elvarratlan szálakat emlékeztetőül lejegyezte.⁸⁸² Hasonló elszámolást végezhetek Zöldi István, egykori nagybányai kamarás

⁸⁷³ Úgy tűnik Pincharo a lapalji összegeket hátulról előrefelé adta össze, mert a legelső páros oldal jobb alsó részén tüntette fel: 5089 fl 90 d. A kifizetettek létszámát nehéz megállapítani az ismétlődések és néhány szövegrész olvashatatlan volta miatt, nagyjából 100–120 fő körülire tehető.

⁸⁷⁴ AdP 695, 170v–171r (148), a bérlet határnapja Nagyboldogasszony ünnepe (aug. 15) volt.

⁸⁷⁵ AdP 695, 170v–171r (148), nem egyértelmű, hogy a közös oldalpáron szereplő két Tamás különböző, vagy azonos személy-e. A királyné írnokeának szövegrésze kifakult, így nem teljesen világos a bejegyzés. Pincharo az indexben egyébként elkülönítette a két számlát, ami viszont még nem zárja ki azonos voltukat.

⁸⁷⁶ A prépost azonosítása: C. Tóth, Főpapi archontológia 28. A számadáskönyvek sehol sem említik teljes nevét.

⁸⁷⁷ AdP 695, 171v–174r (149–151), ő szedte be a körmöci pizétum és malompénzt, Szentgyörgyi Péter első tizedbérleti részletét, a pilisi apát befizetését, a Szent Mihály-napi cenzus egy részét, a Szent Márton-napi és a karácsonyi járadékot, a gabonadézsmá pénzbeli megváltását, hét falu ebédváltóságát, a munerát, a vizacladásból való részesedést, a vámok egy hányadát. Kiadásként elsősorban az alkalmazottak és katonák kifizetéseit teljesítette, a vár, különösen a konyha és az istálló számára végezte a szokásos vásárlásokat. Míg Kis Tamásét Pincharo visszafelé adta össze, addig László prépost számláját láthatóan „odafelé” vezette: minden jobboldali maradékot a következő lap baloldalának tetejére vetített ki, majd az utolsó baloldal aljára azt az 531 fl 54 és fél d-t, amely nála maradt a főkönyv év végi lezárása idején.

⁸⁷⁸ A pontos dátum az elkallódott *salariati* kötetből derülhetne ki. Itt a számla fejléce ad támpontot, amikortól pénzt utaltak ki számára: „misser Ladislao preposto e provisore di Strigionio de dar a di 12 setembro ducati cento sesanta tri” AdP 695, 171v (149).

⁸⁷⁹ AdP 695, 174v (152), 1491. január 1-jén rögzítette Pincharo, hogy 22 fl 31d maradt még nála egy kincstári számla után. Lardit ebben az időben szembetegség gyötörte, s a kormányzón keresztül kitértően kérvényezte a ferrarai hercegi pártól, hogy lemondhasson ruhatárnoki tisztségéről, és ha lehet, a kincstárnoki feladatokat is átadná. Vö. AU b.2/20,2, Vest. 2941 (1491. január 24) és AU b.2/20,6, Vest. 2949 (1491. febr. 27). Kincstartói feladatát vélhetően Niccolò Comiti sáfár és maga a kormányzó látta el 1491-ben.

⁸⁸⁰ AdP 695, 175v (153), ez összecszerűen megegyezik a megmunkált ezüst részletesebb tárgyi számlájával: AdP 695, 156v (134), amelynek végeredménye 2458 fl 18 d. A nyersezüst összegei sajnos nem látszódnak.

⁸⁸¹ AdP 695, 191v–194r (169–171), a számla elrendezése László provizoréhoz hasonló, bár egy része nem olvasható és végeredménye sem látható.

⁸⁸² AdP 695, 176v–177r (154), jobboldalon egy értelmező megjegyzés: „Zohane di Zarlo, qualle fu pisetario in Cremizia de dar questo di primo zenaro tanto quanto harà fatto el pisetto de ditto camara et le urbore, comenzando dal primo zorno di zenaro del 1487 per fina a di 11 di marzo 1488, perché in ditto apar lui stette pisetario, et scosi integramente ditto pisetto et intrada de urbore con el qualle mai fina ad hora fu posuto fare rasone, ma per chiareza ho fatto questa nota.” Baloldalon három év (1487, 1488, 1490) főkönyveinek megfelelő oldalaira, valamint Cesare Valentini és Costabili könyveire hivatkozással Pincharo egy összegző számlát állított

esetében is, amelyről az utóda, György deák számolt be.⁸⁸³ Kis Palkó 1490. január 1-jétől töltötte be az istállómesteri posztot,⁸⁸⁴ ide Pincharo az istálló javára kapott pénzek (bal), valamint a tényleges kiadások (jobb) év végi elszámolását jegyezte le.⁸⁸⁵ Szeptember 7-én nyitotta Pincharo Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf számláját, ahol baloldalon a pozsonyi dézsma bérbe adási feltételei állnak,⁸⁸⁶ jobboldalon pedig a teljesítésük.⁸⁸⁷ Péter rokonai, János és Zsigmond közben 1616 fl 36 d-os előző évi tartozásukat (vagy foglalásukat) ebben az évben sem térítették meg.⁸⁸⁸ Szapolyai István nádor volt a nyitrai nagytized bérlője.⁸⁸⁹ A királyné szabómestere, Martinello az 1490-es évről 40 és fél rőf bársony árát, 50 fl 63 d-t nem kapott még meg, de ezévben ebből csak 20 fl-ot térítettek meg a részére.⁸⁹⁰ Raguzai Antal, mint provior, ellenben augusztus 15-én, felvett 10 fl-ot, de se költséget, se egyéb kiadást nem végzett, s a pénzzel nem számolt el Pincharo akkori adatai alapján.⁸⁹¹ Kis Tamást követően őt nevezhették ki udvarbírónak, de nem töltötte be sokáig ezt a tisztséget. Szakács Balázs pesti plébános a gömöri, tornai és nógrádi tizedeket bérelte 1491-ben,⁸⁹² ám a korábbi évekről is maradt némi tartozása, amikor Török Mihállyal együtt bérelték a gömöri és tornai tizedet.⁸⁹³ Gosztonyi András prépost 1491-re kikötött tizedbérleteiből, 1450 fl-ból 409-et fizetett meg,⁸⁹⁴ de előző évről is maradtak kifizetetlen részletei, amelyet külön részletezett Pincharo.⁸⁹⁵

össze, amelynek végeredménye 1595 fl 82 d. A számvevő az 1487-es évre „A” jelzettel utalt + jelt helyett, de a lapszám alapján a tétel így is beazonosítható: AdP 682, 107r (83).

⁸⁸³ „Stefanus Zoli camarario che fu de Rivola Dominaro(sic!), de dar questo dì, 28 mazo ducati quatrocento setanta otto per altri tanti lui si se ha tenuto del pisetto di ditto locho e fatto rasone con seco, si como mi afferma et da notte Zorzi literato di qualli danari non ni fazo creditor la camara de ditto locho per fina che non si scodeno.” AdP 695, 183v (161).

⁸⁸⁴ Vö. AdP 755, 35v-36r, fizetése évi 24 fl volt, valamint két szolgájával és két lovával együtt ellátást kapott.

⁸⁸⁵ AdP 695, 177v-178r (155), a végösszeg mindkét oldalon 69,45 fl. Alatta még egy 36 fl-os számla, amely a 102. lapra mutat vissza (125r), ebből tudható, hogy Márkus Péter 1500 kocka só vásárlásáról van itt szó.

⁸⁸⁶ AdP 695, 178v (156), három részletben volt köteles összesen 4000 fl-ot megadni érte: 1491. okt. 15-ig 1000 fl-ot, a következő Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepéig, 1492. febr. 2-ig 1500 fl-ot, 1492 pünkösdjéig, vagyis jún. 10-ig szintén 1500 fl-ot.

⁸⁸⁷ AdP 695, 179r (156), összesen 2331 fl 62 d-t számoltak el, a következő évre 1668 fl 38 d hátralék maradt.

⁸⁸⁸ AdP 695, 179v (157), az adósság keletkezésének körülményeire l. AdP 691, 48v-49r (48) és 103v (103).

⁸⁸⁹ AdP 695, 180v-181r (158), a 2000 fl kikötött összegből ebben az évben, júl. 5-én csupán a felét adta meg.

⁸⁹⁰ AdP 695, 181v-182r (159), előző évi bejegyzése: AdP 692, 121r (129).

⁸⁹¹ AdP 695, 181v (159), a szemközti oldalon a másoló nem látott semmit, ugyanakkor UV alatt egy 188-as szám kivehető. Az AdP 754, 188-as baloldali lapján kivehető Antonio Raguseo neve, tehát a hivatkozás helytállóan bizonyul, de a számlából sajnos több nem látszik.

⁸⁹² „Blasio Sakas et plebano di Pest” AdP 695, 182v-183r (160). A kifizetési oldalról kiderül, hogy igen magas összeggel, 7650 fl-al maradtak adósság az érsekségnek, amely a háborús károknak tudhatók be. Vö. AdP 695, 134r (119), az 1491-re megállapított tizedbérlet: AdP 695, 23v.

⁸⁹³ AdP 695, 187v (165), összesen 21 fl 43 d-ral tartoztak még, vö. AdP 691, 98v (99).

⁸⁹⁴ AdP 695, 184v-185r (162), egy alkalommal, május 29-én a vár helyőrségéből 40 fő bérét fizette ki a prépost, amelyet leszámítottak a bérlettartozásából. A kikötött tizedbérletre l. AdP 695, 23v.

⁸⁹⁵ AdP 695, 195v-196r (178), 3206 fl elmaradása volt 1490-ből a nógrádi, komáromi és nyitrai nagytizedek után, valamint Pincharo egy 29 fl-os részletet tévesen kétszer könyvelt el az ő nevére. A jobboldal alapján ebből 1243 fl-ot megtérített, amely a következő lapon is folytatódik, de a szöveg kifakultsága miatt nem egyértelmű, hogy mennyit térített még meg.

Alfarello Ferazzo várnagy számlájának baloldala üres, se nem szedett adót, se nem utaltak ki neki pénzt, a jobboldalon azonban a vár javítására fordított kiadásokat, borvásárlást, az őrségnek adott pénz és még régebben Battyányi provizornak adott, megtérítetlen kölcsönt számolt el, összesen 69 fl 9 d értékben.⁸⁹⁶ Cécei Kis Máté a csontmezei csatában elesett (1490. július 4), örökösei a zólyomi tizedek utáni adósságát görgették tovább.⁸⁹⁷ A budai aranyművesnek egy lószerszám elkészítéséért még 1490-ről tartoztak, amelyet Caluri július 12-én megadott.⁸⁹⁸ Tomori István egykori visegrádi provizor 25 fl, Török Mihály pedig 65 fl 74 d-ral maradt az érsekség adósa,⁸⁹⁹ míg Frangepán Bernát gróf terhére 30 fl-ot, Pacifico de Amelia neve alá 25 fl-ot írt Pincharo. Cobor Imre itt hitelezőként bukkan fel, aki szeptember 10-én 390 fl kölcsönt adott az érseknek Niccolò sáfáron keresztül Pozsonyban.⁹⁰⁰ Horvát János máramarosi kamarás augusztus 19-én Ludovico di Calurin keresztül szolgáltatott be 40 fl-ot.⁹⁰¹ A királyné számlájának baloldalán állnak az általa beszédett járadékok végösszegei, jobboldalán pedig a vár számára kiadott pénzek.⁹⁰² Ambrus deák Esztergom városának bírása 402 fl-al maradt el az 1490-es tizedbérletéből, de a korábbi számlák is alátámasztják, hogy a háború miatt az adó nagy részét nem tudta beszélni.⁹⁰³ A jövedelmi kötetek tárgyi és személyi részei között szoktak elhelyezkedni a bányakamarai jövedelmek, két oldalra kivetítve, amelyek ezúttal a kötet végére kerültek. Körmöcről a rendes adókon túl kölcsönt is vettek föl: mindösszesen 8764 fl 26 d érkezett a bányavárostól az előző évet is beleértve.⁹⁰⁴ Nagybányáról 1490-ben 2466 fl 90 d-t, 1491-ben 432 fl-ot szolgáltatott be.⁹⁰⁵ A nagyszebeni

⁸⁹⁶ AdP 695, 186r (163), a baloldalon az 1492-es kötet hivatkozása áll csupán (192. lap).

⁸⁹⁷ AdP 695, 186v (164), 89 fl-al maradt adós, amelyben 1491. során nem történt változás.

⁸⁹⁸ Ibid. Pincharo fülében talán még Cécei neve csengett, mert Fülöp helyett Máténak keresztelte az aranyművest. Vö. AdP 692, 133v–134r (142).

⁸⁹⁹ AdP 695, 188v (166), valójában ennyivel több zsoldot kapott, amit nem szolgált le, vö. AdP 689, 155v–156r (131).

⁹⁰⁰ AdP 695, 190v–191r (168), számlája jobboldalán áll a kölcsön ténye, baloldalán pedig elsőként az okt. 1-jén Pozsonypüspökiből beszédett 33 fl dézsma, másodszer az okt. 9-én László provizor által kifizetett 390 fl. A kölcsön kamata tehát megközelítette a 10%-ot.

⁹⁰¹ AdP 695, 190v (168), számlájának jobboldala üres.

⁹⁰² AdP 695, 194v–195r (172), sajnos több tétel szövege is kimosódott a lapok alsó részén, csupán a baloldal végeredménye olvasható: 3062 fl 18 d volt az összes jövedelem, amelyet Beatrix az esztergomi vár bevételeiből és a királyi adóból összesen behajtott.

⁹⁰³ AdP 695, 197v–198r (175), számlájának részletei sajnos nem látszódnak.

⁹⁰⁴ AdP 695, 198v–199r (176), Pincharo információi szerint 1490-ben 5963 fl 18 d folyt be Körmöcről, talán kölcsönként (a velencei másoló olvasata: „per altri tanti lui dize haver prestato l’anno pasatto,” sajnos UV alatt sem olvasható már a részlet, de a *prestato* helyett valószínűbb a *presentato* alak). 1491-ben 2701 fl-ot számoltak el, ahogy a tárgyi számlán is láttuk, előző évi nyugták alapján. A baloldal végösszege egyáltalán nem látszik.

⁹⁰⁵ AdP 695, 199v–200r (177), a baloldal, vagyis a kikötött adó mértéke itt sem látszik. Érdekes módon a körmöci, a nagybányai és a szebeni járadékot még mindig pizétumnak és *urburának* titulálta a számvevő („per conto del pisetto et de le urbore” 198v (176), „el pisetto de ditta camara et le urbore” 199v (177), „el piseto de dita camara con le urbore” 200v (178)), noha *urburát* csak Rozsnyóról szedhetett az érsek jog szerint. L. korábbi jegyzetek.

kamarából 1490-ben 550, 1491-ben 500 fl érkezett.⁹⁰⁶ A kamarai számlákat két elmaradt tartozás követi, amelyeket ezúttal sem egyenlített ki az udvar.⁹⁰⁷ A könyv utolsó számlája Niccolò Comiti sáfáré, amelynek Ludovico di Caluri és a provizorokéhoz hasonlóan alkalmazotti kifizetések is feltűnnek a jobboldalán.⁹⁰⁸ Őt követné az összegző számla, amely mára elkallódott.

A kötet igen változatos forrásokból merítette adatait. Pincharo előző évi főkönyvei⁹⁰⁹ és tárgyévi salláriumkönyve mellett Kis Tamás és Kemendi László provizorok egy-egy kötete szolgált a számlák alapjául. Elképzelhető, hogy Kemendi vezetett különálló, csak konyhai jellegű kiadási kötetet is,⁹¹⁰ Kis Tamáséra azonban nincs ilyen utalás. Battyányiéhoz hasonlóan Pincharo László prépost számadását is láttamozta.⁹¹¹ Ludovico di Caluri legalább két, májusi és júniusi *vacchettája*,⁹¹² amely alapján feltételezhető, hogy havi bontású füzetek lehettek. Az ő kiadásai csak a kormányzó hitelesítése után kerültek a főkönyvbe.⁹¹³ Alfarello Ferazzo várnagy cédulái (*poliza*).⁹¹⁴ János, német szücsmester cédulái,⁹¹⁵ Horvát Miklós könyve⁹¹⁶ és a bányakamarák nyugtái (*quitanze*).⁹¹⁷

II. 3. 2. 2. 8. Kiadási főkönyv (1492)⁹¹⁸

⁹⁰⁶ AdP 695, 200v-201r (178), itt a baloldalon nem szerepel összeg, a jogcím az 1490. aug. 1 – 1491. dec. 31. időszak pizétum és *urbura* (sic!) jövedelme.

⁹⁰⁷ AdP 695, 201v (179): Cristofallo da Basa szappanozó örököseinek 43 fl-al, Antonio Brancha nápolyi követ örököseinek 30 fl-al tartoztak. AdP 695, 202v (180): Gregorio Borsolo egykori verpéci várnagynak 3 fl 10 d-t nem térített meg, valamint Terna Péter nevén is maradt egy tétel, amelynek összege nem látható.

⁹⁰⁸ AdP 695, 203v-204r (181), összesen 988 fl 12 d-ből gazdálkodott, 598 fl- 12 d-t Costabili utalt ki neki, 390 fl pedig Cobor Imre kölcsönéből származott. Ebből 163 fl 86 d-t adott át László provizornak, 665 fl 94 d-t pedig összesen 29 szolga és katona kifizetésére fordított. Sajnos a hozzá tartozó következő oldalak nem olvashatók.

⁹⁰⁹ AdP 691, 692, az 1491-es *salariati* kötet sajnos nem fellelhető.

⁹¹⁰ „per mano di misser Ladislao preposto è statto speso per la piccola cusina ducati cento cinquanta dui e dinari sesanta uno da di 2 otobro per fina ditto zorno, como per uno suo libro de la particularità apar” AdP 695, 90r (67).

⁹¹¹ „como per la particularità del suo libro apar, vista per mi di zorno in zorno” AdP 695, 112r (89), és „como per la particularità par del suo libro, visto per mi de di in di al qualle mi riporto” AdP 695, 113r (90).

⁹¹² „como apar per doe sue vachete in doe intrade: l’una di mazo el l’altra di zugno, azetate per el signor gubernator, alle qualli vachete mi riporto” AdP 695, 86r (63).

⁹¹³ Például: „per mano di Bigo di Caluri è statto speso per ditta cusina a menudo ducati novanta tri e dinari quaranta in zorni 43 per el piatto del reverendissimo, como per una sua vacheta apar, azetatagi per el signor gubernator, a la qualle mi riporto” AdP 695, 90r (67).

⁹¹⁴ Például: „per man del castellan ducati otto e dinari setanta tri, si como mostra per una sua poliza a la qualle mi riporto” AdP 695, 117r (94).

⁹¹⁵ AdP 695, 153r (130).

⁹¹⁶ AdP 695, 155r (132).

⁹¹⁷ AdP 695, 70r (41).

⁹¹⁸ Eredetije: AdP 754 *Giornale di spesa 1490* (21x30cm, 137 fólió). Vest. 2179. Eredeti terjedelme a belső hivatkozások alapján minimum 195 fólió volt, mára a 188. az utolsó látható lapszám, legvégén feltehetően a 195. lapon lévő összesítő számla töredéke áll.

A katalógusban adott cím (*Giornale di spesa*) megtévesztő, ugyanis nem naplókötetről (*giornale*) beszélhetünk, hanem Pincharo szokásos évenkénti főkönyvének kiadási kötetről. A katalógusban feltüntetett évszám (1490) sem megfelelő, ugyanis a 2r-n szereplő bevezetőszöveg megmaradt részéből egyértelműen kiderül, hogy az 1492-es év kiadásait rögzítette a számadás. Későbbi szövegtöredékek pedig azt támasztják alá, hogy létezett külön jövedelmi és *salariati* kötet is ebből az évből.⁹¹⁹ A könyv új borítót kapott, az eredeti kötéséből semmi sem maradt meg. Lapjai is igen rossz állapotban vannak, bár a restaurálás talán megállította a romlásukat, a könyv korábban bizonyára megázhatott, gerince mentén a lapok tetejétől szinte végig elszakadtak. Sok esetben az oldalak fele, kétharmada hiányzik, vagy szabad szemmel teljesen láthatatlanná fakult rajta az írás, amelyet UV lámpa segítségével néhány helyen ki lehet betűzni. Tovább nehezíti a szöveg elolvasását a japán papír, amelyet toldásképpen alkalmaztak, s vele elfedték a betűket. Ezzel együtt nehezen lapozható és fényképezhető a könyv. A számlák fejléce szabad szemmel sehol sem látszik, UV alatt is csak kevés esetben azonosítható, így főleg a szövegtöredékekből, hivatkozásokból és a kötetnek a korábbi évek szokásaihoz hasonló elrendezéséből lehet következtetni arra, hogy mi állhatott egy adott oldalon. Nem egyszerű a kötetben tájékozódni, mert lapjait nem fóliózták be, Pincharo eredeti lapszámozása pedig csak ritkán bukkan fel azokon a helyeken, ahol a lap külső széle egyben maradt.⁹²⁰

A kötet első lapján index állhatott, amelyet ezúttal nem külön füzetbe, hanem egy oldalon két oszlopba rendezett a szerző.⁹²¹ Pincharo szokásos bevezetőszövegéből alig néhány szó látszik, de fohászának jellegzetes fordulataiból,⁹²² kézírásából és a főkönyv vezetésének stílusából egyértelmű, hogy jelen kötet is a korábbi évek főkönyveinek sorába illeszkedik, és

⁹¹⁹ „nel libro [del] intrada apare et ai salariati, in quello a carte 128”, „a conto di la maestà di madama al'intrada a carte 95” AdP 754, 6r.

⁹²⁰ A rektó-verző jelölést az oldalak leszámolása alapján használom, amelyet a fényképek alapján, de az eredeti könyvvel egybevetve követtem. Ahol egyértelmű volt, zárójelben feltüntettem az eredeti lapszámot. Ez utóbbi sokáig együtt halad a rektó számokkal, de a könyv legvégén több lapot is kivágtak a helyéről.

⁹²¹ Az első hasáb kétharmada leszakadt, alsó harmadától UV lámpa segítségével a következő szövegrészek rekonstruálhatók: „[...] c. 90/ [messer] Bern[ardino Monello provi]sore c. 160/ maestro Pietro [...] c. 159/ Agustrino Benzo [per conto di] vini c. 168/ Benedetto [per el conto di] vini c. 168/ Anzi Piler [mercante ...] c. 178/ messer Beltrame per conto di vini c. 107.” A második hasábból több rész látszik: „[...] c. 176/ [... danari] c. 175/ [...] Cremizia c. 174/ [...] c. 185/ [...sino] c. 184/ [...] di safaria c. 184/ [...] per suo resto c. 183/ [...] per prestati al reverendissimo c. 183/ [...] per presto c. 182/ [Antonio litterato] di Santa Anna c. 182/ [...de] Vize grado per vini c. 180/ [...] per conto de salli c. 180/ [... carpentario] di Strigonio c. 181/ Giorgio [m...] di Strigonio c. 181/ Alberto da salnistro c. 179/ Pandolfo de Silvestri c. 179/ messer Zorzi di P[ri]joli per danari de vini c. 177/ Ducessa di Ferrara per credito di robe c. 177/ Paulo spiziale di Buda c. 190/ Antonello famio che fu di messer Bernabo c. 190/ Bartolamio da buzintori c. 192/ Jacobo canonico como provisor c. 119/ [Z...pistore] in Buda c. 171/ Rasone Bo[ntemp]i marcante c. 173/ messer Alfarello castellano per conto separatto c. 192/ [...et bolle] c. 172/ Kis Thomaso [...] c. 173/ [...] c. 170/ Lodovigo di Orlando guardarobo c. 140” AdP 754, 1r.

⁹²² „Idio mi conzeda”, „[opti]mamente finirre” AdP 754, 2r.

kétségtelenül ő a szerzője. A főkönyv nagybetűkkel írt jelzetéből (14E92) az „E 92” olvasható ki. A korábbi évek analógiája szerint a bevezetést a konyhai számláknak kellene követnie. A számla címe sajnos nem látszik, a tételek pedig csak annyit árulnak el, hogy „ennek a napnak a költsége” esetenként mennyi, azonban két db viza, baromfi és 80 db kappan vásárlásának említése valószínűvé teszi, hogy valóban konyhai költségekről lehet szó.⁹²³ A lap alján a következő oldalra irányít, ami szintén a havonkénti konyhai számlagöngyölítés jellemzője. Innentől, szintén a megszokott módon, tárgyi számlák követik egymást. A legközelebbi felismerhető számla a pozsonyi borokkal kapcsolatos és a lap alján találunk egy bejegyzést Ambrus deák és Freter Mátyás pozsonyi bordézsámát érintő kiadásairól, amelyeket Filippo da Brescia fogadott el.⁹²⁴ A szerző az oldal legalján a 195. lap összegző számlájára utal, amely hivatkozás sokszor önmagában árválkodva is felbukkan a töredékes oldalakon. Valószínűleg ez lehetett az 1492-es évre vonatkozó végösszesítés a kiadások tekintetében, amelyből egy töredéket megmentettek a restaurálók. A provizor által a konyha számára vásárolt fűszerek számláján UV alatt kiolvasható a fejléc, ahol a cím fölött az év és a helyszín is megjelenik.⁹²⁵ Sáfrány, mazsola, mandula az első három tétel a lapon, a többi fűszer nem látszik, csupán az érte kifizetett összeg. A lap végén egy hosszabb bejegyzés azonban kiolvasható a számla összegzéséről, amelyből László vasvári prépost kötetbeli számlájának pontos helyére is fény derül (103. lap).⁹²⁶ Ezt követi Jakab provizor beszerzéseiről szóló összefoglalás.⁹²⁷ A két udvarbíró vásárlásainak együttes összege 120,76 fl. A konyha számára vásárolt borok számlájának (*vini comperadi per la cusina*) végösszege 393,3 fl,⁹²⁸ míg a húsáruké 111,65 fl.⁹²⁹ A kancellária működési költségeire a provizor 2,74 fl-t fordított, közte könyv készítéséhez szükséges papírral és a borítójának való bőrrel.⁹³⁰ A konyha számára vásárolt tűzifa jegyzékén 73,58 fl végösszeg látható,⁹³¹ utána zsír és olaj cím alatt a bejegyzések

⁹²³ AdP 754, 3r-v.

⁹²⁴ „[...] spesa fatta per man di Ambroso literatto et Mathias Freter decima [...] di Posonio como per uno suoo conto particolarmente apar, azetato [...] et examinatto per misser Filipo da Bressa, como al intrada apar a carte 83, duc 69 den 22” AdP 754, 9r (8).

⁹²⁵ „1492. in Strigonio” AdP 754, 11r (10).

⁹²⁶ „Summa questa spesa fatta per mano di messer Ladislao preposto et provisoro posto a conto suo in questo, como apar a carte 103, duc 35 den 26” *ibid.*

⁹²⁷ „Agusto per più fonte di diverse spiziarie e zucharo ducati otanta cinque e mezo conperade per man di maistro Jacob provisorre da di 13 marzo per fina questo di, como per el suo libro particolarmente apar, et in questo a carte 120, duc 85 den 50” *ibid.* Ez a részlet újfent alátámasztja, hogy Jakab számlája folytatódott a 119. lapot követően.

⁹²⁸ AdP 754, 15r (16). Az összegzés mellett Jakab provizor számlájára mutat tovább Pincharo (120. lap).

⁹²⁹ AdP 754, 18r (17). Az előbbihez hasonlóan Jakabhoz köti a vásárlásokat.

⁹³⁰ „Spessa per la canzellaria et scrivania per man del provisoro” AdP 754, 22r (21).

⁹³¹ „Spesa di legne comperade per la cusina” AdP 754, 24r (23).

elmaradtak.⁹³² A dunai szállítmányozás kiadásai László provizor nevéhez kötődtek 8,4 fl összértékben.⁹³³ A lovak számára vásárolt zab és széna 36,77 fl-t tett ki.⁹³⁴ Szénakaszáltatás lehet a 34. lapon álló számla, ami talán 1,78 fl költséget jelentett.⁹³⁵ A javítási költségek címe alatt asztalok és padok javítása, a konyha fűtése és Hippolit számszeríja szerepel egymás alatt 156,17 fl összértékben.⁹³⁶ Az építési költségek 67,98 fl-t emésztettek fel,⁹³⁷ a várnép számára 528,68 fl-ért vásároltak bort.⁹³⁸ A másutt is igen érzékletes futárkölségek számláján ezúttal is részletes tételeket találunk,⁹³⁹ például, a levélhordók és pénzbehajtók közt, 32 d-t fizettek annak az embernek, akit „bizonyos csehekhez” küldtek (Mátyás király fekete seregének maradéka), hogy azok az érsekség javait ne károsítsák.⁹⁴⁰ A templom rendes kiadásai alatt 7,75 fl d szerepel összesen.⁹⁴¹ A rendkívüli költségek közé sorolták a királynéhoz érkező főurakra és főpapokra fordított 48,85 fl-ot, amelyet László provizor számolt el.⁹⁴² 99 fl-ot emésztett fel az apródok ruházkodása,⁹⁴³ lovakra és nyeregpre 228,55 fl-ot költöttek.⁹⁴⁴ Az

⁹³² „Spesa di grassi et olio [...]” AdP 754, 27r (26).

⁹³³ „Spesa di nauti mandati per diverse cosse” AdP 754, 29r (28), az utána következő számlából semmi sem olvasható, AdP 754, 35r (34).

⁹³⁴ „Spesa di avena comperada per cavalli e prima/ et feno” AdP 754, 32r (31).

⁹³⁵ AdP 754, 35r (34), a bejegyzés nagyon halványan látszik.

⁹³⁶ „Spese di riparazione [...]” AdP 754, 37r (36), amelyből László provizor tételes kiadásai összesen 25 fl 62 d-t, Jakab provizor összesített kiadása 128 fl 38 d-t, Tadeo di Lardi költései 2 fl 17 d-t tettek ki. Innen tudható, hogy Lardi számlája a 114. lapon kezdődött. A provizori adat az AdP 694, 48r-51r közt rögzített költségek végeredménye, amelyet Pincharo összesítve vezetett át ide és Jakab számlájára, AdP 754, 121r (120).

⁹³⁷ „Spese di fabrizze speziale si in castello como altrove e prima” AdP 754, 43r (42), az első tétel alapján 45 nagy gerenda (*travi grandi*) darabját 24 dénárért szerezték be, összesen 9 fl-ért (bár valójában ennyiért csak 39 gerendát kaphattak volna). A többi tétel részletei nem jól látszanak.

⁹³⁸ „Spesa di vini comperati per el castello” AdP 754, 47r (46), az összegből 20 fl 20 d-t Tadeo di Lardi számolt el saját könyve alapján, sőt Pincharo listaszerűen részleteket is áttemelt (sajnos kifakult). 105 fl értékben Augustino Benzo orvostól vásároltak hét hordó bort, öthordónyt 75 fl-ért pedig (feltehetően Gosztonyi) prépost Benedek nevű káplánjától. 10 hordó bort a királyné emberének, Monellónak adtak át, értéke: 112 fl.

⁹³⁹ „Spese di cavallari carette emessi e prima” AdP 754, 49r-50v (48-50), összköltsége 525 fl (és 4 vagy 40 egynéhány d). Márc. 20-ig László provizor számolt el kiadásokat, amelyeket tételesen átvett a számvevő, május 20-án a körmöci kamarás egy 1488. márc. 11-étől kezdődő összegző elszámolását jegyezte le (az összeg nem olvasható), aug. 13-án Jakab udvarbíró 65 fl 98 d kiadást jelentett márc. 12-től kezdődően (ez az összeg megegyezik Jakab kötetében, az AdP 694, 40r-42r lapok végeredményével, s ugyanez megjelenik az udvarbíró saját számlájának jobboldalán, AdP 754, 120r (120)). Tehát a két provizor márciusban párhuzamosan végezhetett kiadásokat. Dec. 5-én Costabili 15 fl 68 d költséget számolt el három külön bejegyzésben. A harmadik és negyedik oldal tételei Tadeo di Lardi számadásából valók.

⁹⁴⁰ „per spese a [Palko] mandato contro a li boemi che non danezaseno in l’arcivescovato dinari trenta dui” ibid. A provizor kötetében előfordul egy hasonló tétel, ahol apr. 23-án a Bulesúban kárt okozó „csehekhez” küldtek ki két embert, AdP 694, 40v. Az összeg ezen sajnos nem látszik.

⁹⁴¹ „Spesa ordinaria per la giesa e prima” AdP 754, 54r (54), ahol kivehető, ott a provizorhoz kötődik a költség – feltehetően Lászlóhoz, mivel a 103. lapra hivatkozik tovább.

⁹⁴² AdP 754, 57r-58v (57-58) a főurakat ott nem részletezte, de néhány tétellel lejjebb Szentgyörgyi Péter májusi (50 fl) és a spanyol követ augusztusi látogatása vehető ki. Hátoldalon szerepel Ulászló is, akinek Costabili 400 fl-ot küldött Visegrádra, felét Kanizsain keresztül, 25 fl-ot pedig az erdélyi vajda szolgálja vitt el az 1491-es ausztriai ügyekkel kapcsolatosan („a uno famio del vaivoda portò nova de la peze con alemani 1491”). A számla végeredménye nem látszik, utolsó részeredménye 1078,41 fl.

⁹⁴³ „Spesa di vestire piccoli servitori” AdP 754, 61r-v (61-62).

⁹⁴⁴ „Spesa di cavalli comperati e selle” AdP 754, 64r.

alamizsna és kegyes adomány kb. 50 fl-ot vitt el.⁹⁴⁵ Az érseki ruhatár számláján szerepel Hippolit fekete gyászruhája, amelyet Bécsben, Mátyás halálakor viselt.⁹⁴⁶ Hippolit tárgyevi személyes kiadásaira 144,63 fl ment el.⁹⁴⁷ Hajóval való borszállításra 110,5 fl-ot,⁹⁴⁸ a vár fegyverzetére és municiójára 653,44 fl-ot,⁹⁴⁹ gyertyára 25,97 fl-ot fordítottak.⁹⁵⁰ Beatrix királyné céljaira 1663,91 fl-ot számoltak el.⁹⁵¹ Freter Mátyás és Ambrus deák, a két pozsonyi tizedkezelő költségei összesen 488,33 fl-ot tettek ki,⁹⁵² ebből 60 fl-ot Freter Mátyás az előző év során arra használt fel, hogy több szolgáljával az érseket illető dézsmát lefoglalja, amelyet a királyné kegyelméből, de jogtalanul bérbe adtak.⁹⁵³ A tárgyi számlák ezzel véget érnek.

A személyi kontók közül az első László vasvári prépost udvarbírói számlája. Baloldalon az általa behajtott költségeknek kellene állnia, de ez nagyrészt üresen maradt, míg a jobboldali kifizetések három oldalt is kitöltöttek, közte alkalmazotti kifizetések is látszódnak.⁹⁵⁴ Beltrame Costabili számláin úgyszintén szerepelnek bérkifizetések, baloldalon pedig az általa érkeztetett jövedelmek, több ezer forint értékben.⁹⁵⁵ Tadeo di Lardinál a baloldalon bányajövedelmek vehetők ki, míg a jobboldalon Jakab provizornak, illetve zsold- és bérkifizetésre átadott összegek.⁹⁵⁶ Lodovico di Orlando, az újonnan kinevezett tárházi kezelő 1492. augusztus 27-én vette át a szolgálatot Larditól, amelyről Pincharo a főkönyvbe is írt egy följegyzést, de részletesen az Inventáriumban vezette az átadott javakat.⁹⁵⁷ A rongálódás miatt a további számlák beazonosítása nehéz feladat, tartalmukból nagyon kevés maradt meg.⁹⁵⁸

⁹⁴⁵ „Spesa per elemosine et offerte per el reverendissimo” AdP 754, 67r-v.

⁹⁴⁶ Ehhez 21 fl-ért vettek fekete posztót Ragione Bontempi kereskedőtől. A ruhatárra összesen 424,74 fl-ot fordítottak, AdP 754, 70r-71r.

⁹⁴⁷ Ezeket azonban ott sem részletezték, ahol valami látszódik a szövegből, AdP 754, 78r-v.

⁹⁴⁸ AdP 754, 80r, nagyon kevés látszódik a számlából.

⁹⁴⁹ AdP 754, 81r, Niccolò di Colonia-tól (Kölni Miklós) vették augusztusban, s Alfarello Ferazzonak átadtak. Az összeg és a hivatkozás alapján a személyi kontók töredékes részénél is sikerült a várnagy számláját beazonosítani: AdP 754, 168v–169r.

⁹⁵⁰ AdP 754, 83r.

⁹⁵¹ AdP 754, 86r, a gútai officialátus jövedelmei és a nógrádi kisebb tizedek a királynéhoz folytak be.

⁹⁵² AdP 754, 90r, az előtte lévő két számla (88r, 89r) egyáltalán nem látszik.

⁹⁵³ „Per spese ha fatto Freter in uno anno ducati sesanta, stando a requisicione del reverendissimo con più famii per le decime che funo afitatte l’anno pasatto. Gi sono donati di gracia ma non di consuetudine, né di iusticia, per ordinacione di la maestà di madama.” AdP 754, 90r.

⁹⁵⁴ AdP 754, 102v–105r, utóbbin elszámolása is szerepel. Távozása után 279,4 fl költség maradt a nevében, amelyet a királyné és a kormányzó beszámított béreként.

⁹⁵⁵ AdP 754, 109v–113r, számláján a tételek töredékesen, a jövedelmek végösszegei sehol sem látszódnak. 2934,73 fl kiadást rögzített Pincharo összességében, ebből több költség is korábbi évekre vonatkozott (1489–91). Mindebből 500 fl-ot Eleonora hercegné által Ferrarából küldetett holmikra fordított.

⁹⁵⁶ AdP 754, 113v–116r és 122v–128r, sajnos jelentősen kimosódott a szöveg. A tárgyevi összkiadása 4446 fl volt, érkeztetett összbevétele nem látszik.

⁹⁵⁷ AdP 754, 139v, az oldalon a tárház átadása mellett olyan gazdasági eseményeket is rögzített a számvevő, amelyek megtörténtéről ugyan tudomása volt, de a pontos összegeket nem ismerte. Ilyen volt Monello provizor elszámolása, aki aug. 24-én váltotta Jakab kanonokot, ilyen volt a Ferrarából érkezett holmik, amelyekről Pincharónak nem volt részletes értesülése, továbbá a királynénak átadott nemesfém, valamint a Beatrix által a

A kötet forrásai elsősorban az előző évi főkönyv (AdP 695), Jakab (AdP 694) és László udvarbírók kötetei, Tadeo di Lardi könyve, Costabili kis füzeté (*picola vaccheta*)⁹⁵⁹ és a pozsonyi tizedszedők könyve.⁹⁶⁰

II. 3. 2. 2. 9. Jövedelmi főkönyv (1493)⁹⁶¹

Pincharo 1493-as jövedelmi kötetének eredeti kötését eltávolították, lapjait néhány helyen japán papírral megerősítették. Bár a gomba már megtámadta a lapokat, a számadás szövege szerencsére mindenütt kiválóan olvasható, a leragasztott részeket is beleértve. Pincharo lapszámozása az első számlán indul (3r) a jobb felső sarokban, a tárgyi számlák végén azonban 21 lapszámot ugrik (48r = 69).

A számvevő a megszokott módon indexszel,⁹⁶² tizedbérleti összesítővel (*memoriale*)⁹⁶³ és bevezetőszöveggel⁹⁶⁴ kezdte a könyvet. A kötet felépítését tekintve két fő részt különíthetünk el: a jövedelmek tárgyi⁹⁶⁵ és személyi (adólok)⁹⁶⁶ számláit. A tárgyi jövedelmek huszonnyolc számlából állnak, az egyes számlák végén, a könyv utolsó lapján álló összesítő kimutatásra mutatnak tovább. Az összesítő bejegyzés szerinti végösszegük 27184 fl 81 d, melyet Pincharo

báróknak és nemeseknek adományozott javak, amelyeket Costabili és a kamarások jegyeztek föl. Ezt követően majd' húsz lap hiányzik. Az index alapján az következő töredék Augustino Bencio orvos számlája lehetett, aki itt 105 fl kifizetésben részesült: AdP 754, 168r.

⁹⁵⁸ Ludovico di Caluri számlájánál egy lap teljesen kiszakadt (118), majd egy azonosíthatatlan személy következik. Jakab provizor számláját az index és a hivatkozások alapján sikerült behatárolni: 119v–122r, akinél Pincharo 2045,47 fl kiadást rögzített.

⁹⁵⁹ AdP 754, 57v (58).

⁹⁶⁰ AdP 754, 90r.

⁹⁶¹ Eredetije: AdP 699 *Libro di entrata e dei debitori* (mérete 21x32cm, terjedelme 103 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4998.2/A. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8618. Vest. 384, 2172. Régi modenai jelzete: Reg. 18.

⁹⁶² AdP 699, 1r, egyetlen oldalon két oszlopban helyezte el Pincharo a tartalomjegyzéket, az AdP 691, 692, 695, 754 stb. kötetekhez hasonló módon. A 28 tárgyi számla címét egy vonallal elválasztotta a személyi számlák utalásaitól, de abc vagy egyéb sorrendet egyik esetben sem követett.

⁹⁶³ „Arendacione di le decime di questo sopraditto anno e prima” AdP 699, 1v. A nagytizedeket három csoportba osztott Pincharo, azonban mindháromat Gosztonyi András szentistváni prépost vette bérbe összesen 7400 fl-ért (Gömör, Torna és Nógrád megyéket 4100 fl-ért, Nyitrát és Komáromot 2100-ért, Zólyom, Liptó, Turóc és Árva vármegyéket 1200 fl-ért). A pozsonyi dézmszedőket is megnevezte Ambrus deák és Freter Mátyás személyében. A kisebb tizedeket 14 felé adták ki: Ludányt Dorogházi László 100 fl-ért, a kisebb Nógrád megyei tizedet Giorgio di Priuli 232 fl-ért, Bényt és tartozékait ismét Gosztonyi András 50 fl-ért, Szőlóst és tartozékait Perotto Vesach 42 fl-ért, Berzence környékét az ott szolgáló várnagyoknak adták bérbe. Újfalu és Ravaszkeszi dézsmáját a vajdának (ecsedí Bátorí István) adományozták, a többi viszont Bernardo Monello provizor szedte be, Verebély, *Kelemente* és Szentkirály bordézsmáját a pincemesteren keresztül. Utolsóként a körmöci malom bérletét rögzítették, ezúttal két évre szólóan (1493–94: 600 fl).

⁹⁶⁴ AdP 699, 2r, l. Kuffart: Bevezetés 80; Uő, Introduzione 224–225. Pincharo eredetileg 124 lapban határozta meg a terjedelmét, jelzetének a „14F93 de intrada”-t adta. Felosztása szerint az első hetven lapra az összesfajta jövedelmet, 72–124-ig pedig név szerint mindenkit, aki tartozik ezekkel a jövedelmekkel. Míg a szöveg elején kizárólag Hippolit nevében kezdte, a végén a királyné, az érsek és a kormányzó parancsából cselekedve nyitotta meg a kötetet.

⁹⁶⁵ AdP 699, 3r-49r (1-70), a számlák következetesen a rektó oldalon kezdődtek.

⁹⁶⁶ AdP 699, 50v-94r (72–115), tartozik/követel felosztás: a jobboldalon a tartozik, balon a követel rovatokkal.

az év utolsó napján rögzített Esztergomban.⁹⁶⁷ A szokásoknak megfelelően a tárgyi jövedelmek az előző évekről elmaradt befizetésekkel kezdődnek. Jelen esetben 1490-ből 290 fl,⁹⁶⁸ 1491-ből 100 fl,⁹⁶⁹ 1492-ből összesen 6111 fl 7 d⁹⁷⁰ befolyó összeget könyvelt itt el Pincharo utólag, melyet vagy ekkor ismertek el, illetve hagytak jóvá („ozi gi li azetta”),⁹⁷¹ vagy – az 1492-es év esetében – az év elején rendeztek. Az 1493-as év nagytizedekről szóló számláján az előzőekhez hasonlóan az egyetlen ügyfél Gosztonyi András esztergom-szentistváni prépost, aki a teljes évi bérletből 7200,5 fl-t fizetett be.⁹⁷² A pénzben megváltott sertés- és ajándékváltság számlájának két tétele után egy fontos megjegyzés következik, mely szerint Monello – elődeivel ellentétben – nem akart számot adni az általa szedett muneráról, amelyet így a számvevő nem tudott teljességében elkönyvelni.⁹⁷³ A megállapított kisebb tizedekből az 1493. év során összesen 1182 fl 85 d érkezett be.⁹⁷⁴ A körmöci gabonamalom (*molino de le frugie*) két éves bérletét Scheider Péter kamarás 1493. augusztus 11-ig több részletben fizette be Monellónak aranyforintban, amelyről Pincharo előtt nyugtát mutatott be (*quitancia*).⁹⁷⁵ Rozsnyóbányáról nyers ezüstben összesen 38 márka 24 pizétum érkezett be két részletben, melyet a bíró és az esküdtek adtak át Monello jelenlétében Lodovico di Orlando tárházért felelős tisztnek.⁹⁷⁶ A körmöci pizétum összesen 2512 fl 24 d jövedelmet hozott,⁹⁷⁷

⁹⁶⁷ „Qui notaro la suma de tutti li dinari contadi scosi questo anno de lo archiepiscopato intendando di quanto e com mia saputta como qui sotto particular mente apar” AdP 699, 100v (122). Azonban, mint az egyes számlákról kiderül, ez nem egyenlő a teljes évi bevétellel Monello provizor számadásának elmulasztása miatt.

⁹⁶⁸ AdP 699, 3r (1), a hat részlet mindegyikét Gosztonyi Andrásról.

⁹⁶⁹ AdP 699, 4r (2), egy tétel maradt, szintén Gosztonyitól.

⁹⁷⁰ AdP 699, 5r-6r (3-4), a három oldalt elfoglaló tételek ezúttal is mind a szentistváni préposttól érkeztek, zömét alkalmazottak kifizetésére fordították.

⁹⁷¹ AdP 699, 3r (1), Gosztonyi egyébként 1728,25 fl-al tartozott Pincharo szerint, l. AdP 699, 50v (72).

⁹⁷² AdP 699, 8r (6), Pincharo aszerint csoportosította a befizetett tételeket öt részre, hogy ki érkezett (Monellónak 4014,5 fl-t, a királynénak és Pápai Antal nevű emberének 1935 fl-ot adott át), vagy az érsekség nevében mely kereskedőnek fizetett a prépost (Ragione Bontempi 815 fl, Ottaviano da Volterra 300 fl, Fülöp német kereskedő 136 fl).

⁹⁷³ „Notta che de molti altri logi se scodeno danari de munere i qualli sono stati scosi per man di misser Bernardino Monello, gienerale provizore che non si poteno sapere perché non ha voluto dar conto, vedasi la consuetudine antiqua et quanto hano scosi li altri predecesori soi. Questo fa per mio discargo et in questo apar a carte 110” AdP 699, 10r (8). Ez összecseng az 1493. évi salariat kötet végén álló megjegyzésekkel, ahol Monello szintén megtagadta a számadást, vö. AdP 698, 119v (142). A számla két tétele egyébként a szentkereszti uradalomból befolyt 12 fl, illetve (a lúd, méh és kecske utáni) 37 fl 50 d-os pénzváltást rögzített, amelyet Nagy Albert официális szedett, kinek *salariat* kötetbeli számlájára vezette át Pincharo a jövedelmet, vö. AdP 698, 19r-v (41).

⁹⁷⁴ AdP 699, 11r (10 – sic! Az előző lapot kivágták a helyéről.) Érdekes módon ez az összeg 40 fl-at magasabb, mint a segédletben megállapított összes bérlet, ugyanis onnan hiányzik a szentkereszti zabtized.

⁹⁷⁵ AdP 699, 13r (12).

⁹⁷⁶ AdP 699, 15r (14), noha az ezüst az érsekség birtokában maradt, a két tételt Pincharo – könyvelésének logikáját követve – a kiadási kötet 114. lapjára vezette át. Az ezüst átváltását is feljegyezte: egy forintra 5 és fél márkát számítottak az érseknek, eladáskor azonban már hat márkát. A beszolgáltatott ezüst így 211 fl 75 d-t ért.

⁹⁷⁷ AdP 699, 16r (15), ebből 44 fl származott a körmöci ércmalomból. Aug. 5-én Niccolò Cagnola pizetarius feladatkörét Scheider Péter körmöci kamarás vette át (vö. 65v).

míg a vámok és révek Pincharo értesülése szerint 392 fl-ot.⁹⁷⁸ Az ajándékhoz hasonlóan az ebédváltság esetében is csak a szentkereszti uradalom adatát rögzítette külön,⁹⁷⁹ mivel Monello nem adott a többiről számot. A bírók tanúsága szerint a provizor és szolgálai 120 fl-ot szedtek be a korábbi évek szokása szerint, amellyel Pincharo megterhelte az udvarbíró számláját.⁹⁸⁰ A gabona és borkilenced esetén nem jegyzett fel ilyen jellegű nehézséget,⁹⁸¹ ahogy a sarlói kaszapénznél sem, ami minden évben 12 fl volt.⁹⁸² A szebeni kamarás két részletben küldte el a szebeni pizétum bérleti díját, összesen 300 fl-ot.⁹⁸³ Nagybányáról 5 márká 5 pizétum ezüstöt küldött Tenka Tamás, amelyet 28 fl-ban számítottak át.⁹⁸⁴ A cenzusszámlákat Pincharo ezúttal egymás után helyezte el.⁹⁸⁵ A plébánosok rendes és zsinati cenzusából 86 fl jövedelmet rögzített,⁹⁸⁶ az egyházi nemesek hadakozási pénzéből pedig 84 fl-

⁹⁷⁸ AdP 699, 17r (16), ebben a szentkereszti, udvardi, nyárhidai, pataki és hídvégi vámok foglaltattak benne. Verebély és Újfalu vámját Monello szedte, aki erről sem kívánt számot adni, így Pincharo – összeg nélkül – az előző évek szokására hivatkozott.

⁹⁷⁹ AdP 699, 18r (17), Nagy Albert 40 fl-ot szedett be, amelyet Pincharo az официális alkalmazotti számláján is feltüntetett, vö. AdP 698, 19r-v (41).

⁹⁸⁰ „ditto del resto de le altre vile de lo archiepiscopatto è stato scoso ducati cento et vinti per conto di prendiali per man di miser Bernardino Monello et soi famii si como li iudezi dicono di qualli danari non ha voluto darre conto, tanto ha fatto li altri anni pezo le fazo debitore in questo ala sua partitta” ibid.

⁹⁸¹ AdP 699, 19r (18), a hat tételből álló számla végösszege 686 fl 10 d. A szentkereszti uradalom 215 fl-ot fizetett Nagy Albertnek, míg az eladott zab után 40 fl-ot Monellónak (utóbbi a kamarás szóbeli közlése alapján került rögzítésre), a gútai körzet kilenc falva 107 fl-ot szolgáltatott be a provizornak a falubírák tanúsága szerint. 13 különböző kerülethez tartozó település adóját egyesével is fel tudta tüntetni Pincharo, melyek összesen 196 fl 10 d-t fizettek Monellónak szintén a bírók szóbeli tanúsítása alapján. Nagyjából ugyanez a lista megjelenik az udvarbíró számadásában is – AdP 701, 11v (52) –, de csupán két helység, (Csém és Tild) adója egyezik meg összegszerűen, a többié eltér, van, ahol még nagyságrendileg sem egyezik a főkönyvi adattal (pl. Pozsonypüspöki a főkönyvben 24 és fél fl-ot, Monello szerint 40 fl-ot fizetett). A provizor végösszege is jóval magasabb, 258 fl 60 d. A pilisi apát 68 fl-os befizetéséről Monello nyugtát mutatott be. Végül a három Vadkertből érkezett 60 fl csöböradót az официális szóbeli jelentése alapján rögzítette Pincharo. Ez utóbbit alkalmunk van ismét összevetni a provizor adatával – AdP 701, 5r (45) –, amely alapján a valóságban csupán 44 fl 22 d-t szedett be.

⁹⁸² AdP 699, 20r (19), ugyanez a provizori kötetben: AdP 701, 4v (45).

⁹⁸³ AdP 699, 21r (20), január 15-ig egy, ápr. 25-ig kétharmadát fizette ki a bérleménynek (*afitto*).

⁹⁸⁴ AdP 699, 22r (21), az átváltásnál 5 és fél fl-ot számítottak egy márkára.

⁹⁸⁵ Szent György-napi: AdP 699, 23r (22), végeredménye 810 fl. Ebből, mivel Monello nem adott mindenről részletesen számot, ismét a szokásoknak megfelelő összeget írta Pincharo a számlájára (475 fl 50 d). Ugyanakkor a provizor kötetében ebből az időszakból 544 fl 10 d beszedett földbért rögzített Petrus litteratus, vö. AdP 696, 25r-26v (26-28). Pünkösdi cenzust egyedül Patak fizetett, amelyet Cseh György drégelyi várnagy szedett be. Hídvég felmentést élvezett érseki rendelet okán („como apar per letere del reverendissimo): AdP 699, 25r (24). A Szent Mihály-napi cenzusnál Pincharo a Szent György-napihoz hasonlóan járt el: az általa ismert összegeket a szokásokhoz igazodva kerekítette fel 900 fl-ra, a különbséget pedig Monello terhére írta (526 fl 50 d). A provizor ezzel szemben csupán 465 fl 69 d-t tudott beszédni, l. AdP 696, 28r-32r (30-34). Közös számlára vezette Pincharo a Szent András, Mindenszentek és Szent Márton napi cenzusokat, amelyek nála összesen 147 fl-ot tettek ki, l. AdP 699, 29r (28). A provizoréval összevetve Szentgyörgy és Gyarmat Szent András-napi pénze megegyezik (34 fl), Nagyszőlős Mindenszentekre fizetett adója már csak hasonló: Pincharónál 5 fl, Monellónál 4,5 fl, vö. AdP 696, 32v (35). A karácsonyi cenzusnál ismét Pincharónál találunk magasabb eredmény: hét faluból összesen 101 fl 50 d-t, l. AdP 699, 30r (29), míg Monello csak négy helységből rögzített összesen 68 fl 1 d-t, l. AdP 696, 33r (35).

⁹⁸⁶ „Censo di plebani ordenario e sinodo” AdP 699, 32r (31). Berzéte, Csetnek, Pelsőc és az ugoctai Nagyszőlős pénzben fizette az adót, míg Jósva száz vaslemez küldött. A provizor 1493-ra vonatkozó adatai ezúttal megegyeznek, bár csak két települést rögzített: Berzéte plébánosa május 12-én 30 fl-ot küldött Kassai Mihállyal.

ot.⁹⁸⁷ A vizaeldásokról az udvarbíró az év végéig nem akart számot adni, mert a bírók nem pénzben, hanem természetben teljesítették (úgy a fogás harmadát, mint a vámot).⁹⁸⁸ Farsangra két helység fizetett földbért, összesen 9,5 fl-ot.⁹⁸⁹ A malmok jövedelméből csak 20 fl-ot tudott Pincharo rögzíteni, amely Nagy Albert révén a körmöci malomtól származott, a többi kisebb malomról, melyeket a *kataszterben (catastro)* tartottak nyilván, Monello nem számolt el.⁹⁹⁰ A pozsonyi bordézsmát természetben könyvelte el a jövedelmet a számvevő a tizedszedők számadása alapján, amelyet év végén mutattak be és a királyné hagyta jóvá.⁹⁹¹ A pozsonyi dézsma 974 fl 80 d-t jövedelmezett.⁹⁹² Rendkívüli bevételként (*intrada straordinaria*) rögzítette Pincharo az érsek birtokairól származó 1493-as év Szent Mihály-napi királyi dikáját, melyet átlagosan 3500 fl-ra becsültek. II. Ulászló ezt adósságának törlesztése gyanánt engedte át az érseknek az egy évvel korábban, Visegrádon neki adott 1000 fl-os kölcsön, valamint bizonyos károk megtérítéséért – ez feltehetően az 1492-ben elszenvedett károkra

Máj. 24-én Csetnek plébánosa 24 fl-ot fizetett. AdP 701, 18v (61). Nagyszőlős esetében a provizor a két korábbi évre tekintettel rögzített 28 fl befizetést (ibid.).

⁹⁸⁷ „Exercitiales nobilium” AdP 699, 34r (33), Pincharónál három szék adata áll: Vajka (Bajkaként) bírájának jelentése alapján 48 fl-ot fizetett a provizornak, Verebély 24-et, Lél pedig 12 fl-ot Monello szóbeli közlése szerint. Ezzel szemben a provizori számadásban Verebély hat helysége összesen 31 fl 68 d-t adózott, l. AdP 701, 18r (59), Lél nem szerepel, a szentgyörgyi székéből 7,5 fl-ot (ibid.), Vajkáról 43 fl 84 d-t, Velkenye körzetéből pedig 21 fl-ot fizettek, vö. AdP 701, 11r (51). A korábbi évekhez viszonyítva (pl. 1488-ból: AdP 686, 50r (28), 1491-ből: AdP 695, 47r (24)) úgy látszik, hogy a számvevő adatai itt az éves elvárt összeget tükrözhetik, míg az udvarbíróé a ténylegesen behajtott pénzt.

⁹⁸⁸ „31 decembro. De Gutha et de Nazvad per conto de usoni venduti è stato scoso ditta pescaria per man di miser Bernardino Monello el qualle per fina qui non ha voluto darre conto alcuno ne mancho ho potuto saper quanto habia fatto perché diti iudici non gi hano datto danari, ma in usoni la terza parte et per el simile de thelonio di ditti usoni questo fazo per aricordo a ziò ché quando darà conto che si gi habia a domandare sopra ziò vedase li altri anni, in questo a carte 110” AdP 699, 35r (34). A provizori kötetben ezzel szemben részletes adatok vannak 1493-ra vonatkozóan, l. AdP 701, 19r.

⁹⁸⁹ AdP 699, 36r (35), Vága 4,5 fl-ot adott át Monellónak, amelyről a bíró cédulát (*poliza*) mutatott be Pincharónak, míg Szerdahely 5 fl-ot fizetett.

⁹⁹⁰ AdP 699, 38r (37). Pincharo itt fontosnak látta kiemelni, hogy Kövesd, Szentgyörgy és Kissáró malmai mindig, minden évben több mint 100 fl értékű liszttel szolgáltak az udvarnak a gabonaórlésen felül.

⁹⁹¹ AdP 699, 41v (42), Ambrus deák és Freter Mátyás 16 helységből összesen 202 és fél hordó bort gyűjtött be, amelyből 166-at használtak fel és 35 és fél maradt Pozsonyban. A kiosztott borokból legtöbbet a provizoron keresztül az esztergomi vár (66+14), illetve a királyné (43) kapott, kisebb mennyiségeket adományba adtak, négyet a dézsmaszedők fogyasztására szántak, míg 22 hordót (darabját 25 fl-ért) Monello a falvaknak adta el. A provizor részletesen rögzítette a falvaknak történő eladást, de az előirányzott 550 fl helyett csupán 520,5 fl-ot tudott ezen a módon szerezni, l. AdP 701, 3r-v (43-44), noha Pincharo a jobboldalon az előirányzott 550-el számolt.

⁹⁹² AdP 699, 42r (42), Pozsony vármegye nagyobb tizede 7418, kisebb tizede 6567 kepe jövedelmet hozott (a kéziratos másolat hibásan „capeze” helyett „capra”-nak oldja föl a kepe rövidítését). Az összesen 13985 kepe negyedét, 3496-ot leszámítottak a káptalan javára, így az érsekségnél 10489 maradt. 12 kepe számítottak egy forintot, így jött ki 874 fl. A hegyen túli borok bérletére 32 fl-ot, az átalányt fizető falvak után 68 fl 80 d-t kapott az érsekség (három helység maradt adós), végül hozzáadta a Filippo da Bresciának eladott egy, a Monello (és embere, Bocskai Balázs) által a falvak felé értékesített 22 hordó bor eladásából származó összegeket. Végösszege 1544 fl 80 d, de mivel Monello ténylegesen beszedett összegei 29,5 fl-al alacsonyabbak, kijelenthető, hogy Pincharo itt egy elnagyolt eredményre jutott.

utalhat, melyet a fekete sereg veteránjai okoztak.⁹⁹³ A király kincstartója, Szegedi Lukács szóban, a király az érseknek és a királynénak írásban tett nyilatkozatot az adó átengedéséről.⁹⁹⁴ A főkönyvi adat tehát ismét egy előirányzott, becsült összeg, amely a valóságban ezúttal jelentősen (654,15 fl-al) alacsonyabb bevételt hozott.⁹⁹⁵ A gyapjú, bőr és zsír számláján Pincharo két adatot tudott pontosan rögzíteni, a többi elszámolásával Monello újfent adós maradt, de a rend kedvéért a számvevőnek fel kellett itt jegyeznie a hiányt.⁹⁹⁶ A tárgyi és a személyi rész közt a nyers⁹⁹⁷ és feldolgozott ezüstök⁹⁹⁸ sorsának összegzése áll.

A személyi kontók sora Gosztonyi András szentistváni prépostéival kezdődik.⁹⁹⁹ Monello udvarbíró számlájának baloldalán egyrészt az előző évről a számvevő tudomása alapján fennmaradt 366 fl 87 d, majd tételesen a tárgyévben az udvarhoz beérkezett mindennemű

⁹⁹³ Vö. AdP 754, 49r-50v (48-50).

⁹⁹⁴ „La maistà del signor re ha donatto al reverendissimo et illustrissimo signor cardinale la dicha di questo Santto Michael proximo pasatto de tutti li vasalli de sua signoria reverendissima, gieneralmente la qualle asende ala suma di ducati treamilia cinque centto ducati, scosa per man di miser Bernardino Monello generale provitore si como el thesaurero de sua maestà mi ha ditto a bocha, et anche ha scritto sua maestà al reverendissimo et ala maestà di madama essere così. La qualle dica sua maestà gi la lasa partte in cambio de ducati milli gi funo dati l'anno pasatto a Vizegrado et partte per danni ha habutto de soe gente. Ni fazo debitore miser Bernardino in questo a carte 81” AdP 699, 44r (44).

⁹⁹⁵ Vö. AdP 701, 14r-18r (54-59!), ahol a beszedett adók összeredménye: 2845 fl 85 d.

⁹⁹⁶ AdP 699, 45r (45), összesen 96 fl jövedelmet rögzített ide, 84-et *Tencel* Mátyástól, amely szarvasmarha bőrök eladásából származott, valamint az esztergomi mészáróstól 12 fl-ot, amely hat mázsa faggyú, illetve zsír bevétele volt.

⁹⁹⁷ AdP 699, 48r (69!), a Körmöcről, Niccolò Cagnola pizetáriustól származó 6 márka és a rozsnyói 38 márka 24 pizetum ezüstöt Lodovico di Orlando tárháznoknak adták át.

⁹⁹⁸ AdP 699, 49r (70), a kötet jellegétől eltér ez az összegzés, ahol vásárlásokat és az ezüst feldolgozásának munkadíjait rögzítette Pincharo összesen 802 fl 71 d értékben. A Niccolò Cagnola pizetárius által készített tárgyak közül néhány tétel föllelhető az Inventáriumban is 1492-es év alatt, l. AdP 685, 87v – noha a főkönyvben Pincharo úgy nyilatkozott, hogy ezekről számlát csak 1493. év végén mutattak be neki, mikor Cagnola dolgaival elszámolt. A számla végén Lodovico di Orlando kiadási kötetbe vezetett számlájára mutat tovább, tehát a tárgyakat a tárházba helyezték. A *Guardaroba* kötetezüstökről vezetett számlájának baloldalán valóban megjelennek a Cagnola által készített tárgyak, AdP 1505, 21v-22r (22).

⁹⁹⁹ A tárgyi számlasor elején álló, korábbi évekből származó elmaradásokhoz hasonló felosztásban közli Pincharo a számláit, elsőként az 1490-ből 1728 fl 25 d elmaradást állapított meg, amelyből a prépost 290 fl-ot rótt le, köztük néhány tételt esküvel bizonyítva: AdP 699, 50v-51r (72). Érdekes, hogy a korábbi tartozásba nem számították bele a következő évben befizetett adót, hanem proveniencia alapján megkülönböztették az egyes évi járandóságokat. Hiába fizetett Gosztonyi az 1493-as tárgyévre több mint 6000 fl-ot, abból nem írta le Pincharo az 1490-ből még fennmaradt 1438,25 fl-ot. Az 1491-es 105 fl tartozásból szóbeli közlése alapján írt le Pincharo 100 fl-ot, amelyek azonban a kormányzó kiadási kötetben lévő számlájára is felkerültek; némely borjövedelemben keletkezett kárára tekintettel 5 fl-ot elengedtek neki: 51v-52r (73). Az 1492. évi nagytizedek utáni adóssága Pincharo szerint 5765 fl volt. A kifizetési (jobb) oldalon az alkalmazottak bérei szerepelnek, amely alapján a sok helyen rongálódott tárgyévi *salariati* kötet adatait részben ki lehet egészíteni: AdP 699, 53v-55r (74-75), 62v-64r (84-85). Ez a hátralék sem teljesült maradéktalanul: 1028,93 fl a következő évre hárult. A tárgyévi, 1493-as befizetések számlája alapján, a baloldal szerint 7400 fl kikötött összegből a jobboldalon 199,50 fl híján mindent jóváírtak a prépostnak: 55v-56r (77). A részletek alapján ebből 4014,5 fl-ot Monello provizornak adott át, 1935 fl-ot a királyné és a káptalan közti szerződésre (*contrato*) való hivatkozással Pápai Antal számára fizettek ki, 815 fl-ot Bontempi, 300-at Ottaviano firenzei kereskedőknek, 136-ot Filippo német kereskedőnek folyósított. A nagytizedektől elkülönítve tüntette fel Pincharo Gosztonyi egy korábbi, nyolc tételből álló, 132,5 fl értékű (kölcson) folyósítását a királyné számára: 58r (79). Gosztonyi kisebb 50 fl-os tizedbérletének teljesítése a kötetben szintén külön szerepel, melyet bevallás alapján („si como confesa”) rögzített a számvevő, 79v-80r (101).

jövedelem – általában becsült – végeredménye. Mindezek együttesen 16 097 fl 50 d-t tettek ki Pincharo számításai szerint, azonban a kiadási oldal teljesen üres maradt.¹⁰⁰⁰ A körmöci érseki ember, Niccolò Cagnola kétkarú számlájának baloldala a beszedett pénzeket taglalta, a jobboldal ezzel szemben az általa, nyilván ebből a forrásból az érsekség nevében rendezett kifizetéseket.¹⁰⁰¹ Az 1492-es szebeni pizétumbérletből 200 fl maradt, melyből január 15-én törlesztett György deák 100 fl-ot. A tárgyévi bérlet május 1-jén vette kezdetét 300 fl értékben, melyből 200 fl-ot fizetett be, így összesen 200 fl hárult 1494-re.¹⁰⁰² Scheider Péter körmöci kamarás számláján előbb az 1492-ben általa a kölni Nicolaus német kereskedőnek kifizetett 86 fl szerepel, amelyet a pizétumból írtak le, majd az 1488. március 11.–1492. április 30. között a körmöci ércmalom örleménye után való elszámolásának hiánya: Monellohoz hasonlóan nem kívánt számot adni (*non ha voluto dar conto*).¹⁰⁰³ A kocsmáltatás számláján Pincharo előző évi termésből a farsangi időszakban értékesíteni kívánt 55 hordó pozsonyi bor

¹⁰⁰⁰ AdP 699, 58v-60r (80-81) és 83v-84r (105), a jobboldali adatok hiánya azt a gyanút kelti, hogy ha fennmaradt volna a tárgyévi kiadási főkönyv, abban is többször találkoznánk azzal a megjegyzéssel, hogy a provizor nem számolt el, vagy nem akart számot adni a költségekről. A baloldalon áll egyebek mellett a Gosztonyi számláján is fellelhető 73 fl-os zálogügylet és egy 125 fl-os kiutalás Costabili parancsából Szanda vár visszaszerzésére, bővebben I. AdP 701, 6r (46), és a III. 4. fejezetben. Egy további, „rendkívüli számla” (*conto extraordinario*) foglalta össze azokat a jövedelmi fajtákat (*sono diversi specie de intrade*), amelyekről Monello működése során nem adott számot: 1492-ben is volt ilyen (itt nem részletezte), 1493-ban: ajándékváltság, egyes vámok, a viza és a kisebb malmok jövedelme, a bőr és len eladás, a természetben (élelmiszer, gabona, bor) az érseki pincének beszolgáltatott ajándék, s egyéb felszerelések. Az elszámolás hiányát Pincharo ezúttal a saját adósságának tudta be, a tételeket pedig egy jövőbeli vizsgálat elszámolásának tárgyává tette (*como per lasaminacione si gi farà, quando darà conto, questo fazo per mio debito et per aricordo*).

¹⁰⁰¹ AdP 699, 60v-61r (82), a baloldal szerint 1492-ben 1501,06 fl-ot szedett be Cagnola (itt *Cagnollo*), melyből még 931,66 fl rendezetlen maradt. Alkalmazásának végén, 1493. aug. 2-án összesen 1398,74 fl-ról adott számot a tárgyév kezdetétől számítva, majd dec. 3-án az ércmalom után további 44 fl-ot (a kéziratos másolat itt hibásan 446 fl-ot közöl), amelyet heti egy forinttal számítottak a szokások szerint („a rasone di ducato uno per setemana como hè di consuetudine”). A jobboldal szerint Cagnola szolgálatának kezdete és vége közt összesen 1422,77 fl-ot adott át Monello provizornak 18 részletben, amelyet Cagnola egy számlája („per uno conto di ditto Nicolò”) részletezett. Ezt követően néhány alkalmazotti kifizetést fedezett, köztük saját 59 fl-os és elődje, *Guasparo Stecha* 7 fl-os bérét is, az érsekség Nicolaus kölni fegyverkereskedő (*Nicolò di Colonia marcadante da arme*) felé 86 fl-os, Agostino Bencio orvostól vásárolt borok utáni 50 fl-os tartozását rendezte, a körmöci malom javítására 10 fl-ot fordított, ezüst megmunkáltatására 656,38 fl-ot költött. Az értéktárgyakat az érseki tárháznak adta át, ahogy a 32 fl-ot érő 6 márka nyers ezüstöt is. Végül Pincharo megjegyezte, hogy Cagnola néhány provizori nyugta bemutatásával még elmaradt, amelyeknek felkutatására kötelezte a pizetáriust, mindazonáltal Monello bevallást tett, hogy mindent úgy kapott meg, ahogy azt itt Pincharo elkönyvelte.

¹⁰⁰² AdP 699, 64v-65r (86).

¹⁰⁰³ AdP 699, 65v-66r (87) Scheidert 1493. aug. 5-én a királyné kinevezte körmöci pizetáriusnak, noha továbbra is ő volt a kamaraispán: „Notta che ditto Petro Saider fu costituito di novo pisetario per la maista di madama questo di 5 agosto 1493 del quale pisetto lui mi harà a dare como de la intrada per farni notta et aricordo e tenersene conto separato con lui, como in questo apar a carte 104” *ibid.* A hivatkozott számlán immár egyértelműen pizetáriusi minőségében szerepel: „Petro Saider camararo de Cremicia como pisetario” AdP 699, 82v-83r (104). Aug. 7-től év végéig 206,32 d értékű ezüstöt adott el, a pénzzé vert aranya után 223 fl, a pénzzé vert ezüst után pedig 640,18 fl-ot jövedelmet szedett be, minderről az érseknek írt levélben számolt el (baloldal). A jobboldalon elsőként a provizornak átadott 1083,37 fl szerepel (bár az érsekségnek bevétel, az ő szempontjából kiadás), melyről nyugtákat mutatott be, cédulát (*poliza*) adott át a körmöci malom javítására fordított 7,74 fl-ról, s további 27 fl vegyes költséget számolt el, összesen 1118,11 fl végösszeggel: 48,61 fl-al költve többet a bevételeknél. A baloldalon Pincharo feljegyezte még, hogy a körmöci ércmalomról még számot kell majd adnia, amelyet nov. 1-től bír (*lui lo tene*).

után 1375 fl jövedelmet irányzott elő a baloldalon, amely Monello bevallása szerint hiánytalanul teljesült (jobboldal).¹⁰⁰⁴ Több olyan adóst rögzített Pincharo a személyi kontókon, kiknek tartozása hosszabb ideje fennállt, de a törlesztés ebben az évben sem teljesült.¹⁰⁰⁵ Dorogházi László ítélőmester¹⁰⁰⁶ ellenben pontosan leróta Ludány bérletét.¹⁰⁰⁷ Giorgio di Priuli, az esztergomi Szűz Mária kápolna rektora¹⁰⁰⁸ egy korábbi kölcsönét a nógrádi kisebb tizedekből törlesztették.¹⁰⁰⁹ Tenka Tamás nagybányai pizetárus 1492. július 29-től előbb év végéig, majd egy újabb évre bérbe vette a pizétumot, amely után összesen 58 fl-ot szolgáltatott be.¹⁰¹⁰ A Costabili kormányzó által az érseki tárház számára megmunkáltatott ezüstöt Pincharo is 1487. szeptember 30-tól számította egybe 2537,58 fl értékben, a nyersezüstök esetében ehhez hasonlóan göngyölegösszeget rögzített.¹⁰¹¹ A pozsonyi decimátorok kétkarú számláján jobb oldalon a beszedett dézsma összegek, szemben a tőlük a korábbi években megelőlegezett összeg (278,09 fl), a dézsmaszedés költségei és

¹⁰⁰⁴ AdP 699, 88v-89r (110), ez azonban nem a valóságban behajtott jövedelem volt, hanem a hordónként 25 fl-al számolt szorzat. A provizor adatai szerint 1324 fl 63 d folyt be ebből a forrásból, vö. AdP 696, 37r (46) és AdP 701, 1r-v (41-42).

¹⁰⁰⁵ Szapolyai István nádor a nyitrai tizedek után 500 fl-al, György deák nagybányai pizetárus 17,17 fl-al tartozott: AdP 699, 66v-67r (88). Sarlói János egykori körmöci pizetárus 70, 48 fl-al maradt adós, AdP 699, 67v-68r (89), míg Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond és János grófok *örökösei* az 1490-es pozsonyi tized árával, 1616,36 fl-al, 68v-69r (90). Rokonuk, Péter csupán 8,38 fl-ot nem rótt le a neki bérbe adott 1491-es pozsonyi dézsma után, AdP 699, 71v-72r (93). Tamás jegyző, a királyné korábbi írnoke az olajra adott 100 fl-ból hetvennel nem számolt el, AdP 699, 69v-70r (91). Kistárcai (Tárcai János), akit itt Nagybánya egykori kapitányának és kamarásának nevez 400 fl-ot tartott vissza a pizétumból, amelyet az akkoriban szolgáló pizetárus is tanúsított („si como atesta et prova el pisetaro ne li anni pasatti”), Drágfi Bertalan szintén ebből a forrásból jutott 34 fl-hoz (ibid.). II. Ulászló 1491 nyarán nevezte ki a bányaváros kamaraispáni posztjára, (I. Neumann, Drágfi, 11.), az adósság pedig 1492-ben vagy azt megelőző évben keletkezett. Behajthatlanul maradt Zöldi István egykori, szintén nagybányai pizetárus után 469 fl, AdP 699, 71v-72r (93), Cécei Kis Máté után 89 fl dézsma, Pesti Szakács Balázs és Török Mihály után 21,4 fl szintén dézsma címén, AdP 699, 72v-73r (94). Tomori István egykori visegrádi provizor 25 fl-al, Nagylúcsei Balázs 30 fl-al maradt adós, AdP 699, 73v-74r (95). Cesare Valentino után még mindig 73, 86 fl el nem számolt hiányt görgettek, Vas András volt pozsonyi decimátor után is számon tartottak a régi tizedekből (*decime antique*) 24,6 fl-ot – AdP 699, 74v-75r (96) –, valamint nyolc hordó bort, AdP 699, 75v-76r (97). További régi adósságok: Frangepán Bernát gróf: 55 fl, Pacifico de Amelia: 25 fl (ibid.), Antonio Brancha da Napoli: 30 fl, Ternák Péter Zengg régi kapitánya: 45 fl, *Gregorio Borsollo de Strigonio*: 3,12 fl, (AdP 699, 76v-77r (98)), esztergomi Török Mihály 65,74 fl, Cobor Imre 33 fl (AdP 699, 77v-78r (99)). Drégely várának kapitánya, a királynéhez pártolt Cseh György 70 fl-al maradt el a tárgyévi kötelezettségei után, AdP 699, 81v-82r (103). Mindez összesítve komoly költségvetési hiányt eredményez: 3776,11 fl.

¹⁰⁰⁶ „*Ladislao de Rochas prothonotaro del regno*” Személyéről bővebben: C. Tóth, Dorogházi; C. Tóth, Esztergomi székeskáptalan 82–86; Bónis, Jogtudó értelmiség, 270, Csukovits, Közjegyzők 73.

¹⁰⁰⁷ AdP 699, 78v-79r (100), a május 19-én kötött bérleti szerződés alapján 100 fl-ot volt köteles fizetni, amelynek a provizor felé való teljesüléséről év végén Pincharo előtt nyugtát mutatott be.

¹⁰⁰⁸ C. Tóth, Esztergomi székeskáptalan 84.

¹⁰⁰⁹ Ibid. Érdekes módon a hitelt Pincharo az adósságokhoz hasonlóan a baloldalra jegyezte le, szemben pedig a teljesítés áll, valamint csak a hitel mértékében könyvelte el a tételt (232,85 fl). Noha a rektor ennél többet hajtott be magának, a pontos összeget Pincharo sem ismerte: „per l’afitto de le decime di Kisneugrado ducati docento cinquanta o più o mancho che l’anata, ma pure si gi tasa ducati docento trenta dui a conto di uno suo credito.”

¹⁰¹⁰ AdP 699, 67v-68r (89), ápr. 26-án 5 márka 5 pizétum ezüstöt adott át Costabilinek (28 fl), év végén azonban nem kívánt számot adni („el quale per adesa non vole dar conto, questo fazo per aricordo”).

¹⁰¹¹ AdP 699, 70v-71r (92), ezüstmegmunkálást csak a nyersezüst számla jobboldalára vezetett: január 20-án lőszerszámot készítettett Budán. Az összes nyers ezüst így 215 márka 19,5 pizétum mennyiségre csökkent.

más, ennek a jövedelemnek a terhére kiadott költségek állnak.¹⁰¹² A három kamarát Pincharo ezúttal egy oldalpárra helyezte, amelyen 1487. január 1-től összegezte a beszedett jövedelmeket.¹⁰¹³ A királyné zárja a kétoldalú számlasort, ahol csupán a baloldalon jelentek meg terhére írt tételek, amelyek év végére csaknem tízezer forintig emelkedtek.¹⁰¹⁴ Néhány lappal korábban viszont az érsekségtől még 1490-ben – közvetlenül a Mátyás király halála utáni időben – neki kölcsönzött 404 márka 19 pizétum ezüstöt részletezte Pincharo, amelyet Beatrix pénzbeli adósságaihoz nem adott hozzá.¹⁰¹⁵

A provizor eltérő, jellemzően alacsonyabb adataiból gondolhatunk pontatlanságra, vagy akár szándékosságra, hűtlen kezelésre is, mégis inkább Pincharo elnagyolt értesüléseire, szóbeli közlésen alapuló, illetve a szokásokat követő összegzéseire szeretnék rámutatni, amelyek szükségszerűen pontatlan eredményre vezették a számvevőt. Sokszor úgy fogalmazott, hogy Monello *nem akart* számot adni, máshol viszont úgy, hogy a maga idejében

¹⁰¹² AdP 699, 89v-90r (111), igen jelentős volt a hiány, 1160,33 fl-al adtak ki többet (2135,13 fl), mint amennyi jövedelmet szedtek (974,8 fl). 60 fl-ot például Niccolò Maria d'Este püspök és a többi prelátnak, köztük Donato Marinelli d'Arezzo érkezésére való készület vitt el. A baloldali végösszeg alatt egy megjegyzés a Pozsonyban hagyott, 35 teli hordó bort – l. AdP 699, 41v (42) – annak őrzésével indokolta (*in sua custodia*), a következő oldalpáron azonban a költséghiánnyal állította már szembe, tehát Pincharo ezt tudta be a 1160,33 fl fedezetéül.

¹⁰¹³ AdP 699, 91v-92r (113). Körmöcről Pincharo tudomása szerint 1493. január 1-ig 10390,77 fl, az év közben beszedett 2512,24-el együtt összesen 12903,01 fl származott, a pizétum és malomjövedelmet egybeszámítva. Nagybányáról a kezdetektől január 1-ig 3331,2 fl, év közben további 28 fl-ot szedtek be, noha felügyelőt küldtek a kamarásokhoz: „31 de zembro, per quanto harà fatto ditto pisetto dal primo di zenaro per fina per tutto questo di como dai camareri si porrà a tempo e licho saper mandandogi uno comisario a posta.” Szeben pizétumát mindvégig bérbé adták, amelyből a kezdetektől év végéig mindösszesen 1450 fl származott.

¹⁰¹⁴ AdP 699, 93v-94r (115), év elején még 5612,3, dec. 31-én már 9977,32 fl gyűlt össze. Pincharo az előző évről áthozott összegnél úgy fogalmazott, hogy ezt több provizorától kapta, ami arra utalhat, hogy a korábbi érseki udvarbírók mind Beatrix emberei voltak (Battyányi, Kis Tamás, László prépost, Jakab kanonok és végül Monello). Az 1493. során a királyné költségeként, de az érsekség pénzéből fizettek Lajos dobosnak 350 fl-ot egy ládért („a Luisse tamborino ducati trecento zinquanta per pagargi una cassa”), 125 fl-ot, melyből 50 fl egy zálogba adott aranylánc visszaváltására, 50 fl a Bécsből érkező nápolyi követnek kellett, 25 fl pedig öfelségének. Gosztonyitól kapott egyfelől négy részletben összesen 57 fl-ot intézői (Kis Mihály, Marco/Márkus – aki talán a királyné kincstárnoka/tárháznoka volt, vö. AdP 685, 66r – és az írnoke) számára, másfelől 32 fl-ot azoknak a javadalmasoknak a számára, akiktől korábban Pozsonyban elvette („per altri tanti sua maestà havea tolti de li soi in Posenio”). 207 fl-ot Perotto Vesachnak kellett kifizetni, 200-t Cseh György drégelyi várkapitánynak előző évi fizetéséül a nógrádi kisebb tizedekből, amelyet az ő akaratából a királyné számlájára vezettek („el qualle dise volerla a conto di la maestà di madama per comisione di miser Bernardino Monello, suo secretario trata da conto del Boemo”). A legjelentősebb összeget, 3393,95 fl-ot a kiadási kötetből vezette át Pincharo, amelyről itt csak annyit írt, hogy hat részben fizették ki. Lapalji megjegyzésként még hozzátette, hogy a számlán nem szerepelnek a pozsonyi borból és a vizákból és más élelmiszerekből való részesedése, mivel Pincharónak nem sikerült ezeket megtudnia: „Nota che el non gi è meso a conto i vini de Posenio né li usoni, né altre vituarie haute soa maestà per man di provisoro et altri officiali perché non l'ho poduto saper. Quando daran conto si saperà questo sia per aricordo.”

¹⁰¹⁵ AdP 699, 85v-86r (107), a számla különlegessége, hogy Pincharo a főkönyvei közt egyedül itt hivatkozik az Inventáriumra, méghozzá mind a nyolc tétel esetében: AdP 685, 66r-67r. A főkönyvi számlán azonban nem szerepel az a néhány, 1493-ban a királynénak az érseki tárházból kiadott tétel (egy aranyozott serleg, egy tál és egy korsó), amelyek összértéke 166,34 fl volt, vö. AdP 685, 67v.

fogja megtenni,¹⁰¹⁶ utalva ezzel arra, hogy Monello feltehetően nem ahhoz az elvhez tartotta magát, hogy az év utolsó napjáig elszámoljon a január 1-től végzett tevékenységéről. A provizor fennmaradt négy kötete is arról tanúskodik, hogy nem osztotta fel évekre a számadásokat, hanem kinevezésétől leváltásáig folyamatosan vezettette azokat írónokával, Péter deákkal.¹⁰¹⁷

A kötet forrásai: az 1492-es bevételi (*14E92 entrate*) és kiadási kötet,¹⁰¹⁸ a tárgyévi kiadási kötet (*14F93 uscite*), Bernardo Monello bevallása,¹⁰¹⁹ Niccolò Cagnola füzeté,¹⁰²⁰ Scheider Péter nyugtája,¹⁰²¹ a pozsonyi tizedszedők számadása,¹⁰²² Gosztonyi regisztruma, bevallása, esküje és a helyőrségből négy tanúvallomás,¹⁰²³ valamint Pincharo Inventárium.¹⁰²⁴

II. 3. 2. 2. 10. Jövedelmi főkönyv (1494)¹⁰²⁵

Az 1494-es bevételi főkönyv fizikai állapota kielégítő. A lapok romlását megállították, a leszakadt részeket pótolták, ugyanakkor a vízfoltos részek további gombásodása nem zárható ki. A velencei másoló nagyjából ugyanannyit tudott elolvasni a szövegből, mint amennyi napjainkban is látható. Eredeti lapszáma ritkán bukkan elő.¹⁰²⁶ A kötet felépítése megegyezik az előző évi főkönyvével, ugyanakkor jóval kevesebb számla szerepel benne. Ennek magyarázata, hogy 1487-hez hasonlóan itt is egy csonka tárgyévvel van dolgunk, ugyanis 1494 júliusában Pincharo Hippolittal együtt Ferrarába utazott nyolc hónapra és csak 1495 februárjában tértek vissza Esztergomba. Ennek megfelelően az 1494. első félévéből származó bevételek alkotják a tárgyi számlák sorát. A kötet nem tartalmaz olyan végösszesítést a jövedelmekről, ahogy az előző években szokás volt. A tárgyi számlák tételeit viszont Pincharo ugyanúgy átvezette a személyi kontókra, ahogy azt korábban is tette. A személyi rész esetén az első félév adja az időkeretet, de innen kimutatható, hogy Pincharo magával vitte a könyvet

¹⁰¹⁶ „miser Bernardino Monello mi harà a dare conto quanto sia el tempo, questo fazo per aricordo et per mio debito, lo notto ala partitta sua strasordinaria” AdP 699, 45r (45).

¹⁰¹⁷ AdP 696, 701, 697, 700.

¹⁰¹⁸ AdP 754.

¹⁰¹⁹ Pl. AdP 699, 88v-89r (110).

¹⁰²⁰ „si como per el suo squarzo apar a conto di sua provisione” AdP 699, 61r (82).

¹⁰²¹ AdP 699, 13r (12).

¹⁰²² AdP 699, 41v (42), ezt a királyné parancsára fogadták el: „como per uno suo registro apare apresentatogi et azetatogi per comisione di la maistà di madama al quale mi riporto.”

¹⁰²³ „como per uno suo registro apar” AdP 699, 58r (79), „provato a ditto pagamento per quatro testimonio” AdP 699, 51r (72), „per contadi lui zura haver dati de l’anno pasatto a prebendari de la giesia” ibid.

¹⁰²⁴ „como per lo peso apar ne la vacheta de li inventarii a la quale mi riporto” AdP 699, 85v (107).

¹⁰²⁵ Eredeti: AdP 704 *Libro di entrata e dei debitori* (21x30cm, 98 fólió). Kézirat másolat: MTA Ms. 4998.6. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8618. Vest. 389, 2177. Régi modenai jelzete: Reg. 23.

¹⁰²⁶ Elsőként a 12r-en (10), így valószínűleg nem hiányos. Ahol egyértelmű, ott feltüntettem mindkettőt.

és egy darabig Ferrarában is készített bejegyzéseket arról, amiről az esztergomi udvarból értesült.¹⁰²⁷

Az előző évekhez hasonlóan az index az első lapon két oszlopban készült,¹⁰²⁸ de a rongálódás miatt hiányos. Hátoldalára került a tizedbérleti jegyzék, amelyből csupán az összegek listája maradt meg a könyv gerince mentén.¹⁰²⁹ A bevezetőszöveg lapja is töredékes, de a szöveg az előző évekhez hasonló módon épült fel.¹⁰³⁰ Változatlan formulái közt mégis kiütözik egy keserű félmondat, amely a Bernardo Monello provizorral való előző évi tisztázatlan ügyekre utalhat.¹⁰³¹ A kötet első számlái az előző évről fennmaradt befizetéseket rögzítik, de a szokásoktól eltérően időrendben visszafelé haladnak: elsőként az 1493-as nagytizedek,¹⁰³² majd az 1492-es dézsma vegyesen,¹⁰³³ a tárgyévi rendkívüli számlát követően pedig az 1490. évből a Szentgyörgyiek tartozásából Zsigmond örökösének törlesztése.¹⁰³⁴ A közbülső rendkívüli jövedelmek a tárgyévből származtak, közte a *taxa extraordinaria*,¹⁰³⁵ az érseki ruhatárnak leadott több kisebb pénzösszeg, valamint a káptalantól származó 200 aranyforint.¹⁰³⁶ Június 19-én számolt el Pincharo Scheider Péter pizetáriussal, amit a körmöci pizétum tárgyi számláján négy tételben rögzített.¹⁰³⁷ A nagybányai pizétumot Tenka Tamás egyrészt az előző évre vonatkozóan január 30-án rózta le, másrészt június 4-én a tárgyévi jövedelmet.¹⁰³⁸ A tárgyévi nagytizedeket Pincharo a Ferrarába indulás előtti napon, július 10-én bérlőnként összegezve jegyezte le.¹⁰³⁹ A zsinati cenzust már az új kormányzó,

¹⁰²⁷ A fejlécen ennek megfelelően Esztergom helyett olykor Ferrara szerepel, amelyre azonban a velencei másoló nem ügyelt, így a másolat használatánál ezek a pontatlanságok tévútra vezethetik a kutatót.

¹⁰²⁸ AdP 704, 1r, összesen tíz tárgyi számla címének eleje olvasható, s valóban, ennél több nem is került a kötetbe. Egy hosszabb, üresen hagyott szakasz után, az oszlop alján a személyek következnek.

¹⁰²⁹ AdP, 704, 1v. Összesen 11100 fl-ot irányzott elő Pincharo a nagy, 1095-öt a kis tizedekből.

¹⁰³⁰ AdP 704, 2r, l. Kuffart, Bevezetés 81; Uő, Introduzione 225–226. Pincharo 96 lap mennyiséget tervezett eredetileg, de a szokásos kötetbeosztás leírása sajnos nem látszik. A lap végén a kötet elnevezése teljesen kivehető: *Intrada e debitori 14 G 94*.

¹⁰³¹ „per non essermi lasatto fare el mio [lavoro]” *ibid*.

¹⁰³² „Resti de decime mazore de l’anno 1493 e prima” AdP 704, 3r, bár a szöveg töredékes, de párba állítható Gosztonyi személyi kontójával – 60v-61r (59) –, ahonnan egyértelművé válik, hogy febr. 3-án 200 fl-ot rózta le, melyet Bencio orvosnak adtak fizetése gyanánt, dec. 15-én pedig Gregorio kengyeltartónak 15 fl-ot rendkívüli költségekre. Érdekes, hogy itt a mérlege pozitív irányba billen, hiszen csak 199,5 fl tartozása maradt a prépostnak 1493-ból, itt pedig összesen 215 fl-ot írtak le neki, de a különbséget Pincharo nem vezette át sehova.

¹⁰³³ „Resti de decime de l’anno 1492 como qui sotto” AdP 704, 4r, febr. 2-án és 10-én Gosztonyitól kilenc részletben érkezett be vegyesen a nagy és kistizedek után.

¹⁰³⁴ AdP 704, 6r, Szentgyörgyi Zsigmond és János tartozására l. AdP 691, 48v-49r (48) és 103v (103). Itt 800 fl érkezett, amelyet Pincharo kétkarú számlán is rögzített, l. AdP 704, 45v-46r (44).

¹⁰³⁵ Itt Pincharo kerekén 2400 fl-ot rögzített, míg a provizori kötetben 2451,50 fl áll: AdP 701, 24r-30r (64-71).

¹⁰³⁶ AdP 704, 5r, a végösszeg ugyan nem látszik, de az egyes tételeket összeadva: 3211,5 fl jön ki.

¹⁰³⁷ AdP 704, 7r, az eladott ezüstökből 53,88, a pénzzé vert aranyból 123, a pénzzé vert ezüstből 687,91, a malombérletből pedig 34 fl származott, összesen 898,79 fl.

¹⁰³⁸ AdP 704, 10r, 1493-ból 213,89 fl, valamint Tenka béreként 50 fl, 1494-ből 117,6 fl befizetés származott.

¹⁰³⁹ AdP 704, 12r (10), itt tűnik fel először az eredeti lapszám. Ambrus deák 2000 fl-ot, Gosztonyi és társai 2500 fl-ot rózta le Tadeo di Lardinak, harmadikként pedig maga Bernardo Monello szolgáltatott be 1200 fl-ot.

Donato Aretino szedte be 29 plébánostól, amelyet nyugtákon, illetve saját könyvében jegyzett le.¹⁰⁴⁰ A szebeni pizétum bérleteként György deák szintén Donatónak rótt le 300 fl-ot.¹⁰⁴¹ A tárgyi számlasort a kisebb tizedek befizetései zárják.¹⁰⁴²

A kétkarú számlasor hosszabb és informatívabb a tárgyi résznél. Gosztonyi András 1490-ből fennmaradó tizedbérletével indul,¹⁰⁴³ amelyet a prépost a királynénak az előző évben kölcsönadott 132 fl-ja követ.¹⁰⁴⁴ A prépost további számlái húsz lappal arrébb kerültek.¹⁰⁴⁵ Altemberger Tamás mester számláján az előző évről 200 fl hárult 1494-re, illetve április 3-án 300 fl-ért ismét bérbe vette Szeben pizétumát egy évre. A szemközti oldal szerint György deák mindebből 300 fl-ot rótt le Donato Aretino kormányzónak július 6-án.¹⁰⁴⁶ Pincharo Scheider Péter kamarástól kérte számon a körmöci ércmalom 1488. március 11. és 1492. április 30. közti bérletéről való számadást, mivel akkoriban ő állított pizetáriust, és amelyről

¹⁰⁴⁰ AdP 704, 14r, júl. 6-án Pincharo 383 fl jövedelmet rögzített.

¹⁰⁴¹ AdP 704, 16r, a könyvelés kelte ismét júl. 6.

¹⁰⁴² AdP 704, 18r (16), 12 tételből összesen 1096 fl jövedelem származott. Gosztonyi András prépost rokona, László Ludány után 132 fl-ot fizetett, amelyet Feraccio várnagy bérére fordítottak. Szőlös és Szete bérlete Perottóé volt 90 fl-ot értékben, a királyné írnoka a kispógrádi dézsma után 180 fl-ot, szintén ő a szőlősi uradalom után 48 fl-ot, Bodony és Romhány után 32 fl-ot, *Franzone* Püspöki tizede után 28 fl-ot, Carafa követ Újfalú tizede után 32 fl-ot fizetett. 32 fl érkezett *Kelemente (Celemont)* után Antal deáktól, 73 fl Pásztó után Esztergomi Antaltól, 79 fl Bény, Verebély és Kural után Gosztonyi Andrásztól, 130 fl Sempte és Lédec után Susi Pétertől, 240 fl Kér és Cétény után Francesco Sabatinótól. Utóbbi feltehetően Francesco Viola, a királyné diósgyőri provizora lehetett.

¹⁰⁴³ AdP 704, 41v-42r (41), a jobboldal rögzítette, hogy a „lengyelek idejében” keletkezett kárra tekintettel a kormányzó elengedett adósságából 1828 fl-ot, amelyet tanúkkal és esküvel bizonyított: „per relasacione di danni lui prova expressamente havere hautto in tempo di poloni de le decime mazore, la qualle prova lui fa con testimonianze et con suuo sacramento, et cosi el signor gubernator gi fa la lettera di la relasacione.” Mivel Pincharo 1493-ban 1438,25 fl adósságot rögzített 1490-re vonatkozóan – l. AdP 699, 50v-51r (72) –, a baloldalon Gosztonyi más adósságaiból is leírt két összeget, s még így sem érte el az engedmény mértékét, csupán 1743,25 fl-ot. Mindezt annak ellenére, hogy Pincharo szerint Gosztonyi nem tartozott ilyen sokkal, hiszen kölcsönt is nyújtott, amelyről írása is van (talán a királynénak adott 1493. évi kölcsönt értette): „non obstante che lui non parre tanto debitore perché lui alega esser stato fatto creditor per questo conto che dice haverli dati per inpresto et di zio ni ha letere quanto saldarò li altri conti si farrà debitor.” AdP 704, 42r (41).

¹⁰⁴⁴ AdP 704, 43r, előző évi párja: AdP 699, 58r (79). Mivel a baloldal üres, 1494-ben is elmaradt a törlesztés.

¹⁰⁴⁵ Az 1493. évi tizedbérletből megmaradt 119,5 fl hátralékból a jobb oldal szerint 215 fl teljesült, egyrészt Bencio 200 fl-os fizetése származott ebből, másrészt Gregorio kengyeltartó kapott rendkívüli költségekre 15 fl-ot, AdP 704, 60v-61r (59). 1492-ből több pénz, 1028,93 fl maradt el, amelyet szokásos febr. 2-ai elszámolásukkor szintén megszokott bérkifizetések formájában a prépost tételesen rendezett, amely jelen esetben főként a ferrarai emberek jussának elmaradásait volt hivatva pótolni, AdP 704, 62v-63r (61). Közülük elsősorban Costbili kormányzó kielégítése volt fontos, aki 400 fl-ot kapott ekkor. A béreken túl kereskedők felé törlesztettek még ebből a jövedelemből (a firenzei *Franco* 120, két héttel később 42 fl-ot, Ottaviano 11,25 fl-ot kapott), valamint 205 fl-ot a korábbi évek tartozásaira számoltak el. Végül a tárgyévi tizedbérlet számlájának – AdP 704, 75v-76r (74) – baloldalán a felé támasztott követeléseket rögzítette Pincharo a bérleményekről szóló kancelláriai oklevelek alapján (*lettere di l'arendacione fata in canzelaria*): Nógrád, Gömör és Torna vármegyék után 3900 fl, Nyitra és Komárom után 2000 fl. Mindebből jún. 10-ig 2500 fl-ot fizetett be Tadeo di Lardi kincstárnok felé, valamint aznap még 100 fl-ot.

¹⁰⁴⁶ AdP 704, 43v-44r (42).

sosem akart elszámolni.¹⁰⁴⁷ Az illető érseki ember Bertalan kántor volt, akinek pizetáriusi tevékenységéről szinte semmit sem tudni, helyette általában a kamaraispán intézkedett.¹⁰⁴⁸

Behajtatlan tételek, az eddigiekhez hasonlóan 1494-ben is bőven voltak, amelyeknek többségét nem sikerült rendezni a ferrarai indulásig, de Pincharo a jobboldalon már nem hivatkozott a következő évi kötetre, csak rögzítette ezeket a tételeket.¹⁰⁴⁹ Kivételnek számít ezek közül, hogy a Szentgyörgyiek örökösei a grófok régi adósságának felét március 30-án lerótták Donato kormányzónak.¹⁰⁵⁰ A nagybányai pizetáriussal, Tenka Tamással a korábbi évekhez képest itt részletesebben, illetőleg visszamenőlegesen is elszámoltak.¹⁰⁵¹ A körmöci pizetárius, Scheider Péter a féléves elszámolási időszakban 898,79 fl-ot prezentált, melyet

¹⁰⁴⁷ „tutto quello feze el molino de le minere di Cremicia da di 11 de marzo 1488 per fina l'ultimo aprile 1492 perché in dito tempo lui stette pisetario, ne mai ha voluto dar conto” AdP 704, 43v (42).

¹⁰⁴⁸ „Bartolamio cantore qualle serve per pisetario” l. AdP 689, 184r (159), a számadásokban több adat nem szerepel.

¹⁰⁴⁹ Szapolyai János nádor továbbra is 500 fl-al, György deák, Nagybánya korábbi pizetáriusa 17,17 fl-al maradt adós, AdP 704, 44v (43). Sarlói János egykori körmöci pizetárius után továbbra is fennállt 70,48 fl-os hátraléka, AdP 704, 45v (44), ahogy a királyné régi írónakának, nápolyi Tamásnak is 70 fl-ja, Kis Tárcainak, Nagybánya régi kamarásának és kapitányának 400 fl-ja, AdP 704, 47v. Drágfi Bertalan sem adta meg 34 fl-ját, amellyel kincstárnoki idejéből tartozott (*per el tempo che lui fu camerlengo*), Szentgyörgyi Péter 8,38 fl-ja is behajtatlan maradt, AdP 704, 48v. További régi adósok: Zöldi István 469 fl-al, Cécei Kis Máté 89 fl-al, AdP 704, 49v (48); Pesti Balázs és társa, Török Mihály 21,43 fl-al, Tomori István korábbi visegrádi provizor 25 fl-al, AdP 704, 50v (59); (Revistyei) Nagylúcei Balázs (*Blasius Filipi de Roveschia, nepote de Urbano thesaurero*) 30 fl-al, Cesare Valentini 73,86 fl-al, AdP 704, 64v (63). 1494. nov. 7-én, Ferrarában rögzített Pincharo egy különös tartozást Piero di Mosco és fivérei részéről 1000 fl értékű aranyról, amelyet Bontempi és más firenzei kereskedők által ígértek meg (*prometono*), AdP 704, 67v. Pincharo itt egy Piero di Mosco által írt kötelezvényre és a kancellária főkönyvére hivatkozott (*libro di la cancelaria*), a tételt pedig Bontempi számlájára vezette át (67r). Utóbbi alapján a fivérek kötelezettséget vállaltak, hogy a karácsonyi ünnepekre kifizetik ezt a pénzt az érseknek (*loro se obligano a pagar a sua signoria a le feste di Natalle*). Nem világos azonban, hogy milyen címen tartott igényt erre az összegre, a behajtás pedig a kötet alapján nem történt meg. Fönmaradt adósságként Vas András és társa pozsonyi tizedekezelők *örököseinek* 24,6 fl-os tartozása, valamint nyolc hordó bor elmaradása, továbbá Frangepán Bernát 55 fl-os adóssága, AdP 704, 68v (67). Nem volt behajtható továbbra sem Pazifico de Ameliától 25 fl, Antonio Brancha örökösaitól 30 fl (69v), Tárnok Pétertől 45 fl, Esztergomi *Borsolo* Gergelytől 3,12 fl (70v), Esztergomi Török Mihálytól 65,74 fl, Cobor Imre pozsonyi kapitánytól 33 fl (71v). Végül nem teljesült Cseh György 1493 és 1494-re vonatkozó, egyenként 70 fl-os kötelezvénye, amelyet a drégelyi vár jövedelmei után kellett beszolgáltatnia (88v).

¹⁰⁵⁰ AdP 704, 45v-46r (44), márc. 30-án 800 fl-ot fizettek Donato kormányzónak Ambrus deák útján. A kormányzó is rögzíthette az összeget, de erről csak áttételes adat maradt meg, vö. AdP 706, 37r-44r.

¹⁰⁵¹ AdP 704, 46v-47r (45). Az érseki ember számlájának baloldalán az általa az érsek jogán beszedett pénzek szerint hat tételből 1248,07 fl bevétel érkezett. Január 30-án adott számot arról, hogy 1492. júl. 29. napjától számított egy évben az ezüstpizétumból 196,47 fl, az aranypizétumból 487,5 fl, az urburából (*dele urbore*) 141,81 fl jövedelem származott. Itt nem világos, hogy Pincharo mit érthetett urbura alatt, amelyet az érsekség csak Rozsnyóról szedhetett földesúri jogon, Nagybányáról nem, hacsak nem a királyné engedte át jövedelmét valamilyen mértékben (vö. Berzeviczy, Beatrix élete 271). Júniusban az 1493. jún. 30–1494. márc. 26. közti időszokról számolt el 972 márka 44 pizétum pénzzé vert ezüst után 20 márka 12 pizétumot, amelyet 111,32 fl-ra váltottak át (5,5-el számítva). Ugyancsak pizétumjogon 622 márka 26 pizétum arany után márkáját 32 dénárral számítva 217,7 fl jövedelmet könyvelt (az eredmény nem tűnik helyesnek, a megadott átváltás alapján 414,67 fl lenne helyesen). Végül az 1493. aug. 10–1494. ápr. 14. közti időszakból rögzített 93,27 fl urbura, amelyről Tenka cédulát (*scartafazo*) mutatott be, melyet Filippo (da Brescia) fogadott el. Ez utóbbi is azt erősíti, hogy a királynétól átengedett urburáról lehetett szó. A jobboldalon vegyes kiadások szerepelnek, melyet, bár terjedelme miatt egy későbbi oldalpáron is folytatnia kellett a számvevőnek – AdP 704, 72v-73r (71) –, de nem érte el a bevételek mértékét, 817,18 fl-al maradt alatta.

főként az érseki tárházba helyezett értéktárgyakra fordítottak.¹⁰⁵² Lodovico di Orlando kincstárnok (*depositario overo tesaurero*) számlájának baloldalán a hozzá beérkezett javak szerepelnek, baloldalon pedig a kincstárból/tárházból kiadott értékek.¹⁰⁵³ Az érsekség jobbágyinak számláján (*vasalli dell'arcivescovato*) az 1494. március 18-án kivetett segélyt (*susidio*) számolták el.¹⁰⁵⁴ Bernardo Monello számlájának baloldalán, mivel korábban nem számolt el részleteiben, a jövedelmekről egy kerekített összeg áll, mely szerint 16097,5 fl-ot szedett az előző évben, majd a tárgyévi jövedelmek a *taxa extraordinaria* címén és Tenka Tamástól. Jobboldalon csupán egy kiadás szerepel 1087,79 fl-ról, amelyet Filippo da Brescia tanúsága szerint a királyné céljaira költött.¹⁰⁵⁵ A királyné számláján a tárgyév elejéig összegyűlt adósság (9977,32 fl) került a baloldalra, jobboldalon pedig július 2-án Ragione Bontempinél elhelyezett 3000 aranyforint, amelyet Itáliában vehettek föl,¹⁰⁵⁶ valamint a káptalantól Scheider Péter útján kölcsönbe vett 500 fl, amelyről Filippo da Brescia nyugtát mutatott be.¹⁰⁵⁷ Beatrix nemesfémekről szóló számlájának baloldalán az előző évben összesített, 404 márka 19 pizétum súlyú ezüstitárgyak állnak, vele szemközt pedig a májusban és júliusban az érseki kincstárnoknak átadott ezüstmű.¹⁰⁵⁸ Bontempinél Pincharo a királyné terhére felvett 3000 fl-ot írta a baloldalra, amely július 2-án, Budán zajló ügylet lehetett a

¹⁰⁵² AdP 704, 51v-52r (50), Scheiderrel jún. 19-én számolt el Pincharo január 1-től számítva. Az eladott ezüst után 53,88, a pénzzé vert az arany után 123 fl-ot, a pénzzé vert ezüst után 687,91 fl-ot, illetve az ércmalom után 34 fl-ot szolgáltatott be. Ebből Scheider béreként kétszer 48 fl-ot írtak le egy előző évi elmaradás miatt. 410,18 fl többlet a következő elszámolási időszakra maradt.

¹⁰⁵³ AdP 704, 52v-53r (51), összesítés itt nem szerepel és a hivatkozások alapján a tárgyévi kiadási kötetben részletesebb lehetett a számlája. A tételek összeadása alapján 943,5 fl bejövő és 317,53 fl kimenő forgalma volt Magyarországon, szept. 3-án további 41 dukát értékű aranyjövödelme Ferrarában. (Körmöcről 300 fl értékű arany, valamint 92 fl értékű aranymédál érkezett.)

¹⁰⁵⁴ AdP 704, 55v-56r (54), a baloldal szerint az előírányzott összeg 4608 fl volt, amelyből a jobboldal alapján 3011,5 fl teljesült. A baloldal ugyanakkor megemlíti, hogy az érseknek eleve szándékában állt engedményeket tenni: „Vasali de lo archiepiscopatto deno darre questo di 18 di marzo ducati quatro millia secento otto per altri tanti monsignore cardinale li ha posto adoso per susidio si como aparre per una lista di la tasa a vila per villa consinata a più exatori sotto l'obediencia de miser Bernardino Monelo, tutavia con intencione che sua signoria gi usará qualche chlemencia ad alcuni. Fazoli debitori del tutto perché sono consignati a miser Bernardino per aricordo.” A jobboldalon, a realizált összegeknél Monello provizor által szedett összegek egyben (2400 fl), a Luovico di Orlando által érkeztetett pénzek tételesen szerepelnek, a további felhasználással együtt.

¹⁰⁵⁵ AdP 704, 57v-58r (56), az érsekség számára végzett kiadásairól nem esett szó, s a két oldal egyeztetése sem történt meg. A kiadási tétel Monello leköszönésének napján (ápr. 18) kelt, az átadásról azonban sem itt, sem Donato Aretino számláján nem tett említést (csak az Inventáriumban: AdP 685, 89r-90v). A ferrarai indulás előtti napon (jún. 10) Pincharo a baloldalra még feljegyzett egy 1200 fl-os jövedelemérkeztetést Monello részéről a nagyobb tizedből (talán az általa bérbe vett adóról lehetett szó). Érdekes még, hogy jobboldalon, ahol teljes nevét és tisztét feljegyezte, előbb a királyné titkárának, utóbb esztergomi udvarbírónak titulálta.

¹⁰⁵⁶ A leírás alapján itt Bontempi bankári szolgálatát vehették igénybe, hogy a pénz veszélyes utaztatását elkerüljék: „duc treamilia d'oro per altri tanti sua maestà gi deputta a pagare a Rason Bomtempo fiorentino a scodere in Italia, si como ditto Rasone si chiama debitore per uno suoo albarano” AdP 704, 66r (64).

¹⁰⁵⁷ AdP 704, 65v-66r (64), a királyné a számla alapján további tartozást nem halmozott fel az érsek felé, hanem más irányú kölcsönökbe verve magát, segítette utazásának finanszírozását.

¹⁰⁵⁸ AdP 704, 86v-87r (87), májusban Körmöcről 20 márka nyers ezüstöt, július 10-én 59 márka 15 pizétum és 76 márka 26 pizétum ezüstitárgyat adtak át a tárháznak, utóbbi tételesen felsorolva.

ferrari utazás előkészítése céljából, a követel oldal már Ferrarában kelt.¹⁰⁵⁹ Esztergomi Ambrus deák és társai a pozsonyi tizedet bérelték, amelynek kikötött 4000 fl-jából épp a felét fizették meg Tadeo di Lardinak június 1-ig.¹⁰⁶⁰ Donato Aretino új kormányzó működését egy régi adósság, a Szentgyörgyiek 1490-es pozsonyi dézsmafoglalása felének beszédésével kezdte, melyet Ambrus deák adott át május 30-án. Szolgáltatának első két hónapját Pincharóval július 6-án vették számba.¹⁰⁶¹ A bányakamarákat az előző évhez hasonló összesítő számlákra vetítette ki.¹⁰⁶² Beltrame Costabili ügyei a kötet végén háromféle számlára kerültek, a készpénz, a feldolgozott, illetve a nyersezüst forgalma szerint.¹⁰⁶³

A kötet forrásaként elsősorban az előző tárgyévi jövedelmi kötet (AdP 699) szolgált, továbbá a párhuzamosan vezetett kiadási¹⁰⁶⁴ és *salariati* kötet (AdP 702), kancelláriai oklevelek (*lettera, patente, lettere di l'arendacione fata in canzelaria*), Gosztonyi írása, Tenka Tamás cédulája (*scartafazo*), Donato Aretino könyve¹⁰⁶⁵ és a neki átadott nyugták (*quitancie*) a zsinati cenzusról, Ragione Bontempi nyugtája (*albarano*), a ferrarai kancellária főkönyve (*libro di la canzelaria*). Feltűnő továbbra is Monello számadásának, továbbá a következő tárgyév könyvelésére vonatkozó bármiféle utalásnak a hiánya.

¹⁰⁵⁹ AdP 704, 66r-67v (65), elsőként, aug. 9-én a sokat panaszkodó Gregorio di Pannonia kengyeltartó bérét utalták ki (71 fl), majd szintén öneki további 15 fl jutalmat borralalóként (*in dono per el beverazo*), mivel meghozta hírét a bíborosi kalapnak. A továbbiakban Giovanni kengyeltartó 42,5 fl, Pandolfo di Silvestri 48 fl bére, valamint nov. 7-én a korábban leírt Piero di Mosco ügylet, amely itt a kiadások közt szerepel.

¹⁰⁶⁰ AdP 704, 74v-76r (73), a követelést Pincharo kancelláriai pátens (*patente di la canzelaria*) alapján rögzítette, a befizetés felhasználását pedig a kiadási kötetben részletezte.

¹⁰⁶¹ AdP 704, 81v-83r (80-81), Donato érkeztette már a zsinati cenzust (383 fl), a szebeni pizétum 300 fl-os bérletét, a kisebb tizedeket, valamint Costabilitól és Ludovico di Orlandótól vett át több részletben készpénzt. Pincharo tudomása szerint összesen 2881 fl gyűlt össze Donatónál. A „követel” oldalon viszont nem találkoztunk kiadásokkal, holott a kormányzó ezirányú tevékenységét is megkezdte, amint azt két kötet (AdP 703, 706) is tanúsítja. A ferrarai indulás napján Pincharo írt egy feljegyzést arról, hogy a királyné szóbeli utasítására ezt a könyvvizsgálatot már nem ejtette meg: „miser Donatto a l'incontro de haver questo di 11 luio tutto quello lui mostrerà haver speso per el reverendissimo signor cardinale dal primo del suoo governo per fina questo zorno. Questo fazo per aricordo perché nui andamo in Italia senza vederre suo conto per comisione di la serendissima regina a bocha, ma per aricordo dico a chi lo vederrà che trovano el primo del so governo et per la intrada trovarano el tutto” 83r.

¹⁰⁶² Mindhárom bejegyzés – AdP 704, 89v-91r (90-91) az év eleji állapotot tükrözi, így az nem különbözik az előző évi kötet végeredményeitől, l. AdP 699, 91v-92r (113).

¹⁰⁶³ A készpénzforgalmi bejegyzések szerint előző évről 630,37 fl összeg maradt nála, 192,8 fl-ot adott át az új kormányzónak, majd Ferrarában dec. 16-án három, 22 márka súlyú, 15 fl értékű ezüst csészét küldött az érseknek, AdP 704, 90v-91r (91). A feldolgoztatott ezüstök összértéke az előző évi végeredménnyel egyező 2537,58 fl, csakúgy, mint a nyersezüstté: 215 márka 19,5 pizétum, vö. AdP 699, 70v-71r (92). A jobboldalon tett egy további megjegyzést bizonyos ezüst lószerszámokról, amelyeket még Kis Tamás provizor és Tadeo di Lardi tárházknokságának idejében Gosztonyinak elzálogosítottak 216 fl értékben, s amelyeket mégsem Costabili terhére írt. Itt visszautalt AdP 691, 14r (13) számlájára.

¹⁰⁶⁴ Jelzete ugyanúgy 14G94 lehetett, de erre Pincharo már csak *usitaként* utalt. A kötet elveszett.

¹⁰⁶⁵ Ez alapján az új kormányzó jövedelmi kötetet is kellett, hogy vezessen a kiadási (AdP 706) mellett.

II. 3. 2. 3. Alkalmazottak kifizetései (1490,¹⁰⁶⁶ 1493,¹⁰⁶⁷ 1494¹⁰⁶⁸)

Pincharo először 1490-ben választotta szét a szolgák bérét tartalmazó számlákat a kiadási főkönyvtől.¹⁰⁶⁹ Az 1491, 1492-es évek azonos típusú kötetei nem maradtak fenn, csupán az ezt követő 1493. évi, illetve az 1494. csonka tárgyévi. A három kötetet, hasonlóságuk miatt, együtt mutatom be.

Az 1490. évi *Libro de salariati* állapota meglehetősen rossz, restaurálása egyelőre nem történt meg.¹⁰⁷⁰ Eredeti bőrkötésének csupán a hátoldala maradt meg, az is szakadozva, mállófélben. A lapok szélei a nedvességtől szintén pergésnek indultak, sok helyen lyukasak, szakadtak. A felső sarkok szinte végig az egész könyvön le vannak szakadva, így az eredeti oldalszám csupán elvétve azonosítható, de amikor ez felbukkan, közelít a ceruzás levéltári fóliózás számához: a lapok tehát valószínűleg nem hiányosak.¹⁰⁷¹ A tinta színe váltakozik az egyes bejegyzéseknél, ami akár arra is utalhat, hogy ez a kötet sokkal inkább kapcsolódott a mindennapokhoz, mint a főkönyv, a bejegyzéseket a megfelelő alkalmakkor (kifizetés, elbocsátás, fizetési meghagyás stb.) végezhette a számvevő. Az 1493-as *salariati* eredeti papírkódexe hasonlóan rossz állapotban maradt fenn, bár restaurálása már megtörtént. A lapok közepe a nedvesség és gomba hatására a legtöbb helyen kiszakadt, a mikrofilmezését ezért a 81r után nem is folytatták. Mivel Pincharo lapszámozása huszonkettővel magasabb értékű, már a levéltári fóliózást megelőzően elveszhettek belőle lapok.¹⁰⁷² Mindközül az 1494-es maradt meg a legépebb formában, hiánytalanul. Az eredeti kódex bőrkötése is megvan, fejlécén a jelzettel (*Salariati 14G94*). A belepréselt hártyalapok egy-két helyen kitűnnek ott, ahol a szű megrongálta. A könyv lapjain egy hétágú csillagról függő kétkarú mérleg alakú vízjel látható.¹⁰⁷³ A lapok széle megázott, de a kezdődő gombásodás ellenére a

¹⁰⁶⁶ Eredeti: AdP 755 *Libro de salariati* (21x31cm, 149 fólió). Vest. 831.

¹⁰⁶⁷ Eredeti: AdP 698 *Registro dei salariati* (21x31cm, jelenleg 122 fólió, eredetileg 145 levél). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4998.3. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 386, 2171. Régi modenai jelzete: Reg. 17.

¹⁰⁶⁸ Eredeti: AdP 702 *Registro dei salariati* (21x31cm, 140 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4998.7. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 390, 2175. Régi modenai jelzete: Reg. 21.

¹⁰⁶⁹ Fügedi azon megállapítását, hogy az 1488–90 közti időszakból nem maradt fenn *Libro dei salariati* (Fügedi, Az esztergomi érsekség 510), úgy szükséges módosítani, hogy 1488–89-ben nem is készült ilyen kötet, mivel a kiadási kötetek töltötték be a szerepét, az 1490-es pedig szerencsés módon előkerült.

¹⁰⁷⁰ 2017. szept. 19. napján a kötet kiadását az ASMO olvasószolgálat nem tudta számomra teljesíteni, mert restaurálása épp zajlik. A kötetet emiatt nem állt módomban megvizsgálni UV fény alatt is. (Fedőlapja: Függelék, Illusztrációk, 2. kép.)

¹⁰⁷¹ Pl. a 81r-en látszik, hogy Pincharo számozása szerint a 79. lap. Az oldalak hivatkozásánál a rektók jobb szélső részén elhelyezett levéltári fóliózást veszem alapul (a bal alsó sarkaiban is feltűnik a kötet vége felé egy két számmal alacsonyabb sorozat, ami talán Pincharo számait kívánta pótolni), a többi kötet utalásaival való összhang miatt zárójelben közlöm az – egyébként sokszor csak kikövetkeztethető – eredeti oldalszámot.

¹⁰⁷² Például az eredeti számsor 98. lapja a 75v-nak felel meg.

¹⁰⁷³ Briquet, *Les Filigranes* I. 187, nr. 2536, 2541.

szöveg mindenütt jól olvasható. Eredeti lapszámai az oldalak jobb felső sarkában tisztán látszanak.¹⁰⁷⁴

A könyvek Pincharo szokásos bevezetőjével indulnak,¹⁰⁷⁵ amelyet sem tartalomjegyzék, sem *memoriale* vagy más egyéb főkönyvi elem nem követ, hanem egyből a kétoldalú elszámolások sorakoznak egymás után, oldalanként általában két-három alkalmazottal.¹⁰⁷⁶ A számlák tartozik/követel jellegű felosztást követnek, elrendezésük a kiadási főkönyvek személyi kontóinak szabályaihoz igazodik: jobboldalon az alkalmazott neve, tisztsége, a kikötött feltételek, a felvétel ideje, esetleg vége, vagy a halál napja. Ha szükség volt egyéb megjegyzéseket tenni, azok is jobbra kerültek, valamint a következő évi hivatkozás, amennyiben folytatódott a jogviszony – kivétel ez alól az utolsó, amely 1495-re már nem utal tovább. Baloldalon elsőként a szolgálatba vétel idejétől számított összes bért jegyezte le Pincharo, alatta tételesen a tárgyévi kifizetéseket időrendben, s néha itt jelenítette meg a következő évi számlára való utalást – kivétel szintén az 1494-es kódex.¹⁰⁷⁷

Tartalmukat tekintve tehát az egyes évek személyzeti változásai kerültek a kötetekbe.¹⁰⁷⁸ Mindhárom könyv a várnaggyal és az alvárnaggyal kezdi a sort, valamint valahol elől kap helyet az esztergomi helyőrség is. Egyéb hierarchia nem figyelhető meg a számlák közt.¹⁰⁷⁹ Összesítő jegyzék csupán az 1490-es és 1493-as kötetbe került, Pincharo feltehetően elutazása miatt az 1494-est nem zárta le. Az 1490-es kötetben Battyányi számláját követő néhány üresen hagyott lap után egy ötoldalas összefoglaló áll feltehetően az összes szolgáról, akiknek Pincharo itt számlát nyitott.¹⁰⁸⁰ A szöveg kimosódása miatt csak részben olvasható, de ez alapján kiderül, hogy egy 142 tételből álló, az AdP 689-esben található kivonathoz hasonló formával van dolgunk. Pincharo sorban leírta egy-egy személy nevét, foglalkozását és a hozzá

¹⁰⁷⁴ Ez eddigieknek megfelelően zárójelben utalok az eredeti lapszámokra a hivatkozásrendszer miatt.

¹⁰⁷⁵ Az 1493-as kötetből ez a rész egyáltalán nem maradt meg, az AdP 755 köteté nagyrészt kifakult és leszakadt. A harmadik kötet bevezetőszövegének kiadása: AdP 702: Kuffart, Bevezetés 81–82, Uő, Introduzione 226.

¹⁰⁷⁶ L. Függelék, Illusztrációk, 3. kép

¹⁰⁷⁷ A ki nem fizetett szolgáltnál üres a baloldal, akik közt előfordultak az udvarban alkalmazásban már nem lévők is, pl. Anna mosónő, a görög kertész felesége, AdP 702, 28r (26), sőt, az egykori, elhunyt szolgák örökösei felé is fenntartották a bérmaradékot. Az olyan eseteknél, ahol pedig a jobboldal maradt üresen, az illető személy maradt az érsekségnek valamilyen módon adósa. Továbbá olyan személyek is felbukkannak, akik nem álltak érseki alkalmazásban, így a jövedelmi kötet adósaik közt lett volna a helyük, nem tudni miért, mégis ide kerültek: Filippo da Brescia, a királyné számvevője egy hordó pozsonyi bor után 20 fl-al adós maradt, AdP 698, 16v–17r (39), AdP 702, 31v (30).

¹⁰⁷⁸ Az adatokat bővebben a III. fejezetben dolgoztam fel.

¹⁰⁷⁹ Emiatt fölmerül a kérdés, hogy hogyan lehet eligazodni a kötetekben index hiányában. Az egyik segítség az és összesítő lehet, amely lapszám szerint visszamutat a számlákra. Az AdP 702-es esetében azonban nem készült ilyen jegyzék, ezért a hivatkozásrendszer lehet irányadó: ha korábbi, vagy párhuzamos kötetben előforduló személyről van szó, a hivatkozott lapszám alapján kikereshető az illető. A személyek sorrendje nagyjából igazodik az előző évi *salariati* kötetéhez, de hierarchikus, vagy egyéb szempont nem fedezhető fel. Ez a kapcsolat visszafelé még hasznosabb, mivel az AdP 698-as olvashatatlan részeit ki lehet egészíteni.

¹⁰⁸⁰ AdP 755, 103v–105v (102–104).

tartozó tárgyévi kifizetést. A sorokat az oldal alján összegezte, az eredményeket az utolsó oldalon összeadta,¹⁰⁸¹ amely szerencsére éppen látható: 6027 fl 83 d összeget költöttek a szolgák kifizetésére 1490-ben, amely valamivel magasabb, mint 1489-ben volt (5531 fl 50 d). Az összesítés hátlapján újabb lista kezdődik, amely a szövegtöredékek alapján a szolgák ruházatának költségeit taglalja.¹⁰⁸² Végeredménye 581 fl és néhány dénár. Itt előfordul, hogy egy személy alatt további tételek is az illetőhöz kapcsolódnak,¹⁰⁸³ tehát nem megállapítható, hogy hány személy ruházatát részletezi a számla. Az összesítések ellenére a kötet végéig még további számlák szerepelnek, amelyek közül az oldalszám alapján négy szerepel az összegzésben: Andrea di Roans tüzér, Marcaltói Demeter, Pallér Péter és Kis Pál nemes. Kimaradt azonban Márton budai plébános, Kis Máté konyhás segéd, Pál asztalosmester, Mihály kocsis és az olvashatatlan részeknél még néhány személy. Zágrábi Bálint kocsis még előző évben meghalt, de feltehetően adósság miatt ebben a kötetben is felbukkan.¹⁰⁸⁴ Az utolsó előtti oldalon még egy összesítés szerepelhetett, de sajnos a sorvégek alapján nem megállapítható, mi állt itt.¹⁰⁸⁵

Az 1493-as összegző lista közepe ugyan kiszakadt,¹⁰⁸⁶ de Pincharo fejléce és megjegyzése megmaradt. Ezekben rögzítette, hogy Monello provizor nem adott róla számot, noha a számvevő értesülése szerint igen nagy összeget költött szolgákra.¹⁰⁸⁷ Nem szerepelnek a számadásban továbbá a királyné szolgálói sem, akiket Pincharo a kiadási kötetbe, Beatrix adósságai között tüntetett fel.¹⁰⁸⁸ Pincharo számítása szerint – a provizori kifizetéseket és a királyné szolgálóit figyelmen kívül hagyva – ebben az évben összesen 3397 fl-ot költöttek az érsekség szolgálóira. Legtöbbet ebből a kormányzó, több mint másfél évi bérének megfelelő összeget, 635 fl 50 d-t kapott kézhez. Végül egy négy tételből álló lista Costabili számlájára

¹⁰⁸¹ AdP 755, 106r (104).

¹⁰⁸² AdP 755, 106v–107v (105–106).

¹⁰⁸³ Például Pietro Giacomo neve alatt kétszer is „Item al ditto” látható, tehát hozzá három részösszeg is kapcsolódik.

¹⁰⁸⁴ AdP 755, 147r (145).

¹⁰⁸⁵ AdP 755, 149v (147).

¹⁰⁸⁶ A lista technikailag alkalmas arra, hogy a kötet olvashatatlan részeit néhány helyen kiegészítse hivatkozásai és adatai alapján.

¹⁰⁸⁷ „1493. in Strigonio / Summa de danari pagati questo anno per conto de provisione overo soldo como particolarmente qui sotto apar intendando però de quelli che sono con mia saputta e questo perché miser Bernardino Monello generale provisoro non ha potuto dar conto [...]” AdP 698, 119v (142). A lista végén egy megjegyzésben hozzátézi: „Notta che in questa spesa el non gi è comprender cosa alcuna fatta per man di miser Bernardino Monello provisoro, el qualle ha speso grandissima summa de danari per salariati como per i soi libri si para veder, quando vorà darre conto et el simile de molti officiali ai qualli mi riporto questo fazo per aricordo.” AdP 698, 120r (144). Monello kifizetései rendelkezésünkre állnak az AdP 701 kötetben, I. a vonatkozó alfejezetnél.

¹⁰⁸⁸ „Notta che in questa summa non gi è compreso i dinari qualli hanno scoso li servitori di madama [...] 3393 et per 95 perché quelli sono posti al’uscita [...] debitore sua maistà, questo fazo per aricordo” AdP 698, 120r (144).

mutat vissza.¹⁰⁸⁹ Ezüstök szerepelnek rajta, amelyeket, a fejléc leírása szerint, az alkalmazottaknak adtak ki ellátásuk részeként.¹⁰⁹⁰ Ekkor már Ludovico di Orlando töltötte be a ruhatárnoki tisztséget, aki maga is részletes elszámolást készített (AdP 1505), noha ez nem áll kimutatható összefüggésben a főkönyvekkel és a bérezési számadásokkal.

II. 3. 3. Provizori és egyéb tisztviselők által készített számadások

II. 3. 3. 1. Provizori számadások

A forrásanyag 33 kötetéből tíz sorolható az udvarbírók számadásai közé, amelyek formájukban, felépítésükben és módszerükben hasonlatosak az ismert egyéb uradalmi adminisztrációs forrásokhoz.¹⁰⁹¹ Latin nyelven készültek (bár római és arab számjegyeket egyaránt alkalmazva), tematikus, vagy vegyes, időrendi listákba rendezték a feljegyzéseket. 1488 és 1494 között minden évre vonatkozóan – bár a gazdaság nem mindig azonos szektorából – maradt fenn ilyen forrásunk. Az udvarbírók mellett Tomori Bernát pozsonyi intéző számadását is ide soroltam a kötet típusának hasonlósága miatt.

A számadások szerzői közül kiemelkedik Battyányi István provizor, aki – bár csupán négy kötete maradt fenn – igazolhatóan minden egyes szolgálati évében több saját elszámolást is vezetett:¹⁰⁹² egy különálló konyhai kiadásokkal kapcsolatos számadást, egy bevételi és egy kiadási könyvet (többnyire külön, 1490-ben együtt), illetve tematikusan egyes adónemeknek fenntartott füzetet. Battyányi udvarbíró, aki korábban Mátyás udvarnoka volt,¹⁰⁹³ Beatrix királynénak köszönhetően került Esztergomba,¹⁰⁹⁴ s fizetését is a királyné illetve az érsek jóindulata határozta meg.¹⁰⁹⁵ Tevékenységére 1487. július 2-től találunk adatokat.¹⁰⁹⁶ Feltehetően része volt annak a küldöttségnek, amely Hippolit elébe ment Zágrábhoz, majd

¹⁰⁸⁹ AdP 698, 120v (145).

¹⁰⁹⁰ „Notta che le infrascritte robe funo datte questo anno a salariati a conto di provisione per man de Lodovigo guardaroba, el conto del qualle ancora non s'è visto però non si potte saper sollo fazo aricordo di quello che [...] como qui sotto apar in questo.” AdP 698, 120v (143) A lista megegyezik Beltrame számlájának bal oldalán lévő összegekkel, l. AdP 698, 44v (67).

¹⁰⁹¹ Pl. Kandra, Bakóc-kódex; Fejérpataky, Számadáskönyvek; Iványi, Győri számadás; Nógrády, Kanizsai számadáskönyve; Veszprémi számadáskönyv stb.

¹⁰⁹² Vö. Pincharo főkönyveinek forrásául használt számadásokat (l. előző fejezetben több helyütt).

¹⁰⁹³ Vö. Csánki, Mátyás udvara 536.

¹⁰⁹⁴ „la maestà de la regina ge ha deputato uno ungaro chiamato Stephano Bachiano” AU b.2/19,3,2, Vest. 2737 (1488. márc. 3).

¹⁰⁹⁵ „dè havere per anualle provisione quello che a la maestà di madama et signor reverendissimo piazerà” AdP 689, 130r (105), „dè havere ogni nno per conto di sua provisione quello piazerà ala maestà di la signora regina” AdP 755, 100r. Szolgálatának kezdetétől 1488. év végéig 138 fl 82 d-t, 1489. dec. 31-ig 798 fl 24 d-t keresett, elbocsátásakor összesen 935 fl fizetség szerepelt a számláján.

¹⁰⁹⁶ Alkalmazotti számláján (AdP 755, 99v–100r), szolgálatának feltételei közt a felvétel idejének hónapja kimosódott, de lehet, hogy bizonytalan információ lévén Pincharo maga törölte ki. Látszik azonban, hogy a hónap elé 2-át irt napként. Összességében az 1487. júl. 2. napja látszik legvalószínűbbnek.

urát megelőzve már szeptember elején Esztergomba érkezett, hogy előkészítse a várat az érsek érkezésére, nagyszámú kíséretének ellátására. Pincharo szerint az volt a feladata, hogy a követeléseket behajtsa és mindenféle kiadást, vásárlást végezzen.¹⁰⁹⁷ Fügedi ez alapján egyenesen „pénztárszámlának” tekintette a főkönyvekben található összegző provizori számlákat,¹⁰⁹⁸ azonban ez túlzónak tűnik, ha jobban megvizsgáljuk ki mindenki szedett bevételeket, illetve végzett kiadásokat, amelyek nem mentek át a provizor kezén: kormányzó, sáfár, ruhatárnok, számvevő, s 1490-től a királyné emberei. Bár a provizor kétségkívül az udvartartás szempontjából legfontosabb és legbefolyásosabb tiszt volt, Esztergomban nem egyedül látta el az udvar teljes kimenő és bejövő forgalmát. A megmaradt kötetek és a főkönyvek utalásai alapján, Pincharóhoz hasonlóan, Battyányi is évente, januártól decemberig vezette számadásait, amelyeket periodikusan bemutatott a számvevőnek ellenőrzésre. Battyányi 1490. május 23 és 26 között, több napos elszámolási procedúrát követően átadta posztját (Laki) Kis Tamásnak.¹⁰⁹⁹ A jövedelmi kötet szerint 137,33 fl adóssága maradt,¹¹⁰⁰ melyet alkalmazotti számlájához vezettek át.¹¹⁰¹ 1493. május 22-én visszatért az udvarhoz, de nem udvarbírói posztra, hanem katonai szolgálatra hat lovassal.¹¹⁰²

A többi kötet szerzőiről kevesebbet lehet tudni. Tomori Bernát 1488-ban bukkant fel először Bodoméri Barnabás utódként Vas András mellett, mint pozsonyi intéző, s udvari katonai szolgálatára egészen 1495-ig találunk adatokat. A főkönyvek hivatkozásai szerint a bordézsmaszedéséről és elosztásáról korábban is készült rendes elszámolás, de csupán Tomorié maradt ránk. Jakab kanonok a Battyányi István és Kis Tamás után szolgáló László vasvári prépostot követte az udvarbírói tisztségben 1492 márciusától, majd augusztus 28-án adta át a posztot Bernardo Monellónak. A legjelentősebb alamizsnaosztás Jakab nevéhez fűződik. A Monello idejéből származó számadásokat egy Péter nevű deák (*Petrus litteratus*) szerkesztette, de Monello neve alá soroltam, akinek a megbízásából készültek.

II. 3. 3. 2. 1. Battyányi István számadásai

¹⁰⁹⁷ „Messer Stephano Bachiano provisore za havea l’ofizio suo, qualle hè di exigere et fare ogni spesa” AdP 682, 24r.

¹⁰⁹⁸ Fügedi, Az esztergomi érsekség 85.

¹⁰⁹⁹ Az Inventáriumban május 23-ára keltezte Pincharo az átadási jegyzőkönyvet – AdP 685, 61r – míg a tárgyévi főkönyvekben május 26-án összesítette személyi kontóját, vö. AdP 691, 94r (94) és AdP 692, 116v (125). Kis Tamás május 24-től végzett kiadásokat.

¹¹⁰⁰ AdP 691, 94r (93).

¹¹⁰¹ Vö. AdP 755, 99v–100r, a kivehető részeiről kiderül, hogy a provizor alkalmazásának kezdete óta összesen 935 fl-ot keresett, 1489. év végéig 798,24 fl-t. Adósságának adatai itt nem látszanak, de a főkönyv egy másik számlájáról valószínűsíthető, hogy júliusban visszatért Esztergomba és elszámolt ezekkel a maradékokkal.

¹¹⁰² Vö. AdP 701, 36v (78).

II. 3. 3. 2. 1. 1. Kiadási kötet (1488)¹¹⁰³

A vaknyomásos bőrkötés mára jórészt elrongyolódott, nagyjából az alsó harmada emlékeztet eredeti kinézetére. A kötet lapjai épségben maradtak, de szúrágta lyukak éktelenkednek rajtuk, amelyek azonban a szöveg elolvasását általában nem akadályozzák. Lapjain korona alakú vízjel vehető ki.¹¹⁰⁴ Írásképe az AdP 690-es kiadási és az AdP 753-as provizori konyhakönyvvel mutat hasonlóságot: ugyanaz a két kéz váltakozik benne, az egyik apróbb betűvel írt és római számokat használt, a másik nagyobb, döltebb betűket és arab számokat használt. Az egyes számlák címeit megvastagított gótikus minuszkulával tüntették fel, minden esetben a rektó oldalakon. Eredeti lapszámozása a rektó oldalak jobb felső sarkában áll.¹¹⁰⁵ A latin szöveg felváltva használta a hónap-nap, illetve az egyházi ünnepek szerinti keltezt. A tárgy szerint rendezett tételeket lajstromszerűen vezették. Pincharo a lapok alján – nem minden esetben, de általában – szövegesen és számszerűen is összegezte és láttamozta az adott egységet.¹¹⁰⁶ A lajstromok tételeit a jobb margón pipálta és elvéve feltüntette a főkönyvi lapszámot, ahová a tételt átvezette.¹¹⁰⁷ Bár a kiadási főkönyv elkallódott, a tárgyév bevételi kötetébe, Battyányi számlájának jobboldalára Pincharo kivetítette a kiadási számlák végeredményeit, amelyek nagy része számszerűen is megfeleltethető az udvarbíró számadásának összegeivel.¹¹⁰⁸ A Vas Andrásra vonatkozó két bejegyzést Pincharo egy az egyben a bevételi kötetbe vezette át, ahol a két tétel adataiban teljességében megegyezően fellelhető.¹¹⁰⁹ Az írásképe és Pincharo ezen hivatkozásai alapján kijelenthető, hogy az AdP 752-es Battyányi István kötete, tehát az általa végzett kiadásokat rögzítette.

Tizenhárom nagyobb számlaegységre osztható a könyv, amelyeken belül ritkán tematikusan, többnyire időrendben követik egymást a bejegyzések. Az első számlán¹¹¹⁰ a

¹¹⁰³ Eredeti: AdP 752 *Spese di tavola, straordinarie per elemosine, per salariato, per guardaroba ecc.* (21x31xcm, 100 fólió). Vest. 829. Első lapját l. Függelék, Illusztrációk, 4. kép.

¹¹⁰⁴ Briquet, *Les Filigranes* II. 292, nr. 4777.

¹¹⁰⁵ Az eredeti lapszámokra zárójelben fogok utalni.

¹¹⁰⁶ Pl. „Summa questa spesa. Vista per mi Piero Pincharo scribano, sono in tutto como gi sopra apar, ducati dudezi e dinari novanta, zoé” AdP 752, 3v (5).

¹¹⁰⁷ A szóban forgó kötet a 14A88 jelzetet kapta és a 1488-as év kiadási főkönyve volt. Feltehető, hogy a bevételi főkönyvnek egy másik provizori kötet szolgált alapjául, amely sajnos szintén elveszett.

¹¹⁰⁸ AdP 686, 156r (134).

¹¹⁰⁹ AdP 752, 18v, a hivatkozás szövege: „a carte 132 al libro del'intrata”, főkönyvi megfelelője: AdP 686, 152v–153r (132).

¹¹¹⁰ „Expensa et solutio pro nobilibus aulicis videlicet domini reverendissimi facta 1488” AdP 752, 1r-5v (2-7), l. Függelék, Illusztrációk, 4. kép. Pincharo lapalji végösszegei alapján az összes kiadás 1127 fl 58 d-ra rúgott. Pincharo a jövedelmi főkönyv összesítő részébe magasabb számot (2000 fl 95 d) írt, valószínű, hogy összevonta Battyányi következő számlaegységével (9r–15v (10–16)), mivel így fogalmaz: „per più salariati pagati per sua mano, ducati doamilia e dinari novanta cinque fra taliani, ongari et altri, como per el suo libro apar, i qualli

magyar nemesek és az olasz személyzet tagjai vegyesen szerepelnek, részben lajstromszerűen, részben időrendben felmerülő költségeik szerint. Legelsőként a magyar nemesek¹¹¹¹ augusztus 8. és december 25. közötti szolgálatának „maradék” kifizetésével kezdődik (*pro residuo sallarii sero stipendii*), amely arra utalhat, hogy az 1487-ben végzett szolgálataikért kaptak 1488-ban utólagos megtérítést.¹¹¹² Ezt követően februári kifizetések következnek úgy olasz, mint magyar személyek részére.¹¹¹³ Március 19-én volt egy nagyobb kifizetés a személyzet részére, ahol Battyányi előbb az itáliaiakat, majd a magyarokat sorolta föl.¹¹¹⁴ Érdekes közben megfigyelni, hogy Battyányi hogyan próbálta leírni az olasz neveket, pl. *Pynkaro* (Pincharo), *Tudeskino* (Todeschino), *Banyakawal* (Bagnacavallo), *Francesco Tywppo* (Francesco Chiuppo) stb, s hogyan vett át olasz kifejezéseket latin szövegébe, pl. *staferius* (stafiero), *inseponator* (insaponatore) stb. Március 26. után az érseket Győrre kísérte a nemesek egy csoportja.¹¹¹⁵ Május 6-án a vár *litteratusai* kaptak együttesen pénzt, fejenként 3-6 fl-ot, egyet pedig azok, akik a várban laktak.¹¹¹⁶ Innentől a számla végéig időrendben jönnek egymás után az alkalmazottak felé történt kifizetések. A második számla ugyancsak az alkalmazottak felé, de ezúttal a rendes bérük és ruházódásuk költségei szerepelnek.¹¹¹⁷ Ezúttal elsősorban időrendben, egy tematikus egységgel (kocsisok ruházata).¹¹¹⁸

Az adósságok megtérítését részletezi a harmadik számla.¹¹¹⁹ Az első oldalára azonban két jövedelmi tétel is került, amelyek Gosztonyi András részleteire vonatkoztak: alighanem összeeszerelte a provizor a kötetét. Pincharo az első oldalon nem számolta ki az eredményt, a

danari nel libro de la usita apareno a la partita di cadauno” AdP 686, 156r (134). Ráadásul ez nem bizonyult helyes eredménynek, mivel 1489-ben kijavította 2099 fl 95 d-ra, vö. AdP 688, 145r (131). Ez nagyjából közelít a provizori két számlaösszeg eredményéhez, ami 2100 fl 3 d.

¹¹¹¹ Márkus László, Ostffy László, Ellerbach István, Kanizsai János és István, *Franco*, Szentgyörgyi, Marcaltói Demeter, (Maróti) Palkó, Szerdahelyi Miklós, Horváth Jakab, Török Mihály.

¹¹¹² Pincharo lapalji összegzése szerint 208 fl 80 d összértékben.

¹¹¹³ AdP 752, 1v-2r (2-3).

¹¹¹⁴ AdP 752, 2r-3r (3-4).

¹¹¹⁵ „Servitoribus castris qui conducunt domini reverendissimi usque ad Jaurinum” AdP 752, 3r (4). A kíséret tagjai, Tomori István, Antal deák, Szentkirályi, Cseh Péter, Cinkotai András, Valentino (szakács?), Ragyolzi (Radolci?), fejenként két forintot kaptak.

¹¹¹⁶ Tíz fő: Egyed deák, Horváth György, Gergely deák, Thúri István, Szentkirályi Egyed, Thombolth Benedek, Szabó István, Rafael Lőrinc, Nagy Tamás és Bálint deák; a várban laknak: Visegrádi Bernát, Cseh Péter, Ragyolzi Mihály. AdP 752, 4r (5).

¹¹¹⁷ „Expensa servitorum et sallariatorum castris Strigoniensis” AdP 752, 9r-15v (10-16), a számla a lapalji összegek alapján mindösszesen 972 fl 45 d összköltséget jelentett.

¹¹¹⁸ AdP 752, 12v (14).

¹¹¹⁹ „Expensa pro solutione debitorum” AdP 752, 16r-17r (17-18), valamint két bejegyzés önállóan: AdP 752, 18v (20), de tematikusan ehhez kapcsolhatóan. Mindösszesen 966 fl 64 d-t jelent, ha a két, hibásnak titulált tételt nem számítjuk az első lapról. Pincharo a főkönyvi összesítésnél alacsonyabb összeget rögzített: „per debiti vechi et robe tolte in credenza da merchadanti ducati novecento dodezi e denari sesanta quatro, pagati per man sua, como per el suo libro apar” AdP 686, 156r (134). A kiadási kötetből lehetett volna megállapítani, hogy hibáról volt-e szó, vagy más okból csökkentette a számvevő az eredményt 54 fl-al.

második két oldalon pedig csak a végösszeget írta fel, a szöveges láttamozást elhagyta. A számla második felében a latin szöveg a számszerű összegeknél rómainról arab számra váltott át. Ez alapján feltehető, hogy a provizor és egy írnoke felváltva szerkeszthette a könyvet. Két üres oldal után Vas András pozsonyi intézőre vonatkozó két kifizetés áll, amelyek Pincharo 1488-as jövedelmi kötetébe kerültek.¹¹²⁰ A javítási és építési költségeké a negyedik számla a kötetben, amely, bár igen hosszú részt foglal el, nem tett ki olyan magas összeget, mint az eddigiek.¹¹²¹ A lámpákra és viaszra fordított pénzeknek a provizor külön számlát nyitott, időrendben vezetve a kiadásokat.¹¹²² Hetedikként a szállítási és árubeszerzési költségeket részletezte kronologikusan Battyányi.¹¹²³ A futárköltségek¹¹²⁴ közt egy tételt Pincharo illesztett Battyányi listájába latinul, amelyet a jellegzetesen írt 5-ös száma árul el.¹¹²⁵ Ezt az érsek és a vár rendkívüli kiadásai,¹¹²⁶ egy hosszabb rész kihagyása után a ruhatárra fordított összegek,¹¹²⁷ a zabvásárlások,¹¹²⁸ a borvétel¹¹²⁹ és a királyné céljaira költött pénzek követik.¹¹³⁰ Utolsóként az alamizsnáknak nyitott Battyányi számlát.¹¹³¹

¹¹²⁰ „Item 23^a Septembris ad Andream Was fl 36 / Item vigesima 4ta Decembris ad Andream Was pro deducione vinorum fl 18” AdP 752, 18v (20). Főkönyvi megfelelőjük, egyrészt Vas Andrásnál: „23 setembre per contadi a lui dal provitore ducati trenta e sei, zoé duc 36 den / 24 dezembro per contadi a lui dal provitore ducati disdotto, zoé duc 18 den” AdP 686, 155v (132); másrészt a provizori összesítőn is megjelenik: „per contadi ad Andria Vas per la casa da Posenio ducati cinquanta quatro” AdP 686, 156r (134).

¹¹²¹ „Expensa pro fabrica tam parcialiter quam generaliter facienda in castro et extra” AdP 752, 19r-28r (20-29). Pincharo lapalji végösszegei alapján 518 fl 86 d. Két dénárnyi eltéréssel vette föl a végösszeget Pincharo a főkönyvbe: „per fabrize fatte in castello per sua manno, ducati cinquecento didotto e dinari otanta otto, como per el suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹²² „Expensa pro lucernis et cereis” AdP 752, 30r-32r (31-33). Pincharo végösszegzései alapján 114 fl 37 d összértékben, amely a főkönyvbe is pontosan így került át: „per cere da brusare si per el reverendissimo, como per la giesia ducati cento quatordezi et dinari trenta sette, como per el suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹²³ „Pro vectura et rebus per eandem adducendum” AdP 752, 52r-58v (53-60). A lapalji eredmények összege: 197 fl 8 d, amely a főkönyvben is pontosan megjelenik: „per condutura di intrada in castello et da logo a logo, ducati cento novantasette e dinari otto per man sua, como per una suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹²⁴ „Pro euntibus in legacione” AdP 752, 52r-58v (53-60), eredménye: 278 fl 49 d. Pincharo főkönyvi összegzése: „per cavallari carette emesi mandati in diversi lochi ducati doecento setanta otto e dinari quaranda nove per man sua, como per el suo squarzo apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹²⁵ „Item quas exposuit scribanus in via florenos unus et medius fl 1. 50” AdP 752, 58r (59).

¹¹²⁶ „Pro rebus extraordinariis ad facta domini reverendissimi et castri necessariis” AdP 752, 62r-65r (63-66), eredménye Pincharo alapján: 92 fl 58 d, amelyet a főkönyvbe átírt: „per extrasordinarie (sic!) fatte per man sua, ducati novanta dui e dinari vinti e dui, si como per el suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹²⁷ „Expensa pro salvaroba” AdP 752, 81r-83r (82-84), a meghökkentő mértékű végösszeg, 6473 fl 95 d magasabb, mint a kötet összes többi kiadása együttvéve. Hogy mi volt a legdrágább tétel ebből a listából, az nem is derül ki a szövegből: 2300 fl-ot fizettek ki Guido Antonio Arcimboldo milánói követnek Costabili parancsára. Arcimboldo a *de li Bini* bankház embere volt, akihez Hippolit emberei kölcsönért folyamodtak, vö. AU b.2/1,8, Vest. 1884 (1489. május 11). Az itt kifizetett összeg valójában a pápai bulla árának egy része, amelyet ezen az úton törlesztettek, ahogy erről Beatrix sógorának beszámolt 1489. márc. 10-én: „et questa estate per lo magnifico messere Guido Antonio foro mandati dui milia ducati, et da che venne lo homo deli Bini qui” Dipl. emlékek IV. 19 (13). Pincharo a tárházra fordított összeget pontosan ebben a formában vette át: „per la salvaroba del reverendissimo ducati seimilia quatrocento setanta e tri, e dinari novanta e zingue, como per uno suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

Ha összeadjuk Pincharo végösszegeit, a kötet összkiadása 11168 fl 72 d-ra jön ki, amely nagyjából két és félezer forinttal kevesebb, mint amennyit Pincharo a főkönyvben elszámolt Battyányi neve alatt (13620 fl 68 d).¹¹³² A különbözet Battyányi egyéb elszámolásaiból származott, de kimondható, hogy jelen kötet volt az, a provizori költségek legnagyobb részét rögzítő írás, amelyből átvette Pincharo a kiadási főkönyv címeit, és amelyhez a többi tiszt kiadásait is hozzárendezte.

II. 3. 3. 2. 1. 2. Pizétumjövendelmek (1488)¹¹³³

Az esztergomi számadáskönyvek közül a legrövidebb terjedelmű mindössze négy fólióból áll. A modenai levéltár katalógusa töredéknek tekinti a külön palliumba helyezett füzetet. Erre a következtetésre feltehetően azért jutott a levéltár, mert a lapok eredeti, a jobb felső sarokban található számozása alapján a rektók sorrendje: 2, 6, 7, 11. A hiányzó lapok nyoma fizikailag nem látszik, a két ív közepén sértetlenül van összevarrva. Négy oldalon található benne szöveg (1r, 3r-v, 4r). Pincharo főkönyvi hivatkozásai alapján egyértelműen kijelenthető, hogy Battyányi István provizor kötete volt.¹¹³⁴ Nem tudni, hogy autográf vagy egy írnok által készített összeállítás, mindenesetre a provizornak tulajdonított más kötetek (AdP 752, 753, 690) kézírásához hasonló. Az első lapon egy tétel, illetve a harmadik verzón három tétel erejéig az arab számokat használó másik kéz is feltűnik, amely az AdP 753-as kötetben is felbukkan.¹¹³⁵ Az AdP 752-es könyvhöz hasonlóan lettek kiemelve a fejlécen a címek. A

¹¹²⁸ „Expensa pro avena pecuniis empta” AdP 752, 85r-v (86-87), végeredménye: 124 fl 83 d, amely megegyezik a főkönyv szöveges részével – a számszerű eredménybe azonban már hiba került: „per avena conperata per man del ditto, ducati centoventi e quatro, e dinari otanta e tri, zoé duc. 124 den. 93”. AdP 686, 156r (134).

¹¹²⁹ „Expensa pro vini emptis pro castro” AdP 752, 88r-v (89-90), összesen 170 fl 80 d, akár a főkönyvben: „per vini conperati da più persone ducati cento setanta e dinari otanta, per man del ditto, como per uno suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹³⁰ „Pro factis serenissimae reginalis maiestatis” AdP 752, 91r-92v (92-94), 120 fl 27 értékben. Főkönyvi párja: „per la maestà di la signora regina ducati cento vinti e dinari vinti e sette” AdP 686, 156r (134).

¹¹³¹ „Expensa pro elemosinis” AdP 752, 98r-v (99-100), erre összesen 11 fl 54 d-t költöttek. Pincharo főkönyvi összegzése: „per elemosine et oferte ducati undezi e dinari cinquantaquattro per man del ditto, si como per uno suo libro apar” AdP 686, 156r (134).

¹¹³² AdP 686, 156r (134).

¹¹³³ AdP 687 *Frammento di registro di un libro di introiti* (21x29cm, 4 fólió). Kézirat másolat: MTA Ms. 4997.3. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Régi modenai jelzet: Reg. 6. Vestigia 502, 2153.

¹¹³⁴ Szerzője nem a nagybányai pizétum kezelője volt, mint Fügedi vélte (Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 86).

¹¹³⁵ Bár kézenfekvő lenne a feltevés, hogy Piero Pincharo számvevő lett volna ez a második kéz, aki egyben az első tételben szereplő beérkezett összeg átvevője és részben felhasználója is volt, az arab számok formáját tekintve nem mondható ki az azonosság. Esetleg egy, az adminisztratív munkában résztvevő, a számvevő és a provizor közt is közvetítő íródeák sejthető az írás mögött.

balmargón minden egyes tétel esetében találunk Pincharo-féle főkönyvi hivatkozást pontos lapszámra. A vonatkozó főkönyv fennmaradt, az 1488-as bevételi kötetet¹¹³⁶ kell érteni alatta.

Az ívfüzet a Nagybányáról (Szatmár) és Körmöcbányáról, 1488. évben pizétumjogon szedett bevételeket, valamint a körmöci gabonamalom bérleményéből származó jövedelmet rögzítette. A pizétumjog egy, kifejezetten az esztergomi érseknek fenntartott jogintézmény volt, amelyet Kollányi Ferenc Szent István királytól eredeztetett, s amely összességében az érseknek az országos pénzverés felett való örökösét, valamint az ebből származó tizedjövedelmét (minden márka pénzzé vert nemesfém után egy pizétum) jelentette, noha pontos tartalma korszakonként eltérő jogosítványokat és kötelezettségeket foglalt magába.¹¹³⁷

Nagybánya érseki embere, pizetáriusa 1487. január 11-től György deák volt,¹¹³⁸ aki jelen esetben, két részletben összesen 413 fl-ot szolgáltatott be szolgálja révén, amelyből 200 fl előző évi elmaradás volt. Körmöcbányán Sarlói János látta el ezt a feladatkört, akit ugyanakkor vettek szolgálatba, mint György deákot,¹¹³⁹ és egy kerek évig töltötte be a posztot. Ugyan január 11-én már nem volt pizetárius, az 1487-es elmaradásokat még ő adta át Battyányinak két részletben, összesen 146 fl-ot.¹¹⁴⁰ 1488-ra további hét részletben összesen 962 fl 80 d érkezett Körmöcről a provizorhoz vegyesen pénzben és nemesfémben. Sarlói után az új pizetárius Beatrix embere, Franciscus Jorbe/Zorba lett,¹¹⁴¹ aki azonban csak júliusig maradt hivatalban, mivel a királyné Itáliába küldte. Scheider Péter kamaraispánt ugyanekkor megbízta, hogy gondoskodjon helyettesről.¹¹⁴² A helyettes az a Bertalan kántor lehetett, akiről Pincharo 1489-es kiadási főkönyve úgy tudja, 1488. március 11-től lett érseki ember Körmöcbányán.¹¹⁴³ A főkönyvekben nem áll rendelkezésre további adat Bertalanról,¹¹⁴⁴ Beatrix levelezésében azonban még kétszer fordul elő.¹¹⁴⁵ Érdekes módon Pincharo utólag Scheider Péteren kérte számon a körmöci ércmalom díját, miután nem akart elszámolni az

¹¹³⁶ AdP 686. A VI. 2. 2. alfejezetnél szereplő szövegátírásban minden ilyen hivatkozást feltüntettem, egyben lapalji jegyzetben idéztem a megfelelő olasz nyelvű tételt. Ahol a hivatkozás továbbmutatott egy másik számlára is, azt a bejegyzést is közöltem, ahol csak lehetőségem nyílt erre.

¹¹³⁷ Vö. Kollányi, Pizetum 522–535; Kahler, Pizétumjog 275–276; Gyöngyössy, Pénzverés 185–186.

¹¹³⁸ Vö. AdP 684, 40r.

¹¹³⁹ Ibid.

¹¹⁴⁰ Sarlói a pizetáriusi szolgálata előtt és után is a szentkereszti uradalomban

¹¹⁴¹ Kinevezése: DF 276 232. Hatvani, Okmánytár 7–8.

¹¹⁴² DF 276 231. Hatvani, Okmánytár 8–9.

¹¹⁴³ AdP 689, 184r (159). Berzeviczy a királyné kántoraként említi: Berzeviczy, Beatrix okmánytár 182–183.

¹¹⁴⁴ Az imént említett 1489-es elszámolása nem tartalmaz az ő részére történt kifizetést. Az 1490-es kötetben, ahol a hivatkozás alapján szerepelnie kellene Bertalan következő kontójának (AdP 755, 48r), sajnos a szöveg olvashatatlan a másolatokon, az eredeti a számadáskönyv pedig az utóbbi időkben restaurálás miatt nem volt hozzáférhető Modenában.

¹¹⁴⁵ Mindkét levél a DF 276 231 jelzet alatt található, utóbbit közli Berzeviczy, Beatrix okmánytár 182–183.

1488. március 11. és 1492. április 30. közötti időszakra vonatkozóan, pedig „ő állított” (helyettes) pizetáriust.¹¹⁴⁶

Pincharo öt ponton emelte be a provizor füzetének adatait a bevételi főkönyvbe. Elkülönítette az 1487-ről elmaradt pénzeket az 1488-tól, külön számlát nyitott a pizétumnak és a körmöci malombérletnek, időrendbe állította a tárgyévben beküldött részleteket, ám ezúttal egyszer sem említette *expressis verbis* a provizor füzetét. A hivatkozások csak odafelé, az AdP 687-től az AdP 686-ig mutatnak. Azt a tényt azonban majdnem minden esetben rögzítette, hogy a provizor felé került kifizetésre az adott összeg. Ebből levonható az a tanulság, hogy ahol Pincharo a provizort jelölte meg egy összeg érkeztetőjeként, pl. *in mano del provisore*, akkor feltételezhető egy írásos számadás, ahonnan az információt merítette. Az 1488-as körmöci pizétum főkönyvi számláján két tétel is akad, amelyek nem Battyányin, hanem Costabili kormányzón keresztül futottak be.¹¹⁴⁷ A főkönyvek együttes vizsgálatából pedig inkább az következik, hogy a pizétumjövödelmek rendes érkeztetője a kormányzó volt.

II. 3. 3. 2. 1. 3. A konyha számadása (1489)¹¹⁴⁸

Battyányi provizor 1489-es konyhakönyvének eredeti díszes, vaknyomásos bőrkötését rajta hagyták: a hátsó borító kopottan bár, de egészében megmaradt, az elülső borító jobb felső negyede azonban kiszakadt, láthatóvá téve a belévarrt, díszes írású, préselt hártyalapokat.¹¹⁴⁹ A nagy terjedelmű kötet gerincét erősen összevarrták, ami ugyanakkor megnehezíti a lapozást, különösen a második felétől kell ügyelni, hogy olvasás közben nehogy túlságosan megtörjük a varrást, mégis látható legyen az írás az oldal belső szélén is. A lapok felső sarkánál a kötet nagy részén látható egy egyre szélesedő szakadás, amelynek eredményeként a 131r-től 146v-ig a sarkak végleg le is váltak. A lapokon se eredeti számozás, se levéltári fóliózás nem látható, a mellékelt szövegkiadás az eredeti kézirat, illetve a róla készített digitális felvételek alapján az első oldaltól kezdve általam leszámolt sorrendet tükrözi.¹¹⁵⁰

A könyv Battyányi István provizor megbízásából készült, akinek neve az első oldalon álló kötet cím alatt is szerepel. A latin szövegrészeknél legalább három kézírás különíthető el,

¹¹⁴⁶ „Petro Saider camararo di Cremicia per conto vecchio de darre questo di primo zenaro [1494] tutto quello feze el molino de le minere di Cremicia da di 11 de marzo 1488 per fina l'ultimo aprile 1492 *perché in dito tempo lui stette pisetario* [kiemelés tőlem – K.H.], ne mai ha voluto dar conto, questo fazo per aricordo” AdP 704, 43v (42).

¹¹⁴⁷ AdP 686, 33r (11).

¹¹⁴⁸ Eredeti: AdP 753 *Spese di cucina* (31x21cm, 207 fólió). Vest. 830. A kötet teljes szövegének átírása jelen dolgozat mellékletében (V.2.) található. Külön jegyzékben közlöm a kötetben található magyar szavakat.

¹¹⁴⁹ L. Függelék, Illusztrációk, 5. kép.

¹¹⁵⁰ A forrásközlést és a szövegátírás ismérveit l. V.2. A továbbiakban a hivatkozásoknál a rektó-verző számok mellett zárójelben a forrásközlésben megadott sorok számaira fogok utalni.

valamint maga Pincharo is hozzátoldott egy-egy tételt a latin jegyzékek végére, ilyenkor ő is latin nyelven írt.¹¹⁵¹ A latin szöveg írása gótikus minuszkula, az összegeket túlnyomórészt római számmal jelölve, de a súlymennyiségeknél elvértve arab számjegyet is találunk.¹¹⁵² A számadáskönyv két részre osztható. Az első jelentősen hosszabb, az 1489. január 1. és december 31. közti napokon a vár konyhája számára beszerzett dolgokat rögzíti.¹¹⁵³ Két napot (január 21–22) leszámítva készült új feljegyzés. Ennek a résznek a felépítése egyszerű, listaszerű, naponként új oldalon vezetett. A fejléceken rend szerint a hét adott napja áll minden egyéb keltezés nélkül. A tételek az egyes árucikkeket (élelmiszer, konyhai alapanyag vagy eszköz), valamint, római számmal, a ráfordított összeget veszik sorra. Az összegek oszlopát egy egyenes vonalat követően többnyire arab, ritkán római számmal – feltehetően már Pincharo – összesítette.¹¹⁵⁴ Az összegzést követően egy, az egész lapot átszelő vízszintes vonal alá Pincharo szövegesen is feltüntette a végeredményt – az AdP 752-es kötethez hasonló formában – és az aznapi dátumot egy állandó szöveg kíséretében. A *zoé* (vagyis, azaz) után a végösszeget a lap legalján középre igazítva, számszerűsítve ismét lejegyezte. A napi kiadásokat egy rövidebb, tematikus rész követi, ahol három esetben tárgyhoz (fűszerek, zsír, vágómarha), három esetben különféle alkalmakhoz (az érsek, a bajor herceg, valamint a király Esztergomba érkezése) kötődő kiadási jegyzékek sorakoznak.¹¹⁵⁵ Az egyes számlaegységek bejegyzései szintén időrendben haladnak.

A konyhai számadáskönyv nem egyedülálló Magyarországon.¹¹⁵⁶ Annyiban különbözik a többitől, hogy jóval terjedelmesebb és lefedi egy év 365 napját, valamint, hogy Pincharo számvévtiszt minden napot láttamozott és végeredményüket egyesével bevezette az 1489-es kiadási főkönyvbe. Esztergomban minden évben vezettek külön konyhai számadáskönyvet, amelyekből ez a kötet, valamint Bernardo Monello 1492–1494 közti kötete (AdP 697) maradt fenn. Ferrarában ezzel szemben azt tartották nyilván az ún. *Libro del pane* kötetekben, hogy kik és hány napon keresztül részesültek élelmiszer ellátásban az udvarnál. A *Libro di cucina* a korabeli Itáliában már inkább receptes könyvet jelentett már a XV. század végén.¹¹⁵⁷

¹¹⁵¹ Írását jellegzetes *v* és *d* betűiről lehet felismerni, pl. AdP 753, 107r (2382).

¹¹⁵² Ezeket az átírásban az eredetivel megegyező formában hagytam, mert eltérő szerzősége utalnak.

¹¹⁵³ AdP 753, 3r–184r (5–4646).

¹¹⁵⁴ Érdekes módon az 1 forintot mindig a sorszámnévre utaló felső indexbe tett „o” sorszámnév-rövidítéssel látta el (1°), amely a „2” esetén csak egyetlen alkalommal fordul elő.

¹¹⁵⁵ AdP 753, 185r–199v (4647–4866).

¹¹⁵⁶ Pozsonyból három konyhai számadás is ismert: Fejérpataky, Számadáskönyvek 41–59. A Kanizsai László tábortrendjéről készült számadással Kubinyi és Czövek Zoltán is foglalkozott, vö. Kubinyi, Főúri étrend; Czövek, Három számadás. Ecsedi Bátor István nádor pozsonyi tartózkodásakor készült számadást pedig C. Tóth Norbert adta ki, C. Tóth, Bátor számadása.

¹¹⁵⁷ Montanari, *Gusti del Medioevo* 14–22.

Pincharo tehát a főkönyv kiadási kötetébe (AdP 689) vezette át Battyányi konyhakönyvének adatait. A napi kiadások a főkönyv legelső számlasorát alkotják.¹¹⁵⁸ minden egyes nap végeredményét rögzítette, oldalanként egy hónapot részletezve. Egy adott hónap végén az összegnél a közvetlenül utána következő lapra hivatkozott, amire átvezette a végeredményt. Egyfajta lánchivatkozással kapcsolta az előző hónapot a következőhöz, így göngyölítve föl hónapról hónapra az összegeket. Betűvel ugyan kiírta minden hó részösszegét is, számmal azonban az előző összesítést is hozzáadta, ezzel a részösszeg egyre növekedett, december végére pedig az egész éves kiadás megjelent. A kötet végén szereplő tematikus számlaegységeket Pincharo tételenként többféle számlára vezette át a főkönyvbe, az átvezetést követően pedig a provizor kötetében kipipált. A fűszerek, zsírok, vágómarha esetében azonos számlához írta, a vegyes tárgyú listáknál a főkönyv megfelelő tárgyi számlájára igyekezett besorolni. A konyhakönyvben esetenként a pipa mellett számmal jelölte, hogy mely főkönyvi lapon található a kiadás megfelelője. Ezek a főkönyvi számlák nem feleltethetők meg egy az egyben a provizori listáknak, mivel időrendben mások által elköltött összegeket is rögzítettek.

A provizori kötet olasz szövegében sokszor szerepel számjegyként a nulla, akár ha zéró kiadást jelöl, akár, ha nulla forintra vagy dénár-ra végződik az összeg, akár akkor, ha ritkán helyiérték-szerűen az egy számjegyű dénár előtt áll. A főkönyvekben ugyanakkor Pincharo már nem tartotta fontosnak kitenni sehol sem a nullát, csupán kipontozta a helyét a pénznem előtt. A fentiek alapján feltételezem, hogy Pincharo az év folyamán naponta, de valószínűbb, hogy hetente vagy havonta „tömbösítve” adta össze a napi konyhai kiadásokat. Év végén, a főkönyv összeállításakor pedig már csupán a lapalji végösszegeket vette föl a havi számlákra.

Az az áru, amire minden nap költöttek, nem is élelmiszer volt, hanem a gyertya. Gyakori tétel a köles, tojás, méz, vaj, sajt. Zöldségeket is sokszor találunk a listákon, többek közt borsót, lencsét, hagymát, spenótot, répát, egy salátafélét, aminél megjegyzi, hogy népnyelven roponcnak, vagy raponcnak hívják. Húsfélék közül a borjú, sertés, juh, fácán fordul elő többször, de galambfiókat is fogyasztottak. Szinte naponta fordul elő valamilyen halféleség:

¹¹⁵⁸ AdP 689, 25r-30v (1-7), az egyes hónapok részeredményei: január: 32 fl 10,5 d, ferb.: 59,29 fl, márc.: 46,77 fl, ápr.: 40 fl 14,5 d, május: 59,83 fl, jún. 38 fl 91,5 d, júl. 34 fl 7,5 d, aug.: 76 fl 10,5 d, szept.: 67,76 fl, okt.: 80 fl 9,5 d, nov.: 40,37 fl, dec. 61,51 fl. A Battyányinál hiányzó két nap január 21–22 megtalálható a főkönyvben zéró kiadással, tehát nincs szó tévedésről, Battyányi átugrotta, mivel nem történt kiadás. Pincharo három esetben vétett, okt. 15-én 2,23 fl helyett 2,27 fl-t tüntetett föl. Okt. 22-én a római számoszlop alatti összesítésnél helyesen 2,37 fl szerepel, a szövegben és a lap alján azonban helytelenül 27 dénár került, amelyet Pincharo a főkönyvbe átírt. Ez bizonyíthatja, hogy az átvezetéskor Pincharo a lapalji összesítéseket figyelte és valószínűleg nem ellenőrizte ekkor a számítások helyességét. Dec. 5-én 7,57 fl helyett 7,51 fl szerepel a lapalji összesítésnél és a főkönyvben is. Akkoriban érkezett Ottó bajor herceg Esztergomba, talán ez zavarta meg a számvevőt.

gyakori a harcsa, csuka, ponty és előfordul egy különös fajta, a dunai ingola is, amiből 1489. április 1-jén hat pintet vettek 60 dénárért.¹¹⁵⁹ Magyarul jegyezték föl a kárász, a márna, tok és a balin nevét.¹¹⁶⁰ A konyhakönyv alapján a várnép vizát nem fogyasztott, inkább eladásra szánta az udvar, ugyanis a gútai és naszvadi vizahalászatból jelentős pénzek folytak be. A legnagyobb felvásárló a királyné volt, a mellette tartózkodó Hippolit szintén részesült ebből az ingyencégből. Fűszerek és a király érkezésének készületeiről szóló számlákról kiderül, hogy Budán cukrot, sáfrányt, borsot, mandulát, mazsolát, fahéjat, gyömbért, szegfűborsot, bergamont és olajat szereztek be, kender- és olívaolaj pedig naponta fordul elő a konyhán. Egy-két megjegyzés utal arra, hogy hogyan dolgoztak föl egyes alapanyagokat: a körtét mézben megfőzték,¹¹⁶¹ az olajat a sütés-főzésen kívül olasz módra a salátához is használták,¹¹⁶² a kis halakat szárították, sózták.¹¹⁶³ Ez utóbbi az érseki família egyik legfőbb ételének számított. Egy nap általában egy, néha, étkezések szerint két lista követi egymást.¹¹⁶⁴ Kisbán Eszter és Kubinyi szerint ebben az időben ugyanis kétszer étkeztek egy nap (*prandium* és *coena*), amelyet Kubinyi villásreggeli és estebéd fordítással adott vissza.¹¹⁶⁵ Az érsek külön étkezett a famíliától,¹¹⁶⁶ valamint a várnagyot is elkülönítve kezelte a számadás.¹¹⁶⁷ Érdekes módon a provizor az élelmiszerek közé sorolta a nagysütörtöki olajszentelésre vett négy font olívaolajat is. Ezt közvetlenül előtte való nap, április 15-én szereztek be.¹¹⁶⁸

II. 3. 3. 2. 1. 4. Jövedelmi és kiadási kötet (1490)¹¹⁶⁹

¹¹⁵⁹ AdP 753, 47r (883), a középkori magyar halászatra bővebben: Bartosiewicz, Halászat; Ferenczi, Vízgazdálkodás 347–351; Zolnay, Kincses 96–121. Az itáliai halfogyasztási szokásokra l. Montanari, Gusti del Medioevo 80–87.

¹¹⁶⁰ Az előforduló magyar szavakat jegyzékbe gyűjtöttem a szövegátírás végén. Közöttük a szítát a *taratantrum*, *taratantum* magyar megfelelőjeként jegyezték fel, AdP 753, 944 (1972). Szótáraink közül Szamota és Bartal adatolta a szita szó kapcsolatát a *tantara* kifejezéssel (mindkettő Kanizsai számadásaiából), de a *taratantara* alakot egyik sem említi. Későbbi számadásokban, leltárakban, szintén *tantara* alakban bukkan fel többször is: „Item eodem die duas tantaras vulgo zytath emi” Nógrády, Kanizsai számadáskönyve 99 (754); „Tantara vulgo zytha” Borsa, Szenyéri leltárak 76 (27); „Item tantara vulgo zyta” Rasztik, Ónodi várleltár 61. Az érseki a konyha számára összesen négyszer vásároltak ebből az eszközből: „*taratantarum*” AdP 753, 56r (1071), „*taratantum*” 94r (1972) „*taratantrum*” 130v (3290), „*taratantra tria*” 168v (4308) alakokban fordul elő.

¹¹⁶¹ AdP 753, 5r (42).

¹¹⁶² AdP 753, 191v (4810).

¹¹⁶³ Pl. AdP 753, 7r (80-81).

¹¹⁶⁴ Ettől egyszer tértek el egy harmadik jegyzékkel: Perotto Vesach júl. 30-án vendégeskedett a várban, aminek alkalmából 15 tyúkot és a nyulat vágta. AdP 753, 107r (2378–2382).

¹¹⁶⁵ Kisbán, Étkezések 179; Kubinyi, Anyagi kultúra 56, Soltész, Királyi számadások 75.

¹¹⁶⁶ Egy alkalommal együtt említették őket, amikor mindkét „asztra” vettek halakat, AdP 753, 139r (3537).

¹¹⁶⁷ Vö. AdP 753, 27v (420) 36r (627), 44v (831), 51r (956) stb.

¹¹⁶⁸ AdP 753, 54r (1028).

¹¹⁶⁹ Eredeti: AdP 690 *Libro di entrata e uscita* (28x21cm, 119 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4996.6. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8617. Vest. 365, 2158. Régi modenai jelzete: Reg. 9.

A latin nyelvű papírkódex 1490 elején készült, bár a katalógus 1489–90-es évszámot jelölte meg, valójában 1489-ből csupán elmaradt jövedelmek címén szerepelnek benne bejegyzések, amelyeket a következő évben pótlólag szolgáltatottak be.¹¹⁷⁰ A számadás tényleges keletkezési időszaka 1490. január 1 – május 24. A kötet igencsak megrongálódott az évszázadok során, az eredeti gerincet el kellett róla távolítani, új borítást kapott és az oldalakat is restaurálták. A kifakult szöveget UV lámpa alatt több helyen ki lehet egészíteni, bár a szakadások miatt már nem lesz lehetőség az eredeti szöveget teljes épségében helyreállítani.¹¹⁷¹ A kötetnek létezett saját lapszámozása, amely fel-felbukkan a jobb felső sarokban. Ezzel a számsorral eleinte egybeesik a bal alsó sarokban feltüntetett főliózási, de a 16r (17) laptól kezdve eltér egymástól, a végéig összesen 23-ra emelkedik a különbség.¹¹⁷² Írásképét tekintve az 1488-as provizori kötettel és az 1489-es konyhai számadás első írásával¹¹⁷³ mutat hasonlóságot (gótikus minuszkula), leszámítva, hogy végig arab számjegyeket használt. Battyányi 1490. május 24-ig viselte a hivatalt, s a kötet is eddig az időpontig tartalmaz feljegyzéseket, tehát a számadás megalapozottan köthető az udvarbíróhoz, ő maga, vagy megbízott írnoka vezette. Az új provizornak, Kis Tamásnak feltehetően saját, különálló számadása volt, amely egyelőre lappang.

A kötet bevételeket és kiadásokat is rögzített, ahogy a katalógusban adott cím is utal rá. Elsőként az 1489-es jövedelmek maradékai,¹¹⁷⁴ az 1490-es év bevételei,¹¹⁷⁵ a vár alkalmazottainak kifizetései¹¹⁷⁶ követik egymást, de a kötet legnagyobb része a provizor év elejétől május 24-ig végzett kiadásait tartalmazza.¹¹⁷⁷ A szerző a rektókon és verzőkon egyaránt kezdett számlát. Pincharo sok helyen összesítette a számadatokat, vagy javította az eredményeket, valamint a balmargókra feljegyezte az egyes tételek esetén a főkönyvre mutató hivatkozásokat, de az AdP 752 és 753-hoz hasonló rendszeres ellenőrzés és napi, vagy számlánkénti láttamozás ezúttal elmaradt.

¹¹⁷⁰ Fügedi szintén 1490-es kötetként azonosította, l. Fügedi, *Az esztergomi érsekség* 87.

¹¹⁷¹ Ilyen, UV-vel megvilágított fénykép- és videófelveteleket sikerült a helyszínen az eredetiről készítenem, de a munka során figyelembe vettem olvasati lehetőségként az velencei másolatot is. Legnagyobb segítség azonban a hivatkozások alapján, illetve a tartalom és végösszegek szerint kikereshető főkönyvi és az alkalmazotti kötet szövegutalásai voltak (AdP 691, 692, 755).

¹¹⁷² Az utolsó oldal a 119r (142). Előfordul tévesztés is, az eredeti számsorozatban pl. kétszer szerepel a 89 (83r és 84r), az eredeti számsor szerinti 117–118, 122–124. lapok hiányoznak, a 125-t pedig megfordítva kötötték be. A kötet lapszámaira való hivatkozáskor – ahol egyértelmű – zárójelben jelzem az eredeti lapszámot.

¹¹⁷³ AdP 752 és 753.

¹¹⁷⁴ AdP 690, 1r-6r (1-6).

¹¹⁷⁵ AdP 690, 7r-16r (7-17).

¹¹⁷⁶ AdP 690, 26r-27v (29-31).

¹¹⁷⁷ AdP 690, 33r-119r (38-142).

Az 1489-ről hátramaradt bevételek első számlaegysége a nagyobb tizedek befizetéseit rögzíti.¹¹⁷⁸ A verzó oldalon látszik a balmargóra vezetett hivatkozás is, amely Pincharo 1490-es bevételi kötetének második lapjára mutat.¹¹⁷⁹ Ugyanezen a számlán azonban más jellegű tétel is található, Imre budai aranyművestől két kupát vettek 159 fl-ért.¹¹⁸⁰ A második számla egy elmaradt pizétumrészlet befizetése Körmöcbánya részéről (133 fl), amelyet Scheider Péter kamarás szolgálja adott a provizornak.¹¹⁸¹ A harmadik számlán a karácsonyi cenzus listája áll, amelyen hat település befizetése látható.¹¹⁸² A provizori bejegyzések jóval részletesebbek a főkönyvieknél, pl. rögzítette azt is, hogy minden településről a bíró (*iudex*) szolgáltatotta be az adót, Bart községből pedig beleszámították a járadékba két jobbágy 25 pint bor elfogyasztását 50 dénár értékben, akik a király és a bajor herceg érkezésére halásztak. Pénzes János és Erdélyi Benedek официálisoknak követelésükre Riblénny cenzusából kifizetett az udvarbíró 10 fl-ot. Hasonló történt Kinorány adójának (20 fl 77 d) leadásakor, mivel a két intézőnek, Nagy Kelemennek és Dezső Miklósnak az érsekség tartozott még a béréből, így 15 fl 82 d-t kaptak a cenzusból. A provizor Kelemen nevű szolgálja szintén ebből a befizetésből jutott 55 dénárhoz. A negyedik lapot a naszvadi és gútai vizák eladásának harmadából befolyt jövedelmek részletezésével kezdte.¹¹⁸³ Egy-egy viza ára nagy különbségeket mutatott, valószínűleg a mérete és tömege szerint, ugyanis egy viza után egyszer 1 fl 16 d-t, néhány nappal később már a dupláját, 3 fl-ot számoltak el. A bal lapszélen UV alatt kivehető egy megjegyzés (*di messer Zorzi d 5*), amely a főkönyvi párjával nyer értelmet:¹¹⁸⁴ eszerint Giorgio di Priuli kánondoktornak adtak egy gútai vizát, amelyet 5 fl értékben levontak a fizetéséből és a kiadási kötetben az ő neve alatt a baloldalra¹¹⁸⁵ is átvezetett a számvevő.¹¹⁸⁶ A provizori számadás negyedik oldalának második részén a vizák alatt már a falvaknak eladott

¹¹⁷⁸ „Residuum anni 1489 desime maiores” AdP 690, 1r-v, közte a pilisi apát Pozsony megyei Csákány *possessio* dézsmájáért fizetett átalánydíját.

¹¹⁷⁹ AdP 691, 3r (2).

¹¹⁸⁰ A főkönyvi hivatkozás ugyan nem látszik, de az 1490-es bevételi kötetben nyomára bukkanunk Pesti Szakács Baláznál: „Blasio e compagni al incontro deno havere a di 15 febraro ducati centto cinquanta nove per altri tanti lui dete a maistro Emerico aurifize in Buda” és lejjebb: „per doratura de le cope funo fatte in Buda ducati disdotto altre li 159 in mano di maistro Emerico aurifabro a conto de le decime” AdP 691, 100r (99). Az innen hivatkozott tárgyi számlán azonban Mihály mesternek írja az aranyművest: „per man di Biasio de Pest e compagni funo dati al provitore ducati centto cinquanta nove per conto de le dezime di Gemer et Torna, gi li numerò maistro Michele orefize in Buda” AdP 691, 3r (2).

¹¹⁸¹ AdP 690, 3r (3), Pincharo hivatkozása: AdP 691, 14r (13).

¹¹⁸² Bart, Kürt, Kéménd, Riblénny (két részletben), Kinorány, Szalka. AdP 690, 3v, Pincharo hivatkozása: AdP 691, 4r (3). A főkönyv itt nem utal a forrására, csupán arra, hogy a provizornak fizették be az összegeket.

¹¹⁸³ AdP 690, 4r (4), Pincharo hivatkozása: AdP 691, 4v (4).

¹¹⁸⁴ „de Gutta per el prezio di uno usone datto a messer Zorzi di Prioli per ducati zinque a conto suo, como nel libro di la usita apare a carte 131, duc 5” AdP 691, 4v (4).

¹¹⁸⁵ Tartozik oldal: amit az érsekség az adott személynek kifizetett.

¹¹⁸⁶ AdP 692, 122v–123r (131): A szöveg ugyan 5 fl-ot említ (*ducati zinque*), a számszerű résznél viszont már csak 4 fl áll, s Pincharo ezzel a téves összeggel számol a jobboldalon is, jelen esetben az érsekség kárára.

pozsonyi borok listája áll 106 fl 66 d értékben.¹¹⁸⁷ Hét falu ajándékváltsága (sertés, kappan, fa) szerepel a következő számlán,¹¹⁸⁸ amelynek verzóján az ebédváltságot kezdte el Battyányi.¹¹⁸⁹ Az előző évből maradt vámok (*telonium*) listája szintén rövid, csak Szentkereszt és Újfalu maradt adós.¹¹⁹⁰

A tárgyévi (1490) bejegyzések újfent a vámjövodelmeket rögzítette (szentkereszi, gútai, naszvadi, újfalui),¹¹⁹¹ amelyből a malomvámot a körmöci Sarlói János fizette ki a provizornak.¹¹⁹² A körmöci pizétum számláján két tétel áll, április 27-én 217 fl-ot pizétum, 12 fl-ot az ércmalom¹¹⁹³ címén szolgáltatott be a kamarás András szolgáján keresztül.¹¹⁹⁴ Szent György-napi census címen nyitotta meg Battyányi a következő listát, amelyen azonban más jellegű beszolgáltatások is felbukkannak.¹¹⁹⁵ Ezeket Pincharo a főkönyv megfelelő számlájára vezette át, balszélre kitéve a hivatkozást.¹¹⁹⁶ Ugyancsak Szent György-napjához kapcsolódott a tartományi zsinat, amelynek alkalmával censust szedtek a plébánosoktól és főpapoktól.¹¹⁹⁷ Május 12-én írták össze „az úr vazallusaira kivetett adót” (*taxa imposta super vasallos domini*). A főkönyvi számlákkal összevetve egyértelműen a királyi rendkívüli hadiadónak feleltethető meg,¹¹⁹⁸ melyet a királyné embereinek közreműködésével az érsekség szedett Mátyás király halála után.¹¹⁹⁹ Battyányihoz 11 helyről szolgáltatták be, összesen 162 fl

¹¹⁸⁷ Pincharo hivatkozása a provizor könyvében nem vehető ki, de a főkönyvben megtalálható: AdP 691, 5r (4). A számvevő a listát a gútai officiolátusnak eladott borokként említi.

¹¹⁸⁸ Izbég, Bart, Gúta, Naszvad, Örs, Szentkereszt, Szalka. AdP 690, 5r, Pincharo hivatkozása: AdP 691, 4v (4).

¹¹⁸⁹ AdP 690, 5v (6), két tétel után a harmadikat már nem folytatta, pedig a sorkezdő „Item”-et még felírta.

¹¹⁹⁰ AdP 690, 6r (6), Pincharo hivatkozása: AdP 691, 5v (6).

¹¹⁹¹ „Introitus anni 1490” AdP 690, 7r (7), összesen 43 fl 50 d végösszeggel.

¹¹⁹² Pincharo hivatkozása: AdP 691, 16r (15). Itt nem a körmöci malombérletről, hanem a szentkereszi malomvámról van szó.

¹¹⁹³ „Item idem de molendino *minerali* attulit florenos duodecem.” AdP 690, 8r (8). A *minerali* szó nem egyértelműen biztos olvasat, azonban az előbbi tételnél a körmöciek bérlete bizonyosan a gabonaőrlo malomra vonatkozott. A megfelelő főkönyvi tételnél malom helyett *urbura* (Pincharo bizonytalanságát a pizétum és az *urbura* jövodelmeket illetően l. a főkönyveknél) szerepel, ezért a jó megoldásnak okvetlenül az ércmalom tűnik: „per contadi al provisore ducati dodezi di monetta de la intrada de le urbore, i qualli portto el sopraditto Andria” AdP 691, 14r (13). Körmöcbányán 1469-ben 29 ércmalom és kohó működött, vö. Szende: Magyar városok, 661.

¹¹⁹⁴ AdP 690, 8r (8), összesen 229 fl.

¹¹⁹⁵ AdP 690, 9r-v (9–10), az első oldal végösszege 360 fl 77 d, de a más jellegű tételeket leszámítva, valamint a verzón lévő további négy település befizetését hozzáadva (Pincharo főkönyvi összegzése alapján) a helyes összeg 350 fl 6 d. Itt szerepel továbbá Rozsnyóbánya urbujából 10 fl 50 d, valamint Kürt böjti census (2 fl).

¹¹⁹⁶ Böjti census: AdP 691, 18r (17), Szent György-napi adó: AdP 691, 19r (18), rozsnyói *urbura*: AdP 691, 22r (21). Nem vezette át azonban sehova a két megbetegedett olasz kezelésére fordított 50 d-t.

¹¹⁹⁷ AdP 690, 11r (11), Battyányi összesen 245 fl-ot hajtott be 23 plébánostól. A főkönyvben további két plébános és két dékán szerepel a provizor adatain felül, összesen 369 fl, egy szekér és száz vaslemez jövodelemmel, vö. AdP 691, 24r (23).

¹¹⁹⁸ Vö. AdP 691, 9r (6), AdP 695, 66r (43), AdP 695, 162v (140).

¹¹⁹⁹ Noha Fügedi a földesúri *taxa extraordinaria* adóneméhez sorolta be az 1494-ben kivetett járadék analógiájára (Fügedi, Az esztergomi érsekség 102), a főkönyvi számla alapján valószínűbbnek látszik, hogy jelen esetben a királyi rendkívüli hadiadó behajtásáról van szó, l. feljebb, az AdP 691-es kötetnél.

értékben.¹²⁰⁰ A legközelebbi bejegyzés Ludány (kis) tizedének 100 fl-ért való kiadását rögzítette György sáfárnak és Szentannai Demeternek.¹²⁰¹ A nagytizedeknek szentelte Battyányi a jövedelmi rész utolsó számláját, ahol május 17-én az érsekséggel már régi kapcsolatban álló esztergomi polgárok – Ambrus bíró, Székely Bertalan, ám harmadikként, György sáfár helyett ezúttal Püspöki Gergely – vették bérbe a gömöri és tornai nagytizedet 1950 fl-ért.¹²⁰² A provizortól szokatlan a számla elrendezése, ugyanis előbb hosszan részletezte a bérleti feltételeket, amibe belefüzött egy keserű megjegyzést az ország, Mátyás halálát követő romlásnak indulásáról,¹²⁰³ majd tételesen felsorolta a beszolgáltatott részleteket, összesen 1200 fl értékben.

A kiadási rész a szolgáltnak kifizetett bérekkel, illetve a velük kapcsolatos bármiféle (pl. sok esetben betegség miatt kezelésükre fordított) költségekkel kezdődik.¹²⁰⁴ A nemesekre és oficiálisokra szánt költségek címe alatt az itt *magister curiae domini reverendissiminek* nevezett Ostffy László szerepel, akinek 25 fl tiszteletdíjat utalt ki a kormányzó.¹²⁰⁵ A verzón és a következő lapokon azonban folytatódik a számla: előbb Márkus Péter drégelyi várkapitánnyal, aki alatt egy megkezdett *Item* után abbamarad a bejegyzés,¹²⁰⁶ Nagy Kelemen és Dezső Miklós¹²⁰⁷ a következő oldal tetejére kerültek,¹²⁰⁸ hátlapjára Lépes Benedek,¹²⁰⁹ végül szemközt Pincés János és Erdélyi Benedek.¹²¹⁰ Több oldal kihagyás után még mindig ehhez a címhez sorolható tételek bukkannak fel: Kovácsi Miklós két tétele,¹²¹¹ majd Kis Palkó szintén kétszer.¹²¹² Négy trombitás február 8-án kapott összesen 71 fl-ot.¹²¹³ Az érsek

¹²⁰⁰ AdP 690, 12r (12), Kürt, Hetény, Kövesd, Kismuzsla, Szalka egyesével, Ölved, Farnad, Szógyén, Kéménd, Bart és Kural 100 fl-ot közösen fizett. A számla főkönyvi megfelelője: AdP 691, 9r (6).

¹²⁰¹ AdP 690, 15r (15), a főkönyvi hivatkozás az AdP 691, 33r (32)-re mutat.

¹²⁰² AdP 690, 16r (16).

¹²⁰³ „et iam propter statum regni quod propter principis mortem iam declinare inceperit” ibid.

¹²⁰⁴ AdP 690, 26r-27v (29-30), négy oldalon keresztül több mint 70 tétel szerepel. Pincharo balmargón álló hivatkozásai értelemszerűen vagy a *Libro di salariatira* (AdP 755), vagy a tárgyév kiadási kötetére (AdP 692) mutatnak, pl. Gyurka pék kifizetése a bérezettek közé (AdP 755, 38v-39r), egy istállószolga halálára kiadott 50 d pedig az alamizsnák számlájára került: AdP 692, 30r (28).

¹²⁰⁵ AdP 690, 33r (38).

¹²⁰⁶ AdP 690, 33v (39), a kifizetett összeg 1-el kezdődik, talán 18 fl.

¹²⁰⁷ Itt még a szőlősi körzet oficiálisai, szept. 4-én azonban Kovácsi Miklós után őket nevezték ki Berzence várnagyainak.

¹²⁰⁸ AdP 690, 34r (39), 20 fl-ot fizettek ki nekik. A hivatkozás az AdP 755, 77v-78r-re mutat.

¹²⁰⁹ AdP 690, 34v (40), 194 fl-ot kapott ápr. 20-án. Rozsnyóbánya oficiális volt.

¹²¹⁰ AdP 690, 35r (40), fejenként 1 fl 50 d-t kaptak márc. 3-án, Pozsonyban. Cétény területét kezelték.

¹²¹¹ AdP 690, 38v (45), febr. 20-án 1 fl-ot, ápr. 3-án 38 fl-ot kapott kézhez. Kovácsi 1489-ben még Nagysalló oficiális volt Balogh János nevű társával és hat lóval szolgált az érseki bandériumban, vö. AdP 689, 122v–123r (98). 1490. jún. 9-től szept. 4-ig berzencei várnagy, vö. AdP 691, 118v–119r (107).

¹²¹² Előbb az egyházi nemesek intézőjeként: „Item Palko, officiali nobilium praedialium ad suum computum fl I” AdP 690, 39r (45), majd az érseki lovak igazgatójaként: „Item Palko, gubernatori equorum domini reverendissimi ad suum computum fl 4 d 45” ibid. A *salariatit* kötetre mutató hivatkozások alapján Kis Palkó 1490. január 1-től volt istállómester – AdP 755, 34v-35r (34) –, a másik hivatkozás egyértelműen katonai

személyes kiadásainak nevezett számla nyolc oldal terjedelmű, végösszegei viszont csak elvétve látszódnak.¹²¹⁴ Az építési költségeket kétfelé osztotta Battyányi, egyrészt az átlagos építési és javítási munkálatokra, másrészt az új építkezésekre.¹²¹⁵ A szállítási költségek 130,41 fl-ra rúgtak a provizor kötetében.¹²¹⁶ A viasz költség Battyányinál 44,38 fl, viszont a királyné Buda felé való utazása során Esztergomba érkezésekor hirtelen nagyobb mennyiségű viaszra volt szükség: a gyertyakészítőnek adós maradt az udvarbíró 421 gyertya árával.¹²¹⁷ A küldöncökre fordított költségek együtt 36,01 fl-ot tettek ki,¹²¹⁸ zabot 112,38 fl-ért vásároltak.¹²¹⁹ Rendkívüli kiadások címszóval néhány dénáros tételeket számolt el, összesen 1,03 fl értékben, közte pl. fűtőkre, zsemlesütésre fordított összegeket.¹²²⁰ Alamizsnára Battyányi 7,27 fl-ot,¹²²¹ a királyné költségeire 17,2 fl-ot számolt el.¹²²² Két alkalommal vett bort a vár ellátására, összesen 186 fl-ért.¹²²³ Külön számlán vezette Battyányi a Hippolit Bécsbe való utazása során (Bulcsú, Bajcs, Sempte) kiadott pénzt.¹²²⁴ Március 9-én az udvar régi provizorának, Nagy Tamás özvegyének két ökör árát utólag megtérítette.¹²²⁵ A vár hadianyagának utánpótlásáról Battyányi március 27-én, április 22 és 24-én gondoskodott, a

minőségében rögzítette – AdP 755, 83v-84r (83) –, amely a provizori kötetel együtt úgy értelmezhető, hogy a seregben az egyházi nemesek egységének vezetését bízhatták rá.

¹²¹³ Tamás, János, Dénes és György neve bukkan fel, akik közül György (a főkönyvben Gyurkó) 10-et, a többiek 15 fl-ot kaptak, valamint még 6 fl kiegészítést. AdP 690, 39v (46). A jobb szegélyen található számok egyértelműen az AdP 755, 82v-84r (81-82)-n található bejegyzésekre mutatnak.

¹²¹⁴ „Pro factis seu expensis privatis domini reverendissimi” AdP 690, 41r (47). A kiadások végösszege 300 fl-nál bizonyosan magasabb. Innen a főkönyvbe a rendkívüli (AdP 692, 25r (23)), a ruhatári (AdP 692, 31r (30)), a futárok (AdP 692, 18r (16)), az alamizsna (AdP 692, 30r (28)), a fűszer (AdP 692, 13r (11)) és a szolgák ruháztatásának (AdP 692, 28r (26)) költségeihez vezették át a tételeket.

¹²¹⁵ „Expensa facta pro fabriciis comunibus sero occurrentibus in castro” AdP 690, 46r-48r (52-54), itt a látható végösszegek összeadva 36 fl 53 d-t tettek ki. „Expensa pro magnis seu novis fabricis in castro vel archiepiscopatu faciendis” AdP 690, 55r-57v (61-64), összköltsége kb. 129 fl, s ezen bukkan föl többször Gyarmati Dénes mester, vö. Voit, Gyarmati. Mindkét számla tételeit a főkönyv azonos tárgyú számlájára vezetett át Pincharo: AdP 692, 40r-43r (38-41).

¹²¹⁶ „Pro vectura seu rebus conducendis” AdP 690, 62r-64r (68-70), főkönyvi párja: AdP 692, 20r (18), noha nem minden tétel került ide átvezetésre.

¹²¹⁷ „Pro cereis” AdP 690, 72r-73v, főkönyvi megfelelője: AdP 692, 52r (50), valamint Mohorai Gergely számlája: AdP 692, 119v-120r (128).

¹²¹⁸ „Pro nunciis” AdP 690, 76r-77v, Pincharónál összesen 342,21 fl-ot: AdP 692, 18r (16).

¹²¹⁹ „Pro avena empta cum pecunia” AdP 690, 82r-83r, Pincharónál 286,97 fl-ot: AdP 692, 54r (62).

¹²²⁰ AdP 690, 83r (92), Pincharónál: AdP 692, 25r-v (23-24), 946 fl 98 d végeredménnyel.

¹²²¹ AdP 690, 94r (99), közte több kolduló barátoknak (lábatlani, Szent Anna és Szent Márton testvéreinek). Pincharónál: AdP 692, 30r (28), összesen 42 fl 77 d értékben.

¹²²² AdP 690, 98r (103), közte a szokásos vizákat, valamint több faluból is (pl. Börzsöny, Kövesd, Kisölvéd stb.) karókat szállítottak a királyné óbudai kertjébe. Pincharónál: AdP 692, 50r (48), összeredménye: 346 fl 20 d.

¹²²³ AdP 690, 102r (107), január 25-én Somogyvári Benedektől vett 6 fl-ért egy hordót, amelyet Hippolit a kincstartónak (Tadeo di Lardi, de akár Nagylúcseit is érthette alatta) adományozott, ápr. 9-én a visegrádiaktól 24 hordó baranyai bort, (7,5 fl/hordó). Pincharónál: AdP 692, 48r (46), egész évi költség: 944,12 fl.

¹²²⁴ „Expensa facta in via per manus provisoris quando dominus reverendissimus versus Viennam iter arripuit” AdP 690, 105r-v (110-111), Pincharo az oldalanként összesített költségeket (21,93 + 10,88 fl) két tételként vette föl a futárok számlájára: AdP 692, 18r (16).

¹²²⁵ AdP 690, 107r (112), 4 fl-ot fizetett. Pincharo főkönyvében szintén külön számlán: AdP 692, 53r (51).

király halála utáni időben főleg salétromkészíttetésre költött.¹²²⁶ A drégelyi várnak Balog János vásárolt fegyvereket április 14-én.¹²²⁷ A maróti kiadásokat (8,72 fl) a provizor külön jegyzékbe gyűjtötte.¹²²⁸ A szolgák ruházatának számlája egy kihúzott, 2 fl összegű tétellel kezdődik, amely a főkönyv alapján az éjjeliőrök cipőjének anyagára volt.¹²²⁹ A következő számla az érseki bandérium tagjainak április 23 – május 23. közt kifizetett pénzeket összegzi (feltüntetve a lovak számát), ahol Pincharo hivatkozásai a *salariati* kötetre mutatnak.¹²³⁰ A kötetben utolsóként a Berzence várának felújítására szánt összegek állnak.¹²³¹

II. 3. 3. 2. 2. Tomori Bernát pozsonyi intéző számadása (1489/1490)¹²³²

Tomori Bernát latin nyelvű, a pozsonyi borokról szóló számadásának úgy tűnik nem volt eredeti borítója, csupán egy üres lappal fedték be. Erre Pincharo olaszul felírta a füzet bejegyzéseinek időtartamát, rövid tartalmát, azt, hogy melyik főkönyv mely lapján jelenítette meg az adott számlaegységet, végül egy nagy R (*registrato*) betűvel zárta a láttamozást. Jelenleg a füzetet pallium fedi, rajta a szokásos levéltári leírással. Állapota jónak mondható, de lapjait megtámadta a gomba. A latin szöveg a 2r-en kezdődik és az 5v-n fejeződik be, összesen nyolc oldalon, folytatólagosan halad jobb- és baloldalon, a középkori magyar lajstromjegyzékekhez hasonló formában.

A füzet három részre tagolódik, amelyeket Pincharo nevében is nevez az első lapon álló összefoglalójában és megjeleníti a vonatkozó főkönyvi hivatkozást.¹²³³ Az első a márciustól(?)¹²³⁴ augusztusig szétosztott pozsonyi borokról szól a hordók darabszámát

¹²²⁶ AdP 690, 110r (120), 91,6 fl-ot költött összesen, amelyet Pincharo tételesen átvett a főkönyvbe: AdP 692, 45r (43).

¹²²⁷ AdP 690, 111v (122), Balog valószínűleg nem számolt el az árával, mert Battyányi nem töltötte ki helyét a jobbmargón. Talán emiatt nem is került be a főkönyvbe, viszont szerepel az Inventáriumban: AdP 685, 57v.

¹²²⁸ AdP 690, 115v (125), az oldalt fordítva kötötték be a restauráláskor a könyvbe, eredetileg rektó oldal volt. Pincharo a tételeket az építkezési kiadások közé vette fel: AdP 692, 40r-43r (38-41).

¹²²⁹ AdP 690, 116r (125), bár a közepe kiszakadt, annyi látható, hogy a számla a továbbiakban is éjjeliőrök, pajzstisztítók és más szolgák ruházatának árát rögzíti (6,62 fl). Főkönyvi megfelelője: AdP 692, 28r-v (26-27).

¹²³⁰ AdP 690, 118r-v (134-135), az oldal közepe kiszakadt, a lapot elfeketedett foltok tarkítják, a hátoldal háromnegyedét pedig leragasztották. A látható összegek alapján 456 fl-ot fizettek ki a katonáknak. A főkönyvbe nem került be a tétel, az AdP 755-ben a 71-89. lapok közt találhatóak a hivatkozott számlák.

¹²³¹ AdP 690, 119r (142), a számla május 1-jétől kezdődően taglalja a költségeket, tehát a kiváltó ok nyilvánvalóan a király halála kellett, hogy legyen. Az első tétel szerint Szentkeresztre vezényeltek 22 gyalogos katonát, amelyet Sarló János fizetett ki (11 fl). A lap közepe kiszakadt és a többi szöveg is igen nehezen olvasható, de közte munkadíj, fegyvervásárlás és alapanyag egyaránt található, összesen 69 fl értékben. A főkönyvben Pincharo nem bontotta le tételesen a költségeket, így a szöveget sajnos nem lehet összehasonlítani, AdP 692, 42v (41).

¹²³² Eredeti: AdP 693 *Registretto dei vini* (11x29cm, 10 fölió). Kézirat másolata: MTA Ms. 4996.8. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8617. Vest. 382; 2166. Régi modenai jelzete: Reg. 12.

¹²³³ További két hivatkozásnak tűnő bejegyzés szerepel az 1v-n, az első számlával szemközt (192, 194), de ezeknek főkönyvi megfelelőjét nem sikerült azonosítanom.

¹²³⁴ Bizonytalan olvasat.

feltüntetve (*Registrum super distributionem vinorum, anno Domini 1490*).¹²³⁵ A második különféle jövedelmeket (*Introitus pecuniarum, anno Domini 1490*),¹²³⁶ végül a leghosszabb szakasz kiadásokat tartalmaz (*Exitus pecuniarum, 1490*),¹²³⁷ mindkettő forintban megadva. Az évszámot illetően a modenai katalógus az 1489-es esztendőöt jelöli meg Pincharo feljegyzése alapján, aki az 1r tetejére is felírta ezt a dátumot, majd kifejti, hogy az 1489-es év pozsonyi borának, 1490-ben elszámolt számadása.¹²³⁸ A latin számlaegységek fejlécén azonban mindhárom esetben egyértelműen az 1490-es évszám szerepel.¹²³⁹ A különbség valószínűleg abból adódik, hogy az 1489-es év boráról, mint évjátról beszéltek, a bor elszámolásának ideje pedig nem esett egybe a naptári év végével. A bejegyzések ideje inkább a Tomori Bernát által megjelölt 1490. kellene, hogy legyen, a lap tetején lévő évszámot talán később írhatták rá, felületes áttekintést követően.

II. 3. 3. 2. 3. Jakab kanonok provizor számadása (1492)¹²⁴⁰

A provizori számadás meglehetősen rossz állapotban maradt fenn. A lapok bal felső harmada leszakadt, jobb alsó széle lemállott, a szöveg a lapszéleken alig látszik, UV lámpa alatt részben kiolvasható. A fedőlapon lévő összegző levéltári leírás is megemlíti, hogy rosszul restaurált a könyv, s nincs nyoma, hogy azóta javítottak volna rajta. A mikrofilm és az eredeti összehasonlítása alapján a könyv az elmúlt ötven évben látszólag nem romlott tovább, ugyanakkor a velencei másoló néhány helyen még több szövegrészt láthatott. A latin nyelvű papírkódex eredeti kötése nem maradt meg, helyette újat kapott. Eredeti oldalszámozása csak UV alatt látható, ritkán szabad szemmel is,¹²⁴¹ de mivel nem követhető és a hivatkozások hiánya miatt sem jelentős, itt csupán a fóliószámokat fogom jelölni. Keletkezésének idejét a katalógus 1491-re teszi, amely következtetésre feltehetően a töredékes kezdőlapokon szereplő évszámból juthattak a jegyzék összeállítói. Az első számlák esetében helytálló az évszám, a

¹²³⁵ AdP 693, 2r-v, főkönyvi hivatkozásának megfelelője: AdP 691, 96v-97r (96).

¹²³⁶ AdP 693, 3r.

¹²³⁷ AdP 693, 3v-5v.

¹²³⁸ „Conto del registro del vino di Posonio de l’ano 1489 saldato ne l’ano 1490 nel libro de la instrada a carte 96” AdP 693, 1r.

¹²³⁹ Ezt az évszámot a velencei másoló nem tudta elolvasni egyik előfordulásakor sem: 1 et 9°-ként jelölte, a hurkolt négyest *et*-ként értelmezve.

¹²⁴⁰ Eredeti: AdP 694 *Libro di entrata e uscita* (28x22cm, 106 fólió). Kézirat másolata: MTA Ms. 4997.8. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8617. Vest. 508, 2167. Régi modenai jelzete: Reg. 13.

¹²⁴¹ A 7r még megegyezik az eredeti lapszámmal, de csupán 19-től folyamatos (ami a 22r-nek felel meg). A kötet végére azonban az eredeti számsor hét számmal lett magasabb a fóliózáznál.

kötet egésze azonban 1492 első félévében kellett, hogy készüljön.¹²⁴² Egyrészt azért, mert a számvevő a kezdőoldalon szereplő ellenőrző bejegyzésének végén az 1492-es főkönyvre tesz utalást, amelybe a tételeket átvezette,¹²⁴³ másrészt a korábbi évek köteteinek analógiájára itt is az előző tárgyév maradékait szedték be az év elején. A tárgyévi számlák tehát az 1492-es évre értendők. A kötet legvalószínűbb szerzője Jakab kanonok (és írnoka),¹²⁴⁴ aki ebben az időszakban a provizori feladatokat ellátta.¹²⁴⁵

A legelső oldalon eredetileg latin nyelvű cím szerepelt, amelyből kiderül, hogy bevételi és kiadási tételeket is rögzítettek a számadásba. Mára már csak a sorvégek olvashatóak belőle.¹²⁴⁶ Közvetlenül alatta egy 1491-es évre vonatkozó, három tételből álló jövedelmi számla áll, 18,5 fl összértékben.¹²⁴⁷ Ezt követi egy olasz nyelvű szöveg, amelyet – a kézírás alapján – Piero Pincharo jegyezett be 1492. szeptember 4-én, a kötet leellenőrzése és Costabili kormányzónak való bemutatása után, aki jóváhagyta a benne szereplő kiadásokat.¹²⁴⁸ Mindez a királyné számvevőjének, Filippo da Bresciának jelenlétében történt. Pincharo pontosan megjelölte, melyik főkönyv (14E92) melyik lapjára (119) vezette át a számadásokat.¹²⁴⁹

Tartalmilag két részre osztható a számadáskönyv. Az első 17 fólió jövedelmi, a 18r-től végig pedig kiadási bejegyzéseket tartalmaz. A számlákat rendszerint összesítették, néhol látható, hogy egy arab számjegyeket használó másik kéz (Pincharo vagy Filippo da Brescia) összeadásokat készített, egy-egy részeredményt feljegyzett a lapszélre, vagy főkönyvi oldalszámra tett utalást (Pincharo). A számlák a korábbi provizori kötetekhez hasonlóan tárgy szerint lettek rendezve. Az első fóliókon az 1491-es, pótlólag beszolgáltatott pénzek

¹²⁴² A velencei másolaton is a téves 1491-es keltezés szerepel, amely pl. Voit Pál munkájára (Voit, Gyarmati Dénes) is kihatással volt. A kötetből merített adatait és következtetéseit tehát egy évvel későbbi időre kell vonatkoztatni.

¹²⁴³ Az 1492-es évből egy igen rossz állapotú főkönyv maradt meg (AdP 754), de a hivatkozott (119.) lapján valóban Jakab provizor számlája szerepel (a főkönyv tartalomjegyzéke alapján: „Jacobus canonicus como provisor carte 119” AdP 754, 1r). A provizor főkönyvi számlája a 122. lapig tartott, s az AdP 694-es kötet összesítései mellett is olykor felbukkan a 120, 121-es szám. Tétéles egyezés is fellelhető néhány számla esetében, amelyeket a vonatkozó helyen lábjegyzetben kifejték.

¹²⁴⁴ Legalább két kéz írta a szöveget, amelyek közt a provizor általában egyes szám harmadik személyben („habuit dominus provisor”), kétszer első személyben bukkan fel (pl. „in festo sancti Laurentii martiris dominus prepositus Sancti Stepani dedit michi provisorii ad quittance reverendissimi domini fl L minus fl II” 2v). Az írnok talán Bálint deák lehetett, akit egyszer viceprovizornak is tituláltak (70r).

¹²⁴⁵ Jakab kanonok 1492. aug. 28-án adta át tisztségét Bernardo Monellónak, vö. AdP 685, 74r. Mivel Jakab elődjétől, László vasvári préposttól valamikor március végén vette át a feladatkört, a bejegyzések ideje is erre a szűk öt hónapra korlátozódik.

¹²⁴⁶ „[...]den]arii de anno/ [...] de introitu et exitu” AdP 694, 1r.

¹²⁴⁷ A tételek szövegéből csak egy szó (*habui*) maradt meg, amelyből a jövedelmi jellegre következtettem.

¹²⁴⁸ „[In] questo libro fu presentato questo di quarto di setenbro 1492 al signor gubernator et azetategie queste spesse como particolarmente apar per li capituli in presenza di misser Filippo da Bresa rationale di la maestà di madama. Registrato nel libro E 1492 a carte 119 per farvi nota.” ibid.

¹²⁴⁹ Az AdP 754 kötetben ez Jakab provizor számlája, amely a 119. laptól a 122-ig tart.

olvashatók.¹²⁵⁰ Az év elejére jellemző tételek fordulnak elő: tizedbérleti részletek pl. Pesti Szakács Balázstól, Török Mihálytól és Gosztonyi Andrástól,¹²⁵¹ a körmöci kamara beszolgáltatásai, censusok, vámjövodelmek és egy vizahalászati járadék.¹²⁵² A második számlaegység még mindig 1491-ből maradt: a gútaiak és naszvadiak vizaadásának harmadából származó jövodelmet rögzítette 133 fl 61 d összértékben.¹²⁵³ Az ezt követő ebédváltság számlája üresen maradt, csak a cím szerepel a fejlécen,¹²⁵⁴ ahogy a jövodelmi részben később a pünkösdi census,¹²⁵⁵ a malompénzek,¹²⁵⁶ a kisebb tizedbérletek¹²⁵⁷ és a nagyobb tizedek¹²⁵⁸ esetében is. Nem látszik a címe, de minden bizonnyal a Szent György-napi (és Patak esetében még a pünkösdi) census befizetéseit részletezte a szerző az ebédváltságnak kihagyott oldalt követő számlán.¹²⁵⁹ A jobbágytelkek számát, valamint a szabadságot élvező és a pusztá telkeket is több helyütt rögzítette.¹²⁶⁰ Sák Balázs alvárnagy szedte be Patak pünkösdi censusát 50 fl értékben évi szolgálata fejében, amelyből egy forintot a provizornak adott, s szintén erre a számlára jegyezték le.¹²⁶¹ A 25 tételt felsoroló plébánosok számlájának szintén leszakadt a fejléce.¹²⁶² Vélhetően valamelyik bányakamarától folyt be 32 fl a legközelebbi látható tételösszeg alapján.¹²⁶³ A jövodelmek közül utolsóként, a két tételből álló vámok számlájából sem látszik sokkal több.¹²⁶⁴

¹²⁵⁰ AdP 694, 2r, címe leszakadt, csak a sor vége látszik: „[pecu]niarum anni 1491”.

¹²⁵¹ Vö. AdP 695, 23v (1491-re szóló tizedbérletek).

¹²⁵² AdP 694, 2r-v, az első oldal végösszege: 1074 fl, a másodikon nem látszik az összesítés.

¹²⁵³ AdP 694, 3r.

¹²⁵⁴ „partite prandialles” AdP 694, 5r.

¹²⁵⁵ „pentecostes” AdP 694, 9r.

¹²⁵⁶ „partite molendinorum” AdP 694, 12r.

¹²⁵⁷ „partite de parvis decimis arendatis” AdP 694, 13r.

¹²⁵⁸ „partite de maioribus decimis arendatis” AdP 694, 14r.

¹²⁵⁹ AdP 694, 6r-7r, összesen 40 tétel szerepel a három oldalon. Sajnos nem minden település neve látszik, vagy épp csak a neve olvasható. Az első oldalon Pozsonypüspöki, Szunyogdi, Sellye, Újfalú, Süttő és további öt helység, a 6v-n Kakat, Börzsöny, Nagymuzsla, Héreg, Tardos, Leléd, Magyarszögyén, Kismuzsla, Bulcsu, Nagyölvéd, Bart és Németszögyén, a 7r-en Lék, Farnad, Kemence, Sente, Verebély, Tild, Aha, Bernece, Tardoskéd, Patak, Farkasd, Bajcs és további hat település áll.

¹²⁶⁰ A számla jelentőségére már Fügedi is felhívta a figyelmet, l. Fügedi, Az esztergomi érsekség 90–92.

¹²⁶¹ „Patak pro censu sancte Pentecostes Blasius vicecastellanus exegit fl L et presentavit domino provisorum unum florenum fl d. XXXII minus IIII d. / Reliquos retinuit pro suo servitio annuo.” AdP 694, 7r. Az alvárnagy éves bére 1490-ben még csak 32 fl volt, vö. AdP 755, 2v-3r.

¹²⁶² AdP 694, 10r, összesen 256 fl-ot szolgáltatott be, legtöbbet Berzéte (30 fl) és Csetnek (24 fl), legkevesebbet, 1 fl-ot a Garam menti Szent Miklós templom plébánosa (*Georgius plebanus de Sancto Nicolao de luxtagron*). A zsinati census rögzített összeg lehetett, ahogy ezt Fügedi kimutatta (vö. Fügedi, Az esztergomi érsekség 119, 549), s ez 1492-ben sem volt másként. Csupán néhány eltérés figyelhető meg az 1488–90-es évekhez képest, pl. Bakabánya 18 helyett csak 2 fl-ot fizetett.

¹²⁶³ AdP 694, 16r, a számlából az összegzen kívül csak egyetlen szó (*camera*) látható szabad szemmel, UV alatt még néhány szótöredék kivehető.

¹²⁶⁴ AdP 694, 17r, az első 2 fl 32 d, a második 4 és fél fl 25 d (érdekes, hogy nem 75 d-t írt).

A kiadási rész bérkifizetésekkel kezdődik.¹²⁶⁵ Tíz istállószolga, nyolc éjjeli őr, köztük egyes kőművesek, pékek és másféle szolgálattevők, majd négy trombitás, 44 gyalogos katona, öt kocsis lajstromai követik egymást, a pénzen túl a ruhajáradék felsorolásával. A katonák meghatározott időkeretre (1492. május 18 – augusztus 1) kaptak egységesen 2 fl 25 d zsoldot, 36 fő feltehetően az esztergomi várban, nyolcan Verpécen teljesítettek szolgálatot.¹²⁶⁶ Új oldalon, a fejlécben mesterségek szerint részletezve szerepelnek a mészáros, a szakácsok, a pékek, a szücsök, a szabók, egy madarász (*madaraz*) és a konyhamesterek kifizetése.¹²⁶⁷ A futárköltéseket a számadás a szénavásárlásokkal együtt kezelte, noha inkább mondható vegyes jellegű számlának, amelyről többféle esemény, adat is leolvasható.¹²⁶⁸ Az építési és javítási költségek egy igen terjedelmes számlaegység, amely alatt ismét inkább vegyes eredetű költségek kaptak helyet.¹²⁶⁹ Szénakaszáltatás címen 11 fl 78 d-t számoltak el,¹²⁷⁰ az

¹²⁶⁵ AdP 694, 18r-21r.

¹²⁶⁶ „Ad pedites Hungaros XVIII Maii pro solutione trium mensium usque ad primam diem Augusti infrascripti quilibet habui florenos II arthonem unum” AdP 694, 18v.

¹²⁶⁷ AdP 694, 21r, összesen 20 fl 45 d összköltséggel. A madarász esetében nem található megfelelő tétel a számlán, ami akár a lap rongálódott részein is lehetett. Ugyanakkor felbukkan később egy Madarász Gergely nevű ember, aki ingeket készített (72v) és vagy ő, vagy névrokona (*Madarazu*), aki Hippolit ügyeiben járt el (41r passim.), tehát nem eldönthető, de valószínűbb, hogy ez esetben a fejléc nem foglalkozásra, vagy egy konkrét személyre utalt.

¹²⁶⁸ „Ad nuntios et inductionem feni” AdP 694, 40r-42r. Közte több, a királyné dolgában eljáró küldött is szerepel (Buda, Körmöc és Fehérvár úticéllal), ahogy az érseki levelek pl. Fehérvárra, Frangepán Bernát grófhhoz (40r), vagy II. Ulászló királyhoz vitele („Item Paulo Horwath Budam cum illis de Rosnobanya ad regiam maiestatem regiam (sic!) cum litteris reverendissimi domini” 41r). Kiseb, élmezéssel kapcsolatos költségek is akadnak a számlán, pl. Kis Péter Kissáróból szerzett borsót és lencsét 50 d-ért, Marosról és Bogdányból hozott bort (ibid.). Többségében az érseki és kormányzói megbízások teljesítései, a közelebről meg nem jelölt kiadások vagy vásárlások kaptak helyet, pl. „Item in Dominica Ramispalmarum Valentino famulo domini provisoris ad abbatem Pilissiensis in facto domini reverendissimi misso pro expensis d V” (40v). Ekkoriban már maga Hippolit is adhatott ki mandátumokat (pl. „Item dominico die 23 Maii Madarazu ad mandatum reverendissimi domini” 41r). Ápr. 19-én három embert küldtek ki a szentkereszti uradalom felének elfoglalására („in die Cene Domini tribus familiaribus domini provisoris ad Sanctam Crucem pro occupatione medie partis officiolatus missis pro expensis fl P” 40v), ápr. 23-án pedig a Bulcsúban fosztogató csehekhez menesztettek két provizori szolgát („in die Sancti Adalberti duobus famulis domini provisoris ad Bwlchw pro[...]onibus domini reverendissimi ut per Bohemos non depredantur pro expensis [...]” ibid.). Egy ízben az árvíz elhárítása végett tíz hajóst küldtek Visegrádra a provizor Toma nevű emberével (ibid.). Több tétel utal a háborús készülődésre: jún. 14-én Niccolò sáfárt Rozsnyóra küldték, hogy összetoborozza az officiálisokat a kormányzó parancsára („ad convocandos officiales ad exercitandum” 41v), jún. 18-án a kormányzó parancsára a verpéci várnagy vezetésével a teljes kíséret a királyhoz vonult („Item feria secunda post Trinitatem castellano de Werpeth de mandato domini gubernatoris ad Budam regiam maiestatem mittendo cum toto comitatu”), júl. 7-én pedig Pozsonyba küldtek levelet, hogy az intéző készüljön a háborúra („Item mittendo litteras ad Posonium Fretel ut se preparent ad bellum [...]” ibid.). Pincharo a számla végén összeadta a lapalji összegeket: eredménye 65 fl 98 d lett, amely összeg az 1492-es főkönyvben két helyen is megjelenik, a futárköltések tárgyi számláján AdP 754, 49v (49) és Jakab provizor neve alatt, AdP 754, 121r (120).

¹²⁶⁹ „Pro fabriciis et reparacionibus” AdP 694, 48r-51r, végösszege 128 fl 38 d, mellette a „R[egistrato] a c[arte] 120” a főkönyv provizori számlájára utal, de pontosan megjelenik az építkezések tárgyi számláján is, AdP 754, 37r (37). A provizori bejegyzések itt is nagyon vegyes tartalmakat rögzítettek, találunk órajavításra fordított pénzeket, Hippolitról készült festményt, a Csonka torony javíttatásának díjait, Visegrádi János üveges 5000 üvegnyi vételét, amely a nagy ablakokhoz kellett, padlójavítási költséget, a ruhatári épület burkolatának munkálatait, edényolmoztatást és hordókészíttetést (48r), s a hordóhoz szükséges *pántvessző*ért kiadott összeget („pro virgis ferreis vulgo *panttwewzewert*” 48v). Mikós ács egy mészárszéken dolgozott, amelyben a konyha

érsek körüli apródok ruházatkodási költségei alatt pedig 75 fl 19 d-t.¹²⁷¹ Jakab az érsek testőrségére kiadott költségeknek nevezte el a következő számlaegységet, amelyre Hippolit közvetlen kíséretén keresztül kiadott pénzek kerültek, többek közt ruházatukra, Úrnapja előtt jocularokra, háromszor fürdőre (*balneum*).¹²⁷² Alamizsnára és kegyes adományokra Jakab idején összesen 24 fl 32 d-t fordítottak,¹²⁷³ az istállóköltségek 11 fl-ot emésztettek fel,¹²⁷⁴ míg borra 118 fl 1 d-t adtak ki.¹²⁷⁵ A zabvásárlás címszó alá nem kerültek bejegyzések.¹²⁷⁶ Rendkívüli költségek címén összesen 27 fl-ot rögzítettek, melyen többek közt néhány Esztergomban vendégeskedő úr költségeit rögzítették.¹²⁷⁷ Egyikük Szapolyai István nádor,¹²⁷⁸ illetve Jan Haugwitz, a „csehek” – ti. Mátyás király fekete seregének – kapitánya (*capitaneum*

számára darabolták föl a húst, míg Zsigmond asztalos ugyanennek a külső boltozatát készítette (ibid.). A szibillák palotájában Péter asztalosmester végzett munkálatokat a királyné mézszárszékén 75 d-ért (49v). A tételt Voit Pál is idézte, de a katalógus hibás keltezése miatt ő is 1491-re tette az eseményt (vö. Voit, Gyarmati Dénes, 61). De erre a számlára került három, számadás írására szánt könyv vásárlása is 2 fl 60 d-ért (48v), valamint itt is érzékelhető a háborús készülődés, pl. Pincharo számára vettek egy íjat (*balista*) 1 fl-ért (ibid.), Ferenc kőfaragó ágyúgolyókat készített 78 d-ért (49r), a várnagy pedig 27 d-ért puskaport vásárolt (49v).

¹²⁷⁰ „Pro falcacione feni” AdP 694, 66r, összesen 14 fl 3 d-ért. Főkönyvi hivatkozás nem szerepel a számlán.

¹²⁷¹ „Pro vestitura servitorum.” A számla eleje: 72r-v, folytatása és összesítése: 70r-v, az időrend is ennek megfelelően halad. Eredményét Pincharo a főkönyv 121. lapjára vezette át (a rongálódott kötet megfelelő részén egy 19 d valóban olvasható a lapszélen, de semmi egyéb nem látszik a tételből). Az összegből 16 fl-ot levont a számvevő, mint a provizor saját kiadásait („si ni cava di proprio duc 16 et posto a salario suo a carte 119”), amely szintén az AdP 754-es főkönyv oldala lehet (sajnos a tétel nem látszik). A bejegyzések közt többségében a szolgáltnak készítettett lábbelik (*calciamentum*), lábpáncél (*ocrea*), öltözék (*vestitura*) kaptak helyet, de a számla ezúttal sem homogén. Beatrix Ulászlónak halakat küldött Budára (72r), két könyvet vásároltak 16 d-ért (72v), majd egy egész könyvre való papírt szereztek be Budáról 1 fl-ért (ibid.), különféle futárszolgálatokra adtak pénzt (ibid.), aug. 6-án a királyné szolgálóleányai a provizor szekerén Övedről Óvárra kocsiztak (70r), Bálint deák viceprovizor aug. 12-én 4 fl bért kapott (ibid.).

¹²⁷² AdP 694, 80r, „Expensa pro solaciis domini reverendissimi.” Végeredménye 7 fl 49 d, amely a főkönyvben Jakab számlájának 121. lapján lenne látható.

¹²⁷³ AdP 694, 81r-82r „Pro elemosinis et offertorio.” Az egyházi ünnepekkor általában 25 d alamizsnát adtak többnyire a szegényeknek, alkalom adtán az iskolásoknak, az apácáknak vagy a kolduló barátoknak. Nagycsütörtökön régi szokás szerint tizenkét szegényt láttak vendégül: „Item die Cene Domini posita mensa ante porticum ecclesie ex antiqua consuetudine XII pauperibus in mensa sedentibus dati sunt d XXIII” (81r). Nagypénteken az érsek személyes parancsára és részben saját kezűleg a szokásosnál több adományt osztott szét, összesen 68 d-t, másnap a szokásos 25 d-t, Húsvétvasárnap pedig 28 d-t (ibid.). Május 25-én szent zsinat alkalmából tettek 22 d-os felajánlást, majd ugyanebből az alkalomból 25 d-t osztottak a szegényeknek (81v).

¹²⁷⁴ „Expensa pro stabulo” AdP 694, 83r. Az előzőekhez hasonlóan a főkönyv 121. lapjára vezette át Pincharo az eredményt. A számlán több magyar kifejezés is előfordul, pl. a hám toldalékolva („Item feria quarta redas vulgo *haamo*”), a lóvakaró egy rövidült formában („Item strigilia VI pro equis vulgo *wako*”) és az istráng (*strangh*) három esetben is.

¹²⁷⁵ „Expensa pro vinis” AdP 694, 92r, a főkönyvi átvezetés ezúttal is a 121. lapra történt. A borokat Pozsonyból, Bogdányból, Marosról hozatták, valamint Farkas Bálint váradi és Szentlászlói (Túz) Osvát zágrábi püspöknek két alkalommal is szerémi bort küldött az érsek ajándékba, másodjára Szentkirályra.

¹²⁷⁶ „Expensa pro avenis” AdP 694, 89r.

¹²⁷⁷ „Expensa extraordinaria” AdP 694, 96r-v. Eredménye 27 fl és néhány dénár, a főkönyvben újfent a 121. lapra került átvezetésre, s ezúttal valóban látható az AdP 754 megfelelő oldalán egy 27 fl 28 –ról szóló tételösszeg, melynek belső, főkönyvi hivatkozása az 58. lapra, a rendkívüli kiadások számlájára irányít. Ez utóbbi szintén jelentős mértékben kimosódott, így nem megállapítható, hogy Pincharo tételesen, vagy összesítve vette át Jakab adatait.

¹²⁷⁸ Szapolyai vendégeskedésének ideje sajnos nem látszik, ahogy a rektó oldal bal felső részének szövege is mind kimosódott, egy későbbi tételből annyi derül ki, hogy szolgáltnak 92 pint bort mértek ki.

gencium Bohemorum),¹²⁷⁹ kinek otléte során egy *poszárt*¹²⁸⁰ kapott ajándékba (1 fl 32 d), a zágrábi és a váradi püspökök feltehetően hosszabb időt töltöttek az érseki udvarban május végén, mert többször is részesültek szerémi borban, egyszer pedig 9 db harcsát (*pisces barbatus*) kaptak. Megfordultak továbbá lengyel követek, és Liszkai Ádám ítélőmester, akiket szintén szerémi borral fogadtak. Ide került továbbá Beatrix és bárói lovainak zabfogyasztása is az országgyűlés idején, melyet június 27-én számoltak el 2 fl értékben.¹²⁸¹ Hippolit támogathatta a váradi püspök vállalkozását és halat (talán csukát) küldött neki Szentkirályra. A számla hátoldaláról újfent a vendégeskedések alatti költségeket rögzítették, egy ízben Kakatra szállítottak ajándékokat, itt volt a cseh kancellár, lengyel követek (háromszor fordul elő a *Sywlesky/Sywolczyk* név), a váradi püspök, Ferenc óbudai prépost, s a különleges szerémi borok és egyéb ínycsok fogások fogyasztása folytatódott. A vendégek lovainak zabfogyasztását is ide jegyezték fel. A csehek augusztus 10-én lementek Kakatra, ahová két pint szerémi bort küldtek számukra. Az utolsó számlán viaszgyertyákra fordított kiadásokat rögzítették, összesen 20 fl 81 d értékben, közte a pünkösdi szent zsinaton használt világitással.¹²⁸²

II. 3. 3. 2. 4. Bernardo Monello provizor számadásai

II. 3. 3. 2. 4. 1. Jövedelmi és kiadási kötet (1492–1494)¹²⁸³

Noha külön címen és jelzet alatt tartják nyilván, a két kódex egymás folytatásaként eredetileg egyetlen egységet alkotott, ezért közös alfejezetben mutatom be őket.¹²⁸⁴ Írásuk gótikus minuszkula, a lapokon függő, áthúzott kör alakú vízjel látható.¹²⁸⁵ A bejegyzések mentén római számokkal vetítették ki az összegeket jobboldalra, de a lapalji összesítések már arab számokkal szerepelnek, amelyet egy másik kéz végzett el. Ezeket a műveleteket több helyen javították, láthatóan legalább egyszer ellenőrizték az összeadásokat, s a javított értékek

¹²⁷⁹ Szapolyai és a fekete sereg Mátyás halála utáni történetéről bővebben: Neumann, A kassai hadjárat 365–376.

¹²⁸⁰ *Pasardus, posardus*: szótáraink ismeretlen eredetű szóként jelölik, amely a ponty korábbi köznyelvi megnevezéseként élt.

¹²⁸¹ „[Item] feria quinta in octava Sacratissimi Corporis Christi Sigismundi de Civitate Regali pro avena reginali maiestati [accupat/occupale] temporis quo sunt Bude ad congregacionem generalem pro equis barronum equorum curiferorum fl II” AdP 694, 96r. Beatrix 1492. márc. 14-én érkezett Óbudára, ahol a király, a főpapok és a bárók is meglátogatták elsősorban az Ulászlóval való házasságának ügyében, vö. Neumann, Békekötés II. 313–314.

¹²⁸² „Pro cereis” AdP 694, 102r, főkönyvi átvezetés nem szerepel.

¹²⁸³ Az első eredetije: AdP 696 *Registro di entrate* (21x31cm, 37 fólió), kéziratos másolata: MTA Ms. 4998.4. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 387, 2169. Régi modenai jelzete: Reg. 15. A második eredetije: AdP 701 *Libro di entrata e uscita* (21x31cm, 85 fólió), kéziratos másolata: MTA Ms. 4998.5. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 388, 2174. Régi modenai jelzete: Reg. 20.

¹²⁸⁴ A két kötet nem a jövedelmek és kiadások szerint oszlott kétfelé, hanem egy bevételi (kocsmáltatás) számla kellős közepén.

¹²⁸⁵ Briquet, *Les Filigranes* I. 209, nr. 3056–3058.

számszakilag mindenütt helyes eredményt mutatnak. Eredeti lapszámozásuk a rektók jobb felső sarkában áll, az első kötetben római, a másodikban arab számjegyekkel. A két számsor egymás folytatása, de a második kötet lapszámait végig, négy számmal magasabbra javították, ugyanis az elsőt több helyen is eltévesztették,¹²⁸⁶ ez akár azt is jelentheti, hogy a két részt technikailag nem egyesítették szerkesztésükkor sem. Időtartamuk szűk két évet fed le: 1492. szeptember 1-jei az első könyv első számlaegysége, a második utolsó bejegyzése 1494 májusában keletkezett. Ez a periódus nagyjából egybeesik Bernardo Monello provizori hivatalviselésének idejével (1492. augusztus 24 – 1494. április 18). A kötet szerzője feltehetően a provizor írnoka, egy Péter nevű deák volt (*Petrus litteratus*), amelyet egy félmondat tesz valószínűvé.¹²⁸⁷ A Pincharótól megszokott hivatkozásoknak nincs nyoma a két kötetben, kézírása két összesítésnél jelenik meg.¹²⁸⁸

A számadáskönyv felépítése egyszerű, lajstromszerű számlák követik egymást tárgy szerint rendezve, amelyeken belül az írnok időrendben vezette az egyes tételeket. A rovatokon belül az összeget sokszor, de nem minden esetben, betűvel is kiírta. A deák igyekezett elég helyet hagyni az egyes számláknak, így előfordulnak üres oldalak, s megfigyelhető az a tendencia is, hogy a lapok rektóján kezdődjenek az új számlák. Az első, egyben a kötet legterjedelmesebb számlája Gosztonyi András szentistváni prépost tizedbérletének részleteit veszi sorba.¹²⁸⁹ A prépostot a körmöci malombérlet két évre vonatkozó jövedelme követi,¹²⁹⁰ majd sorban a pizétum járadékok: körmöci,¹²⁹¹ nagybányai számla,¹²⁹² egy bejegyzés a szebeni

¹²⁸⁶ A levéltári föliószámok a rektók bal alsó sarkán haladnak. A hivatkozásokban ezek mellett zárójelben utalok az eredeti lapszámokra. Ahol az eredetit korabeli írással átjavították, ott csak a javítottat közlöm.

¹²⁸⁷ „Item ipse Michael Kermendii presentavit mihi Petro literato fl II°” AdP 701, 26r (66). Egy lehetséges megoldás a királyné emberei (provizorai) közt 1490-től kezdve felbukkanó, adóbehajtásokat végző Kazer Péter személye, akiről közelebbi adatot egyelőre nem találtam. Nem kizárható azonban, hogy a tétel szó szerinti másolata egy nyugtának és így nincs semmi köze a számadáskönyv szerzőjéhez. Mivel Solymosi hasonlóképpen azonosította Petri Miklós olvasókanonokot a veszprémi káptalan számadáskönyvének szerzőjeként – mikor félretéve az objektív fogalmazásmódot szubjektíven jegyzett le ez tételt (vö. Solymosi, A veszprémi számadáskönyv forrásértéke, 90) –, Petrus litteratus szerzősége is elfogadható.

¹²⁸⁸ AdP 701, 11v és 17v (52 és 59).

¹²⁸⁹ AdP 696, 1r–15r (1–15), a három tárgyév szerint háromszor nyitotta meg az íronok a számlát (az első számla címe: „Registrum super introitu pecuniarum archiepiscopatus Strigoniensis tempore administrationis egregii domini Bernardini Monelli incipiendo primo die mensis Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo.”), majd az 1494. március végi bejegyzést követően átírta a Monello provizor által rögzített, de beérkezésükkor azonnal felhasznált további részleteket. Összességében 1492-ben 615 fl, 1493-ban 3174 fl 73 d, 1494 márciusában 1200 fl érkezett a préposttól. A három évből csupán az utolsóban rögzítették, hogy mely vármegyét vette bérbe Gosztonyi: Zólyom Turóc, Árva és Liptó.

¹²⁹⁰ AdP 696, 16r–v (16–17), 1492 őszén Scheider Péter három részben küldte el a 300 fl bérleti díjat, míg 1493. aug. 9-én egyben kifizette az egészet.

¹²⁹¹ AdP 696, 17v–19v (18–20). Az első oldalon, bár a cím körmöci jövedelemre utal, mégis kiadási tételek követik egymást 24 fl 87 d értékben, amelyeket egy lapszéli megjegyzés szerint nem kell átvezetni a kiadási részbe („Non sunt isti imponendi in exitu”). A tételek vegyesek: „Item reverendissimo Domino Strigoniensi decem wlvas de athlasio florenos sedecim fl XVI / Item una ligatura de hermellino dedit Andreas litteratus solvit fl IIII / Item ligaturam papiri solvi fl I d XII / Item unam peciam tele bordate floreno uno denariis LXXV, fl I d

pizétumról,¹²⁹³ Tamás pilisi apát 1492-es befizetései a csákányi uradalom után,¹²⁹⁴ a különféle határnapok szerinti census listák.¹²⁹⁵ Utána az 1492-ben Rozsnyóról érkezett nyers ezüstök,¹²⁹⁶ valamint a két következő év rozsnyói járadékának szánt hely, tételek nélkül.¹²⁹⁷ A királyné pénze alatt talán valamilyen tartozásának törlesztését érthetjük,¹²⁹⁸ ezt a pozsonyi gabonadézsmá 1493. évi elszámolása követi.¹²⁹⁹ Az első kötet az 1492. során a különböző

LXXV / Die XVIII Octobris Nicolao Horwath pro expensis ad Kremnicziam fl II.” A következő oldalakon már tisztán a körmöci jövedelmek állnak: Niccolò Cagnola körmöci pizetarius 1492-ben 408 fl 50-t, 1493-ban 1055 fl 50 d-t, 1494-ben 34 fl 77 d-t fizetett be. A provizor által azonnal felhasznált részleteket ezúttal is külön számlán taglalta az íródeák (19v). Egy későbbi lapon pedig további 1493-as felhasználású, de körmöci eredetű járadékok szerepelnek 648 fl 50 d összértékben, AdP 696, 27r (29).

¹²⁹² AdP 696, 20r-21r (21-22), Tenka Tamás 1492-ben 55 fl 85 d-t, 1493-ban 15 fl 20 d-t szolgáltatott be.

¹²⁹³ „Racio piseti Zibiniensis 1492 / De isto piseto nunquam aliquid habui” AdP 696, 21v.

¹²⁹⁴ AdP 696, 22r (23), kétszer 62, összesen 124 fl.

¹²⁹⁵ 1492. Szent Mihály határnapjára mindössze 27 helységről érkezett be census 123 fl 31 d értékben, AdP 696, 23r-24r (24-25). Itt összegezték továbbá azokat a kerületeket, amelyek minden adóját a katonai szolgálatot teljesítő offiálisok szedték be saját hasznukra (a censuslistán feltüntetett településeket leszámítva). „Preter villas suprascriptas omnes alie ville ecclesie sunt in manibus aulicorum militarium domini reverendissimi cum omnibus proventibus ipsorum, videlicet censu Omnium Sanctorum, Sancti Martini, Sancti Andree et Nativitatis Domini, pecuniis frugum, racione decimarum, pecuniis thinarum, molendinis et theloneis, pro stipendiis et provisionibus ipsorum videlicet / Castrum Dregel cum pertinenciis Georgius Bohemus. / Castrum Berzence et officiolatum de Sarlo cum pertinenciis Iohannes Balogh et Petrus Chwzy. / Chethen cum pertinenciis Bernardus Thomori et Ladislaus Rohody. / Nyarhid cum pertinenciis Martinus Komornyk et Benedictus Ezeny. / Gwtha cum pertinenciis Barnabas Belaii et Antonius Magnus. / Sancta Crux Johannes Magnus et Albertus Magnus. / Treswadkert Johannes Kakas et Michael de Bwchiai. / Roznobanya Detricus de Galsa et Petrus Kalanday. / Naghelved Johannes de Bathor. Werebel per mediante Palko de Sard. / Maroth cum pertinenciis Palko de quo debet dare compotum” AdP 696, 24r (25). Bár itt külön nem részletezte, a királyné emberei (Nagy Albert és Komornyk Márton, s talán már Cseh György várkapitány is) feltehetően a királyné számára szedték be az offiálatus jövedelmeit, vö. AdP 698, 17v–19r (41).

Karácsonyi censust egyedül Szalka fizetett 1492-ben: 13 fl 80 d-t, AdP 696, 24v. 1493. Szent György-napjára 55 településről érkezett be összesen 544 fl 10 d, Lédec adója a provizoré lett, nyolc további helység valószínűleg adós maradt, AdP 696, 25r-26v (26-28). Az 1493. év Szent Mihály-napi census címére 465 fl 69 d érkezett az udvarhoz, amely listákon külön összekapcsolva kiemelték mely települések jövedelmei kapták az offiálisok és várnagyok, illetve Rozsnyóbánya, Csucsom és Nadabula esetében a rozsnyóiak, akik a vár számára különféle vasanyagokat szolgáltatottak, vö. AdP 696, 28r-32r (30-34). Mindenszentek napjára Nagyszőlős fizetett 4 fl 50 d-t, míg Szent Andrásra Szentgyörgy és Gyarmat összesen 34 fl-ot, AdP 696, 32v (35). 1493 karácsonján Bart, Riblénny, Kinorány és Szalka adózott összesen 68 fl 1 d-t, 1494 farsangjára Szerdahelyről és Vágáról érkezett 9 fl 77 d, AdP 696, 33r (35).

¹²⁹⁶ AdP 696, 34r, mennyisége: 20 márka 20 pizétum. Az ezüstöt a tárházba helyezték („assignatum in guardaroba domini reverendissimi”).

¹²⁹⁷ AdP 696, 34v (38), a számlák címe szerint itt pizétum címén érkezett (volna) jövedelem: „Racio piseti de Roznobanya in anno Domini 1493 provenientis, habuerunt in guardaroba”, „Racio argenti de piseto Roznobanya in anno Domini 1494 provenientis, habuerunt in guardaroba domini reverendissimi.” Ez arra enged következtetni, hogy nem csak Pincharo, de az udvar más tisztviselői, köztük Monello provizor és írnoka, Petrus litteratus sem volt tisztában a rozsnyói jövedelmek pontos jogalapjával. Bár Kollányi nem tett különbséget Rozsnyó és a többi bányából befolyt jövedelem közt (vö. Kollányi, Pizetum, 576), valójában onnan csak urbura címén szedhetett az érsek adót, vö. Paulinyi, Magyarország aranytermelése, 38.

¹²⁹⁸ „Racio de peccuniis reginalis maiestatis 1492” AdP 696, 35r (38), 1492-ben 235 fl 48 d-t, 1493-ban 102 fl-ot rögzítettek ezen a címen.

¹²⁹⁹ AdP 696, 36r-v (44-45), Freter Mátyás pozsonyi intéző úgy számolta el a bevételeket, hogy rögzítette a felhasználásukat, amelyet az írnoke átvett a kötetébe: aug. 12-én a nápolyi követnek adott 11 fl értékben bort, hordószállítóknak 80 d-t fizetett ki, aug. 14-én egy szolgát Stomfára küldött fél forinttal bizonyos kiadások megtételére. Ugyanekkor a provizor utasítására Perotto Vesachnak adott 22 fl-ot, szept. 30-án pedig a provizornak adott 20 aranyforintot. Okt. 8-án az érsek egy Róbert nevű trombitását fizette ki 10 fl-al, 28-án

falvakban eladott borok (kocsmáltatás) lajstromaival végződik,¹³⁰⁰ amely számla átnyúlik a következő kötetbe,¹³⁰¹ s az 1493. évvel folytatódik.¹³⁰² Sarlóról a szokásos évi szénakaszálási pénz június 30-án érkezett be,¹³⁰³ a három Vadkert 44 fl 22 d-t szolgáltatott be a csöbörpénznek (*pecunia thinarum*) nevezett borkilenced címén.¹³⁰⁴ 1493. november 29-én Costabili kormányzó 91 fl-ot adott át a provizoron keresztül az írnoknak, amely pénzt Petrus Jacobus hozta magával, akit Szanda (*Zonda*) vár le- vagy visszafoglalásával bíztak meg.¹³⁰⁵ Ezt követi vajkai nemesek 1492-es átalánya 19 fl értékben,¹³⁰⁶ egy bejegyzés arról, hogy Gosztonyi András prépostnak adták bérbe a 1493-as évre az összes nagyobb tizedet 7400 fl-ért,¹³⁰⁷ majd a kisebb tizedkerületek bérleteiből befolyó pénzek.¹³⁰⁸ A vajkai és velkenyei nemesek 1493. évi hadakozási pénze (*peccunia exercitualis*) 64 fl 84 d,¹³⁰⁹ az 1493-ban beszédett gabonadézsmá 764 fl 60 d jövedelmet jelentett.¹³¹⁰ Az érseki birtokok 1493. évi

pedig Tadeo di Lardinak adott 20 fl-ot, aki a nápolyi követtel Pozsonyban tartózkodott. Dec. 10-én a pozsonyi intézők (itt többes számban) Bocskai Balázs útján 100 fl-ot küldtek. Mindösszesen 184 fl 30 d-t számoltak el.

¹³⁰⁰ „Racio de peccuniis vinorum venditorum et exactorum 1492” AdP 696, 37r (46), noha itt az eladott bor mennyiségét nem rögzítették, a kocsmáltatás igen jelentős összeget hajtott az érsekségnek: 29 helyséből összesen 839 fl 16 d érkezett az első kötet szerint.

¹³⁰¹ AdP 701, 1r-v (41-42), 19 helyséből 473 fl 47 d folyt be, így a két kötet összesített eredménye 1312 fl 63 d. Továbbá az 1491. évből bizonyos (talán Maróti) Palkó révén eladott borok után további 12 fl-ot rögzítettek. Ezzel együtt sem éri el azonban a Pincharo által előírányzott 1375 fl-ot, l. AdP 699, 88v-89r (110), Monello bevallásával mégis úgy nyilatkozott, hogy ez hiánytalanul teljesült.

¹³⁰² AdP 701, 3r-v (43-44), az 1493-ra vonatkozó boreladási számla jóval rövidebb, csupán 22 hordó bort osztottak szét: 18 településnek 1–1 hordót, a fennmaradó négyet pedig János deák Maróti Pálnak adta el, mindez 520 és fél fl összértékben. Maróti Pál 73 fl-ért vett négy hordó bort, tehát neki egy hordóra 18 fl 25 d-t számítottak, míg a települések 24-25 fl-ot fizettek. Az ez évi főkönyv a pozsonyi dézsmaszedők felől ismeri az adatot, akik szerint Monello a 22 hordó bort hordónként 25 fl-ért értékesítette a falvakban, l. AdP 699, 41v (42). Az előírányzott 550 fl-hoz képest tehát kevesebb összeget sikerült beszédnie.

¹³⁰³ AdP 701, 4v (45), ezúttal is 12 fl értékben. A tétel évszám nélkül áll, talán 1493-ra vonatkoztatható.

¹³⁰⁴ AdP 701, 5r (45).

¹³⁰⁵ „1493. 29 Novembris / Peccunie habite a domino Beltramo / 29 Novembris habui a domino Beltramo per manus provisoris fl LXXXXI / Quos peccunias importaverat Petrus Jacobus qui fuerat missus ad occupandum castrum Zonda” AdP 701, 6r (46).

¹³⁰⁶ „Racio peccunie exacte a nobilibus de sede Waika racione decimarum pactatarum in anno Domini 1492” AdP 701, 7r (47). A járadékot Kozárdi György szedte (össz: 48 fl) és nov. 15-én adta át az érsekség részét.

¹³⁰⁷ „1493 de mense Aprilis / Nota quod decime maiores omnes fuerunt arendate venerabili domino Andree Gosthonii preposito Sancti Stephani in castro Strigoniensi pro florenis septem milibus et quadringentis pro anno presenti 1493 pro memoria” AdP 701, 8r (48).

¹³⁰⁸ „Racio super decimis minoribus arendatis in anno Domini 1493” AdP 701, 9r-v (49-50). Ludány bérletéért Dorogházai László 100 fl-ot, Püspöki és Velkenye bérletéért *Omani* Miklós 32 fl-ot, Szelec dézsmájáért Perotto de Vesach 42 fl-ot, Pásztóért Johannes *Chiapy/Chiupi* 60 fl-ot, Cétényért Csúzi Péter 100 ft-ot, a királyné Sanctoro nevű kancellárja (Sanctoro Bersano vagy Sanctus d’Aversával lehet azonos, aki Berzeviczy szerint egy és ugyanazon személy, l. Berzeviczy, Beatrix okmánytár, 498) Fűr után 17 fl-ot, Sempte dézsmájáért Gosztonyi András 70 fl-ot fizetett. Összesen: 421 fl. 1494-ben Ludányt és tartozékait Gosztonyi László örkanonok vette bérbe 132 fl-ért, l. AdP 701, 10r (51).

¹³⁰⁹ AdP 701, 11r (51), Vajka 43 fl 84 d-t, Velkenye székei 21 fl-ot fizettek.

¹³¹⁰ AdP 701, 11v–13v (52-54), összesen 33 település szolgáltatotta be a járadékot. Sák Balázs körzete külön lapon szerepel, melyet utólag fűztek a könyvhöz (13r-v). A 11v lapalji összesítés Pincharo kézírásának tűnik, az adat azonban teljesen másként szerepel a főkönyvben, l. AdP 699, 19r (18).

királyi dikáját vármegyénként szedték jegyzékbe,¹³¹¹ de felhasználásáról nem tettek említést. A verebélyi nemesi székek pénzét *Johannes Barbatus*,¹³¹² a szentgyörgyiekét *Gaspar Mwlathy* szedte.¹³¹³ A plébánosok cenzusát a számla szerint három helységből szolgáltatták be 1493-ban.¹³¹⁴ A vizahalászatból összesen 8 fl 94 d bevétel származott,¹³¹⁵ míg bőr-,¹³¹⁶ és faggyúeladásból¹³¹⁷ összesen 92 fl. Az esztergomi vár tartozékaira 1494-ben *subsidiomot* vetettek ki az érsek nevében, amelyből 2451 fl 50 d jövedelme származott.¹³¹⁸

A számadás kiadási része kizárólag katonai költségekkel foglalkozik.¹³¹⁹ Pincharo az 1493-as salariatí kötetében sérelmezte, hogy Monello nem mutatta be a katonákra fordított összegeket, noha azok tudomása szerint igen magasra rúgtak. Ez a kötet lehetett az a bizonyos elszámolás, amelyet a számvevő hiányolt. Petrus litteratus műve alapján úgy látszik egyáltalán nem történt elszámolás Monello provizori időszaka alatt, egyetlen hivatkozás nem fedezhető fel a lapokon, így a számvevő a főkönyveket és a *salariatí* kötetet ezen adatok nélkül kellett, hogy elkészítse.

II. 3. 3. 2. 4. 2. Konyhakönyv (1492–1494)¹³²⁰

¹³¹¹ AdP 701, 14r–18r (54-59!), az első jegyzék címe „Introitus de dica regia in comitatu Strigoniensi anno Domini 1493 exacta.” (A jegyzék adatait l. a Függelék 5. táblázatában.) Minden lap alján összesítették az oldalon szereplő értékeket, de az adó teljes összegzése elmaradt (az értékek összege: 2845 fl 85 d). Pincharo kézírásának tűnik a 17v (59) lapalji összesítése (356,72 fl), a főkönyvben azonban csak az előirányzott 3500 fl szerepel, vö. AdP 699, 44r (44).

¹³¹² AdP 701, 18r (59). A verebélyi székhöz hat települést sorol: Pan 6 fl 68 d, Kiscétény 7 fl, *Dyczke* (Dicske) 3 fl, *Gyarmath duo* (Zsitvagyarmat) 5 fl, Néver 6 fl, Kiskér 4 fl.

¹³¹³ Ibid. A szentgyörgyi székhöz két települést sorol: *Orozii* (Nemesoroszi) 3 fl 50 d és Bernece 4 fl.

¹³¹⁴ AdP 701, 18v (61!) Berzéte plébánosa május 12-én 30 fl-ot küldött Kassai Mihállal. Máj. 24-én Csetnek plébánosa 24 fl-ot fizetett, mindketten az 1493-as évre vonatkozóan. Sebestény, Szőlös plébánosa viszont az 1491–92-es évekre tekintettel szolgáltatott be 28 fl-ot.

¹³¹⁵ AdP 701, 19r (61!), a naszvadi jobbágyok 1493. márc. 17-én egy kifogott viza harmada után 1,5 fl-ot fizettek, míg Gútáról 1494. febr. 13-án három kihalászott viza harmadéért 7 fl 44 d érkezett.

¹³¹⁶ AdP 701, 20r (62), marhabőrt értékesítettek: júl. 29-én Kis Pétes és Gútai Baltazár vett 100 db-ot 26 fl-ért, okt. 16-án Tenk Tamás ugyanennyit előbb azonos áron, majd 28 fl-ért.

¹³¹⁷ AdP 701, 21v (63), 1493 pünkösdjén (május 26) száz db faggyút 12 fl-ért adtak el a mészárosoknak.

¹³¹⁸ „Introitus pecuniarum de pertinenciis castris Strigoniensis de subsidio per illustrissimum reverendissimum dominum cardinalem Strigoniensem imposito et exacto 1494” AdP 701, 24r-30r (64-71), főkönyvi párja márc. 7-én kelt, s 2400 fl-ot könyvelt: AdP 704, 5r. Fügedi ezt a *subsidiomot* azonosította a *taxa extraordinariával*, l. Fügedi, Az esztergomi érsekség 101–102, s erre az elnevezésre máshol is találunk példát, vö. Kenyeres, Váruradalmi gazdálkodás 390. A behajtást jársonként (*processus*) végezték, vagy a kerületek (*officiolatus*) egyben küldték el. Az írások a tételeknél sokszor használja a „*mihi*” kifejezést, egyszer még a nevét is hozzátéve (*mihi Petro litterato*) talán ő lehetett megbízva az érkeztetéssel. Szentkeresztről az egyik részletet német pénzben (*in moneta almanicali*), feltehetően bécsi dénárban szolgáltatták be, hasonlóan Pozsonypüspökihez, akik Donato Aretino vikáriusnak fizettek 48 fl-ot, amelyet Donato átváltott.

¹³¹⁹ Tartalmát bővebben a III. fejezetben dolgoztam fel.

¹³²⁰ Eredetije: AdP 697 Libro di cucina (21x30cm, 56 fólió), kézíratos másolata: MTA Ms. 4998.1. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8618. (A mikrofilmen nem látszik szinte semmi írás, ezért néhány oldal után le is állították a filmezést.) Vest. 383, 2170. Régi modenai jelzete: Reg. 16.

Battyányi kötetén túl a másik fennmaradt konyhai számlakönyvről a restauráció során eltávolították az eredeti kötést és a lapokat áttetsző japán papírral ragasztották le. A fizikai romlást ezzel talán megállították, ugyanakkor a szöveg UV lámpával is nehezen vizsgálható.¹³²¹ Az írás nagyrészt kifakult, részletek látszanak belőle, ráadásul a lapok közepe több helyen kiszakadt. Ezek alapján is megállapítható, hogy az írásképe és a szöveg elrendezése az AdP 696, 701-es kötetekkel azonos. Eredeti lapszámait római számokkal vezették, amely a 13r-től folyamatosan megjelenik hárommal magasabb értékkel, mint a rektó-verzó számozás, tehát legalább egy lap elveszhetett a könyvből.¹³²² A katalógus adta időkeretnél bővebb a kötet intervalluma: 1492. szeptember-től 1494. április 19-ig találunk benne adatokat, ami éppen Bernardo Monello provizori szolgálatára esik.¹³²³ Ezt megerősít az 1493. évi összesítés, amelyet bizonyára Pincharo jegyzett le olasz nyelven és a költségeket a királyné parancsára eljáró Monello nevére írta.¹³²⁴ A szerző ezek alapján Petrus litteratus, Monello írnoka lehetett

A kötet első látható bejegyzése október 6-án készült, feltehetően 1492. évre vonatkozóan, amikor a konyha számára, illetve ebédre végeztek vásárlásokat. Innen időrendben, de nem minden egyes napra vonatkozóan haladnak a bejegyzések. Egy Demeter nevű deáknak (*Demetrius literatus*, később *Demetrius comparator*) adtak pénzt, hogy végezzen kiadásokat a konyha számára, de a kiadások jellege nem látható, értéke a verzókon nem látszik, a rektókon viszont csak a kiadott összeg látható a jobb oldali oszlopban (1-6 fl-os tételek bukkannak fel). A decemberi lista végén egy olasz nyelvű bejegyzés töredéke alapján sejthető, hogy Pincharo év végén összesítette a költségeket: 377 fl, illetve a summa előtt egy hitelezést is rögzített.¹³²⁵ Ezt követően az 1493-as év kiadásaival folytatta a szerző a számadást,¹³²⁶ ami az előbbiekhöz hasonlóan töredékes. Májustól kezdve látható néhány tétel jellege is, ezeken marhahúst és faggyút vásároltak. A jobban olvasható részeknél feltűnik, hogy egyébként ritkán részletezték a vásárlások tárgyát.¹³²⁷ 1493. szeptember 15-től egy András nevű beszerző egészen november 25-ig helyettesítette Demetert, aki utána év végéig folytatta a feladatot. 1493.

¹³²¹ Ezért főként az MTA-n őrzött kéziratot vizsgáltam, s a helyszínen az eredetivel összevettem.

¹³²² A dolgozatban csupán a rektó-verzó számokat tüntetem fel, amely a kéziratot másolatban is segít eligazodni.

¹³²³ Monello 1492. aug. 28-tól 1494. ápr. 18-ig volt udvarbíró, vö. AdP 685, 72r, 89r.

¹³²⁴ AdP 697, 34v, l. lejjebb.

¹³²⁵ „fato mi creditor di [...] za più tempo fa nel libro [...] d'a]cordo” AdP 697, 8r.

¹³²⁶ A címből csupán az évszám állapítható meg egyértelműen: „Re[gistrum ...] e li[...] 1493 [...]is” AdP 697, 10r.

¹³²⁷ Pl. „Augusti die primo / Demetrio comparatori ad mane pro coquina fl III / Eidem Demetrio ad sero (sic!) pro coquina fl [...] / Item II die Augusti Demetrio comparatori ad mane pro coquina domini reverendissimi fl [...]” AdP 697, 25v. A velencei másolatban végig alkalmazott *sero* olvasat feltehetően helytelen, helyette a *sevum* (faggyú) szó *sevo* alakja feltételezhető.

december 31. után Pincharo újfent összesítette a költségeket (1650 fl), s átvezette a tárgyévi kiadási főkönyvbe.¹³²⁸ 1494 januárjában az eddigiekhez hasonlóan folytatódtak a költségek Demeter, András (január 6), majd március 23-tól Nicolaus safar (talán *Niccolò Comiti*) révén. Az utolsó látható dátum április 19, ami egy nappal Monello leváltása után volt. A következő lapokon tematikus kiadási elszámolások állnak ugyanerre az időszakra vonatkozóan: ökörvásárlás¹³²⁹ és rendkívüli kiadások.¹³³⁰ Az ökörvásárlásokat Kassai Mihály, egy Tamás nevű ember, Pesti László deák, Horváth György, Sankó (Sánkfalvi?) Jakab (*Jacobus Sanko*, máshol *Jacobus Sankpiti*), Palkó, Lőrinc mészáros, Kozárdi György, Horváth Miklós, János deák, Mátyás, Kis Benedek, Guk János és Körmendi Mihály bonyolította a két év folyamán, összesen 310 fl 20 d értékben. A rendkívüli kiadások töredékein hordószállíttatás, éjjeli örök költsége, az érsek szobájának kivilágítása¹³³¹ és az érsek parancsára végzett egyéb kiadás látszik.

II. 3. 3. 2. 4. 3. Kiadási kötet (1492–1494)¹³³²

A modenai katalógusban egy megjegyzés szerepel a kötet jelzete mellett: *illeggibile*, vagyis olvashatatlan. Emiatt sokáig kézbe se adták a könyvet, állapotáról a velencei másoló, Enrico Motta megjegyzéséből¹³³³ annyi információ állt rendelkezésemre, hogy a tinta a nedvesség miatt teljesen kimosódott, ezért nem lehetett róla másolatot készíteni. Ugyanerről tett megjegyzést a mikrofilm készítője is.¹³³⁴ UV alatt vizsgálva azonban sok minden elmondható róla. Írásképe és a szöveg elrendezése alapján egyértelműen Petrus litteratus munkája fedezhető fel, amelyet megerősít, hogy a katalógus az 1492–94-es évekre, azaz Monello idejére datálta az iratot. A lapalji összesítéseket kétséget kizáróan Pincharo végezte, tehát ezt a kötetet mindenképp látta, még akkor is, ha nem a főkönyveinek elkészítésekor.¹³³⁵

¹³²⁸ Fato ne creditor messer Bernardino di tuta questa spesa che sono ducati 1650 nel libro 1493 a carte 111 per comision di madama” AdP 697, 34v. A hivatkozott főkönyv nem áll rendelkezésre, csupán párja, a bevételi kötet. Ez utóbbiban azonban nincs nyoma a könyhai költségeknek, még a provizori összesítőn sem.

¹³²⁹ „Exitus proter empcionem bovum ad coquinam illustrissimi et reverendissimi domini cardinalis tempore administracionis domini Bernardini Monelli incipiendo XVIII die septembris anno Domini 1492” AdP 697, 43r.

¹³³⁰ „Exitus rerum extraordinariarum tempore administracionis domini Bernardini Monelli incipientis primo die mensis Septembris anno Domini 1492” AdP 697, 54r.

¹³³¹ „Item III die Septembris Rusine de guardaroba pro lucernis ad cameram reverendissimi domini florenum unum fl I” AdP 697, 54v.

¹³³² Eredetije: AdP 700 *Libro di spese* (21x30cm, 190 fólió). Vest. 385, 2173. Régi modenai jelzete: Reg. 19.

¹³³³ „Questo codice è reso nella scrittura inintelligibile perché l'inchiostro ha smarrito per l'umidità ogni colore. Il copista Enrico Motta, Venezia, 7 febbraio 1913.” MTA Ms. 4998.2.

¹³³⁴ Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618.

¹³³⁵ Pincharo erre vonatkozó panaszát l. az AdP 699 és 704-es kötetek alfejezeteinél. Ugyanakkor az is igaz, hogy Monellónak ez a számadása kiadásokról szól, Pincharo megmaradt két főkönyve pedig bevételeket rögzített. A személyzet és a katonák kifizetésénél azonban éppúgy elmaradt a beszámoló, l. AdP 698, 702.

Utolsóként a 186r-n található írás, viszont több oldalt is eltávolítottak belőle. Ahol látható az írás, vagy a kiadott összegek, megállapítható, hogy alacsony tételű napi költségek rögzítésére használták a könyvet. A hónapot és a napot az előző kötetekhez hasonlóan a rovatok tetején nagyobb betűvel írták ki. A kötet vége felé alkalmazottakat számoltak el, akiket lajstromokba rendeztek. Itt néhány helyen már címeket is sikerült fölfedezni, amelyek közül egy-kettő szabad szemmel is kibetűzhető,¹³³⁶ sőt az éjjeliőrök kifizetésénél Petrus litteratus is felbukkan.¹³³⁷

II. 3. 3. 2. Ludovico di Orlando tárházi számadása (1492–1496)¹³³⁸

A *guardaroba* szó egyenes fordításban ruhatárat jelent. Luciano Chiappini, az Este család monográfusa egyik műve mellékleteként kiadott glosszáriumban úgy határozta meg, mint egy helység vagy nagyobb szekrény, amelyben ruhákat, fehérneműt stb. őriznek, néha csupán ideiglenesen.¹³³⁹ Guerzoni az Este-dinasztia kapcsán egyenesen Guardaroba hivatalról (*ufficio della guardaroba*) ír, amelyet a kamarás, „ruhatárnok” vagy ruhatári mester (*guardarobiero maggiore, maestro di guardaroba, maestro camerlengo, maestro di camera*) vezetett. A hivatal egyes részlegei foglalkoztak az anyagok beszerzésével, feldolgozásával, őrzésével, karbantartásával, tisztításával és az egyes ruhadarabok, berendezési tárgyak, ékszerek, fegyverek kiadásával, kikölcsönzésével. Itt őrizték a különféle gyűjteményeket, könyvtárat, a család magán, vagy titkos levelezését.¹³⁴⁰ Magyar földön ehhez leginkább a királyi palota a tárnoki háznak (*domus tavernicalis*), vagy kincsháznak (*domus thesauraria*) nevezett része hasonlítható.¹³⁴¹

¹³³⁶ „Solutio facta stabulariis et curiferis. Ultimo die Novembris per dominum prepositum anno omini 1493” AdP 700, 180r. „Registrum provisionum castris” AdP 700, 181r.

¹³³⁷ „Solutio facta per Petrum literatum novis vigilatoribus 19 Januarii 1494.” ADP 700, 178v.

¹³³⁸ Eredeti: AdP 1505 *Conti di guardaroba del Card. Ippolito I.* (21x31cm, 189 fólió). Vest. 837.

¹³³⁹ Chiappini, 210. A *guardaroba* témakör európai kutatása az utóbbi évtizedekben nagy lendületet vett. Az esztergomi Studiolo témakörében rendezett 2017. május 9–10-én rendezett nemzetközi konferencián több előadó is ezirányú kutatásaira tett utalást, a lisszaboni Nuno Senos (universidade Nuova di Lisboa) pedig kifejezetten a témában tartotta előadását („La guardarobe delle residenze rinascimentali in Portogallo e la sua funzione di studio”). A modenai számadásokhoz Muzzarelli munkáját használtam fel, amelynek mellékletében egy hasznos glosszárium segíti a korabeli fogalmak értelmezését (Muzzarelli: Guardaroba 353–362). Muzzarelli és jegyzékét felhasználta a mantovai Gonzaga levéltár egy interneten is elérhető szójegyzék összeállításához: <http://banchedatigonzaga.centropalazzote.it/collezionismo/index.php?page=Glossario> (letöltés ideje: 2017. nov. 25). A középkori angol királyi öltözködésről, ruhatári (*Wardrobe*) számadások alapján a manchesteri egyetem készített adatbázist: <http://lexisearch.arts.manchester.ac.uk/> (letöltés ideje: 2017. nov. 25). Az angliai *Wardrobe* könyvek logisztikai szempontból való ismertetése: Bárány, Hadtáp 61–64.

¹³⁴⁰ Guerzoni, *Le corti estensi* 80.

¹³⁴¹ Vö. Balogh 1966. 73–76; Balogh 1985. 109; Czövek, Királyi kincsek 423.

Az esztergomi udvarban Hippolit érkezésével szintén megjelent a *guardaroba*, mint tároló helyiség, melyet néhol *salvaroba* néven is emlegettek.¹³⁴² Kincstárként sosem utaltak rá, noha a nyersezüstöt és a nemesfém tárgyakat is itt helyezték el. Többségében minden bizonnyal a ruhaneműk lehettek benne, ezért a ruhatár, de még inkább Voit Pál tetszetős *tárház* kifejezése fedi le legjobban korabeli értelmét, amelyet Balogh Jolán is átvett. A tárházzal együtt, ennek kezelésére létesült egy ruhatárnoki (*guardarobo/guardaroba*) tisztség, amelyet először Francesco Bagnacavallo¹³⁴³ töltött be Ercole d'Este herceg megbízásából, egészen a Costabilivel való konfliktusáig, amikor is leváltották (1489. június 19), s Tadeo di Lardit nevezték ki helyére. Hippolit érkezésekor helyileg nyilvánvalóan Esztergomban állt ez a tárház, azonban feltehetően egyre inkább az érsek budai házába költözhetett át, ugyanis Pincharo Budán vette fel Bagnacavallo és Lardi közti átadás-átvételi jegyzőkönyvet.¹³⁴⁴ Először talán csak egy lerakat lehetett Budán, de később már az ingóságok jelentős része itt halmozódott föl a budai kereskedőktől való nagytételű vásárlások során. Tadeo di Lardinak¹³⁴⁵ érezhetően meghaladta erejét a tárház gondja – valószínűleg budai háznagyai és kincstartói feladatait ezzel párhuzamosan továbbra is el kellett látnia – és hosszú könyörgés után végül mentesítették alóla. Ludovico di Orlando¹³⁴⁶ 1492. július 10-én indult el Ferrarából Beatrix megbízásából,¹³⁴⁷ s augusztus 27-én vette át Lardi posztját Esztergomban, ahol az átadás is lezajlott.¹³⁴⁸ A tárház időközben átköltözhetett, valószínűleg akkor, amikor Beatrix királyné is Esztergomot választotta új lakhelyéül (1490. november 18). Orlandótól, vagy írnokától származik az a két kötet, amelyet még a Bakóccal való csere előtti időből számítunk. Keletkezési idejüket tekintve feltehetően csupán az első könyv készült (nagyreszt) Esztergomban, a második már Itáliában. Orlando elődeinek is bizonyíthatóan voltak hasonló nyilvántartásai, amelyek azonban nem maradtak ránk.

¹³⁴² Vö. AdP 685, 11r-v (*guardaroba*) és 12r (*salvaroba*).

¹³⁴³ Bagnacavallót egyaránt nevezték ruhatárnoknak (*guardarobo, salvarobo*) és kamarásnak (*camerero*).

¹³⁴⁴ AdP 685, 35r-40r.

¹³⁴⁵ Lardit szinte mindig *thesaureroként* emlegette Pincharo a számadásokban.

¹³⁴⁶ Pincharo legtöbbször *guardarobo/guardaroba*, ritkábban a *depositario/tesaurero* megjelölést használta vele kapcsolatban. Az első utalás személyére Beatrix királyné 1491. dec. 29-én kelt leveléből származik, ahol gyóntatójának társa, bizonyos Hieronymo barát ajánlását tolmácsolta nővére felé, mely szerint a barát arra vágyik, hogy testvére, Lodovico d'Orlando az érseket szolgálhassa, l. Berzeviczy, Beatrix okmánytár, 209. (Ez a Hieronymo talán azonos azzal a Girolamo di Orlando da Ferrara baráttal, aki 1495. május 16-án egy ló maradék árát átadta Niccolò Cagnolának, amelyet Donato Aretino küldött meg, AdP 705, 24r (76), amelyet az is alátámaszt, hogy Pincharo 1492-ben Girolamo barát testvérének nevezte Lodovicót, AdP 754, 139v.) Lodovico úgy tűnik sikeresen végezhette feladatát, mert az Esztergom utáni időkből is megmaradt ebben a tisztségében: az 1503–1507 között Itáliában keletkezett *Uscita della Guardaroba* (AdP 762) kötetnek ő a szerzője.

¹³⁴⁷ AdP 702, 51r (49).

¹³⁴⁸ AdP 685, 77r-85r.

Lodovico di Orlando könyve jó állapotban maradt meg, bár borítóját kicserélték. Eredeti lapszámái a baloldalon a bal felső sarokban arab, a jobboldalon, a jobb felső sarokban római számmal olvashatók. Az egymással szemközt két oldal ugyanazt a számot kapta.¹³⁴⁹ A ferrarai gyakorlattól eltérően nem alkalmazott, vagy nem maradt fenn a kötetről mutató, amelynek hiányában nem egyszerű benne eligazodni. A számadás a főkönyvi rendszerrel nem ér össze, Pincharo sehol sem utalt rá, noha Lodovico di Orlando saját számlákon szerepel a főkönyvekben (AdP 754, 699, 704). Az is igaz viszont, hogy utóbbi kettő bevételi kötet, az 1492-es kiadási pedig rosszul olvasható, a kiadási főkönyvek tekintetében tehát nem zárható ki, hogy akadt utalás. Feltűnő azonban, hogy a saját számlákon nem tesz említést a mindig pontosan hivatkozó Pincharo a számadás meglétéről, pedig Orlando legalább olyan pontos hivatkozási szisztémát követett, mint Pincharo, csak a saját nyilvántartásán belül. Az AdP 1505-ös számadás a ferrarai rendszer speciális számadások csoportjába sorolható, amely egy vegyes főkönyvi kötet elemeit használta. A számlákat tematikus, illetve személyekhez rendelt módon kezelte, de a kettőt nem választotta szét úgy, mint Pincharo tette. Minden esetben alkalmazta a tartozik/követel megfelelő formuláját, azonban nem mindenhol feleltethető meg ez a két kategória a nyitott könyv két oldalának: a kötet két fő számlavonulata, amelyet ez utóbbi módon rögzítettek, Hippolit személyes ruházati költségei,¹³⁵⁰ valamint az érsek famíliájának, háznépének, közvetlen személyi kíséretének öltözkéivel kapcsolatos kiadások.¹³⁵¹ Ezek a jegyzékek, noha mindig egy-egy oldalpárra mutatnak tovább a kötetben, nem kétoldalúak, hanem folyamatosan, időrendben vezetett listák, amelyek egyben a kötet keletkezésének idejét is behatárolják (1492. szeptember 5 a legkorábbi, 1497. augusztus 4. a legkésőbbi tétel). A folyamatos vezetés azonban nem Pincharo tárgyi számláihoz teszi hasonlóvá a formát, sokkal inkább a kettős könyvelés tartozik oldalának kizárólagos meglétéhez, ugyanis minden oldal fejlécén megjelenik a *dè dare* formula. A kötet teljes tartalmának bemutatását jelen dolgozat keretei nem teszik lehetővé, csupán egy tárgyi számlát emelnék még ki: 1494. március 9-én Hippolit Esztergomi Ambrus deáktól,¹³⁵² a pozsonyi

¹³⁴⁹ Levéltári fóliózás nem készült, a felvételek készítésekor kerültek jelölésre a rektó-verző számok, amelyekre utalni fogok, zárójelbe téve az eredeti lapszámot. Első számlájának (Beltrame Costabili neve alatt) első oldalát l. Függelék, Illusztrációk, 6. kép.

¹³⁵⁰ 36 oldalon keresztül: AdP 1505, 8v-9r (9), 37v-38r (38), 49v-50r (50), 62v-63r (63), 73v-74r (74), 87v-88r (88), 91v-92r (92), 104v-105r (105), 114v-115r (115), 120v-121r (121), 129v-130r (130), 135v-136r (136), 141v-142r (142), 152v-153r (153), 157v-158r (158), 167v-168r (168), 176v-177r (177), 188v-189r (189).

¹³⁵¹ 22 oldalon keresztül: AdP 1505, 11v-12r (12), 46v-47r (47), 81v-82r (82), 100v-101r (101), 105v-106r (106), 112v-113r (113), 122v-123r (123), 143v-144r (144), 161v-162r (162), 175v-176r (176), 185v-186r (186).

¹³⁵² Esztergomi Ambrus deákat Esztergom bírójaként említik a számadáskönyvek. Két oklevél köthető a nevéhez: DF 214945 és DF 250041. Társaival (*compagni*) többször is bérelte az érsekség valamely tizedét

tizedbélrlőtől, kapott két, történeteket vagy történelmet (*storie*) tartalmazó könyvet, az egyik festett, a másik nyomtatott példány volt.¹³⁵³

A tételek legtöbbje esetében lapszámra pontosan hivatkozott egy *memoriale* kötetre, amely a Sitta által bemutatott ferrarai ügymenet fényében értelmezhető: a parancslevelek (*mandati*) teljesítését időrendben jegyző kötet.¹³⁵⁴ A kötet végébe két parancslevelet fűztek,¹³⁵⁵ mindkettő Tadeo di Larditól származik 1497. április 26, illetve 27-ről, s minden bizonnyal már Ferrarában keletkeztek, mivel a pénznem is *lira*, valamint *soldo*. A címzett helyén Ludovico *guardaroba* áll. A két parancslevélben a számadáshoz hasonlóan a lap tetején dátummal, tételes formában, formulaszerűen, az összegeket jobboldali oszlopba vetítve jelennek meg az utasítások.¹³⁵⁶ A ferrarai központi adminisztrációs gyakorlattól eltérően ezeken a parancsokon nem szerepel ellenjegyzés.

II. 3. 3. 3. Donato Marinelli d'Arezzo számadásai

Beltrame Costabili kormányzó hivatalosan 1494. augusztus 6-án fejezte be esztergomi kormányzói szolgálatát.¹³⁵⁷ Ercole d'Este herceg azonban már 1494. február 4-én kinevezte Donato Marinello d'Arezzót esztergomi kormányzóvá és vikáriussá, aki április 15-én lépett szolgálatba, amelyre megbízólevelet adott át Costabilinek.¹³⁵⁸ A kinevezés szerint évi 300 fl-ra tarthatott igényt, ami 100 fl-al kevesebb, mint Costabili illetménye volt. Ebben a tisztségben 1495 októberéig szolgált, amikor Tommaso Amadeo lépett a helyére. Donato 1496 nyarán II. Ulászlónál járt követségben, augusztus 15-én pedig a Rozsnyóról beszolgáltatott ezüstöt elszállította Hippolithoz Ferrarába.¹³⁵⁹ Az érsekség átadása végett érkezett ismét magyar földre Pincharóval együtt.

Hippolit idejében. A ruhatári kötet barátinak (*frate, fratre*) nevezi, de más forrás nem említi, hogy szerzetes lett volna. Elképzelhető, hogy egy testvérület (*confraternitas*) vezetője volt, s erre utal, hogy társaival együtt jegyezték le az adóbérleteknél.

¹³⁵³ „Uno conto de libri de dare a dì VIII marzo 1494 per dui libri da storie, uno depinto, l'altro fato a stanpa, li qualli s'ebe da fratre dexemadore in Poxonia per nome de lo illustrissimo monsignor nostro. È posto da sua signoria in questo a carte 55, al memoriale a carte 37. Libri nr. 2" AdP 1505, 66v (67). Mivel Hippolit hagyatéki leltárában szerepel egy nyomtatott magyar történeti krónika (vö. Fraknói, Két hét 148), felmerül annak lehetősége, hogy ekkor kaphatta ajándékba, talán bíborosi kinevezése okán.

¹³⁵⁴ Sitta, *Le finanze Estensi* 109–111, vö. jelen dolgozatban a II. 2. fejezetnél.

¹³⁵⁵ AdP 1505, 190r–191v (itt nincs saját oldalszámozás). A levelek hátoldalát jegyzetelésre, műveletek készítésére használták.

¹³⁵⁶ A Hippolitnak készítendő ruhadarabokra került egy lapszamos utalás, de ez a kötetben nem vezetett eredményre, s a dátum alapján sem sikerült egyelőre megfeleltetni egyik tárgyi számlának sem.

¹³⁵⁷ AdP 702, 36r (34).

¹³⁵⁸ AdP 702, 63r (61), éves bérét 300 fl-ban állapították meg.

¹³⁵⁹ AdP 707, 63v.

Donato Ferrarába írt jelentéseit kétféle kézírás jellemzi, egy szögletesebb forma és egy kerekesebb írásmód. Az első kézírás Donato saját írásképe, amelyet az 1494. évi alkalmazottakról vezetett kötetében saját számlája bizonyít.¹³⁶⁰ A kerekesebb íráskép talán írnokéé lehetett. Ez ritkán felbukkan a számadásokban is Donato saját írása mellett. Az 1495 februárjában visszatérő Pincharo írása szintén fölfedezhető a számadásokban, különösen beszédes, ahogy a hivatkozásokat elhanyagoló Donato után ő újra következetesen próbálja ezeket alkalmazni. Pénznemként mindketten forintot és dénárt használnak (*f* és *d* betűvel rövidítve). Donato a számadások szövegezésében Pincharóhoz képest jóval közvetlenebb stílust használt, egyes szám első személyben szólt.¹³⁶¹ Az udvari embereknél sok helyen kitétte a családias többes szám első személyű birtokos névmást (pl. a mi Antal deákunk), ha valakit fölvelt, gyakran úgy fogalmazott, hogy csatlakozott mihozzánk (*vene a stare con noi*), illetve többször utalt saját parancsára, utasítására történő eseményekre, vagy a saját maga által végzett vásárlásokra. A megmaradt esztergomi számadások közül három köthető egyértelműen hozzá (AdP 703, 705, 706), de 1494-ben bevételi főkönyvet és napi forgalmat rögzítő naplókötetet is vezetett, amelyek elvesztek. 1495 őszén Tommaso Amadeo vette át feladatkörét, Donato pedig Itáliába utazott. A Bakóccal való csere érdekében azonban visszatért Budán keresztül Esztergomba, ahol Pincharóval közösen könyvvizsgálatot tartottak Hippolit parancsára.

II. 3. 3. 3. 1. Személyzet könyve (1494–1495)¹³⁶²

A kódex eredeti kötését eltávolították, szakadozott, gombásodó lapjait japán papír betoldásokkal erősítették meg. A könyv utolsó lapjára egy cédulát ragasztottak,¹³⁶³ végébe pedig egy külön ívfüzetet kötöttek – utóbbit talán a keletkezésével egy időben, amely a számadásba bedolgozott információkat tartalmazza, ugyanis a lajstrom egyes tételeit áthúzták vagy kipipálták, adatai pedig összesítve fellelhetők a nagy kötetben. Pincharo fehér füzetként (*vachetta bianca*) utalt rá. A számlákon 1495. április végéig Donato kézírása olvasható, aki néhány esetben latin megjegyzéseket is fűzött a szöveghez. Áprilistól Pincharo betűi tűnnek

¹³⁶⁰ AdP 703, 2r.

¹³⁶¹ Saját nevét azonban sehol sem írta le, ami az azonosítását igencsak megnehezítette.

¹³⁶² Eredeti: AdP 703 *Registro dei salariati* (21x31 cm, a befűzött melléklet mérete: 11x31 cm, összesen 165 fölió). Kézirat másolat: MTA Ms. 4998.8. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 391, 2176. Régi modenai jelzete: Reg. 22. Száz éve, a másolat készítésekor jelentősen több szöveg lehetett még olvasható belőle.

¹³⁶³ „miser Ranoldo dè dare per bracia sei di panno azuro scuro fiorini VIII d'acordo fl 8 / E più per bracia 3½ di rasso allessandrino fl 5 d 43 / monta in tuto fl 13 d 43” AdP 703, 151v, az íráskép elüt a kötetben használtaktól, talán egy kereskedőtől származhat.

föl, aki februárban visszatért és bekapcsolódott az adminisztrációba. Donato ebben az időben, 1495. május elején utazott el Hippolitál Budára, a *salariati* kötet pedig Esztergomban maradt. Budán Donato a fehér könyvnek (*libro bianco*) nevezett naplókötetében (*giornale*),¹³⁶⁴ valamint a *salariatiba* utólag befűzött,¹³⁶⁵ fehér füzetként (*vachetta bianca*) hivatkozott ívfüzetben folytatta feljegyzéseit, amelyekből Pincharo az adatokat visszavezette ebbe, az összesítőként használt kötetbe. Pincharo írása tehát minden esetben 1495 áprilisa utáni, a legkésőbbi október 17-én kelt. A lapok bal alsó sarkán látható levéltári fóliózás, eredeti oldalszámozása ritkán olvasható a rektók jobb felső sarkán.¹³⁶⁶ Donato csak ritkán hivatkozott írott forrásra, jellemzően Monello kötetekre,¹³⁶⁷ Costabili levelére,¹³⁶⁸ egy alkalommal saját füzetére,¹³⁶⁹ s elvétve belső oldalra való utalás is felbukkan.¹³⁷⁰ Általában Monello munkájához kapcsolódik, de abból rendszeres adatfelvétel nem történt, annak ellenére, hogy 1494 áprilisában gyakorlatilag egymás folytatása a két kötet a katonák kifizetésének tekintetében. Pincharo 1494-es *salariati* kötetével Donatóé nem áll semmilyen kimutatható kapcsolatban, noha április és július között lett volna rá elvi lehetőség. Pincharo Donato kötetében végzett munkája esetében találunk külső¹³⁷¹ és belső hivatkozásokat is. A belső hivatkozások a lapok rektó számával megegyeznek.

A Pincharónál megszokott módon Donato is egy bevezetőszöveggel nyitotta meg a könyvet.¹³⁷² Rövid fohász után lejegyezte a kötet terjedelmét (150 lap), címét (*lo libro de li salariati*), tartalmát,¹³⁷³ a szöveg vége sajnos teljesen kifakult. A számlák elrendezése épp ellenkező irányú Pincharo *salariati* köteteihez képest. Jelen esetben az alkalmazottak neve,

¹³⁶⁴ AdP 705, a hivatkozott oldalszámok több esetben eltérnek a naplókötet eredeti lapszámaitól, s a Giornale margóhivatkozásai sem minden esetben hoznak eredményt, de mivel a naplókötet időrendben halad, dátumok alapján általában – bár nem kivétel nélkül – beazonosíthatók az utalások a kiadási tételek közt.

¹³⁶⁵ AdP 703, 152r–165v.

¹³⁶⁶ Mivel az eredeti oldalszámok megegyeznek a rektók számával, külön nem tüntetem fel.

¹³⁶⁷ Pl. „secondo che io trovo per li libri di miser Bernardino Monello” AdP 703, 95v-96r. Érdekes, hogy Pincharo kötetekre annak ellenére sem utalt, hogy néhány hónapot még együtt töltöttek Esztergomban Hippoliték júliusi elutazása előtt, amikor Donato AdP 703-as, 706-os, Pincharo AdP 702-es és 704-es kötetét gyakorlatilag párhuzamosan vezették! Úgy tűnik, Donato a provizori gyakorlathoz, nem pedig a számvevőhöz igazodott.

¹³⁶⁸ „secondo me scrisse miser Beltrame” AdP 703, 80v.

¹³⁶⁹ „Mastro Lupo sopradicto fo licentiato a di 23 agosto 1495, fo fornito di pagare di tutto il suo servito d’acordo come apare alla mia vacheta a di detto” AdP 703, 77v. Látható, hogy itt a dátumot és nem az oldalszámot vette alapul, ami a kormányzó kronologikus könyvelési elvére is rámutat, ellentétben Pincharo lapszám alapú hivatkozásaival.

¹³⁷⁰ Tamás trombitás esetén kevert latin-olasz megfogalmazásban: „ista summa est infra require in questo a carte” AdP 703, 81r, a hivatkozott lap: AdP 703, 113v–114r alapján látszik, hogy a rektók egyeznek az eredetileg használt lapszámokkal, melyeknek nem maradt nyoma.

¹³⁷¹ Donato fehér könyvére (AdP 705) és fehér füzetére (az AdP 703 végébe varrt füzet).

¹³⁷² A szöveg kiadása: Kuffart, Bevezetés 82; Uő, Introduzione 226.

¹³⁷³ „nel quale siranno descritti tutti li salariati del castello et arcivescoado di Strigonia cosi gente d’arme come etiam guardiani et offitiali del castello de lo anno presente 1494 con li salarii loro et etiam li loro pagamenti” AdP 703, 1r.

tiszte, az alkalmazás feltételei, illetve az abban bekövetkezett változások mindenhol a baloldalon, a tételes kifizetések pedig a jobboldalon szerepelnek. Az itáliai kettős könyveléshez viszonyítva is különös ez a változtatás, amely nem *dare/avere* (tartozik/követel), hanem *avere/dare* (követel/tartozik) elrendezést eredményez. Donato ennek megfelelően használja a *dè avere* kifejezést a baloldalon, a *dè dare* terminust a jobboldalon, előbbi ritkábban, utóbbit minden számla minden tétele esetében. Egy lappáron általában egy-négy számla szerepel. Ha egy alkalmazottat leváltottak és helyébe új személy jött, azt Donato a baloldalon tüntette fel, jobboldalon pedig ennek a második személynek a kifizetéseit is tételesen rögzítette elődje alá. Pontos feltételeket csupán azoknál rögzített, akiket ő maga vett fel az udvarhoz. Összesítés a jobboldalon szereplő kifizetéseknél látható többnyire a lap alján. A kötet felépítését tekintve rendezettebbnek tűnik a korábbi gyakorlathoz képest. Pincharótól eltérően a kormányzó, a bevezetőszöveg után rögtön saját számláját helyezte el,¹³⁷⁴ utána Alfarello Ferazzo várnagyét,¹³⁷⁵ majd Budai Pál vargáét.¹³⁷⁶ Őt követik az alvárnagyok: Püspöki Nagy Videt 1494. szeptember 1-jén váltotta Horvát Márk,¹³⁷⁷ az ajtóálló őr (Nagy Pál, majd utóda Fábri Mihály),¹³⁷⁸ majd zsoldosok (*fante, provisionato*) hosszú sora.¹³⁷⁹ Megfigyelhető, hogy egyre inkább igyekeztek kiküszöbölni az ellátást a katonák járandóságai közül. A vár körüli szolgák nagyjából a kötet harmada táján foglalnak helyet,¹³⁸⁰ majd a trombitások,¹³⁸¹ a kocsisok és az istálló körüli szolgák,¹³⁸² az éjjeli őrseg,¹³⁸³ végül az officiálisok, illetve *aulicusok* Pan Fokolcki alvárnagy és három kapitány vezetése alatt. Ez a felosztás nem teljesen homogén, talán a helykihasználás végett, a beosztástól eltérően, máshová is jegyezték be egy asztalost, vagy egy istállósolgát. Az *aulicusokat* rögzítő tömb a korábbi könyvelési módtól annyiban eltér, hogy a jobboldali kifizetéseknél Donato három részre osztotta az oldalt: felül a rendes bér (*annuale*), középen a kikötött posztó, illetve ruházat (*panni*), végül a bevetés esetén fizetendő, az „alapbéren” fölül járó havi illetmény

¹³⁷⁴ „El contrascritto miser Donato d’Arezo governatore à avuto del conto del salario suo fiorini cinquanta a di 17 di febraro a Ferrara et sono de la somma di fiorini cento che mi fece dare il signore duca di Ferrara. Li altri cinquanta il signore reverendissimo cardinale vole che mi sia relassati et donati li quali cento fiorini debba sua signoria preditta satisfare al signor duca suo padre et avendo io a rendere monsignore mi ha a satisfare.” AdP 703, 2r, itt figyelhető meg, hogyan vált harmadikból első személybe.

¹³⁷⁵ AdP 703, 2v-3r.

¹³⁷⁶ AdP 703, 3v-4r.

¹³⁷⁷ AdP 703, 4v-5r.

¹³⁷⁸ AdP 703, 5v-6r.

¹³⁷⁹ AdP 703, 5v-58r, a katonákat szinte kivétel nélkül az adott hónap első napján vették alkalmazásba.

¹³⁸⁰ AdP 703, 58v-78r, köztük a Pincharónál megszokott személyzetből alig valaki bukkan föl, a ferraraiak közül senki. Provizor nem volt az udvarnál, Raguzai Istvánt 1494. aug. 7-től alprovizorként vették alkalmazásba.

¹³⁸¹ AdP 703, 78v-82r.

¹³⁸² AdP 703, 82v-86r.

¹³⁸³ AdP 703, 87v-92r, bérük nem változott 1487. óta: 3,4 fl-t kaptak, ellátást a várban és havonta egy pár cipőt.

(mensuale). Az ő vezetőjüket, Pásztók János kapitányt a királyné emberének nevezi a számadás (132v), amely alapján feltételezhető, hogy ez volt az az egység, amely a királyné szolgálatában állt, de az érsek csapataival küldték bevetésre.

II. 3. 3. 2. Kiadási kötet (1494–1495)¹³⁸⁴

A számadáskönyv eredeti kötését eltávolították, lapjait japán papír toldásokkal megerősítették, mivel a fejlécnél egy részük lemállott. A könyv belseje felé haladva az oldalak felső része a gerincnél V alakban megázott, erősen gombás, a szöveg a legtöbb helyen kimosódott, emiatt felértékelődik a kéziratos másolat.¹³⁸⁵ A lapok bal alsó sarkán látható levéltári fóliózás, eredeti lapszámozás nagyon ritkán látható a jobb felső sarokban, s ilyenkor kb. tízzel magasabb értéket mutat a fóliózásnál.¹³⁸⁶ Az 1494–95-ös *salariati* kötethez hasonlóan ebben is Donato Aretino és Pincharo írása fedezhető fel, a többség ezúttal is a kormányzótól származik. A számadás az érseki udvar költségeit – leszámítva a katonák és az alkalmazottak kifizetéseit – rögzítette, s párhuzamosan vezették az alkalmazotti és egy mára elveszett jövedelmi kötettel. A modenai katalógus valószínűleg a kötetben néha fellelhető 1495-ös évszám alapján erre az évre keltezte a kódexet, de bejegyzései valójában 1494 és 1495 folyamán keletkeztek, amely a fejlécek hiánya miatt nem tűnik egyértelműnek.¹³⁸⁷ A levelek is segítenek a számlák idejének azonosításakor, pl. Piero Chiaverino futár október 15-én 6 fl-ot kapott, hogy Itáliába visszatérjen.¹³⁸⁸ Donato 1494. október 14-én írt levelében rögzítette, hogy Chiaverino visszatér Ferrarába (nyilván vele küldte el a jelentését), tehát a számadás bejegyzése 1494-ből való kell, hogy legyen.¹³⁸⁹

¹³⁸⁴ Eredetije: AdP 706 *Registro di uscite* (42X30cm, 152 fólió). Kéziratos másolat: MTA Ms. 4998.9. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8618. Vest. 392, 824. Régi modenai jelzete: Reg. 25.

¹³⁸⁵ A kódex erős rongálódása miatt néhány számlából már a másolatkészítő sem látott túl sokat. Az AdP 706, 113r-en két tételből csak néhány szó és a végösszeg látszik (összesen 4600 fl), az egyiknél Ambrus deák is szerepel. A 114r-en 100 fl és a dézsmát említik. 115v-n az összegek nem, szemben csak az összegek (3659 fl értékben) láthatóak. Az eredeti könyv UV lámpa alatt nagyon nehezen olvasható, sajnos érdemi kiegészítést nem tudtam vele elérni.

¹³⁸⁶ Mivel nem lehet követni, s nem látszik, honnantól tér el, ezúttal nem jelzem az eredeti lapszámokat.

¹³⁸⁷ Számláknént sajnos nem látszik, hogy épp melyik év napjairól van szó, noha a hónapot és a napot az oldalak bal szélén minden tételnél feltüntették. A felbukkanó személyek, egyházi ünnepek, valamint a hivatkozások nyújtanak némi támpontot, de csak egy-egy oldal vagy számla erejéig. Feltételezhetően 1494-ben indult a számlák többsége, amely átnyúlik a következő évre. Január-március közti dátumok értelemszerűen csak 1495-ből fordulhatnak elő, hiszen Donato csak 1494. ápr. 15-től vette át a feladatokat. Az AdP 703-hoz hasonlóan 1495 májusától Donato írnokának kézírása szerepel, tehát olykor az íráskép is segít a keltezés megállapításában.

¹³⁸⁸ AdP 706, 39r, egy Mihály nevű ember 50 dénárért egy napi járóföldig elkísérte.

¹³⁸⁹ „Vostra signoria reverendissima non si maravegli se Piero Chiaverino e soprascrito a ritornare” AU. b.3/11,5, Vest. 1331 (1494. okt. 14). A levél verzóján az érkeztetés (1494. nov. 1) is szerepel. Chiaverino 1495. febr. 17-én érkezett vissza Esztergomba Pincharo társaságában: „essendo venuto de Italia con lo scrivano” AdP 706, 40v, majd márc. 20-án ismét útra kelt Ferrarába, vö. AdP 706, 41r.

Az oldalak tartozik/követel jelleg szerint való felosztására semmi nem utal.¹³⁹⁰ A kötet jelenlegi állapota alapján nehéz a kötet teljességére vonatkoztatva egyértelműen megállapítani, milyen elvet követtek a szerkesztéskor. Az olvasható részekből legvalószínűbb, hogy tematikus számlaegységekbe rendezték a tételeket, amelyeken belül kronologikusan követik egymást a kiadási jellegű rovatok. Vélhetően Niccolò sáfár számadását használta fel a kormányzó a költségtípusok rögzítésénél, adatait átvette, majd amikor Niccolò hat lovassal katonának állt 1494. október 1-től,¹³⁹¹ utódainak kiadásaival folytatta. A rovatok tartalma alapján megkísérlem a számlákat beazonosítani. Az első oldalon „per uso di casa”, „per la cucina” célmegjelöléssel szerepel néhány töredék,¹³⁹² amely arra utal, hogy talán Pincharo rendszeréhez hasonlóan a konyhai kiadások kerültek a könyv elejére. Bernardino Guarnacia és Niccolò sáfár végezte ekkor az apróbb vásárlásokat,¹³⁹³ előbbi a *salariati* alapján 1494. április 1-jén állt szolgálatba, utóbbi valószínűleg azonos a korábbi idők Niccolò Comiti sáfárjával, de teljes neve Donato köteteiben sehol sem bukkan fel ismét. A borjak, tyúkok, ökrök vásárlását Kaproncai Miklós óbudai várnagy révén bonyolították le,¹³⁹⁴ de ez a számla rögzítette 1494. május 29-én, hogy Pincharo lovait korábban elrabolták, a tetteseket elfogták, Bocskai Balázs pedig Kaproncaihoz vezette őket.¹³⁹⁵ Szintén az élelmiszerellátáshoz kapcsolódhattak a következő számlaegységek, amelyeken káposzta-, lencse, kenderolaj-,¹³⁹⁶ majd csirke, libavásárlásokat,¹³⁹⁷ később fűszerek, édességek beszerzését¹³⁹⁸ és a sószállítást¹³⁹⁹ tüntették fel. Külön egységet képeztek a vár, a konyha és a verpéci kenyérsütő kemence számára tűzifát és néha szemet szállító szekerek, amelynek intézője szintén Niccolò

¹³⁹⁰ Ebben megtévesztő a kéziratos másolat, amely úgy készült, mintha kétoldalú könyvelésről lett volna szó.

¹³⁹¹ AdP 703, 103v–104r.

¹³⁹² AdP 706, 1r-v.

¹³⁹³ AdP 706, 9v.

¹³⁹⁴ AdP 706, 12r: 1494 májusában Óbudáról, Kaproncaitól hajtották az állatokat Esztergomba és neki küldték a vételárat. Az egyik tételen felbukkan Monello neve is. A májusi számla végösszege 276 fl 64 d. Hasonló bejegyzésekkel folytatódik júniustól legalább 1495 februárjáig, de az írnok bejegyzései miatt vélhetően május-augusztus között is keletkeztek ilyen kiadások, AdP 706, 12v–14r. Összesítés a lapok alján szerepel, de az eredményeket nem adták össze az egész számlára vonatkoztatva. Vásárlásokat 1494. júl. 13-n Sigismondo sáfár, ősszel a vár mézárósa, Pietro Schiavone, télen pedig Esztergomi Nagy Demeter sáfár végzett. Utóbbi 1494 novemberétől a budai utazáskor bekövetkezett haláláig, 1495 májusáig a verpéci malom pékjeként dolgozott, gondozta a malmot és a vár számára sütötte a kenyeret, AdP 703, 71v.

¹³⁹⁵ „A Biaso Bozkai denari cinquanta per portare li preditti denari al dicto casatellano et per presentare quelli che aveno robato li cavalli alo scribano” AdP 706, 12r.

¹³⁹⁶ AdP 706, 16r, az oldal összesítése: 110 fl 91 d.

¹³⁹⁷ AdP 706, 18r, összesen 14 fl 99 d.

¹³⁹⁸ AdP 706, 22r, összesen 33 fl 77 d. Az utolsó, 77 d értékű édességről szóló tételt sikerült azonosítani Donato naplókötetének megfelelő bejegyzésével: AdP 705, 24r (76). A vásárlás május 17-én, vasárnap történt.

¹³⁹⁹ AdP 706, 24r, összesen 87 fl 35 d.

sáfár volt és számadásában részletesen vezette a forgalmat.¹⁴⁰⁰ A templomi költségek szerepelhettek a következő számlán, ahol májusi úrnapi körmenet látszik: 1494-ben május 29-re esett Úrnapja.¹⁴⁰¹ A korábbi évekhez hasonlóan Donatónál is változatos és részletgazdag bejegyzések (levelezés, üzenetek, ítélezésre való kiszállás, toborzás, adóbehajtás kezelési költségei stb.) kaptak helyet a szállítási és futárköltségek számláján.¹⁴⁰² Kancelláriai költségeket rögzíthetett 13 fl 24 d értékben egy rövid számla, amelyből csak néhány szó maradt meg.¹⁴⁰³ A szénakaszálás és szállítás költségei 8 fl 97 d-ba kerültek összesen.¹⁴⁰⁴ Az ellátás részeként kiadott borokat Niccolò, távollétében pedig Sigismondo sáfár kezelte és tartotta nyilván 1494 nyarán.¹⁴⁰⁵ A takarmányzabot és szénát külön számlára vezették,¹⁴⁰⁶ ahogy a vár körüli vegyes költségeket is.¹⁴⁰⁷ Tartalma alapján az apródok, a kocsisok és az őrség ruházódásának számlája lehetett a következő egység.¹⁴⁰⁸ Kegyes adományokra összesen 35,62 fl-ot,¹⁴⁰⁹ az istálló körüli költségekre 22,5 fl-ot fordítottak Donato idején.¹⁴¹⁰ Az építkezési költségeknél találunk első ízben megmaradt számlacímet is.¹⁴¹¹ Valószínűleg Gosztonyi tizedbérletéből adtak fizetést a személyzet több tagjának, valamint a különböző

¹⁴⁰⁰ AdP 706, 26r-27v, három oldal költsége (1494 áprilisa és szeptembere között) összesen 52 fl 99 d volt, a negyedik oldal összegei nem látszanak. A sáfár könyvére Donato magához képest sokszor hivatkozott, oldalszámot is megjelölve. Mikor a fa felhasználására volt szükség, Maróti Palkó intézkedett.

¹⁴⁰¹ AdP 706, 34r-v, a két lapalji összeg eredménye 68 fl 91 d.

¹⁴⁰² AdP 706, 37r-44r. Az olvasható lapalji végösszegek eredménye 484 fl 54 d. Ambrus deáknak saját regisztrumában rögzítette a Szentgyörgyi Tamás gróftól beszedett 800 fl-ból maga számára megtartott 3 fl-ot. A 800 fl, ami minden bizonnyal Szentgyörgyi Zsigmond és János tartozásának fele, Donato jövedelmi kötetébe kerülhetett. 1494. ápr. 4-én két firenzei, Bartolomeo Zanobi és Ottaviano da Volterra Esztergomba jött, hogy módot találjanak rá, hogy két kelyhet a királynak adjanak. Ítélezésre több helyre is mentek az érsek emberei, főként Porkoláb György, Palásti Gergely és Giorgio da Priuli: Vadkert, Süttő, Sarló, Damásd. Az egyik verzó végén a 131. lapra hivatkozott tovább, noha a lista a szemközti oldalon folytatódott.

¹⁴⁰³ AdP 706, 49r.

¹⁴⁰⁴ AdP 706, 51r, a dunai szállítást főleg Porkoláb Györgyre bízták.

¹⁴⁰⁵ AdP 706, 57v-62r, 432,31 fl összértékben.

¹⁴⁰⁶ Zab: AdP 706, 62r/v, végösszeg nem látszik. Széna: AdP 706, 65r, eredménye: 34,49 fl.

¹⁴⁰⁷ AdP 706, 67r-72v, itt főleg olyan apróbb költségek kaptak helyet, mint fazékvásárlás, mosatás, zár felszereltetése. Nagy Demeter kisfiának vettek egy cipőt, más apródoknak inget készíttettek stb. De Tomori Bernát 3 fl-os költsége is itt szerepel, amellyel megváltotta magát Újlaki Lőrinc fogságából. Néhány lappal később hasonló költségek szerepelnek 323,85 fl értékben, talán ennek a folytatása lehetett: 82r-83r, ahogy 93r-v-nél is. Utóbbi kettőről az sem megállapítható, 1494 vagy '95-re vonatkoznak-e a rovatok.

¹⁴⁰⁸ AdP 706, 73r-75v, Pietro és Antonio szabók varrták a ruhákat. Ehhez hasonló egy későbbi számla, aminek címéből néhány töredék is látszik: „Spesa facta di pagi [...] abiti vecchi [...]ti per li ofitiali p[...] più cose” 98r/v. Szintén ruházattal kapcsolatos költségek kerülte a 112r/v-ra.

¹⁴⁰⁹ AdP 706, 79r-80r.

¹⁴¹⁰ AdP 706, 85r, itt több elhullott ló szerepel, lehet, hogy inkább a váratlan kiadások számlája volt. Hasonlóan nehéz meghatározni a következő két egységet: 87r-88r talán a ruházódás, 91r talán a hajózás ráfordításai.

¹⁴¹¹ „Spesa di fabriche” AdP 706, 95r-97v, a végén megjegyezte, hogy a 119. lapon fogja folytatni. A kötetben 107r-en valamiféle munkadíjak, a 109r-től valóban építési jellegű költségek (festés, üvegezés, ajtóképzés, falazás, kőműves munkák) bukkannak fel újra 111v-ig. Innen megint továbbmutat a 136. lapra: a 126r 42,82 fl értékben rögzített hasonló költségeket. 1494. márc. 22-én egy Márton nevű festő folytatta az elhunyt Alessandro művét a templomkapu fölött. Az adatot Balogh Jolán is közli, Mártont magyarnak tartotta, Balogh, 1966. I. 526.

megbízást teljesítőknek.¹⁴¹² Ellátásra fordított pénzeknél, szerencsés esetben a dátum, vagy a hivatkozások és a pénzüsszegek alapján megfeleltethetőek a tételek a naplókötet kiadási részével.¹⁴¹³ Ezek a hivatkozások segítenek inentől még az olyannyira töredékes tételeknél is, ahol csak a végösszeg és előtte a hivatkozás látszik,¹⁴¹⁴ de a másolat helytelen olvasatánál is felvilágosításul szolgál.¹⁴¹⁵

A fentien alapján a kötet forrásai Niccolò sáfár számadása az általa végzett kiadásokról,¹⁴¹⁶ naplókötetek¹⁴¹⁷ és Esztergomi Ambrus deák regisztruma.¹⁴¹⁸ Bár kétoldalú számlákra nem vetítette ki a kiadásokat, s Pincharo rendszeréhez sem kapcsolódott, de mivel rendezve emelte be az adatokat, ezt a kötetet is tekinthetjük főkönyvnek.

II. 3. 3. 3. Naplókötet (1495)¹⁴¹⁹

Donato Aretino naplókötetét restaurálták, kötését kicserélték, lapjainak kiszakadt részeit pótolták. A gombásodás több helyen is nehezíti a szöveg olvasását, mert a tinta kifakult. UV alatt részben kivetetőek ezek a részek, de a lapszéli hivatkozások sok esetben nem látszanak

¹⁴¹² AdP 706, 101v–104r, talán azért hiányoztak az AdP 703-asból, mivel itt rögzítették a kifizetésüket: Egyed szakács, Giovanni Maria Montalino, Gherardo (*detto il Todeschino*), Giovanni kengyeltartó, Pietro szabómester, Barbalonga atya, Tadeo di Lardi, Altobello, Augustino Bencio, Pandolfo Silvestri, Giovanni Bagnacavallo (*arciprete*), Ludovico di Orlando, madonna Cassandra, Piero Pincharo, Palamides, Pavone és Valentino szakács, frater Bonaventura, Simone szabó, Giorgio di Priuli stb. De az sem kizárt, hogy Pincharo és Donato megosztotta a személyzet 1494-es kifizetésének nyilvántartását. Ezen a számlán bukkan fel 1495. febr. 17-ei dátummal Hippolit embereinek Ferrarából való visszaérkezése, s az ezzel kapcsolatos költségek.

¹⁴¹³ Azért csak szerencsés esetben, mert nem mindenütt látszódnak a dátumok és/vagy hivatkozások, de utóbbiak, ha látszanak is, a többi kötethez hasonlóan a naplókötetben is egy lapszám egy oldalparra vonatkozik. Az AdP 706, 118r-n feltüntetett 100 fl-os tétel esetében, amelynél Pincharo az AdP 705-ös 78. lapjára mutat, ha kikeressük a hivatkozott lappárt, két találatot is kapunk. Az egyik Cantelmo püspök kiadása, a másikat Niccolò sáfár kapta Donato kormányzótól a Budán végzendő vásárlásokra, AdP 705, 25v-26r (78). A kiadási kötet megmarat szövege alapján („per le spexe che se ano a fare a Buda con monsignore”) a második lehet a jó megoldás a naplókötetből.

¹⁴¹⁴ AdP 706, 120 r-n két tétel végösszege látható (175 és 3300), utóbbinál az is olvasható, hogy „carte 85”. Az AdP 705, 32v (85) lapján szerepel egy szintén 3300 fl-os tétel, amely szerint 1495. júl. 3-án a Bakóctól kapott pozsonyi dézsmából származó pénzt, kétezret aranyban, 1300-at érmében átadtak Lardi kincstartónak. Megerősíti az a tény is, hogy a naplóban a 130. lapra hivatkozik, s UV lámpa alatt az AdP 706, 120r-n valóban látszik a felső sarokban a 130 szám.

¹⁴¹⁵ AdP 706, 122v-n júl. 2-án Nagy Baláznál a másoló azt írta „a Nag Balas che stacò lo vestire” MTA Ms. 4998.9. 294). A naplókötet megfelelő tételénél: „A Nag Balas che sta con lo vescovo de Agria e sui compagni che foro mandati per compagnia in fino a fuori del bosco di Sancto fiorini doi per fare collatione” AdP 705, 32v (85). (Nem mindegy, hogy elszakította a ruhát, vagy az egri püspökkel volt.) A naplókötet lapszéli hivatkozása is megerősíti az egyezést (133-ra mutat, amit ha 123-nak veszünk az eltérés miatt, akkor megegyezik a lappár baloldalával).

¹⁴¹⁶ „nel libro suo” AdP 706, 26r.

¹⁴¹⁷ A ránk maradt, Pincharo által Donato (néha *Donà*) fehér könyvének (*libro bianco*) hívott AdP 705-n kívül más időszakra vonatkozó füzetet is vezetett a kormányzó: „la vachetta dela pichola spesa” AdP 706, 13r.

¹⁴¹⁸ AdP 706, 37v, 42r.

¹⁴¹⁹ Eredetije: AdP 705 *Giornale* (21x30cm, 90 fölió). Kézírtas másolat: MTA Ms. 4998.10. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8618. Vest. 393, 2178. Régi modenai jelzete: Reg. 24. A jövedelmi rész kiadása: Kuffart, *Giornale* 140–149.

már így sem, mert eredetileg is nagyon halvány volt az írás. A kötet eredeti oldalszámait a jobb felső sarokba kerültek, 2-től kezdődnek, de a bevételi részt követő üres oldalaknál 12 után 43-mal folytatódik, noha kitépett vagy kivágott lapok helye nem fedezhető fel. Talán eleve úgy kötötték össze, hogy más sorrendben számozott oldalakat fűztek egymáshoz. Az *Exitus* rész az eredeti lapszám szerinti 73. lapon kezdődik. A levéltári föliózás a bal alsó sarokban halad.¹⁴²⁰ A folyószöveget Donato Aretino írta, a lapszéli hivatkozásokat Pincharo készítette. Pincharo sűrűbb utalásai Donato kormányzó 1495-ös kiadási összesítő lapjaira mutatnak (AdP 706), a más tintával, ritkábban írt bejegyzései egyértelműen az AdP 703 kötet lapszámait idézik. Pincharo az esztergomi kötetben a naplókötetre Donato fehér könyveként (*libro bianco*) utalt.

A könyv két részre osztható, a bevételeket az első oldalak rögzítették,¹⁴²¹ a kiadások tizenöt lap kihagyás után kezdődnek, ugyanarra az időszakra (1495. május 1 – augusztus 11) vonatkozóan.¹⁴²² A kötet műfaja értelmében Donato a tételeket nem választotta szét fajtájuk szerint, hanem mindent folyamatosan, időrendben rögzített. A bevételek és a kiadások ugyanakkor összehasonlíthatóak, mivel a kormányzó alkalmazta azt az elvet, hogy a kincstárba helyezett javakat kiadásként rögzítse. Pl. Bakóc a pozsonyi dézsma után július 1-jén 3600 fl-ot fizetett,¹⁴²³ amelyből júli 3-án 3300-at adtak át Lardinak, a kincstartónak.¹⁴²⁴ Az utolsó négy tétel mindkét résznél ugyanazoknak az alkalmazottaknak a kifizetésére vonatkozott. Donato a könyvelés helyét nem jelölte meg, de valószínű, hogy többségében Budán keletkeztek a költségek, melyeket Pincharo utólag, talán Esztergomban átírt Donato kiadási kötetébe (AdP 706). Pincharo a jövedelmi tételeknél is folyamatosan vezetett hivatkozásokat, ami alátámasztja, hogy ebben az időszakban létezett egy jövedelmi összesítő főkönyv is.

A kötet nagyon adatgazdag, de itt csak néhány, fontosabbnak vélt eseményt szeretnék ebből kiemelni: Ragúzai István 5 fl-ot kapott május 12-én, hogy az érsek budai házában előkészítse a szobákat Hippolit érkezésére. Másnap Palásti Gergely prokurátornak 3 fl-ot

¹⁴²⁰ Az eredeti lapszámot zárójelben tüntettem fel.

¹⁴²¹ AdP 705, 1r-5r (2-6), a szöveg kiadása: Kuffart, *Giornale* 140–149. A jövedelmi tételek közt főként az ilyenkor esedékes adókat (a falvak Szent György-napi cenzusa, a plébánosok zsinati cenzusa), valamint pizétum és dézsma jövedelmek szerepelnek. Tadeo di Lardi a kincstárból kiutalt néhány összege is ide került, amelyet katonák vagy szolgák kifizetésére fordítottak.

¹⁴²² AdP 705, 21r-37v (73-90), ez a rész különösen adatgazdag, részleteit – a teljesség igénye nélkül – a III.5. fejezetben dolgoztam fel.

¹⁴²³ AdP 705, 3r (4), Kuffart, *Giornale* 146.

¹⁴²⁴ AdP 705, 32v (85).

adtak, mert Budára ment októvára,¹⁴²⁵ Horvát Gergely huszárt bizonyos gyilkosok ellen küldték, akik a szántói erdő melletti útnál tanyáztak.¹⁴²⁶ Május 15-én a bulcsúi birkák nyírására Antal deák egy ollót vett 40 dénárért, másnap azoknak a bárkásoknak adtak 16 dénárt, akik Hippolitot a Dunán szállították. Talán ekkor utazott el vadászni Budáról Szántóra, ahová május 17-én a firenzei Felice vitt utána felszerelést.¹⁴²⁷ Ugyanekkor a király bolondjának (*buffone*) az érsek öt aranyforintot adott.¹⁴²⁸ Május 22-én hírül vitték Budára Hippolit elindulását (Szántóról) és a bárkások elkezdték szállítani a holmiját.¹⁴²⁹ Május 26-án, az érsek házán javításokat végeztek, míg ő fürdőbe járt, ahol egy szegény asszonynak alamizsnát is adott. Másnap az egri és a veszprémi püspök egy-egy hordó bort küldött Hippolitnak, Cantelmo püspök pedig a váci püspök trombitásai közt osztott szét 8 fl-ot,¹⁴³⁰ sőt a király trombitásai is az érsek házához jöttek zenélni.¹⁴³¹ Később, június 16-án 4 fl-ot adtak Corvin János herceg budai házának¹⁴³² provizorának, ahol Hippolit megfordult.¹⁴³³ Június 20-án a szentgyörgyi prépost (Atyai Miklós)¹⁴³⁴ és Ambrus deák a tatai várnagy emberei ügyében, 21-én Antal deák és társai a nyitrai püspök emberei ellen szállt ki peres ügyekben intézkedni.¹⁴³⁵ Az 1495-ös harcokban a fehér lovát elvesztő Nagy Zsigmond zsoldosnak 20 dénár kárpótlást adtak.¹⁴³⁶ Közben Hippolit visszament Szántóra, ahol július 1-jén előkészültek Bakóc és kísérete méltó fogadására, akit ebédre vendégül láttak.¹⁴³⁷ Bakóc mellé

¹⁴²⁵ „A Gregorio Palasti fiorini tre contanti per le spese per andare a Buda ale ottave procuratore di monsignor” AdP 705, 23r (75). Budán május 8-ra hirdettek országgyűlést, vö. Neumann, Királyi hatalom és országgyűlés 49.

¹⁴²⁶ „A Pietro Orvat fiorino uno e denari cinquanta per andare a Santo contro certi assassini che erano nel bosco di Santo ala strada” AdP 705, 23r (75).

¹⁴²⁷ AdP 705, 23v-24r (76).

¹⁴²⁸ A bolondot Barkónak hívták, I. Főgel, II. Ulászló 72.

¹⁴²⁹ AdP 705, 25v (78), Niccolò sáfár ekkor kapott 100 fl-ot előre, a leendő költségekre, Bernardo sáfár pedig másnap 50 fl-ot az esztergomi költségekre, Hippolit távollétében, AdP 705, 26r (78).

¹⁴³⁰ AdP 705, 27r (79), nagy ünnepség lehetett, mert jún. 2-án levelet küldtek az esztergomi várnagynak, hogy küldjön még bort, AdP 705, 28r (80).

¹⁴³¹ „A li trombetto de lo re che vennero a sonare a casa di monsignor reverendissimo fiorini sedici d’oro in oro” AdP 705, 27v (80). A következő tétel szerint egy dobos is jött velük.

¹⁴³² A „szerecsen nagy ház”, később Corvin János után a „herceg háza”-ként ismert épületről részletesen: Végh, Buda helyrajza 227–231.

¹⁴³³ „Al provisore di la casa del duca dove stete monsignor reverendissimo fra per nettare la casa et per sua bona mano fiorini quatro” AdP 705, 30v (83).

¹⁴³⁴ Kollányi, Kanonokok 118.

¹⁴³⁵ Mindkét kiszállásnál 1 fl költségdíjat kaptak Donato kormányzótól, AdP 705, 31r (83). Szintén 1 fl-ot adtak Nagy Lőrinc feleségének, aki férje felmentő ítéletét ment kiváltani Budára: „A la moglie di Nagy Lorenzo fiorino uno al suo marito a Buda per redimere certe lettere absolutorie” *ibid.* A tatai várnagy ügyében júl. 4-én Lábatlanra szállt ki Ambrus deák Atyai Miklóssal, AdP 705, 32v (85).

¹⁴³⁶ *Ibid.*

¹⁴³⁷ AdP 705, 32r (84), Petro Tascandi erre 2 fl-ot kapott, hogy siessen Szántóra és tegye meg az előkészületeket. Ugyanekkor töröket és pajzsot is készítették Hippolitnak.

Nagy Balázst küldték, hogy kísérje Szántó erdejéig.¹⁴³⁸ Bakóc minden bizonnyal ekkor adta át a pozsonyi dézsma után járó 3600 fl-ot. Perotto Vesach július 2-n egy lovat ajándékozott Hippolitnak.¹⁴³⁹ Július 5-én Pélei Péter, az érseki sereg egyik tagja, 22 fl kárpótlást kapott, miután összetűzésbe keveredett az érsek többi fegyveresével. Ugyanaznap el is bocsátották Micki Lászlóval együtt.¹⁴⁴⁰ Giorgio di Priuli prókátor örökösének, Giovanni da Trevisónak Donato 27,5 fl-ot térített meg, az 1494-ben a prókátor által a várnak vásárolt két hordó bor ára volt.¹⁴⁴¹ Július 7-én fizették ki a három alvárnagyot, valamint ekkor küldtek nyolcszáz kaszát Újfalura és Martosra kaszáltatás céljából.¹⁴⁴² Két nappal később Pietro Tascandit Drégelyre küldte, hogy rendet tegyen ott az érsek érkezését előkészítendő,¹⁴⁴³ július 18-án Fekete Benedek már Drégelyre szállított dinnyét az érseknek.¹⁴⁴⁴ Tenka Tamástól vettek két hizlalt ökröt és malváziát.¹⁴⁴⁵ Az ökröket levágatták és több részletben megfőzték.¹⁴⁴⁶ Ragione Bontempivel július 23-án számoltak el több vásárlási tételt is, közte a templomkapu fölötti festés befejezésére szánt alapanyagokat, húsz kékszínű takarót, két kristályserleget, 18 kardot és tórt, a templom számára 12 fehér gyertyát stb.¹⁴⁴⁷ Ekkor mehetett vissza Hippolit Budára.¹⁴⁴⁸

II. 3. 3. 4. Tommaso Amadeo számadásai

Noha Donato Aretino csak 1496 nyarán utazott el Ferrarába, már korábban leválthatták tisztségéről s helyére Tommaso Amadeo¹⁴⁴⁹ került. Az új ferrarai vikárius Esztergomba érkezésének pontos ideje nem ismert, ahogy alkalmazásba vételének feltételei sem. 1495. október 5-én már az ő nevében nyitották meg a számadásokat. Első jelentése október 20-án kelt,¹⁴⁵⁰ s Bakóc mellett egészen 1510. október 25-ig megmaradt hivatalában.¹⁴⁵¹ Ragúzai

¹⁴³⁸ AdP 705, 32v (85), ez lehetett az a térség, ahonnan nem sokkal azelőtt elűzték az útonállókat. Bakóc egyébként Szántóról Visegrádra távozhatott, mert jún. 6-án oda küldték Pápai Tamás érseki szolgát Hippolit Bakócnak és Bocskai Péternek írt leveleivel, AdP 705, 33r (85).

¹⁴³⁹ AdP 705, 32v (85), Perotto szolgájának, aki a lovat átadta, 1 fl jutalmat adtak.

¹⁴⁴⁰ AdP 705, 33r (85).

¹⁴⁴¹ Ibid.

¹⁴⁴² AdP 705, 33v (86), a három alvárnagy július hónapra együtt 92,5 fl-ot kapott.

¹⁴⁴³ Ibid.

¹⁴⁴⁴ AdP 705, 34r (86).

¹⁴⁴⁵ Malváziai bort a király is előszeretettel fogyasztott, vö. Soltész, Királyi számadások 76.

¹⁴⁴⁶ Az ökrök 43,75, a bor 9,14 fl-ba került. AdP 705, 34v (87).

¹⁴⁴⁷ AdP 705, 35r-v (87-88).

¹⁴⁴⁸ Két hordó bort vettek Bontempitől az alkalomra (ibid).

¹⁴⁴⁹ Személyéről bővebben: Királyné, Amadei.

¹⁴⁵⁰ AU b. 3/16,1, Vest. 436 (1495. okt. 20). Kiadása: Királyné, Amadei 162.

¹⁴⁵¹ C. Tóth, Főpapi archontológia 28, 30. Amadeo 1498-ban arról tett jelentést Ferrarába, hogy Bakóc igényt tart jogászai szolgálataira egy igen fontos perben, amelyben az egyik, Szapolyai által elfoglalt érseki birtok, Riblénny (a levél szerint Nyitra vármegye része, az 1494-es dika jegyzékben viszont Trencsén vármegyéhez sorolták,

István Amadeo kormányzó alatt, valószínűleg 1496 elejétől¹⁴⁵² provizorrá léphetett elő, mert a számadások ezzel a címmel, *vice* előtag nélkül emlegetik.

Amadeo idejéből két főkönyvnek tekinthető összefoglaló kötet és egy naplókötet maradt ránk. Az első kettő azonos időszakot fed le (1495. október 5 – 1497. október közepe) jövedelmi és kiadási kötete, amelyek mellett létezett egy, mára elveszett, kronologikusan vezetett naplókötet, valamint Jakab sáfár elszámolása, amelyből az adatokat tárgyi számlák szerint rendezték. Az érsekség Bakócnak való átadását megelőző hónapokról pedig egy naplókötet maradt ránk az 1497. október 21 – 1498. április 2-ig tartó időszokról. Tehát a kettős könyvelés gyakorlata, ha más formában is, Pincharo után is működött.

II. 3. 3. 4. 1. Jövedelmi kötet (1495–1497)¹⁴⁵³

Az igencsak megrongálódott kötet eredeti borítóját eltávolították, helyére újat kapott. Lapjait is megerősítették, a sok helyen leszakadt részeket japán papírral pótolták. A lapok feltehetően ázás miatt mindenhol nagyon gyűrődtek, amely a szárítást követően egészen megkeményedett, így a szemből készített fotók sok esetben nem adják vissza kellő pontossággal a szöveg egészét. Eredeti lapszámozása a rektók jobb felső sarkában, a levéltári fóliózás a bal alsókban követhető. A kötet írásakor többféle, eltérő minőségű tintát használhattak, mert az írás néhol tételenként más színű: egyik kifakult, míg a másik jól olvasható. A számadás kitöltését megelőzően, megkülönböztető jelleggel, gótikus minuszkulákkal kiírták a számlacímeket, valamint ugyanígy a bevezetőszöveget is, amely szerint a könyv Tommado Amadeo vikárius megbízásából készült.¹⁴⁵⁴ Pincharo a könyvvizsgálatkor a bevezetőszöveg alá jegyezte le az átvételt és a kötet eredményeinek jóváhagyását.¹⁴⁵⁵ A számlák írásképe és a rovatok elrendezése ugyan hasonlít a Donato Aretino köteteiben (AdP 703, 705, 706) látottakhoz, azonban több dolog is kizárja az ő szerzőségét. Ellene szól, hogy folyamatosan, szinte minden tételnél hivatkozik egy bizonyos

ahogy azt a szakirodalom is teszi pl. Maksay, Birtokviszonyok II. 807) visszaszerzése forog kockán, vö. Királyné, Amadei 168. A foglalás 1494–95 körül történhetett – talán a nádor és Corvin János háborúskodása részeként, vö. Neumann, A gróf és a herceg –, mivel Riblénny nem szerepel az adózó falvak közt az AdP 707-es kötetben.

¹⁴⁵² Vö. AdP 708, 51r-52r.

¹⁴⁵³ Eredetije AdP 707 *Libro di entrata* (30x42cm 97 fólió), kéziratos erről a kötetéről már nem készült. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8619. Vest. 825. Régi modenai jelzete: Reg. 26.

¹⁴⁵⁴ „In nomine Domini Amen. Questo libro le scriverà tute le intrate occurrente chiamato Entrata sì ordinaria como extraordinaria delo arcivescovato de Strigonia per lo tempo de messer Thomaso Amadio ferrarese doctore canoista et al presetne vicario et governatore de dicto arcivescovato. Incomenzando a dì 5 de octobri 1495 et seguendo [sd...e] dicte entrate occurrente de zorno in zorno como apparerà ali loci soi particolarmente et serà de carte 150.” AdP 707, 1r. Feltűnő, hogy az érseket egyáltalán nem említették.

¹⁴⁵⁵ Ibid. A szöveg sajnos rendkívül töredékes.

naplókötetre, amely azonban nem maradt fenn. Stílusa inkább objektív, a bizalmas hangnem elmarad. Donato név szerint való említésénél sem jelenik meg az egyes szám első személy, ráadásul rögzítette elutazását is 1496 nyarán.¹⁴⁵⁶ A szerző gyakran keveri az olasz és a latin nyelvet, többnyire olaszul kezdődnek mondatai, de latinul fejeződnek be, vagy latin kifejezéseket, latinul ragozott alakokat kever az olasz szövegbe. Ezek alapján Tommaso Amadeo latinul valamilyen fokon tudó írnoka lehetett a szerző, aki azonban korábban szert tehetett némi gyakorlatra az adminisztrációban.

A kötet többségében tematikusan rendezett számlákon az érsekség jövedelmeit rögzítette, amelynek során forrásként használt és folyamatosan, lapszám szerint hivatkozott egy naplókötetet (*zornale*). Emiatt a ferrarai fogalmak szerint alapfokú főkönyvnek tekinthető. Kevés esetben a tartozik/követel forma alkalmazásának is van nyoma, de a szerző láthatóan nem erre az elvre építette a regisztrációt, inkább Pincharo tárgysoros számlarészeihez hasonlít. A naplókötet-főkönyv párosítása miatt a kettős könyvelés egyik fontos elve, a visszaellenőrizhetőség azonban teljesült.

A negyven számlaegységből tizenegy a cím után üresen maradt.¹⁴⁵⁷ A többi számla eredményét a kézírás alapján Pincharo adta össze. 1496. április 23-án zsinatot tartottak, amikor a plébánosoktól és főpapoktól cenzust szedtek, melyből 426 fl folyt be.¹⁴⁵⁸ Az 1496 és 1497-es Szent György és Szent Mihály-napi földbért folyamatosan, egymás után vezette, amelyeket Pincharo a lapok alján összesített.¹⁴⁵⁹ A pilisi apát 1496-ban két alkalommal összesen 123,92 fl-ot szolgáltatott be.¹⁴⁶⁰ Szent András napjára 36,89 fl érkezett,¹⁴⁶¹ Karácsonyra 17 fl 5 d,¹⁴⁶² Farsangra 9,95 fl.¹⁴⁶³ A szebeni pizétumot 1496. április 16-án Tenka Tamásnak,¹⁴⁶⁴ 1497. június 20-tól Proll Miklós szebeni pizetáriusnak adták bérbe 300

¹⁴⁵⁶ AdP 706, 63v (64).

¹⁴⁵⁷ A régebbi befizetések elmaradt részletei (2r), Mindenszentek-napi census (23r), Szent Márton-napi census (25r), ebédváltság (37r), a nagyobb tizedek (58r), Újfalú vámja (62r), „entrate dele decime cristianitatis et aratrum” (73r), a dunai malmok jövedelme (79r), Nógrád, Gömör és Torna nagytizede (81r), Nyitra, Komárom, Zólyom, Liptó, Turóc és Árva nagytizede (83r) és a nagybányai pizétum (86r).

¹⁴⁵⁸ AdP 707, 6r-v (6-7), legtöbbet, 80 fl-ot a brassói dékán fizette, de valamiért egy 40 fl-os nyitrai dézsaösszeg is idekerült.

¹⁴⁵⁹ Szent György-napi: 1496: AdP 707, 11r–12v (11–13), 1497: AdP 707, 12v–14r (13–14), sajnos végösszesítés nem készült, a lapok alja pedig a legtöbb helyen leszakadt vagy kifakult. Szent Mihály-napi: 1495: AdP 707, 17r (17), ebből összesen 22,47 fl-ot rögzítettek. 1496: AdP 707, 17r–18v (17–19), csak két lapalji összesítés látható (266,56 és 41,46 fl); 1497: AdP 707, 18v–19r (19), okt. 13-ig 27, 87 fl érkezett be.

¹⁴⁶⁰ AdP 707, 27r (27), 68 fl lett volna mindkét esetben az elvárt évi átalányösszeg, de nem tudta teljesíteni.

¹⁴⁶¹ AdP 707, 28r (28) Verebély Tild és Aha 1496. dec. 13-án fizetett.

¹⁴⁶² AdP 707, 30r (30), Szalka 15,6, Szerdahely 1,45 fl-ot rótt le az 1496-os évre.

¹⁴⁶³ AdP 707, 32r (32), Vága 1496–97-ben 3, illetve 3,65 fl-ot, Szerdahely 1497-re 3,3 fl-ot fizetett.

¹⁴⁶⁴ AdP 707, 33v–34r, baloldalon a bérlemény rögzítése, jobboldalon a teljesítés: 300 fl-ból 18, illetve 27 fl-ot fizetett be 1496 folyamán. A bevételből 200 fl a provizor bére lett volna.

fl-ért.¹⁴⁶⁵ 1496 novemberében a királynénak 300 fl-ot engedtek át a különböző dézsmákból,¹⁴⁶⁶ szemközt a tőle származó 1300 kocka só szétosztását részletezték.¹⁴⁶⁷ A kisebb tizedek közül néhány bérletét kétoldalú számlára vetítette ki az írrok.¹⁴⁶⁸ A körmöci pizétumot 1495-ben Mátyás pizetárus, 1496-tól Pintér András pizetárus szolgáltatta be.¹⁴⁶⁹ Az állatbőr eladásból 7 fl származott.¹⁴⁷⁰ A korábbi kötetekben nem bukkant föl a természetben, tállal (*scutella*) mért halak beszolgáltatása, amely különbözött a vizák után járó jövedelemtől. Ez a számla egyetlenként 1498. március 15-ig tartalmaz bejegyzéseket, s az összegeket nem vetítették ki.¹⁴⁷¹ A korábbiaktól elérően a vizát is természetben számolták el.¹⁴⁷² 1496-tól Sarló mellett Farnad is megváltotta a szénakaszálást évi 6 fl-al.¹⁴⁷³ A Rozsnyóról származó, 1496. május 17-én beszolgáltatott 24 márka 12 pizétum ezüstöt Donato Aretino 1496. augusztus 15-én Ferrarában vitte Hippolitnak.¹⁴⁷⁴ A város Szent György-napi cenzusként leadott ezüstjét 1497. július 17-én 129,36 fl-ért eladták.¹⁴⁷⁵ 1495. december 6-én Lél nemesi székéről 10,5 fl hadakozási pénzt fizettek,¹⁴⁷⁶ a nemesek tizedénél Vajka, Lél szerepel, de Lél esetében visszamutattak a hadakozási pénz oldalára.¹⁴⁷⁷ A körmöci gabonamalom bérlete után 1496. március 1-jén 300 fl érkezett. 1497. május 15-én csak 200 azzal a megjegyzéssel, hogy a fennmaradó száz forintot a malom javítására fordítják.¹⁴⁷⁸ A három Vadkert borkilencedének számláján előbb 1495. november 24-én küldtek összesen 24,78 fl-ot, majd 1497 elején három részben 45,4 fl-ot, feltehetően az 1496-os évre vonatkozóan.¹⁴⁷⁹ Egyes falvak pénzzel váltották meg a gabonatizedet¹⁴⁸⁰ és az ajándékot.¹⁴⁸¹

¹⁴⁶⁵ AdP 707, 34v (35), ennek fele Ragúzai István provizor fizetését képezte volna, de a teljesítésről nincs adat.

¹⁴⁶⁶ AdP 707, 37v (38), sajnos a bejegyzés kifakult, a pontos tételek nem jól látszanak, az egyik talán Sempte. A következő lappár azonban a kötet 38. oldalára mutat vissza, tehát az ottani dézsmák jövedelmét adhatták át.

¹⁴⁶⁷ AdP 707, 38r (38), megtévesztő módon a zsinati cenzus címe alá került a számla. A sóból Martosra 500-at, Muzslára 300-at küldtek, 500 kocka pedig Mátyás kulcsárnál maradt a vár szükségleteire.

¹⁴⁶⁸ AdP 707, 39v-41r (40-41), Bencio orvos Szőlős, Csejkő, Verebély és Ludány dézsmáját bérelte, amelyekért összesen 251 fl-ot fizetett, Paulizától Ludány után 80 fl származott. Kuralt Sárkány (talán Sárkány Ambrus) vette bérebe, s 12 fl-ot fizetett, Gosztonyi András prépost Újfalú és még egy település után 68 fl-ot adott, Cseh Györgynek Zseliz, Bény, Püspöki és Velkenye után 145 fl-ot kellett fizetnie. Mindezeket Beatrixnak engedték át.

¹⁴⁶⁹ AdP 707, 42r-v (42-43), 1495-ben 331,03 fl-ot jövedelmezett, amelyből a királynénak, illetve Perotto Vesachnak 162 fl-ot adtak, a többi részlet nem kivehető. 1496-ban kb. 1040 fl, 1497-ben 709 fl érkezett.

¹⁴⁷⁰ AdP 707, 48r (48).

¹⁴⁷¹ AdP 707, 51r-55r, Gúta, Naszvad, Nándor és Szakállas helységekből általában 1-5 fl értékű hal érkezett. Naszvadról pl. Polgár Ágoston és Polgár Márton esküdtek öt tál csukát hoztak, ami 5 fl-ot ért.

¹⁴⁷² AdP 707, 72r, 1495 decemberében 41 db-ot, 1496 decemberében csupán négy db-ot hoztak Gútáról és Naszvadról. Ezekből az érseki udvar, a királyné és a káptalan is részesült.

¹⁴⁷³ AdP 707, 57r, Sarló továbbra is 12 fl-ot fizetett. Itt összesen 24 fl jövedelmet könyveltek el.

¹⁴⁷⁴ AdP 707, 63v, nov. 26-án érkezett további 21 márka ezüst Rozsnyóról.

¹⁴⁷⁵ AdP 707, 63v-64r (64).

¹⁴⁷⁶ AdP 707, 66r (66)

¹⁴⁷⁷ AdP 707, 74r, Vajka 44,8 fl-ot fizetett 1495. dec. 6-án.

¹⁴⁷⁸ AdP 707, 68r (68), itt jegyzem meg, hogy 1494. nov. 25-ről fennmaradt Donato Aretino levele a körmöci malom egy évre szóló kiadásáról: DF 250040. Akkor még 200 fl volt a bérleti díj.

¹⁴⁷⁹ AdP 707, 70r (70).

Tenka Tamás nagybányai pizetáriusnál ismét két oldalra vetítette a számlát az írrok, baloldalra a tartozását az udvar felé, a teljesítés azonban üresen maradt.¹⁴⁸² A különféle személyektől kapott pénzek és dolgok listáján a gazdaság vezetőitől kiutalt, illetve Bakóctól kapott összegek szerepelnek, amelyeket meghatározott célra fordítottak.¹⁴⁸³ A kötet végén az 1497-ben bérbe adott kisebb tizedek állnak,¹⁴⁸⁴ majd néhány oldal kiszakadt, mert az utolsó bejegyzés egyértelműen egy elveszett szemközti oldalra mutatott a kisebb rozsnýói urbura-jövedelmek teljesítésénél.¹⁴⁸⁵

II. 3. 3. 4. 2. Kiadási kötet (1495–1497)¹⁴⁸⁶

Az AdP 707-es kötet párjának tekinthető kiadási számadás fizikai állapota igencsak hasonló az előbbihez, ami a borító hiányát, a lapok szakadt és gyűrött voltát illeti. Talán annyi különbség van, hogy míg az előbbinél az oldalak alsó, itt inkább a felső részük szakadozott le és a kifakult részek a gombafoltok miatt még UV alatt is nehezen olvashatóak. Az oldalszámok épp ezért csak igen ritkán bukkannak fel a jobb felső sarokban.¹⁴⁸⁷ Amadeo írnoke ezúttal is előre megcímezte a számlákat, amelyeket kitöltéskor sok esetben folyóírással kiegészített. Tommaso Amadeo nevében nyitották meg a kötetet, a bevezetőszöveget a címsorokhoz hasonló díszes gót betűvel írták.¹⁴⁸⁸ Legalább két kéz vezette a számlákat, valamint Pincharóé is feltűnik, amikor lapok alján összesítette a tételeket és a számadást átvette: írásképe alapján ő írhatta az erről szóló bejegyzést.¹⁴⁸⁹ Maga Tommaso Amadeo az

¹⁴⁸⁰ AdP 707, 75r-v (75-76) a második oldal végösszege 191,33, az első oldal talán 144 fl.

¹⁴⁸¹ AdP 707, 77r (77) talán 15 fl körül lehet az ebből származó bevétel (gombásodás miatt nem látszik).

¹⁴⁸² AdP 707, 85-86r (86), az írrok pizetum vagy *urbura* jövedelemként nevezte meg a számlát. Tenka a baloldal szerint húsz db bőr után 15 fl-al, s még egyebekkel is adós maradt, amelyek már nem látszódnak.

¹⁴⁸³ AdP 707, 90r-91r (90-91), 1495-ben Donato Aretinótól és Pincharótól, 1496 folyamán főként Bakóctól érkeznek pénzösszegek, valamint alapanyagok, egyszer húsz db féldisznó. Donato fára, Pincharo a várórségre adott pénzt, illetve Palásti Gergelynek előbb 15, maj még 25 fl-ot, aki az országgyűlésre ment 1495 októberében, 27-én Ragúzai Istvánnak 12-t, aki a királyhoz ment stb.

¹⁴⁸⁴ AdP 707, 96v, négy bérlőt rögzítettek, Gosztonyi András (öt helységet tartozékaival 198 fl-ért), Perotto Vesach (Szőlős 100 fl), Esztergomi Ambrus deák (Zselíz 45, Bény 60 fl) és Altobello borbély (Kural 12 fl).

¹⁴⁸⁵ AdP 707, 97r (107), ahogy a két szám eltérése is mutatja, kb. tíz lap elveszett. A bejegyzés 1497. ápr. 27-én, a rozsnýói urbura jogcímén befizetett 3 fl-ot rögzítette.

¹⁴⁸⁶ Eredeti: AdP 708 *Spese ordinarie et straordinarie* (20x30cm, 187 fólió), kéziratos másolat nem készült róla. Mikrofilm: MNL Reprográfiai Osztály nr. 8619. Vest. 826. Régi modenai jelzete: Reg. 27.

¹⁴⁸⁷ A hivatkozások alkalmával a rektók bal alsó sarkán elhelyezett fóliószámozást veszem figyelembe, de ahol egyértelmű, ott zárójelben megadom az eredeti lapszámot.

¹⁴⁸⁸ „In nomine Domini amen. In [questo libro si] scriverà tute le spexe occur[rente...] spexa si ordinarie como extraordinarie [...] arcevescoato de Strigonia per lo [...] Thomaso Amadio ferrarese [doctore cano]nista et al presente [...] de dicto arcivescoato [...] de octobre 1495 [...] se occurente de zorno [in zorno ...]rerà a li loci soi par [...] de carte signate 188” AdP 708, 1r.

¹⁴⁸⁹ „Questo libro mi è stato assegnato per man de messer Thomaso de Amadio questo [di] 1498 in Strigonia et [in presenza] di messer Donato et colle messer Thomaso aferma ditto libro essere statto composi et scritto di suo volonta et saputa nel qualle si gi comenza la spesa lui ha fatto in Strigonio el qualle si ha [a videre] et calcularlo [et chiarire] le partide.” AdP 708, 1r.

egyik utolsó számla végén igazolta a számadások átadását.¹⁴⁹⁰ A kötet tételei, bevételi párjához hasonlóan, folyamatosan hivatkoznak egy naplókötet oldalaira, így ezt a számadást is éppúgy tekinthetjük egy, csak tárgyi számlákat rögzítő főkönyvnek.

Pincharo szokásához hasonlóan a konyhai költségekkel indul a számlasor. A legtöbb vásárlást egy Jakab nevű sáfár intézte, mellette Niccolò és Sigismondo, valamint a régi kamarai segéd Ruzinante bukkan fel.¹⁴⁹¹ Külön számlára vezették a sáfároknak átadott nagyobb, 10-30 fl közötti összegeket, amelyeket a vár különféle szükségleteire fordítottak.¹⁴⁹² Az élőállat vásárlásokat a sáfárokon kívül Benedek, a drégelyi alvárnagy, de főként Lőrinc, a mészáros intézte,¹⁴⁹³ ahogy a szalonna-, zsír- és olajvételt is.¹⁴⁹⁴ Fűszerekre és cukrokra két év alatt 47,76 fl-ot költöttek, s az 1494-től Beatrixnak szolgáló Palamides fűszeres mestert itt megint a vár szolgálatában lévőként említik.¹⁴⁹⁵ Sót összesen három alkalommal vettek, azt is egész kis mennyiségben.¹⁴⁹⁶ A korábbi kiadási kötetekben nem szerepelt külön számlán a téli tüzelő, itt azonban két tél beszerzéseit is részletezték.¹⁴⁹⁷ Templomi költségek alatt a különféle ünnepekre vásárolt gyertyákat rögzítették.¹⁴⁹⁸ Két hosszabb részt foglal el a futárok és küldöncök számlája.¹⁴⁹⁹ Külön kezelték a várba való élelemszállítás költségeit, amely alatt

¹⁴⁹⁰ „Iste est unus de libris praesentatis per me Thomam gubernatorem Strigoniensem quem presentavi reverendo domino Donato Aretino et domino scribano die 2 Iunii 1498.” AdP 708, 173v.

¹⁴⁹¹ „Spese di cose minute per la cucina” AdP 708, 2r–15v, 1495. okt. 23 – 1497. okt. 16-ig folyamatosan rögzítették az apró konyhai kiadásokat. A sáfár tételeinél az írnok legtöbbször csak azt a formulát írta le, hogy a ház számára végzett vásárlások után mennyit számolt el, de konkrét részleteket már nem jegyzett fel. Pincharo minden oldal végén rögzítette az oldal összeredményét, amelyek alapján a fenti időszakban 1200,95 fl-ot fordítottak a várnép élelmezésére. A számlán belül külön alcímként jelenítették meg a kormányzó budai utazása alkalmával (1496. okt. 17–19) Szántón végzett költségeket, AdP 708, 9v.

¹⁴⁹² „Dinari dati alo safar in grosso per le spese di casa e per altri bisogni di casa” AdP 708, 20r, 1495. okt. 28 és 1497. május 5. között összesen 102 fl-ot adtak át ezen a címen Zsigmondnak és Jakabnak, részben német pénzben (krajcár), amelyet régi adósságok törlesztésére és egyéb, nem részletezett kiadásokra fordítottak.

¹⁴⁹³ AdP 708, 24r–25r, 1495. okt. 26 és 1497. szept. 17. között összesen 558,12 fl értékben vettek ökröt és birkát.

¹⁴⁹⁴ AdP 708, 30r, 1496. január 21 és 1497. márc. 23. közt 106,82 fl-t számoltak el ezen a címen.

¹⁴⁹⁵ AdP 708, 38r-v, a számla tételei beszédesebbek az eddigieknél, pl. 1495. dec. 7-én a firenzei Piero Antonio Caldarino 1 fl-ot kapott, hogy édességeket vegyen a káptalan számára, amikor ők az *O Sapientia* kezdetű antifónát éneklék (dec. 17), majd 14-én a sáfár további 2,7 fl-ért mézből készült csemegékkal egészítette ki ezt az ünnepi reggelit (*colazione*). 1497. aug. 1-jén különféle édességeket vettek azoknak a nemeseknek a tiszteletére is, akik a káptalannal való peres ügyben érkeztek. A karácsony előtti hét nap az ún. ó-antifónákat énekeltek, ennek kezdetét különös alkalomként kezelhették, az érsekség rendszeresen adhatott ünnepélyes reggelit, mivel 1489-ben is lekvárral készültek rá, vö. AdP 753, 176v (4482).

¹⁴⁹⁶ AdP 708, 41r Porkoláb György 25 kocka sót vett Kakaton 1495. dec. 23-án, darabját 7 dénárért. 1496. márc. 26-án Jakab sáfár ugyanennyiért vásárolt sót, végül május 6-án, a kakati piacon vettek 110 kocka sót 6,23 fl-ért.

¹⁴⁹⁷ AdP 708, 44r, 1495–1496 téli hónapjaiban összesen 33,95 fl-ot költöttek fára és szénre.

¹⁴⁹⁸ AdP 708, 48r–49r, 1495. okt. 16 és 1497. aug. 16. között 81,83 fl-ot fordítottak erre a célra. Gyertyán kívül pl. 1497. márc. 9-én egy pár, Bécsben vásárolt ampolnát adtak a Szent Adalbert templomnak, 19-én pedig zászlók készítéséhez vettek selymet 4,5 fl-ért.

¹⁴⁹⁹ AdP 708, 51r–58v és 166r–167v, vonatkozó időszak (1495. okt. 23 – 1497. okt. 19) alatt 401,59 fl-ot költöttek el ezen a címen. Ezúttal is nagyon érdekes adatok szerepelnek a számlán, pl. Palásti Gergelyt küldték el Hippolit nevében az 1495 októberében tartott szegedi országgyűlésre – vö. Neumann, Királyi hatalom és országgyűlés 49–50 –, amelyre 12 fl-ot kapott okt. 16-án. Ragúzai István 1496 febr. 12-én kutyákat vitt a királynak, egy lovat pedig Bakócnak az érsek adományaként.

fa és széna is szerepel,¹⁵⁰⁰ noha a szénakaszáltatásnak- és szállítatásnak,¹⁵⁰¹ valamint a szénvásárlásnak saját számlái voltak.¹⁵⁰² A kancelláriai költségek csupán 8,59 fl-ot emésztettek fel.¹⁵⁰³ 1496. április 28-án két hajót kellett vásárolni, hogy el tudják hozatni a pozsonyi bort, amelyet Bakóc adott a várnak.¹⁵⁰⁴ Borvásárlásra 1496. április 27. és 1497. augusztus 13. között volt szükség, összesen 92,75 fl értékben,¹⁵⁰⁵ míg zabra összességében 38,57 fl-ot fordítottak.¹⁵⁰⁶ A rendkívüli költségek vegyes tárgyú kiadásokat takarnak összesen 102,1 fl értékben.¹⁵⁰⁷ A személyzet öltöztetése két év alatt (1495. november 12 – 1497. október 11) összesen 96,67 fl-ot emésztett fel.¹⁵⁰⁸ Alamizsna és kegyes felajánlások címe alatt 112,36 fl-ot könyveltek el.¹⁵⁰⁹ A Hippolit személyére és az ő saját utasításából végzett kiadások számlája sajnos nem rögzítette Ferrarába való visszatérésének idejét, ami 1496 első negyedévére tehető a legvalószínűbben.¹⁵¹⁰ Amadeo idejében összesen 151 fl értékben vettek lovakat.¹⁵¹¹ A ruhatári számla Hippolit távolléte miatt a korábbi évekhez képest feltűnően szerény.¹⁵¹² Az érsek rendelkezése a família tagjai közül Mihály lovas futárnak és Altobello

¹⁵⁰⁰ „Spesa di conducere vitualie al castello” AdP 708, 59r-64r: 1495. okt. 22 és 1497. okt. 17 közt 85,44 fl-ot költöttek. 1496-tól rendszeresen felbukkan Tamás, aki az élelmezésért felelhetett (*Thomaso che divide el pane*).

¹⁵⁰¹ „Spesa per fare falcare il feno e conducere al castello” AdP 708, 69r-71r. 1496. jún. 12 és 1497. január 20 között 23,44 fl-ot fordítottak erre a célra.

¹⁵⁰² AdP 708, 85r-v (84-85), 7,91 fl-ért vásároltak szénát az udvartól távol lévő szolgák állataik számára.

¹⁵⁰³ AdP 708, 66r, 1495. okt. 22 és 1496. aug. 27. közti időszakból rögzítettek kiadásokat, közte papírvásárlást, vörös és zöld viaszt, valamint tinta készítéséhez szükséges alapanyagokat („goma et galla per fare inchiostro”).

¹⁵⁰⁴ AdP 708, 73r, a két hajó ára 29,5 fl volt. Nov. 26-án Rác Mátyás hat mesterember társával 1,25 fl-ot kapott egy másik hajó megjavításáért. Az írnok nyitott még egy hajóvásárlási számlát, de az üresen maradt (125r).

¹⁵⁰⁵ AdP 708, 76r, a borvásárlást többnyire Barnabás kulcsár intézte.

¹⁵⁰⁶ AdP 708, 82r, a számla időkerete: 1495. dec. 21 – 1497. aug. 23.

¹⁵⁰⁷ AdP 708, 88r-92r, időkerete: 1495. okt. 26 és 1497. okt. 11. Közte pl. az országgyűlés útiköltségei, a királynak elküldött szarvas, szállítási- és futárköltiségek, ruhakészíttetés és –mosatás egyaránt szerepelnek.

¹⁵⁰⁸ AdP 708, 98r-102r. Közte egy beszédes bejegyzés arról, hogy Amadeo kormányzót 1497. január 4-én a király Budára hívatta a hadiadó ügyében: „1497. A di 4 zenaio. Item fiorini vinticinque per una fodera de martire comprata in Buda per lo signore governatore chiamato da lo re et al Agria per alimitare la taxa deli soldati”

¹⁵⁰⁹ AdP 708, 106r-v, időkerete: 1495. nov. 5 – 1497. aug. 9. A szokatlanul magas összeget az 1497. jún. 20-án, a budai Szűz Mária plébánosnak kifizetett 99 fl, amely egy kápolna felszentelése után járó, az érsekséget terhelő évi 32 fl-os díj együttes megfizetése volt.

¹⁵¹⁰ „Spesa facta per piaceri di monsignore reverendissimo et denari dati a sua signoria et di sua commissione” AdP 708, 112r. Összesen 477,75 fl kifizetés történt ezen a címen. Kiadásokat 1495 decemberében és 1497. február-márciusban rögzítettek. Előbbi időszakban Hippolit még személyesen magyar földön lehetett, utóbbi esetben úgy tűnik Pandolfo Silvestri útján küldhették Ferrarába, kivéve a 189,5 fl értékű lóvásárlást, amelyet szintén Pandolfo mester végzett. Ezeket a lovakat is kivihette Ferrarába, mert nem szerepelnek a következő, lóvásárlási számlán.

¹⁵¹¹ AdP 708, 117r-v (116-117), többnyire kocsi elé vettek lovat, amelyeknek 4 és 10 fl között mozgott az ára, de kétszer csatamént is vettek 19 és 25 fl-ért. Pandolfo 1497. január 28-án Horvát Janótól 24 fl-ért vett egy vörös pejlovat (*baio*). Ápr. 1-jén két igáslovat is kellett szerezni (22 fl), mert Pandolfo az egyik kocsit három lóval együtt vitte el Itáliába, Amadeónak pedig Budára kellett utaznia a királynál időző nádorhoz: „A di primo aprile. Item fiorini cintidui in dui cavalli per la careta del signore governatore comprati perché Pandolpho menò una careta cum tri cavalli in Italia et lo signor governatore bisognò andare a Buda al conte Stephano che era in persona da lo re, lo quale lui lo chiamò”.

¹⁵¹² AdP 708, 120r: 1495. nov. 3. és 1496. május 20. között 6,43 fl-ot könyveltek el ezen a számlán, amelyen két vasláda, több szappanvásárlás és fütőtest javítási költségek szerepelnek.

borbélynak utaltak ki összesen 5 fl-ot.¹⁵¹³ Az egyik legterjedelmesebb számla az építési és javítási költségeket részletezte és két részben került a kötetbe.¹⁵¹⁴ Az esztergomi vízgépet kutató Deák Antal András erről a számláról idézte perdöntőnek szánt bizonyítékát az esztergomi vízgép meglétére Hippolit idejében.¹⁵¹⁵ Az eredeti kötetet vizsgálva épp ellenkező eredményre jutottam. Deák olvasata szerint Tamás úrnak 1496. július 20-án 25 dénárt fizettek, hogy csináltasson egy *labdát a szökőkút számára* („*A Thomaso signore Anbulario denari venti cinque per fare fare una palla al larco di l’aqua*”). A tétel helyes olvasata ezzel szemben: „*A Thomaso vice stabulario denari vinticinque per fare fare una salla al caro del’aqua*”.¹⁵¹⁶ A *salla* itt *sella*, vagyis nyeregként értelmezhető, de semmi esetre sem *palla*, tehát a vízfordító szekérre kellett Tamás alistállómesternek egy nyeret készíttetnie. Ez egyben arra is rámutat, hogy a vizet szekéren hordatták a várba, tehát a gépezet, ha egyáltalán létezett ekkor, még biztosan nem működött. Ereszcsatorna készítéséről és a víz – nyilván esővíz – elvezetéséről ebben a kötetben egy másik tételt találtam: „*a Gregorio marangone di Kemenze fiorino uno per lo resto del suo intero pagamento de le docte che lui fece per li tetti per conducere l’aqua ala cisterna.*”¹⁵¹⁷

A régi adósságok törlesztésére 215,5 fl-ot fordítottak.¹⁵¹⁸ Az alkalmazottak kifizetéseit feltehetően külön vezették, de itt is elhelyeztek egy ezzel kapcsolatos számlát.¹⁵¹⁹ A borospince és a magtár kiadásaira 30,59 fl-ot áldoztak.¹⁵²⁰ Vásznakra 1495. október 28. és

¹⁵¹³ „Spesa facta de denari dati a famigli et amici di comissione di monsignoer et per conto di salari” AdP 708, 127r. Altobello fizetéseképpen megkapta Kural kisebb tizedét is 1497. okt. 11-én.

¹⁵¹⁴ AdP 708, 131r–140v és 173r-v. 1495. okt. 22. és 1497. okt. 17 között összesen 201,8 fl-ot fordítottak javítási célokra.

¹⁵¹⁵ Vö. Deák, Vízgép 18–19. Deák ugyanitt megkérdőjelezte a Verpéc toronynál működő malom gabonaörlő mivoltát, az általa felsorolt kutatóknak pedig felröpta, hogy nem idéztek forrást a gabonaörlés bizonyítására. A számadásokban több helyen is felbukkan Verpéc, akár a torony, a malom vagy a kemence javíttatása, akár az odarendelt külön alvárnagy, helyőrség, éjjeliőr, illetve pék vonatkozásában. 1489. márc. 1-től évi 4 fl-ért külön verpéci molnárt alkalmaztak Cristofallo személyében, vö. AdP 689, 132v–133r (108). Itt csak egy szövegrész idéznék, amely alapján sejthető, hogy Donato Aretino idejében is úgy tekintettek a verpéci malomra, mint bármely más gabonaörlő malomra, ami az érsekség birtokában volt, s inkább a kenyérsütés és a kenyér elosztásának központjaként működött: „El sopra dicto Demetrio fo posto sopra la cura di Verpez et de li altri molini et la distribuzione del pane et fece dicti officii dal mese di novembre 1494 in fino che lui se partì per andare a Buda dove lui morì che fo del mese di magio 1495” AdP 703, 71v. 1497 őszén a verpéci torony teteje megrongálódott, Lukács verpéci várnagy vezetésével zajlottak a javítások, vö. AdP 709/B, 2v.

¹⁵¹⁶ AdP 708, 135r (134).

¹⁵¹⁷ AdP 705, 21r (73).

¹⁵¹⁸ „Spesa facta di pagamenti di debiti vechi facti per li officiali passati in più cose” AdP 708, 141r, a költségek 1495. nov. 19. és 1497. febr. 17. közt keletkeztek, legmagasabb a Püspöki Gergelynek kifizetett 189,5 fl volt.

¹⁵¹⁹ „Expensa di denari pagati a servitori di monsignore per deputazione et commissione di sua signoria reverendissima” AdP 708, 146r-v. Itt több, Hippolit kezével ellenejgyzett parancslevél teljesítését is rögzítették. 1495. nov. 24. és 1496. okt. 8. között összesen 305,08 fl kifizetést teljesítettek.

¹⁵²⁰ AdP 708, 152r-v, a számla főként gabonacséplés és boroshordó javításokat rögzített.

1497. augusztus 1 között 16,3 fl-ot,¹⁵²¹ fáklyákra 10,52 fl-ot költöttek.¹⁵²² A bevételi kötetből eltérően ebben a számadásban csak három számla maradt üresen.¹⁵²³

A számadás legfontosabb forrásai a párhuzamosan vezetett naplókötet, Jakab sáfár füzeté,¹⁵²⁴ a „kisebb tizedbérletek könyvei”,¹⁵²⁵ a várnagy kézírata,¹⁵²⁶ salláriumkönyv,¹⁵²⁷ Hippolit parancslevelei,¹⁵²⁸ fizetési kötelezvények.¹⁵²⁹

II. 3. 3. 4. 3. Jövedelmi és kiadási kötet (1497–1498)¹⁵³⁰

Két különálló kötet található ebben a levéltári egységben, amelyek szerencsés módon együtt megmaradtak: első a bevételi, második a kiadási részt tartalmazza az érseki udvar Bakócnak való tényleges átadásáig.¹⁵³¹ Noha egy egységként kezelhető, feltehetően eredetileg sem fűzték egybe a kettőt, s annak sincs nyoma, hogy lett volna bármelyiknek saját borítója. A lapok állapota kielégítő, sem ázás, sem gomba nyoma nem látható, azonban a kiadási rész (B) 6r-tól kezdve mélyen barázdált gyűrődés nehezíti az olvasást és a fotóreprodukciót. A füzet rövid megnyitászövegét latinul írták,¹⁵³² amelyben rögzítették, hogy egy könyvbe kerülnek a bevételek és a kiadások az előző, 1497-es évből, az azt követővel folytatva. Egyik füzetben sincsenek számlacímek. A jövedelmeknél 1497. október 21-től 1498. április 2-ig, a kiadásoknál 1497. október 20-tól 1498. április 5-ig tartanak az időrendben haladó napi bejegyzések, azonban mindkét füzet végén van egy-egy június 1-én kelt jegyzék (véltetően kivonat) Bakóc egyenesen Hippolitnak folyósított több ezer forintos összegeiről,¹⁵³³ amely a kiadási füzet esetében félbeszakad.¹⁵³⁴ Az egyik ilyen folyósítás lehetett, amikor Pandolfo

¹⁵²¹ AdP 708, 159r-v. Rozina, János deák, Jakab sáfár végeztek vásárlásokat, Piero szabómester készített ruhákat.

¹⁵²² AdP 708, 162r-v, a kiadásokat 1495. okt. 28. és 1496. jún. 1. között végezték.

¹⁵²³ A baromfi és tejtermékek (33r), hajóvásárlások (125r) és a Hippolitnak és az ő utasítására másoknak adott szövetfélék számlája (155r).

¹⁵²⁴ Arra, hogy a kettő nem azonos, szövegszerűen is utalt a forrás: „A Jacob safar fiorini octi per spexa de casa , como apare ala vacheta sua et al zornale a carte 107” AdP 708, 11r.

¹⁵²⁵ „libri de li aficti de le decime minore” AdP 708, 127r.

¹⁵²⁶ „como apare per lo registro et scripta de mano de esso castellano” AdP 708, 141r.

¹⁵²⁷ „Posta questa partita qui per errore perchè è posta a dicti portarii al exito in el libro de salariati” ibid.

¹⁵²⁸ Pl. „da Michele Pispeki como apare per uno mandato del signore reverendissimo” ibid.

¹⁵²⁹ „como apare per lettere obligatorie de signore reverendissimo al tempo de messer Beltramo” ibid.

¹⁵³⁰ Eredetije: AdP 709 *Entrata e uscita* (21x31cm, első füzet: 10 fólió, második füzet: 20 fólió) Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8619. Vest. 827. Régi modenai jelzete: Reg. 28. Reg. 29.

¹⁵³¹ Ennek megfelelően a levéltári fóliózás is külön indul, amelyet *A* és *B* jelzéssel fogok elkülöníteni: 709/A a bevételi, 709/B a kiadási kötetet jelöli. Saját oldalszámozása egyik résznek sem volt.

¹⁵³² Az íráskép alapján Tommaso Amadeo vikárius is lehet az író, aki a kötetet a nemrég kinevezett Tamás nevében nyitotta meg. A megnyitászöveg ugyanakkor később készült, mint a bejegyzések többsége.

¹⁵³³ Bakóc 1496-tól évi 12 000 fl-ért bérelte az esztergom érsekség minden nagytizedét, l. AdP 685, 94v.

¹⁵³⁴ Az oldal alján olvasható „sequita” arra utal, hogy itt még nem értek véget a bejegyzések.

Silvestri 1497. november 10-én pénzt váltott, amelyet öt lovas kíséretében Itáliába vitt.¹⁵³⁵ A számadás tehát annak az átmeneti időnek a lenyomata, amikor az érsekség Bakócnak való hivatalos átadása még nem történt meg, de a jövedelmek behajtása és a vár fönntartása, az épületek javítgatása ugyanúgy zajlott a mindennapokban. Hippolit emberei közül még sokan a posztjukon voltak, Tommaso Amadeo vikárius irányította a gazdaságot, a provizor továbbra is Ragúzai István volt. A ferraraiak közül jelen volt Pandolfo Silvestri istálló-mester, Altobello borbély,¹⁵³⁶ Giovanni Bagnacavallo káplán, Augustino Bencio orvos. A beszerzéseket nagyrészt Jakab sáfár bonyolította, aki saját füzetet vezetett erről. A körmöci pizetáriust Andrásnak hívták, a verpéci várnagy pedig bizonyos Lukács volt, aki a közepén megrongálódott egyik verpéci torony lefedésére léceket (*leez*) vásárolt.¹⁵³⁷ Donato Aretinót március 28-ra várták Itáliából Budára, amikor egy vizát küldtek föl számára.¹⁵³⁸ Szent Adalbert ünnepén a templomot körberakták apró gyertyákkal. Giovanni Bagnacavallo káplánt október 24-én Erdélybe küldték, hogy Hippolit Bakóctól kapott possessióját birtokba vegye.

III. Tíz év Esztergomban – Hippolit udvartartásának élete és eseménytörténete

Hippolit esztergomi udvartartásával több kiváló kutató is foglalkozott.¹⁵³⁹ Fügedi az 1489-es kiadási kötet alapján összefoglalta az udvarban szolgálatot teljesítők főbb csoportjait,¹⁵⁴⁰ Voit Pál és részben Balogh Jolán is értekezett az Esztergomban dolgozó művészekről és mesteremberekről,¹⁵⁴¹ Morselli kiadta a Hippolit indulásakor Ferrarában fölvevett kíséret listáját,¹⁵⁴² Enrica Guerra írt az ifjú Hippolit nevelkedéséről,¹⁵⁴³ Berzeviczy Albert Beatrix királynéről készült monográfiájában bőségesen foglalkozott a Hippolittal érkező emberekkel

¹⁵³⁵ A pénzváltáson 7,4 fl vesztesége volt, ugyanis 81 fl után 736 dénárt kapott (57 fl-ot 10 d-on váltott: ez lehetett a zsidóktól vett kölcsön, Gosztonyitól pedig 11 fl-ot 8 d-on, 13 fl-ot 6 d-on váltott). A lovasok pénzét és az 57 fl kölcsönt a zsidóknál intézte forintonként heti két dénár kamattal.

¹⁵³⁶ Őt Costabili 1494. jún. 11-én elbocsátotta – AdP 702,45v-46r (44) –, de ezek szerint ismét fölvevtek.

¹⁵³⁷ AdP 709/B, 2v.

¹⁵³⁸ AdP 709/A, 7r.

¹⁵³⁹ Nyáry, Számadások; Uő, Hippolit kódexek 1870–1874; Berzeviczy, Beatrix élete; Fügedi, Az esztergomi érsekség, Uő, Uram királyom; Morselli, Primo viaggio; Voit, Gyarmati Dénes; Uő, Kaza György; Uő, I codici modenesei; Vukov, Hippolit építkezései; Balogh 1966; Uő 1985; Guerra, Ippolito; Uő, Infanzia di Ippolito; Horváth, Topográfia; Mikó, Kőfaragás; Gerevich, Ippolito d'Este; Zolnay, Kincses stb.

¹⁵⁴⁰ Fügedi, Az esztergomi érsekség 510–519, táblázat: 552–553.

¹⁵⁴¹ Voit, Gyarmati Dénes; Uő, Kaza György; Uő, I codici modenesei; Balogh, 1966, passim; Uő, 1985, passim.

¹⁵⁴² Morselli, Primo viaggio.

¹⁵⁴³ Guerra, Educazione militare; Uő, Infanzia di Ippolito.

is, valamint egy-egy udvari személy életéről, sorsáról is találunk feldolgozást.¹⁵⁴⁴ Az esztergomi tíz év történéseinek megírásakor szándékom nem arra irányult, hogy e kiváló szerzők munkáját megismételjem, vagy felülbíráljam bármilyen tekintetben, hanem a számadáskönyvek adatgazdagságát szerettem volna egy kiválasztott téma mentén bemutatni, szemléltetésül arra nézve, hogy miként érdemes kiaknázni a feltárt összefüggések, hivatkozások adta lehetőségeket. Érinteni fogom az imént felsorolt szerzők témáit is, azonban vizsgálódásom az udvari eseményekre, a személyi viszonyokra, változásokra, konfliktusokra, az adminisztrációval foglalkozó tisztek munkájára – különös tekintettel a könyvelésre – irányul. A számadáskönyvek adatait összehasonlítom, illetve kiegészítem Beatrix királyné és Beltrame Costabili apostoli protonotárius,¹⁵⁴⁵ valamint a többi itáliai tiszt Ferrarába írt leveleinek, jelentéseinek¹⁵⁴⁶ az esztergomi udvari viszonyokra vonatkozó részeivel.

III. 1. A személyzet felvétele

Mátyás király uralkodásának második felében – Szécsi Dénes, Zrednai (Vitéz) János és Beckensloer Jánossal való tapasztalatai alapján inkább – olyan személyt keresett az esztergomi érseki méltóság betöltésére, akinek a bárók körében nem volt befolyása, (bel)politikailag minél súlytalanabb volt, és lehetőleg Mátyás (külpolitikai) pozícióit erősítette (pl. a Szentszéknél).¹⁵⁴⁷ Ezen szempontoknak az 1479 decemberében pápai legátusként Magyarországra érkező Aragóniai János (*Giovanni d’Aragona*) kiválóan megfelelt, hiszen a királyné testvéreként Mátyásnak jó indoka volt őt választani, belpolitikai befolyással nem rendelkezett, római jelenlétével pedig a bíboros protektor szerepét is betöltötte.¹⁵⁴⁸ Mátyás szempontjai az esztergomi érseki szék betöltését illetően Aragóniai János halála (1485. október 17) után sem változtak meg.¹⁵⁴⁹ Ennek köszönhetően Beatrix ferrarai unokaöcsére, a születésétől papi pályára szánt Ippolito d’Estére esett a választás.¹⁵⁵⁰ A királyné óhaja,

¹⁵⁴⁴ Pl. Berkovits, Tadeo di Lardi.

¹⁵⁴⁵ Bár a Costabili jelentéseinek eredetijéről készült felvételek is elérhetőek a Vestigia adatbázisban, mégis érdemes lenne elkészíteni korszerű kritikai kiadásukat a korszakra vonatkozó kivételes adatgazdagságuk miatt.

¹⁵⁴⁶ Vö. Vestigia adatbázis; Berzeviczy, Beatrix okmánytár; Dipl. emlékek III–IV.

¹⁵⁴⁷ Mátyás egyházpolitikájára l. egyebek közt: Kubinyi, Főpapok 69–86, Kubinyi: Mátyás király; Fügedi, Kolduló barátok 89–113.

¹⁵⁴⁸ Vö. Fraknói, Magyarország és a Szentszék II. 164, 229; Berzeviczy, Beatrix élete 219–338; Tusor, Bíborosprotektori intézmény 301.

¹⁵⁴⁹ Aragóniai Jánosról bővebben: Ráth, Aragóniai János; Beke, Aragóniai János; Fraknói, Magyarország és a Szentszék II., 229.

¹⁵⁵⁰ Berzeviczy szerint Mátyás azért fogadta el Beatrix kívánságát, hogy megnyugtassa és kárpótolja Corvin János Bianca Maria Sforzával képviselő útján kötött házasságáért, vö. Berzeviczy, Beatrix élete 422. Enrica Guerra ezzel szemben úgy vélte, hogy Mátyást meglepte Beatrix túlzott politikai érdeklődése és ezzel akarta felesége ambícióit lekötöni, vö. Guerra, Infanzia di Ippolito 158.

amelyet bátran kifejezésre is juttatott, valószínűleg meddőségére vezethető vissza, s ifjú rokonával a hön áhított fiúgyermeket kívánta maga mellett pótolni. Nővérének írt leveleiben nem egyszer nevezte Hippolitot „mindkettőnk fiának” vagy „közös fiunknak.”¹⁵⁵¹ A későbbiekben Hippolitnak küldött üzeneteiben az érseket pedig „szinte már gyermekemnek” szólította.¹⁵⁵² Ebből is sejthető, hogy Beatrix befolyása jelentős volt az esztergomi viszonyokra. Előbb, mint oltalmazó nagynéni, sőt, mondhatni „pótanya”, utóbb, mint menedéket kereső özvegy, és mint tekintélyét és befolyását őrizni próbáló királyné telepedett rá az esztergomi udvar életére, ahol az itáliaiak közt valamelyest otthon érezhette magát.¹⁵⁵³

Beatrix azon ötletéről, mely szerint Hippolit kerüljön az érseki székbe, a nápolyi Perotto Vesach Eleonórához intézett leveléből értesülhetünk először.¹⁵⁵⁴ Ebben azt írja, hogy Beatrix olyannyira kesergett testvére, Aragóniai János halála miatt, hogy Mátyás a kedvére akart tenni azzal, hogy bármely rokonát meghívhatja az érseki székbe tetszése szerint, ennek jeléül a nápolyi Bernabò Branciát megerősítette az esztergomi kormányzásában. Beatrix választása Eleonora egyik fiára esett, amely ötlet a királynak is kedvére volt, noha a bárók inkább saját rokonaik valamelyikét látták volna szívesen helyette. Perotto ezt követően dicsérő szavakkal illette az érsekséget, amelyet saját állítása szerint három évig és nyolc hónapig kormányzott,¹⁵⁵⁵ áradozott a gazdagságáról, évi 19 ezer fl jövedelméről. Az esztergomi érseket az ország első bárójának, a legfőbb méltóságának, született legátusnak¹⁵⁵⁶ titulálta, egyszóval Esztergomot egy „kis pápaságnak” tartotta.¹⁵⁵⁷ A levél végén külön kiemelte, hogy az érseket 300 lovas szokta kísérni, mindezért a hercegi párnak nem érdemes kihagyni ezt a kiváló lehetőséget. Mátyás király 1486. április 1-jén Hippolitnak adományozta az esztergomi érsekséget, de a pápai megerősítés elnyeréséhez uralkodásának egyik legnehezebb diplomáciai csatáját kellett megvívnia a Szentszékkal.¹⁵⁵⁸ Egy évvel később, 1487. május 27.

¹⁵⁵¹ „illustre et reverendo archiepiscopo nostro comune figliolo” Guerra 132; „reverendissimo monsignore donno Hippolito, archiepiscopo de Strigonia, vostro figlio et mio” Guerra 142.

¹⁵⁵² „Illustrissimo et reverendissimo domino, domino Hippolito de Este Sanctae Luciae in Silice diacono cardinali nepoti nostro et tamquam filio carissimo etc.” Guerra, 222, „Reverendissime et illustrissime domine nepos tanquam fili noster carissime” Guerra, 257.

¹⁵⁵³ Beatrix életére és Hippolittal való kapcsolatára I. Berzeviczy, Beatrix élete, passim.; Bonfini, A magyar történelem tizedei 42–43 (1.1.385), 883–897 (4.8.50–235).

¹⁵⁵⁴ Berzeviczy, Beatrix okmánytár 73–75. (1485. dec. 6).

¹⁵⁵⁵ 1481. márc. 16. és 1483. nov. 13. közt kormányzó és várnagy, I. C. Tóth, Főpapi archontológia 26.

¹⁵⁵⁶ Ez Szécsi Dénes érdeme, aki a primási és a legátusi jogot kijárta a pápánál, vö. Kubinyi, Főpapok 141.

¹⁵⁵⁷ „La signoria vostra illustrissima sa che io lo ho tenuto in governo tre anni et hocto mesi, et so che ei in uno anno ne ho extracti 19000 docati contanti, senza victoagli et vini che de vini solo fa milli bocti et pesse et altri intrate, ei el primo barone del regno et la prima dignità, ei legato nato. Conludo et dico che ei uno piccolo papato.” Berzeviczy, Beatrix okmánytár 75.

¹⁵⁵⁸ Hippolit kinevezése körüli politikai és kánonjogi vitákról részletesen értekeznek: Fraknoi, Magyarország és a Szentszék II. 229–236; Consistorialis 11–14; Beke, Aragóniai János 223–224.

napiján állította ki a pápa Hippolit esztergomi érsekké való kinevezéséről szóló bullát, ezzel Ferrarában végre elkezdődhetett a készülődés, hogy az ifjú érsek ténylegesen is elindulhasson elfoglalni a székét. Az érseki udvartartás szervezése már ezt megelőzően is folyt, ráadásul két helyszínen is.

Bernabò Brancia Aragóniai János esztergomi érsekségének idején került a gazdaság élére. Legkorábbi adatunk kormányzóságára 1484-ből való.¹⁵⁵⁹ Az AdP 683-ban láttuk, hogy Brancia behajtási nehézségekbe ütközött és talán ennek hatására, vagy az unokaöccsére türelmetlenül várakozó királyné sürgetésére, 1487 januárjában elszámolásra kényszerült. A kormányzó áprilisban bekövetkezett halála után, 1487. április 17-én Cesare Valentini, a ferrarai herceg követe vette kézbe az esztergomi udvar gazdasági irányítását,¹⁵⁶⁰ s vezette azt egészen Hippolit Esztergomba érkezéséig. Lorenzo Theodato d'Aversa kötete szerint 1487. január 11-én, tehát még Brancia idejében volt egy nagyobb „felvételi hullám”, amikor sokakat, összesen 64 embert az érsekség szolgálatába fogadtak.¹⁵⁶¹ A régebb óta alkalmazásban állók közül csupán a kocsisok és az éjjeli örök esetében találunk pontos időpontot szolgálatuk kezdetére. Esztergomban a tavasz folyamán már csak a kocsisok közé vettek fel embereket, valamint a valószínűleg Cesare Valentinnel érkező Giovanni Antoniót kinevezték kincstartónak. A készülődés azonban nem is az érseki székhelyen, inkább Bécsben zajlott, ahol Beatrix királyné éppen tartózkodott.¹⁵⁶² Cesare Valentini követen keresztül a királyné innen tervezgette nővérével és sógorával Hippolit leendő személyzetének összetételét. Erről a latolgatásról több lista is készült – amelyek rendelkezésünkre állnak a modenai levéltár Casa e Stato fondjában¹⁵⁶³ –, míg a véglegesnek szánt formát az új

¹⁵⁵⁹ DF 225455 (1484.márc.14), Archontológia, 28. További személyéhez köthető oklevelek: DF 250021 (a DF adatbázis szerint 1436. január 25-én kelt, amely túl korai, ehelyett nagy valószínűséggel 1486-ról lehet szó), DL 19178 (a kincstartóhoz írt misszilis, 1486. szept.7), Wenzel, Magyarország bányászata, 351–352 (az itt közölt oklevél keltezése semmiképp sem lehet 1414, valószínűleg 1484-ről lehet szó). Neve alapján feltételezhető, hogy rokonságban állt Antonio Brancia nápolyi követtel, vö. Berzeviczy, Beatrix okmánytár 89, 106.

¹⁵⁶⁰ Valentini jelentése az érsekség állapotáról: „La intrata del arcevescovato è grande, et la expesa non è piccola, cussi del vivere como de laltre cose. L'ho ritrovato però con paricchi centenara et centenara de ducati debito, con el tempo et sarà modo ad satisfarli, et si quisto anno le vigne non haveranno impedimento, el prefato monsignore se convalera multo bene dali debiti, da l'annata et de omni altra expesa necessaria, parlo per iuditio de, ebi lo intende.” Dipl. emlékek III. 287 (173).

¹⁵⁶¹ AdP 684, az ekkor felvett emberekről bővebben I. Theodato alfejezét.

¹⁵⁶² Horváth, Itineraria, 135.

¹⁵⁶³ ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85. 2037. IV/2. (all.a-d). A tervezetek még 1486 nyara és 1487 júniusa között keletkezettek és módosulhattak, amikor Valentini útján Beatrix és Eleonora a személyi kérdéseket latolgatta, vö. Dipl. emlékek III.137–154 (100–102). A listák közül három egymás másolatának tűnik, rajtuk azonban különböző további jegyzetek, áthúzások, kiegészítések állnak, ami a kutató számára érdekes részleteket tartogat. A listák egyik oldalán az Esztergomban maradókat, a másik oldalán a kíséretként odautazókat, de visszatérőket sorolták fel. A jegyzékeken látszik, hogy első ízben nem minden szerepet, illetve tisztséget nevesítettek, csupán felsorolásszerűen említették, hogy pl. szükség lesz egy, a számadásokban igen jártas kincstartóra, egy másik lista alján megjegyzik, hogy Giovanni Pincaro testvérét is alkalmazásba kéne venni,

kormányzó, Beltrame Costabili utasításként megkapta.¹⁵⁶⁴ A végső lajstrom szerint 1487. június 18-án, Ferrarában 28 személyt vettek szolgálatba és meghatározták bérüket is, amely összességében 2511 fl-ot tett volna ki: egy püspök,¹⁵⁶⁵ és az apostoli protonotárius Beltrame Cosabili¹⁵⁶⁶ fejenként évi 400 fl-ra volt jogosult. Hippolit tanítója, Sebastiano da Lugo évi 150 fl-ra, káplánja, Giovanni da Bagnacavallo 80 fl-ra, orvosa, Antonio Maria Sbelzerino, más nevén Beneintendi¹⁵⁶⁷ 300 fl-ra tarthatott igényt. A Hippolit mellett nevelkedő ferrarai nemesek gyermekeihez egy ferrarai tanítót küldtek, aki mellé egy magyar segédtanítót is fölvettek.¹⁵⁶⁸ A kíséret és az udvartartás számára alkalmazták Augustino Bencio (Benzo) orvost,¹⁵⁶⁹ aki fél év múlva előlépett Hippolit orvosává is, miután Beneintendi hazatért. Francesco da Bagnacavallo kamarás és tárháznok évi 150 fl-ot keresett. A listán kancellárként szereplő Borso de Brutura helyett a Brancia kormányzó által fölvelt nápolyi Vincenzo Pistacchiót tartották meg ebben a tisztségben, Brutura pedig kapott egy lovat a visszaútra.¹⁵⁷⁰ Tadeo di Lardit eredetileg udvarnagnak (*sescalco*) vették föl 100 fl fizetséggel,¹⁵⁷¹ Pincharót

majd egy harmadik másolaton az „egy kincstartó”-ból az egyet áthúzták és mellé jegyezték *Piedro Pincharo* nevét. Találkozunk továbbá olyan személyekkel is, akik végül nem utaztak Esztergomba Hippolittal. Leonello Recopta kancellár helyét végül Francesco Bagnacavallo vette át. Az egyik jegyzék – ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85. 2037. IV/2. (all.b) – a tisztviselők bérét kalkulálta, de a végelegeshez képest ezek láthatóan még fölfelé és lefelé is változatosan eltérő összegek. Egy további lajstrom a kíséret lovainak számát részletezte, amely szerint összesen 41 lóval utaztak el Hippoliték. Utolsóként találunk egy latin nyelvű listát is, amely teljesen más kézírással készült: feltehetően Beatrix küldte, rajta Hippolit tervezett magyar kíséretének tagjai, valamint magyar nemes fiakból álló, leendő apródjai. Ezek azonban csak tervek maradtak, a valóságban jóval kevesebb gyermek nevelkedett Hippolit udvarában, l. lejjebb.

¹⁵⁶⁴ AU, b.2/19,1, Vest. 2710 (1487. jún. 17). Az alkalmazottak listáját közli: Morselli, Primo viaggio 47.

¹⁵⁶⁵ A megnevezése alapján (*lo reverendo episcopo firminiano*) Fermo (Firmum) püspöke, aki a tervezeteken még, mint „vescovo di Montagnana” szerepelt, hol az Esztergomban maradók, hol a hazatérők között. Nem valószínű, hogy Fermo püspöke, Francesco Todeschini Piccolomini, a későbbi III. Piusz pápa jött volna Magyarországra Hippolit kíséretében. Ráadásul nincs nyoma annak, hogy Esztergomban kiutaltak volna bármiféle pénzt egy, a kíséretben jelen levő püspök céljaira. Utazására sem találtam adatot, ha el is kísérte Hippolitot, Borso da Corezzo csoportjával visszatérhetett Ferrarába.

¹⁵⁶⁶ Beltrame (v. Beltrando) Costabili (1456–1519), kánonjogi doktori címét Ferrarában szerezte 1484-ben. 1480-óta állt Hippolit szolgálatában, kezdetben a pomposai apátságot, 1487-től Esztergomot irányította. Később ő közvetített VI. Sándor pápa lánya, Lucrezia Borgia és Alfonso I d’Este herceg házasságának létrejötténél. Szolgált Rómában, VI. Sándor pápa mellett, részt vett három konklávéban és az V. lateráni zsinaton is jelen volt. Ferrarai kanonok és Adria püspöke (1507–1519), vö. Biondi, Costabili; Cameralia II. 326.

¹⁵⁶⁷ Beneintendi 1473-ban végzett Ferrarában orvosként (Rufo II, 60), rövid ideig szolgált magyar földön, de közben a királynét is gyógyította, AU b.2/19,2,16, Vest. 2734 (1487. dec. 13). Ferrarában, induláskor 125 dukátot, Esztergomban dec. 24-én 12 fl-ot kapott – AdP 682, 69v-70r (46) –, 1488 folyamán azonban hazament Ferrarába. Néhány évvel később Costabili érdeklődött, hogy nem térne-e mégis vissza Esztergomba, AU b.2/20,10, Vest. 2953 (1491. márc. 18). Eleonora hercegné meg is kérdezte Beneintendit, aki már Hippolit öccsének Sigismondo d’Estének szolgálatában állt, s akitől elbocsátását nehezen kérhette volna, így udvariasan, de nemet kellett mondania a szíves felkérésre, AU b.2/1,20, Vest. 1902 (1492. márc. 2).

¹⁵⁶⁸ A Ferrarából küldött don Dionisio di Alfani da Fiorenza évi 50 fl-ot keresett, Magyar Gergelyt okt. 1-jén vettek föl, de bérét nem kötötték ki, l. AdP 682, 71r (47).

¹⁵⁶⁹ Bencio évi 200 fl-ra tarthatott igényt, bővebben: Kriston, Bencio.

¹⁵⁷⁰ AdP 682, 41v (18), Pistacchio évi 60 fl-ért állt az udvarhoz, míg Brutura előirányzott bére 72 fl lett volna.

¹⁵⁷¹ Lardi Hippolit mellett előbb kincstárnok, budai háznagy, majd kamarás, végül ismét kincstartó lett. Az Esztergom utáni időkben néhány évig Ferrarában működött (számadásai: AdP 758, 759, 760), majd 1501–1508

pedig kincstárnoknak (*thesoriero*) évi 72 fl-al. A három ferrarai pajzshordozó közül kettő, Pier Jacomo Meraviglia da Napoli és Pandolfo Silvestri de la Baila maradt Esztergomban fejenként 25 fl fizetéssel, Superbo di Superbi visszatért Ferrarába. Templomi szolgáltra érkezett Tommaso Barbalonga (*chierico, el prete*), aki évi 12 fl-ra számíthatott. Cassandra da la Pena, Hippolit dajkája évi 36 fl-ot kapott, s kislánya is a várban élt.¹⁵⁷² Kulcsárnak (*credenziere*) Jacomo del Sarasinót nevezték ki évi 30 fl-ért, segítségül Alberto Panizatót rendelték (12 fl), de róla több bejegyzés sehol sem található. Helyére szeptember 28-án Todeschinót vették alkalmazásba.¹⁵⁷³ Három kengyeltartót (*stafiero*) jelöltek ki Ferrarában: Ercole di Modena, Gregorio di Pannonia¹⁵⁷⁴ és Giovanni Piero fejenként évi 25 fl-ra volt jogosult. Hippolit szakácsa, Valentino mester egy segédjével 40 fl-ra számíthatott. Borbélynak Giovanni dai Canit jelölték ki évi 24 fl-al. Segédkamerásból kettőt is küldtek, Ruzinante és Francesco de Chiuppo da Napoli szintén 24 fl bért kapott. A szappanozó (*insaponatore*) Cristoforo Bresano 12 fl-ot keresett. Velük együtt érkezett a Nápolyból induló Palamidesse fűszeres és Pietro d'Atanasio varga. Ők alkották Hippolit személyzetének törzsét, lojalitásuk Hippolit, de sokkal inkább a hercegi pár felé irányult.

A herceg és a hercegné saját emberei és azok hozzátartozói közül válogathatta ki a fenti személyeket, erre utal például, hogy Eleonora kancellára Vincenzo Lardi volt már az 1470-es években,¹⁵⁷⁵ Borso d'Este idejében pedig a ferraraiak körében igen népszerű intézőnek (*fattore generale*) számított Pietro Lardi,¹⁵⁷⁶ akiknek rokona lehetett Tadeo di Lardi. Hasonlóképpen Pincharo apja, Guglielmo, a ferrarai egyetem jogászprofesszora volt.¹⁵⁷⁷ A hercegné nápolyi emberei közül kerülhetett ki Pier Jacomo Meraviglia és Francesco Chiuppo is, akiknek nápolyi származására Pincharo is több helyen tett említést. Érdekes adalékokkal szolgál az esztergomi szolgák felvételéről egy Ferrarában keletkezett számadáskönyv is,¹⁵⁷⁸ amely egészét Hippolitnak és szolgálainak szentelték. Az érsekhez kapcsolódó számadáskönyvek közül ez a legkorábbi. Benne 1487. április 28-ai keltezésű az első olyan számla, amely arról szól, hogy a majd Hippolittal Magyarországra utazó Valentino szakács

és 1510–1511 közt egri kormányzó, 1508–1510 között egri örkanonok, l. C. Tóth, Főpapi archontológia 52–53. 1512-ben hunyt el, sírkövét a mai napig Kassán őrzik, bővebben: Berkovits, Tadeo di Lardi.

¹⁵⁷² Nem tudni, hogy Ferrarából érkezett, vagy már magyar földön született, de 1489. febr. 29-én harisnyát csináltattak neki: „per uno parre di calzeitte al puto di madona Cassandra” AdP 689, 70r (46).

¹⁵⁷³ AdP 682, 71r (47).

¹⁵⁷⁴ Bár a Pannóniai melléknevet kapta, valószínűleg spanyol származású (is) lehetett, mivel leveleiben felfedezhetőek spanyol nyelvi elemek, s egy helyütt Pincharo is spanyolnak nevezte: AdP 698, 35v-36r (58).

¹⁵⁷⁵ L. Berzeviczy, Beatrix-okmánytár, 25.

¹⁵⁷⁶ Frizzi, 1848, 66.

¹⁵⁷⁷ L. a Pincharóról szóló alfejezet bevezetőjét.

¹⁵⁷⁸ AdP 751.

mester fizetségének számlájára 15 *soldót* vesznek fel Niccolò Dalla Farina bankártól,¹⁵⁷⁹ amelyet Esztergomban 3 fl-nak könyvelt el Pincharo.¹⁵⁸⁰ Pincharo is megjelenik a kötetben számlaalanyként, mégpedig úgy, hogy a terhére írtak 795 *soldót*, amely összegből 741-et arra vett fel, hogy a Magyarországra induló szolgák között szétossza, mint később kiderül, Eleonora hercegné megbízásból.¹⁵⁸¹

Hippolit Magyarországra érkezéséről meglehetősen sok információnk van: a hercegi pár folyamatosan figyelemmel kísérte a történéseket, Eleonora állandó levelezésben állt nővérével, Beatrixszal, az utazás részleteiről a kíséret több tagja is jelentéseket küldött Ferrarába,¹⁵⁸² s az események történetét többen is feldolgozták.¹⁵⁸³ A számadáskönyvek előzetes és utólagos adalékokat tudnak ehhez a képhez hozzátenni, főként az út anyagi vonzatának tekintetében.¹⁵⁸⁴ Berzeviczy szerint Budáról és Esztergomból is küldtek kocsikat Hippolit elé Zágrábra, hogy Bécsbe kísérik, bár egy kis késedelmet okozott a többször elhalasztott jövetel körüli bizonytalanság.¹⁵⁸⁵ Ezzel a küldöttséggel mehetett Battyányi István esztergomi provizor is, aki július 2-től jegyzett kiadásokat az érsek kíséretéhez kapcsolódóan.¹⁵⁸⁶ Battyányi a királyné embere volt Costabili egy későbbi jelentése alapján,¹⁵⁸⁷ s a későbbi udvarbírókat is valamilyen módon mindig a királyné nevezte ki.

Bécsből hajón indult el Hippolit kíséretével és 1487. szeptember 14-én érkezett Esztergomba,¹⁵⁸⁸ ahol ünnepélyes fogadtatásban részesült, felvonult a teljes esztergomi papság, gyalog és lovon sok ember tódult a Duna partjára, zúgtak a harangok, szóltak a

¹⁵⁷⁹ „Maestro Valentino cuogo del illustrissimo et reverendo don Hippolyto da Este dè dare a dì XXVIII de aprile soldi quindexe per lui a Nicolò dala Farina banchiero per tanti gli ha pagati getti per conto de soi salarii per andar cum lo prefato don Hippolyto in Ongaria como al memoriale + carta 22. È posto da lui in questo c. 28. duc. – XV S. – d.” AdP, 751, XXXII (A kötet saját számozása szerint hivatkozom a lapszámokat. Az eredeti számozás a nyitott könyv két oldalát ugyanazzal a számmal jelöli, a bal sarokban római számmal, jobb felső sarokban arab számmal.) Egy ferrarai dukát tehát 5 *soldót*, illetve 10 dénárt ért.

¹⁵⁸⁰ AdP 682, 72r (48), 1 fl-ot tehát 5 ferrarai *soldo*val számított.

¹⁵⁸¹ Esztergomban Pincharo a kölcsönt 247 fl-ként könyvelte el és Eleonora d’Aragona hercegnét jegyezte be a Farina bankház adósaként: „La eccellenzia di la ducessa di Ferrara dè havere questo di 23 setenbro ducati ducenti quaranta sette per altri tanti sua eccellenzia feze dare al thesorero del reverendissimo in Ferrara et fu a dì 15 zugno per mano di Nicolò da lasare funo per darli a servitori del reverendissimo per conto di salario, duc 247 d- / Pietro Pincharo como thesaurero che fu del reverendissimo dè havere questo di 24 setenbro ducati docenti quaranta sette per altri tanti lui deti a salariati del reverendissimo, como in questo particolarmente ala partita di cadauno apare e fu per viazi in Ferrara di el mese di luio per farni notta, duc 247” AdP, 682, 129r (105). A fenti átváltással 159 fl-ra jönne ki, a különbség talán a banki költség lehetett.

¹⁵⁸² Cesare Valentini, Beltrame Costabili, Borso da Coreggio, Bartolomeo Bresciano, Lodovico Zangarino, Giovanni Valla, Francesco dalle Ballestre, Francesco Bagnacavallo, Tadeo di Lardi, Antonio Benintendi, Francesco dalla Palude, Gregorio di Pannonia, vö. AU b.1–2.

¹⁵⁸³ Morselli, Primo viaggio; Nyáry, Hyppolit kódexek 1870–1874, passim; Berzeviczy, Beatrix élete, passim.

¹⁵⁸⁴ L. AdP 751, 682, 752 alfejezeteinél.

¹⁵⁸⁵ Berzeviczy, Beatrix élete, 370.

¹⁵⁸⁶ AdP, 682, 28r-51r (4-27).

¹⁵⁸⁷ AU b.2/19,3,2, Vest. 2737 (1488. márc. 3).

¹⁵⁸⁸ Morselli, Primo viaggio, 39; Guerra, Ippolito, 21.

trombiták s a fiatal érsek utóbb azt írta apjának, mindenki nagy szeretettel és tisztelettel fogadta.¹⁵⁸⁹ Hippolit maga is nagy pompával vonult fel, 10 fl összértékben pénzt szórattott a szegények közé,¹⁵⁹⁰ 18-án azoknak a muzsikuskoknak fizettek ki 1 fl-ot, akik asztalánál játszottak. Battyányi provizor már szeptember elején a várban kellett, hogy legyen, mert a konyha napi kiadásai 2-án kezdődnek.¹⁵⁹¹ A provizor nyilván a vár előkészítése végett érkezett korábban, mint Hippolit és kísérete: 12-én két szolgáját Martosra küldte szénáért, összesen tizenkét hajóst fáért menesztett (ebből nyolc alkalmi munkás lehetett, akiknek a szállást is biztosítani kellett), egy forintot fizetett ezer tégláért a verpéci kemence számára, s húsz hordó vizet hordatott a várba.¹⁵⁹²

Pincharo 1487. szeptember 23-án nyitotta meg Esztergomban első, saját vezetésű főkönyvét,¹⁵⁹³ ahol a nyitószövegben Lorenzo Theodato d'Aversaról már, mint volt számvevőtisztről beszélt,¹⁵⁹⁴ szeptember 24-ei dátummal regisztrálta a Ferrarában hitelre felvett útiköltséget. Theodato az általa vezetett kötetben,¹⁵⁹⁵ saját számláján szeptember 25-ei dátummal könyvelte el teljes addigi bérét: öt és nagyjából félhavi szolgálatért harmincnégy forintot kapott. Ez azt jelenti, hogy ezekben a napokban történt az átadás-átvétel, Cesare Valentinit és Theodatót leváltották és kifizették addigi bérüket, helyükre a Hippolittal érkező ferraraiak kerültek. Az elszámolás az új kormányzó Beltrame Costabili és Beatrix királyné számvevőtisztje, Bernardo Vitalli¹⁵⁹⁶ előtt történt.¹⁵⁹⁷ Costabili az elszámolás másolatát Borso

¹⁵⁸⁹ Dipl. emlékek III. 348 (214).

¹⁵⁹⁰ „14 setembrio, per contadi qualli funo zetatti a pauperi ala venuta del reverendissimo ducati dezi” AdP 682, 34r (10). A tételt egyébként az alamizsnák közt számolták el.

¹⁵⁹¹ A vegyes kiadások legkorábbi napja viszont csak 12. Ez a különbség esetleg abból fakadhat, hogy Battyányi eltérő időben kezdte vezetni a két számadáskönyvet. Pincharo az utóbbi kötet tartalmát részleteiben is átvette, így egy mozgalmas kép bontakozik ki az esztergomi udvar mindennapjairól.

¹⁵⁹² AdP 682 passim.

¹⁵⁹³ AdP 682.

¹⁵⁹⁴ „como appare per una scritta di sua mano per el libro di Lorenzo d'Aversa fu scrivano in suo tempo” AdP, 682, 2r.

¹⁵⁹⁵ AdP 684, 3r (5).

¹⁵⁹⁶ Bernardo Vitalli, Vitale, Vidal alakokban fordul elő a királyné számvevőjének neve. Utóda Filippo da Brescia. Kubinyi András Beatrix könyvelőjének példájából következtetett arra, hogy akkor a királyi központi kincstárnak is kellett, hogy legyen könyvelője (vö. Kubinyi, Kincstári személyzet, 36, 4.j). A királyné számvevői (szakmai?) felügyeletet gyakoroltak az érseki könyvelés fölött, ellenőrzésük, jóváhagyásuk szerepel több kötet bevezetőjében is. Ezek szerint nekik magasabb szinten kellett üzniük ezt a tevékenységet. Több mint valószínű, hogy a királynénak még az érsekénél is kiterjedtebb könyvelése lehetett, amely egy, az esztergominál bővebb forrásanyagot feltételez. Ahogy Hippolit iratai Ferrarába, úgy Beatrixé – legalább részben – Nápolyba kerülhettek vissza. Ennek nyomát sajnos nem találtam a Nápolyban kutató Óváry Lipót kézíratai között (MTA Ms. 4995), bár itt több Beatrixhez kapcsolódó számadáskönyv másolata is szerepel, de mindegyik a magyarországi élete, 1476. előtti időkből.

¹⁵⁹⁷ „Noto che a di 22 sopra ditto misser Cesaro Valentino fine le sue rasoni con messer Bernardo Vitalli scribano de la maestà di madama et el reverendo missere Beltrame di Costabilli prothonotario prese el governo, messer Stephano Bachiano provvisore ha havea lo officio suo, quali hè di exigere et fare ogni spesa, et io como scrivano notarò como di sopra ho ordniato.” AdP, 682, 2r.

da Coreggio révén jelentésével együtt megküldte a hercegi párnak,¹⁵⁹⁸ amely szerint Valentini 386 fl-al és 17 márka ezüsttel adós maradt, bár némi elszámolatlan kiadás is fennmaradt utána. Az ezt követően Budára távozó Vitalli szekerét és négy főből álló kíséretét az érsekség fizette.¹⁵⁹⁹

III. 2. Berendezkedés és személyi viszonyok

1487 ősze Esztergomban a berendezkedésről szólt. Az udvar mozgalmas hétköznapi életéről főként a szállítási, futár-, építkezési, javítási stb. számlák adnak részletgazdag képet, amelyet Costabili beszámolóí kerekítenek színes történetté. A ferraraiak érkezésekor a vár körüli kiadásokat több személy intézte, amelyet Pincharo egy főkönyvbe összesített. Elsősorban Battyányi provizor bonyolította a főbb beszerzéseket, kifizetéseket, amelyről önálló könyvet vezetett. Rajta kívül azonban Cesare Valentini is rendelkezett pénzügyi kérdésekben elutazása előtt, amelyekről feljegyzéseket hagyott hátra. Lorenzo Theodato d'Aversa kötetében is maradtak kiegyenlített tételek. Utóbbi két hagyatékot, amelyek nem kizárólag tartozásokat, hanem behajthatlan jövedelmeket is jelentettek, az érseki gazdaság még évekig görgette maga előtt rendezetlen ügyekként. Az itáliai szolgák Costabili kormányzót tartották kenyéradójuknak, de az ellátással nem mindenki volt maradéktalanul megelégedve.¹⁶⁰⁰ A személyzet tagjai közül többen is írtak jelentéseket, panaszokat a ferrarai hercegnek, vagy a hercegnének egyebek között a magyar politikai helyzetről, Hippolit hogylétéről, az érseki és nem egyszer a királyi udvari viszonyokról, valamint saját ügyes-bajos mindennapjaikról. Itt felmerül a kérdés, hogy tartottak-e valamiféle „szolgálati utat”,

¹⁵⁹⁸ „de commissione de la maestà de la regina insieme cum il scrivano de sua maestà et Petro Pincharo ho veduto li compti de messer Cesaro per il tempo ha manegiato le intrate de lo archiepiscopato et a la impresa perché se è differito a l'ultimo tempo. La copia del compto porta il signor Borsio, quella poterà vedere il tuto. Tuta volta risolvendomi chiaramente aviso vostra eccellenza che ho ritrovato il prefato de Cesaro debitore de ducati 386 et marche 17 de argento. Vero che dopo il compto se ritrova alcune expense facte non poste a suo compto che seriano per li 86, li 300 auri cum le marche de argento credo tenga in mano, per non li essere il tempo non ne ho potuto anchora dare aviso a la maestà de la regina. Al prefato messer Cesaro è parso venirsene ogni modo non chiarendo altramente li facti. Io per reverentia del mio illustrissimo signore et de vostra eccellenza non ge lo ho prohibuto consultando però sempre del tuto il signor Borsio.” AU b.2/19, 2, 10, Vest. 2728 (1487. szept. 27). Pincharo elszámolása azonban mást mutat. Főkönyve szerint Valentini 3472 fl 31 d-t kölcsönzött vagy nem hajtott be, míg a megmaradt tartozásai 761 fl 7 d-ra rúgtak.

¹⁵⁹⁹ AdP 682, 39r (15).

¹⁶⁰⁰ Gregorio di Pannonia kengyeltartó panaszos levelet írt Ferrarába, hogy ott még a kutyák is százszor különbül esznek, mint az esztergomi kengyeltartók: „aviso la illustrissima senyora vostra chome miser Beltramo a nui, stafieri fa mangiare uno pane a così ben fatto e che cento volte lo mangiano meliore li cani in la chorte de la senyoria vostra” AU b. 2/13,4, Vest. 2516, (1487. dec. 20).

hiszen a bérkifizetések körüli panaszkodással Costabilit hozták nem is egyszer kínos helyzetbe.¹⁶⁰¹

A ferraraiak bérét a hercegi pár határozta meg Ferrarából, s az esztergomi évek során a továbbiakban is érvényesítették ezt a hatáskört, mint pl. Petro Franzoso szabómester alkalmazásba vételénél, ahol Ercole herceg parancsára évi 40 fl járandóságot, valamint ellátásának költségeit kellett megállapítaniuk.¹⁶⁰² Az esztergomi udvarra már csak emiatt sem lehet rásütni azt a sommás ítéletet, hogy olyan olaszokból állt, akik a királynénak engedelmességek. Noha nyelvi nehézségük nyilván kevesebb volt, mint a magyarokkal, lojalitásuk főként Hippolit, de különösen a ferrarai herceg felé irányult, s csak ez után a királyné felé.

Beltrame Costabili 1488. március 3-án kelt levelében beszámolt Eleonóranak az érsekség előző évi költségvetésének eredményéről:¹⁶⁰³ a bor és gabonajövedelmet leszámítva 16551 fl bevételről tett jelentést, amely bevétel – szerinte – még legalább 2000 fl-al kényelmesen növelhető a következő években azoknak a leromlott bányáknak köszönhetően, amelyeket a levél írásakor kezdtek javítani.¹⁶⁰⁴ A kiadásokról az alkalmazotti csoportoknak kifizetett összegeket részletezve számolt be: a várnagy és szolgálói, valamint a vár személyzete számára 1376 fl, a magyar nemesekből álló száz lovasnak 2400 fl, az itáliaiaknak 1992 fl-ot adtak, a konyha és egyéb rendkívüli kiadásokra 4500 fl-ot költöttek, amely összességében 10268 fl.¹⁶⁰⁵ Ezek a számok köszönőviszonyban sincsenek Pincharo 1487-es főkönyvének eredményeivel.¹⁶⁰⁶ Mivel a későbbi években is akad példa arra, hogy a Costabilihez érkező

¹⁶⁰¹ Gregorio di Pannonia példáján kívül egyrészt Bencio orvosról (vö. Kriston, Bencio), másrészt Pincharóról tudható, hogy írt ilyen jelentést Ferrarába az 1491-es ínség idején, amely szerint Hippolit komoly összeggel tartozott a számvevőnek, Ercole herceg pedig utasította Costabilit, hogy térítse meg neki a követelést, l. AU, b.2/1,19, Vest. 1899, (1491. dec. 24). A kormányzó és a számvevő közti viszony ezek után nehezen képzelhető teljesen felhőtlennek.

¹⁶⁰² AU b.2/4, Vest. 2329 (1489. febr. 10). Piero a hercegné szabója volt, akit elküldött fia szolgálatába: „maistro Piero franzoso sarto si è condotto in Ongaria per sarto de lo illustrissimo et reverendissimo don Ypolito archiepiscopo per ducati quaranta ogni anno per conto di sua provisione e le spese per el qualle servire lui hebe in Ferara da la illustrissima duchessa ducati vinti i qualli si gi harano a meter a conto, et comenzo a servir a di X febraro 1489 per farni notte” AdP 689, 189r (164).

¹⁶⁰³ AU b. 2/19,3,2, Vest. 2737 (1488. márc. 3).

¹⁶⁰⁴ „in pecunia intrata senza vino et biava se hē habuto ducati 16551 et non se è habuto a ducati 2000 quello che comodamente se haverà Deo dante li anni futuri per certe fudine destructe le qualle mo se comenzano riparare” ibid.

¹⁶⁰⁵ „Ma tuta la expenssa ha il prefato monsignor mio ogni anno è questa, videlized per il salario del castelano et compagni et altri servitori di castello ducati 1376, per il salario di cavalli 100 di ungari nobili ducati 2400, per il salario de li italici ducati 1992, per la coquina et altre expensse extraordinarie, como se è veduto per quanto mesi multiplicando in sino a lo anno ducati 4500 che sono in tuto de expenssa ducati 10268” ibid.

¹⁶⁰⁶ Az esztergomiak részére összesen 156 fl 98 d kifizetés történt, a ferraraiak 461 fl 50 d-t kaptak, míg a magyar nemes urak összesen 520 fl 60 d. Vö. AdP 682, 53v-82r (29-58). Az utóbbi csoport 1488-ban további 208 fl 80 d-t kapott az AdP 752 szerint (1r). Együtt a kettő (729 fl 40 d) még mindig sokkal alacsonyabb, mint Costabili száma.

bevételekről Pincharónak nem számolt be azon melegében,¹⁶⁰⁷ fölmerül egyfelől, hogy a kormányzó mennyire tartotta magára nézve kötelezőnek a számvevő felé történő elszámolást, hogy a főkönyvek eredményei a valóságot tükrözhessek, másfelől mennyire használta a Ferrarának írt beszámolóihoz forrásként Pincharo számadásait.

Hippolit ez idő tájt Esztergomban tartózkodott, míg Beatrix és Mátyás király Bécsben időzött.¹⁶⁰⁸ A köztük lévő szívélyes kapcsolatra tekintettel az érsek vizát küldetett ajándékba Tadeo di Lardi közreműködésével, amely halféle valószínűleg újdonságot jelentett a ferraraiaknak, ha azt a hercegnek magyarázni kellett.¹⁶⁰⁹ Érdekes adat Hippolit és Corvin János kezdeti viszonyára, hogy 1487. december elején Corvin járt és egy éjszakára meg is szállt Esztergomban, ahol Hippolit nagy tisztelettel fogadta és látta őt vendégül. Mikor Costabili nem akarta megérteni a túlzottnak vélt hódolat okát, az érsek kioktatta, hogy a király kifejezetten János herceget rendelte kormányzójául.¹⁶¹⁰

A várnép ellátására az első szakácsokat Theodato vette föl 1487. január 11-én. Liszka Egyed, Újvárosi Antal, és Kis Antal mesterek fizetsége nem volt egyforma, látszik, hogy hierarchia lehetett köztük. Egyed mester évi 24 fl-ot keresett, továbbá két forintot kapott egy zubbonyra és harisnyára, valamint teljes ellátás járt neki és szolgálóinak. Kis Antalnak 16 forintot állapítottak meg egy évi bérként, s hasonlóan Egyedhez, ruhát és ellátást kapott. Újvárosi Antal csupán 8 fl bérre volt jogosult, báránybőr subát, zubbonyt, cipőt, harisnyát, és a várban egyenruhának számító veronai posztóruházatot kapott. Segítőik többen is voltak: Cseh János és Bertalan, akit Bartusnak is hívtak, Kis Máté, Lengyel János, illetve Tamás konyhai segéd. Mindegyikük évi 4 fl bért kapott és a szokásos egyen ruházatot, egyedül Tamás emelkedett ki közülük 10 fl-os fizetésével és piros ruhájával. Hippolit megérkezését követően, 1487. október 11-én, kilenc havi szolgált után mindegyiküket elbocsátották. Ennek

¹⁶⁰⁷ L. az 1491-es körmöcbányai számla, AdP 695, 70r (41).

¹⁶⁰⁸ Mátyás 1487 őszi esztergomi látogatására nem találtam adatot a számadásokban, mint ahogy ezt Nyáry állította (Nyáry, Hyppolit kódexek 1874. 12, tőle átvette: Berzeviczy, Beatrix élete 424), Mátyás és Beatrix ausztriai tartózkodására l. Horváth, Itineraria 127, 136. Beatrix közben készült arra, hogy valami módon maga mellé vegye Hippolitot, vö. Berzeviczy, Beatrix élete 426.

¹⁶⁰⁹ „Tadio de Lardi, il quale dopo le nostre de 5 del presente a vostra signoria se mandò a visitare sua maestà et a presentare a la maestà de questo signor re et sua et alcuni altri baroni certa quantitate de pessi chiamati usoni optimi et più grandi che storioni, li quali ge sono stati gratissimi et ne hanno multo regratiato il prefato monsignor mio.” AU b.2/19,2,11, Vest. 2729 (1487. nov. 16). Lardi egyébként kétszer is vitt Bécsbe vizát ajándékba, nov. 6-án és dec. 21-én, vö. AdP 682, 28r-v (4-5), az érsekség költségén több ízben márványt szállítottak a királynénak Süttőről Budára, okt. 1-jén és 10-én pedig Bécsbe küldtek egy-egy szekérre való elejtett fácánt vö. AdP 682, passim.

¹⁶¹⁰ „Novamente è passato per qua il filgiolo de la maestà del signor re, venendo da Viena et è alogiata qua una nocte. Monsignor mio reverendissimo et illustrissimo lo ha multo honorato et riceputo honorevolmente et lui se è portato sempre cum summissione verso il prefato monsignor mio et qualche volta non lo volendo tolerare io me fece intendere che la maestà del signor re lo havea comesso expresamente il governatore suo.” AU b.2/19,2,14, Vest. 2732 (1487. dec. 8).

oka talán, hogy Hippolit hozott magával Ferrarából saját szakácsot, Valentino mestert, aki magasan a legtöbbet kereste a szakácsok közül, évi 40 forintot. Felesége Sofia asszony volt, akit 1494. július 21-től mosónőként alkalmaztak a palotánál szolgálólányával, évi 3 forintért és 6 szekér fáért.¹⁶¹¹ Valentino október 5-én 5 d-ért kapott egy tésztakészítéshez szükséges eszközt, az érseknek így nem kellett nélkülöznie a hazai fogásokat.¹⁶¹² 1487 őszén a várkertben is felállítottak egy konyhát, ahol elejtett vadakat főztek meg, ezt „alsó konyhának” nevezték. Egyed mesterüket hamarosan ismét szolgálatba vették, hiszen a nagyszámú várnépre nem volt elég egy szakács. A konyhai alapanyagok beszerzését a provizorok irányították: vagy maguk végezték, vagy sáfárokra, dispensátorokra bízta, akik közül valaki állandó részfeladatokat kapott, mások pedig aktuálisan felmerülő megbízásokat teljesítettek, pl. állandó feladata volt a fűszereket beszerezni Budán egy Pál nevű szolgának, majd a nápolyi Palamides fűszeres mesternek, időszakos feladat pedig 1–1 szállítmány bor, vagy széna elhozatala volt. Az általában 2000 fl körül mozgó évi konyhai költségek az érsekség összkiadásának nagyjából a 10%-át tették ki.

A várnép összetétele ebben az időben folyton változott. Nyilvántartásukat Pincharo végezte a kiadási kötetek személyi részénél, 1490-től pedig külön, *Libro dei salariati* elnevezésű számadásban. A személyzet legtöbb tagja számára évi, kevesebben havi (pl. Palamides fűszeres 1493. május 22-ig havi 2 fl-ot, onnantól havi 3 fl-ot kapott),¹⁶¹³ a pizetáriusok esetén hetibért állapítottak meg, valamint számszerű összeg nélkül azok szerepeltek, akik bérét az érseki, vagy a királynéi kegyelem határozta meg (pl. Battyányi provizor). A katonák esetében is havi zsoldot állapítottak meg kétféle elven: „készenléti” bérük lovanként havi 2 fl, ezen felül mozgósítás, hadba vonulás esetén járt nekik még havi 3 fl lovanként. Az érseki bandérium 3–6 fős lovas egységekből állt össze, 1489-ben 96–114 fő közötti összlétszámmal.¹⁶¹⁴ Vezetőik a tisztartók (officiálisok) voltak, akik a tisztartóságokból (officiolátus) teremtették elő csapatuk fizetségét. A legtöbb szolgának – köztük az officálisokkal – járt ellátás a várban, néha többedmagukkal: családjukkal, szolgálóikkal vagy lovaikkal, amit Pincharo minden esetben pontosan rögzített. Akinek ruházat és cipő is járt, az szintén a kikötött feltételeknél áll, a teljesítési oldalon pedig a ténylegesen

¹⁶¹¹ AdP 703,68v-69r. 1495. ápr. 30-án valóban kapott 3 fl-ot. Egy másik kötetben, 1495. január 18-ai dátummal viszont Rozáliának nevezték a feleségét: AdP 706, 103v.

¹⁶¹² „per uno instrumento da pasta fatto per maestro Valentino” AdP 682, 32r (8).

¹⁶¹³ AdP 702, 43r.

¹⁶¹⁴ Vö. a AdP 689, 106r (82)-nél írtakkal.

kiadott ruha. A szolgálattevő halála vagy elbocsátása a feltételek alatt szokott helyet kapni, elbocsátás esetén az indoklás legtöbb esetben elmaradt.

A ferrarai borbélyt, Giovanni dai Canit a kormányzó kénytelen volt elbocsátani egy igen súlyos bűn elkövetésének következtében. A botrány elkerülése végett egyenesen visszaküldte Ferrarába, hogy a hercegné büntesse meg méltóképpen. Azt a fiút pedig, aki az esetet a várban szétkürtölte, szemmel tartja a jövőben.¹⁶¹⁵ Egyúttal kérte azt is, hogy küldjenek másik borbélyt, de győződjenek meg róla, hogy tud-e eret vágni, mert arra nagy szükség lenne, de az elbocsátott még azt sem tudott.¹⁶¹⁶ Ténylegesen végül csak májusban küldte vissza a borbélyt, azzal a megjegyzéssel, hogy Esztergomban még a gyilkosságot is előbb elfogadják, mint az ilyen aljas cselekedetet. Időközben pedig talált egy megfelelő helyettest a nápolyi Altobello személyében, aki szerencsés módon az érvágáshoz is értett.¹⁶¹⁷

A megfelelő szankcionálás már csak azért is fontos lehetett, mert az ifjú érek mellett más gyermekek (*pazi, ragazi, puti, zovani, giermek*) is nevedtek az esztergomi várban. Ellátásukról, ruhájukról, cipőjükéről az udvar gondoskodott, s ezért semmiféle kikötött szolgálattal nem tartoztak. Már a kíséret szervezéséhez összeállított listákon is megjelentek,

¹⁶¹⁵ „Rimando il barbiero deputato per vostra eccellenza, il quale ha inonestata tuta questa casa per haver commesso uno di quelli peccati *propter que venit ira Dei in filios diffidentie et 5 civitates igne consumpsit*. [Kiemelés tőlem –KH] Io ho però facto pagare del servire suo. Vostra signoria lo saperà multo melgio punire che io, et cum mancho scandalo. Sun stato per mandare uno altro pazo, il qualle ultra le altre pazie sue, ha publicato questo manchamento per tuto a vercogna de monsignore mio et de tuta la casa sua, ma se continua ad uno altro tempo lo rimandarò cum bono modo.” AU b.2/19,2,14, Vest. 2732 (1487. dec. 8). A latin szövegrész szó szerint vett idézet a III. lateráni zsinat 11. határozatából (l. Epsen, Commentarius, 22), amely arra enged következtetni, hogy a borbély szodómiát követett el. Costabili a jelentés másnapján vizsgálatot tartott és utóiratban megküldte a levéllel együtt a hercegnének, hogy a borbély tagadja a vádat, tanúkkal pedig nem bizonyítható a bűnössége: „Il facto del barbiero ho verificato per ogni via se ha potuto, excepto che per confessione sua. Lui nega ge lo ho facto dire su el volto al altra parte, cum testimonio non se pò verificare, siché vostra eccellenza sapii il tuto et facia quello ge pare.” AU b.2/19,2,15, Vest. 2733 (1487. dec. 9). A főkönyv szerint dec. 9-én bocsátották el, Pincharo kifizette fennmaradó bérért, így összesen 5 és fél fl-ot keresett esztergomi élete során, vö. AdP 682, 71v-72r (48). Érdekesség, hogy eredetileg a váddal illetett borbély apját küldték volna Magyarországra: „Uno barbero – Zanino barbero, fiolo de Giacomo dai Cani” ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85. 2037. IV/2. (all.d). Végül mégis Giovannit választották, akinek korábbi szolgálati helye is fennmaradt egy kis cédulán a ferrarai alkalmazotti listák közé toldva: „Zohane Francescho filgiolo de Zanino dai Chani offitiale del nostro illustrissimo signore a la massa de li Lombardi in Romagna, lavora in la botega di maestro Gasparo Bartholamio” *ibid.* Elképzelhető, hogy Barbato dai Cani, aki Kakat 1488-as Szent György-napi cenzusát kapta – AdP 686, 43r (21) –, azonos az elküldött borbéllyal, s ez volt az utolsó fizetsége.

¹⁶¹⁶ „Serà bisogno che vostra eccellenza mandi uno altro barbiero et mandandolo veda che sapii salassare perché è multo bisogno, questo non se sapea.” AU, b.2/19,2,14, Vest. 2732 (1487. dec. 8).

¹⁶¹⁷ „Il barbiero remandai parendomi essere cusi necessario et quando lo avesse ritenuto scio non ne seria seguito honore no lauda al reverendissimo et illustrissimo monsignor mio perché qua più presto se toleraria uno homicidia che tale. Et de ciò io sono stato comandato in questa corte perché già il tuto se sapè, creda vostra eccellenza che quando il delicto fusse stato occulto anche io lo haveria soportato et tollerato como facio di continuo, ma senza maggiore scandalo non se potea dissimulare. Se vostra eccellenza non trova barbiero facilmente che volgii venire qua, non se ne curti multi perché siamo provisti di uno optimo, il qualle è neapolitano et vene cum lo illustrissimo signor dom Francesco et scia salassare et fare ogni altra cossa necessaria.” AU, b. 2/19,3,14, Vest. 2765 (1488. május 10).

akiket az érsek udvarába szántak, egyrészt ferrarai nemes fiatalok,¹⁶¹⁸ másrészt magyar főnemes urak fiai.¹⁶¹⁹ Közülük végül nem mindenki került a valóságban is Esztergomba. A számadáskönyvekben két magyar gyermeket (*Jani pazo, Lazko ragazo*) és négy itáliai fiút (*Gabriele pazo, Nicolo Maria pazo, el Brezano pazo,*¹⁶²⁰ *Alberto taliano ragazo*) említettek név szerint, illetve az Örsi családból két fiúgyerekre van adat.¹⁶²¹ Külön szolgálta vigyázott rájuk (*Blasio famio di ragazi*), saját tanítóik is voltak, egy ferrarai (*don Dionisio Alfani da Firenze prezeptor di ragazi e capelano*) és egy magyar (Gergely), s közös szobában aludtak, ahol négy derékalj, két takaró, tizenegy ágynemű és négy vánkos állt rendelkezésükre.¹⁶²² Farsangkor együtt mulathattak a jelmezbe öltözött Hippolittal,¹⁶²³ így tehát játszó és tanuló társai is lehettek egyúttal. Beatrix királyné külön énektanárt küldött unokaöccséhez, akinek évi 50 fl fizetséget, ellátást és egy szobát ígért az érsekség terhére. Kérte Hippolitot, hogy rendelkezék az ellátásáról, és kerítsen méltó tanítványokat számára.¹⁶²⁴

1487 őszén a királyné Lardival üzentte meg, hogy készítsék fel a budai házat arra, hogy mikor Bécsből visszatér, Hippolit vele mehessen és Budán tartózkodhasson a királyné közelében.¹⁶²⁵ Talán ennek következtében kaphatta meg Lardi a budai háznagy feladatkörét. A budai utazás azonban még sokáig váratott magára, Hippolit pedig 1488. április 1-jén Bécsbe ment Beatrixhoz, s nagyjából egy évig ott is maradt. Az udvartartás emiatt gyakorlatilag kettéoszlott. A nagy része, köztük Pincharo természetesen Esztergomban maradt Battyányi provizor irányítása alatt, míg egy közvetlenebb, főként ferraraiakból álló csoport Bécsbe utazott, ahol Bagnacavallo gondoskodott a kifizetésükről, ügyes-bajos dolgaikról, az ételmezés Niccolò Comiti sáfár feladata volt. A kettévált udvartartás bécsi ágának

¹⁶¹⁸ Minden listán három fiú küldését tervezték, de változó személyekkel. A felmerült nevek: Nicolo da Bagnacavallo, Ludovico dai Banchi, Nicolo Maria da la Penna, aki feltehetően Hippolit dajkájának, Cassandra da la Penna asszonynak a fia, „uno figliolo del Julio Scipione da Este / uno nepote de Zulian Gondi fiorentino” ASMo, Casa e Stato, b. 386. fasc. 85.2037. IV/2. (all.a-d) passim.

¹⁶¹⁹ „Pueri eiusdem reverendissimi domini Strigoniensis. / Imprimis Mathias filius comitis Bernardini. / Item filius Sigismundi comitis de Sancto Georgio. / Item Georgius Bathor, capitaneus reliquorum puerorum. / Item duo filii Bartholomei Dragfy. / Item filius Ladislai Orzag de Gwth. / Item filius Benedicti de Chaak. / Item filius waywode Ongor. / Item filius Nicolai de Warda. / Item germanus Ladislai Fychor bani Boznensis. / Item Franciscus nepos domini thesaurarii. / Item filius Pathochii. / Item filius iunior Nicolai Kropach. / Demptis his tribus posterius scriptis omnes suprascripti sunt filii baronum et magnatum Regni Hungarie” Ibid.

¹⁶²⁰ Elképzelhető, hogy a királyné számvevője, Filippo da Brescia unokaöccse, Gaspare lehetett.

¹⁶²¹ 1495. jún. 25-én a nagobbiknak 8 dénárért cipőt készíttettek, AdP 705, 31v (84).

¹⁶²² AdP 685, 86v.

¹⁶²³ „lo ho facto maschara li dui ultra zorni de Carnevale et uno zorno lo ho lassato descendere a la terra in maschara cum tuti li suoi zovani mascherati sopra una caretta, dove li havea posto maestro Antonio medico in compagnia de sua reverendissima signoria et io poi lo seguitai a cavallo cum alcuni altri bene cum bono modo.” AU b. 2/19,3,1, Vest. 2736 (1488. febr. 21).

¹⁶²⁴ Vö. ASMo Carteggio Principi Esteri 1623, b.2/1,2, Vest. 2070 (1488. márc. 4), Guerra 140 (85).

¹⁶²⁵ AU b.2/19,2,11, Vest. 2729 (1487. nov. 16). Francesco Bagnacavallo is beszámolt a királyné leveléről, amelyben azt tervezte, hogy visszautazik Budára és közben megáll Esztergomban, AU b. 1/4,4, Vest. 1260 (1487. dec. 9).

kifizetéseivel Pincharo előtt parancslevelekkel (*mandati*) számoltak el.¹⁶²⁶ Pozsony közelsége miatt gyakran küldettek bort az érsek intézői révén.¹⁶²⁷ Harmadikként Tadeo di Lardi a budai ház irányítását végezte néhányadmagával.

Beltrame Costabili rangjánál és szerepénél fogva általában az érsekkel tartott, ugyanakkor a bányajövedelmek érkeztetésére ő volt jogosult, ezért ezek oda irányultak, ahol Costabili épp tartózkodott. A kormányzónak ebből volt általában készpénze, amelyet folyósítani tudott az alapvető beszerzésekre, vagy éppen kölcsönügyletekre. Costabili áprilisban elkísérte Hippolitot Bécsbe, ahová 1488. május 2-án ért vissza, mivel a királyné Budára és Esztergomba küldte őt előzőleg: Budára a milánói herceg követéhez, Esztergomba pedig az ott tartott zsinatra.¹⁶²⁸ Mátyás király parancsot adott ugyanis az érseki joghatóság alá tartozó plébánosok és prelátusok számára, hogy zsinaton nyújtsanak kegyes segélyt (*subsidio caritativo*) a Hippolit kinevezéséről szóló pápai bullákra.¹⁶²⁹ A bullák kifizetése komoly feladat elé állította az érseki gazdaságot, hiszen az 5-6000 fl követelés¹⁶³⁰ Esztergom egy éves átlagjövedelmének nagyjából a negyedét tette ki. Egy Beatrixnak írt levél szerint Ercole d'Este Rómában a kereskedőktől 20 százalékos kamattal 6000 dukátot kölcsönzött, a bullák kifizetése végett.¹⁶³¹ Ferrarából a királynét és Costabilit többször is próbálták sürgetni, akik

¹⁶²⁶ A parancslevél hiányát Pincharo külön kiemelte a Bécsben történt ügyleteknél: „maestro Bartolamio dali Buzintori de dar a di 15 zugno ducati trentaquattro e dinari novanta otto per Francesco da Bagnacavallo, i qualli lui gi ha dato in più partide *senza mandato* si como in questo apar” AdP 689, 207v (183).

¹⁶²⁷ „per spesa di mandar vasi 10 a Viena ala maestà in diverse spese” AdP 689, 101r (77).

¹⁶²⁸ „per intervenire al sinodo provincialle qualle se cellobro li la vigilia di Sancto Georgio cum dui di seguenti multo solennemente” AU b. 2/19,3,9, Vest. 2744 (1488. május 2).

¹⁶²⁹ Costabili egyik jelentése: „Spero fra pochi zorni se mandarà ducati 5000 per le bulle perché como per una altra ho significato a vostra excellentia la maestà de questo signor re motu proprio ha imposto uno subsidio caritativo a tuto il clero subito a la iurisdictione de Strigonio di che credo se ne cavarà ducati 2000 et anche de li vini di Posonio spero se ne cavarà ducati 3000.” AU b. 2/19,3,14, Vest. 2765 (1488. május 10).

¹⁶³⁰ A modenai levéltár egyik fondjából előkerült egy keltezetlen, költségösszesítő levél, amely feltehetően a bullák díjának részletezését tartalmazza. Valószínű, hogy egy, a pénznemek alapján talán Ferrarából Magyarországra elküldött levél melléklete volt eredetileg. Címzése helyén „Computum expensarum ecclesie Strigoniensis / 5000” áll. A fejléctet utólag írhatták rá: „Roma, l'usita per la collazione della chiesa di Strigonia.” Két lajstroma szerint a következő költségek terhelték az érseket: „Pro expedizione ecclesie Strigoniensis: Taxa ducati IIII milia / Pro communi pape ducati II milia / Pro communi collegii ducati II milia / Pro sacra ducati II centum / Pro subdiacono ducati LXVI solidi 33 / Pro minuto camere ducati 142 solidi 42 / Pro tribus minuti servitiis ducati 428 solidi 7 / Pro minuto collegii ducati 142 solidi 42 / Pro quitancia camere ducati 5 solidi 25 / Pro quitancia collegii ducati 5 solidi 15 / Pro iuramento ducati IIII – / Pro obligacione ducati V solidi 15 / Summa 5000. 40. X / Pro processu ad tres cardinales cause commissarios ducati 150 / Pro propina tribus cardinalibus ducati 300 / Pro pro[f..i]at camerariis pape ducati 100 / Pro familia palatii ducati 50 / Pro sollicitatore ducati 25 / Pro expeditione bullarum usque ad cameram ducati 200 / Pro pallio ducati 100 / Summa ducati 925 / Summa summarum ducati 5925 solidi XL denari X [...]” ASMo, Casa e Stato b. 386. 85. 2037.IV/4. Az 1489-es esztergomi számadások azonban csak 5024 fl költséget rögzítettek a bullákkal kapcsolatban, bevételi kötet: AdP 688, 85r (65), kiadási kötet: AdP 689, 205v-206r (181).

¹⁶³¹ „si è facto la obligacione ali mercadanti per ducati 6000 cum permissione di paragli XX percento d'interesse a ragione di anno, come forsi messor Francesco da Palude harà advisato vostra maestà” ASMo, Carteggio Principi Esteri, Minute b.1644 /1,1,16, Vest. 2395 (1487. jún. 9).

1488 folyamán sokat szabadkoztak emiatt.¹⁶³² Beatrix 1489. március 10-én tájékoztatta a ferrarai herceget, hogy Hippolit érseki megerősítettése fejében fizetendő díjak késedelme miatt eddig a pápa előtt a szűk érseki jövedelmekkel mentegetőztek, de a gyanakvást elkerülendő, már intézkedett, hogy megküldjék a pénzt.¹⁶³³ A Bini bankház 1490. november 23-án igazolta vissza Ferrarába a kölcsön (nagy részének) kiegyenlítését.¹⁶³⁴ Végül Nagylucsei István, a székesfehérvári Szent Miklós társaskáptalan prépostja 1489. március 12-én kapta a megbízatást, hogy az 5000 fl-ot Ferrarába eljuttassa.¹⁶³⁵

1489 elején a királyi pár Bécsből¹⁶³⁶ visszatért Budára. Erre a szokásos dunai útvonalon, Pozsony, Komárom és Esztergom érintésével került sor. Esztergomban nagy buzgalommal készültek a királyi pár vendégül látására. Erre az alkalomra egy hordó vörös, egy hordó fehér szerémi bort vásárolt a provizor az esztergomi kántortól.¹⁶³⁷ Április 2-án az érsek 58 hajósa segítette tovább az uralkodót Esztergomból Visegrádra.¹⁶³⁸ Hippolit 1489. augusztus-szeptember folyamán a királyi párral együtt utazgatott az országban.¹⁶³⁹

1489 folyamán az érseki udvartartásban bonyodalmat okozhatott a ruhatáros-kancellár Francesco Bagnacavallo és Beltrame Costabili kormányzó konfliktusa. Az előbbi szolgálatának végét jelentette az eset: 1489. június 20-án adta át az érseki ruhatárat Tadeo di Lardinak.¹⁶⁴⁰ Beltrame védekezett a herceg azon vádjával szemben, hogy mesterkedéssel elüldözte volna Francesco Bagnacavallót és a levelet vivő küldönc útján kívánta előadni magyarázatát.¹⁶⁴¹ A kancellár megsértette Costabilit, aki egyáltalán nem érezte magát hibásnak a történetek miatt. Ferrarából október 15-én azt a választ kapta, hogy megelégedtek a

¹⁶³² Guerra, Carteggio, 153–154. A bullákkal kapcsolatos további levelek: Guerra, Carteggio, 51 (Carteggio Principi Esteri 1623, b.2/2,1,3, Vest. 2018; Guerra, Carteggio, 55 (Carteggio Principi Esteri 1623, b.2/2,1,6, Vest. 2030); AU b.2/19,2,16 Vest. 2734; AU b.2/1,3a Vest. 1701; AU b.2/1,3b Vest. 1707; Guerra, Carteggio, 104; ASMo, Carteggio Principi Esteri 1623, b.2/3,2,7, Vest. 2078.

¹⁶³³ Dipl. emlékek IV, 18–19 (13).

¹⁶³⁴ ASMo, Casa e Stato b. 386. 85. 2037. III/4–5.

¹⁶³⁵ AdP 689, 205v (181), Fügedi, Az esztergomi érsekség 523.

¹⁶³⁶ Mátyás január 16 – márc. 12-ig, Beatrix január 17 – márc. 10 között. Vö. Horváth, Itineraria, 129, 136.

¹⁶³⁷ „Primo aprile per contadi al cantor di Strigonio ducati trentadui per el prezio di dui vasi de vino Serimiense, uno roso, l'altro biancho fu per la venuta della maestà del signor re, pagati per man del provisoro” AdP 689, 103r (79).

¹⁶³⁸ „2 aprile per 58 nauti, qualli conduseno la maestà del signor re di questo loco fino in Vizegrado a denari 6 per homo, hebeno solo duc 3 den 42” AdP 689, 94r (70).

¹⁶³⁹ Dipl. emlékek IV. 82 (57); Berzeviczy, Beatrix élete 452.

¹⁶⁴⁰ Vö. AdP 685, 22r.

¹⁶⁴¹ „Per Baptista cavalaro, il qualle in sino adhora ha retenuta lo signora regina per essere stata alcuni di a piacere, cum il signore re, de curto vostra excelentia intendera il tuto, como è passato il facto de Francesco Bagnacavallo, et conoscera se io lo ho caciato: et se merito per la venuta sua perdere la gratia de quella, et Dio volesse in servitio suo, et honore del prefato illustrissimo et reverendissimo figliolo suo, che la fusse stata praticata, et non veritate, et io seria de quelli, che più me ne alegraria che altri, per l'uno et l'altro respecto.” AU b.2/19, 4, 4, Vest. 2838 (1489. szept. 16) kiadása: Dipl. emlékek IV. 403 (72).

magyarázatával és azzal, ahogy az ügyben eljárta.¹⁶⁴² Még Beatrix királyné is kiállt a kormányzó igaza mellett.¹⁶⁴³ Costabili ennek ellenére még hónapok múlva is felemlegette Bagnacavallo esetét jelentéseiben,¹⁶⁴⁴ és az udvartartásra, különösen annak ferrarai tagjaira is hatást gyakorolt az incidens.¹⁶⁴⁵

Az 1489 tavaszán megbetegedett Cristofallo nevű olasz ezüstitisztítónak Ferazzo várnagy több alkalommal is cukros kenyeret küldetett,¹⁶⁴⁶ valamint Tadeo di Lardi egyik emberének kíséretében szállították betegsége miatt szekéren (a célállomás hiányzik, de valószínű, hogy a várba) és fehérkenyeret, meg frissítőket is vásároltak számára.¹⁶⁴⁷ Sajnos nem segített a jó szándék, mert április 18-án meghalt. Helyére a szintén itáliai Zanzone került.¹⁶⁴⁸ 1489. május 1-jén új tanító érkezett: Giorgio (Zorzi) Ferrarából.

Augusztus 8-án és október 9-én a király felhívására mozgósították az érseki bandériumot, s mindkétszer másfél hónapot voltak fegyverben. Feltehetően valamilyen reprezentatív szerepet töltek be a császárral való tárgyalások, vagy Alamizsnás Szent János ereklyéinek Magyarországra hozatala során.¹⁶⁴⁹ 1489. december 2-án érkezett Esztergomba Ottó bajor herceg – Bonfini szerint a császár küldte béketárgyalás céljából¹⁶⁵⁰ – és Pincharo kaphatta azt a megbízatást, hogy gondoskodjon csemegéről a herceg számára. 24 fl-ot költött olyan csemegékre, mint mazsola, bors, fahéj, sáfrány, aszalt füge, rizs, cukor.¹⁶⁵¹ Tiszteletére három hordó szerémi bort is vásároltak, ami igazi ínycsésnek számított.¹⁶⁵² A király két szakácsot

¹⁶⁴² AU b.2/1,10, Vest. 1886 (1489. okt. 15).

¹⁶⁴³ „tamen non sine aliquali suspitione Beltramis, creda la signoria vostra, che per niente non haveriamo scripto si non la verità, et tanto cognosceremo Beltrame come Francesco de Bagnacavallo” Dipl. emlékek IV. 105. (74)

¹⁶⁴⁴ 1490. január 4–5, vö. Dipl. emlékek IV. 409 (76); 417 (80).

¹⁶⁴⁵ Ha helyesek Berzeviczy értesülései, Costabili pozícióit tovább gyengítette Perotto Vesach ellene való ármánykodása, vö. Berzeviczy, Beatrix élete 386, azonban a jegyzetben idézett szept. 18-ai levél nem lelhető föl a megadott helyen, a Dipl. emlékek IV. kötetéből idézett öt hely egyikén sem található semmilyen adat a köztük lévő viszonyra nézve, vö. Dipl. emlékek IV. 18, 20, 41, 404 és 406. Ha ebben az incidensben nem is játszott szerepet, Beltrame és Perotto rossz viszonya azonban a továbbiakban is tetten érhető.

¹⁶⁴⁶ „11 ditto per zuchero pani dette el castellan al saponator amalatto in più volte” AdP 689, 67v (44).

¹⁶⁴⁷ AdP 689, 94r (70).

¹⁶⁴⁸ Cristofallo számlája: AdP 689, 145v–146r (121); Zanzone számlája: AdP 689, 136v–137r (112).

¹⁶⁴⁹ Vö. AdP 689, 106r-v (82-83); AU b.2/19,4,8 Vest. 2846 (1489. nov. 17), Dipl. emlékek IV. 396–397 (69); Krizsai, Alamizsnás Szent János; Balogh 1966. 665; Péterfi, Székely 52–53; Kubinyi, Mátyás 119–120. Ebben az időben, 1489. szept. 28-án javasolta Mátyás sógorának, a ferrarai hercegnek, hogy a császárral való találkozásánál Costabilit deleálja követéül, vö. Mátyás külügy 358–359 (222).

¹⁶⁵⁰ „A császár legutoljára Bajorország hercegét, Ottót küldte követségbe hét társával, hogy a fényes küldöttség hatására a király könnyebben álljon rá az ő szája íze szerinti egyezségekre. A király nagyszerűen fogadta ezeket, nagyon bőkezűen megajándékozta, ám a békéről semmit sem tudtak intézni, mert mindkettő méltánytalan feltételeket ajánlgattott.” Bonfini, A magyar történelem tizedei 892 (4.8.170). Fraknoi úgy tudja, Ottó dec. 7-én érkezett Budára: Fraknoi, Mátyás király 385.

¹⁶⁵¹ Vö. AdP 753, 187r (4754–4763).

¹⁶⁵² „Primo dezembro, per contadi a Chozardi Janus e compagni ducati trentasei per el prezio di vasi tri de vino Serimiense conperati per la venuta del duca di Bavera pagolli el provisorre” AdP 689, 103v (80).

küldött az érseki konyhára ebből kifolyólag, akik bérét Esztergom állta.¹⁶⁵³ A bajor herceg már az ősz végén Magyarországra érhetett, Battyányi provizor Zsigmond nevű emberét ugyanis Komáromba küldték elébe november 29-én.¹⁶⁵⁴ Úgy tűnik, egyébként is az érsek pénzén utaztathatták, mert december 13-án hét hajós ment vele Visegrádra.¹⁶⁵⁵ Látogatása végén is az érsek emberei szállították lovakkal és szekerekkel egészen Bécsig.¹⁶⁵⁶

Az év végén Kozárdi János alvárnagy meghalt, ő az egyetlen, akiről Pincharo személyes hangvétellő megjegyzést tett, mely szerint jó szolgája volt Szent Adalbertnek.¹⁶⁵⁷ 1490. január 10–11. dátummal Hippolit dolgait Battyányi provizor megbízásából öt szekérrel, fejenként 70 dénárért átszállították Budáról Esztergomba. Az érsek február 25–28 között indult tovább Bécsbe, amely napokban a szállításokra a provizor 32,81 fl-t költött.¹⁶⁵⁸ Január és február folyamán Esztergomban előkészületeket végeztek a királyi pár és az érsek méltó fogadására: a ruhatár számláján a vár felszerelésének javításai, felújítása, ágyak, ágyneműk készíttetésének költségei szerepelnek nagy számban.¹⁶⁵⁹ Bécsben Hippolit és kíséretének ellátását főként Niccolò Comiti sáfár végezte, akit Cseh Péter helyettesített betegsége idején.¹⁶⁶⁰

III. 3. Mátyás király halála utáni események az érseki udvarban

Hippolit és kísérete Bécsben, a királyi pár mellett tartózkodott Mátyás halála idején is.¹⁶⁶¹ A király halála után valószínűleg hirtelen mozgósítani kellett az érseki bandériumot, amelyet a Szapolyai Istvánnak kevéssel áron alul, hordónként 12 fl-ért eladott pozsonyi borból fedeztek. Az ügyletet Pincharo bonyolította le Bécsben, 1490. április 8-án, a katonákat pedig 14-én fizette ki.¹⁶⁶² Pincharo 1490 elején, vagyis február végétől április végéig Hippolit kíséretében előbb Budán,¹⁶⁶³ majd Bécsben tartózkodott és Beatrixszal utaztak vissza Magyarországra, mivel április 28-án Pozsonyban, majd Komáromban is konyhai jellegű

¹⁶⁵³ „6 dezembro per contadi a dui cogi de la maestà del signor re, qualli servino qui in cucina per la venuta de duca di Bavera, ducati dui fra loro” AdP 689, 95r (71).

¹⁶⁵⁴ Vö. AdP 689, 81v (58).

¹⁶⁵⁵ „ditto per 7 nauti qualli andò con el ducha de Baver a Vizegrado” AdP 689, 85v (62).

¹⁶⁵⁶ „28 dezembro per contadi al masitro di stalla ducati quinzezi e dinari otanta e sei i qualli lui mostra havere speso per lo cavalli et carateri del reverendissimo, quando hano conduto el ducha de Bavera fina in Viena” AdP 689, 82r (58).

¹⁶⁵⁷ „el qualle è statto bon servitor di Santo Alberto” AdP 689, 151r (126).

¹⁶⁵⁸ A provizori kötetben: AdP 690, 105r-v (110–111), a főkönyvben: AdP 692, 18r (16).

¹⁶⁵⁹ AdP 692, 32r-33r (30-31).

¹⁶⁶⁰ AdP 692, 3r (1).

¹⁶⁶¹ Az érsek gyászruhájához a fekete posztót Bontempitől vették, de csak 1492-ben fizették ki, AdP 754, 70r.

¹⁶⁶² AdP 691, 5r (4), AdP 692, 126v–127r (135). Pincharo 96 fl-os ügylete közel sem volt elég a katonák kifizetésére, valószínűleg csak a legszükségesebb mozgósítással kapcsolatos dolgokra fordította. Battyányi ápr. 23 és május 23. közt fizetett a katonáknak egyhavi „mozgósítási díjat” (3 fl/hó lovanként) összesen 456 fl-ot, AdP 690, 118r-v (134–135).

¹⁶⁶³ AdP 690, 76v (83) Battyányi kötetében Muzslai Gergely Budára visz számára levelet január 16-án.

kiadásokat rögzített a saját neve alatt. Ugyanezzel a dátummal könyvelte el Pincharo, hogy néhány hajó, köztük a konyha egy saját hajón ment visszafelé Bécsből Pozsonyba, majd Esztergomba és tovább Budára.¹⁶⁶⁴ Niccolò Comiti sáfár gondoskodott az utazó érsek ellátásáról, míg az udvarban a provizorok látták el ezt a feladatot az érsekség embereinek vonatkozásában. 1490. április 18-án a királyné és a bárók Esztergomba érkezésére készülve 3 fl értékben vettek fáklyákat és gyertyákat, 30-án pedig 2 fl-ért a templom számára a zsinat ünnepélyes megnyitására.¹⁶⁶⁵

Májusban a királyné emberei segítségével az érsekség birtokairól beszédtek a király által kivetett rendkívüli hadiadót, amelyből 998,92 fl maradt Esztergomban, 2857 fl-ot Beatrix emberének, Ostffy Ferencnek adtak át.¹⁶⁶⁶ Ismert, hogy Filipec János épp ekkoriban kért Beatrixtól pénzügyi segítséget Mátyás zsoldosseregének kifizetésére, s kapott is tőle 12 ezer forintot,¹⁶⁶⁷ ennek akár az érsek birtokain beszédett adó is a részét képezhette. Fontos ehhez hozzátenni, hogy július folyamán komoly mennyiségű ezüstöt vettek ki az érsek esztergomi kincstárából és küldték azt Budára, a királyné számára,¹⁶⁶⁸ ezzel is erősítve Beatrix politikai szerepét a zavaros időkben.

Costabili egyik jelentésében beszámolt arról, hogy az egész ország fegyverben áll.¹⁶⁶⁹ Bonfini szerint Beatrixé mellett Hippolit lovascsapata részt vett Corvin János üldözésében és a csontmezei ütközetben,¹⁶⁷⁰ ahol egyébként egyik fontos adóbérlője, Cécei Kis Máté a másik oldalon harcolt és elesett. Az általánosan uralkodó félelem és bizonytalanság közepette, más várurakhoz hasonlóan¹⁶⁷¹ az érsek várait is megerősítették és hadianyag utánpótlással is ellátták. Esztergom rendes helyőrsége 25 fő és kb. ugyanennyi éjjeli őr volt. 1490 elején 29 fő szerepel az alkalmazotti kötetben, de ugyanezen a számlán a király halálára hivatkozással 165-re duzzasztották létszámukat.¹⁶⁷² Május elején kezdték el fölfejljeszteni Berzence várát

¹⁶⁶⁴ AdP 692, 17r (15), a pontos útvonal feltehetően megegyezik a királyné és kíséretének vonulásával: ápr. 14-én Pozsony, 17-én Komárom, ezt követően érhetek Esztergomba. Vö. Horváth-Neumann, Batori 90.

¹⁶⁶⁵ AdP 692, 52r (50).

¹⁶⁶⁶ Bővebben l. AdP 691, 67v-68r (67) jegyzeténél.

¹⁶⁶⁷ Kubinyi, Két sorsdöntő esztendő 17; Uő, Mátyás 124.

¹⁶⁶⁸ AdP 685, 66r-67r, Pincharo mindezt a királyné adósságaként számolta el a későbbiekben, bár elkülönítve Beatrix többi ügyletétől l. AdP 699, 85v (107), AdP 704, 86v-87r (87).

¹⁶⁶⁹ „al presente tuto lo regno se ritrova in arme” AU b.2/19,5,13, Vest. 2911 (1490. jún. 20), Dipl. emlékek IV. 213 (147) és 429 (87).

¹⁶⁷⁰ Vö. Bonfini, A magyar történelem tizedei 913–914 (4.9.145–160).

¹⁶⁷¹ Vö. Kubinyi, Két sorsdöntő esztendő 4–5.

¹⁶⁷² „Compagni 108 conduti per el castello per la morte del re Marhias a più presti comenzano a servire a di primo mazo 1490” AdP 755, 4r. További négyet Ferazzo várnagy vett föl, 36 csehet (talán Mátyás egykori seregéből) Kis Tamás, újdonsült provizor hozott a várhoz, 16 magyart Ferazzo júl. 1-jén kerített, 14-én még egy embert alkalmaztak, így összesen 165 főre nőtt a helyőrség. Ez igen sokba került, csak júliusban 269 fl-ot fordítottak rájuk.

is,¹⁶⁷³ amelyre addig valószínűleg csak uradalmi központként tekinthettek, nem volt külön várnagya sem.¹⁶⁷⁴ Ez inntől megváltozott, június 9-én a vár élére kinevezték Kovácsi Miklóst, aki addig Balog Jánossal a nagysallói körzet officiálisa volt.¹⁶⁷⁵ Kovácsi a környező települések meghatározott adónemeiből finanszírozta a helyőrség felállítását és fenntartását, amely 20-30 főből állhatott, valamint sietős építkezésbe kezdett, s három hónap alatt 127,67 fl-ot költött a vár megerősítésére. Szeptember 4-én Kovácsi helyére Nagy Kelement és Dezső Miklóst állították, akik korábban Szőlős körzetének intézőiként szolgáltak.¹⁶⁷⁶ Az átadás-átvétel idején a leltár jórészét még az élelmiszer és az építőanyag képezte, de már a fegyverkészlet két hordó puskaporból, húsz magyar kardból, 225 ágyúgolyóból és húsz nyilpuskából állt. Battyányi István és Alfarello Ferazzo várnagy májusban Drégely várának munióóját is feltöltötte.¹⁶⁷⁷ Battyányi – talán az általános hadi készülődés hatására – május 23-án lemondott a tisztségről,¹⁶⁷⁸ 24-én pedig átadta feladatait (Laki) Kis Tamásnak.¹⁶⁷⁹

A készülődésre annál is inkább szükség volt, mivel az érseki gazdaságot közvetlenül Mátyás halála után komoly kár érte: a Szentgyörgyi Zsigmond és János grófok lefoglalták a teljes pozsonyi borjövédelmet (117 hordó, 1404 fl) és a gabonated egy részét (212,36 fl).¹⁶⁸⁰ A foglalás nem feltétlenül erőszakkal történt, de mivel Pincharo káreseményként tüntette fel a kiadási főkönyvben, majd az összeget a terhükre írta és évek múlva is a grófok adósságaként tartotta nyilván, valószínűbb, hogy nem a gazdaság vezetésének beleegyezésével zajlott. Ugyanezt erősíti, hogy 1491 során Freter Mátyás pozsonyi tizedkezelő, több szolgájával az érseket illető pozsonyi dézsmát személyesen kellett, hogy lefoglalja.¹⁶⁸¹ 1493-ban az érsek panaszt emelt a törtétek miatt, de a király kérésére a tartozás egy részét elengedte.¹⁶⁸² 1494-ben valószínűleg ezt a maradék összeget, 800 fl-ot – gyakorlatilag az adósság felét – sikerült

¹⁶⁷³ AdP 690, 119r (192), AdP 692, 40r-43r (38-41).

¹⁶⁷⁴ Ez a kijelentés Hippolit érsekségének elejére igaz, a számadások alapján. Csánki szerint a XV. század közepén is volt várnagya: Csánki, Bars vármegye várai 283.

¹⁶⁷⁵ AdP 691, 118v-119r (107).

¹⁶⁷⁶ AdP 685, 59r.

¹⁶⁷⁷ AdP 685, 57v, AdP 690, 111v (122).

¹⁶⁷⁸ Utolsó számadásában keserűen megjegyezte, hogy Mátyás halála után az ország romlásnak indult, AdP 690, 16r (16).

¹⁶⁷⁹ A számadáskönyvekben csak Kis Tamásként fordul elő, de minden bizonnyal azonos Laki Kis Tamással, akit Beatrix 1490 októberében Scheider Péterhez küldött (DF 276222).

¹⁶⁸⁰ AdP 691, 48v-49r (48) és 103v (103).

¹⁶⁸¹ AdP 754, 90r. Továbbá párhuzamba állítható egy 1493. szept. 9-én kelt oklevéllel, amely szerint Nagylúcsei Fülöp fiai, Balázs és János panaszt tettek a néhai Szentgyörgyi és Bazini Zsigmondra Pozsony megyei birtokaikon történt incidensek miatt (DL 103039). A király a pozsonyi káptalant hívta fel, hogy küldje ki hiteles emberét és tartson vizsgálatot az ügyben. A vizsgálat eredménye is megmaradt (DL 39445), ahol a részletes tanúvallomások alapján a hatalmaskodás tényállása beigazolódott. (Érdekes körülmény – bár meglehet, hogy csak névegyezésről volt szó –, hogy a hatalmaskodók között Vas András is felbukkant.)

¹⁶⁸² DF 248491, vö. Neumann, A kassai hadjárat 375.

az örökösöktől behajtani.

Tovább apasztotta a bevételeket az, hogy október 1-től a királyné emberei három kiemelkedően jövedelmező officiolátus kezelését is átvették: a szentkereszti uradalom, Gúta és Naszvad körzete, valamint Bajcs és Újfalú vidéke minden rendes, földesúri joron szedett jövedelme (cenzus, ajándékváltások, vámok stb.) Beatrix familiárisainak kezébe került.¹⁶⁸³

Bonfini szerint 1490-ben Hippolit serege részt vett az ausztriai hadjáratban.¹⁶⁸⁴ Noha Costabili levelében csupán egy, a török ellen küldendő 100 fős könnyűlovas egységről tett jelentést, amelyet az érsektől elvártak¹⁶⁸⁵ a pozsonyi katonai szolgálat után még évek múlva is tartoztak embereiknek,¹⁶⁸⁶ tehát Bonfini ezen értesülése helyénvalónak látszik.

III. 4. Beatrix beköltözése és az azt követő változások

Hippolit és vele együtt Beatrix 1490. november 18-án érkezett Esztergomba.¹⁶⁸⁷ A kettévált érseki udvartartás ily módon egyesült, de ettől fogva a királyné személyzete is beköltözött a várba, s ott állandó tartózkodásra rendezkedett be.¹⁶⁸⁸ Costabili már Esztergomból írta Eleonora hercegnének, hogy Beatrix és Hippolit egészséges, ám bár kín és bánat gyötri őket.¹⁶⁸⁹ Kis Tamás provizor számlája szerint november 18-tól kezdődően a királyné számára is végzett konyhai kiadásokat, amelyeket az érseki konyhával egy tétel alatt vett fel Pincharo,¹⁶⁹⁰ december 6-án pedig 28 fővel bővítették az esztergomi helyőrséget.¹⁶⁹¹ Még a költözés előtt Costabili arról jelentett, hogy Esztergom sem élelmiszerral, sem hadianyaggal való ellátottsága nem kifejezetten jó,¹⁶⁹² amelyből előre sejthető a következő, nélkülözéssel

¹⁶⁸³ Vö. AdP 691, 114v–119r (114–118).

¹⁶⁸⁴ „Amikor a király erről értesült, azonnal utasította Hippolit esztergomi érseket, hogy menjen lovassággal Lichtenwörthbe, az pedig, mihelyt odaért, megfuttatta a támadót, elfoglalt három közeli kisvárost, és a lakosság súlyos kárára szélteben portyázott.” Bonfini, A magyar történelem tizedei 960 (5.2.45). Noha Bonfini leírásából arra következtethetnénk, hogy Hippolit személyesen is részt vett a hadjáratban, ez minden valószínűség szerint kizárható: az ekkor 11 éves érsek végig a királyné kíséretében tartózkodott.

¹⁶⁸⁵ Dipl. emlékek IV. 429–431 (88).

¹⁶⁸⁶ Vö. AdP 698, 114r (136), AdP 702, 67r–68r (65–66).

¹⁶⁸⁷ „giunssi qua la signora regina com lo filgiolo suo che fu a li 18 di questo” AU b.2,21, Vest. 2921 (1490. nov. 21). Hippolit november elején lázas beteg volt, Costabili 17-én jelentette Ferrarába, hogy már meggyógyult. Vö. AU b.2/19,5,20, Vest. 2920 (1490. nov. 17). Az indulásra sürgető hatással lehetett, hogy Miksa nov. 17-én elfoglalta Székesfehérvárt, vö. Kubinyi, Két sorsdöntő esztendő 31–32.

¹⁶⁸⁸ Ennek építészeti hozadékaira l. Voit, Gyarmati Dénes, 61.

¹⁶⁸⁹ „la maestà di la regina, sua sorella et il filgiolo suo stano sani per Dio grazia, ma in grandi affani et travalgie” AU b.2, 22, Vest. 2922 (1490. nov. 21).

¹⁶⁹⁰ AdP 692, 114r (122).

¹⁶⁹¹ AdP 755, 41r (39), a bővítés a királyné parancsára történhetett, aki dec. 1-jén 50 fl-ot osztatott szét az őrség közt a nápolyi követ révén, majd dec. 31-én soron kívül fejenként 1 fl-ot utalt ki számukra, amelyet titkára, Sanctoro fizetett ki nekik. Ez utóbbi alapján ekkor 63 fős lehetett a teljes helyőrség, AdP 691, 63r (62).

¹⁶⁹² „quello castello sta di ogni cossa necessaria, cossi di victualie, como di monitione malle provisto, et tutavia non se atente al altro che a provederli, ma per il grande manchamento di dinari che ce hè et puochi et scarsissimi

teli időszak. A kormányzó ekkor vett föl az esztergomi káptalantól 500 fl kölcsönt.¹⁶⁹³ Beatrix jelenléte az érseki udvar életét és személyi viszonyait alapvetően befolyásolta. Eleonora arra bízta nővérét, hogy az érseki jövedelmeket tekintse sajátjának és rendelkezék velük, ahogy jónak látja.¹⁶⁹⁴ Fraknói egyenesen úgy vélekedett, az Esztergomban meghúzódó Beatrix saját politikai céljaira használta fel Hippolit bevételeit.¹⁶⁹⁵

Az 1490. évi összjövedelem nagyjából hétezer forinttal maradt el az egy évvel korábbtól. Pincharónak valószínűleg nem volt túl sok ideje a főkönyvek számláinak részletes kitöltésére, mert csupán összesítve vette fel a provizorok kiadásainak végösszegeit.¹⁶⁹⁶ Az addig csendes udvari élet ugyancsak felbolydulhatott Hippolit és Beatrix huzamos ott-tartózkodásával, a számvevőnek pedig megnövekedhettek a teendői. Beszédes Pincharo azon bejegyzése, ahol saját és szolgálai ellátását számolta el utólag, mivel előfordult, hogy a várban nem volt élelem. A pontos időszakot is megjelölte: 1490. december 6 – 1491. szeptember 15,¹⁶⁹⁷ vagyis közvetlenül a királyné beköltözését követő kilenc hónapban. Ekkor Kis Tamás volt a provizor, aki 1491. augusztus 1-jén, talán betegség miatt vonult vissza, ugyanis 26 fl-ot költött orvosra,¹⁶⁹⁸ de nem kizárt, hogy halála vetett véget szolgálatának.¹⁶⁹⁹ A vár ellátása tehát az ő idejében, de különösen a lemondása/halála utáni hetekben, augusztus és szeptember folyamán komolyan akadozott. Raguzai Antallal próbálták betölteni a posztot, aki augusztus 15-én csupán egyetlen bejegyzés erejéig bukkant fel udvarbíróként, aztán el is tűnt.¹⁷⁰⁰ Helyette Ludovico di Caluri¹⁷⁰¹ és Niccolò Comiti sáfár¹⁷⁰² végezte a teendőket. A következő

partiti che li sono per ritrovarmi, li vedo grande difficultade al ben provederli” AU b. 2/19,5,18, Vest. 2918 (1490. nov.4).

¹⁶⁹³ AdP 691, 115v–116r (115).

¹⁶⁹⁴ „Circa quanto vostra maestà mi tocha dele cose delo arcivescovado, dico ch’io non ho mai messo pensiero alcuno a quelle intrate perché, essendoli la maestà vostra, me è piaciuto che lei facia e dispona quanto li pare e piace et sempre si è ordinato che ’l si facia la sua voluntà in ogni usa, se mo altri habia facto altramente non lo scio, qui non è venuto un fiorino.” ASMo, Carteggio Principi Esteri, Minute b. 1644/1,2,12. Vest. 2574. (1492. szept. 9). Berzeviczy, Beatrix okmánytár 252–254. Guerra, 184–186. (Berzeviczy és Guerra olvasatát javítva közlöm – KH).

¹⁶⁹⁵ Fraknói, Bakócz 53. Ez a megállapítás inkább a kezdeti időszakra (1490–1493) lehetett valamilyen mértékben igaz, amikor Beatrix még hatalma teljében érezte magát. Costabili és Pincharo azonban feltétlenül megkülönböztetve kezelte az érseki és a királynéi udvari (pénz)ügyeket, számon tartva a királyné tartozását.

¹⁶⁹⁶ L. AdP 691–692.

¹⁶⁹⁷ „per el viver suuo e li famii, mancando vituaria in castello, comenzando da dì 6 dezembro 1490 per fina questo zorno” AdP 695, 90r (67).

¹⁶⁹⁸ AdP 695, 160r (137), nem egyértelmű azonban, hogy saját maga számára, vagy hivatalból más(ok) számára.

¹⁶⁹⁹ 1492 elején már néhaiként szerepel egy oklevélben (DL 19792).

¹⁷⁰⁰ 10 fl-ot kapott, amellyel sosem számolt el, vö. AdP 695, 181v (159).

¹⁷⁰¹ Ezért említhette őt Pincharo a kormányzó provizorának az 1491-es főkönyvben és emiatt találunk számláin a provizorokéra jellemző tételeket, bérkifizetéseket.

¹⁷⁰² A sáfár ilyen tevékenységére érdekes módon csak aug. 28-tól van adat. A korábbiak feltehetően nem kerültek a főkönyvbe. Ő volt az, aki fölvelt Cobor Imrétől 390 fl kölcsönt Pozsonyban, szept. 10-én. Vö. AdP 695, 203v (181).

provizorváltásról Costabili azt írta, hogy a királyné egy olyan prépostot nevezett ki a jövedelmek és kiadások kezelésére, aki már más minőségben is szolgált Beatrixot, valamint egy gazdag apátságot is vezetett, ezért jártas a gazdaság irányításában,¹⁷⁰³ aki nem más, mint Kemendi László vasvári prépost.¹⁷⁰⁴ Ténykedésére 1491. szeptember 12-től van adatunk. Beltrame a provizorokkal való elégedetlenségéről ősszel többször is írt Ferrarába, s kifejezte, mennyire örül, hogy végre egy egyházi személyt nevezett ki a királyné, ahogy azt ő mindig is javasolta.¹⁷⁰⁵ Bár a kortársak lesújtó véleménnyel voltak róluk, nem róhatjuk fel csupán a provizoroknak az ellátási nehézségeket,¹⁷⁰⁶ ugyanis az esztergomi udvar anyagi helyzete igencsak megingott a Mátyás halálát követő időben. A zavaros időkre jellemző viszontagságok kárain túl Beatrix odaköltözése okozott nagy anyagi terhet az érsekségnek: az 1491-es érseki jövedelmekből 1625,04 fl-t a királyné saját hasznára, elsősorban katonai költségeinek fedezetére szedett be. Ez az összeg, valamint a vár helyőrségének 170 főre való felduzzasztása és az érseki bandérium fegyverbe szőlítése megbillentette a vár kényes pénzügyi egyensúlyát, egyenesen hiánygazdálkodásra kényszerítve a gazdatisztekét. Pincharót február 24-én Budára küldték, hogy próbáljon hitelt szerezni: április 21-én Beatrix néhány ékszerét kellett fölbecsültetnie, szeptember 15-én pedig bérbe adták a pozsonyi tizedet

¹⁷⁰³ „La maestà sua ha rimosso quello provisoro da la cura di queste intrate del qualle più fiate ho scripto a vostra excellenza et ha li posto per provisoro uno ecclesiastico il qualle hè preposto et già altre fiate ha servito sua maestà a simili servitii et have habuto cura di una abbatia di grande intrata che già tone sua maestà et pare homo praticho a simili exercitii et have nome de homo da bene, et cussi pare anchora a me, la maestà sua vole che epso riceva tute le intrate et faccia tuta la expensa.” AU b.2/20, 23, Vest. 2984 (1491. szept. 1).

¹⁷⁰⁴ C. Tóth, Főpapi archontológia 28.

¹⁷⁰⁵ AU b.2/20, 23–24, Vest. 2984–2985 (1491. szept. 1, okt. 5) A témáról jóval hosszabban beszámolt az okt. 14-én kelt jelentésében, ahol a királynéval folytatott vitát részletesen idézte, majd László prépost munkába állását is elmesélte. Battyányiról név szerint ebben nem tett említést, csak annyi sejthető, hogy mivel nem egyházi személy volt, mint amelyet Costabili mindig is javasolt, nem lehetett vele sem maradéktalanul elégedett. Laki Kis Tamást is a királyné nevezte ki, akiről a kormányzónak kifejezetten rossz véleménye volt. Tapasztalata szerint nem volt gondos ember, sem jónevű, végül a királyné és az érsek a saját szemével is láthatta, hogy nem gondoskodott a vár népéről. „quello Chis Thomaso, il qualle non havia multo bono nome et non pariva homo da talle cura, dendoli adviso de le occurentie circa ciò, et como sua maestà volssi che io li assignasse ogni cossa pertinente a le intrade et determino che il tuto pervenisse a le mane sue. Hora significato a quella ultra li altri mei advisi datoli che venendo qua la prefata signora regina et munsignor lo archiepiscopo, suo filgiolo, et vedeno che nulla cura de epso et de sua famiglia, se havia et pocho se stimava che manchasse in vivere” AU b.2/20,26, Vest. 2987 (1491. okt. 14).

¹⁷⁰⁶ Később, Bernardo Monello kinevezése után Gregorio di Pannonia megírta kendőzetlen véleményét a hercegnek, mely szerint a Hippolit érkezése óta szolgáló öt provizor még Szent Adalbertet is levetkőztette: „fatto provisoro de novo miser Bernardino Monello e che e stato fatto a dì XXVIII de lo mese agosto e che fatto lo ditto provisoro per la via de la maiestà de madama e che io credo che farà poco bene chome hanno fatto li altri passati e che con questo sono stati provisoro cincho de poi che lo illustrissimo et reverendissimo signor donno Ippolito e stato fatto archiepiscopo de Strigonio e che acosi sperancha in Dio è che anchora questo durarà pocho e che non fano altro se non che spoliano Santo Alberto ma serà tempo che faranno conto con qualche uno tutti quelli li quali se ne intermittenno con Santo Alberto e che tutti quelli li quali fanno male è anchora male averano ala fine” AU b.2/14,2, Vest. 2518 (1492. aug. 27).

Szentgyörgyi és Bazini Péter grófnak.¹⁷⁰⁷ Emellett a királyné még nővérétől is kért anyagi segítséget: két font aranyat és fél font ezüstöt akart egyenesen Ferrarából küldetni minden veszély ellenére.¹⁷⁰⁸ Sajnos az 1491. évi *salariati* kötet nem bukkant elő, de feltehetően sok elbocsátást és a szolgák felé való hátralékfelhalmozást találunk benne.

1491. február 27-én Costabili az érseki személyzet elégedetlenségéről tudósította Eleonora hercegnét,¹⁷⁰⁹ március 17-én kifejtette, hogy szükség lenne egy tanult és bölcs emberre (második) vikáriusnak, hogy a nagy tekintélyű érsekség gondját viselje.¹⁷¹⁰ Costabili és a ferrarai személyzet Ferrarához való lojalitására jó példa az az 1491. január 24-én kelt levél, amelyben kérte a szembetegségeire hivatkozó Tadeo di Lardi ruhatárnoki feladatok alóli felmentését. Ezt a kérést a kormányzó előbb a hercegné elé kívánta terjeszteni, a királynénak addig nem is akart szólni róla, amíg a ferrarai álláspontot nem ismerte.¹⁷¹¹ 1491 során, talán Tadeo di Lardi szembetegsége miatt Niccolò Comiti sáfár, illetve maga Costabili adta ki a kincstárból a készpénzt a költségeket végző tiszteknek.¹⁷¹² A kormányzó egyébként Pietro Giacomo Maravigliát javasolta a hercegi párnak a tárház élére. A cserére viszont csak a következő évben, 1492 nyarán került sor. Akkor azonban Lodovico di Orlandóra esett a választás, aki a királyné egyik emberének, Girolamo di Orlando da Ferrara szerzetes fivére volt.

Az ínséges időkben a ferraraiak egyre-másra visszavágytak olasz földre. Augustino Bencio, Hippolit orvosa sikertelen fizetésemelési kéréseit követően szeretett volna inkább hazatérni Ferrarába, amelyet Beatrixnak jelzett. A királyné a kormányzón keresztül kérte Eleonórát, hogy járjon utána Antonio Sbelzerino mester (Antonio Maria di Beneintendi) hajlandó-e visszatérni Hippolit szolgálatába, illetve Battista Cananit szintén kérdezze meg, hátha

¹⁷⁰⁷ Vö. AdP 695, 99r (76) és 178v (156).

¹⁷⁰⁸ AU b.2/20,10, Vest. 2953 (1491. márc. 18).

¹⁷⁰⁹ „tuti stano malle contenti per vederssi pocho grati” AU b.2/20,6, Vest. 2949 (1491. febr. 27).

¹⁷¹⁰ „Seria necessario provedere anchora di uno vichario, il quale havesse doctrina et praticata et fusse homo di integritade ala cura grande che have questa chiesa et essendo di quella dignitade che la hè et di qua non se trovaria se non cum grande difficultade talle homo, ma bisognaria che vostra excellenza il mandasse da qualle parte.” AU b.2/20,8, Vest. 2951 (1491.márc. 17).

¹⁷¹¹ AU b.2/20,2, Vest. 2941 (1491. január 24). Majd ezt február végén Costabili ismét Eleonora elé terjesztette: „Tadio hebe a questi di grande malle a li ochi, mo e guarito et como li significai per una altra mia, il voria lassare la cura de la guardaroba, et anche de tenere denari che dubito non silgii causa anche di più disordine et non mi pare che per altro se movi se non per non voler pensicio ni faticha.” AU b.2/20,6, Vest. 2949 (1491. febr. 27).

¹⁷¹² Pl. Ludovico di Caluri egyszer többet kapott, mint amennyi költséget elszámolt, s Pincharo Niccolò sáfár számláját terhelte meg a különbözetrel: „Ludovigo a l'incontro de Caluri (sic!) famio del signor gubernator de dar a di primo luio ducati tre milia sei zento setanta tri e dinari quaranta tri per altri tanti gi ha dato el dito gubernator, et benché lui dicha haver gini dato 4271, 55 per haverre fatto ditto gubernator creditore di Nicolò safarro di ducati 598 dinari 12 non el fazo debitor ditto Bigo, como in questo a la partita de ditto misser Beltrame apar” AdP 695, 162v (140).

visszatérne, mert a királyné akkori orvosa is szeretett volna hazamenni Itáliába.¹⁷¹³

1491. június 21-én a kormányzó arról tett jelentést a hercegi párnak, hogy az érsek a szokásos kiadásokon felül mintegy 6000 fl-ot veszített, egyrészt a lengyel háború, másrészt a sok kölcsön miatt. Az érseknek adós bárók se levelekre, se a király fenyegetésére nem voltak hajlandók tartozásukat törleszteni.¹⁷¹⁴ Szeptember 1-jén arról írt, hogy az érsek serege már két hónapja Ausztriában van, mintegy háromszáz jó lovas, amelyet három hónapja fizetnek.¹⁷¹⁵ A későbbi számadások szerint pl. Dénes és Kristóf trombitások négy hónapot szolgáltak Pozsonynál a Miksa elleni harcokban, de mozgósításkor járó bérükkel (36 fl) még 1494-ben is adós maradt az érsekség.¹⁷¹⁶

Costabili titkosírással írt jelentése szerint a királyné a vár rendes őrségén felül – Berzeviczy szerint Kinizsi révén – száz katonát állíttatott még ki,¹⁷¹⁷ még hozzá a körmöci pizétumból finanszírozva,¹⁷¹⁸ akiknek a zsoldon felüli ellátása is drága, ráadásul kétféleképpen, magyar és olasz módra akartak étkezni.¹⁷¹⁹ A kormányzó nem rejtette véka alá véleményét: szerinte Beatrix rossz tanácsadókkal vette körül magát, a nápolyi követ mindenre csak helyesel, hogy a királyné kedvében járjon, Perotto de Vesach, Costabili régi riválisa pedig nem ért a tanácsadáshoz és a kormányzó szerint már az is nyereség, ha nem ármánykodik. A levél végén utasítást kért a hercegnétől, hogy hogyan kormányozzon a fenti helyzet közepette. 1492 tavaszán és nyarán a harci készültségre Jakab provizor kötetében is található sok utalás, különösen a futár és építési számlák utalásai beszédesek, de pl. a Hippolit körüli ifjak a szokásos cipőn kívül lábvértet (*ocrea*) is kaptak.

Az 1492-ben a szolgák kifizetése már olyannyira elmaradhatott a katonáállítás kötelezettsége miatt, hogy Gregorio di Pannonia – elmondása szerint egyetlen, Hippolit mellett megmaradó kengyeltartóként – egyenesen a ferrarai herceghez folyamodott, hogy három év óta elmaradt járandóságát téríttesse meg, mivel a kormányzó erről hallani sem akart,

¹⁷¹³ AU b.2/20,10, Vest. 2953 (1491. márc. 18). Bencio pályafutására l. Kriston, Bencio.

¹⁷¹⁴ „questo anno monsignore figlio suo ultra le grave expensse et più del solito che lui have lo ha perduto una grande parte della intrata sua che ascende a circa VI mila ducati della quale parte ge ne ha pilgiata li polloni como inimici, parte altri baroni di questo regno ali quali non giova né lettere né minace del signore re a farli restituite” AU b.2/20,15, Vest. 2976 (1491. jún. 21).

¹⁷¹⁵ AU b.2/20,22, Vest. 2983 (1491. szept. 1).

¹⁷¹⁶ „Notta che 1491 el ditto stette in campo 4 mesi sopra Posenio contro Maximiano” AdP 702, 67r-68r (65-66).

¹⁷¹⁷ „sua maestà in due fiata ha posto cento fanti in questo castello ultra li consueti et de continuo sta per fare preparamenti a’ guerra” AU b.2/21,16, Vest. 3024 (1492. május 3). Berzeviczy, Beatrix élete, 520–521.

¹⁷¹⁸ „li fanti se fanno pagare del piseto de Cremitia” AU b.2/21,16, Vest. 3024 (1492. május 3).

¹⁷¹⁹ „se li bisogna dare manzare a’ dui modi de le quale cose cossi per italiani come per hungari ne è che dire assai” *ibid.*

még Eleonora hercegné utasítására sem.¹⁷²⁰ A híres Clementi (*Ciemente*) Camicia firenzei ács mestert¹⁷²¹ 1492. szeptember 4-én évi 100 fl fizetéssel vették az udvarhoz. Három szolgálja évi 60 fl-ot, kicsi fia (*el suo piccolo fiollo*) évi 10 fl-ot, s mindannyian ellátást kaptak. Mikor 1494. március 16-án meghalt, szolgálai és kisfia felé 263 fl hátralékot állapított meg Pincharo Camicia elmaradt kifizetései után.¹⁷²²

1492 nyarán II. Ulászló a török ellen Nándorfehérvár megvédésére gyűjtött sereget, ehhez Hippolitól hat hónapra 200 lovas állítását várta el.¹⁷²³ Jakab provizor kötetében nem esik szó ennek az elvárásnak a teljesítéséről, csupán a vár rendes őrségéről.¹⁷²⁴ Pincharo 1492-es alkalmazotti könyve elveszett, a kiadási kötet (AdP 754) pedig igen rossz állapotban maradt meg, bár ebben több számlacím is rendkívüli kiadásokról tesz említést. Az 1492. augusztus 24-én szolgálatba állt Bernardino Monello¹⁷²⁵ provizor számadása (AdP 701) szolgál egyedül némi segítséggel erről az időszakról. Kötetének kiadási része főként az officiolátussal nem rendelkező katonák kifizetését rögzítette,¹⁷²⁶ akik szintén meghatározott számú lovassal szolgáltak. Lovanként havi 2 fl-ra tarthattak igényt, valamint Erdőhegyi János esetéből tudjuk, hogy járt mellé évente 12 fl értékben egy ruha és egy suba.¹⁷²⁷ Sós Péter *aulicus* és Újfalui Dénes trombitás kifizetéseit külön oldalakon lajstromozta az írnok.¹⁷²⁸ Míg az *aulicus*ok 4-6, a trombitások háromlovas osztagokkal szolgáltak, s az érseki udvar szokása szerint rendes bérükként havi 1 fl-ot kerestek lovanként: feleannyit, mint a nemesek. A trombitások

¹⁷²⁰ „per non potendo avere lo mio salario e che non abevando altro se non quello pocho che me hordino la sua senyoria per uno anno ducati XXV e che alo presente non sono stato pagato per tre anni (...) signor donno Ippolito non ha più staferi se non che sono io solo soletto e che a questo modo me tratta miser Beltrame e che anchora più e più volte ha scritto la illustrissima et excellentissima madama Elionora ducesse Ferrarie etc. a miser Beltrame e che io fusse pagato e satisfatto e contentato de li denari de lo mio salario e che io so miser Beltrame per fino mo mai non ha voluto obedire le littere e le commandacione de la illustrissima et excellentissima sua signoria e che per questa mia io supplico la illustrissima et excellentissima signoria vostra e se me facia provedere per qualche via de li mio salario” AU b.2/14,1, Vest. 2517 (1492. júl. 25).

¹⁷²¹ Balogh 1966. 481, 485–487.

¹⁷²² AdP 702, 38v-39r (37).

¹⁷²³ Vö. Gregorio di Pannonia levele: AU b.2/14,1, Vest. 2517 (1492. júl. 25), és Beltrame jelentése: AU b.2/21,28, Vest. 3036, (1492. jún. 10): „Il signor re ha scripto novamente a la monsignor lo arciepiscopo, filgiolo suo che il sollicite a mandare le gente sue, et a questo al presente se atene et sforciarasse sua signoria mandare al mancho cavalli 200 de homini d'arme pagati per 6 mesi se il sè poterà.”

¹⁷²⁴ AdP 694, 18v.

¹⁷²⁵ Bernardo Monello da Crema régóta szolgálta Beatrix királynét különféle tisztségekben, titkáráként és a máramarosi sókamara ispánjaként is felbukkan, vö. DL 56796 – az oklevél 1493. febr. 26-án kelt, tehát Monello provizori szolgálata alatt is megmaradt sókamaraispánnak –, de az érsekségnek már 1491-ben is ebben a minőségében adhatott el sőt, vö. AdP 695, 125r (102). 1496-ban hunyt el, vö. Berzeviczy, Beatrix élete 391.

¹⁷²⁶ „Racio militarium aulicorum et tubicinum domini reverendissimi a die primo septembris 1492 pro illis qui non tenent officiolatus.” AdP 701, 31r (72).

¹⁷²⁷ AdP 701, 32r (73), egy évi illetményét (108 fl) három részletben kapta meg, melyet ugyanitt rögzítettek.

¹⁷²⁸ Sós Péter számláján Petrus litteratus rögzítette, hogy Sós az ő jelenlétében tett elszámolást a számvevőtiszttel 1492. nov. 8-án, s az udvar 24 fl-al maradt adós katonai szolgálataiért, melyet ekkor megkapott. 1493. jún. 24-én a pozsonyi tizedsedőktől 45 fl 80 d-ban részesült Püspöki jövedelmeiből. AdP 701, 32v (74). Dénes trombitás 1492. dec. 24. és 1493. márc. 3. között négy részletben összesen 11 fl-ot kapott. AdP 701, 33r (74).

kifizetését az *aulicusok*étól különválasztva rögzítették. Simon, Bálint és György trombitások 3-3 lóval 1492. december 24-én kezdték az érseket szolgálni, s rögtön akkor meg is kapták első illetményüket, majd szeptember 13-ig összesen 120 fl 10 d-t, amelybe posztót (*pannus*) és subát is számítottak.¹⁷²⁹

Pincharo 1493. február 4-én tarthatott egy részletes elszámolást (esetleg könyvvizsgálatot) az érsekség legjelentősebb tizedbérleijével, Gosztonyi András préposttal, amikor átvették a korábbi évek főkönyvei szerinti tartozásait és a prépost által lerótt részleteket. Ugyanekkor 24 érseki alkalmazott elmaradt bérét is rendezték az 1492-es nagyobb tizedekből.¹⁷³⁰ Az elmaradás olyan nagy volt, hogy az év további részeiben is zajlott, amelyből júniusban további bérrendezések (Tommaso Fosco, Giovanni orgonista, és Márton budai plébános) mellett Nicolaus kölni kereskedőt fizették ki (449,44 fl), Costabili parancsából a nyitrai püspökkel (Sáncfalvi Antal) 200 fl-ot küldtek Eleonora hercegnének, valamint Gosztonyi a Kis Tamás egykori provizornak régebben adott 216 fl értékű ezüstöt számolta el részlet gyanánt. Augusztus 20-án a zólyomi archidiakónus egy ló árát (25 fl) kapta ebből a forrásból, majd további vegyes kifizetések történtek, egyebek mellett Ferrarába küldték Giovanni Antonio da Paviát és vele néhány lovat, illetve néhány elzálogosított ezüstért 73 fl-ot róttak le.¹⁷³¹ Év végén ismét elszámolás alapján rögzíthették a tárgyévi tizedbérleteket, az év során történt további törlesztéseket és a királynének folyósított kölcsönt.¹⁷³² Az érsek jövedelmeiből 1493-ban a királyné magának szedette be Udvard és Nyárhíd vámját, Szent György és Szent Mihály-napi cenzusát, amelyet Komornyik Márton nevű provizora nevéen könyveltek el.¹⁷³³ Beatrix Nagy Albert nevű embere a szentkereszti uradalom officiálisaként bukkan fel, számlájának baloldalán a Szentkeresztről Szent Mihály napjára beszedett összeg (127 fl) áll, jobboldalán szintén a Beatrixra fordított költségek (838,5 fl).¹⁷³⁴

¹⁷²⁹ AdP 701, 33v-34r (75).

¹⁷³⁰ AdP 699, 53v-55r (74-75), 62v-64r (84-85), hosszas elmaradás után feltehetően a legfontosabbnak tartott tisztek és szolgák fizetését rendezték elsőként, akik főként a ferrarai csoport megmaradt tagjai: Agustino Bencio, Pincharo, Tadeo di Lardi, Giovanni Bagnacavallo, Pandolfo Silvestri, Bonaventura testvér, Palamidesse fűszeres, Valentino szakácsmester, Petro szabómester, Ercole kengyeltartó, Altobello borbély, Gregorio di Pannonia kengyeltartó, Tommaso Barbalonga, Emerizio lovas futár (*cavalaro*), Alfarello Ferazo várnagy, Lodovico di Orlando tárháznok, Egidio szakács, Vincenzo diák, Giovanni orgonás és Niccolò sáfár.

¹⁷³¹ A zálog ügyét Dorogházi László (*Ladislao de Rochas*) intézte, a zálogba vevő fél úgy látszik Gosztonyi volt.

¹⁷³² AdP 699, 53r-54r (74-75).

¹⁷³³ AdP 698, 17v-18r (40), ezzel szemben Bernardo Monello provizor számadásában – bár még az 1492-es évre vonatkozóan – Komornyik Márton Eszenyi Benedekkel együtt Nyárhíd minden jövedelmét ellátmánya és fizetsége gyanánt kapta, vö. AdP 696, 24r (25).

¹⁷³⁴ AdP 698, 18v-19r (41), Pincharo a királynéra költött pénzeknél fontosnak tartotta megjegyezni, hogy ez csak egy feljegyzés, nem ítélet: „ducati otocento trenta otto e mezo per saldo di questo porto a spesa ala maestà di madama, sua patrona perché sua maestà li tene in ditto officiolatto questo fazo per aricordo et non per iudicar”

Úgy tűnik, Pincharo és Bernardo Monello udvarbíró között nem volt olyan közvetlen együttműködés, mint a korábbi provizorokkal (különösen Battyányival), akiknek számadásai elsődleges forrásul szolgáltak a főkönyvekhez. Pincharo szerint Monello nem *tudta*, máshol kifejezetten úgy fogalmazott, hogy nem *akarta* saját elszámolását Pincharo rendelkezésére bocsátani, így a szolgálak kifizetésének összegzése csonka maradt, bár a számvevő elmondása szerint igen nagy összegről volt szó.¹⁷³⁵ Monello 1493. április 24-én kelt jegyzéke összegezte az érsek és a királyné offiálisainak seregét, amely ekkor 97 lovasból állt.¹⁷³⁶ További harminc lovast vettek fel június 5-ig, köztük a korábbi provizort, Battyányi Istvánt egy hatlovas osztaggal.¹⁷³⁷ Négy csoport, Csúzi Péter, Rohodi László, Galsai Detre és Tomori Bernát hat-hat lovasával udvari ellátásban részesült, amelyhez udvari öltözék is járt.¹⁷³⁸ A katonák negyedévenként kaptak fizetést ebben az időben, amelyet Monello időrendben rögzített.¹⁷³⁹ Ezekből a számadásokból Pincharo láthatóan semmilyen adatot nem vett át főkönyveibe, noha ugyanazokra a jövedelmekre vonatkozóan, mondhatni párhuzamosan könyveltek. Érdekes az az elszólás is, hogy Pincharo *nem ítéletként* fogalmazta meg a királyné parancsára elköltött pénzek számlarészét, csupán lejegyezte azokat.¹⁷⁴⁰ Nem kellene ilyen megjegyzéseket tenni, ha nem állna fenn egy feszült, gyanakvó légkör a két tábor, a ferrarai és a királyné körüli csoport között. Ennek jele hűtlenségben is megmutatkozott: Pincharo rögzítette, hogy Cseh György drégelyi várkapitány¹⁷⁴¹ nyíltan kijelentette, hogy az érseket

AdP 698, 19r (41). Monello kötetében Nagy Albert Nagy János nevű társával 1492-ben Szentkereszt offiálisaként lettek rögzítve, mint az uradalom minden jövedelmének élvezői, vö. AdP 696, 24r (25).

¹⁷³⁵ Vö. AdP 698, 119v (142), 120v (143).

¹⁷³⁶ „1493 die 24 Aprilis / Registrum aulicorum militarium domini reverendissimi et reginalis maiestatis qui hactenus tenuerunt officiolatus quibus solvi pro stipendiis eorum preteritis pro uno quartale anni preter quam Barnabe Belaii et Anthonio Magno sociis in officiolatu de Gwtha, quibus solvi pro medio anno quoniam a festo Michaelis non habuerunt aliquos proventus sicut alii qui habuerunt molendina et telonea et alios proventus. / Johannes Balogii cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Petrus Chuz cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Ladislaus de Rohod cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Bernardus Thomori cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Detricus Galsa cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Petrus de Kalanda cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Barnabas Belaii cum equis novem pro medio anno cum panno, equi 9, fl 73 / Johannes Kakas cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Anthonius Nagh cum equis octo pro medio anno, equi 8, fl 55 / Michale de Bwchyay cum equis sex, equi 6, fl 27,50 / Martinus Komorniik accepit censum in officiolato, equi 6, fl 19 / Palko de Sagh cum equis quinque, equi 5, fl 20 / Ladislaus Kalnai cum equis quinque, equi 5, fl 20 / Johannes de Bartos cum equis sex, equi VI, fl 11 / Michael Zomor cum equis quatuor, equi 4, fl / Johannes Belai cum equis sex, equi 6 fl / Summa 418, 0” AdP 701, 36r (77). Az utolsó két névnel összeg nem szerepel.

¹⁷³⁷ Az újonnan szolgálatba vett nemesek mind hat lóval: Tomori Miklós, Welchezcy Barnabás, Müczky László, Battyányi István és Báthori János. AdP 701, 36v (78).

¹⁷³⁸ AdP 701, 37r (78).

¹⁷³⁹ AdP 701, 37v (79), 38v (80), 40r (81), 41r (82), 45r (85). A számadás túl módszeres, elképzelhető, hogy nem szerepel itt az összes *aulicus* minden kifizetése. Müczki később panaszt is tett fizetése elmaradásáért.

¹⁷⁴⁰ Vö. AdP 698, 19r (41).

¹⁷⁴¹ Cseh György 1493-tól bukkan fel a számadásokban Drégely várnagyaként, de a tisztség pontos átvétele nem ismert. Bakács adattára Georgius Bohemius Chesko néven közli (Bakács, Hont vm. 46), de az ugyanítt említett

nem, csak a királynét hajlandó szolgáltni.¹⁷⁴² Ugyanakkor elődje, Márkus Péter 66 fl 63 d-ral több pénzt szedett be, mint amennyi szolgálataért megillette volna.¹⁷⁴³ Az érsekség seregének finanszírozása Mátyás halálát követően minden évben komoly feladatot rótt a gazdaság vezetésére. Alapvetően a tiszttartóságok (officiolátusok) kiutalt jövedelméből tartották fenn azokat a 3–6 fős lovascsoportokat, amelyekből az érseki bandérium összeállt. A belpolitikai helyzet azonban a katonaság létszámának megemelését tette szükségessé, s ez maga után vonta a finanszírozási forma újragondolását is.¹⁷⁴⁴ A királyné *aulicus*ainak éves bérét 1493. augusztus 12-én az érsek terhére fizették ki, leszámítva száz főt, akiket Beatrix maga mellett kívánt tartani.¹⁷⁴⁵ Ekkor a királynétól az érsekhez irányítottak át néhány nagyobb csapategységet, akik az elszámolásnál más besorolásba estek.¹⁷⁴⁶ Pincharo 1493-as és 1494-es alkalmazotti kötetében feltehetően a királyné hadtestéből érkezőket sorolta – első látásra különös, a szokásostól eltérő módon – a baloldalra úgy, hogy a jobboldalon semmilyen jogcímet nem rögzített velük kapcsolatban, de egy múltbéli kifizetést már a számlájukra írt.¹⁷⁴⁷ Az átirányítást követően nagyjából negyedévente utalták ki a katonák illetményét.¹⁷⁴⁸

alvárnagyok (Gregorius Horwath, Johannes litteratus) és Cseh György társa, Johannes Munkay Italicus a számadásokban nem szerepelnek.

¹⁷⁴² „Giorgio al incontro de dar questo di ultimo dezembro ducati docento per l’affitto di la decima di Kisneugrado hauta l’anno pasatto per la quale lui non volve servirre el reverendissimo cardinale et volve esser sollo servitor di la maiestà di madama (...)” AdP 698, 58v (81). Az átállást követően is megmaradt azonban a drégelyi vár élén, mint a várórség parancsnoka és továbbra is a drégelyi kerülethez tartozó falvakból fizette meg a katonáit, de minden évben 70 fl-ot kellett volna letétbe helyeznie ennek fejében, ami 1494 nyaráig egyáltalán nem történt meg, l. AdP 702, 65r (63).

¹⁷⁴³ „Petro Marco ongaro, qualle fu castellano di Dregel, dè dare questo di primo zenaro ducati sesanta sei et dinari sesanta tri per altri tanti lui ha scoso di più che non ha servito” AdP 698, 75v-76r (98).

¹⁷⁴⁴ Lásd a III. 2. fejezetben írtakat.

¹⁷⁴⁵ Erre utal Monello provizor feljegyzése: „1493 die 12 Augusti. / Nota, quod hoc die 12 Augusti fuit comissum per dominum Beltramum in presencia reginalis maiestatis et domini oratoris, quod posthac, quando solventur aulicis militaribus reginalis maiestatis stipendia ipsorum annualia, debemus solvere ipsos ad rationem reverendissimi domini archiepiscopi, demptis tamen centum equibus, quos sua maiestas pro se servare vult, alios omnes deputaverunt ad servicia domini reverendissimi, quoniam sui, postquam fuerunt remoti ab officiolatibus, recesserant a serviciis dominacionis sue reverendissime. Hoc tamen sit pro memoria.” AdP 701, 44r (84).

¹⁷⁴⁶ „Solucio facta aulicis militaribus, qui superioribus diebus fuerunt deputati ad servicia domini reverendissimi, pro equis nonaginta octo pro viginti diebus tantum, videlicet a die commissionis facte usque diem presentem hoc modo, videlicet: tempore huius solucionis fuerunt militares reginalis maiestatis cum equis centum nonaginta octo, solvimus igitur centum equitibus ad rationem sue maiestatis pro tribus mensibus integris, videlicet pro uno quartale anni, et nonaginta octo equitibus solvimus pro duobus mensibus et diebus decem tantum ad rationem similiter sue maiestatis, pro aliis vero viginti diebus solvimus dictis nonaginta octo equitibus ad rationem domini reverendissimi, qui habuerunt pro dictis viginti diebus fl. 81,25” AdP 701, 44r (84).

¹⁷⁴⁷ AdP 698, 49v-56v (71-78), AdP 702, 55v-61v (54-60). Ha helyes a fenti elgondolás, akár név szerint is beazonosíthatjuk az átállókat: Turi György és Beleni Benedek is 36 fl-ot kapott négy lovas után, Pásztoi János 108 fl-ot kapott 12 ovas után, Olah Anderco 54 fl-ot kapott hat lovas után, Pászói István hat lovas után 54 fl-ot kapott, Baldassare deák ugyanennyit hat lovas után, Bélai Barnabás kilenc lovas után 81 fl-ot kapott, Aza Ambrus fia Miklós hat lovas után 54 fl-ot kapott, Disznós János öt ló után 45 fl-ot kapott, Sebesi Pál hat lóval 54 fl-ot kapott, Konkoly Albert hat lovas után 54 fl-ot kapott, Temérdek (*Temerdeg*) László ugyanígy, Pesti János trombitás négy lovas után 42 fl-ot, Nyitrai János trombitás ugyanígy, a görög Federico Pacologo hat lovas után 54 fl-ot kapott. Ez összesen 90 lovas, a maradék tíz talán Cseh György drégelyi kapitány embere lehetett.

Monello rögzítette, hogy Tomori Miklóst és Welcheczi Barnabást a kormányzó parancsára 1493. szeptember 30-án elbocsátották, így még fél évet sem töltöttek az udvarnál.¹⁷⁴⁹ Októberben újabb felvételek történtek Zsoldos Tamás és Kovácsi Miklós *aulicus*okat, valamint hat trombitást vettek érseki szolgálatba. Utóbbiaknál már a királynénál érvényes feltételeket alkalmazták (*ad conventionem tubicinum reginalis maiestatis*).¹⁷⁵⁰ 1493 őszén elérkezettnek láthatták az időt arra, hogy az érsekség régi jogát érvényesítve visszafoglalják Szanda várát (Nógrád vármegye), amelyre Petrus Jacobus kapott megbízást.¹⁷⁵¹ A vállalkozás hosszú távon valószínűleg nem bizonyult sikeresnek, mert a számadásokban többé nem fordul elő.

Pincharo 1493-as *salariati* kötetének utolsó harmada¹⁷⁵² szinte kizárólag tartozásokat részletez, jórészt katonai szolgálat után (néhol már csak az örökösöknek). Dénes, Cristofallo és Simon trombitások, akik egyenként három nehézlovassal szolgáltak a bandériumban, 1491-ben négy hónapon át voltak Pozsony fölé vezényelve, amely szolgálatukért még 1493-ban is tartoztak nekik.¹⁷⁵³ Az érsekség Blasio Carisi, a huszárok vezetője felé 1493 januárjáig 104 fl

Pincharo továbbá mindnyájukat háromhavi bevetés után számolta el, s összesen 822 fl kifizetést könyvelt el, holott Monello négyhavi szolgálatról írt, de kb. feleannyi pénzzel.

¹⁷⁴⁸ „1493. 12 Decembris. Solucio facta aulicis militaribus reginalis maiestatis et domini reverendissimi illis videlicet qui fuerunt deputati ad servicia sue dominacionis reverendissime pro uno quartale anni ut infra. Tempore huius solucionis facte die suprascripto fuerunt aulici militares maiestatis reginalis cum equis ducentis et quindecim solvimus igitur pro equis centum ad rationem maiestatis sue centum vero et quindecim solvimus ad rationem domini reverendissimi florenos quadringentos triginta unum dinarios viginti quinque fl 431,25” AdP 701, 45r (85). További két részletet másfél évvel később fizetett ki nekik Monello: 1494. márc. 15-n 468,75 fl-ot, május 3-án pedig 311,25 fl-ot, AdP 701, 46r-47r (85-87). A három részlet együtt 1211,25 fl, ami kb. megfelel száz lovas négyhavi bevetésének árának (100 lovas x 4 hó x 3 fl = 1200 fl), de messze alatta marad a 215 lovas ugyanezen járandóságának (2580 fl).

¹⁷⁴⁹ AdP 701, 38r (79), két hónapot fizettek még ki nekik 18 fl 33 d értékben.

¹⁷⁵⁰ AdP 701, 39r (80), a hat trombitás: Ruppel Albert, Mátyás, Bán János, Kristóf, Lackó, Selpokar Tamás. Első fizetésüket Dénes trombitással együtt karácsonykor kapták, időarányosan, a teljes decemberi hónapot is beleértve, AdP 701, 39v (81). Majd az *aulicus*okhoz hasonlóan negyedévenként, 1494. ápr. 1-jén, AdP 701, 40v (82), és jún. 20-án kaptak ismét pénzt, AdP 701, 41v (83).

¹⁷⁵¹ L. AdP 701, 6r (46). Ecsedi Bátori István Szanda várát Mátyás király jóváhagyásával foglalta el még az 1470-es évek elején, amely viszont korábban, vásárlás útján az esztergomi érsek birtokában volt. A vajda 1493. júniusi haláláig a kezén tartotta a várat, az érsekség feltehetően ezt követően kívánta érvényesíteni jogát. (Szanda várának történetére bővebben l. Horváth, Bátorai várak 315, Horváth-Neumann, Bátorai, 28–29.) A főkönyvben egy két héttel korábbi, nov. 15-ei tétel szerint Costabili kormányzó parancsára 125 fl-ot utaltak ki Gosztonyi András nagytized befizetéseiből a vár visszaszerzésére: „funo quilli erano dati per recuperare el castello di Zonda” AdP 699, 58v (80). A nov. 29-én rögzített összeg akár ennek a fel nem használt része is lehet. Feltűnő továbbá az a részlet, hogy az érsekség épp 1493-ban adományozta a *vajdának* (név nélkül, de feltehetően Bátorit értették alatta) Újfalú és Ravaszkeszi (Bátorkeszi) dézsmáját (vö. AdP 699, 1v), amelyek a Bátoriak birtokai voltak (l. Horváth, Bátorai várak i.m., Horváth-Neumann, Bátorai, 28), Csánki szerint utóbbit az esztergomi érsekség 1464. óta zálogbirtokként kezén tartotta, vö. Csánki, Történelmi földrajz III. 522.

¹⁷⁵² AdP 698, 77v–118r (100–140).

¹⁷⁵³ AdP 698, 68v-70r (91-92), Cristofallo esetében az összeg is látszik: 36 fl, ami pontosan három lovas négyhavi hadba vonulás esetén fizetendő zsoldja (3 fl/ló/hónap).

tartozást halmozott föl a pozsonyi harcok utáni szolgálat címén.¹⁷⁵⁴ A Perotto Vesach által ajánlott, az esztergomi helyőrség megerősítésére 1494. év elején fölvelt 50 cseh katona megszökött,¹⁷⁵⁵ de a következő kormányzó, Donato Aretino idejében Pan Fokolcki vezetése alatt újra megjelenik egy szláv csoport az udvarban. 1494. május 1-jén az aulicusokat a szokásostól eltérően nem csak az elmúlt, hanem a következő negyedévre is előre kifizették, mivel a török ellen kellett indulniuk.¹⁷⁵⁶ A másik bevetésre 1494 májusában került sor, ahol lajstrom nem szerepel, összefoglalóan kétszáz lovas összes illetményét (861 fl) együtt rögzítették.¹⁷⁵⁷

III. 5. Az érsekség átadása előtti állapot (1494–1498)

Hippolitot VI. Sándor pápa 1493. szeptember 20-án bíborossá nevezte ki. Erre hivatkozással az érsek kérelmezte az uralkodónál, hogy egy időre hazájába mehessen. Hippolit első Itáliába való utazásáról Bonfini úgy tudta, nyolchavi szabadságot kapott.¹⁷⁵⁸ Az indulásra 1494. július 11-én került sor,¹⁷⁵⁹ s egy hónappal később, augusztus 13-én ért szülővárosába.¹⁷⁶⁰

A kinevezés és az elutazás közti időben az esztergomi udvarban átszervezések történtek és a személyzet felé való jelentős hátralékot próbálták maradéktalanul kiegyenlíteni. Beltrame Costabili utolsó ismert jelentését 1493. október 15-én küldte Ferrarába. Számlái sokat elárulnak a leköszönő kormányzó esztergomi szolgálatáról. Egyrészt a kezdetektől állandó volt a fizetése: évi 400 fl, valamint az ő és hat szolgájának ellátása, s ez nem emelkedett, ellentétben pl. Pincharo javadalmazásával. Costabili a megállapított bérből 1493. november

¹⁷⁵⁴ „Blasio Carisi, capo de usari dè haver questo dì de zenaro ducati centto quatro per resto del soldo suo del tempo che stete in campo sopra Posonio como apar nel libro E 1492 a carte 154, 104 fl” AdP 698, 114r (136).

¹⁷⁵⁵ Pincharo összesen 66 fl 66 d-t tartott még nyilván szolgálatuk után, AdP 702, 22r (20).

¹⁷⁵⁶ „(...) debuerunt se disponere ad bellum contra Turcos” AdP 701, 41r (82), a számla szerint ez hat hatlovas osztagot érintett: Csúzi Péter, Galsai Detre, Tomori Bernát, Müczki László, Zsoldos Tamás és Kovácsi Miklós embereit. Müczki ekkor panaszt tett, hogy nem kapta meg a neki járó posztót, egy negyedévi, valamint az aug. 11 és szept. 29 közötti időszakra járó illetményét. Panaszát vélhetően Donato Aretino új kormányzónál tette, aki áttekintette Monello kötetét és úgy találta, hogy a posztón kívül minden járandóságát megadták 1494 júliusáig bezárólag: „è stato pagato per tutto il mese di luglio del presente anno 1494 secondo che io trovo per li libri di miser Bernardino Monello salvo che resta aver per tutto il tempo passato in fino tutto luglio predicto panno per fiorini cinque” AdP 703, 95v-96r.

¹⁷⁵⁷ „1494 in mense Maii. / Solucio facta aulicis militaribus deputatis ad bellum pro equis ducentis ad rationem pecuniarum mensualium, facit in toto fl 861” AdP 701, 48r (88).

¹⁷⁵⁸ „A nemrégiben bíborossá tett Hippolit esztergomi érsek követéinek kérelmére, ha nem is szívesen, de megengedte, hogy Hippolit az Itáliába való utazásra és a pápa meg az apostoli szenátus szokás szerinti fölkeresésére hivatalából nyolchavi szabadságot kapjon.” Bonfini, A magyar történelem tizedei 982 (5.4.1).

¹⁷⁵⁹ „che monsignor se parti che fo a dì XI de luglio” AdP 703, 2v.

¹⁷⁶⁰ Berzeviczy, Beatrix élete, 572–573. Bár Pincharo már aug. 9-én ferrarai kelettel készült bejegyzéseket írt egyik könyvébe, vö. AdP 702, passim, AdP 704, 67r (65), Beltrame Costabili számláján pedig a leköszönő kormányzó aug. 6-ai érkezését rögzítette, vö. AdP 702, 36r (34).

28-ig összesen 963 fl-ot kapott kézhez, amelyet év végéig kiegészítettek 2016 fl 30 d-ra, ami még mindig alatta maradt a teljes, jog szerint megillető járandóságának (kb. 2600 fl),¹⁷⁶¹ tehát az ínséges években a gazdaság működése érdekében nem vette föl mindenáron saját pénzét. 1494 első félévében 2447,97 fl-ra egészült ki Costabili jövedelme az esztergomi bevételekből. A kormányzó számlájának végét Pincharo már Ferrarában rögzítette: augusztus 6-ig tartott hivatalos „munkaviszonya”, amelyért a kezdetektől 2822,2 fl járt volna neki.¹⁷⁶² A különbözetről nem tudni, hogy megkapta-e, ha igen, azt már nem az esztergomi jövedelmekből fedezték.

Donato di Marineli d'Arezzót Ercole d'Este herceg 1494. február 4-én nevezte ki Ferrarában évi 300 fl fizetéssel. Az új kormányzó és vikárius, április 15-én lépett szolgálatba Esztergomban, amelyre megbízólevelet adott át Costabilinek.¹⁷⁶³ Donato nem volt olyan magasrangú, mint az apostoli protonotárius. Az általa viselt tisztség így személye miatt kevésbé előkelő feladatokra tette alkalmassá: sokkal inkább a májusban leköszönő Bernardo Monello udvarbírói feladatait vette át, mint a nagypolitikában jártas Costabiliét. Ezt tükrözi egyfelől, hogy Costabilinél kereken 100 fl-al kevesebb fizetésre tarthatott igényt, másfelől beszédes a tisztség esztergomi átvételének aktusa is, ugyanis azt nem Costabilitól, hanem Bernardo Monello provizortól vette kezébe.¹⁷⁶⁴ Esztergomi működése során saját kezűleg készített napi (AdP 705) és összegző számadásokat (AdP 703, 706). A kötetek alapján Donato kormányzói hatáskörben provizori és számvevői feladatokat látott el, mellé nem is neveztek ki udvarbíró: Ragúzai István 1494-től 1496 elejéig alprovizorként szolgált. Mindez azt is jelentheti, hogy megváltozott a hivatali struktúra: a kormányzó-provizor-számadó hármasa átalakult a kormányzói hatáskörrel rendelkező, de provizori és számadói feladatokat ellátó kormányzó(vikárius)-alprovizor felosztássá. Mellette a sáfárok (Niccolò, Sigismondo és Bernardino Guarnacia)¹⁷⁶⁵ vezettek még számadásokat, amelyeket azonban nem rendszeresen

¹⁷⁶¹ AdP 698, 44v-45r (67). Ennek ellentmond azonban a kötet összesítő listáján szereplő kifizetés, amely szerint 635 fl 50 d-t kapott a kormányzó 1493. év folyamán, amely így is másfél évi bérének felel meg. Ennek magyarázata talán az, hogy a számláján a nemesfém bevételek is helyt kaptak, amelyek nem az ő jussának részét képezték, Pincharo mégis ott tüntette föl.

¹⁷⁶² „Nota como la provisione del sopra ditto reverendo miser Beltrame compise questo dì sei agosto 1494 perché in tal zorno si zonso qui a Ferrara et per el tempo che lui ha servitto ala rasom sopra ditta doveria haver duc 2822 den 20” AdP 702, 36r (34), továbbá egy megjegyzés a margón: „Comission del reverendo protonotario” ibid. 1494 folyamán 431,58 fl értékben kapott készpénzt és ezüstöt. Pincharo a két oldalt nem hozta szinkronba.

¹⁷⁶³ AdP 702, 63r (61).

¹⁷⁶⁴ Vö. AdP 685, 89r-90v és a II. 3.3.3. fejezetben írtakat.

¹⁷⁶⁵ „A dì primo d'aprile [1495] fo posto a la safaria Bernardino Guarnacia et levato dicto Sigismondo et dopo Bernardino entrò a tale offitio Nicolò safar, scilicet a dì 19 di detto mese et Sigismondo non ha fatto di poi offitio se non qualche volta in assenza di Nicolò scilicet quando monsignor stete in Buda et quando è stato in villa et per consequens dal primo di aprile in qua se è afare con lui conto de suo salario distrectamente per modo servitii” AdP 703, 65v. Mivel itt nincs szó elbocsátásról, feltételezhető, hogy néhány hónappal később is

vett föl nyilvántartásába Donato. 1495 februárjától segítségére volt a visszatérő Pincharo, aki azonban csak helyettesként tevékenykedett, saját számadást úgy látszik, már nem vezetett. Nem merült fel adat arra nézve sem, hogy Ragúzai István alprovizor vezetett volna saját kötetet.

A várszervezet irányítása más tekintetben is megváltozott: a korábban egy várnagy és egy alvárnagy vezetésével működő helyőrség számának jelentős emelkedése miatt 1494. június 15-én Ferazzo várnagy mellé fölvettek egy Zabatio nevű új várnagyot évi 200 fl fizetéssel,¹⁷⁶⁶ aki Hippolit kezébe tette le esküjét.¹⁷⁶⁷ Mellettük három alvárnagy is működött, akik a várőrséget irányították.¹⁷⁶⁸ Az alvárnagyok bérét embereikével együtt állapították meg. A zsoldosok esetében, amint az előző fejezetben is láttuk, a bérezés átalakítása szükségessé vált, amelyet az éves illetmény negyedévek szerinti utalásaival végeztek. Donato kormányzó alatt ez is megváltozott: az 1494 tavasz végi és nyári felvételű embereket még évi 9 fl bérért és ellátásért alkalmazták, szeptember 1-jétől azonban áttértek a havi 2 fl-os, ellátás nélküli díjazásra. A korábban fölvettek esetén – hacsak nem került addig elbocsátásra az illető –, szeptember 1. vagy október 1-jei hatállyal eszerint módosították a feltételeket, ugyanakkor megvonták az ellátást (*spese*). Éppígy történt az alvárnagyok esetén is, akikkel az évi 45 fl megállapított bér helyett havi 3 fl 75 d-ban egyeztek meg, ami egyébként összességében, egy évre számítva ugyanannyit tesz ki, de innentől a várbeli ellátásra ők sem voltak jogosultak. Az udvar nyilvánvalóan nem volt képes huzamosan ellátni a megnövekedett katonai állományt. 1495. május-június folyamán az alvárnagyok és a katonák kifizetését külön ívfűzetbe (*vachetta bianca*) vezette Donato kormányzó, melyet később Pincharo összesítve átvezetett a *salariati* kötet egyik oldalára.¹⁷⁶⁹

1494. július 11-én Hippolit elutazott Itáliába, ahová számos ferrarai szolgálja, köztük Pincharo, elkísérte. Az elutazókról nem áll rendelkezésünkre semmilyen jegyzék, csak áttételesen lehet következtetni kilétükre. Az elutazás előtti napokban igyekeztek így vagy úgy rendezni a szolgálak jogviszonyát, amelynek eredményeként Palamidesse fűszerest, Altobello borbélyt, Ruzinante kamarai segédet és a dominikánus Bonaventura de la Torre káplánt

hasonlóképpen működhetett a feladatok megosztása Niccolò és Sigismondo között. Niccolò 1494 tavaszán és nyarán is végzett sáfári feladatokat, l. AdP 706.

¹⁷⁶⁶ Ez 50 fl-al magasabb, mint Ferazzo ekkori rendes bére (150 fl): AdP 702, 2v-3r (1).

¹⁷⁶⁷ „giurò fideltà in mano di monsignor reverendissimo” AdP 703, 63v.

¹⁷⁶⁸ Püspöki Nagy Vid (Vito), majd szept. 1-től utóda Horváth Márk, Pan Fokolzki, harmadikként Vrano Verpéchez vezényelve.

¹⁷⁶⁹ Az AdP 703, 153v oldalon véget érő lajstrom összesítése a 60r-n található bejegyzés összegével megegyezik. Az ívfűzet, melyet befűztek Donato könyvének végébe, AdP 703, 152r-165v, a katonákat név szerint felsorolta minden egyes kifizetés alkalmával. Pincharo az ívfűzetben a *salariati* kötetre, a kötetben az ívfűzetre oda-vissza hivatkozik.

elbocsátották az érseki szolgálóból.¹⁷⁷⁰ A modenai Ercole kengyeltartó még januárban meghalt: a számadás csak annyit közöl, hogy levágták a fejét.¹⁷⁷¹ Ercole d'Este ferrarai herceg fia esztergomi udvartartásának a lehető legalacsonyabbra való csökkentésének szándékáról írt 1496. október 17-én Lodovico Sforza milánói hercegnek,¹⁷⁷² de ez a törekvés valószínűleg már jóval korábban, 1493 végétől is érvényesülhetett.

Az esztergomi katonák közül is elkísérték néhányan Hippolitot Ferrarába, majd visszatértek Itáliából. Ilyen volt Bertalan trombitás, aki három lovassal szolgált, de 1494 novemberében meggyilkolta Francesco Sabatino¹⁷⁷³ egyik szolgáját,¹⁷⁷⁴ amiért elbocsátották. Egy másik visszatérő, Mátyás trombitás talán úgy gondolta, kihasználja az alkalmat és még egyszer elkéri július havi bérét, de mivel Costabili írást küldött a kifizetésekről, amely alapján Donato rögzítette a bérét, erre nem került sor.¹⁷⁷⁵ A várban ekkoriban több tüzér is dolgozott: Lupo mester 1494. június 29-től 1495. augusztus 23-ig összesen 30,5 fl-ot kapott, mellette János mester, aki viszont még október 10-én megszökött.¹⁷⁷⁶ Baldisera 1495 áprilisa után, Ulrigo de la Magna havi 8 fl-ért állt szolgálatba. Munkaköri leírását egyszerűen foglalták össze: dolgoznia kellett és puskaport készíteni a vár számára.¹⁷⁷⁷ Az Újlaki Lőrinc elleni hadjáratban Hippolit távolléte ellenére az érseki csapatok tevékenyen részt vettek és a katonák közül sokan kárt is szenvedtek. A hadjáratot Donato kormányzó számadása néhol meg is nevezte: Szemerei Kelemen nyolc lóval volt köteles az érsek zászlaja alatt hadba vonulni a herceg ellen 1494. december 6-án.¹⁷⁷⁸ 1495. március 22-én Tomori Bernát 3 fl-on váltotta

¹⁷⁷⁰ AdP 702, 42v-43r (41), 45v-46r (44), 47v-48r (46) és 52r (50), Palamidesse a királyné szolgálatába állt, a többiek is nagy valószínűséggel, mert Tommaso Amadeo idejében is az udvarban találjuk őket.

¹⁷⁷¹ „Gi fu taiato la testa in Strigonio” AdP 702 46v-47r (45).

¹⁷⁷² Berzeviczy, Beatrix okmánytár 348–349.

¹⁷⁷³ Francesco Viola diósgyőri provizor, aki Beatrix embere volt. Apja, Sabatino Viola könyvmásoló, anyja Nardella Parmesana pedig Beatrix dajkája (Berzeviczy, Beatrix élete, 388–389; Uő: Beatrix okmánytár, 328). Nem kizárt, hogy Zabatiero várnagy esetleg azonos Francesco Sabatinóval, de ez kétséget kizáróan nem derül ki a szövegek alapján.

¹⁷⁷⁴ „Questo Bartolomeo amazò uno fameglio di Francesco Sabatino del mese di novembre et recessit et non servi più.” AdP 703, 79v-80r.

¹⁷⁷⁵ „Matia trombeta tornò a dì 28 d'agosto da monsignor al quale avia acompagnato et è pagato per tutto questo mese passato secondo me scrisse miser Beltrame, ma lui dice dover essere pagato per tutto il mese di luglio” AdP 703, 80v-81r.

¹⁷⁷⁶ AdP 703, 77v-78r, „se parti senza licentia.”

¹⁷⁷⁷ „è obligato a lavorare et fare polvere da bomba per castello durante la condotta sua et cusí remanemmo d'accordo” AdP 703, 86v-87r.

¹⁷⁷⁸ 1495. május 9-én 28 fl-ot számoltak el neki negyedévi szolgálat után „che lui à servito monsignore reverendissimo in campo nella expeditione conta il duca Lorenzo” AdP 703, 135r. Ezt követően a vajda szolgálatába állt, de a csatában elszenvedett kára után 35 fl tartozást könyveltek el számláján Pásztók János kapitány megítélése alapján. Ennek a naplókötetben is van nyoma: AdP 705, 32r (84).

meg magát Újlaki fogságából.¹⁷⁷⁹ Nagy Albert kapitány nem vonult csatába, pedig a szentkereszti officiolátus után tíz lóval lett volna köteles szolgálni. Maga helyett a testvérét, Istvánt küldte el hat lóval, Albert pedig rövidesen, 1495 februárjában meghalt.¹⁷⁸⁰

A királlyal állandó kapcsolatban állt az érseki udvar, pl. 1494. május 30-án Kassáról, a királytól visszatérő küldöncök, akik a ferrarai követeket kísérték, jutalmul 2,6 fl értékben bort kaptak. Ragúzai Istvánt többször is elküldték a királyhoz: 1494. október 23-án pl. negyedmagával Budára utazott, egyrészt hogy a királynak átadjon egy levelet, másrészt hogy zsoldosokat toborozzon,¹⁷⁸¹ 1495. április 3-án pedig Sárkány Ambrus egyik szolgájával együtt küldték el Ulászlóhoz a fegyveresek elbocsátása végett.¹⁷⁸²

Hippolit 1495. február 17-én érkezhett vissza Esztergomba.¹⁷⁸³ Donato kormányzó naplókötete alapján 1495 májusának és nyarának eseményei egész részletesen megismerhetők. Az érsek kétszer volt Szántón vadászni, másodsor, július elején Bakócot ott látta vendégül ebédre. Július közepén ellátogatott Drégelyre, a köztes időben pedig budai házában tartózkodott, ahol feltehetően több püspököt is fogadott és lakomát is rendezett.¹⁷⁸⁴

1495 októberében válthatta le Donato Aretinót a kormányzói és vikáriusi tisztségeiből, s helyére Tommaso Amadeot rendelte. Az események pontos menete ezekben az években még nehezebben követhető a források alapján. Hippolit második itáliai útjának pontos ideje sem ismert, amely 1496 első negyedévére becsülhető.¹⁷⁸⁵ Apja ekkor már semmi esetre nem akarta ismét Magyarországra küldeni, de emellett szüksége volt Bakóc pénzbeli támogatására, hogy Hippolit Rómába utazhasson: 6000 fl-ot kívánt kapni Bakóctól,¹⁷⁸⁶ aki egyébként 1496.

¹⁷⁷⁹ „a di 22 di marzo a Bernardo Tomori fiorini tre contanti per le spese sue per andare a liberarse dela cattura nella quale lui era in le gente del duca Lorenzo” AdP 706, 70v. Fedeles Tamás Tomori Antal fogságáról tud: Fedeles, A lázadó herceg 110.

¹⁷⁸⁰ „Questo Nag Alberto non andò in campo, ma mandò il fratello con sei cavalli et lui ne dovia tener dieci per li emolumenti de l’offitio di Santa Croce et morì del mese di febraro secondo chef o ditto et avia a servire per lo annuale in fino a Sancto Giorgio per lo quale era pagato per lo ditto officiolato. Questo è soprapagato de lo annuale et lo fratello è soprapagato de li mensuali.” Szemközti megjegyzés a lapszálon: „Ipse fuit in castris per tres menses.” AdP 703, 93v-94r.

¹⁷⁸¹ AdP 706, 39r, a küldetés 10,5 fl-ot emésztett föl.

¹⁷⁸² „al fameglio di Sarcan denari cinquanta per andare ala maestà de lo re con Stefano da Ragusa per fare licentiare la gente d’arme” AdP 706, 41r.

¹⁷⁸³ Piero Pincharo és Piero Chiaverino ekkor érkeztek meg, vö. AdP 706, 40v.

¹⁷⁸⁴ Napi eseményekre I. az AdP 705-nél írtakat.

¹⁷⁸⁵ Két, Hippolit nevében kiadott oklevél ismert ebből az időből: az egyiket Hippolit titkára, Tommaso Fosco írta és Maróton kelt 1495. nov. 1-jén (DF 237686), míg a másik 1496. január 23-án kelt Esztergomban (DF 236781). Bácsón, 1495-ben, egy pénteki napon (sajnos épp a hónapnál szakadt ki a papír) kelt az elbocsátásról szóló, Bakóc által ellenjegyzett királyi pátens, amely az 1494-es szabadsághoz hasonlóan nyolchavi eltávozást biztosított az érseknek, I. ASMo, Casa e Stato, b. 386. 85. 2037. III/9.

¹⁷⁸⁶ 1497. aug. 16-án a következőket írta Vignolából Ragúzai István provizornak: „pero facemo instantia de due cose: l’una chel prefatto cardinale nostro non sia obligato a ritornare in Hungaria. L’altra che monsignor de Agria lo servi de quelli più dinari chel può et non siano meno de seimilia ducati, perché altramente non poteria andare a Roma. Bisogna mo che usati tuta la diligentia possibile et tuto il vostro inzegno cum monsignore de Agria in

január 24-től évi 12000 fl-ért azt összes esztergomi nagytizedet bérbe vette.¹⁷⁸⁷ Az összeget valószínűleg úgy teremtette elő Bakóc, hogy, bár elfoglalta az esztergomi érseki széket, két esztendőre bérbe vette az egri püspökség javadalmát is. Az egész bérleti díjat azonnal kifizette Hippolitnak.¹⁷⁸⁸

Az esztergomi érsekség cseréjét a pápa 1497. december 20-án hagyta jóvá,¹⁷⁸⁹ II. Ulászló 1498. február 20-án ismerte el és erősítette meg,¹⁷⁹⁰ az átadás-átvétel pedig április 4-én zajlott le.¹⁷⁹¹ Ez utóbbi alkalmával ismét leltárjegyzék készült a várról. A leltár készítéséről Donato levélben is beszámolt Hippolitnak.¹⁷⁹² Tíz nappal később, április 14-én vették át Hippolit emberei az egri várat, ahol Pincharo ismét bejegyzést készített Inventáriumába a vár ingóságairól.¹⁷⁹³ A vár tényleges átadásáig azonban továbbra is Hippolit emberei vezették az érseki gazdaságot, amelyről egy naplókötet tanúskodik (AdP 709).

IV. Összefoglalás

Doktori dolgozatomban annak a forrásanyagnak a részletes bemutatását tűztem ki célul, amelyről elmondható, hogy a kettős könyvelés alkalmazásának legelső magyarországi megjelenése. A kettős könyvelés atyjának is nevezett Luca Pacioli könyve, a *Summa de arithmetica, geometria, propotioni et proportionalita*,¹⁷⁹⁴ melynek 11. fejezete szól e módszer részleteiről, 1494-ben jelent meg Velencében nyomtatásban, s innen vette kezdetét európai elterjedése. Ugyanekkor, 1494-ben, Esztergomban a ferraraiak már nyolcadik éve

disponere la sua signoria a conpiacerli, ricordando che monsignor nostro reverendissimo non vi sera ingrato de le fatiche vostro e a nui fareti cosa grattissima.” AU b.3/18,1, Vest. 1408 (1497. aug. 16), ugyanaznap szó szerint ugyanezt írta Bontempinek és Amadeónak: AU b.3/13,1, Vest. 1340 (1497. aug. 16).

¹⁷⁸⁷ Vö. AdP 685, 94v, a bérleti díj folyósítását pedig AdP 709/B, 20v.

¹⁷⁸⁸ Fraknoi 19 500 fl-ról tud (Fraknoi, Bakócz 70–71.), azonban Amadeo számadásában – részletes listába szedve – ennél jelentősen magasabb pénzösszeg, 25 450 fl 25 d szerepel: ebből személy szerint Bakóctól 23517,25 fl származott, amelyből a szöveg szerint 21692 fl-ot küldtek Itáliába, l. AdP 709/A, 8v-9r. Fraknoi egyébként egy olyan Donato jelentésre hivatkozott (1498. május 14), amelyet Berzeviczy sem ismert és a modenai levéltárban jelenleg nem lelhető fel.

¹⁷⁸⁹ Berzeviczy, Beatrix élete 580; Fraknoi, Bakócz 56.

¹⁷⁹⁰ Berzeviczy, Beatrix élete 580.

¹⁷⁹¹ AdP 685, 96r-98r.

¹⁷⁹² „De le cose de qua del castello sappi vostra signoria reverendissima che quasi non niente ni hanno consegnato ne anchora so quello che a lui fu consegnato a la partita de vostra signoria reverendissima so ben che a la partita mia de qua fu facto un certo inventario qual non o ne quello ne altro e però non posso dire ne dimandare cosa particolarmente ma quando sarò da vostra signoria reverendissima, quella tenderà tuto il successo nostro et a tuto potrà provedere opurtunamente.” AU b. 3/20,2, Vest. 1430 (1498. május 31).

¹⁷⁹³ AdP 685, 99v–100v. (Eger nevét Agria helyett tévesen Adriának írja.)

¹⁷⁹⁴ A könyv hasonmás kiadása 1994-ben jelent meg Magyarországon a Balassi Kiadó gondozásában, amelynek mellékletében Könyves Tóth Kálmán közölte a kettős könyvelésről szóló fejezetet magyar nyelven. Egyébként Luca Pacioli hírnevét és művének elsőségét csupán a korai nyomtatásának köszönheti, ugyanis a horvát származású Benedetto Cotrugli (*Benedikt "Beno" Kotruljević*) a XV. század derekán már írt egy könyvet Nápolyban a kereskedők módszeréről (*Della Mercatura e del Mercante Perfetto*), amely azonban csak 1573-ban jelent meg nyomtatásban is.

alkalmazták a kettős könyvelést az érseki udvar igazgatásában. Természetesen meg kell különböztetnünk a távolsági kereskedelemre kifejlesztett könyvvitelt a gazdasági adminisztrációtól, de lényegét tekintve az itáliai városok kereskedőrétegének politikai szerepvállalása révén jelent meg a kereskedőtársaságok szemlélete, gondolkodásmódja, eszköztára a közigazgatás, köz- és magánvagyon-gazdálkodás területén. Estei Hippolit esztergomi érsekké való kinevezésének – mondhatni legfőbb – hozadéka számunka, hogy a ferrarai adminisztrációt kb. tíz év erejéig átültették Esztergomba, majd Hippolit hagyatékának Itáliába szállításával az iratanyag jó részét a mai napig meg is őrizték. A forrásfeltárás eredményeként ma 33 db, szűkebb értelemben Esztergomra vonatkozó számadáskönyvet ismerünk. A dolgozat elsődleges célja ennek a 33 kötetnek az átfogó vizsgálata, összefüggéseinek részletes ismertetése, a forráscsoport legoptimálisabb feldolgozásának szemléltetése volt, összességében egy olyan módszertan kidolgozása, amely különféle tudományterületek (történettudomány, régészet, művészet-, építészet-, orvostörténet stb.) kutatói számára eligazodást nyújt a számlák rengetegében.

A dolgozat időkerete a fentiekből következően Estei Hippolit esztergomi érsekségével esik egybe (1486¹⁷⁹⁵–1497), egészen a Bakóc Tamással történő csere lebonyolításáig (1498 áprilisa). A források tekintetében az Estei Hippolit nevéhez köthető összes (153 db) számadáskönyv irányából közelítettem a szűken vett esztergomi forráscsoporthoz. A 153 számadás magyar vonatkozású köteteit táblázatba rendezve foglaltam össze csakúgy, mint az esztergomi számadásokat, megjelenítve itt a kötetek levéltári konkordanciáit és a főkönyvi struktúra elemeit. Az esztergomi számadások sajátosságát az adja, hogy a Ferrarából érkező tisztviselők hazájuk rendszerét próbálták Esztergomban is megvalósítani, fontosnak tartottam ezért röviden ismertetni az Esték adminisztrációjának legfőbb alapelveit. A ferrarai adminisztrációs rendszert, valamint az államapparátus működési mechanizmusát Guido Guerzoni és Thomas J. Thuoy, a hercegség ügyviteli folyamatát és az adminisztratív könyvelési műfajokat Pietro Sitta kutatásai alapján mutattam be. A vizsgálat eredményeként több olyan könyveléstechnikai elemet is sikerült azonosítanom, amelyet Esztergomban ferrarai módon (pl. *libro di guardaroba*, *giornale*, *mandato*), vagy a ferrarai alkalmazásból levezethetően (pl. *libro di entrate*, *libro di uscite*, *libro dei salariati*, *memoriale*), a helyi viszonyokra alkalmazva használták: előbbieket Donato Marinelli d'Arezzo, Tommaso Amadeo és Ludovico di Orlando munkásságában, utóbbiakat különösen Piero Pincharo di Parma könyvelésében fedezhetjük fel.

¹⁷⁹⁵ Noha a legkorábbi számadások 1487-ben keletkeztek, az 1486-os évre vonatkozóan is tartalmaznak adatokat.

A II. rész 3. fejezetében az esztergomi számadáskönyveket szerzőnként csoportosítva, egyenként mutattam be. Három logikai egységre osztottam az alfejezetet. Az elsőben, mintegy előzményként, a Hippolit érkezése előtről fennmaradt két, Lorenzo Theodato d'Aversa által vezetett számadást tekintettem át, amelyből látható volt, hogy az udvar rendszeres adminisztrációja a ferraraiak érkezése előtt is zajlott. A likviditást ekkor elsősorban a tizedbérletektől remélték, az egyéb jövedelmek a gazdaság működési költségét fedezték. Beatrix szándékára a tizedbérleti jövedelemből kellett volna az érsek számára előleget biztosítani, amely a behajtás nehézsége miatt meghiúsult, valamint szigorú elszámolást vont maga után a királyné és a ferrarai herceg felé. Fél évvel Hippolit érkezését megelőzően vettek fel az udvarhoz egy nagyobb szolgálói csoportot, amely már az érsek fogadásának előkészítésére irányult. A fejezet második nagyobb egységében Piero Pincharo de Parma ferrarai számvevőtiszt által írt összes kötetet vettem szemügyre. Figyelmet fordítottam a számvevő személyére, családi hátterére, személyes sorsára, továbbá az általa alkalmazott könyvelési műfajokra, módszerekre, technikai elemekre, az esztergomi tisztségviselőkkel való együttműködésére. Elsőként, az általa az esztergomi tíz év során leltárjegyzékek, átadás-átvételi jegyzőkönyvek, várak felszerelése, hagyatéki leltár stb. készítésére használt Inventárium tartalmát mutattam be részletesen, amely önmagában vizsgálva is páratlan forrásnak tekinthető, s kiadásának mielőbbi megvalósulása feltétlenül indokolt. Pincharo főkönyveit egyesével mutattam be, tartalmukat számláról számlára áttekintve, különös figyelmet fordítva az adatok provenienciájára, az alkalmazott hivatkozások, összefüggések feltárására. Végül Pincharo három fennmaradt, alkalmazottakra vonatkozó kötetét mutattam be, a terjedelmi korlátokra tekintettel közös alfejezetben, amelyeknek adatait a III. részben hasznosítottam. A II. rész harmadik egységében a Pincharo rendszerének alapjául szolgáló, párhuzamosan mellette létező, illetve tevékenységét követő számadáskönyveket sorakoztattam fel. Az összes kötet esetében sikerült azonosítanom a szerzőt, vagy legalább a megbízót, aki az adott számadásért felelt. Csakúgy, mint a két korábbi alfejezetben, az eredeti kéziratok vizsgálata alapján leírtam a fizikai állapotukat, számot adva a kutathatóságot is befolyásoló rongálódásokról, megadtam a fellelhető másolataikat, amelynek könnyebb átlátását a 2. számú táblázat segíti. Minden esetben törekedtem feltárni a kötetek forrásait, vagy, ha ezek szolgáltak forrásként más számadásokhoz, akkor a velük való kapcsolatokat. Szemléltetésként és módszertani bemutatásként elkészítettem Battyányi István provizor két számadásának teljes szövegű átírását, ahol az apparátusban tételesen közöltem a tárgyévi főkönyvekkel való

összefüggéseket Pincharo hivatkozásai alapján. A második átírt kötetről, Battyányi konyhai számadásáról sem mikrofilmes, sem kéziratos másolattal nem rendelkezünk, s az korábban nem is volt ismeretes a magyar kutatók előtt. Amely számadáskönyvek esetében a terjedelmi korlátok nem tették lehetővé a részletes tartalmi leírást, azok elvi, logikai felépítését szintén, példákkal illusztrálva ismertettem (pl. Ludovico di Orlando tárházi számadása). Mindezek alapján kidolgoztam e forráscsoport elemzésének egy lehetséges módszertanát.

A dolgozat harmadik fejezetében az esztergomi tíz év eseménytörténetét követtem végig időrendben, az udvartartás személyi viszonyait helyezve előtérbe. A számadások tanulságait összevettem a nagy mennyiségben rendelkezésre álló magán- és diplomáciai levelezéssel, különösképpen Beltrame Costabili kormányzó Ferrarába írt jelentéseivel.¹⁷⁹⁶ A fejezetet a jelentősebb események mentén tagoltam, elsőként Estei Hippolit magyarországi érkezésének előkészítését, Beatrix királyné és a ferrarai hercegi pár egymás közti megegyezéseit az érsek személyzetének tagjairól, a szolgálok alkalmazásba vételét, Hippolit és kíséretének megérkezését vettem szemügyre. A második alfejezetben az esztergomi udvarban zajló berendezkedést, kezdeti feladatokat, gondokat, a konfliktusok kezelését, a várnép összetételét, ellátását, a konyha működését, a mindennapi életre jellemző mozzanatokat mutattam be. Követtem Hippolit útját, amikor 1488 tavaszán csatlakozott a királyi párhoz Bécsben, mikor egy év múlva visszatért velük Budára, majd 1490 elején ismét Bécsbe utazott. A harmadik alfejezetben a Mátyás király halála utáni eseményekkel, főként Beatrix és Hippolit Budára utazásával, a királyné és az érsekség közti pénzügyletekkel (adószedés, jövedelemátengedés, nemesfémkölcsön folyósítása) és az érseki várak megerősítésével foglalkoztam. A negyedik alfejezetben Beatrix Esztergomba költözésétől (1490. november 18.) Hippolit első ferrarai utazásáig (1494. június 11.) tekintettem át az eseményeket, s kerestem a választ arra a kérdésre, hogy a királyné jelenléte hogyan hatott az udvari viszonyokra. A ferrarai herceghez lojális Costabili és a többi ferrarai szolgálattelvő kifejezetten nehezen viselte az ínséges időket, a várellátás akadozását, de komoly feladatot rótt rájuk a királyné embereivel való, nem mindit zökkenőmentes együttműködés, az érsekségre pedig a megemelkedett őrség és katonai állomány fenntartása is. Az utolsó alfejezetben Hippolit első hazautazásától az érsekség és az egri püspökség Bakóccal történő cseréjéig foglaltam össze a források tanulságait röviden,

¹⁷⁹⁶ Nyáry Albert és Nagy Iván részben kiadta Costabili levelezését (Dipl. emlékek IV. 386–434) az 1489–90-es évekre vonatkozóan, de mindenképp önálló kiadásra érdemesnek tartom a kormányzó 1487–1494. közt zajló levelezését a ferrarai hercegi párral, amely az érseki udvar igazgatásán túl bőven hordoz az országos politikára vonatkozó információkat.

különös tekintettel az udvar igazgatásának átszervezésére, a személyi változásokra, valamint az eredetileg fölvelt ferraraiak sorsának alakulására.

Fügedi Erik az esztergomi gazdálkodásról írt tanulmányát¹⁷⁹⁷ kiindulópontnak, a gazdasági fogalmak területén alapvetésnek tekintetem, a jelen dolgozatban azonban nem Fügedi gazdaságtörténeti vizsgálódásának kiterjesztése volt a célom az újonnan fellelt kötetekkel, hanem a forrásanyag használhatóvá, értelmezhetővé, kézzel foghatóvá tétele, amelyből egy következő lépés lehet – és kell legyen – a gazdaság- és társadalomtörténeti elemzés. Mindehhez azonban elengedhetetlen volt előbb a számadáskönyvek részleteibe menő megismerésének munkáját elvégezni, a rendszer elemeit tisztázni, felmérni, hogy milyen történet írható a forrásokból, mire világítanak rá a számlák összefüggései, hogyan alkalmazható a Fügedi által is említett hivatkozásrendszer. Dolgozatommal a jövőbeni történet- és más társtudományok kutatásaihoz kívántam segítséget, támpontot nyújtani. A részletes forrásismertetéssel a számadáskönyvekben rejlő kutatási lehetőségeket kíséreltem meg felsorakoztatni. Pincharo főkönyveiben használt hivatkozásrendszerének aprólékos bemutatásával pedig útmutatót szerettem volna adni a jövőben ezeket a forrásokat felhasználók kezébe.

A forráscsoport kritikai, a hivatkozások följefjtésére is gondot fordító kiadása mindenképp üdvözlendő lenne, de amíg ennek – a kötetek terjedelmére tekintettel kissé nagyszabású tervnek – megvalósítására nem kerül sor, az egy-egy tárgyhoz kapcsolódó számlák (pl. nemesfémjövendelmek, alamizsnaosztás, várfelszerelések stb.) tematikus kiadása is előremutatónak tűnik. Távlati kutatási irányként elsősorban a magyar számadási gyakorlattal való összehasonlítás látszik szükségesnek, amely mellett azonban az észak-itáliai adminisztrációs gyakorlatok áttekintését, párhuzamok keresését is fontosnak tartom. További eredmények várhatók az Aragóniai Eleonóra számadáskönyveinek jövőbeni vizsgálatától, ugyanis, amint azt a III. 1. fejezetben láttuk, az ifjú érsek legtöbb ferrarai udvaronca édesanyja, a hercegné környezetéből került ki, így elképzelhető, hogy például Pincharo Esztergom előtti működésére is találunk nyomokat. Nem csupán a könyveléstechnika és a személyek vonatkozásában, de a diplomáciai kapcsolatok terén is érdemi adatokra számítok a hercegnéi és esetleg a hercegi számadásokból. Ehhez hasonlóan Hippolit teljes iratanyagának – beleértve a már kiadott egri számadásokat is – együttes feldolgozása szintén kívánatos lenne egy jövőbeni esetleges olasz-magyar kutatási program keretében, hiszen Hippolit a milánói érseki, a ferrarai és modenai püspöki címeket is birtokolta és ezekben az udvarokban is zajlott

¹⁷⁹⁷ Fügedi, Az esztergomi érsekség.

hasznos gazdasági adminisztráció. Az Inventarium és a Libro di Guardaroba kötetek révén pedig – az utóbbi években igen népszerű – uralkodói és főpapi reprezentáció, ruha- és kincstár, anyagi kultúra és mindennapi élet kutatásainak nemzetközi vérkeringésébe lehetne bekapcsolódni.

V. Bibliográfia és rövidítésjegyzék

Levéltárak, levéltári állagok rövidítései:

AdP = Amministrazione dei principi

ASMo = Archivio di Stato di Modena (Modenai Állami Levéltár)

AU = Ambasciatori Ungheria

DL = MNL Diplomatikai Levéltára

DF = MNL Diplomatikai Fényképgyűjteménye

MNL = Magyar Nemzeti Levéltár

Kéziratos források, mikrofilmek

Archivio di Stato di Modena, Ambasciatori Ungheria, busta 1–4.

Archivio di Stato di Modena, Amministrazione dei Principi 682–717, 751–824, 1505.

Archivio di Stato di Modena, Casa e Stato, busta 386. III–IV.

Archivio di Stato di Modena, Carteggio Principi Esteri 1623, busta 2.

Magyar Tudományos Akadémia, Kézirattár, Ms. 4996–4998.

Magyar Nemzeti Levéltár, Repográfiai Osztály, 8616–8618 doboz.

Szótárak, lexikonok, kézikönyvek, adatbázisok:

Bartal, 1901 = A magyarországi latinság szótára. Szerk. Bartal Antal. Budapest, 1901.

Borovszky = Magyarország vármegyéi és városai 1–26. Szerk. Borovszky Samu. Budapest 1896–1914.

Briquet, Les Filigranes I–IV. = *Charles M. Briquet*: Les Filigranes I–IV. New York 1977.

Csánki, Történelmi földrajz I–V. = *Csánki Dezső*: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–V. Budapest, 1890–1913. (Reprint: Bp. 1985.)

Bakács, Hont vm. = *Bakács István*: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971.

Du Cange = *Charles du Fresne, sieur Du Cange*: Glossarium mediae et infimae Latinitatis. Niort: L. Favre, 1883–1887.

Edler, Glossary = Glossary of Mediaeval Terms of Business: Italian Series 1200–1600. By *Florence Edler*. The Mediaeval Academy of America. Cambridge, Massachusetts, 1934.

Engel, Térkép = *Engel Pál*: Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. CD-ROM. Budapest, 2001.

KMTL = Korai magyar történelmi lexikon. (9–14. század). Főszerkesztő: Kristó Gyula. Szerk. Engel Pál, Makk Ferenc. Budapest, 1994.

Lexicon Latinitatis = Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae. A Magyarországi Középkori Latinság Szótára. I–V. Szerk. Harmatta János, Boronkai Iván, Szovák Kornél. Budapest, 1987–1999.

Maksay, Birtokviszonyok I–II. = *Maksay Ferenc*: Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I–II. Budapest, 1990.

Magyar oklevél-szótár = *Szamota István – Zolnai Gyula*: Magyar oklevél-szótár. Budapest, 1902–1906.

Magyar törvénytár = *Nagy Gyula – Kolosvári Sándor – Óvári Kelemen – Márkus Dezső*: Magyar törvénytár. 1000–1526. évi törvéncikkek. Budapest, 1899.

Vestigia adatbázis = Vestigia adatbázis. PPKE BTK Vestigia Kutatócsoport. Szerk. Domokos György, Armando Nuzzo, Mátyus Norbert, Kuffart Hajnalka. Honlap: www.vestigia.hu

Forráskiadványok, cédulajegyzékek:

Az esztergomi főkáptalan birtokai = Az esztergomi főkáptalan fekvő s egyéb birtokaira vonatkozó okmányok tára. (Kézirat gyanánt az illetők használatára kinyomtatva) Pest, 1871.

Berzeviczy, Beatrix okmánytár = Aragoniai Beatrix magyar királyné életére vonatkozó okiratok. Közli: Berzeviczy Albert. (Monumenta Hungariae Historica, Diplomataria 39.) Budapest, 1914.

Bonfini, A magyar történelem tizedei = *Antonio Bonfini*: A magyar történelem tizedei. Fordította: Kulcsár Péter. Budapest, 1995.

Borsa, Szenyéri leltárak = Borsa Iván: A szenyéri várkastély öt leltára a XVI. századból (Forrásközlemény). In: Somogy megye múltjából – Levéltári évkönyv 17. Kaposvár, 1986. 73–85.

Cameralia I–II. = Cameralia documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536) I–II. Szerk. Lukcsics József, Tusor Péter, Fedeles Tamás, Nemes Gábor. Budapest-Róma, 2014. (Collecta Vaticana Hungariae. Classis I., vol. 9–10.)

Cédulajegyzék I. = Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet, Ars Hungarica, A-V-1 Modenai számadások. <https://mi.btk.mta.hu/hu/repertorium/50-regeszta-a-v/206-a-v-1-modenai-szamadasok> (letöltés ideje: 2017. október 26.)

Cédulajegyzék II. = Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézet, Ars Hungarica, A-I-82 Modenai számadások <http://mi.btk.mta.hu/hu/repertorium/38-regeszta-a-i/512-a-i-82-modenai-szamadasok> (letöltés ideje: 2017. október 26.)

Consistorialia = Consistorialia Documenta Pontifica de Regnis Sacrae coronae Hungariae (1426–1605). Szerk. Tusor Péter, Nemes Gábor. Budapest-Róma, 2011. (Collecta Vaticana Hungariae. Classis I., vol. 7.)

Dipl. emlékek I–IV = Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából. I–IV. Szerk. Nagy Iván, B. Nyáry Albert. Budapest, 1875–1878.

Egri számadások = Estei Hippolit püspök egri számadáskönyvei 1500–1508. Közreadja: E. Kovács Péter. Szerk. Kovács Béla. Eger, 1992.

- Fejérpataky, Számadáskönyvek = *Fejérpataky László*: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. Budapest, 1885.
- Fraknói, Számadási könyv = *Fraknói Vilmos*: II. Lajos király számadási könyve. In: Magyar Történelmi Tár 22. 2/10 (1877) 47–236.
- Guerra: Carteggio = Il carteggio tra Beatrice d’Aragona e gli Estensi (1476–1508). Szerk. Enrica Guerra. Roma, 2010.
- Hatvani, Okmánytár = Magyar történelmi okmánytár a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Szerk. Hatvani Mihály. Budapest 1857.
- Kandra, Bakóc-kódex = Bakócs-codex, vagy Bakócs Tamás egri püspök udvartartási számadó-könyve 1492–9 évekről. Közli: Kandra Kabos. Eger, 1887.
- Királyné, Amadei = *Királyné Belcsák Eszter*: Tommaso Amadei esztergomi érseki helynök levelei a Modenai Állami Levéltárban (1495–1505). In: Vestigia: Mohács előtti magyar források olasz könyvtárakban. Szerk. Domokos György, Mátyus Norbert, Nuzzo Armando. Piliscsaba, 2015. 141–184.
- Kovachich, Formulae solennes styli = Formulae solennes styli in cancellaria, curiaque regum, foris minoribus, ac locis credibilibus, authenticisque regni Hungariae olim usitati. Ed. Martinus Georgius Kovachich. Pest, 1799.
- Lasagni = *Roberto Lasagni*: Dizionario biografico dei Parmigiani. III. Parma, 1999.
- Mátyás külügy = Mátyás király levelei: külügyi osztály. A M.T. Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából közzéteszi Fraknói Vilmos, 1893.
- Nógrády, Kanizsai számadáskönyve = *Nógrády Árpád*: Kanizsai László számadáskönyve. História – MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 2011.
- Nyáry, Szemelvények = Kisebb közlemények. Archeológiai Közlemények 7 (1868) 150–155.
- Rasztik, Ónodi várleltár = *Rasztik Tibor*: Kovácsmunka a késő középkori ónodi várban. Aetas 8/1 (1993) 49–63.
- Történeti-etimológiai szótár = A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. Főszerk. Benkő Loránd. Szerk. Kiss Lajos, Papp László. Budapest, 1970.
- Veszprémi számadáskönyv = A veszprémi káptalan számadáskönyve 1495–1534. Közzéteszi: Kredics László, Madarász Lajos, Solymosi László. Veszprém, 1997.

Szakirodalom:

- Affò = *Ireneo Affò*: Memorie degli scrittori e letterati parmigiani II. Parma, 1789.
- Anitnori, La contabilità = *Carlo Antinori*: La contabilità pratica prima di Luca Pacioli: Origine della Partita Doppia, DE COMPUTIS Revista Española de Historia de la Contabilidad 1, 2004. 5–23.
- Archontológia = *C. Tóth Norbert - Horváth Richárd - Neumann Tibor - Pálosfalvi Tamás*: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók. Budapest, 2016.
- Balogh, 1985 = *Balogh Jolán*: Mátyás király és a művészet. Budapest, 1985.
- Balogh, 1966 = *Balogh Jolán*: A művészet Mátyás királyudvarában. I-II. Budapest, 1966.

- Bárány, Hadtáp = *Bárány Attila*: Hadtáp és logisztika Angliában a százéves háború korában. In: A hadtáp volt maga a fegyver. Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről. Szerk. Pósn László, Veszprémy László. Budapest, 2013. 59–115.
- Bartosiewicz, Halászat = *Bartosiewicz László*: A középkori halászat és a viza. In: Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 103–108.
- Beke, Aragóniai János = *Beke Margit*: Aragóniai János. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk. Beke Margit. Budapest, 2003. 219–222.
- Belényesy, Anyagi kultúra = *Belényesy Márta*: Fejezetek a középkori anyagi kultúra történetéből I. Budapest, 2011.
- Berkovits, Tadeo di Lardi = *Elena Berkovits*: La pietra sepolcrale di un umanista ferrarese a Cassovia. *Corvina* 4/12 (1941) 164–174.
- Berzeviczy, Beatrix élete = *Berzeviczy Albert*: Beatrix királyné (1457–1508) Történelmi élet- és korrajz. Budapest, 1908.
- Biondi, Costabili = *Albano Biondi*: Costabili Beltrando, in *Dizionario Biografico degli Italiani* XXX. Roma 1984, 260–261.
- Borsa, Mikrofilmek = *Borsa Iván*: Külföldi levéltári anyagról készült mikrofilmek az Országos Levéltár Filmtárában 1965. január 1-én Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia kivételével. Levéltári leltárak 34. Budapest, 1965.
- Bónis, Jogtudó értelmiség = *Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Budapest, 1971.
- Bónis, Vicari = *Bónis György*: Vicari italiani in Ungheria durante il Rinascimento. In: *Rapporti veneto-ungheresi all'epoca del Rinascimento*. Szerk. Klaniczay Tibor. Budapest, 1975. 181–193.
- Brambilla, Storia della ragioneria = *Giuseppe Brambilla*: Storia della ragioneria italiana. Milano, 1901.
- Bruscoli, Le tecniche bancarie = *Francesco Guidi Bruscoli*: Le tecniche bancarie. In: *Il Rinascimento italiano e l'Europa IV. Commercio e cultura mercantile*. Szerk.: Franco Franceschi, Richard A. Goldthwaite, Reinhold C. Mueller. Fondazione Cassamarca – Angelo Colla, Treviso-Costabissara, 2007. 543–566.
- Byatt, Ippolito d'Este = *Lucy Byatt*: Ippolito d' Este. *Dizionario biografico degli italiani*. 43. Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1993. 361–367.
- Chiappini, La corte Estense = *Chiappini, Luciano*: La corte estense alla metà del Cinquecento: i compendi di Cristoforo di Messisbugo. Belriguardo, 1984.
- Conte, Armi = *Gaetano Conte*: Le Armi nel Castellammare di Palermo. In: *Mediaeval Sophina* 17 (2015) 125–148.
- Czövek, Királyi kincsek = *Czövek Zoltán*: Forrás a magyar királyi kincsek történetéhez 1521–bői. *Fons (Forráskutatás és Történelmi Segédtudományok)* XII/3 (2005) 423–442.
- Czövek, Három számadás = *Czövek Zoltán*: Három középkor végi számadás a Nádasdy-levéltárból. *Fons (Forráskutatás és Történelmi Segédtudományok)* XIV/1 (2007) 119–166.
- Czövek, Számadás = *Czövek Zoltán*: Számadás, leltár, végrendelet. *Tanulmányok a középkor végi forrásokról*. Debrecen, 2008. (Kézirat PhD-értekezés)

- Csánki, Mátyás udvara = *Csánki Dezső*: Első Mátyás udvara. Századok 17 (1883) 515–581.
- Csánki, Bars vármegye várai = *Csánki Dezső*: Bars vármegye várai a XIV–XV. században. In: Emlékkönyv gróf Klebelsberg Kunó negyedszázados kultúrpolitikai működése emlékére. Budapest, 1925. 283–294.
- Csukovits, Közjegyzők = *Csukovits Enikő*: Közjegyzők a középkori Magyarországon. In: 700 éves a közjegyzőség Magyarországon. Budapest, 2008. 54–73.
- Deák, Vízgép = *Deák Antal András*: Az esztergomi reneszánsz vízgép története. Hidrológiai Közlöny 3/88 (2008) 13–22.
- Domokos, Kanizsa és Szatmár inventáriuma = *Domokos György*: Kanizsa 1588. évi, Szatmár 1600 körül készült inventáriuma. Hadtörténelmi Közlemények, 35 (1988) 546–551.
- Domokos, Tűzfegyverek = *Domokos György*: Tűzfegyverek a 16–17. századi magyarországi várakban a várinventáriumok alapján. In: A hadtáp volt maga a fegyver. Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről. Szerk. Pósnán László, Veszprémi László. Budapest, 2013. 305–322.
- Draskóczy, Kereskedelem forrásai = *Draskóczy István*: A magyar királyság kereskedelmére vonatkozó írott források a késő középkorban. In: Művészet és mesterség. Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére II. Szerk. Horn Ildikó, Lauter Éva, Várkonyi Gábor, Hiller István, Szirtes Zsófia, Balogh Zsuzsanna, Pásztor Katalin, Tamás Máté. Budapest, 2016. 41–62.
- Draskóczy, Só = *Draskóczy István*: Só a középkori Magyarországon. In: Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 147–161.
- V. Ecsedy, Könyvnyomtatás = *V. Ecsedy Judit*: A könyvnyomtatás Magyarországon a kéziszajtó korában 1473–1800. Budapest, 1999.
- Epsen, Commentarius = *Zeger Bernard Van Espen*: Commentarius in canones et decreta iuris novi et in jus novissimum. IV. Leuven, 1753.
- Ethey, A verebélyi érseki nemesi szék = *Ethey Gyula*: A verebélyi érseki nemesi szék. Magyar Családtörténeti Szemle V–VIII (1941–1942)
- Fedeles: A lázadó herceg = *Fedeles Tamás*: A király és a lázadó herceg. Az Újlaki Lőrinc és szövetségesei elleni királyi hadjárat (1494–1495). Szeged, 2012.
- Ferenczi, Vízgazdálkodás = *Ferenczi László*: Vízgazdálkodás a középkori Magyarországon. In: Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 341–361.
- Fógel, II. Lajos = *Fógel József*: II. Lajos udvartartása, 1516–1526. Budapest, 1917.
- Fógel, II. Ulászló = *Fógel József*: II. Ulászló udvartartása, 1490–1516. Budapest, 1913.
- Fraknói, Bakócz = *Fraknói Vilmos*: Erdődi Bakócz Tamás élete. Budapest, 1889.
- Fraknói, Két hét = *Fraknói Vilmos*: Két hét Olaszországi könyv és levéltárakban, 1878 májusában. Századok 3 (1878) 121–153.
- Fraknói, Magyarország és a Szentszék I–III. = *Fraknói Vilmos*: Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szentszékekkel I–III. Budapest, 1901–1903.

- Fraknói, Mátyás király = *Fraknói Vilmos*: Hunyadi Mátyás király (1440–1490). Budapest, 1890.
- Frizzi, 1848 = *Antonio Frizzi*: Memorie per la storia di Ferrara. IV. Ferrara, 1848.
- Fügedi, Az esztergomi érsekség = *Fügedi Erik*: Az esztergomi érsekség gazdálkodása a 15. század végén. Századok. 94/1 (1960) 82–124. 94/4 (1960) 505–556.
- Fügedi, Kolduló barátok = *Fügedi Erik*: Kolduló barátok, polgárok, nemesek. Tanulmányok a magyar középkorról. Magvető Kiadó, Budapest, 1981.
- Fügedi, Mátyás jövedelmei = *Fügedi Erik*: Mátyás király jövedelmei 1475-ben. Századok (1982) 484–506.
- Fügedi, Uram királyom = *Fügedi Erik*: Uram királyom... Budapest, 1974.
- Gárdonyi, Városi plébániák = *Gárdonyi Albert*: Városi plébániák kiváltságos állása a középkorban. In: Emlékkönyv Károlyi Árpád születése nyolcvanadik évfordulójára. Budapest, 1933. 163–182.
- Gerevich, Ippolito d'Este = *Gerevich Tibor*: Ippolito d'Este, arcivescovo di Strigonio. Corvina 1 (1921) 48–52.
- Guerra, Educazione militare = *Enrica Guerra*: L'educazione militare del cardinale Ippolito I d'Este. In: Formare alle professioni. La cultura militare. Szerk. Monica Ferrari e Filippo Ledda. Milano, 2011. 101–115.
- Guerra, Infanzia di Ippolito = *Enrica Guerra*: I carteggi nella ricostruzione dell'infanzia di Ippolito I d'Este. Schifanoia 40–41 (2011) 157–163.
- Guerra, Ippolito = *Enrica Guerra*: Ippolito I d'Este, arcivescovo di Esztergom. Rivista di Studi Ungheresi 11 (2012) 15–25.
- Guerzoni, La Camera Ducale Estense = *Guido Guerzoni*: La Camera Ducale Estense tra Quattro- e Cinquecento: la struttura organizzativa e i meccanismi operativi. In: Storia di Ferrara 6. Il rinascimento, situazioni e personaggi. Szerk. Adriano Prosperi, Alessandra Chiappini. Ferrara, 2000. 159–184. Ferrara, 2000. 159–183.
- Guerzoni, Le corti estensi = *Guido Guerzoni*: Le corti estensi e la Devoluzione di Ferrara del 1598. Modena, 2000.
- Gyöngyössy, A körmöci kamara = *Gyöngyössy Márton*: A körmöci kamara 1514-es számadása. In: In memoriam Ludovici Huszár. Szerk. Bíró Sey Katalin, Búza János, Csorna Mária, Gedai István. Budapest, 2005. 164–178.
- Gyöngyössy, Pénzverés = *Gyöngyössy Márton*: Pénzverés és pénzügyigazgatás (1387–1526). In: Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 185–197.
- Gyöngyössy, Scheider = *Gyöngyössy Márton*: Beatrix királyné körmöcbányai kamaraispánja: Schaidner Péter (1486–1494) Numizmatikai Közöny 100–101. (2001–2002) 135–146.
- Holub, Az egyházi nemesek jogállása = *Holub József*: Az egyházi nemesek jogállása a középkorban. Regnum - Egyháztörténeti évkönyv 6. (1944–1946) 182–204.
- Horváth – Vukov, Esztergomi palota = *Horváth István – Vukov Konstantin*: Vitéz János esztergomi palotája. Újabb kutatások az esztergomi várban. Tudományos Füzetek 2–3. Tata, 1986.

- Horváth, Topográfia = Horváth István – H. Kelemen Márta – Torma István: Komárom megye régészeti topográfiája. Esztergom és a dorogi járás. Budapest, 1979.
- Horváth, Bátorai várak = *Horváth Richárd*: Az ecsedi Bátoriak várbirtokai a kései középkorban. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle 41. (2006) 305–326.
- Horváth, Itineraria = *Horváth Richárd*: Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490). Budapest, 2011.
- Horváth, Leltár = *Horváth Richárd*: Egy végvári leltár a Mátyás-kor végéről (Forrásközlemény). In: A hadtáp volt maga a fegyver. Tanulmányok a középkori hadszervezet és katonai logisztika kérdéseiről. Szerk. Pósn László, Veszprémy László. Budapest, 2013. 289–304.
- Horváth – Neumann, Bátorai = *Horváth Richárd – Neumann Tibor*: Ecsedi Bátori István. Egy katonabáró életpályája (1458–1493). MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest, 2012.
- Horváth, A magyar aranyforint értékváltozása = *Horváth Tibor Antal*: A magyar aranyforint értékváltozása 1490–1700 között. Numizmatikai Közöny 58–59 (1959–60) 33–50.
- Iványi, Győri számadás = *Iványi Béla*: A győri székeskáptalan régi számadáskönyvei. Budapest, 1918.
- Kahler, Pízétumjog = *Kahler Frigyes*: A középkori pénzügyi igazgatás kérdéséhez - a pízétumjog. In: Emlékkönyv Bíró-Sey Katalin és Gedai István 65. születésnapjára. Budapest, 1999. 275–295.
- Kenyeres, Váruradalmi gazdálkodás = *Kenyeres István*: Váruradalmi gazdálkodás a késő középkorban. In: Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 377–399.
- Kerecsy, Bakócz udvartartása = *Kerecsy Jenő*: Bakócz Tamás egri püspök udvartartása és egyházmegyéje. Erzsébetváros, 1910.
- Kisbán, Étkezések = *Kisbán Eszter*: Az étkezések napi rendjének újkori átalakulása és az ebéd. Magyar Nyelv 71 (1975) 177–185.
- Kollányi, Pízétum = *Kollányi Ferenc*: Az esztergomi érsekség pízétum-joga. Katholikus Szemle 3 (1889) 521–575, 681–776;
- Kollányi, Kanonokok = *Kollányi Ferenc*: Esztergomi kanonokok, 1100–1900. Esztergom, 1900.
- E. Kovács, Egy középkori utazás = *E. Kovács Péter*: Egy középkori utazás emlékei (Estei Hippolit utolsó utazása Magyarországon). Történelmi Szemle (1990) 196–239.
- Kriston, Bencio = *Kriston Dorottya*: Borkereskedelem, gyógyászat és pénztelenség. Augusto Bencio, Estei Hippolit orvosának levelei (1488–1498). Vestigia II. Kézirat
- Krizsai, Alamizsnás Szent János = *Krizsai Mónika*: Alamizsnás Szent János és Mátyás király. Ősi Gyökér 36/3–4 (2008) 103–108.
- Kubinyi, Anyagi kultúra = *Kubinyi András*: A középkori anyagi kultúra kutatása és néhány módszertani problémája. Aetas 3 (1990) 51–68.

- Kubinyi, Ernuszt Zsigmond = *Kubinyi András*: Ernuszt Zsigmond pécsi püspök rejtélyes halála és hagyatékának sorsa. (A magyar igazságszolgáltatás nehézségei a középkor végén.) In: Századok 135. (2001).
- Kubinyi, Főpapok = *Kubinyi András*: Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon. (METEM Könyvek 22.) Budapest, 1999.
- Kubinyi, Főúri étrend = *Kubinyi András*: Főúri étrend tábori körülmények között 1521-ben. In: Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére. Szerk. Fodor Pál – Pálffy Géza – Tóth István György. Budapest, 2002. 249–261.
- Kubinyi, Kakas János = *Kubinyi András*: Budai Kakas János és történeti feljegyzései. In: Főpapok, egyházi intézmények és vallásosság a középkori Magyarországon. (METEM Könyvek 22.) Budapest, 1999. 193–211.
- Kubinyi, Két sorsdöntő esztendő = *Kubinyi András*: Két sorsdöntő esztendő (1490–1491). Történelmi Szemle 33/1–2 (1991) 1–54.
- Kubinyi, Kincstári személyzet = *Kubinyi András*: A kincstári személyzet a XV. század második felében. Tanulmányok Budapest Múltjából 12 (1957) 25–31.
- Kubinyi, A királyi kincstartók oklevéladó működése = *Kubinyi András*: A királyi kincstartók oklevéladó működése Mátyástól Mohácsig. Levéltári Közlemények 28 (1958) 35–60.
- Kubinyi, A királyi udvar = *Kubinyi András*: A királyi udvar élete a Jagelló-korban. In: Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére. Szerk. Koszta László. Szeged, 1995. 309–336.
- Kubinyi, Mátyás = *Kubinyi András*: Mátyás király. Budapest, 2001.
- Kubinyi, Mezőgazdaság = *Kubinyi András*: A mezőgazdaság történetéhez a Mohács előtti Budán. Agrártörténeti Szemle 6 (1964) 371–404.
- Kubinyi, Sárkány Ambrus = *Kubinyi András*: Egy üzletelő és diplomata várúr Mohács előtt: Ákosházi Sárkány Ambrus. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok. Szerk. Pamer Nóra. Hn. 1994. 263–289.
- Kubinyi, Szécsi Dénes = *Kubinyi András*: Szécsi Dénes bíboros prímás. In: Entz Géza nyolcvanadik születésnapjára. Tanulmányok. Művészettörténet – Műemlékvédelem. Szerk. Valter Ilona. Budapest, 1993.
- Kubinyi, Tanulmányok = *Kubinyi András*: Tanulmányok Budapest középkori történetéről I–II. Budapest, 2009.
- Kubinyi, Tárcai = *Kubinyi András*: Tárcai János, az utolsó székely ispán. (Genealógiai és prozopográfiai tanulmány.) Mediaevalia Transilvanica 7–8. (2003–2004) 117–138.
- Kuffart, Bevezetés = *Kuffart Hajnalka*: Bevezetés Estei Hippolit számadáskönyveihez. In: Vestigia: Mohács előtti magyar források olasz könyvtárakban. Szerk. Domokos György, Mátyus Norbert, Nuzzo Armando. Piliscsaba, 2015. 47–82.
- Kuffart, Giornale = *Kuffart Hajnalka*: I libri contabili di Ippolito d’Este, cardinale di Esztergom: materiali per l’edizione critica. In: Esercizi di filologia. Szerk. Nuzzo, Armando, Ludmann Ágnes. Budapest, 2013. 87–154.
- Kuffart, Introduzione = *Kuffart Hajnalka*: Introduzione ai libri contabili di Ippolito I d’Este esaminati dal punto di vista ungherese. In: Quaderni Estensi 6 (2014) 201–226.

- Kuffart, Könyvelési rendszer = *Kuffart Hajnalka*: Az esztergomi Hippolit-kódexek könyvelési rendszere: az itáliai kettős könyvelés egy sajátos formája magyar földön: Megjegyzések Piero Pincharo de Parma főkönyvi struktúrájához. In: *Micae Mediaevales IV.*: Fialat történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. Szerk. Gál Judit, Kádas István, Rózsa Márton, Tarján Eszter. Budapest, 2015. 175–185.
- Kuffart, Piero Pincharo = *Kuffart Hajnalka*: Piero Pincharo de Parma, un ragioniere italiano in suolo ungherese. *Verbum Analecta Neolatina* 13 (2012) Nr. 2. 504–512.
- Laczlavik, Estei Hippolit = *Laczlavik György*: Estei Hippolit. In: *Esztergomi érsekek 1001–2003*. Szerk. Beke Margit. Budapest, 2003. 222–228.
- Lővei, Tharczai = Lővei Pál: Tótselymesi Tharczai János székely ispán (†1510) sírköve. *Mediaevalia Transilvanica* 7–8. (2003–2004) 139–141.
- Lukinich, MTA Kézirattár = *Lukinich Imre*: A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottsága másolat- és Kéziratgyűjteményének ismertetése. Budapest, MTA. 1935.
- Marzo Magno, L'invenzione dei soldi = *Alessandro Marzo Magno*: L'invenzione dei soldi. Milano, 2013.
- Masi, Ragioneria = *Vincenzo Masi*: La ragioneria nell'età medievale. Bologna, 1975.
- Mikó, Kőfaragás = *Mikó Árpád*: Ippolito d'Este esztergomi érseki udvara és a reneszánsz kőfaragás Magyarországon (1487–1497). Három példa. *Ars Hungarica* 16 (1988) 133–142.
- Mikó, Reneszánsz = *Mikó Árpád*: A reneszánsz művészet története Magyarországon. (Akadémiai doktori értekezés) Budapest, 2011.
- Montanari, Gusti del Medioevo = *Massimo Montanari*: Gusti del Medioevo. I prodotti, la cucina, la tavola. Bari, 2012.
- Morselli, Primo viaggio = *Alfonso Morselli*: Ippolito I d'Este e il suo primo viaggio in Ungheria (1487). In: *Atti e Memorie della Accademia di Scienze, Lettere e Arti di Modena. Serie V, Vol. XV, 1957*. (Különlenyomat)
- Muzzarelli, Guardaroba = *Maria Giuseppina Muzzarelli*: Guardaroba medievale. Vesti e società dal XIII al XVI secolo. Bologna, 1999.
- Neumann, A gróf és a herceg = *Neumann Tibor*: A gróf és a herceg magánháborúja. (Szapolyai István és Corvin János harca a lipitói hercegségért.) *Századok* 148/2 (2014) 387–426.
- Neumann, A kassai hadjárat = *Neumann Tibor*: A kassai hadjárat. In: *Elfeledett háborúk. Középkori csaták és várostromok (6–16. század)*. Budapest, 2016. 363–397.
- Neumann, Békekötés I-II. = *Neumann Tibor*: Békekötés Pozsonyban – országgyűlés Budán. A Jagelló–Habsburg kapcsolatok egy fejezete (1490–1492) (Első- és második közlemény). *Századok* 144/2 (2010) 335–372, 145/2 (2011) 293–347.
- Neumann, Drágfi = *Neumann Tibor*: Drágfi Bertalan politikai szerepe II. Ulászló király idejében. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. Hegyi Géza és W. Kovács András. Kolozsvár, 2012. 213–236.
- Neumann, Királyi hatalom és országgyűlés = *Neumann Tibor*: Királyi hatalom és országgyűlés a Jagelló-kor elején. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon a*

- kezdetektől 1918-ig. Szerk. Ifj. Bertényi Iván, Dobszay Tamás, Forgó András, Pálffy Géza, Rác György, Szijártó M. István. Budapest, 2013. 46–54.
- Nógrády, Adó és adózás = *Nógrády Árpád*: A földesúri adó és az adózás elve a késő középkori Magyarországon. In: *Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon: gazdaságtörténet, anyagi kultúra, régészet*. Szerk. Kubinyi András, Laszlovszky József, Szabó Péter. Budapest, 2008. 363–376.
- Nógrády, A földesúri pénzjáradék = *Nógrády Árpád*: A földesúri pénzjáradék nagysága és adóterhe a késő középkori Magyarországon. *Századok* 136/II (2002) 451–468.
- Nógrády, A paraszti napszámber = *Nógrády Árpád*: A paraszti napszámber vásárlóértéke a középkor végi Magyarországon. In: *Szabó István emlékkönyv*. Szerk. Rác István. Debrecen, 1988. 105–123.
- Nógrády, Taxa – extraordinaria = *Nógrády Árpád*: Taxa – extraordinaria? Széljegyzetek Kanizsai László kapuvári-sárvári számadáskönyvének margójára. In: *In memoriam Barta Gábor. Tanulmányok Barta Gábor emlékére*. Szerk. Lengvári István. Pécs, 1996. 125–149.
- Nyáry, Számadások = Nyáry Albert: Az esztergomi érsekség és az egri püspökség számadási könyvei a XV – XVI. századból. *Századok* 1/4 (1867) 378–384.
- Nyáry, Hyppolit kódexek 1870–1874. = *Nyáry Albert*: A modenai Hyppolit-codexek. *Századok* 4/5–6, 10 (1870) 275–290, 355–370, 661–687; *Századok* 6/5–6 (1872) 287–305, 355–376; *Századok* 8/1–2 (1874) 1–16, 73–83.
- Óváry, Modenai kutatások = Óváry Lipót: A modenai és mantuai kutatásokról. *Századok* 23 (1889) 392–402.
- Paulinyi, Magyarország aranytermelése = *Paulinyi Oszkár*: Magyarország arany termelése a XV. század végén és a XVI. század derekán. Gr. Klebelsberg Kunó Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve, 1936. 32–142.
- Péterfi, Székely = *Péterfi Bence*: Egy székely két élete. Kövendi Székely Jakab pályafutása. Pécs-Budapest, 2014.
- Pezzana = *Angelo Pezzana*: Storia della città di Parma II (1401–1449). Parma, 1842.
- Prando Carlo, Pincara = *Mario Prando Carlo*: Pincara e la so storia. 2005. Internetes forrás: http://www.comune.pincara.ro.it/pagina30_scoprire-pincara.html (letöltés ideje: 2017. június 13.)
- Pulszky, Kelyhek = *Pulszky Károly*: Magyarhoni sodrony-zománcos kelyhek. *Archaeológiai Értesítő* 14 (1880) 11–28.
- Ráth, Aragóniai János = *Ráth György*: Arragoniai János. *Századok*. 24 (1890) 328–336.
- Rigobello = *Bruno Rigobello*, Le bonifiche estensi in Polesine dopo le rotte della Malopera e Castagnaro. Lendinara, 1976.
- Rufo II = *Tommaso Rufo*, Historia almi Ferrariæ Gymnasii in duas partes divisa. II. Ferrara, 1735.
- Schönherr, Corvin = *Schönherr Gyula*: Hunyadi Corvin János 1473–1504. Budapest, 1894.
- Sitta, Le finanze Estensi = *Sitta, Pietro*: Le finanze Estensi. Saggio di storia economica. In: *Atti della Deputazione Ferrarese di Storia Patria*. III. Ferrara, 1985. (Különlenyomat)
- Soltész, Királyi számadások = *Soltész Gyula*: Az 1494. és 1495. évi királyi számadások művelődéstörténeti vonatkozásai. Budapest, 1905.

- Soltész, Második ősnymda = *Soltész Zoltánné*: A második magyarországi ősnymda nyomai. In: Magyar Könyvszemle 74/2 (1958) 144–157.
- Solymosi, Jegyzőkönyv = *Solymosi László*: Az esztergomi székeskáptalan jegyzőkönyve (1500–1502, 1507–1527). Argumentum Kiadó, Budapest, 2002.
- Solymosi, A veszprémi számadáskönyv forrásértéke = *Solymosi László*: A veszprémi káptalan középkor végi számadáskönyvének forrásértéke. In: Szabó István emlékkönyv. Szerk. Rácz István. Debrecen, 1988. 88–104.
- Szabó, 1975 = *Szabó István*: A magyar mezőgazdaság története a XIV. századtól az 1530-as évekig. Budapest, 1975.
- Szende, Magyar városok = *Szende Pál*: Magyar városok a középkor végén. Huszadik Század 13/2 (1912) I. 645–707.
- Szentpétery, Oklevéltani naptár = *Szentpétery Imre*: A kronológia kézikönyve. A Chronologia és az Oklevéltani Naptár összevont, javított és bővített kiadása. A szerző hagyatékának felhasználásával sajtó alá rendezte Gazda István. Kiegészítette Érszegi Géza, Raj Tamás, Szögi László. Budapest, 1985.
- Teke, Bontempi = *Teke Zsuzsa*: Egy firenzei kereskedő a Jagelló-korban: Raggione Bontempi 1488–1528. Századok 141/IV. (2007) 967–990.
- C. Tóth, Bátori számadása = *C. Tóth Norbert*: Ecsedi Bátori István nádor pozsonyi tartózkodásának számadáskönyve. Adalékok Magyarország 1526 végi politikatörténetéhez. Levéltári Közlemények 80. (2009) 169–208.
- C. Tóth, Dorogházi = *C. Tóth Norbert*: Dorogházi László ítélőmester pályaképe. Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica 138. (2015) 95–108.
- C. Tóth, Esztergomi székeskáptalan I–II = *C. Tóth Norbert*: Az esztergomi székeskáptalan a 15. században. I–II. Budapest, 2015.
- C. Tóth, Főpapi archontológia = *C. Tóth Norbert*: Magyarország késő középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusai és jövedelemkezelőik az 1440-es évektől 1526-ig. Győri Egyházmegyei Levéltár, Győr, 2017.
- C. Tóth, Garázda = *C. Tóth Norbert*: Garázda Péter – Egy javadalomhalmozó egyházi mint politikai áldozat? Magyar Könyvszemle 132/1 (2016) 1–13.
- C. Tóth, Tolnai országgyűlés = *C. Tóth Norbert*: Az 1501. évi tolnai országgyűlés. Adatok a királyi adminisztráció működéséhez. Századok 143 (2009) 1455–1481.
- Tuohy, Contabilità Estense = *Thomas J. Tuohy*: Struttura e sistema di contabilità della Camera Estense nel Quattrocento. In: Atti e Memorie Deputazione di Storia Patria per le Antiche Provincie Modenesi. 4 (1982) 115–140.
- Touhy, Herculean Ferrara = *Thomas J. Tuohy*: Herculean Ferrara: Ercole d'Este, 1471–1505, and the invention of a ducal capital. Cambridge, 1996.
- Tusor, Bíborosprotektori intézmény = *Tusor Péter*: A magyar koronabíborosi és bíborosprotektori „intézmény” kialakulása és elhalása a XV–XVI. században. Különlenyomat a Várak, templomok, ispotályok. Tanulmányok a középkorról (Analecta Mediaevalia II.) című kötetből. Budapest – Piliscsaba, 2004.
- Végh, Buda helyrajza = *Végh András*: Buda város középkori helyrajza 1. Monumenta Historica Budapestinensia 15. Budapest, 1983.

- Vestigia I. = Vestigia. Mohács előtti magyar források olasz könyvtárakban. Szerk. Domokos György, Mátyus Norbert, Armando Nuzzo. Piliscsaba, 2015.
- Voit, Gyarmati Dénes = *Voit Pál*: Gyarmati Dénes mester és a régi magyar építőgyakorlat. In: Művészettörténeti Tanulmányok. Szerk. Dávid Katalin. Budapest, 1957. 46–87.
- Voit, Kaza György = *Voit Pál*: Magyar keramikatörténeti tanulmányok I. Művészettörténeti Értesítő 3 (1954) 113–122.
- Voit, I codici modenesei = *Voit Pál*: I codici modenesei di Ippolito d'Este e le costruzioni edili a Esztergom. Acta Historiae Artium 5/3–4 (1958) 283–315.
- Vukov, Hippolit építkezései = *Vukov Konstantin*: Ippolito d'Este építkezései az esztergomi palotában. In: Laudator temporis acti. Tanulmányok Horváth István 70 éves születésnapjára. Szerk. Tari Edit, Tóth Endre. Esztergom-Budapest, 2010. 168–172.
- Wenzel, Magyarország bányászata = *Wenzel Gusztáv*: Magyarország bányászatának kritikai története. Budapest, 1880.
- Zolnay, Kincses = Zolnay László: Kincses Magyarország. Középkori művelődésünk történetéből. Budapest, 1977.

VI. Függelék

VI. 1. Táblázatok

1. táblázat

Estei Hippolit (Ippolito I d'Este) magyar vonatkozású iratanyaga

Jelzet	Cím ¹⁷⁹⁸	Évszám	Vestigia
682 ¹⁷⁹⁹	Ippolito (card.I.) Libro generale di spese ed entrate	1487	2036
683	Quinterno di registro delle entrate	1487	2037
684	Libro de tucte provisione pagate	1487	2038
685	„Inventarii” (di guardaroba, di „municione”, di cavalli, della stalla, ecc.)	1487–1498	2065
686	Libro de intrada	1488	2137
687	frammento di registro di un libro di introiti	1488	2153
688	Libro di entrata	1489	2154
689	Libro di uscita	1489	2156
690	Libro di entrata e uscita	1489–1490	2158
691	Libro di entrata	1490	2161
692	Libro di uscita	1490	2165
693	Registretto dei vini	1489	2166
694	Libro di entrata e uscita	1491	2167
695	Libro de entrata et de usitta et per debitori	1491	2168
696	Registro di entrate	1492–1494	2169
697	Libro di cucina	1492–1493	2170
698	Registro dei salariati	1493	2171

¹⁷⁹⁸ A modenai levéltár (ASMo) katalógusában található cím.

¹⁷⁹⁹ A jelzetszámok 1505-ig az ASMo, Amministrazione dei Principi fond számaiként értendők.

699	Libro di entrata e dei debitori	1493	2172
700	Libri di spese (illeggibile)	1492-1494	2173
701	Libro di entrata e uscita	1492-1494	2174
702	Registro dei salariati	1494	2175
703	Registro dei salariati	1494-1495	2176
704	Libro di entrara e dei debitori	1494	2177
705	Giornale	1495	2178
706	Registro di uscite	1495	824
707	Libro di entrata	1495-1497	825
708	Spese ordinarie et straordinarie	1495-1497	826
709	Entrata e uscita	1497-1498	827
710	Libro degli introiti generali	1500	2232
711	Recessi di Agria	1501	828
712	Introiti i denari per decime di vini e frutta	1501	2233
713	Registri degli stipendiati militari e salariati	1501	2288
714	Introiti per vini e frutta	1501	2289
715	Introitus et exitus	1503	2290
716	Entrate e spese	1507	2291
717	Entrate e spese	1508	2292
751	Libro di dare e avere	1485-1487	2002
752	Spese di tavola, straordinarie, per elemosine, per salariato, per guardaroba ecc.	1488	829
753	Spese di cucina	1489	830
754	Giornale di spesa	1492	2179
755	Libro de salariati	1490	831
756	Libro de benefittii	1492-1493	832
757	Spese di guardaroba	1496-1497	2293

758	Conti di cassa	1497-1500	833
760	Autentico	1500	790
761	Zornale	1500-1501	791
763	Conti di denari	1503-1517	792
765	Libro di debitori e creditori e spese diverse	1506	807
767	Entrate e spese in Ungheria	1506	834
767/bis	Libro di entrata	1507	808
768	Entrate di denari e spese per salariati, per persolane di servizio e spese diverse	1507	809
769	Libri di denari riscossi e pagati	1507-1508	810
770	Inventario de la guardaroba	1507-1508	811
772	Giornale di entrata e uscita	1508	812
775	Zornale de entrada et usita	1510	813
776	Debitori e creditori	1510-1515	777
777	Giornale d'entrata e uscita	1510-1518	814
782	Giornale de entrate e spesa	1511	818
783	Zornale	1512	819
784	Compto generale	1512	820
785	Zornale	1513	821
789	Conto generale	1514	822
793	Libro ragioniere	1515-1518	823
797	Ragioniere	1516-1520	2294
798	Libro memoriale	1516-1518	2295
800	Giornale di uscita	1517	2296
801	Memoriale	1517-1525	2297
803	Libori di entrate	1517	2608
804	Altro libro del pane	1517	1948

806	Memoriale	1518–1525	1949
807	Giornale d'entrate	1518	1950
808	Giornale d'uscita	1518	1953
809	Conto generale	1518	2298
812	Giornale d'entrate	1519	1959
813	Giornale d'uscita	1519	2301
815	Libro bolletta	1519	2302
816	„...inventarium sive descriptio rerum et bonorum” del card.	1520	835
817	Registro di guardaroba	1520	2303
818	Libro di spese durante un suo viaggio in Ungheria	1520	836
820	Zornale de intrà	1520	2304
821	Zornale de usitta	1520	2305
823	filza di docc.vari	1494–1515	¹⁸⁰⁰
824	Altra filza con lettere del cardinale a diversi e di diversi a lui; lettere dei suoi agenti, minute di lettere del carinale ai suoi agenti ecc	1492–1496	-
1505	Conti di guardaroba del Card. Ippolito I.	1492–1496	837
ADC ¹⁸⁰¹			
141	Memoriale	1516	2306
142	Memoriale	1517	2307
144	Conto generale della Guardaroba	1518	2308
146	Memoriale	1519	2309
147	Memoriale	1520	2310

¹⁸⁰⁰ A két csomag vegyes irat egyelőre semmilyen formában nem szerepel a Vestigia adatbázisban.

¹⁸⁰¹ ASMo, Amministrazione della Casa, Guardaroba, Carteggi.

2. táblázat

Az esztergomi számadáskönyvek konkordancia jegyzéke (időrendben)

Jelzet ¹⁸⁰²	Kötetcím, ¹⁸⁰³ szerző(k), eredeti jelzet ¹⁸⁰⁴	Keletkezés	MTA Ms ¹⁸⁰⁵	MNL RO ¹⁸⁰⁶	Vestigia ¹⁸⁰⁷
682	Libro generale di spese ed entrate , Piero Pincharo de Parma, 14□87	1487. szept. 2 – dec. 31.	4996.3, 4997.2	8616 (Reg. 1.)	364, 501, 2036
683	Quinterno di registro delle entrate , Lorenzo Theodato d'Aversa	1487. jan. 1– ápr. 17. ¹⁸⁰⁸	4997.5A	8616 (Reg. 2.)	504, 2037
684	Libro de tucte provisione pagate , Lorenzo Theodato d'Aversa (hivatkozások: Pincharo)	1487. ápr. 17– szept. 23.	4996.2, 4997.5B	8616 (Reg. 3.)	220, 505, 2038
685	Inventarii (di guardaroba, di „municione”, di cavalli, della stalla, ecc.), Piero Pincharo de Parma	1487. jún. 14 –1498. ápr. 14.	–	8616–8617 (Reg.4)	2065
752	Spese di tavola, straordinarie, per elemosine, per salariato, per guardaroba ecc. , Battyányi István (hivatkozások: Pincharo)	1488.	–	–	829
686	„Libro de intrada” , Piero Pincharo de Parma, 14A88	1488. jan. 1– dec. 31.	4996.4, 4996.5	8617 (Reg. 5.)	183, 380, 2137
687	Frammento di registro di un libro di introiti , Battyányi István (hivatkozások: Pincharo)	1488.	4997.3	8617 (Reg. 6.)	502, 2153
753	Spese di cucina , Battyányi István (hivatkozások:	1489. jan. 1–	–	–	830

¹⁸⁰² A jelzetszámok az Archivio di Stato di Modena, Amministrazione dei Principi fond számaiként értendők.

¹⁸⁰³ Félkövéren szedtem a katalógusbeli címeket, aláhúzás jelöli a főkönyveket.

¹⁸⁰⁴ A kötet katalógusbeli címe, azonosított, vagy (zárójelben) feltételezett szerzője, szerzői, valamint egykorú jelzete, amennyiben volt ilyen.

¹⁸⁰⁵ XIX. és XX. századi kéziratos másolat. Nem minden esetben készült ilyen, de egyes számadáskönyveknek két másolata is van.

¹⁸⁰⁶ A Magyar Nemzeti Levéltár Reprográfiai Osztályán őrzött mikrofilmes másolat. Mellette zárójelben a kötetek régi modenai jelzetei, ami a mikrofilmeken, valamint a Waigand-féle cédulajegyzékben való eligazodást segítik.

¹⁸⁰⁷ Digitális cédulák száma a Vestigia adatbázisban. Az eredetiek és a kéziratos másolatok saját adatlapon szerepelnek.

¹⁸⁰⁸ A számadás azonban az 1486. évből elmaradt jövedelmek behajtásával foglalkozik.

	Pincharo)	dec. 31.			
688	Libro di entrata , Piero Pincharo de Parma, 14B89	1489. jan. 1–dec. 31.	4997.6, 4996.7	8617 (Reg. 7.)	367, 506, 2154
689	Libro di uscita , Piero Pincharo de Parma, 14B89	1489. jan. 1–dec. 31.	4996.9, 4997.4	8617 (Reg. 8.)	457, 503, 2156
693	Registretto dei vini , Tomori Bernát (hivatkozások: Pincharo)	1490. márc.–aug. ¹⁸⁰⁹	4996.8	8617 (Reg. 12.)	382, 2166
690	Libro di entrata e uscita , Battyányi István (hivatkozások: Pincharo)	1490. jan. 1–máj. 24. ¹⁸¹⁰	4996.6	8617 (Reg. 9.)	365, 2158
755	„ Libro de salariati ”, Piero Pincharo de Parma, 14C90	1490. jan. 1–dec. 31.	–	–	831
691	Libro di entrata , Piero Pincharo de Parma, 14C90	1490. jan. 1–dec. 31.	4996.10	8617 (Reg. 10.)	366, 2161
692	Libro di uscita , Piero Pincharo de Parma, 14C90	1490. jan. 1–dec. 31.	4996.11, 4997.7	8617 (Reg. 11.)	340, 507, 2165
694	Libro di entrata e uscita , Jakab kanonok (és Bálint deák, hivatkozások: Pincharo)	1492. márc.–aug.	4997.8	8617 (Reg. 13.)	508, 2167
695	„ Libro de entrata et de usitta et per debituri ”, Piero Pincharo de Parma, 14D91	1491. jan. 1–dec. 31.	4997.9	8617–8618 (Reg. 14.)	509, 2168
754	Giornale di spesa , Piero Pincharo de Parma, 14E92	1492. jan. 1–dec. 31. ¹⁸¹¹	–	–	2179
696	Registro di entrate , Bernardo Monello, Petrus litteratus	1492.szept.1–(l. AdP 701)	4998.4	8618 (Reg. 15.)	387, 2169
701	Libro di entrata e uscita , Bernardo Monello, Petrus litteratus	(l. AdP 696)–1494. máj.	4998.5	8618 (Reg. 20.)	388, 2174
697	Libro di cucina (Bernardo Monello, Petrus litteratus)	(1492–1494)	4998.1	8618 (Reg. 16.)	383, 2170
700	Libri di spese (Bernardo Monello, Petrus litteratus,	(1492–1494)	(4998.2B) ¹⁸¹²	8618 (Reg. 19.)	385, 2173

¹⁸⁰⁹ A katalógus 1489-re keltezi.

¹⁸¹⁰ A katalógus 1489–1490-re keltezi.

¹⁸¹¹ A katalógus hibásan 1490-re keltezi.

Ések: Pincharo)				
odovico di Orlando)	1492-1496	–	–	837
Piero Pincharo de Parma,	1493. jan. 1- dec. 31.	4998.3	8618 (Reg. 17.)	386, 2171
debitori , Piero Pincharo de	1493. jan. 1- dec. 31.	4998.2A	8618 (Reg. 18.)	384, 2172
Piero Pincharo de Parma,	1494. jan. 1- aug. 8.	4998.7	8618 (Reg. 21.)	390, 2175
Donato Aretino, Piero Pincharo	1494. ápr. – 1495. aug.	4998.8	8618 (Reg. 22.)	391, 2176
debitori , Piero Pincharo de	1494. jan. 1- aug. 8.	4998.6	8618 (Reg. 23.)	389, 2177
o (hivatkozások: Pincharo)	1495. máj. 1- aug. 8.	4998.10	8618 (Reg. 24.)	393, 2178
to Aretino, Piero Pincharo de	(1494. ápr. – 1495. aug.)	4998.9	8618 (Reg. 25.)	392, 824
Tommaso Amadeo, ellenőrzi:)	1495. okt. 5 – 1497. okt. 11.	–	8619 (Reg. 26.)	825
ordinarie (Tommaso Amadeo, Donato Aretino)	1495.okt.23 – 1497. okt. 16.	–	8619 (Reg. 27.)	826
Tommaso Amadeo)	1497. okt. – 1498. jún.	–	8619 (Reg. 28=A, Reg. 29=B)	827

3. táblázat

Piero Pincharo de Parma fő- és salláriumkönyvei az általa adott címmel és jelzettel, valamint a jelenlegi levéltári jelzettel

	<i>Entrate</i>	<i>Uscite</i>	<i>Salariati</i>
1487	Libro generale 14□87 (AdP 682)		
1488	Registro delle entrate 14A88 (AdP 686)	<i>Uscite 14A88</i> (Hiányzik)	
1489	Libro di entrata 14B89 (AdP 688)	Libro di uscita 14B89 (AdP 689)	
1490	Libro di entrata 14C90 (AdP 691)	Libro di uscita 14C90 (AdP 692)	Libro di salariati 14C90 (AdP 755)
1491	Libro de entrata et de usitta et per i debitori 14D91 (AdP 695)		<i>Salariati 14D91</i> (Hiányzik)
1492	<i>Entrate 14E92</i> (Hiányzik)	Libro di uscita 14E92 (AdP 754) ¹⁸¹³	<i>Salariati 14E92</i> (Hiányzik)
1493	Libro di entrata e dei debitori 14F93 (AdP 699)	<i>Uscite 14F93</i> (Hiányzik)	Registro dei salariati 14F93 (AdP 698)
1494	Libro di entrata e dei debitori 14G94 (AdP 704)	<i>Uscite 14G94</i> (Hiányzik)	Registro dei salariati 14G94 (AdP 702)
1495	(Hiányzik)	(Hiányzik)	Salariati Strigonia 1495 ¹⁸¹⁴

¹⁸¹³ ADP 754, az ASMo katalógusában hibásan: "*Giornale di spesa*".

¹⁸¹⁴ ADP 823, iratsomón belül jelzés nélküli alegység külön palliumban. A néhány oldalas összeírás nem mondható salláriumkötetnek, legfeljebb jegyzéknek.

4. táblázat

A garamszentkereszti uradalom cenzusbefizetései 1487–1491 között forintban¹⁸¹⁵

	1487. Szent Mihály- napi cenzus	1488. Szent György- napi cenzus	1488. Szent Mihály- napi cenzus	1489. Szent György- napi cenzus	1489. Szent Mihály- napi cenzus	1490. Szent György- napi cenzus ¹⁸¹⁶	1490. Szent Mihály- napi cenzus	1491. Szent György- napi cenzus	1491. Szent Mihály- napi cenzus
Nagylócsa ¹⁸¹⁷	44,21	12,50	18,01	12,50	47,18		14,50	14,50	14,50
Prisztavlik	20,21	5,25	7,96	5,25	20,80		6,50	6,50	6,32
Trubin	38,23	15,00	19,66	15,00	38,40		17,50	16,50	17,50
Kislócsa	17,41	4,50	6,48	4,75	18,06		5,32	52,30	5,32
Koszorin	15,00	3,00	4,62	3,00	14,08		3,72	3,00	3,00
Szeleszka	19,26	3,00	5,58	3,00	24,10		3,50	3,50	3,50
Lutille	54,80	18,00	24,66	18,50	50,00		24,00	20,00	24,00
Ókörmök	17,77	5,00	8,46	4,75	19,00		7,00	9,00	9,00
Bartos–Lehota	8,09	3,00	4,08	3,00	9,00		3,50	3,50	3,50

¹⁸¹⁵ A dénárokat a forint századrészeként tüntettem fel.¹⁸¹⁶ Csak összesítés szerepel.¹⁸¹⁷ A települések nevét Maksay, Birtokviszonyok I. 142–153. alapján egységesítettem.

Jesztrebő	29,61	5,50	9,80	6,50	27,00		11,00	6,00	11,00
Pityelova	11,54	2,75	4,26	2,75	10,00		6,00	3,00	6,00
Kopronica	20,00	20,00	20,00	20,00	20,00		20,00	20,00	20,00
Janova–Lehota	10,00	10,00	10,00	10,00	10,00		10,00	10,00	10,00
Nova–Lehota	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00		3,00	3,00	3,00
Nevolna	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00		1,00	1,00	1,00
Keresztúr	13,50	12,63	25,25	13,37	25,25		26,00	13,00	42,00
összesítés (ha szerepel a forrásban):			286,78	136,37		123,00		137,80	
<i>számszerű összérték:</i>	<i>323,63</i>	<i>124,13</i>	<i>172,82</i>	<i>126,37</i>	<i>336,87</i>	<i>123,00</i>	<i>162,54</i>	<i>184,80</i>	<i>179,64</i>

5. táblázat

Az 1493-as királyi dika jegyzéke

Vármegye	Település
Esztergom	Esztergom-Újváros semmi, <i>Pechien</i> 5 fl 40 d, Újfalú 31 fl 85 d, Bajót 31 fl, Tardos 29 fl, Héreg 20 fl, Örs 38 fl, Süttő 10 fl, Mocs (hiányzik), Kakat 48 fl 50 d, Kismuzsla 6 fl 73 d, Nagymuzsla 8 fl 50 d, Bulcsú 12 fl 75 d, Nagyölved 80 fl, Bart 27 fl, Kéty 14 fl, Kural 10 fl, Farnad 59 fl 90 d, Magyarszögyén 48 fl, Vásárhely 5 fl, Németszögyén 13 fl 75 d, Kéménd 42 fl 50 d.
Hont	<i>Venecia</i> 6 fl, Kövesd 25 fl, Bajta 16 fl, Leléd 15 fl, Kisölved 11,5 fl, Szete 27 fl, Bernece 30 fl, Kemence 60 fl, Börzsöny 39 fl, Szalka 66 fl, Csitár 4 fl, Sipék 6,5 fl (ebből 4 fl Cseh György várnagyé), Hont 14 fl, Drégely 47 fl, Hidvég 57 fl (Cseh Györgyé).
Nógrád	Patak 53 fl, Dejtár 35 fl, Alsóvadkert 32 fl, Felsővadkert 30,5 fl, Középsővadkert 92 fl, <i>Naghzele</i> 48 fl, Fülekpüspöki 17 fl.
Gömör	Rozsnyóbánya 100 fl, Nadabula 26 fl, Csucsom 11 fl, Sajópüspöki 28 fl, Velkenye 32 fl.
Bars	Sarló 94 fl 25 d, Hölvény 19 fl 50 d, Kissáró 20 fl, Verebély 89 fl 50 d, Aha 18 fl, Tild 21 fl, Szőlős (hiányzik), Csejkő, <i>Nemphi</i> (Németi), Berzenca együtt 88 fl (Csúzi Péter ebből 60 fl-ot kölcsönként – <i>pro mutuatu</i> – megtartott), Cseke 18 fl, Lédec 17 fl, Szentgyörgy 49 fl, Keresztúr 34 fl, <i>Novalehotka</i> (Új-Lehota) 9 fl, <i>Kosoryna</i> (Koszorús) 15 fl, Lutilla 39 fl, <i>Okermecz</i> (Ókörmöcske) 15 fl, Bartoslehotha 11 fl, <i>Iezthrebe</i> (Jasztrabi) 20 fl, <i>Newolna</i> (Nyewolno) 6 fl, Kapronca 29 fl, Slezka (Szlaska) 22 fl, Nagylócsa 30 fl, Kislócsa 15 fl, <i>Trubyna</i> (Trubin) 24 fl, <i>Prezthavlyk</i> (Presztavnik) 18 fl, <i>Ianowalehotha</i> (Jano-Lehota) 33 fl, Pythhelfalwa 11 fl, Gyarmat 52,5 fl.
Nyitra	Gúg 26 fl, Györök 9 fl, Nyárhíd 31 fl, Nagykér 27 fl, Kiskér 7 fl, Nagycétény 20,5 fl, Kiscétény 17,5 fl, Egerszeg 24 fl, Üzbég 24 fl, Tardoskéd 23 fl, Pográny 27 fl.
Trencsén	Riblény 47,5 fl, Kinorány 42,5 fl.
Komárom	Udvard 31 fl, Bajcs 36 fl, Farkasd 9 fl, Martos 30 fl, Nándor 35 fl, Szakállas 35 fl, Szimő 13 fl, <i>Lehel</i> (Lél) 44 fl, Gúta 95 fl, Naszvad 66 fl, Imely 8 fl, Kürt 23 fl, Perbete 27,5 fl, Mocsa 36 fl, Csém 13 fl, Hetény 7 fl, <i>Leek</i> 13,5 fl, Anyala 12 fl.
Pozsony	Püspöki 30 fl, Szunyogdi 16 fl, Sellye 6 fl, Szerdahely, Vága és Zsigárd együtt 66 fl, Vajka tartozékai 98 fl 77 d.
Pilis	<i>Boroskwye</i> 8 fl.

VI. 2. Forrásközlés

VI. 2. 1. A szövegátírás szempontjai

Az átírás készítésekor a latin és az olasz nyelv sajátosságaira ügyelnem kellett. A latin részeket álló, az olaszt dőlt betűvel szedtem, valamint az itáliai számvevőtiszt (Piero Pincharo de Parma) latin betoldásait is dőlttel jeleztem. A rövidítéseket feloldottam, kivéve a *florenum*, *denarius*, *ducato*, *denaro* szavakat. Az átírásban a kis- és nagybetűket a latin szövegrésznél a középkori latin használatához, olasz szöveg esetében a mai olasz nyelvtan szabályaihoz igazítottam. Az olasz szövegrészekben a kis- és nagybetűkön túl az ékezeteket is a mai használatnak megfelelően tettem ki. A hónapok neveit a latin szövegben nagy kezdőbetűvel, az olaszban kicsivel írtam. A köznevek nagy kezdőbetűit elhagytam. Az áthúzott szavakat az apparátusban feltüntettem. A római számok esetében a szerző a fél dénárt közepén ferdén áthúzott függőleges vonallal írta, amely hasonló a lengyel „ł” karakterhez, ezért ezt az írásjelet választottam. Ugyanezt az arab számok esetében már háromféleképp is jelölte (÷, −, ½). Az átírásban egységesítve az utóbbi karaktert (½) alkalmaztam. Körmöcbánya latin nevének *Cremizia* és *Cremiciens* variánsait jelölés nélkül *Cremnizia* és *Cremniciens* alakokra javítottam. Az olasz szöveg sajátossága a *degemináció*, vagyis a dupla mássalhangzók rövidülése (pl. *summa* helyett *suma*, *fanno* helyett *fano*), amelyet az olasz szövegkiadás elvei szerint a modern használathoz igazítottam, külön jelölés nélkül. Nem vontam össze azonban a névelőt és a prepozíciót a modern használattól eltérően. Szögletes zárójellel jelöltem az eredetiben hiányzó, de az értelemszerűen következő, vagy az analógia alapján kiegészíthető szövegrészt. A szögletes zárójelbe tett három pont [...] az olvashatatlan részekre utal, ugyanakkor a pontok nem a karaktereknek megfelelő számban szerepelnek, csupán a hiányra utalnak. Az eredeti sortörést nem tartottam meg, de a három oszlopos elrendezéshez hű maradtam.

Az egyházi ünnepekkel jelölt dátumokat feloldottam ott, ahol a szövegből nem derül ki egyértelműen. Mindkét kötet tartalmaz főkönyvi hivatkozásokat, illetve a konkrét utalást nélkülöző tételeknél is felfedezhetőek a megfelelő főkönyvi rovatok. Az alábbi átírásban minden ilyen hivatkozást feltüntettem, egyben lapalji jegyzetben idéztem a megfelelő olasz nyelvű tételt. Ahol a hivatkozás továbbmutatott egy másik számlára is, azt a bejegyzést is közöltem, ahol csak lehetőségem nyílt erre. A Battyányi István 1489-es konyhakönyvében előforduló magyar szavakról jegyzéket készítettem.

VI. 2. 2. Battyányi pizétum jövedelmekről szóló füzet (1488)

AdP 687 *Frammento di registro di un libro di introiti* (21x29cm, 4 fólió) Kézirat másolat: MTA Ms. 4997.3. Mikrofilm: MNL Reprógráfiai Osztály nr. 8617. Régi modenai jelzet: Reg. 6. Vestigia 502, 2153.

<1r>

1		Introitus de piseto Zathmariensi	
2	c. 1 ¹⁸¹⁸	Item feria quinta proxima post festum Circumcisionis Domini ¹⁸¹⁹ de piseto Zathmariensi famulus Georgii literati ¹⁸²⁰ pisetarii dedit	fl II ^c
3	45 ¹⁸²¹	Item nona die mensis Novembris Michael famulus Georgii literati pisetarii de RywliDominarum attulit in auro fl 200 et comperavit etiam scribano ¹⁸²² aliquas res pro fl 13 qui positi sunt ad compotum ¹⁸²³ ipsius scribani faciunt in toto	fl 213 ¹⁸²⁴

<3r>

4		Introitus de piseto Cremniciensi	
5	c. I ^a ¹⁸²⁵	Item feria quinta proxima post octavas ¹⁸²⁶ Epiphaniarum Domini ¹⁸²⁷ de eodem piseto attulit fl I ^c LXXI in auro et monetis quos ipse dicit esse ad rationem anni preteriti computandos	fl I ^c LXXI
6	c. I ^a ¹⁸²⁸	Item quinta die mensis Februarii Johannis de Sarlo ¹⁸²⁹ pro ad computum piseti anni Domini 1487 ¹⁸³⁰ dedit	fl LXXV
7	c. 11 ¹⁸³¹	Item in Dominica Carnesprivii que erat XVII ^a dies Februarii Johannes de Sarlo de piseto Cremniciensi attulit monetam pro	fl LXXXVIII
8	c. 11 ¹⁸³²	Item feria quarta post Dominicam Oculi ¹⁸³³ Johannes de Sarlo de piseto Cremniciensi attulit florenos	fl I ^c

¹⁸¹⁸ „Pisetto de Rivola Dominarum ha dato de intrada ducati duzento d'oro i qualli mandò Giorgio literatto per uno suo famio a di otto zenaro rezeutti per man del provisoro gi funo lasati per bisogno del castello, zoé duc 200 den —” AdP 686, 23r (1).

¹⁸¹⁹ 1488. január 3.

¹⁸²⁰ György deák, nagybányai pizetárius (1487–1492).

¹⁸²¹ „9 novembro per contadi al provisorre ducati dozento e tredezi d'oro i qualli presentò Michelle famio del ditto Giorgio literatto pisetario li mandò per conto de la intrada di questo anno, ni va debitor el provisoro per farni notte, zoé duc 213 den —” AdP 686, 67r (45).

¹⁸²² Piero Pincharo de Parma, számvevőtiszt (1487–1498).

¹⁸²³ Az eredetiben: conpotum.

¹⁸²⁴ A bejegyzést másik kéz írta, az összeget arab számokkal jegyzi.

¹⁸²⁵ „Pisetto de Cremnizia ha dato de intrada per conto de l'anno pasatto 1487 ducati zento setanta zinke quali prestato Zoane de Zarlo a di 15 zenaro in mano del provisoro gi funo lasatti per bisogni, zoé duc 171 den —” AdP 686, 23r (1).

¹⁸²⁶ Alatta „festum” kihúzva.

¹⁸²⁷ Január 10.

¹⁸²⁸ „5 febraro per contadi da Zoane de Zarlo ducati setanta e zinke d'oro in mano del provisoro i qualli danari lui li da de la intrada de l'anno pasatto, zoé per parte duc 75 den —” AdP 686, 23r (1).

¹⁸²⁹ Sarló János, körmöcbányai pizetárius (1487–1488).

¹⁸³⁰ Előtte „M” áthúzva.

¹⁸³¹ „17 febraro, Zoane de Carlo (sic) sia presentato questo di ante ditto ducati otantaotto in manno del provisoro i quali dize essere de la intrada di questo anno a bono conto si sono scossi, duc 88 den —” AdP 686, 33r (11).

¹⁸³² „12 marzo, Zoane de Carlo (sic) sopraditto sia presentato questo di ducati zento in mano del provisoro quali dize essere per conto del pisetto di Cremnizia de questo anno a bono conto sono scossi, duc 100 d —” *ibid.*

9	c. 11 ¹⁸³⁴	Item prima die mensis Aprilis Ambrosius Malyk famulus Petro Schadar ¹⁸³⁵ camararii Cremniciensis ad rationem piseti Cremniciensis attulit	fl I ^c
10	c. 11 ¹⁸³⁶	Item sexta die Maii camararius Cremniciensis Petrus Schader per manus Petri Andrasse ¹⁸³⁷ transmisit de piseto ipso	fl I ^c et VII
<3v>			
11	134 ¹⁸³⁸	Item vigesima tertia die Maii de decem et novem et media marchis argenti alias per Johannem de Sarlo de ¹⁸³⁹ piseto Cremniciensi portatis quod fuerat impignorum pro florenis 90 factam tandem de voluntate domini prothonotarii ¹⁸⁴⁰ venditionem eiusdem argenti quamlibet marcam pro fl 5/60 pro residuo eorundem 90 fl habui	fl 19 d 80 ¹⁸⁴¹
12	11 ¹⁸⁴²	Item undecima die Junii Jacobus famulus camerarii ¹⁸⁴³ Cremniciensis attulit de eodem piseto in auro	fl 138
13	11 ¹⁸⁴⁴	Item octava die Septembris Jacobus famulus camerarii Cremniciensis attulit de piseto Cremniciensi monetam pro florenis	fl 410
<4r>			
Arendacio molendini Cremniciensis 1488			
14	c. 6 ¹⁸⁴⁵	Item feria quinta proxima post festum Circumcisionis ¹⁸⁴⁶ Domini ¹⁸⁴⁷ molendinum Cremniciense fuit de voluntate domini prothonotarii locatum pro dominis civibus de civitate Cremniciensi pro florenis	fl II ^c

¹⁸³³ Március 12.

¹⁸³⁴ „Primo aprile, Ambroso Malik famio del camarario di Cremnizia si ha presentatto questo zorno ducati zenti di moneta in mano del provitore, zoé duc 100 den —” *ibid.*

¹⁸³⁵ Scheider Péter körmöcbányai kamaraispán, 1493–1495 között az érsekség pizetáriusa.

¹⁸³⁶ „6 mazo, Petro Andrias procuratore di questo castello si ha presentatto questo di in manno al provitore ducati zento sette i qualli lui hebe dal camarario di Cremnizia per conto de ditto pisetto, zoé duc 107 den —” *ibid.*

¹⁸³⁷ Andrassa Péter, az érsekség jogásza, prokurátora (1487–1490).

¹⁸³⁸ „23 mazo, per contadi lui [ti. Battyányi] scossi per resto di l'arzenno fu vendutto ducati disnovi e dinari otantta si como ala partida de lo arzenno in masa appare in questo libro carte 106, duc 19 den 80” AdP 686, 185v (134).

A 106. lapra mutató hivatkozás: „Notto che el provitore si vendette le marche 19½ de arzenno qualle erano in pegno a rasom de ducati zingue e dinari sesanta e tri che fano in suma ducati zento nove e dinari otantta di qualli danari, ducati 90 se ritene che erano ad intrada l'anno passato, como qui sopra appare, el resto che funo ducati 19 et dinari otanta li oposti a intrada a la partita del provitore, como appare in questo libro a carte 134” AdP 686, 128r (106).

¹⁸³⁹ Előtte „per” áthúzza.

¹⁸⁴⁰ Beltrame Costabili apostoli protonotárius, esztergomi kormányzó (1487–1494).

¹⁸⁴¹ Számítási hiba, amelyet a főkönyv is átvett (lásd fent). A helyes eredmény 19 fl 20 d.

¹⁸⁴² „11 zugno, Jacomo todescho famio del camararo di Cremnizia si ha presentatto al provitore ducati zento trentaotto d'oro per conto del pisetto di ditta fudina, zoé duc 138 den —” AdP 686, 33r (11).

¹⁸⁴³ Előtte kihúzza: „pisetarii”.

¹⁸⁴⁴ „8 setembto: Jacob soprascritto si ha presentatto questo di in manno al provitore ducati quatro zentto e dezi per conto de l'intrata de ditto pisetto, zoé duc 410 den —” *ibid.*

¹⁸⁴⁵ „Li homeni de Cremnizia al incontro deno avere a di 15 zenaro ducati zento e zinquanta d'oro quali numerano in mano de messer Stephano provitore funo deputati al preposto como ala sua partita si vede in questo a carte 138, duc 150 den —” AdP 686, 28r (6). Ezt az összeget tehát Gosztonyi András esztergom-szentistváni prépost (1483–1499) felé adták tovább. A hivatkozott 139. lap: „Ditto per contadi a lui ducati trezento i qualli lui ha scoso per l'affitto del molino de le frugie di Cremnizia, como in questo appare a carte 6, duc 300 den —” AdP 686, 160v (139).

¹⁸⁴⁶ Előtte nagy C.

¹⁸⁴⁷ Január 3.

III^c et eorum medietatem persolvit eodem tempore et ad solucionem alterius medietatis unus eorum qui procuravit pro locacione eiusdem molendini obligavit se ad festum Purificacionis Marie.¹⁸⁴⁸

16 c. 6¹⁸⁴⁹ Solvit autem pro medietate in auro
Item ultima Dominica Carnisprivii¹⁸⁵⁰ Johannes de Sarlo ex parte civium predictorum de Cremnicia pro predicta residuitate locacionis pretacti molendini Cremniciensis attulit prout erat ordinatum

f. II¹⁸⁵¹

¹⁸⁴⁸ Február 2.

¹⁸⁴⁹ „17 febraro, per contadi da loro ducati zento zinquanta qualli porto Zoane di Zarlo funo datti al preposto, et el provisore ni va debitor perché è fatto creditore di quello ebe el preposto como nel libro de la usita appar in quello a carta 138, duc 150 den —” AdP 686, 28r (6). A bejegyzésben hivatkozott kiadási kötet lappang.

¹⁸⁵⁰ Február 17.

¹⁸⁵¹ A főkönyvi hivatkozás alapján egyértelmű, hogy százötven és nem másfél forintról szól a tétel, noha a provizori kötetben a „C” nem látható.

VI. 2. 3. Battyányi konyhai számadáskönyve (1489)

AdP 753 *Spese di cucina* (31x21cm, 207 fólió) Vestigia 830.

	<1r>	
1	1489	
2	Exitus parvalium pro coquina castr	
3	Stephani Bachiani provisoris ¹⁸⁵²	
4	<i>Cucina di castello</i> ¹⁸⁵³	
	<3r> ¹⁸⁵⁴	
5	Prima die mensis Ianuarii ipso die festum circumcissionis Domini	
6	Feria quinta	
7	Item pisa	d XIII
8	Item carnes vitulinas	d II
9	Item oleum de canapis ad ecclesiam libre 15	d XLIII
10	Item candelas	d XI
11		<hr/> den 69 ½
12	<i>Summa la spesa di questo dì primo zenaro di la cusina. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in summa: ducato nullo e dinari sesanta novo e mezo, zoé</i>	
13	<i>duc 0 den 69 ½</i> ¹⁸⁵⁵	
	<3v>	
14	Feria sexta	
15	Item pisa	d XIII
16	Item cepe	d II
17	Item oleum olive libra I	d VI
18	Item oleum de canapis libre III	d VIII
19	Item pisces albos quatuordecim ad assandum	d XLIII
20	Item pisces salsos pro communitate	d LXXV
21	Item candelas	d XI
22		<hr/> fl 1 den 60
23	<i>Summa la spesa di la cusina di questo dì 2 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in summa: ducati uno e dinari sesanta, zoé</i>	
24	<i>duc 1 den 60</i> ¹⁸⁵⁶	
	<4r>	
25	Sabbato	
26	Item pisa	d XIII
27	Item cepe	d II
28	Item ova	d II
29	Item butirum	d II
30	Item candelas	d XI
31		<hr/> 30 ½
32	<i>Summa la spesa di questo zorno 3 zenaro di la cusina. Vista per mi Piero</i>	

¹⁸⁵² Battyányi István, udvarbíró (1487–1490).

¹⁸⁵³ Más kéz bejegyzése. Alatta ceruzával: „Spesa di tavola per Cardinal Este e sua corte.” A kézirat borítóját l. Függelék, Illusztrációk, 5. kép.

¹⁸⁵⁴ Közbülső oldalak üresek.

¹⁸⁵⁵ „In 1489 In Strigonio / Spesa menuda de la cusina fatta per manno del provitore como appare per uno suo libro sotto scritto di mia manno a dì per dì e prima. / Primo zenaro, per la spesa di questo zorno, ducato nullo e dinari sesantanove e mezo, duc — den 69 ½” AdP 689, 25r (1).

¹⁸⁵⁶ „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sesanta, zoé duc 1 den 60” ibid.

	<i>Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto: ducato uno e trenta e mezo, zoé</i>	
33	<i>duc 0 den 30 ½</i> ¹⁸⁵⁷	
	<4v>	
34	Dominico die	
35	Item pisa	d XIII
36	Item candelas	d XI
37		<hr/> 25
38	<i>Summa la spesa di la cusina di questo zorno 4 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo. Fanno ducato nullo e dinari vinti e zingue, zoé</i>	
39	<i>duc 0 den 25</i> ¹⁸⁵⁸	
	<5r>	
40	Secunda feria	
41	Item pisa	d XIII
42	Item pira ad coquendum cum melle tempore Columbacionis ¹⁸⁵⁹	d XXVI
43	Item unum ollam	d II
44	Item milium	d III
45	Item mel pintas II	d XII
46	Item candelas	d XI
47		<hr/> den 68
48	<i>Summa la spesa di questo zorno 5 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari sesanta otto, zoé</i>	
49	<i>duc 0 den 68</i> ¹⁸⁶⁰	
	<5v>	
50	Tertia feria	
51	Item pisa	d XIII
52	Item oleum olive	d I
53	Item pecudes duos de maccellis	fl II d XVIII
54	Item candelas	d XI
55		<hr/> fl II den 43
56	<i>Summa la spesa di questo zorno 6 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribanno del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quaranta tri, zoé</i>	
57	<i>duc 2 den 43</i> ¹⁸⁶¹	
	<6r>	
58	Quarta feria	
59	Item lentes	d XI
60	Item milium	d IIII
61	Item ova	d II
62	Item pecudes duos de maccellis	fl II
63	Item candelas	d XI
64		<hr/> fl 2 den 27 ½
65	<i>Summa la spesa di questo di 7 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Fanno ducati dui e dinari vinti sette e mezo, zoé</i>	
66	<i>duc 2 den 27 ½</i> ¹⁸⁶²	
	<6v>	
67	Quinta feria	
68	Item milium	d XIII

¹⁸⁵⁷ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta e mezo, zoé duc — den 30½” ibid.

¹⁸⁵⁸ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti e zingue, zoé duc — den 25” ibid.

¹⁸⁵⁹ Columbatio,-onis f.: karácsonykor és újévkor szokásos egyházi adomány.

¹⁸⁶⁰ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta otto, zoé duc — den 68” ibid.

¹⁸⁶¹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari quaranta tri, zoé duc 2 den 43” ibid.

¹⁸⁶² „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti e sette e mezo, zoé duc 2 den 27½” ibid.

69	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
70	Item pisa		d II
71	Item candelas		d XI
72		fl I	den 52
<hr/>			
73	<i>Summa la spesa di questo di 8 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
74	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari zinquanta dui, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 52¹⁸⁶³</i>		
	<7r>		
75	Sexta feria		
76	Item lentes		d XV
77	Item cepe		d II
78	Item oleum de canapis libre III		d VIII
79	Item oleum olive libra I		d VI
80	Item pisces albos ad assandum cum aliis piscibus parvis		d XXVIII
81	Item salsos pisces pro communitate		d LXXV
82	Item candelas		d XI
83		fl I	den 45
<hr/>			
84	<i>Summa la spesa di questo di 9 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Fano ducato uno e dinari quaranta zingue, zoé</i>		
85	<i>duc 1 den 45¹⁸⁶⁴</i>		
10	<7v>		
86	Sabbato		
87	Item milium		d XIII
88	Item cepe		d II
89	Item butirum		d VI
90	Item ova		d III
91	Item quatuor carpones cum aliis piscibus albis		d XXVIII
92	Ad cenam		
93	Item pisces		d XXXII
94	Item candelas		d XI
95		fl I	den 16
<hr/>			
96	<i>Summa la spesa di questo di 10 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
	<i>del reverendissimo. Fano ducato uno e dinari sedezi, zoé</i>		
97	<i>duc 1 den 16¹⁸⁶⁵</i>		
10	<8r>		
98	Dominico die		
99	Item pecudes duos de maccellis	fl II	d XVI
<hr/>			
100	<i>Summa questa spesa di questo di 11 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo</i>		
	<i>scribano del reverendissimo. Fano ducati dui e dinari sedezi, zoé</i>		
101	<i>duc 2 den 16¹⁸⁶⁶</i>		
	<8v>		
102	Secunda feria		
103	Item pisa		d XIII
104	Item carnes vitulinas		d II
105	Item milium		d III
106	Item pecudes duos de maccellis	fl II	d XX
107		fl 2	den 38
<hr/>			
108	<i>Summa la spesa di questo di 12 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
	<i>Sono in tutto ducati dui e dinari trenta otto, zoé</i>		

¹⁸⁶³ „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zinquanta dui, zoé duc 1 den 52” ibid.

¹⁸⁶⁴ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta zingue, zoé duc 1 den 45” ibid.

¹⁸⁶⁵ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sedezi, zoé duc 1 den 16” ibid.

¹⁸⁶⁶ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari sedezi, zoé duc 2 den 16” ibid.

109		<i>duc 2 den 38</i> ¹⁸⁶⁷		
		<9r>		
110		Tertia feria		
111	Item lentes			d XII
112	Item pisces parvos			d III
113	Item oleum olive			d I
114	Item milium			d III
115	Item pecudem unum de macellis		fl I	d X
116			<hr/> fl 1	<hr/> den 29
117	<i>Summa la spesa di questo di 13 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribanno del reverendissimo. Fano ducato uno e dinari vinti e nove, zoé</i>			
118		<i>duc 1 den 29</i> ¹⁸⁶⁸		
		<9v>		
119		Quarta feria		
120	Item ova			d II
121	Item butirum			d III
122	Item pisa			d III
123	Item pecudes duos de macellis		fl II	d XX
124			<hr/> fl 2	<hr/> den 28
125	<i>Summa la spesa di questo di 14 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti otto, zoé</i>			
126		<i>duc 2 den 28</i> ¹⁸⁶⁹		
		<10r>		
127		Quinta feria		
128	Item pecudem unum de macellis		fl I	d XX
129	Item lumina pro candelis			d II
130			<hr/> fl 1	<hr/> den 21
131	<i>Summa la spesa di questo di 15 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Fano ducato uno e dinari vinti uno e mezo, zoé</i>			
132		<i>duc 1 den 21 1/2</i> ¹⁸⁷⁰		
		<10v>		
133		Sexta feria		
134	Item lentes			d XIII
135	Item cepe			d II
136	Item oleum olive libra I			d VI
137	Item oleum de canapis libre III			d VIII
138	Item luceos parvos XXXII			d XLVIII
139	Item pisces ad assandum			d XXIII
140	Item salsos pisces pro communitate			d LXXVI
141			<hr/> fl 1	<hr/> den 78
142	<i>Summa la spesa di questo di 16 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta otto, zoé</i>			
143		<i>duc 1 den 45</i> ¹⁸⁷¹		
		<11r>		
144		Sabbato		
145	Item milium			d XIII
146	Item cepe			d II
147	Item caseos duos			d VIII

¹⁸⁶⁷ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari trenta otto, zoé duc 2 den 38” ibid.

¹⁸⁶⁸ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari vinti e nove, zoé duc 1 den 29” ibid.

¹⁸⁶⁹ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti otto, zoé duc 2 den 28” ibid.

¹⁸⁷⁰ „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari vinti uno, zoé duc 1 den 21” ibid.

¹⁸⁷¹ „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari setanta otto, zoé duc 1 den 78” ibid.

148	Item butirum		d III
149	Item ova		d III
150	Item pisces		d XXII
151	Item luceos parvos XXXIII		d L
152		Ad cenam	
153	Item milium		d XIII
154	Item butirum		d III
155	Item caseum unum		d VIII
156	Item scarabeos		d XVI
157			<hr/> fl 1 den 90 <hr/>
158	<i>Summa la spesa di questo dì 17 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scrivano. Sono in tutto ducato uno e dinari novanta, zoé</i>		
159		duc 1 den 90 ¹⁸⁷²	
160		<11v> Dominico die	
161	Item carnes vitulinas		d III
162	Item lentes		d VIII
163			<hr/> den 12 <hr/>
164	<i>Summa la spesa di questo dì 18 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari dodezi, zoé</i>		
165		duc 0 den 12 ¹⁸⁷³	
166		<12r> Secunda feria	
167	Item cinamonum libra I		d VI
168	Item cariofolos		d I
169	Item mel		d II
170	Item lentes		d XII
171	Item carnes vitulinas		d II
172			<hr/> den 23 <hr/>
173	<i>Summa la spesa di questo dì 19 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano. Sono in tutto ducato nullo e dinari vinti e tri, zoé</i>		
174		duc 0 den 23 ¹⁸⁷⁴	
175		<12v> Tertia feria	
176	Item lentes		d XII
177	Item cepe		d I
178			<hr/> den 13 <hr/>
179	<i>Summa la spesa di questo dì 20 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano. Sono ducato uno e dinari tredezi, zoé</i>		
180		duc 0 den 13 ¹⁸⁷⁵	
181		<13r> Sexta feria ¹⁸⁷⁶	
182	Item oleum olive libra I		d VI
183	Item luceos XXXII		d L
184	Item pisces ad assandum		d XV
185	Item unam ollam		d I

¹⁸⁷² „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta, zoé duc 1 den 90” ibid.

¹⁸⁷³ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

¹⁸⁷⁴ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti e tre, zoé duc — den 23” ibid.

¹⁸⁷⁵ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari tredezi, zoé duc — den 13” ibid.

¹⁸⁷⁶ Január 21 – 22-én nincs bejegyzés, azonban főkönyvből kiderül, hogy ezen a két napon nem történt kiadás:

„21 ditto per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari nullo, zoé duc — den /

22 ditto per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari nullo, zoé duc — den” AdP 689, 25r (1).

186	Item salsos pisces prebenda[r]iis		d LXXVI
187		<i>fl 1</i>	<i>den 48</i>
188	<i>Summa la spesa di questo dì 23 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
189	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta otto, zoé</i>		
		<i>duc 1 den 48¹⁸⁷⁷</i>	
		<13v>	
190		Sabbato	
191	Item milium		d XIII
192	Item butirum		d III
193		Ad cenam	
194	Item milium		d XIII
195	Item butirum		d III
196	Item luceos		d LX
197			<i>den 95</i>
198	<i>Summa la spesa di questo dì 24 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
199	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari novanta zingue, zoé</i>		
		<i>duc 0 den 95¹⁸⁷⁸</i>	
		<14r>	
200		Dominico die	
201	Item carnes vitulinas		d VI
202	Item porcellum medium		d III
203	Item ollam unam		d I
204		Ad cenam	
205	Item carnes vitulinas		d I
206	Item medium porcellum		d III
207			<i>14 ½</i>
208	<i>Summa la spesa di questo dì 25 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scrivano.</i>		
209	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari quatordezi e mezo, zoé</i>		
		<i>duc 0 den 14 ½¹⁸⁷⁹</i>	
		<14v>	
210		Secunda feria	
211	Item ollam unam		d III
212	Item lentes		d X
213			<i>den 14</i>
214	<i>Summa la spesa di questo zorno 26 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo</i>		
215	<i>scribano. Sono ducato nullo e dinari quatordezi, zoé</i>		
		<i>duc 0 den 14¹⁸⁸⁰</i>	
		<15r>	
216		Tertia feria	
217	Item lentes		d X
218	Item oleum olive		d III
219	Item luceos VI		d XII
220	Item duos currus lignoris		d XLIII
221	Item candelas		d XII
222			<i>den 81</i>
223	<i>Summa la spesa di questo zorno 27 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo</i>		
224	<i>scribano. Sono ducato nullo e dinari otanta uno, zoé</i>		
		<i>duc 0 den 81¹⁸⁸¹</i>	

¹⁸⁷⁷ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta otto, zoé duc 1 den 48” ibid.

¹⁸⁷⁸ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta zingue, zoé duc — den 95” ibid.

¹⁸⁷⁹ „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quatordezi e mezo, zoé duc — den 14½” ibid.

¹⁸⁸⁰ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quatordezi, zoé duc — den 14” ibid.

	<15v>	
225	Quarta feria	
226	Item lentes	d X
<hr/>		
227	<i>Summa la spesa di questo dì 28 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo</i>	
228	<i>scribano. Sono ducato nullo e dinari dezi, zoé</i> <i>duc 0 den 10¹⁸⁸²</i>	
	<16r>	
229	Quinta feria	
230	Item ova	d XX
231	Item lentes	d XII
232	Item candelas	d XII
233		<hr/> den 25
<hr/>		
234	<i>Summa la spesa di questo zorno 29 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo</i>	
235	<i>scribano. Sono ducato nullo e dinari vinti zingue, zoé</i> <i>duc 0 den 25¹⁸⁸³</i>	
	<16v>	
236	Sexta feria	
237	Item oleum olive libra I	d VI
238	Item milium	d IIII
239	Item carpones tres	d LX
240	Item pisces albos ad assandum aliis piscibus	d XLII
241	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXIII
242	Item candelas	d XII
243		<hr/> fl 2 den 8
<hr/>		
244	<i>Summa la spesa di questo dì 30 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>	
245	<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otto, zoé</i> <i>duc 2 den 8¹⁸⁸⁴</i>	
	<17r>	
246	Sabbato	
247	Item oleum olive	d II
248	Item pisces	d XII
249	Item panes albos	d I
250	Item candelas	d XII
251		<hr/> den 30
<hr/>		
252	<i>Summa la spesa di questo dì 31 zenaro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>	
253	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari trenta, zoé</i> <i>duc 0 den 30¹⁸⁸⁵</i>	
	<17v>	
254	Prima die mensis Februarii	
255	Dominico die	
256	Item lentes	d XII
257	Item candelas	d XII
258		<hr/> den 24
<hr/>		
259	<i>Summa la spesa di questo primo febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>	
260	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé</i> <i>duc 0 den 24¹⁸⁸⁶</i>	

¹⁸⁸¹ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari otanta e uno, zoé duc — den 81” ibid.

¹⁸⁸² „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari dezi, zoé duc — den 10” ibid.

¹⁸⁸³ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti e zingue, zoé duc — den 25” ibid.

¹⁸⁸⁴ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otto, zoé duc 2 den 8” ibid.

¹⁸⁸⁵ „31 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta, zoé duc — den 30 / Summa la spesa di questo mese di zenaro, ducati trenta dui e dinari dezi e mezo, como gi sopra appare, qualle portto in questo a carte 2, duc 32 den 10½” ibid.

	<18r>	
261	Secunda feria	
262	Item candelas	den XII
<hr/>		
263	<i>Summa la spesa di questo dì 2 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
264	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari dodezi, zoé</i>	
	<i>duc 0 den 12¹⁸⁸⁷</i>	
	<18v>	
265	Tertia feria	
266	Item candelas	
<hr/>		
267	<i>Summa la spesa di questo dì 3 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>	
268	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari dodezi, zoé</i>	
	<i>duc 0 den 12¹⁸⁸⁸</i>	
	<19r>	
269	Quarta feria	
270	Item lentes	d XV
271	Item candelas	d XII
272		<hr/> den 27
<hr/>		
273	<i>Summa la spesa di questo dì 4 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
274	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari vinti e sette, zoé</i>	
	<i>duc 0 den 27¹⁸⁸⁹</i>	
	<19v>	
275	Quinta feria	
276	Item lentes	d XII
277	Item candelas	d XII
278		<hr/> den 24
<hr/>		
279	<i>Summa la spesa di questo dì 5 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>	
280	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé</i>	
	<i>duc 0 den 24¹⁸⁹⁰</i>	
	<20r>	
281	Sexta feria	
282	Item barbotam unam	d XLVI
283	Item scarabeos	d XL
284	Item oleum olive libra I	d VI
285	Item pisces albos	d XXXII
286	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXIII
287	Item candelas	d XII
288		<hr/> fl 2 den 19
<hr/>		
289	<i>Summa la spesa di questo dì 6 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>	
290	<i>Sono in tutto ducati dui e dinari disnovi, zoé</i>	
	<i>duc 2 den 19¹⁸⁹¹</i>	
	<20v>	
291	Sabbato	
292	Item milium	d XIII
293	Item butirum	d III

¹⁸⁸⁶ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa di la cusina amenudo fatta per manno del provitore la qualle spesa monta dal primo di zenaro per fina l'ultimo di quello ducati trenta dui e dinari dezi e mezo, como in questo appare a carta 1a duc 32 den 10½ / Primo febraro, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti e quatro, duc — den 24” AdP 689, 25v (2).

¹⁸⁸⁷ „2 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

¹⁸⁸⁸ „3 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

¹⁸⁸⁹ „4 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e sette, zoé duc — den 27” ibid.

¹⁸⁹⁰ „5 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

¹⁸⁹¹ „6 ditto, per la spesa di questa zornatta ducati dui e dinari disnove, zoé duc 2 den 19” ibid.

294	Item mel		d II
295	Item pisces tres		d XXXII
296	Item scarabeos		d XXXII
297		Ad cenam	
298	Item milium		d XIII
299	Item luceos sex		d XII
300	Item butirum		d III
301	Item oleum olive		d I
302	Item barbotas tres		d XL
303	Item scarabeos		d XXXVIII
304	Item candelas		d XII
305		<i>fl 2</i>	<u>den 03</u>
306	<i>Summa la spesa di questo dì 7 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
307	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari tri, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 3¹⁸⁹²</i>		
	<21r>		
308	Dominico die		
309	Item lentes		d XII
310	Item candelas		d XII
311			<u>24</u>
312	<i>Summa la spesa di questo dì 8 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
313	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 24¹⁸⁹³</i>		
	<21v>		
314	Secunda feria		
315	Item lentes		d XII
316	Item candelas		d XII
317			<u>24</u>
318	<i>Summa la spesa di questo zorno 9 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
319	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato nulla e dinari vinti e quatro, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 24¹⁸⁹⁴</i>		
	<22r>		
320	Tertia feria		
321	Item lentes		d XII
322	Item candelas		d XII
323			<u>den 24</u>
324	<i>Summa la spesa di questo zorno 10 febraro. Vista per mi Piero Pincharo</i>		
	<i>scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari vinti e quatro,</i>		
	<i>zoé</i>		
325	<i>duc 0 den 24¹⁸⁹⁵</i>		
	<22v>		
326	Quarta feria		
327	Item lentes		d XV
328	Item candelas		d XII
329			<u>den 27</u>
330	<i>Summa la spesa di questo dì 11 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
331	<i>Sono ducato nullo e dinari vinti e sette, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 27¹⁸⁹⁶</i>		

¹⁸⁹² „7 ditto, per la spesa di questa zornatta ducati dui e dinari tri, zoé duc 2 den 3” ibid.

¹⁸⁹³ „8 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

¹⁸⁹⁴ „9 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

¹⁸⁹⁵ „10 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

¹⁸⁹⁶ „11 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti e sette, zoé duc — den 27” ibid.

	<23r>		
332	Quinta feria		
333	Item lentes		d XV
334	Item unam mediam mellis		d IIII
335	Item candelas		d XII
336			den 31
	<i>Summa la spesa di questo dì 12 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
337	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari trenta uno, zoé</i>		
338	<i>duc 0 den 31¹⁸⁹⁷</i>		
	<23v>		
	Sexta feria		
339	Item oleum olive libra I		d VI
340	Item salatam vulgo roponcz		d I
341	Item pisces		d XXVIII
342	Item salsos pisces pro communitate		d LXXXVI
343	Item candelas		d XII
344			den 33
345		<i>fl 1</i>	
	<i>Summa la spesa di questo dì 13 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
346	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari trenta tri, zoé</i>		
347	<i>duc 1 den 33¹⁸⁹⁸</i>		
	<24r>		
	Sabbato		
348	Item milium		d XIII
349	Item butirum		d IIII
350	Item ova		d II
351	Item roponcz		d I
352	Item pisces		d XLVI
353			den 11
354	Ad cenam		
355	Item milium		d XIII
356	Item pisces		d XVIII
357	Item candelas		d XII
358		<i>fl 1</i>	den 11
	<i>Summa la spesa di questo dì 14 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
359	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari undezi, zoé</i>		
360	<i>duc 1 den 11¹⁸⁹⁹</i>		
	<24v>		
	Dominico die		
361	Item carnes vitulinas		d III
362	Item lentes		d XIII
363	Item candelas		d XII
364			den 29
365			
	<i>Summa la spesa di questo dì 15 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
366	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari vinti e nove, zoé</i>		
367	<i>duc 0 den 29¹⁹⁰⁰</i>		
	<25r>		
	Secunda feria		
368	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XV
369	Item lentes		d XIII
370	Item candelas		d XII
371			den 29

¹⁸⁹⁷ „12 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari trenta uno, zoé duc — den 31” ibid.

¹⁸⁹⁸ „13 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari trentatri, zoé duc 1 den 33” ibid.

¹⁸⁹⁹ „14 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari undezi, zoé duc 1 den 11” ibid.

¹⁹⁰⁰ „15 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari vinti uno, zoé duc — den 29” ibid.

372		<i>fl 1</i>	<u>den 41</u>
	<i>Summa la spesa di questo dì 16 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
373	<i>Sono ducato uno e dinari quaranta uno, zoé</i>		
374	<i>duc 1 den 41¹⁹⁰¹</i>		
	<25v>		
	Tertia feria		
375			
376	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXVIII
377	Item unam ollam		d I
378	Item mercenariis de Maroth		d III
379	Item lentes		d XIII
380	Item candelas		d XII
381		<i>fl 1</i>	<u>den 58</u>
	<i>Summa la spesa di questo dì 17 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
382	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari zinquanta otto, zoé</i>		
383	<i>duc 1 den 58¹⁹⁰²</i>		
	<26r>		
	Quarta feria		
384			
385	Item pisa		d XII
386	Item carnes vitulinas		d IIII
387		Ad cenam	
388	Item lentes		d XIII
389	Item candelas		d XII
390			<u>den 41 ½</u>
	<i>Summa la spesa di questo dì 18 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
391	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari quaranta uno e mezo, zoé</i>		
392	<i>duc 0 den 41½¹⁹⁰³</i>		
	<26v>		
	Quinta feria		
393			
394	Item pisa		d XII
395		Ad cenam	
396	Item lentes		d XIII
397	Item candelas		d XII
398			<u>den 38</u>
	<i>Summa la spesa di questo dì 19 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
399	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari trenta otto, zoé</i>		
400	<i>duc 0 den 38¹⁹⁰⁴</i>		
	<27r>		
	Sexta feria		
401			
402	Item lentes		d XV
403	Item oleum olive libra I		d VI
404	Item unum quartale mellis		d II
405	Item papirum		d III
406	Item pisces ad assandum		d XXXII
407	Item pisciculos parvos		d XV
408	Item scarabeos		d LXVI
409	Item spinacem		d VI
410	Item salsos pisces pro communitate		d IIII
411	Item candelas		d XVI

¹⁹⁰¹ „16 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari quaranta uno, zoé duc 1 den 41” ibid.

¹⁹⁰² „17 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari zinquanta otto, zoé duc 1 den 58” ibid.

¹⁹⁰³ „18 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari quaranta uno e mezo, zoé duc — den 41½” ibid.

¹⁹⁰⁴ „19 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari trenta otto, zoé duc — den 38” ibid.

412	Item ad adventum Regiorum sturiones duos barbotam unam	fl I	d LXXV
413		fl 4	den 02
<hr/>			
	<i>Summa la spesa di questo dì 20 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
414	<i>Sono in tutto ducati quattro e dinari dui, zoé</i>		
415	<i>duc 4 den 2¹⁹⁰⁵</i>		
	<27v>		
	Sabbato		
416			
417	Item milium		d XIII
418	Item oleum olive libra †		d III
419	Item unum quartale mellis		d II
420	Item ad dominum castellanum ¹⁹⁰⁶		d III
421	Item roponcz		d II
422	Item pisces duos vulgo balyn		d XX
423	Item pisciculos parvos		d XVI
424	Item scarabeos		d XXII
425	Item carpones duos		d XXXII
426		Ad cenam	
427	Item milium		d XIII
428	Item scarabeos		d XXXII
429	Item unum quartale mellis		d II
430	Item candelas		d XII
431		fl 1	den 75
<hr/>			
	<i>Summa la spesa di questo dì 21 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
432	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta zingue, zoé</i>		
433	<i>duc 1 den 75¹⁹⁰⁷</i>		
	<28r>		
	Dominico die		
434			
435	Item pisa		d XII
436	Item lentes		d XIII
437	Item candelas		d XII
438			den 38
<hr/>			
	<i>Summa la spesa di questo dì 22 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
439	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari trenta otto, zoé</i>		
440	<i>duc 0 den 38¹⁹⁰⁸</i>		
	<28v>		
	Secunda feria		
441			
442	Item lentes		d XIII
443	Item oleum olive libra I		d VI
444	Item unum quartale mellis		d II
445	Item scarabeos		d XLV
446	Item carpones duos et unum marna		d LXV
447	Item pisciculos parvos		d XVII
448	Item salsos pisces pro communitate		d LXXXVI
449	Item spinacem		d VIII
450	Item peditibus ad tres portas		d XV
451	Item candelas		d XII
452		fl 2	den 70
<hr/>			
	<i>Summa la spesa di questo dì 23 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
453	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari setanta, zoé</i>		

¹⁹⁰⁵ „20 ditto, per la spesa di questa zornatta ducati quatro e dinari dui, zoé duc 4 den 2” ibid.

¹⁹⁰⁶ Alfarello Ferazzo esztergomi várnagy (1487–1498).

¹⁹⁰⁷ „21 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari setanta zingue, zoé duc 1 den 75” ibid.

¹⁹⁰⁸ „22 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari trenta otto, zoé duc — den 38” ibid.

454		<i>duc 2 den 70</i> ¹⁹⁰⁹	
		<29r>	
455		Tertia feria	
456	Item pisa		d XII
457	Item mel		d III
458	Item carnes vitulinas		d IIII
459		Ad cenam	
460	Item lentes		d XIII
461	Item candelas		d XII
462			<hr/> den 45
	<i>Summa la spesa di questo dì 24 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
463	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari quaranta zinke, zoé</i>		
464		<i>duc 0 den 45</i> ¹⁹¹⁰	
		<29v>	
465		Quarta feria	
466	Item pisa		d XII
467	Item capriculam unam		d VII
468		Ad cenam	
469	Item lentes		d XIII
470	Item candelas		d XII
471			<hr/> den 45
	<i>Summa la spesa di questo dì 25 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
472	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari quaranta zinke, zoé</i>		
473		<i>duc 0 den 45</i> ¹⁹¹¹	
		<30r>	
474		Quinta feria	
475	Item lentes		d XII
476		Ad cenam	
477	Item unum quartale mellis		d II
478	Item lentes		d XIII
479	Item unum fasianum		d XII
480	Item candelas		d XII
481			<hr/> den 52
	<i>Summa la spesa di questo dì 26 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
482	<i>Sono in tutto ducato nullo e dinari zinquanta dui, zoé</i>		
483		<i>duc 0 den 52</i> ¹⁹¹²	
		<30v>	
484		Sexta feria	
485	Item lentes		d XV
486	Item oleum olive libra I		d VI
487	Item ad dominum castellanum		d IIII
488	Item tres pisces vulgo balyn		d XXXIIII
489	Item parvos pisciculos		d XVIII
490	Item quindecim pisces albos ad assandum		d XXXVI
491	Item portariis pisces		d XLIII
492	Item salsos pisces pro communitate		d LVI
493	Item unum quartale mellis		d II
494	Item undecim luceos		d XXVI
495	Item candelas		<hr/> d XII

¹⁹⁰⁹ „23 ditto, per la spesa di questa zornatta ducati dui e dinari setanta, zoé duc 2 den 70” ibid.

¹⁹¹⁰ „24 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari quaranta zinke, zoé duc — den 45” ibid.

¹⁹¹¹ „25 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari quaranta zinke, zoé duc — den 45” ibid.

¹⁹¹² „26 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato nullo e dinari zinquanta dui, zoé duc — den 52” ibid.

496		<i>fl 2</i>	<u>den 52</u>
497	<i>Summa la spesa di questo dì 27 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
498	<i>del reverendissimo. Fano ducati dui e dinari zinquanta dui, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 52¹⁹¹³</i>		
	<31r>		
499	Sabbato		
500	Item milium		d XIII
501	Item ad dominum castellanum		d III
502	Item albos pisciculos parvos		d XXXII
503	Item duodecim luceos		d XXVIII
504		Ad cenam	
505	Item milium		d XIII
506	Item pisciculos parvos		d XXXII
507	Item candelas		d XII
508		<i>fl 1</i>	<u>den 37</u>
509	<i>Summa la spesa di questo dì 28 febraro. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
510	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari trenta sette, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 37¹⁹¹⁴</i>		
	<31v>		
511	Prima die mensis Marcii		
512	Dominico die		
513	Item lentes		d XII
514	Item unum quartale mellis		d II
515		Ad cenam	
516	Item lentes		d XII
517	Item carnes vitulinas		d III
518	Item candelas		d XII
519			<u>den 42</u>
520	<i>Summa la spesa di questo dì primo marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
521	<i>del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari quaranta dui, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 42¹⁹¹⁵</i>		
	<32r>		
522	Secunda feria		
523	Item pisa		d XII
524	Item mel		d I
525		Ad cenam	
526	Item lentes		d XIII
527	Item candelas		d XII
528			<u>den 39</u>
529	<i>Summa la spesa di questo dì 2 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
530	<i>reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari trenta nove, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 39¹⁹¹⁶</i>		
	<32v>		

¹⁹¹³ „27 ditto, per la spesa di questa zornatta ducati dui e dinari zinquanta dui, zoé duc 2 den 52” ibid.

¹⁹¹⁴ „28 ditto, per la spesa di questa zornatta ducato uno e dinari trenta sette, zoé duc den 37 / Summa la spesa di la cusina amenudo di questo mese di febraro, sono ducati vinti e sette e dinari disdotto e mezo apichada con quella di zenaro fano ducati zinquanta nove e dinari vinti e nove, como gi sopra appare duc 59 den 29 / Posta al incontro” ibid.

¹⁹¹⁵ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa minuda di la cusina di questo castello fatta per manno di el provisore la qualle spesa monta dal primo di zenaro per fino tutto febraro ducati zinquanta nove e dinari vinti e nove, como a l'incontro appare, zoé duc 59 den 29 / Primo marzo, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta dui, duc — den 42” AdP 689, 26r (2).

¹⁹¹⁶ „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta nove, zoé duc — den 39” ibid.

531		Tertia feria	
532	Item pisa		d XXXII
533	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
534	Item carnes vitulinas		d II
535	Item unam mediam mellis		d III
536	Item candelas		d XII
537		fl 1	den 49
<hr/>			
538	<i>Summa la spesa di questo di 3 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
539	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta nove, zoé</i> <i>duc 1 den 49</i> ¹⁹¹⁷		
	<33r>		
540		Quarta feria in capite Ieiunii ¹⁹¹⁸	
541	Item lentes		d XIII
542	Item oleum olive libra I		d VI
543	Item pisces portariis		d XXXVI
544	Item pisces parvos		d XXXII
545	Item unum carponem et alios pisces quatuor vulgo balyn		d LVI
546	Item salsos pisces pro communitate		d LXX
547	Item raponcz		d I
548	Item unum quartale mellis		d II
549	Item candelas		d XII
550		fl 2	den 29
<hr/>			
551	<i>Summa la spesa di questo di 4 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
552	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti e nove, zoé</i> <i>duc 2 den 29</i> ¹⁹¹⁹		
	<33v>		
553		Quinta feria	
554	Item lentes		d XII
555	Item oleum olive libra I		d VI
556	Item unam medim mellis		d III
557	Item raponcz		d I
558	Item tres pisces vulgo balyn		d XL
559	Item carpones duos		d XXII
560	Item salsos pisces pro communitate		d LXXXX
561	Item candelas		d XII
562		fl 1	den 86
<hr/>			
563	<i>Summa la spesa di questo di 5 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
564	<i>Sono in tutto ducato uno e dinari otantasei, zoé</i> <i>duc 1 den 86</i> ¹⁹²⁰		
	<34r>		
565		Sexta feria	
566	Item pisa		d X
567	Item oleum olive libra I		d VI
568	Item unum quartale mellis		d II
569	Item luceos quindecim		d XXXII
570	Item tres pisces vulgo balyn		d XL
571	Item albos pisces ad assandum		d XII
572	Item spinacem		d VI
573	Item quatuor ollas		d II

¹⁹¹⁷ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta nove, zoé duc 1 den 49” ibid.

¹⁹¹⁸ Hamvazószerda, 1489. márc. 4.

¹⁹¹⁹ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti e nove, zoé duc 2 den 29” ibid.

¹⁹²⁰ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta sei, zoé duc 1 den 86” ibid.

574	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXII
575	Item domino castellano	d XX
576	Item candelas	d XII
577		<hr/> fl 2 den 34 <hr/>
578	<i>Summa la spesa di questo di 6 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
579	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari trenta quatro, zoé</i> <i>duc 2 den 34¹⁹²¹</i>	
	<34v>	
580	Sabbato	
581	Item lentes	d XII
582	Item oleum olive libra I	d VI
583	Item spinacem	d VI
584	Item unum quartale mellis	d II
585	Item quindecim luceos	d XXXII
586	Item scarabeos	d XXIII
587	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXX
588	Item candelas	d XII
589		<hr/> fl 1 den 84 <hr/>
590	<i>Summa la spesa di questo di 7 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
591	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari otanta quatro, zoé</i> <i>duc 1 den 84¹⁹²²</i>	
	<35r>	
592	Dominico die	
593	Item oleum olive libra I	d VI
594	Item unum quartale mellis	d II
595	Item ad dominum castellanum	d V
596	Item unam barbotam tres marna el alios quatuor pisces ad assandum	d XXXII
597	Item pisciculos parvos	d XXII
598	Item pisces salsos pro communitate	d LXXXX
599	Ad cenam	
600	Item lentes	d XV
601	Item oleum olive libra I	d VI
602	Item unum quartale mellis	d II
603	Item quindecim luceos	d XXXII
604	Item parvos pisciculos	d XX
605	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXX
606	Item candelas	d XII
607		<hr/> fl 3 den 25 <hr/>
608	<i>Summa la spesa di questo di 8 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
609	<i>reverendissimo. Sono ducati tri e dinari vinti e zingue, zoé</i> <i>duc 3 den 25¹⁹²³</i>	
	<35v>	
610	Secunda feria	
611	Item quindecim luceos	d XXXII
612	Item pisciculos parvos	d XXII
613	Item albos pisces ad assandum	d XVI
614	Item spinacem	d VI
615	Item unum quartale mellis	d II
616	Item oleum olive libra I	d VI
617	Item ad dominum castellanum	d V

¹⁹²¹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari trenta quatro, zoé duc 2 den 34” ibid.

¹⁹²² „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta quatro, zoé duc 1 den 84” ibid.

¹⁹²³ „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti e zingue, zoé duc 3 den 25” ibid.

618	Item salsos pisces pro communitate	d LXXXX
619	Item candelas	d XII
620		<hr/> fl 1 den 81 <hr/>
621	<i>Summa la spesa di questo di 9 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
622	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta uno, zoé</i>	
	<i>duc 1 den 81¹⁹²⁴</i>	
	<36r>	
623	Tertia feria	
624	Item spinacem	d VI
625	Item oleum olive libra I	d VI
626	Item quartalia mellis duo ¹⁹²⁵	d III
627	Item ad mensam domini castellani	d V
628	Item pisciculos parvos	d XX
629	Item viginti septem luceos	d XLII
630	Item pisces pro communitate	d LXXXXXII
631	Item candelas	d XII
632		<hr/> fl 1 den 86 <hr/>
633	<i>Summa la spesa di questo di 10 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
634	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari otanta sei, zoé</i>	
	<i>duc 1 den 86¹⁹²⁶</i>	
	<36v>	
635	Quarta feria	
636	Item lentes	d XV
637	Item oleum olive libra I	d VI
638	Item unum quartale mellis	d II
639	Item raponcz	d I
640	Item luceos 28	d XL
641	Item unum carponem unam barbotam el alios pisces septem ad assandum	d LX
642	Item oleum de canapis libre quinque	d XIII
643	Item ad dominum castellanum	d V
644	Item candelas	d XII
645		<hr/> fl 1 den 54 <hr/>
646	<i>Summa la spesa di questo zorno 11 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>	
647	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari zinquanta quatro, zoé</i>	
	<i>duc 1 den 54¹⁹²⁷</i>	
	<37r>	
648	Quinta feria	
649	Item ad dominum castellanum	d V
650	Item oleum olive libre II	d XII
651	Item raponcz	d I
652	Item oleum de canapis libre quinque	d XIII
653	Item luceos XXV	d LXII
654	Item marna XV	d XXVIII
655	Item unum quartale mellis	d II
656	Item sex pisces ad assandum	d XVI
657	Item candelas	d XII
658		<hr/> fl 1 den 52 <hr/>
659	<i>Summa la spesa di questo di 12 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari zinquanta dui, zoé</i>	

¹⁹²⁴ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta uno, zoé duc 1 den 81” ibid.

¹⁹²⁵ Item után törölve: unum.

¹⁹²⁶ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta sei, zoé duc 1 den 86” ibid.

¹⁹²⁷ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zinquanta quatro, zoé duc 1 den 54” ibid.

660		<i>duc 1 den 52</i> ¹⁹²⁸	
		<37v>	
661		Sexta feria	
662	Item spinacem		d VI
663	Item oleum alive libra I		d VI
664	Item oleum de canapis libre cinque		d XIII
665	Item unum quartale mellis		d II
666	Item marna XV		d XXVIII
667	Item piesces ad assandum		d XII
668	Item luceos XL		d LXX
669	Item albos pisces		d V
670	Item ad dominum castellanum		d V
671	Item candelas		d XII
672		<i>fl 1</i>	<u>den 90</u>
673	<i>Summa la spesa di questo dì 13 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
674	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari novanta, zoé</i>		
		<i>duc 1 den 90</i> ¹⁹²⁹	
		<38r>	
675		Sabbato	
676	Item spinacem		d VI
677	Item lentes		d XV
678	Item unam mediam mellis		d III
679	Item ad dominum castellanum		d V
680	Item oleum olive libra I		d VI
681	Item duos pisces balyn		d XIII
682	Item luceos XLIII		d XXXV
683	Item iterum mediam libram olei olive		d III
684	Item Iohanni Zewre de Nandor ¹⁹³⁰ pro importatore piscium		d XXV
685	Item candelas		d XII
686		<i>fl 1</i>	<u>den 97</u>
687	<i>Summa la spesa di questo dì 14 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
688	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari novanta sette, zoé</i>		
		<i>duc 1 den 97</i> ¹⁹³¹	
		<38v>	
689		Dominico die	
690	Item oleum olive libra I		d VI
691	Item spinacem		d VI
692	Item mel		d II
693	Item oleum de canapis libre V		d XIII
694	Item luceos LXX	<i>fl 1</i>	d XVIII
695		Ad cenam	
696	Item oleum live libra I		d VI
697	Item mel		d III
698	Item oleum de canapis libre V		d XIII
699	Item lentes		d XV
700	Item luceos L		d LXXX
701	Item candelas		d XII
702		<i>fl 2</i>	<u>den 74</u>
703	<i>Summa la spesa di questo dì 15 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		

¹⁹²⁸ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zinquanta dui, zoé duc 1 den 52” ibid.

¹⁹²⁹ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta, zoé duc 1 den 90” ibid.

¹⁹³⁰ Nándor (Nógrád vármegye).

¹⁹³¹ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta sette, zoé duc 1 den 97” ibid.

	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setanta quatro, zoé</i>	
704	duc 2 den 74 ¹⁹³²	
	<39r>	
705	Secunda feria	
706	Item rappas	d III
707	Item oleum olive libra I	d VI
708	Item oleum de canapis libre V	d XIII
709	Item unum quartale mellis	d II
710	Item unum currum lignorum ¹⁹³³	d XXV
711	Item ad dominum castellanum ad duos dies	d XL
712	Item curriferis pro oleo	d X
713	Item candelas	d XII
714		<hr/> fl 1 den 15 <hr/>
715	<i>Summa la spesa di questo dì 16 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quinzezi, zoé</i>	
716	duc 1 den 15 ¹⁹³⁴	
	<39v>	
717	Tertia feria	
718	Item pisa	d XV
719	Item oleum olive libra I	d VI
720	Item oleum de canapis libre V	d XV
721	Item ad dominum castellanum	d V
722	Item unam mediam mellis	d III
723	Item spinacem	d VI
724	Item luceos XX	d XL
725	Item candelas	d XII
726		<hr/> fl 1 den 02 <hr/>
727	<i>Summa la spesa di questo dì 17 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari dui, zoé</i>	
728	duc 1 den 2 ¹⁹³⁵	
	<40r>	
729	Quarta feria	
730	Item oleum olive libra I	d VI
731	Item oleum de canapis ¹⁹³⁶ libre V	d XV
732	Item ad dominum castellanum	d V
733	Item rappas	d V
734	Item mel	d III
735	Item luceos XXV	d L
736	Item candelas	d XII
737		<hr/> fl – den 96 <hr/>
738	<i>Summa la spesa di questo dì 18 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
	<i>reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari novanta sei, zoé</i>	
739	duc 0 den 96 ¹⁹³⁷	
	<40v>	
740	Quinta feria	
741	Item oleum olive libra I	d VI
742	Item mel	d III

¹⁹³² „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setanta quatro, zoé duc 2 den 74” ibid.

¹⁹³³ Egy szekérnyi fa.

¹⁹³⁴ „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari undezi, zoé duc 1 den 15 (sic)” ibid.

¹⁹³⁵ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari dui, zoé duc 1 den 2” ibid.

¹⁹³⁶ Canapis előtt „cap” áthúzva.

¹⁹³⁷ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta sei, zoé duc — den 96” ibid.

743	Item spinacem		d VI
744	Item raponcz		d I
745	Item duos pisces vulgo balyn		d XXXII
746	Item quindecim carpones		d XXVIII
747	Item luceos quindecim		d L
748	Item ad dominum castellanum		d V
749	Item candelas		d XII
750		<i>fl 1</i>	<u>den 44</u>
751	<i>Summa la spesa di questo dì 19 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
752	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari quaranta quatro</i>		
			<i>duc 1 den 44¹⁹³⁸</i>
			<41r>
753			Sexta feria
754	Item ad dominum castellanum		d V
755	Item oleum olive libra I		d VI
756	Item mel		d III
757	Item pisces albos cum scapha	<i>fl 1</i>	
758	Item luceos XVIII		d LX
759	Item rappas		d IIII
760	Item raponcz		d I
761	Item candelas		d XII
762		<i>fl 1</i>	<u>den 91</u>
763	<i>Summa la spesa di questo dì 20 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
764	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari novanta uno</i>		
			<i>duc 1 den 91¹⁹³⁹</i>
			<41v>
765			Sabbato
766	Item oleum olive libra I		d VI
767	Item mel		d III
768	Item spinacem		d VI
769	Item luceos XXVIII		d LX
770	Item albos pisces		d XL
771	Item unum parvum reticulum ad exhauriendos pisces de barca		d XV
772	Item candelas		d XIII
773	Item ad dominum castellanum		d V
774		<i>fl 1</i>	<u>den 48</u>
775	<i>Summa la spesa di questo dì 21 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
776	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta otto, zoé</i>		
			<i>duc 1 den 48¹⁹⁴⁰</i>
			<42r>
777			Dominico die
778	Item novem pisces vulgo balyn	<i>fl 1</i>	d X
779	Item oleum olive libra I		d VI
780	Item ad dominum castellanum		d V
781	Item mel		d III
782	Item duodecim pisces ad assandum		d XX
783			Ad cenam
784	Item oleum olive libra I		d VI
785	Item mel		d III
786	Item albos pisces		d LXX

¹⁹³⁸ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta quatro, zoé duc 1 den 44” ibid.

¹⁹³⁹ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta uno, zoé duc 1 den 91” ibid.

¹⁹⁴⁰ „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta otto, zoé duc 1 den 48” ibid.

787	Item candelas		d XIII
788		fl 2	den 39
<hr/>			
789	<i>Summa la spesa di questo dì 22 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari trenta nove, zoé</i>		
790		<i>duc 2 den 39¹⁹⁴¹</i>	
	<42v>		
791	Secunda feria		
792	Item ad dominum castellanum		d V
793	Item oleum olive libra I		d VI
794	Item mel		d III
795	Item roponcz		d I
796	Item carpones XI	fl I	
797	Item luceos XVI		d XLVI
798	Item novem pisces vulgo balyn		d LX
799	Item candelas		d XIII
800		fl 2	den 34
<hr/>			
801	<i>Summa la spesa di questo dì 23 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari trenta quatro, zoé</i>		
802		<i>duc 2 den 34¹⁹⁴²</i>	
	<43r>		
803	Tertia feria		
804	Item candelas		den XIII
<hr/>			
805	<i>Summa questa spesa di questo dì 24 marzo. Vista per mi Piero Pincharo</i>		
	<i>scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari tredezi, zoé</i>		
806		<i>duc 0 den 13¹⁹⁴³</i>	
	<43v>		
807	Feria quarta		
808	Item oleum olive libra I		d VI
809	Item ad dominum castellanum		d V
810	Item mel		d III
811	Item luceos XXXI		d LX
812	Item carpones tres		d XX
813	Item unum piscem vulgo balyn		d XII
814	Item candelas		d XIII
815		fl 1	den 19
<hr/>			
816	<i>Summa la spesa di questo dì 25 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari disnove, zoé</i>		
817		<i>duc 1 den 19¹⁹⁴⁴</i>	
	<44r>		
818	Feria quinta		
819	Item oleum olive libra I		d VI
820	Item ad dominum castellanum		d V
821	Item chikones		d VIII
822	Item pisciculos parvos		d XXVIII
823	Item luceos XIII		d XXVIII
824	Item candelas		d XIII
825		fl –	den 93
<hr/>			
826	<i>Summa la spesa di questo dì 26 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari novanta tri, zoé</i>		

¹⁹⁴¹ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari trenta nove, zoé duc 2 den 39” ibid.

¹⁹⁴² „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari trenta quatro, zoé duc 2 den 34” ibid.

¹⁹⁴³ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari tredezi, zoé duc — den 13” ibid.

¹⁹⁴⁴ „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari disnove, zoé duc 1 den 19” ibid.

827		<i>duc 0 den 93</i> ¹⁹⁴⁵	
		<44v>	
828		Feria sexta	
829	Item chikones		d VIII
830	Item oleum olive libra I		d VI
831	Item ad mensam domini castellanei (sic)		d V
832	Item mel		d III
833	Item luceos XVIII		d XXXVI
834	Item parvos pisciculos		d XXII
835	Item candelas		d XIII
836			<hr/> den 93
837	<i>Summa la spesa di questo dì 27 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari novanta tri, zoé</i>		
838		<i>duc 0 den 93</i> ¹⁹⁴⁶	
		<45r>	
839		Sabbato	
840	Item oleum olive libra I		d VI
841	Item mel		d III
842	Item carpones III		d XXV
843	Item candelas		d XIII
844			<hr/> den 47
845	<i>Summa la spesa di questo dì 28 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari quaranta sette, zoé</i>		
846		<i>duc 0 den 47</i> ¹⁹⁴⁷	
847		<45v>	
848		Dominico die	
849	Item pisces salsos VIII prebendariis		d XXV
850	Item ad dominum castellanum		d V
851	Item oleum olive libra I		d VI
852	Item mel		d III
853		Ad cenam	
854	Item oleum olive libra I		d VI
855	Item mel		d III
856	Item rappas		d III
857	Item sub carpones XXXIII prebendariis		d XL
858	Item candelas		d XIII
859		<i>fl 1</i>	<hr/> den 5
860	<i>Summa la spesa di questo dì 29 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari zingue, zoé</i>		
861		<i>duc 1 den 5</i> ¹⁹⁴⁸	
		<46r>	
862		Feria secunda	
863	Item candelas		d X
864	<i>Summa la spesa di questo dì 30 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari dezi, zoé</i>		
865		<i>duc 0 den 10</i> ¹⁹⁴⁹	
		<46v>	
866		Feria tertia	

¹⁹⁴⁵ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta tri, zoé duc — den 93” ibid.

¹⁹⁴⁶ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta tre, zoé duc — den 93” ibid.

¹⁹⁴⁷ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta sette, zoé duc — den 47” ibid.

¹⁹⁴⁸ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zingue, zoé duc 1 den 5” ibid.

¹⁹⁴⁹ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari dezi, zoé duc — den 10” ibid.

867	Item oleum olive libra I		d VI
868	Item unum terciale mellis		d III
869	Item carpones VIII		d LXX
870	Item salsos pisces pro communitate	fl I	d X
871	Item candelas		d XII
872	Item ad dominum castellanum		d V
873		fl 2	den 6
<hr/>			
874	<i>Summa la spesa di questo dì 31 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
875	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari sei, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 6¹⁹⁵⁰</i>		
	<47r>		
876	Feria quarta. Prima die mensis Aprilis		
877	Item spinacem		d VIII
878	Item oleum olive libra I		d VI
879	Item unum terciale mellis		d III
880	Item duodecim pisces vulgo marna		d XLVI
881	Item salsos pisces pro communitate	fl I	
882	Item unam fiscellam		d I
883	Item lampredas pintas VI		d LX
884	Item ad dominum castellanum		d V
885	Item candelas		d XII
886		fl 2	den 41
<hr/>			
887	<i>Summa la spesa di questo dì primo aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano</i>		
888	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quaranta uno, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 41¹⁹⁵¹</i>		
	<47v>		
889	Feria quinta		
890	Item oleum olive libra I		d VI
891	Item unum terciale mellis		d III
892	Item cicera		d XXXII
893	Item candelas pro adventu regie		d LXXII
894	Item poma pro adventu regie		d LXX
895	Item tres pintas mellis		d XXVII
896	Item spinacem et petrosolium	fl II	
897	Item ad dominum castellanum		d V
898		fl 4	den 15
<hr/>			
899	<i>Summa la spesa di questo dì 2 aprile. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
900	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati quatro e dinari quinzezi</i>		
	<i>duc 4 den 15¹⁹⁵²</i>		
	<48r>		
901	Feria sexta		
902	Item pisces salsos II ^c pro communitate	fl II	
903	Item ad dominum castellanum		d V
904	Item unum quartale mellis		d II
905	Item candelas		d XIII

¹⁹⁵⁰ „31 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari sei, zoé duc 2 den 6 / Summa la spesa minuda di la cusina di questo mese di marzo, ducati quarantasette e dinari setanta sette applicada dal primo di zenaro, como appare, duc 106 den 6 / Posta inanzi a carte 3” ibid.

¹⁹⁵¹ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa minuda di la cusina fatta per manno del provisore, como per uno suo libro sotto scritto a zorno per zorno de mia manno apparre, la qualle spesa monta dal primo di zenaro per fina tuto marzo ducati zentto sei e dinari sei, como in questo appare a carte 2 duc 106 den 6 / Primo aprile, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari quaranta uno, duc 2 den 41” AdP 689, 26v (3).

¹⁹⁵² „2 ditto, per la spesa di questa zornata ducati quatro e dinari quinzezi, zoé duc 4 den 15” ibid.

906	Item candelas maiores XXVI		d XIII
907		<i>fl 2</i>	<i>den 34</i>
<hr/>			
908	<i>Summa la spesa di questo di 3 aprile. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari trentaquattro, zoé—</i>		
909		<i>duc 2 den 34¹⁹⁵³</i>	
		<48v>	
910	Sabbato		
911	Item spinacem		d X
912	Item duas pintas mellis		d XVI
913	Item ad dominum castellanum		d V
914	Item ad nautas per Blasium Kwthosii		d XII
915	Item candelas		d XII
916			<i>den 55</i>
<hr/>			
917	<i>Summa la spesa di questo di quattro aprile. Vista per mi, Piero Pinchro scribano del reverendissimo. Sono in tuto ducato nullo e dinari zinquanta zingue.</i>		
918		<i>duc 0 den 55¹⁹⁵⁴</i>	
		<49r>	
919	Die Dominico		
920	Item unam mediam mellis		d IIII
921	Item ad dominum castellanum		d V
922	Item candelas		d XII
923			<i>den 21</i>
<hr/>			
924	<i>Summa la spesa di questo di 5 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari vinti uno, zoé</i>		
925		<i>duc 0 den 21¹⁹⁵⁵</i>	
		<49v>	
926	Feria secunda		
927	Item ad dominum castellanum		d V
928	Item unum terciale mellis		d III
929	Item quatuor marna		d XLVI
930	Item pisces communitate		d LX
931	Item candelas		d XII
932		<i>fl 1</i>	<i>den 26</i>
<hr/>			
933	<i>Summa la spesa di questo di 6 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari vinti e sei, zoé</i>		
934		<i>duc 1 den 26¹⁹⁵⁶</i>	
		<50r>	
935	Feria tercia		
936	Item ad dominum castellanum		d V
937	Item spinacem		d VI
938	Item unam mediam mellis		d IIII
939	Item unum pullum pro uno infirmo italo		d V
940	Item karas cum tinis tribus minus uno quartali	<i>fl I</i>	d XXXVI
941	Item candelas		d XII
942		<i>fl 1</i>	<i>den 68</i>
<hr/>			
943	<i>Summa la spesa di questo di 7 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono tutto ducato uno e dinari sesanta otto.</i>		
944		<i>duc 1 den 68¹⁹⁵⁷</i>	

¹⁹⁵³ „3 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari trentaquattro, zoé duc 2 den 34” ibid.

¹⁹⁵⁴ „4 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari zinquanta zingue, zoé duc — den 55” ibid.

¹⁹⁵⁵ „5 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti uno, zoé duc den 21” ibid.

¹⁹⁵⁶ „6 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari vinti e sei, zoé duc den 26” ibid.

	<50v>		
945	Feria quarta		
946	Item ad dominum castellanum		d V
947	Item unum terciare mellis		d III
948	Item unum pullum uni italo infirmo		d V
949	Item spinacem		d VI
950	Item karas cum scaphis II cum aliis albis piscibus	fl I	d XX
951	Item candelas		d XII
952		<i>fl 1</i>	<i>den 51</i>
953	<i>Summa la spesa di questo di 8 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari zinquanta uno.</i>		
954	<i>duc 1 den 51¹⁹⁵⁸</i>		
	<51r>		
955	Feria quinta		
956	Item ad mensam domini castellani		d V
957	Item spinacem		d VI
958	Item unum terciare mellis		d III
959	Item carpones VI		d LXX
960	Item karas ¹⁹⁵⁹ cum duabus scaphis	fl I	d XXXVI
961	Item candelas		d XII
962		<i>fl 1</i>	<i>den 22</i>
963	<i>Summa la spesa di questo di 9 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari vinti e dui, zoé</i>		
964	<i>duc 1 den 22¹⁹⁶⁰</i>		
	<51v>		
965	Feria sexta		
966	Item oleum de canapis libre V		d XV
967	Item unam mediam mellis		d IIII
968	Item carpones tres		d XXXVI
969	Item salsos pisces pro communitate	fl I	
970	Item ad dominum castellanum		d V
971	Item ova infirmo italo		d I
972	Item pullos duos		d X
973	Item candelas		d XII
974		<i>fl 1</i>	<i>den 83</i>
975	<i>Summa la spesa di questo di 10 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta tri</i>		
976	<i>duc 1 den 83¹⁹⁶¹</i>		
	<52r>		
977	Sabbato ¹⁹⁶²		
978	Item karas cum scaphis II	fl I	d LX
979	Item oleum de canapis libre V		d XV
980	Item unum terciare mellis		d III
981	Item candelas		d XII
982		<i>fl 1</i>	<i>den 90</i>
983	<i>Summa la spesa di questo di 11 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari novanta, zoé</i>		

¹⁹⁵⁷ „7 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sesanta otto, zoé duc 1 den 68” ibid.

¹⁹⁵⁸ „8 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari zinquanta uno, zoé duc 1 den 51” ibid.

¹⁹⁵⁹ Az eredetiben: kalas.

¹⁹⁶⁰ „9 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari vinti e dui, zoé duc 1 den 22” ibid.

¹⁹⁶¹ „10 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari otanta tri, zoé duc 1 den 83” ibid.

¹⁹⁶² Előtte áthúzva: die Dominico.

984		<i>duc 1 den 90</i> ¹⁹⁶³	
		<52v>	
985		Die Dominico	
986	Item ad dominum castellanum		d V
987	Item oleum de canapis libre V		d XVI
988	Item unum terciale mellis		d III
989	Item spinacem		d VI
990	Item karas cum scaphis II	fl I	d XX
991		Ad cenam	
992	Item oleum de canapis libre V		d XIII
993	Item unum terciale mellis		d III
994	Item karas cum scaphis II	fl I	d XX
995	Item pisciculos parvos		d X
996	Item candelas		d XII
997		<i>fl 3</i>	<i>den 9</i>
998	<i>Summa la spesa di questo dì 12 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari nove.</i>		
999		<i>duc 3. den 9</i> ¹⁹⁶⁴	
		<53r>	
1000		Feria secunda	
1001	Item oleum olive libra I		d VII
1002	Item oleum de canapisc libre V		d XV
1003	Item unum terciale mellis		d II
1004	Item spinacem		d V
1005	Item karas cum scapha I		d LXXX
1006	Item candelas		d XII
1007		<i>fl 1</i>	<i>den 11</i>
1008	<i>Summa la spesa di questo dì 13 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari undezi, zoé</i>		
1009		<i>duc 1 den 11</i> ¹⁹⁶⁵	
		<53v>	
1010		Feria tercia	
1011	Item ad dominum castellanum		d V
1012	Item oleum olive libra I		d VII
1013	Item oleum de canapis libre V		d XV
1014	Item unum terciale mellis		d III
1015	Item spinacem		d VI
1016	Item karas cum scaphis II	fl I	d XL
1017	Item candelas		d XII
1018		<i>fl 1</i>	<i>den 88</i>
1019	<i>Summa la spesa di questo dì 14 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta ott, zoé</i>		
1020		<i>duc 1 den 88</i> ¹⁹⁶⁶	
		<54r>	
1021		Feria quarta	
1022	Item oleum olive libra I		d VII
1023	Item oleum de canapis libre V		d XV
1024	Item unum terciale mellis		d III

¹⁹⁶³ „11 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari novanta, zoé duc 1 den 90” ibid.

¹⁹⁶⁴ „12 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari nove, zoé duc 3 den 9” ibid.

¹⁹⁶⁵ Hibás végeredmény (1 fl 21 d), a főkönyvbe is hibásan került feltüntetése: „13 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari undezi, zoé duc 1 den 11” ibid.

¹⁹⁶⁶ „14 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari otanta otto, zoé duc 1 den 88” ibid.

1025	Item spinacem		d VI
1026	Item ad domunim castellanum		d V
1027	Item karas cum scaphis II	fl I	d XX
1028	Item oleum olive ad consecrandum libre IIII		d XXVIII
1029	Item candelas		d XII
1030		fl 1	den 96
<hr/>			
1031	<i>Summa la spesa di questo dì 15 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
1032	<i>Sono in tutto ducato uno e dinari novanta sei, zoé</i> <i>duc 1 den 96¹⁹⁶⁷</i>		
1033	<54v> Feria quinta		
1034	Item oleum olive libra I		d VII
1035	Item oleum de canapis libre V		d XV
1036	Item unum terciiale mellis		d III
1037	Item spinacem		d VI
1038	Item carpones magnos II		d LX
1039	Item karas cum scaphis II	fl I	d X
1040	Item candelas		d XII
1041	Item ad dominum castellanum		d V
1042		fl 2	den 18
<hr/>			
1043	<i>Summa la spesa di questo dì 16 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1044	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari disdotto, zoé</i> <i>duc 2 den 18¹⁹⁶⁸</i>		
1045	<55r> Feria sexta		
1046	Item ad dominum castellanum		d V
1047	Item pro oleo ad curriferos		d III
1048	Item zemellas		d I
1049	Item mel		d II
1050	Item candelas		d XII
1051			den 23
<hr/>			
1052	<i>Summa la spesa di questo dì 17 aprile. Vist per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1053	<i>reverendissimo. Sono in tutto dinari vinti e tri, zoé</i> <i>duc 0 den 23¹⁹⁶⁹</i>		
1054	<55v> Sabbato		
1055	Item ad dominum castellanum		d V
1056	Item oleum olive libra I		d VII
1057	Item oleum de canapis libre V		d XV
1058	Item unum terciiale mellis		d III
1059	Item spinacem		d VII
1060	Item karas cum una scapha	fl I	d X
1061	Item ad dominum provisorem		d X
1062	Item telam		d III
1063	Item candelas		d XII
1064		fl 1	den 72
<hr/>			
1065	<i>Summa la spesa di questo dì 18 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1066	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari setantadui</i> <i>duc 1 den 72¹⁹⁷⁰</i>		

¹⁹⁶⁷ „15 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari novanta sei, zoé duc 1 den 96” ibid.

¹⁹⁶⁸ „16 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari disdotto, zoé duc 2 den 18” ibid.

¹⁹⁶⁹ „17 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti e tri, zoé duc — den 23” ibid.

¹⁹⁷⁰ „18 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari setanta dui, zoé duc 1 den 72” ibid.

	<56r>	
1067	Die Dominico	
1068	Item columbos filiolos VI	d VIII
1069	Item pulliculos XXVI	d XLVIII
1070	Item butirum	d XII
1071	Item taratantarum	d VI
1072	Item mel	d II
1073	Item iungata	d III
1074	Item unum porcellum	d VII
1075	Item candelas	d XII
1076		den 98
1077	<i>Summa la spesa di questo dì 19 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari novanta otto, zoé</i>	
1078	<i>duc 0 den 98¹⁹⁷¹</i>	
	<56v>	
1079	Feria secunda	
1080	Item pulliculos VI	d XII
1081	Item iungata	d III
1082	Item carnes vitulinas	d III
1083	Ad cenam	
1084	Item oleum olive libra †	d IIIH
1085	Item ova	d II
1086	Item mel	d I
1087	Item candelas	d XII
1088		den 36½
1089	<i>Summa la spesa di questo dì 20 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari trentasei e mezo, zoé</i>	
1090	<i>duc 0 den 36½¹⁹⁷²</i>	
	<57r>	
1091	Feria terciã	
1092	Item lac	d V
1093	Item unam anfram	d I
1094	Item spinacem	d VI
1095	Item novem pulliculos	d XVIII
1096	Item ova	d II
1097	Item iungata	d III
1098	Item carnes vitulinas	d IIII
1099	Ad cenam	
1100	Item carnes vitulinas terciã partem unis vituli	d XII
1101	Item candelas	d XII
1102		den 63
1103	<i>Summa la spesa di questo dì 21 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari sesanta tri, zoé</i>	
1104	<i>duc 0 den 63¹⁹⁷³</i>	
	<57v>	
1105	Feria quarta	
1106	Item octo pulliculos	d XII
1107	Item candelas	d X
1108		den 22
1109	<i>Summa la spesa di questo dì 22 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>	

¹⁹⁷¹ „19 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari novanta otto, zoé duc — den 98” ibid.

¹⁹⁷² „20 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari trenta sei e mezo, zoé duc — den 36½” ibid.

¹⁹⁷³ „21 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari setanta tri, zoé duc — den 63” ibid.

<i>Sono in tutto dinari cinti e dui, zoé</i>		
1110	<i>duc 0 den 22</i> ¹⁹⁷⁴	
	<58r>	
1111	Feria quinta	
1112	Item pulliculos quatuor	d VII
1113	Item iungata	d III
1114	Item lac	d IIII
1115	Item quatuor pullos columbarum	d V
1116	Ad cenam	
1117	Item lac	d III
1118	Item candelas	d X
1119		<u>den 36</u>
<i>Summa la spesa di questo dì 23 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari trentasei, zoé</i>		
1120	<i>duc 0 den 36</i> ¹⁹⁷⁵	
1121	<58v>	
1122	Feria sexta	
1123	Item oleum de canapis libre V	d XV
1124	Item oleum olive libra I	d VII
1125	Item mel	d II
1126	Item spinacem	d V
1127	Item carpones duos	d XXVIII
1128	Item karas cum scaphis II	fl I d XVIII
1129	Item candelas	d V
1130		<u>fl 1 den 80</u>
<i>Summa la spesa di questo zorno 24 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta, zoé</i>		
1131	<i>duc 1 den 80</i> ¹⁹⁷⁶	
1132	<59r>	
1133	Sabbato	
1134	Item luceos XX	d LX
1135	Item carpones V	d XXV
1136	Item parvos pisces	d XVIII
1137	Item pisa	d XVI
1138	Item lac	d V
1139	Item iungata	d IIII
1140	Ad cenam	
1141	Item pisa	d XV
1142	Item lac	d V
1143	Item tres pisces vulgo marna	d XXXVIII
1144	Item luceos XX	d XL
1145	Item candelas	d V
1146		<u>fl 2 den 31</u>
<i>Summa la spesa di questo dì 25 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari trenta uno, zoé</i>		
1147	<i>duc 2 den 31</i> ¹⁹⁷⁷	
1148	<59v>	
1149	Die Dominico	
1150	Item carnes vitulinas	d VI

¹⁹⁷⁴ „22 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti e dui, zoé duc — den 22” ibid.

¹⁹⁷⁵ „23 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari seta trentasei, zoé duc — den 36” ibid.

¹⁹⁷⁶ „24 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari otanta, zoé duc 1 den 80” ibid.

¹⁹⁷⁷ „25 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari trenta uno, zoé duc 2 den 31” ibid.

1151	Item iungata	d III
1152	Item candelas	d V
1153		<hr/> den 14
1154	<i>Summa la spesa di questo dì 26 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scrivano del</i>	
1155	<i>reverendissimo. Sono in tutto dinari quatordezi, zoé</i> <i>duc 0 den 14¹⁹⁷⁸</i>	
	<60r>	
1156	Feria secunda	
1157	Item lac	d VI
1158	Item iungata	d IIII
1159	Item candelas	d V
1160		<hr/> den 15
1161	<i>Summa la spesa di questo dì 27 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
1162	<i>reverendissimo. Sono in tutto danari quinzezi, zoé</i> <i>duc 0 den 15¹⁹⁷⁹</i>	
	<60v>	
1163	Feria tertia	
1164	Item pulliculos XVIII	d XXV
1165	Item iungata	d III
1166	Item mel	d I
1167	Ad cenam	
1168	Item carnes vitulinas	d VIII
1169	Item pulliculos	d VIII
1170	Item capones XI domino reverendissimo ad Budam	d LXVI
1171	Item candelas	d V
1172		<hr/> fl 1 den 17
1173	<i>Summa la spesa di questo dì 28 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>	
1174	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari disette, zoé</i> <i>duc 1 den 17¹⁹⁸⁰</i>	
	<61r>	
1175	Feria quarta	
1176	Item carnes vitulinas	d VIII
1177	Item pulliculos III	d VII
1178	Item iungata	d III
1179	Item lac	d V
1180	Item unum cribrum et unam ollam pro equis domini reverendissimi	d V
1181	Ad cenam	
1182	Item pulliculos III	d V
1183	Item unum quartale mellis	d II
1184	Item candelas	d V
1185		<hr/> den 41
1186	<i>Summa la spesa di questo zorno 29 aprile. Vista per mi Piero Pincharo</i>	
1187	<i>scrivano¹⁹⁸¹ del reverendissimo. Sono in tutto dinari quaranta uno, zoé</i> <i>duc 0 den 41¹⁹⁸²</i>	
	<61v>	
1188	Feria quinta	
1189	Item pulliculos VIII	d XII
1190	Item spinacem	d V

¹⁹⁷⁸ „26 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quatordezi, zoé duc — den 14” ibid.

¹⁹⁷⁹ „27 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quinzezi, zoé duc — den 15” ibid.

¹⁹⁸⁰ „28 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari disette, zoé duc 1 den 17” ibid.

¹⁹⁸¹ Előtte áthúzva: R.

¹⁹⁸² „29 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quaranta uno, zoé duc — den 41” ibid.

1191	Item iungata		d III
1192	Item lac		d IIII
1193		Ad cenam	
1194	Item carnes vitulinas		d VIII
1195	Item candelas		d V
1196			<hr/> den 38
1197	<i>Summa la spesa di questo di 30 aprile. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1198	<i>reverendissimo. Sono in tutto dinari trentaotto, zoé</i> <i>duc 0 den 38¹⁹⁸³</i>		
	<62r>		
1199		Feria sexta. Prima die Maii	
1200	Item carpones V		d L
1201	Item iterum carpones XI		d LXXXX
1202	Item oleum de canapis libre V		d XV
1203	Item oleum olive libra I		d VIII
1204	Item spinacem		d V
1205	Item unum terciare mellis		d II
1206	Item karas cum scaphis II	fl I	d II
1207	Item parvos pisces		d XVI
1208	Item luceos IIII		d VIII
1209	Item candelas		d V
1210		fl 3	<hr/> den 1
1211	<i>Summa la spesa di questo di primo mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
1212	<i>Sono in tutto ducati tri e dinari uno, zoé</i> <i>duc 3 den 1¹⁹⁸⁴</i>		
	<62v>		
1213		Sabbato	
1214	Item carpones XIII	fl I	d XVI
1215	Item pisa		d XIII
1216	Item lac		d IIII
1217	Item iungata		d III
1218	Item luceos II		d VI
1219	Item unum carponem pro Italis		
1220	Item oleum de canapis libra I		d III
1221		Ad cenam	
1222	Item pisa		d XIII
1223	Item lac		d IIII
1224	Item Georgio ortulano		d VI
1225	Item candelas		d V
1226		fl 1	<hr/> den 83
1227	<i>Summa la spesa di questo di 2 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1228	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta tri, zoé</i> <i>duc 1 den 83¹⁹⁸⁵</i>		
	<63r>		

¹⁹⁸³ „30 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari trenta otto, zoé duc — den 38 / Summa la spesa di questo messe di aprile, ducati quaranta e dinari quarantadesi e mezo aplichada con quella del primo di zenaro per tutto questo messe, como gi sopra appare, ducati zento e quaranta sei dinari vinti e mezo, zoé duc 146 den 20 / Posto in questo al incontro” ibid.

¹⁹⁸⁴ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa menuda di la cusina fatta per manno del provisore si como per uno suo libro sotto scritto di mia manno a zorno per zorno appare, la quale spesa montta dal primo zorno di zenaro per fina l'ultimo di aprile ducati zentto quarandasei e dinari vinti e mezo, l'incontro appare, zoé duc 146 den 20½ / Primo mazo, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari uno, duc 3 den 1” AdP 689, 27r (3).

¹⁹⁸⁵ „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta tri, zoé duc 1 den 83” ibid.

1229		Die Dominico		
1230	Item pulliculos III			d VI
1231	Item intestina unius vituli simulcum capite			d VIII
1232	Item iungata			d III
1233	Item unum quartale mellis			d II
1234				<hr/> den 19
1235	<i>Summa la spesa di questo di 3 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari disnovi, zoé</i>			
1236				<i>duc 0 den 19¹⁹⁸⁶</i>
				<63v>
1237		Feria secunda		
1238	Item pulliculos III			d V
1239	Item iungata			d II
1240		Ad cenam		
1241	Item pulliculos III			d V
1242	Item iungata			d II
1243	Item candelas			d X
1244				<hr/> den 24
1245	<i>Summa la spesa di questo di 4 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari vinti e quatro, zoé</i>			
1246				<i>duc 0 den 24¹⁹⁸⁷</i>
				<64r>
1247		Feria tercia		
1248	Item pecudem unum de macellis		fl I	d XL
1249	Item pulliculos VI			d XII
1250	Item iungata			d III
1251	Item unum quartale mellis			d II
1252	Item intestina vitulina simulcum capite			d VIII
1253		Ad cenam		
1254	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d L
1255	Item candelas			d V
1256			fl 3	<hr/> den 21
1257	<i>Summa la spesa di questo di 5 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari vintiuno, zoé</i>			
1258				<i>duc 3 den 21¹⁹⁸⁸</i>
				<64v>
1259		Feria quarta		
1260	Item pecudera unum de maccellis		fl I	d XLII
1261	Item pulliculos III			d VIII
1262	Item unam particulam de thok			d XII
1263	Item karas			d III
1264		Ad cenam		
1265	Item pecudem medium de maccellis			d LXXX
1266	Item candelas			d V
1267			fl 2	<hr/> den 50
1268	<i>Summa la spesa di questo di 6 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari zinquanta, zoé</i>			
1269				<i>duc 2 den 50¹⁹⁸⁹</i>
				<65r>

¹⁹⁸⁶ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari disnove, zoé duc — den 19” ibid.

¹⁹⁸⁷ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

¹⁹⁸⁸ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti uno, zoé duc 3 den 21” ibid.

¹⁹⁸⁹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e mezo, zoé duc 2 den 50” ibid.

1270		Feria quinta	
1271	Item iungata		d III
1272	Item unum quartale mellisa		d II
1273	Item pulliculos XIII		d XXIII
1274	Item lac		d II
1275	Item candelas		d V
1276			<hr/> den 35
1277	<i>Summa la spesa di questo di 7 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari trenazine¹⁹⁹⁰ zoé</i>		
1278		duc 0 den 35 ¹⁹⁹¹	
		<65v>	
1279		Feria sexta	
1280	Item oleum olive libra I		d VIII
1281	Item oleum de canapis libre V		d XV
1282	Item spinacem		d IIII
1283	Item unum quartale mellis		d III
1284	Item carpones VIII	fl I	d XX
1285	Item pisces albos pro communitate	fl I	
1286	Item quinque libre de usonibus		d XX
1287	Item caneros III ^c		d XV
1288	Item candelas		d V
1289		fl 2	<hr/> den 90
1290	<i>Summa la spesa di questo di 8 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari novanta, zoé</i>		
1291		duc 2 den 90 ¹⁹⁹²	
		<66r>	
1292		Sabbato	
1293	Item unum quartale mellis		d II
1294	Item pisciculos parvos		d V
1295	Item pisa		d XIII
1296	Item iungata		d III
1297	Item sex ¹⁹⁹³ libre de sturione		d XXV
1298	Item mel		d III
1299	Item karas		d XXXII
1300		Ad cenam	
1301	Item pisa		d XIII
1302	Item karas		d XIII
1303	Item candelas		d V
1304		fl 1	<hr/> den 17
1305	<i>Summa la spesa di questo di 9 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari disette, zoé</i>		
1306		duc 1 den 17 ¹⁹⁹⁴	
		<66v>	
1307		Die Dominico	
1308	Item iungata		d II
1309	Item candelas		d V
1310			<hr/> 7
1311	<i>Summa la spesa di questo di 10 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		

¹⁹⁹⁰ Javitva: zinqe.

¹⁹⁹¹ „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta zinqe, zoé duc — den 35” ibid.

¹⁹⁹² „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari novanta, zoé duc 2 den 90” ibid.

¹⁹⁹³ Elótte áthúzva: quatuor.

¹⁹⁹⁴ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari disette, zoé duc 1 den 17” ibid.

1312	<i>reverendissimo. Sono in tutto danari sette, zoé duc 0 den 7¹⁹⁹⁵</i>		
	<67r>		
1313	Feria secunda		
1314	Item iungata		d III
1315	Item candelas		d V
1316			den 8
1317	<i>Summa la spesa di questo dì 11 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari ott, zoé duc 0 den 8¹⁹⁹⁶</i>		
1318	<67v>		
1319	Feria tercia		
1320	Item pulliculos III		d IIII
1321	Item ollam unam		d I
1322	Item mel		d II
1323	Ad cenam		
1324	Item pulliculos V		d X
1325	Item mel		d I
1326	Item candelas		d V
1327			den 23
1328	<i>Summa la spesa di questo dì 12 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari vinti e tri, zoé duc 0 den 23¹⁹⁹⁷</i>		
1329	<68r>		
1330	Feria quarta		
1331	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d LX
1332	Item pulliculos IIII		d VIII
1333	Item iungata		d III
1334	Item carponem unum		d XVIII
1335	Item lac et unam ollam		d V
1336	Item oleum olive		d II
1337	Ad cenam		
1338	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
1339	Item candelas		d V
1340	Item duos lotones piperis		d III
1341		fl 3	den 29
1342	<i>Summa la spesa di questo dì 13 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari vinti e nove, zoé duc 3 den 29¹⁹⁹⁸</i>		
1343	<68v>		
1344	Feria quinta		
1345	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
1346	Item pulliculos IIII		d VIII
1347	Item papirum		d III
1348	Item iungata		d IIII
1349	Ad cenam		
1350	Item pisa		d III
1351	Item pulliculos III		d VI
1352	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV

¹⁹⁹⁵ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari disette, zoé duc — den 7(sic)” ibid.

¹⁹⁹⁶ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari otto, zoé duc — den 8” ibid.

¹⁹⁹⁷ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti e tri, zoé duc — den 23” ibid.

¹⁹⁹⁸ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti e nove, zoé duc 3 den 29” ibid.

1353	Item candelas		d V
1354		fl 2	den 79
<hr/>			
1355	<i>Summa la spesa di questo dì 14 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano.</i>		
1356	<i>Sono in tutto ducati dui e dinari setantanove, zoé</i> <i>duc 2 den 79¹⁹⁹⁹</i>		
	<69r>		
1357	Feria sexta		
1358	Item oleum olive libre II		d XIII
1359	Item oleum de canapis libre V		d XV
1360	Item unam mediam mellis		d IIII
1361	Item spinacem		d IIII
1362	Item nuces		d VI
1363	Item salsos pisces pro communitate	fl I	
1364	Item canofolos unum lothone		d V
1365	Item pisciculos parvos		d XXXII
1366	Item karas		d X
1367	Item carpones VIII	fl I	d XV
1368	Item candelas		d V
1369		fl 3	den 00
<hr/>			
1370	<i>Summa la spesa di questo dì 15 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1371	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati tri, zoé</i> <i>duc 3 den²⁰⁰⁰</i>		
	<69v>		
1372	Sabbato		
1373	Item pisa		d XIII
1374	Item butirum		d VII
1375	Item pisces parvos		d X
1376	Item iungata		d III
1377	Item lac		d V
1378	Ad cenam		
1379	Item pisa		d XIII
1380	Item incastum (sic) domino scribano ²⁰⁰¹		d V
1381	Item lac		d IIII
1382	Item butirum		d VIII
1383	Item pisces parvos		d XV
1384	Item candelas		d V
1385			den 90
<hr/>			
1386	<i>Summa la spesa di questo dì 16 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del</i>		
1387	<i>reverendissimo. Sono dinari novanta, zoé</i> <i>duc 0 den 90²⁰⁰²</i>		
	<70r>		
1388	Dominico die		
1389	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXXII
1390	Item unum quartale mellis		d II
1391	Item pulliculos V		d X
1392	Item iungata		d III
1393	Ad cenam		
1394	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXXII
1395	Item candelas		d V

¹⁹⁹⁹ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setanta nove, zoé duc 2 den 79” ibid.

²⁰⁰⁰ „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari nullo, zoé duc 3 den —” ibid.

²⁰⁰¹ Piero Pincharo di Parma.

²⁰⁰² „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta, zoé duc — den 90” ibid.

1396		<i>fl 2</i>	<i>den 84</i>
1397	<i>Summa la spesa di questo dì 17 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i>		
1398	<i>duc 2 den 84²⁰⁰³</i>		
	<i><70v></i>		
1399	Feria secunda		
1400	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXV</i>
1401	Item pulliculos III		<i>d VIII</i>
1402	Ad cenam		
1403	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXV</i>
1404	Item unum quartale de carnibus vitulinis		<i>d VIII</i>
1405	Item intestina vitulina una cum capite et pedibus		<i>d VI</i>
1406	Item pullicullos		<i>d VI</i>
1407	Item lac		<i>d II</i>
1408	Item candelas		<i>d V</i>
1409		<i>fl 2</i>	<i>den 84</i>
1410	<i>Summa la spesa di questo dì 18 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta quatro.</i>		
1411	<i>duc 2 den 84²⁰⁰⁴</i>		
	<i><71r></i>		
1412	Feria tertia		
1413	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXVIII</i>
1414	Item pulliculos III		<i>d VII</i>
1415	Item medietatem unius vituli		<i>d XVIII</i>
1416	Ad cenam		
1417	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXVIII</i>
1418	Item medietatem unius vituli		<i>d XVIII</i>
1419	Item pulliculos IIII		<i>d VI</i>
1420	Item iungata		<i>d III</i>
1421	Item lac		<i>d III</i>
1422	Item candelas		<i>d V</i>
1423		<i>fl 3</i>	<i>den 17</i>
1424	<i>Summa la spesa di questo dì 19 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari disette, zoé</i>		
1425	<i>duc 3 den 17²⁰⁰⁵</i>		
	<i><71v></i>		
1426	Feria quarta		
1427	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXV</i>
1428	Item pisces parvos		<i>d V</i>
1429	Item pulliculos III		<i>d VI</i>
1430	Item iungata		<i>d III</i>
1431	Item unum carponem et unam barbotam		<i>d XVI</i>
1432	Ad cenam		
1433	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXV</i>
1434		<i>fl 2</i>	<i>den 80</i>
1435	<i>Summa la spesa di questo dì 20 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta, zoé</i>		
1436	<i>duc 2 den 80²⁰⁰⁶</i>		
	<i><72r></i>		

²⁰⁰³ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta quatro, zoé duc 2 den 84” ibid.

²⁰⁰⁴ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta quatro, zoé duc 2 den 84” ibid.

²⁰⁰⁵ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari disette, zoé duc 3 den 17” ibid.

²⁰⁰⁶ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta, zoé duc 2 den 80” ibid.

1437		Feria quinta	
1438	Item lac		d III
1439	Item unum pecudem cum medio ²⁰⁰⁷		d XXVIII
1440	Item pulliculos IIII		d VIII
1441	Item unum quartale unius vituli		d VIII
1442	Item intestina unius vituli una cum capite		d VII
1443	Item iungata		d III
1444		Ad cenam	
1445	Item aucas tres		d XII
1446	Item lac		d IIII
1447	Item candelas ad duos dies		d X
1448		<i>fl 2</i>	<i>den 84</i>
1449	<i>Summa la spesa di questo dì 21 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i>		
1450		<i>duc 2 den 84²⁰⁰⁸</i>	
		<i><72v></i>	
1451		Feria sexta	
1452	Item karas cum una scapha		d LXXX
1453	Item pisces parvos		d XIII
1454	Item caneros II ^c		d X
1455	Item oleum olive libre II		d XII
1456	Item oleum de canapis libre V		d XV
1457	Item spinacem		d IIII
1458	Item unum terciare mellis		d III
1459	Item candelas		d V
1460		<i>fl 1</i>	<i>den 42</i>
1461	<i>Summa la spesa di questo dì 22 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari quarant dui, zoé</i>		
1462		<i>duc 1 e den 42²⁰⁰⁹</i>	
		<i><73r></i>	
1463		Sabbato	
1464	Item pisa		d XIII
1465	Item butirum		d X
1466	Item iungata		d III
1467	Item lac		d IIII
1468		Ad cenam	
1469	Item pisa		d XIII
1470	Item lac		d IIII
1471	Item candelas		d V
1472			<i>den 54</i>
1473	<i>Summa la spesa di questo dì 23 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari zinquanta quatro, zoé</i>		
1474		<i>duc 0 den 54²⁰¹⁰</i>	
		<i><73v></i>	
1475		Die Dominico	
1476	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
1477	Item pulliculos IIII		d X
1478	Item papirum per manus Iohannis literati		d II
1479	Item iungata		d III

²⁰⁰⁷ Másfél (egy és még fél).

²⁰⁰⁸ „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta quatro, zoé duc 2 den 84” ibid.

²⁰⁰⁹ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta dui, zoé duc 1 den 42” ibid.

²⁰¹⁰ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zinquanta quatro, zoé duc — den 54” ibid.

1480	Item medium fonthonem de amigdalīs		d IIII
1481	Ad cenam		
1482	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
1483	Item pulliculos III		d VI
1484	Item lac		d III
1485	Item carnes vitulinas simulcum intestinis et capite		d VIII
1486	Item candelas		d V
1487		fl 2	den 90
<hr/>			
1488	<i>Summa la spesa di questo dì 24 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novanta, zoé</i>		
1489	<i>duc 2 den 90²⁰¹¹</i>		
	<74r>		
1490	Feria secunda		
1491	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
1492	Item pulliculos III		d VI
1493	Item iungata		d III
1494	Ad cenam		
1495	Item pecudem unum de maccellis		d XXV
1496	Item pulliculos III		d VI
1497	Item candelas		d V
1498		fl 2	den 70
<hr/>			
1499	<i>Summa la spesa di questo dì 25 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari setanta, zoé</i>		
1500	<i>duc²⁰¹² 2 den 70²⁰¹³</i>		
	<74v>		
1501	Feria tertia		
1502	Item ad prandium pisa		d XIII
1503	Item buthirum		d VIII
1504	Item lac		d III
1505	Item pulliculos III		d VI
1506	Ad cenam		
1507	Item pulliculos III		d VI
1508	Item candelas		d V
1509			den 42
<hr/>			
1510	<i>Summa la spesa di questo dì 26 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari quaranta dui, zoé</i>		
1511	<i>duc 0 den 42²⁰¹⁴</i>		
	<75r>		
1512	Feria quarta		
1513	Item pisa		d XIII
1514	Item iungata		d III
1515	Item lac		d IIII
1516	Ad cenam		
1517	Item pulliculos IIII		d VIII
1518	Item pisa		d XIII
1519	Item buthirum		d VII
1520	Item carnes vitulinas		d II
1521	Item lac		d IIII
1522	Item candelas		d V

²⁰¹¹ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari novanta, zoé duc 2 den 90” ibid.

²⁰¹² Elötte áthúzva: duc 70.

²⁰¹³ „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setanta, zoé duc 2 den 70” ibid.

²⁰¹⁴ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta dui, zoé duc — den 42” ibid.

1523				den 61
1524	<i>Summa la spesa di questo dì 27 mazo. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari sesanta uno, zoé</i>			
1525				duc 0 den 61 ²⁰¹⁵
				<75v>
1526				Feria quinta
1527	Item carnes bovinas cum quartale vitulinas			d VIII
1528	Item pulliculos VI			d XII
1529	Item iungata			d III
1530				Ad cenam
1531	Item aucas parvas 2			d VII
1532	Item pulliculos VIII			d XVI
1533	Item aleum			d I
1534	Item candelas			d V
1535				den 53
1536	<i>Summa la spes di questo dì 28 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinati zinquantatri, zoé</i>			
1537				duc 0 den 53 ²⁰¹⁶
				<76r>
1538				Feria sexta
1539	Item oleum olive I libram			d VIII
1540	Item oleum de canapis 5 libras			d XV
1541	Item caneros II ^c			d XIII
1542	Item carpones prebendariis XX	fl 1		d X
1543	Item cerasa ²⁰¹⁷			d III
1544	Item oleum de canapo ad ecclesiam libras L	fl II		
1545	Item candelas			d V
1546		fl 3		den 6
1547	<i>Summa la spesa di questo dì 29 mazo. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri et danari sei, zoé</i>			
1547				duc ²⁰¹⁸ 3 den 6 ²⁰¹⁹
				<76v>
1548				Sabbato
1549	Item pisa			d XIII
1550	Item buthirum			d XIII
1551	Item iungata			d III
1552	Item lac			d III
1553	Item piper cum ferthone III ²⁰²⁰			d XVIII
1554	Item crocum cum lothonibus II			d XXIII
1555				Ad cenam
1556	Item pisa			d III
1557	Item lac			d XV
1558	Item candelas			d V
1559				fl 1 den 0
1560	<i>Summa la spesa di questo dì 30 mazo. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari nullo, zoé</i>			
1561				duc 1 den 0 ²⁰²¹

²⁰¹⁵ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta uno, zoé duc — den 61” ibid.

²⁰¹⁶ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zinquanta tri, zoé duc — den 53” ibid.

²⁰¹⁷ Cseresznye.

²⁰¹⁸ Elötte áthúzva: duc 0 den 53.

²⁰¹⁹ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

²⁰²⁰ Fél javítva.

	<77r>	
1562	Die Dominico post ascensionis Domini	
1563	Item carnes vitulinas	d X
1564	Item pulliculos III	d VI
1565	Ad cenam	
1566	Item cerasa	d IIII
1567	Item pulliculos VI	d XII
1568	Item lac	d III
1569	Item candelas	d V
1570		<hr/> den 40
1571	<i>Summa la spesa di questo di 31 mazo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato nullo e dinari quaranta, zoé</i>	
1572	<i>duc 0 den 40²⁰²²</i>	
	<77v>	
1573	Feria secunda	
1574	Item carnes vitulinas unum quartale	d VIII
1575	Item pulliculos tres	d VI
1576	Item cerasa	d V
1577	Ad cenam	
1578	Item intestina vitulina unacum capite et pedibus	d VII
1579	Item pulliculos IIII	d VIII
1580	Item lac	d IIII
1581	Item unam anfram	d I
1582	Item cerasa	d IIII
1583	Item candelas	d V
1584		<hr/> den 49
1585	<i>Summa la spesa di questo di primo zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari quaranta nove, zoé</i>	
1586	<i>duc 0 den 49²⁰²³</i>	
	<78r>	
1587	Feria tertia	
1588	Item pulliculos III	d VI
1589	Item cerasa	d V
1590	Ad cenam	
1591	Item pulliculos III	d VII
1592	Item carnes vitulinas unum quartale	d VIII
1593	Item cerasa	d IIII
1594	Item candelas	d V
1595		<hr/> den 36
1596	<i>Summa la spesa di questo di 2 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari trenta e sei, zoé</i>	
1597	<i>duc 0 den 36²⁰²⁴</i>	
	<78v>	
1598	Feria quarta	

²⁰²¹ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari nullo, zoé duc 1 den —” ibid.

²⁰²² „31 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta, zoé duc — den 40 / Summa la spesa di questo mese di mazo ducati zinquanta nove e dinari otanta tri aplicada con quella dal primo di zenarofanno como qui apresso appare ducati dozento e dinari tri e mezo, posto in questo a carte 4, duc 200 den 3½” ibid.

²⁰²³ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa minuda di la cusina fatta per manno del provisore, como per uno suo libro appare sotto scritto a zorno per zorno de mia manno, la qualle monta dal primo di zenaro per fina tutto mazo ducati dozento e dinari tri e mezo, como in questo appare a carte 3 duc 200 den 3½ / Primo zugno, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta nove, duc — den 49” AdP 689, 27v (4).

²⁰²⁴ „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta sei, zoé duc — den 36” ibid.

1599	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XLV
1600	Item intestina vitulina unacum capite et pedibus		d VII
1601	Item cerasa		d V
1602	Item pulliculos II		d IIII
1603	Ad cenam		
1604	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXXVI
1605	Item pulliculos III		d VI
1606	Item cerasa		d IIII
1607	Item candelas		d V
1608		fl 3	den 12
1609	<i>Summa la spesa di questo di 3 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari dodezi, zoé</i>		
1610	<i>duc 3 den 12²⁰²⁵</i>		
	<79r>		
1611	Feria quinta		
1612	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
1613	Item pulliculos VIII		d XV
1614	Item cerasa		d V
1615	Item unum lothonem de cinamomo		d V
1616	Item medium lothonem de cariofolis		d II
1617	Ad cenam		
1618	Item cerasa		d V
1619	Item duo ²⁰²⁶ quartale de carnibus bovinis		d XLV
1620	Item ova et unum quartale mellis		d III
1621	Item medium vitulum		d XVIII
1622	Item canelas		d V
1623		fl 2	den 28
1624	<i>Summa la spesa di questo di 4 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti otto, zoé</i>		
1625	<i>duc 2 den 28²⁰²⁷</i>		
	<79v>		
1626	Feria sexta		
1627	Item oleum olive libra I		d X
1628	Item oleum de canapis libre V		d XV
1629	Item pisces parvos		d XIII
1630	Item cerasa		d VI
1631	Item pisces pro communitate ad feriam sextam et ad sabbatum	fl II	
1632	Item cancos II ^c		d XIII
1633	Item barbotam I carpones magnos III		d LXXXV
1634	Item uni famulo pro medicinis		d XII
1635	Item candelas		d V
1636		fl 3	den 61
1637	<i>Summa la spesa di questo di 5 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sesanta uno, zoé</i>		
1638	<i>duc 3 den 61²⁰²⁸</i>		
	<80r>		
1639	Sabbato		
1640	Item oleum olive libra I		d X
1641	Item oleum de canapis libre V		d XV

²⁰²⁵ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari dodezi, zoé duc 3 den 12” ibid.

²⁰²⁶ Alatta áthúzva: unum.

²⁰²⁷ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vintiotto, zoé duc 2 den 28” ibid.

²⁰²⁸ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sesanta uno, zoé duc 3 den 61” ibid.

1642	Item cerasa		d VI
1643	Item mel		d II
1644	Item candelas		d V
1645			<u>den 38</u>
<hr/>			
1646	<i>Summa la spesa di questo dì 6 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
1647	<i>reverendissimo. Sono dinari trenta ott, zoé</i> <i>duc 0 den 38²⁰²⁹</i>		
	<80v>		
1648	Die Dominico		
1649	Item duos pecudes ad prandium et ad cenam	fl II	d L
1650	Item medium vitulum		d XVIII
1651	Item cerasa		d V
1652	Item pulliculos VI		d XII
1653	Ad cenam		
1654	Item pulliculos III		d VI
1655	Item cerasa		d VII
1656	Item lac		d III
1657	Item candelas		d V
1658		fl 3	<u>den 6</u>
<hr/>			
1659	<i>Summa la spesa di questo dì 7 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
1660	<i>reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sei, zoé</i> <i>duc 3 den 6²⁰³⁰</i>		
	<81r>		
1661	Feria secunda		
1662	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXXII
1663	Item pulliculos VIII		d XVIII
1664	Item pisa nova		d III
1665	Item cerasa		d VIII
1666	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
1667	Ad cenam		
1668	Item cerasa		d IIII
1669	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
1670	Item pisa nova		d III
1671	Item pulliculos III		d VI
1672	Item porrum		d V
1673	Item lac		d V
1674	Item candelas		d V
1675		fl 3	<u>den 22</u>
<hr/>			
1676	<i>Summa la spesa di questo dì 8 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
1677	<i>reverendissimo. Sono²⁰³¹ in tutto ducati tri e dinari vinti e dui, zoé</i> <i>duc 3 den 22²⁰³²</i>		
	<81v>		
1678	Feria tertia		
1679	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXII
1680	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
1681	Item cerasa		d VIII
1682	Ad cenam		
1683	Item duos aucas iuvenes		d VII
1684	Item porrum		d III

²⁰²⁹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta otto, zoé duc — den 38” ibid.

²⁰³⁰ „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

²⁰³¹ Előtte áthúzva egy iniciálé-kezdemény.

²⁰³² „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti e dui, zoé duc 3 den 22” ibid.

1685	Item lac		d III
1686	Item cerasa		d IIII
1687	Item candelas		d V
1688		<i>fl 1</i>	<u>den 61</u>
1689	<i>Summa la spesa di questo di 9 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
1690	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sesanta uno, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 61²⁰³³</i>		
	<82r>		
1691	Feria quarta		
1692	Item carpones XXIII	<i>fl I</i>	d L
1693	Item pisciculos parvos		d XVI
1694	Item oleum olive libra I		d VIII
1695	Item oleum de canapis libre V		d XV
1696	Item unum quartale mellis		d II
1697	Item cerasa		d VI
1698	Item spinacem		d III
1699	Item candelas		d V
1700		<i>fl 2</i>	<u>5</u>
1701	<i>Summa la spesa di questo di 10 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
1702	<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari zingue, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 5²⁰³⁴</i>		
	<82v>		
1703	Feria quinta		
1704	Item carnes vitulinas		d VIII
1705	Item pulliculos III		d VI
1706	Item cerasa		d VII
1707	Ad cenam		
1708	Item unum quartale mellis		d II
1709	Item pulliculos V		d VII
1710	Item lac		d III
1711	Item porrum		d II
1712	Item merasa ²⁰³⁵		d V
1713	Item candelas		d V
1714			<u>den 45</u>
1716	<i>Summa la spesa di questo di 11 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
1717	<i>del reverendissimo. Son in tutto dinari quaranta zingue, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 45²⁰³⁶</i>		
	<83r>		
1718	Feria sexta		
1719	Item oleum olive libra I		d VIII
1720	Item oleum de canapis libre V		d XV
1721	Item merasa		d VI
1722	Item unum quartale mellis		d II
1723	Item spinacem		d II
1724	Item pisces parvos		d XVIII
1725	Item karas cum duabus scaphis	<i>fl I</i>	d XL
1726	Item candelas ²⁰³⁷		
1727		<i>fl 1</i>	<u>den 91</u>

²⁰³³ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sesanta uno, zoé duc 1 den 61” ibid.

²⁰³⁴ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari zingue, zoé duc 2 den 5” ibid.

²⁰³⁵ Meggy.

²⁰³⁶ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quaranta zingue, zoé duc — den 45” ibid.

²⁰³⁷ Összeg nem szerepel.

1728	<i>Summa la spesa di questo dì 12 zugno. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari novanta uno, zoé</i>		
1729		<i>duc 1 den 91²⁰³⁸</i>	
		<83v>	
1730		Sabbato	
1731	Item oleum olive libra I		d VIII
1732	Item oleum de canapis libre V		d XV
1733	Item unum quartale mellis		d II
1734	Item merasa		d VII
1735	Item unum carponem		d XVI
1736	Item duos lothones piperis		d III
1737	Item medium lothonem croci		d VI
1738	Item cepas		d I
1739	Item candelas		d V
1740			<hr/> den 64
1741	<i>Summa la spesa di questo dì 13 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari sesanta quatro, zoé</i>		
1742		<i>duc 0 den 64²⁰³⁹</i>	
		<84r>	
1743		Die Dominico	
1744	Item unum quartale mellis		d II
1745		Ad cenam	
1746	Item lac		d III
1747	Item porrum		d III
1748	Item pisa in corticibus		d II
1749	Item merasa		d VI
1750	Item candelas		d V
1751			<hr/> den 21
1752	<i>Summa la spesa di questo di 14 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari vinti uno, zoé</i>		
1753		<i>duc 0 den 21²⁰⁴⁰</i>	
		<84v>	
1754		Feria secunda	
1755	Item duos pulliculos		d V
1756	Item cerasa		d III
1757	Item lac		d III
1758		Ad cenam	
1759	Item unum quartale de carnibus vitulinis		d VIII
1760	Item merasa		d V
1761	Item candelas		d V
1762			<hr/> den 31
1763	<i>Summa la spesa di questo dì 15 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari trenta uno, zoé</i>		
1764		<i>duc 0 den 31²⁰⁴¹</i>	
		<85r>	
1765		Feria tertia	
1766	Item pulliculos III		d VI
1767	Item merasa		d III
1768	Item medium lothonem croci		d VI

²⁰³⁸ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta uno, zoé duc 1 den 91” ibid.

²⁰³⁹ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta quatro, zoé duc — den 64” ibid.

²⁰⁴⁰ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti uno, zoé duc — den 21” ibid.

²⁰⁴¹ „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta uno, zoé duc — den 31” ibid.

1769		Ad cenam	
1770	Item porrum		d IIII
1771	Item lac		d IIII
1772	Item merasa		d V
1773	Item pulliculos X		d XX
1774	Item cepas		d I
1775	Item candelas		d V
1776			<hr/> den 55 <hr/>
1777	<i>Summa la spesa di questo dì 16 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari zinquanta zingue, zoé</i>		
1778	<i>duc 0 den 55²⁰⁴²</i>		
	<85v>		
1779		Feria quarta	
1780	Item pisa		d XV
1781	Item lac		d IIII
1782	Item butirum		d XV
1783	Item cepe ²⁰⁴³		d I
1784	Item caseo XVI		d LX
1785	Item uva passa		d IIII
1786	Item cariofolos		d III
1787	Item unum quartal mellis		d II
1788	Item carpones VI		d XL
1789	Item duos pisces ad assandum albos		d X
1790	Item oleum olive libra †		d IIII
1791		Ad cenam	
1792	Item pisa		d XV
1793	Item lac		d V
1794	Item butirum		d VII
1795	Item merasa		d V
1796	Item duos carpones		d XVIII
1797	Item intestina vitulina simulcum capite et pedibus		d VIII
1798	Item candelas		d V
1799			<hr/> fl 2 den 21 <hr/>
1800	<i>Summa la spesa di questo dì 17 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti uno, zoé</i>		
1801	<i>duc 2 den 21²⁰⁴⁴</i>		
	<86r>		
1802		Feria quinta	
1803	Item quatuor aucas iuvenes		d XVI
1804	Item unum quartale mellis		d II
1805	Item merasa		d V
1806	Item ova		d III
1807		Ad cenam	
1808	Item duas aucas iuvenes		d VIII
1809	Item pulliculos III		d VI
1810	Item pisa in corticibus		d I
1811	Item lentes		d VI
1812	Item unum quartal de carnibus vitulinis		d VIII
1813	Item candelas		d V
1814			<hr/> den 61 <hr/>

²⁰⁴² „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zinquanta zingue, zoé duc — den 55” ibid.

²⁰⁴³ A szó végén egy „s” áthúzva.

²⁰⁴⁴ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti uno, zoé duc 2 den 21” ibid.

1815	<i>Summa la spesa di questo dì 18 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo sribano del</i>	
1816	<i>reverendissimo. Sono danari sesanta uno, zoé</i> <i>duc 0 den 61²⁰⁴⁵</i>	
	<86v>	
1817	Feria sexta	
1818	Item oleum olive libra I	d VIII
1819	Item oleum de canapis libre V	d XVIII
1820	Item carpones XXIII pro communitate	fl I
1821	Item cancos II ^o	d XIII
1822	Item cepe	d I
1823	Item unum quartale mellis	d II
1824	Item merasa	d V
1825	Item candelas	d V
1826	Item merasa	d II
1827	Item duos lothones piperis	d III
1828	Item crocum	d III
1829		<i>fl 1</i> <u>den 61½</u>
1830	<i>Summa la spesa di questo dì 19 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
1831	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari sesantauno e mezo</i> <i>duc 1° den 61½²⁰⁴⁶</i>	
	<87r>	
1832	Sabbato	
1833	Item lac	d III
1834	Item pisa	d XV
1835	Item butirum	d VIII
1836	Item ova	d III
1837	Item merasa	d III
1838	Item oleum olive libra †	d V
1839	Item carpones XXVIII	d LXXXX
1840	Item incastum	d II
1841	Ad cenam	
1842	Item pisa	d XV
1843	Item lac	d III
1844	Item butirum	d XII
1845	Item merasa	d III
1846	Item cepe	d I
1847	Item candelas	d V
1848		<i>fl 1</i> <u>den 72</u>
1849	<i>Summa la spesa di questo dì 20 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
1850	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta dui, zoé</i> <i>duc 1° den 72²⁰⁴⁷</i>	
	<87v>	
1851	Die Dominico	
1852	Item candelas	<u>d V</u>
1853	<i>Summa la spesa di questo dì 21 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
1854	<i>del reverendissimo. Sono danari zingue, zoé</i> <i>duc 0 den 5²⁰⁴⁸</i>	
	<88r>	
1855	Feria secunda	

²⁰⁴⁵ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta uno, zoé duc — den 61” ibid.

²⁰⁴⁶ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sesanta uno e mezo, zoé duc 1 den 61½” ibid.

²⁰⁴⁷ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari setanta dui, zoé duc 1 den 72” ibid.

²⁰⁴⁸ „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zingue, zoé duc — den 5” ibid.

1856	Item candelas		d V
1857	<i>Summa la spesa di questo dì 22 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scrivano del reverendissimo. Sono dinari zingue, zoé</i>		
1858		duc 0 den 5 ²⁰⁴⁹	
		<88v>	
1859		Feria terciã	
1860	Item oleum olive libra I		d VIII
1861	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
1862	Item unum quartale mellis		d II
1863	Item cancos II ^c		d XII
1864	Item unum carponem		d XX
1865	Item merasa		d III
1866	Item pisces pro communitate	fl I	
1867	Item medium lothonem croci		d VI
1868	Item zinziberium		d II
1869	Item merasa circa ignem Sancti Iohannis		d V
1870	Item candelas		d V
1871		fl 1	den 82½
1872	<i>Summa la spesa di questo dì 23 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari otantadui e mezo, zoé</i>		
1873		duc 1° den 82½ ²⁰⁵⁰	
		<89r>	
1874		Feria quarta	
1875	Item pisciculos parvos		d VIII
1876	Item unum quartale mellis		d II
1877	Item candelas		d V
1878			den 15
1879	<i>Summa la spesa di questo dì 24 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari quinzezi, zoé</i>		
1880		duc 0 den 15 ²⁰⁵¹	
		<89v>	
1881		Feria quinta	
1882	Item candelas		d V
1883	<i>Summa la spesa di questo dì 25 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari zingue, zoé</i>		
1884		duc 0 den 5 ²⁰⁵²	
		<90r>	
1885		Feria sexta	
1886	Item pisciculos parvos		d XVIII
1887	Item quatuor barbotas	fl I	d XX
1888	Item chikones pro communitate	fl I	
1889	Item oleum olive libra I		d VIII
1890	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
1891	Item unum quartale mellis		d II
1892	Item cepe		d II
1893	Item merasa		d III
1894	Item candelas		d V
1895		fl 2	den 77½
1896	<i>Summa la spesa di questo dì 26 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		

²⁰⁴⁹ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zingue, zoé duc — den 5” ibid.

²⁰⁵⁰ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta dui, zoé duc 1 den 82½” ibid.

²⁰⁵¹ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari quinzezi, zoé duc — den 15” ibid.

²⁰⁵² „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari zingue, zoé duc — den 15” ibid.

<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setantasette e mezo, zoé</i>			
1897	<i>duc 2 den 77½²⁰⁵³</i>		
	<90v>		
1898	Sabbato		
1899	Item pisces pro communitate	fl I	
1900	Item quatuor carpones		d XXV
1901	Item pisciculos parvos		d XVII
1902	Item chikones pintas tres		d XII
1903	Item oleum olive libra I		d VIII
1904	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
1905	Item cepe		d I
1906	Item merasa		d III
1907	Item candelas		d V
1908		<i>fl 1</i>	<i>den 90½</i>
<i>Summa la spesa di questo dì 27 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
1909	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari novanta e mezo, zoé</i>		
1910	<i>duc 1 den 90½²⁰⁵⁴</i>		
	<91r>		
1911	Die Dominico		
1912	Item merasa		d III
1913	Item unum quartale mellis		d II
1914	Item lac		d II
1915	Ad cenam		
1916	Item lentes		d VI
1917	Item lac		d III
1918	Item ova		d II
1919	Item butirum		d III
1920	Item merasa		d III
1921	Item piper lothones III		d III
1922	Item candelas		d V
1923			<i>den 35</i>
<i>Summa la spesa di questo dì 28 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
1924	<i>del reverendissimo. Sono danari trenta zingue, zoé</i>		
1925	<i>duc 0 den 35²⁰⁵⁵</i>		
	<91v>		
1926	Feria secunda		
1927	Item porrum		d II
1928	Item piper		d II
1929	Ad cenam		
1930	Item lac		d III
1931	Item butirum		d III
1932	Item ova		d II
1933	Item merasa		d III
1934	Item unum lardum et illis est expositum duobus diebus		d LXXXX
1935	Item candelas		d V
1936		<i>fl 1</i>	<i>den 11</i>
<i>Summa la spesa di questo dì 29 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
1937	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari undezi, zoé</i>		
1938	<i>duc 1 den 11²⁰⁵⁶</i>		

²⁰⁵³ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setantasette e mezo, zoé duc 2 den 77½” ibid.

²⁰⁵⁴ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari novanta e mezo, zoé duc 1 den 90½” ibid.

²⁰⁵⁵ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta zingue, zoé duc — den 35” ibid.

²⁰⁵⁶ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari undezi, zoé duc 1 den 11” ibid.

	<92r>	
1939	Feria terciã	
1940	Item pisa	d XIII
1941	Item lac	d III
1942	Item butirum	d III
1943	Item tres lothones piperis	d III½
1944		24½
1945	<i>Summa la spesa di questo di 30 zugno. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari vinti e quatro e mezo, zoé</i>	
1946	<i>duc 0 den 24½²⁰⁵⁷</i>	
	<92v>	
1947	Feria quarta, prima die mensis Iulii	
1948	<i>Questo di primo luio nulla fu speso amenudo per la cusina²⁰⁵⁸</i>	
	<93r>	
1949	Feria quinta	
1950	Item duos lothones piperis	d III
1951	Item merasa	d III
1952		6
1953	<i>Summa la spesa di questo di 2 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari sei, zoé</i>	
1954	<i>duc 0 den 6²⁰⁵⁹</i>	
	<93v>	
1955	Feria sexta	
1956	Item chikones pintas V	d XXXV
1957	Item caneros II ^c	d XX
1958	Item pisces parvos	d XV
1959	Item pisces pro communitate	d LXXXV
1960	Item cepe	d II
1961	Item merasa	d V
1962	Item oleum olive libre II	d XVI
1963	Item oleum de canapis libre V	d XVIII½
1964	Item unum quartale mellis	d II
1965	Item quatuor lothones piperis	d VI
1966	Item medium lothonem croci	d VI
1967		fl 2 den 9½
1968	<i>Summa la spesa di questo di 3 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novi e mezo, zoé</i>	
1969	<i>duc 2 den 9½²⁰⁶⁰</i>	
	<94r>	
1970	Sabbato	
1971	Item pisa	d XIII
1972	Item unum taratantum vulgo zytha	d III
1973	Item lac	d III
1974	Item butirum	d VIII

²⁰⁵⁷ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vintiquatro e mezo, zoé duc — den 24½ / Summa la spesa di questo mese di zugno ducati trenta otto e dinari novanta uno e mezo aplichata con quella del primo di zenaro per fina questo di fanno como gi sopra appare, duc 238 den 95 / Posta al incontro” ibid.

²⁰⁵⁸ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa minuda de la cusina fatta per manno del provisoro, como per uno suo libro sotto scritto de mia mano a zorno per zorno la quale spesa monta dal primo di zenaro per fina tutto zugno, como al incontro apare, duc 238 den 95 / Primo luio, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari nullo, zoé duc — den —” AdP 689, 28r (4).

²⁰⁵⁹ „2 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari sei, zoé duc — den 6” ibid.

²⁰⁶⁰ „3 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari novi e mezo, duc 2 den 9½” ibid.

1975	Item fructus		f. IIII
1976	Item tres lothones piperis		d IIIII
1977	Item medium lothonem croci		d VI
1978	Item oleum olive mediam libram		d IIII
1979	Item cepe		d II
1980	Item zinziberium		d II
1981		Ad cenam	
1982	Item pisa		d XIII
1983	Item butirum		d VIII
1984	Item maresa		d III
1985	Item duos lothones piperis		d III
1986	Item lac		d III
1987	Item crocum		d IIII
1988	Item candelas		d V
1989			<hr/> den 92½
1990	<i>Summa la spesa di questo di 4 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
1991	<i>reverendissimo. Sono dinari novanta dui,²⁰⁶¹ zoé</i>		
	<i>duc 0 den 92½²⁰⁶²</i>		
	<94v>		
1992		Die Dominico	
1993	Item reda		d XVI
1994	Item lac		d IIII
1995	Item butirum		d V
1996	Item ova		d II
1997	Item merasa		d II
1998			<hr/> 29
1999	<i>Summa la spesa di questo di 5 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2000	<i>reverendissimo. Sono dinari vinti e nove, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 29²⁰⁶³</i>		
	<95r>		
2001		Feria secunda	
2002	Item candelas		<hr/> d V
2003	<i>Summa la spesa di questo di 6 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2004	<i>reverendissimo. Sono dinari zingue, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 5²⁰⁶⁴</i>		
	<95v>		
2005		Feria tertia	
2006	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXXII
2007	Item unum quartale mellis		d II
2008	Item merasa		d III
2009	Item piper duos lothones		d III
2010	Item crocum		d II
2011	Item persica		d III
2012		Ad cenam	
2013	Item lentes		d XIII
2014	Item persica		d II
2015	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXXII
2016	Item candelas		<hr/> d V
2017		<i>fl 2</i>	<hr/> den 98

²⁰⁶¹ Mezzo hiányzik.

²⁰⁶² „4 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari novantadui½, duc — den 92½” ibid.

²⁰⁶³ „5 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti e nove, duc — den 29” ibid.

²⁰⁶⁴ „6 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari zingue, zoé duc — den 5” ibid.

2018	<i>Summa la spesa di questo dì 7 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2019	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novanta ott, zoé</i>		
	<i>duc 2. den 98²⁰⁶⁵</i>		
	<96r>		
2020	Feria quarta		
2021	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXXII
2022	Item mediaum vitulum		d XVIII
2023	Item persica		d III
2024	Item lentes		d XIII
2025	Item duos lothones piperis		d III
2026	Item crocum		d III
2027	Item candelas		d V
2028		<i>fl I</i>	<i>den 79</i>
2029	<i>Summa la spesa di questo dì 8 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2030	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta nove, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 79²⁰⁶⁶</i>		
	<96v>		
2031	Feria quinta		
2032	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
2033	Item lentes		d XIII
2034	Item persica		d III
2035	Ad cenam		
2036	Item pecudem unum de maccellis	fl I	
2037	Item lentes		d XIII
2038	Item medium vitulum		d XVIII
2039	Item porrum		d III
2040	Item lac		d II
2041	Item intestina vitulina simulcum capite ²⁰⁶⁷		d VI
2042	Item duos lothones piperis		d III
2043	Item crocum		d III
2044	Item candelas		d V
2045		<i>fl 2</i>	<i>den 96</i>
2046	<i>Summa la spesa di questo dì 9 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2047	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari novanta sei</i>		
	<i>duc 2 den 96²⁰⁶⁸</i>		
	<97r>		
2048	Feria sexta		
2049	Item luceos LXXXX		d LV
2050	Item pisces pro communitate		d XXXVIII
2051	Item cancos II ^c		d XII
2052	Item oleum de canapis libre V		d XV
2053	Item oleum olive libra I		d VIII
2054	Item lentes		d XIII
2055	Item cepas		d II
2056	Item fructose		d III
2057	Item piper et crocum ²⁰⁶⁹		d VIII
2058	Item candelas		d V
2059		<i>fl 1</i>	<i>den 60</i>

²⁰⁶⁵ „7 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari novanta otto, zoé duc 2 den 98” ibid.

²⁰⁶⁶ „8 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari setanta nove, zoé duc 1 den 79” ibid.

²⁰⁶⁷ Elótte „pe” áthúzva.

²⁰⁶⁸ „9 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari novanta sei, duc 2 den 96” ibid.

²⁰⁶⁹ Elótte „le” áthúzva.

2060	<i>Summa la spesa di questo di 10 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari sesanta, zoé</i>		
2061	<i>duc 1 den 60²⁰⁷⁰</i>		
	<97v>		
2062	Sabbato		
2063	Item luceos XXXVII		d XXXVIII
2064	Item pisa		d XIII
2065	Item butirum		d XII
2066	Item lac		d III
2067	Item pira		d II
2068	Item oleum olive		d III
2069	Item piper et crocum		d VIII
2070	Ad cenam		
2071	Item luceos XXXI		d XL
2072	Item pisa		d XVI
2073	Item ova		d XIII
2074	Item lac ²⁰⁷¹		d III
2075	Item candelas		d V
2076		<i>fl 1</i>	<i>den 60</i>
2077	<i>Summa la spesa di questo di 11 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sesanta, zoé</i>		
2078	<i>duc 1 den 60²⁰⁷²</i>		
	<98r>		
2079	Die Dominico		
2080	Item carnes vitulinas		d XVIII
2081	Item pisa		d XIII
2082	Item pulliculos		d VIII
2083	Item cepe		d II
2084	Item fructus		d II
2085	Item piper et crocum		d VIII
2086	Ad cenam		
2087	Item lentes		d XVI
2088	Item candelas		d III
2089			<i>den 74</i>
2090	<i>Summa la spesa di questo di 12 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono danari setanta quatro, zoé</i>		
2091	<i>duc 0 den 74²⁰⁷³</i>		
	<98v>		
2092	Feria secunda		
2093	Item lentes		d XIII
2094	Item pulliculos V		d VIII
2095	Item cepe		d II
2096	Ad cenam		
2097	Item butirum		d V
2098	Item cepe		d I
2099	Item caput vituli cum pedibus		d III
2100	Item crocum		d I
2101	Item unum peponem		d I
2102	Item candelas		d III

²⁰⁷⁰ „10 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sesanta, zoé duc 1 den 60” ibid.

²⁰⁷¹ Elötte: „or” áthúzva.

²⁰⁷² „11 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sesanta, zoé duc 1 den 60” ibid.

²⁰⁷³ „12 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari setanta quatro, duc — den 74” ibid.

2103	Item lentes		d XII
2104			<u>den 51</u>
2105	<i>Summa la spesa di questo di 13 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2106			<i>reverendissimo. Sono danari zinquanta uno, zoé</i>
			<i>duc 0 den 51²⁰⁷⁴</i>
			<99r>
2107		Feria terciã	
2108	Item piper et crocum		d VIII
2109	Item butirum		d VIII
2110	Item pira		d I
2111	Item cepas		d I
2112		Ad cenam	
2113	Item piper		d VIII
2114	Item pira		d II
2115	Item butirum		d VI
2116	Item cepe		d I
2117	Item candelas		d III
2118			<u>den 39</u>
2119	<i>Summa la spesa di questo di 14 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2120			<i>reverendissimo. Sono danari trenta e nove, zoé</i>
			<i>duc 0 den 39²⁰⁷⁵</i>
			<99v>
2121		Feria quarta	
2122	Item carpones IIII		d XII
2123	Item porrum		d XI
2124	Item lac		d IIII
2125	Item piper et crocum		d III
2126	Item pira		d I
2127		Ad cenam	
2128	Item butirum		d VIII
2129	Item piper		d VII
2130	Item carnes vitulinas		d XVIII
2131	Item fructus		d I
2132	Item candelas		d IIII
2133			<u>den 69</u>
2134	<i>Summa la spesa di questo di quinze luio. Vista per mi, Piero Pincharo</i>		
2135			<i>scribano del reverendissimo. Sono dinari²⁰⁷⁶ sesanta nove, zoé</i>
			<i>duc 0 den 69²⁰⁷⁷</i>
			<100r>
2136		Feria quinta	
2137	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XL
2138	Item tres oves		d XXX
2139	Item unum ircum		d XXXVI
2140	Item piper et crocum		d I
2141		Ad cenam	
2142	Item butirum		d VIII
2143	Item peponem unum		d II
2144	Item cepas		d II
2145	Item candelas		d IIII

²⁰⁷⁴ „13 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari zinquanta uno, duc — den 51” ibid.

²⁰⁷⁵ „14 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari trenta nove, duc — den 39” ibid.

²⁰⁷⁶ „Ducati” kihúzva.

²⁰⁷⁷ „15 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari sesanta nove, duc — den 69” ibid.

2146		<i>fl 2</i>	<i>den 18 ½</i>
2147	<i>Summa la spesa di questo di 16 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2148	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari disdotto e mezo, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 18 ½²⁰⁷⁸</i>		
	<100v>		
2149	Feria sexta		
2150	Item oleum olive libre II		d XII
2151	Item oleum de canapis libre V		d XX
2152	Item pisces siccos		d XLII
2153	Item piper et crocum		d VIII
2154	Item cepe		d II
2155	Item persica		d I
2156	Item caneros II ^c		d XII
2157	Item lentis		d X
2158	Item candelas		d IIII
2159		<i>fl 1</i>	<i>den 11</i>
2160	<i>Summa la spesa di questo di 17 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2161	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari undezi, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 11²⁰⁷⁹</i>		
	<101r>		
2162	Sabbato		
2163	Item pisa		d XII
2164	Item butirum		d X
2165	Item cucurbita		d IIII
2166	Item lac		d VIII
2167	Item ova		d X
2168	Item piper et crocum		d IIII
2169	Item pisces albos		d XII
2170	Item pira		d II
2171	Item pro vino		d VI
2172	Ad cenam		
2173	Item pisa		d XV
2174	Item pisces salsos XXVII		d XXXV
2175	Item pira		d II
2176	Item butirum		d VIII
2177	Item ova		d XIII
2178	Item cepe		d I
2179	Item unum quartale mellis		d II
2180		<i>fl 1</i>	<i>den 46</i>
2181	<i>Summa la spesa di questo di 18 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2182	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta sei, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 46²⁰⁸⁰</i>		
	<101v>		
2183	Die Dominico		
2184	Item pulliculos VIII		d XIII
2185	Item porrum		d V
2186	Item fructus		d II
2187	Item pepones		d VIII
2188	Item pro vino		d VI

²⁰⁷⁸ Alatta áthúzva: „duc 2 den 18”. Főkönyvi megfelelő: „16 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari disdoti e mezo, duc 2 den 18½” ibid.

²⁰⁷⁹ „17 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari undezi, zoé duc 1 den 11” ibid.

²⁰⁸⁰ „18 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari quaranta sei, duc 1 den 46” ibid.

2189		Ad cenam	
2190	Item porrum		d IIII
2191	Item candelas		d IIII
2192			<u>den 43</u>
<hr/>			
2193	<i>Summa la spesa di questo di 19 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2194	<i>reverendissimo. Sono danari quaranta tri, zoé</i> <i>duc 0 den 43²⁰⁸¹</i>		
		<102r>	
2195		Feria secunda	
2196	Item caules		d V
2197	Item caponem unum		d IIII
2198	Item pulliculos III		d V
2199	Item pira		d II
2200	Item pepones		d II
2201		Ad cenam	
2202	Item caules		d II
2203	Item pulliculum I		d II
2204	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2205	Item piper et crocum		d IIII
2206	Item pepones et fructus		d III
2207	Item candelas		d IIII
2208			<u>41-</u>
<hr/>			
2209	<i>Summa la spesa di questo di 20 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2210	<i>reverendissimo. Sono danari quarantauno e mezo, zoé</i> <i>duc 0 den 41½²⁰⁸²</i>		
		<102v>	
2211		Feria tertia	
2212	Item pulliculos III		d VI
2213	Item ova		d II
2214	Item persica et pepones		d III
2215	Item piper et crocum		d IIII
2216		Ad cenam	
2217	Item pulliculos III		d VI
2218	Item caules		d III
2219	Item persica et pepones		d III
2220	Item candelas		d IIII
2221	Item pro vino		d III
2222			<u>34</u>
<hr/>			
2223	<i>Summa la spesa di questo di 21 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2224	<i>reverendissimo. Sono danari trentaquatro, zoé</i> <i>duc 0 den 34²⁰⁸³</i>		
		<103r>	
2225		Feria quarta	
2226	Item de carnibus vitulinis unum quartale		d VIII
2227	Item pulliculos III		d VI
2228	Item piper et crocum		d IIII
2229	Item pro vino		d VIII
2230	Item caules		d III
2231	Item pira		d II
2232		Ad cenam	

²⁰⁸¹ „19 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quaranta tri, duc — den 43” ibid.

²⁰⁸² „20 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quaranta uno e mezo, duc — den 41½” ibid.

²⁰⁸³ „21 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari trenta quatro, duc — den 34” ibid.

2233	Item pulliculos III	d VI
2234	Item caules	d III h
2235	Item fructus	d III
2236	Item candelas	d IIII
2237		<hr/> den 47½
2238	<i>Summa la spesa di questo di 22 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari quaranta sette e mezo, zoé</i>	
2239	<i>duc 0 den 47½²⁰⁸⁴</i>	
	<103v>	
2240	Feria quinta	
2241	Item carnes vitulinas unum quartale	. VIII
2242	Item caules	d IIII
2243	Item pulliculos III	d VI
2244	Item piper et crocum	d IIII
2245	Item fructus	d II
2246	Item pro vino	d VI
2247	Ad cenam	
2248	Item medium vitulum	d XVIII
2249	Item pulliculos III	d V
2250	Item caules	d IIII
2251	Item piper et crocum	d IIII
2252	Item fructus	d II
2253	Item duo quartalia de carnibus bovinis	d XL
2254	Item candelas	d IIII
2255		<hr/> fl 1 den 07
2256	<i>Summa la spesa di questo di 23 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sette, zoé</i>	
2257	<i>duc 1 den 7²⁰⁸⁵</i>	
	<104r>	
2258	Feria sexta	
2259	Item pisa	d XIII
2260	Item oleum olive libra I	d VIII
2261	Item oleum de canapis libre IIII	d XIII
2262	Item cepe	d II
2263	Item fructus	d II
2264	Item chikones pintas VI	d XLVIII
2265	Item pisces pro communitate	d LXXV
2266	Item cancos II ^c	d VII
2267	Item luceos XL	d LXXX
2268	Item pisces albos	d XII
2269	Item quatuor lothones piperis	d VI
2270	Item crocum	d IIII
2271	Item cariofolos	d II
2272	Item carnes pro avibus	d II
2273	Item candelas	d IIII
2274	<i>Item pro vino</i>	<i>d VI²⁰⁸⁶</i>
2275		<hr/> fl 2 den 86
2276	<i>Summa la spesa di questo di 24 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta sei, zoé</i>	

²⁰⁸⁴ „22 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quaranta sette e mezo, zoé duc — den 47½”
ibid.

²⁰⁸⁵ „23 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sette, zoé duc 1 den 7” ibid.

²⁰⁸⁶ A sort a kézirás alapján Pincharo írta latinul.

2277		<i>duc 2 den 86</i> ²⁰⁸⁷	
		<104v>	
2278		Sabbato	
2279	Item carpones II		d XX
2280	Item caneros I ^c		d VI
2281	Item pisa		d XIII
2282	Item butirum		d VIII
2283	Item lac		d III
2284	Item fructus		d II
2285	Item ova		d III
2286	Item piper et crocum		d VI
2287	<i>Item pro vino</i>		<i>d IIII</i>
2288		Ad cenam	
2289	Item pisa		d XIII
2290	Item butirum		d X
2291	Item fructus		d II
2292	Item lac		d III
2293	Item piper et crocum		d VI
2294	Item cepe		d I
2295	Item candelas		d IIII
2296		<i>fl 1</i>	<i>den 06</i>
2297	<i>Summa la spesa di questo di 25 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sei, zoé</i>		
2298		<i>duc 1 den 6</i> ²⁰⁸⁸	
		<105r>	
2299		Die Dominico	
2300	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2301	Item pulliculos III		d VI
2302	Item fructus		d II
2303	Item caules		d IIII
2304	Item piper et crocum		d V
2305		Ad cenam	
2306	Item pulliculos III		d VI
2307	Item piper		d VI
2308	Item fructus		d II
2309	Item candelas		d IIII
2310			<i>den 43</i>
2311	<i>Summa la spesa di questo di 26 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari quaranta tri, zoé</i>		
2312		<i>duc 0 den 43</i> ²⁰⁸⁹	
		<105v>	
2313		Feria secunda	
2314	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2315	Item piper et crocum		d VI
2316	Item pulliculos III		d VI
2317	Item fructus		d II
2318	Item pisam de ordeo		d V
2319	Item unam ollam stabulariis		d I
2320		Ad cenam	
2321	Item duas aucas		d VIII

²⁰⁸⁷ „24 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari otanta sei, zoé duc 2 den 86” ibid.

²⁰⁸⁸ „25 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sei, zoé duc 1 den 6” ibid.

²⁰⁸⁹ „26 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quarantatri, zoé duc — den 43” ibid.

2322	Item fructus		d II
2323	Item pulliculos III		d VI
2324	Item piper		d III
2325	Item pro vino		d XII
2326	Item candelas		d IIII
2327			<hr/> den 64
2328	<i>Summa la spesa di questo di 27 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono danari sesanta quatro, zoé</i>		
2329		<i>duc 0 den 64²⁰⁹⁰</i>	
		<106r>	
2330		Feria tertia	
2331	Item carnes vitulinas		d VIII
2332	Item pulliculos III		d VI
2333	Item caules		d III
2334	Item fructus		d I
2335	Item piper et crocum		d V
2336		Ad cenam	
2337	Item pulliculos III		d VI
2338	Item piper et crocum		d V
2339	Item ova		d II
2340	Item fructus		d I
2341	Item candelas		d IIII
2342	Item pro vino		d VI
2343			<hr/> den 47
2344	<i>Summa la spesa di questo di 28 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Sono dinari quaranta sette, zoé</i>		
2345		<i>duc 0 den 47²⁰⁹¹</i>	
		<106v>	
2346		Feria quarta	
2347	Item pulliculos III		d VI
2348	Item caules		d III
2349	Item pruna		d I
2350	Item piper et crocum		d V
2351	Item unum turtur		d I
2352		Ad cenam	
2353	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2354	Item pulliculos III		d VI
2355	Item porrum		d III
2356	Item piper et crocum		d V
2357	Item fructus		d II
2358	Item candela		d IIII
2359	Item pro vino		d VIII
2360			<hr/> den 52
2361	<i>Summa la spesa di questo di 29 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
	<i>reverendissimo. Dinari zinquanta dui, zoé</i>		
2362		<i>Zoé duc 0 den 52²⁰⁹²</i>	
		<107r>	
2363		Feria quinta	
2364	Item caules		d III
2365	Item fructus		d II

²⁰⁹⁰ „27 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari sesanta quatro, duc — den 64” ibid.

²⁰⁹¹ „28 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quarantasette, duc — den 47” ibid.

²⁰⁹² „29 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari zinquanta dui, duc — den 52” ibid.

2366	Item piper et crocum		d V
2367	Item pulliculos II		d IIII
2368		Ad cenam	
2369	Item unum quartale unius bovis de maccellis		d XXXII
2370	Item medium vitulum		d XVIII
2371	Item pulliculos III		d VI
2372	Item piper et crocum		d V
2373	Item lac		d II
2374	Item butirum		d III
2375	Item fructus		d II
2376	Item owa		d IIII
2377	Item candelas		d IIII
2378		ad hospicium domini Perothi ²⁰⁹³	
2379	Item pulliculos XV		d XXVIII
2380	Item unum leporem		d XI
2381	Item quatuor pintas vini		d VI
2382	<i>Item pro vino ad mensam</i>		d VI
2383		<i>fl 1</i>	<i>den 42</i>
2384	<i>Summa la spesa di questo di 30 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Ducato uno e dinari quaranta dui, zoé</i>		
2385		<i>duc 1 den 42²⁰⁹⁴</i>	
		<107v>	
2386		Feria sexta	
2387	Item lentes		d XIII
2388	Item oleum olive libra I		d VIII
2389	Item oleum de canapis libre IIII		d XIII
2390	Item cepe		d II
2391	Item fructus		d II
2392	Item luceos XXVI		d LV
2393	Item cancos II ^c		d VIII
2394	Item pisces parvos		d XVIII
2395	Item piper et crocum		d X
2396	Item alios pisciculos parvos		d XLI
2397	Item pisces pro communitate		d LXXV
2398	Item pruna		d I
2399	Item candelas		d IIII
2400		<i>fl 2</i>	<i>den 52</i>
2401	<i>Summa la spesa di questo di 31 luio. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari zinquanta dui, zoé</i>		
2402		<i>duc 2 den 52²⁰⁹⁵</i>	
		<108r>	
2403		Sabbato, prima die mensis Augusti	
2404	Item pisces parvos		d XVI
2405	Item pisces albos		d XV
2406	Item pisa		d XIII
2407	Item butirum		d VIII
2408	Item pro vino		d IIII
2409	Item cepe		d II

²⁰⁹³ Perotto Vesach zólyomi ispán (1486–1500).

²⁰⁹⁴ „30 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari quaranta dui, duc 1 den 42” ibid.

²⁰⁹⁵ „31 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari zinquanta dui, duc 2 den 52 / Summa la spesa di questo mese di luio, duc 34 den 7½ aplichada con quella del primo di zenaro per fino l’ultimo di questo fano como qui apar, duc 273 den 3½ / Posto in questo a carte 5” ibid.

2410	Item lac		d VI
2411	Item cucurbitas		d II
2412	Item fructus		d II
2413	Item unum quartale mellis		d II
2414	Item ova		d IIII
2415	Item unam anfram		d I
2416	Item piper et crocum		d VIII
2417		Ad cenam	
2418	Item pisces albos XXIIII		d XVI
2419	Item pisam		d XV
2420	Item butirum		d X
2421	Item unum quartale mellis		d II
2422	Item lac		d VI
2423	Item ova		d II d II
2424	Item fructus		d II
2425	Item duos lothones piperis		d III
2426	Item cepas		d II
2427	Item candelas		d IIII
2428		<i>fl I</i>	<i>den 46</i>
<hr/>			
2429	<i>Summa la spesa di questo dì primo agosto. Vista per mi, Piero Pincharo</i>		
2430	<i>scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta sei, zoé</i>		
2431	<i>duc I den 46²⁰⁹⁶</i>		
	<108v>		
2431	Die Dominico		
2432	Item caules		d IIII
2433	Item pulliculos III		d VI
2434	Item unam quartalem mellis		d II
2435	Item duos lothones piperis		d III
2436	Item fructus		d II
2437	Item crocum		d II
2438	Item ova		d I
2439	Item lac		d II
2440	Item butirum		d II
2441	Item pro vino		d VI
2442		Ad cenam	
2443	Item pulliculos III		d VI
2444	Item caules		d II
2445	Item pisam de ordeo		d III
2446	Item fructus		d II
2447	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
2448	Item candelas		d IIII
2449		<i>fl I</i>	<i>den 72</i>
<hr/>			
2450	<i>Summa la spesa di questo dì 2 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2451	<i>reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta dui, zoé</i>		
	<i>duc I den 72²⁰⁹⁷</i>		
	<109r>		
2452	Feria secunda		
2453	Item pulliculos III		d VI

²⁰⁹⁶ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa di questa cusina amenudo fatta per manno del provisore a zorno per zorno, como apar per uno suo libro sotto scritto di mia manno, la qual spesa monta dal primo di zenaro per fina tutto, como in questo carte 4, duc 273 den 3½ / Primo agosto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari quaranta sei, zoé duc I den 46” AdP 689, 28v (5).

²⁰⁹⁷ „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari setanta dui, zoé duc I den 72” ibid.

2454	Item pisam		d IIII
2455	Item fructus		d II
2456	Item quatuor lothones piperis		d VI
2457	Item cariofolos		d II
2458	Item cepe		d I
2459		Ad cenam	
2460	Item pisam de ordeo		d IIII
2461	Item butirum		d III
2462	Item lac		d III
2463	Item ova		d I
2464	Item fructus		d II
2465	Item tres lothones piperis		d IIIII
2466	Item crocum et cariofolos		d II
2467	Item unum quartale mellis		d II
2468	Item cepe		d I
2469	Item quatuor partes de carnibus bovinis	fl I	
2470	Item papirum		d I
2471	Item duos pulliculos et columbas II		d VI
2472	Item candelas		d IIII
2473	<i>Item pro vino</i>		<i>d IIII</i>
2474		<i>fl I</i>	<i>den 58</i>
<hr/>			
2475	<i>Summa la spesa di questo dì 3 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2476	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari zinquanta otto, zoé</i>		
	<i>duc 1 den 58²⁰⁹⁸</i>		
	<i><109v></i>		
2477	Feria tercia		
2478	Item piper et crocum		d IIII
2479	Item candelas		d IIII
2480	Item pro vino		d VI
2481	<i>Item pro comedere ad Guaspar del provisore</i>		<i>d IIII</i>
2482			<i>den 18</i>
<hr/>			
2483	<i>Summa la spesa di questo dì 4 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
2484	<i>reverendissimo. Sono in tutto dinari disotto, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 18²⁰⁹⁹</i>		
	<i><110r></i>		
2485	Feria quarta		
2486	Item pulliculos III		d VI
2487	Item piper et crocum		d VII
2488	Item fructus		d II
2489	Item caules		d V
2490	Item cepe		d I
2491	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2492	Item unum quartale mellis		d II
2493	Item pro vino		d IIII
2494		Ad cenam	
2495	Item carnes vitulinas ununm quartale		d VIII
2496	Item pulliculos III		d V
2497	Item fructus		d II
2498	Item lac		d II
2499	Item butirum		d III
2500	Item ova		d I

²⁰⁹⁸ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zinquanta otto, zoé duc 1 den 58” ibid.

²⁰⁹⁹ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari disotto, zoé duc — den 18” ibid.

2501	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXVIII
2502	Item candelas		d III
2503		fl 3	d 06
<hr/>			
2504	<i>Summa la spesa di questo dì 5 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari sei</i>		
2505	<i>duc 3 den 6²¹⁰⁰</i>		
	<110v>		
2506	Feria quinta		
2507	Item pulliculos VIII		d XVI
2508	Item piper et crocum		d VII
2509	Item caules		d III
2510	Item pira		d III
2511	Item cepe		d I
2512	Ad cenam		
2513	Item duas partes unis pecudis de maccellis		d LXVI
2514	Item medium vitulum		d XX
2515	Item aucas IIII		d XVI
2516	Item lac		d III
2517	Item ova		d III
2518	Item butirum		d III
2519	Item pulliculos VI		d XII
2520	Item cucurbitas		d III
2521	Item quatuor lothones piperis		d VI
2522	Item unum lothonem croci		d XII
2523	Item duos lothones zinziberis		d III
2524	Item fructus		d II
2525	Item unum quartale mellis		d II
2526	Item candelas		d III
2527		fl 1	den 89
<hr/>			
2528	<i>Summa la spesa di questo dì 6 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta nove, zoé</i>		
2529	<i>december 1° den 89²¹⁰¹</i>		
	<111r>		
2530	Feria sexta		
2531	Item lentes		d XIII
2532	Item oleum olive libre II		d XII
2533	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
2534	Item fructus		d III
2535	Item pisces parvos		d XVIII
2536	Item cepe		d II
2537	Item piper et crocum		d XII
2538	Item cancos V ^c		d XX
2539	Item carpones parvos cum duabus scaphis per communitate		d LXXXVIII
2540	Item caratantrum unum		d V
2541	Item luceos XXXIII		d LXX
2542	Item carpones XIII		d LXXX
2543	Item candelas		d III
2544		fl 3	den 46½
<hr/>			
2545	<i>Summa la spesa di questo dì 7 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari quaranta sei e mezo, zoé</i>		
2546	<i>duc 3 den 46½²¹⁰²</i>		

²¹⁰⁰ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

²¹⁰¹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otanta nove, zoé duc 1 den 89” ibid.

	<111v>		
2547	Sabbato		
2548	Item pisa		d XIII
2549	Item oleum olive libre II		d XII
2550	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
2551	Item caneros I ^c		d V
2552	Item pisces parvos		d XXXII
2553	Item cepe		d II
2554	Item fructus		d III
2555	Item piper et crocum		d XII
2556	Item zinziberium cum duobus lothonibus		d III
2557	Item chikones pintas VIII		d XXXIII
2558	Item carpones parvos cum duabus scaphis		d L
2559	Item luceos XLIII	fl I	
2560	Item candelas		d III
2561		fl 2	<u>den 91</u>
2562	<i>Summa la spesa di questo dì 8 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari nonta uno, zoé</i>		
2563	<i>duc 2 den 91²¹⁰³</i>		
	<112r>		
2564	Die Dominico		
2565	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
2566	Item caules		d III
2567	Item columbas V ²¹⁰⁴		d V
2568	Item cepe		d I
2569	Item fructus		d III
2570	Item unum quartale mellis		d II
2571	Item carnes vitulinas		d III
2572	Item piper et crocum		d V
2573	Ad cenam		
2574	Item pulliculos VIII		d XX
2575	Item aucas IIII		d XVI
2576	Item duos lothones zinziberii		d V
2577	Item duos lothones piperis		d III
2578	Item fructus		d II
2579	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2580	Item unum quartale mellis		d II
2581	Item cepe		d I
2582	Item candelas		d III
2583		fl 3	<u>den 22</u>
2584	<i>Summa la spesa di questo dì 9 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari vinti e dui, zoé</i>		
2585	<i>duc 3. den 22²¹⁰⁵</i>		
	<112v>		
2586	Feria secunda		
2587	Item pecudem unum de maccellis		d XXVIII
2588	Item pulliculos III		d VI
2589	Item piper et crocum		d V
2590	Item butirum		d II

²¹⁰² „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari quaranta sei e mezo, zoé duc 3 den 46½” ibid.

²¹⁰³ „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari novanta uno, zoé duc 2 den 91” ibid.

²¹⁰⁴ Elótte „II” áthúzva.

²¹⁰⁵ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti e dui, zoé duc 3 den 22” ibid.

2591	Item lac		d II
2592	Item ova		d I
2593	Item fructus		d II
2594	Item unum quartale unis vituli		d VIII
2595	Item caules		d III
2596		Ad cenam	
2597	Item tria membra unius pecudis	fl I	d VI
2598	Item aucas III		d XVI
2599	Item pullicullos III		d VI
2600	Item fructus		d II
2601	Item cucurbitas		d II
2602	Item lac		d III
2603	Item ova		d I
2604	Item pruna		d II
2605	Item piper et crocum		d V
2606	Item cepe		d I
2607	Item candelas		d III
2608		fl 3	den 7
<hr/>			
2609	<i>Summa la spesa di questo dì 10 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sette, zoé</i>		
2610	<i>duc 3 den 7²¹⁰⁶</i>		
	<113r>		
2611	Feria tertia		
2612	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2613	Item aucas III		d XVI
2614	Item pulliculos II		d V
2615	Item lac		d III
2616	Item cucurbitas		d II
2617	Item piper et crocum		d V
2618	Item fructus		d II
2619		Ad cenam	
2620	Item pulliculos VI		d XI
2621	Item medium vitulum		d XVIII
2622	Item fructus		d II
2623	Item piper et crocum		d X
2624	Item candelas		d III
2625		fl 2	den 03
<hr/>			
2626	<i>Summa la spesa di questo dì 11 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari tri, zoé</i>		
2627	<i>duc 2 den 3²¹⁰⁷</i>		
	<113v>		
2628	Feria quarta		
2629	Item tria membra unius pecudis de maccellis	fl I	d XX
2630	Item aucas II		d VIII
2631	Item pulliculos V		d X
2632	Item caules		d III
2633	Item oleum olive libra 1		d III
2634	Item unum lothonem zinziber		d III
2635	Item piper et crocum		d VII
2636	Item fructus		d II
2637	Item cepe		d I

²¹⁰⁶ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sette, zoé duc 3 den 7” ibid.

²¹⁰⁷ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari tri, zoé duc 2 den 3” ibid.

2638	Item unum quartale mellis		d II
2639	Item pisces parvos		d VIII
2640		Ad cenam	
2641	Item carnes vitulinas duo ²¹⁰⁸ quartalia		d XX
2642	Item pulliculos VI ad dominum Perotum		d XII
2643	Item carnes porcinas		d I
2644	Item fructus		d II
2645	Item pisa		d XIII
2646	Item lac		d III
2647	Item piper et crocum		d VI
2648	Item cepe		d I
2649	Item candelas		d III
2650		fl 2	<hr/> den 33
2651	<i>Summa la spesa di questo dì 12 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari trent tri, zoé</i>		
2652	<i>duc 2 den 33²¹⁰⁹</i>		
	<114r>		
2653	Feria quinta		
2654	Item carnes vitulinas unum quartale		d X
2655	Item pulliculos VI		d XII
2656	Item fructus		d II
2657	Item lac		d III
2658	Item ova		d I
2659	Item cepe		d I
2660	Item piper et crocum		d VI
2661		Ad cenam	
2662	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
2663	Item medium vitulum		d XX
2664	Item pulliculos IIII		d VIII
2665	Item piper et crocum		d XII
2666	Item intestina vitulina simulcum capite		d V
2667	Item fructus		d II
2668	Item cepe		d I
2669	Item candelas		d III
2670		fl 2	<hr/> den 07
2671	<i>Summa la spesa di questo dì 13 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sette, zoé</i>		
2672	<i>duc 2 den 7²¹¹⁰</i>		
	<114v>		
2673	Feria sexta		
2674	Item zemellas et precellas		d II
2675	Item pisces parvos		d V
2676	Item mel		d I
2677	Item piper et crocum		d VII
2678	Item candelas		d III
2679			<hr/> den 19
2680	<i>Summa la spesa di questo dì 14 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinati disnove, zoé</i>		
2681	<i>duc 0 den 19²¹¹¹</i>		

²¹⁰⁸ Javitva „unum”-ról.

²¹⁰⁹ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari trentatri, zoé duc 2 den 33” ibid.

²¹¹⁰ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari sette, zoé duc 2 den 7” ibid.

²¹¹¹ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari disnove, zoé duc — den 19” ibid.

	<115r>		
	Sabbato		
2682			
2683	Item fiscellam unam		d I
2684	Item luceos XV		d XVIII
2685	Item pisces duos		d XX
2686	Item pisa		d XIII
2687	Item butirum		d X
2688	Item lac		d VII
2689	Item fructus		d II
2690	Item piper et crocum		d XII
2691	Item pisces albos		d XVII
2692		Ad cenam	
2693	Item pisa		d XIII
2694	Item butirum		d VIII
2695	Item unum quartale mellis		d II
2696	Item pisces parvos		d XX
2697	Item aleum		d II
2698	Item cepe		d I
2699	Item lac		d VII
2700	Item piper et crocum		d VIII
2701	Item fructus		d II
2702	Item ova		d III
2703	Item candelas		d III
2704		<i>fl 1</i>	<i>den 64</i>
2705	<i>Summa la spesa di questo dì 15 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sesanta quatro, zoé</i>		
2706	<i>duc 1° den 64²¹¹²</i>		
	<115v>		
	Die Dominico		
2707			
2708	Item caules		d V
2709	Item pulliculos IIII		d VIII
2710	Item capones II		d VIII
2711	Item intestina vitulina simulcum capite		d V
2712	Item carnes vitulinas		d III
2713	Item fructus		d II
2714	Item piper duos ²¹¹³ lothones		d III
2715	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXXVIII
2716		Ad cenam	
2717	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
2718	Item quibus Italis qui de Buda venerant		d XVI
2719	Item pulliculos III		d VII
2720	Item fructus		d II
2721	Item piper et crocum		d VII
2722	Item cepe		d I
2723	Item candelas		d III
2724		<i>fl 3</i>	<i>den 36</i>
2725	<i>Summa la spesa di questo dì 16 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari trenta sei, zoé</i>		
2726	<i>duc 3 den 36²¹¹⁴</i>		
	<116r>		

²¹¹² „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sesanta quatro, zoé duc 1 den 64” ibid.

²¹¹³ Elötte kihúzva: „et crocum”.

²¹¹⁴ „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari trenta sei, zoé duc 3 den 36” ibid.

2727		Feria secunda		
2728	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXVIII
2729	Item carnes vitulinas unum quartale			d X
2730	Item piper et crocum			d VII
2731	Item caules			d IIII
2732	Item panes albos			d III
2733	Item pulliculos IIII			d VIII
2734	Item fructus			d II
2735		Ad cenam		
2736	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXV
2737	Item pulliculos IIII			d VIII
2738	Item unum quartale unius vituli			d VIII
2739	Item caules			d IIII
2740	Item fructus			d II
2741	Item piper et crocum			d V
2742	Item cepe			d I
2743	Item candelas			d IIII
2744			fl 3	den 20
2745	<i>Summa la spesa di questo dì 17 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari vinti, zoé</i>			
2746	<i>duc 3 den 20²¹¹⁵</i>			
	<116v>			
2747		Feria tertia		
2748	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXV
2749	Item unum quartale unius vituli			d VIII
2750	Item pulliculos II			d IIII
2751	Item piper et crocum			d VI
2752	Item fructus			d II
2753	Item lac			d III
2754	Item ova			d I
2755	Item caules			d V
2756		Ad cenam		
2757	Item pulliculos VIII			d XVIII
2758	Item piper et crocum			d V
2759	Item lac			d IIII
2760	Item cucurbitas			d II
2761	Item fructus			d III
2762	Item cepe			d I
2763	Item candelas			d IIII
2764			fl 1	den 91
2765	<i>Summa la spesa di questo dì 18 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari novanta uno, zoé</i>			
2766	<i>duc 1° den 91²¹¹⁶</i>			
	<117r>			
2767		Feria quarta		
2768	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XX
2769	Item caules			d IIII
2770	Item carnes vitulinas unum quartale			d VIII
2771	Item piper et crocum			d XII
2772	Item pisces parvos			d XVIII
2773	Item oleum olive libra I			d VIII

²¹¹⁵ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti, zoé duc 3 den 20” ibid.

²¹¹⁶ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novanta uno, zoé duc 1 den 91” ibid.

2774	Item lac		d IIII
2775	Item ova		d II
2776	Item fructus		d II
2777	Item cepe		d I
2778	Item pisces vulgo balyn		d III
2779	Item pulliculos IIII		d VII
2780		Ad cenam	
2781	Item intestina vitulina simulcum pedibus et capite		d V
2782	Item pulliculos III		d VI
2783	Item caules		d IIII
2784	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
2785	Item candelas		d IIII
2786		fl 3	<hr/> den 29
2787	<i>Summa la spesa di questo dì 19 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari vinti e nove, zoé</i>		
2788	<i>duc 3 den 29²¹¹⁷</i>		
	<117v>		
2789	Feria quinta		
2790	Item pecudem unum de maccellis		d XVIII
2791	Item unum quartale unius vituli		d VIII
2792	Item pulliculos III		d V
2793	Item lac		d III
2794	Item ova		d II
2795	Item fructus		d II
2796	Item piper et crocum		d V
2797		Ad cenam	
2798	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
2799	Item unum quartale unius vituli		d VIII
2800	Item duas aucas		d VII
2801	Item quinque pulliculos		d X
2802	Item fructus		d II
2803	Item zinziberium unum lothonem		d III
2804	Item piper et crocum		d V
2805	Item unum quartals mellis		d II
2806	Item candelas		d IIII
2807		fl 3	<hr/> den 5
2808	<i>Summa la spesa di questo dì 20 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari zinqu, zoé</i>		
2809	<i>duc 3 den 5²¹¹⁸</i>		
	<118r>		
2810	Feria sexta		
2811	Item pisa		d XIII
2812	Item oleum olive libra I		d VIII
2813	Item oleum de canapis libre IIII		d XVI
2814	Item quatuor lothones piperis		d VI
2815	Item crocum cum medio lothone		d VI
2816	Item unum lothonem zinziberii		d III
2817	Item fructus		d II
2818	Item pisces parvos		d XVIII
2819	Item cepe		d II
2820	Item cancos II ^c		d XII

²¹¹⁷ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari trenta e nove, zoé duc 3 den 39” ibid.

²¹¹⁸ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari zinqu, zoé duc 3 den 5” ibid.

2821	Item pisces pro communitate com duabus scaphis	fl I	
2822	Item carpones VIII et unum sturionem		d L
2823	Item candelas		d IIII
2824		fl 2	<u>den 41</u>
<hr/>			
2825	<i>Summa la spesa di questo di 21 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quaranta uno, zoé</i>		
2826	<i>duc 2. den 41²¹¹⁹</i>		
	<118v>		
2827	Sabbato		
2828	Item pisa		d XIII
2829	Item oleum olive libra I		d VIII
2830	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
2831	Item unum quartale mellis		d II
2832	Item fructus		d II
2833	Item quatuor lothones piperis		d VI
2834	Item medium lothonem croci		d VI
2835	Item cariofolos unum lothonem		d III
2836	Item duas scaphas piscium pro communitate	fl I	
2837	Item de nester unam particulam		d XXV
2838	Item pisces parvos		d XVIII
2839	Item cancos I ^c		d VII
2840	Item candelas		d IIII
2841		fl 2	<u>den 13</u>
<hr/>			
2842	<i>Summa la spesa di questo di 22 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari tredezi, zoé</i>		
2843	<i>duc 2 den 13²¹²⁰</i>		
	<119r>		
2844	Die Dominico		
2845	Item cepe		d II
2846	Item duas aucas		d VIII
2847	Item pulliculos III		d VI
2848	Item mel		d I
2849	Item fructus		d II
2850	Item piper et crocum		d V
2851	Item caules		d V
2852	Item lac		d III
2853	Item ova		d
2854	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2855	Ad cenam		
2856	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXII
2857	Item carnes vitulinas unum quartale		d X
2858	Item caules		d V
2859	Item piper et crocum		d V
2860	Item fructus		d II
2861	Item candelas		d IIII
2862		fl 3	<u>den 7</u>
<hr/>			
2863	<i>Summa la spesa di questo di 23 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tuto ducati tri e dinari sette, zoé</i>		
2864	<i>duc 3 den 7²¹²¹</i>		
	<119v>		

²¹¹⁹ „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari quranta uno, zoé duc 2 den 41” ibid.

²¹²⁰ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari tredezi, zoé duc 2 den 13” ibid.

²¹²¹ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sette, zoé duc 3 den 7” ibid.

2865		Feria secunda		
2866	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXVIII
2867	Item unum quartale vituli			d VIII
2868	Item pulliculos III			d VI
2869	Item caules			d V
2870	Item piper et crocum			d V
2871	Item fructus			d II
2872	Item cepe			d I
2873		Ad cenam		
2874	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXIII
2875	Item unum quartale vituli			d VIII
2876	Item pulliculos II			d V
2877	Item caules			d V
2878	Item piper et crocum			d V
2879	Item fructus			d II
2880	Item candelas			d III
2881			fl 3	den 9
2882	<i>Summa la spesa di questo²¹²² di 24 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
2883	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari novi</i>			
	<i>duc 3 den 9²¹²³</i>			
	<120r>			
2884		Feria tertia		
2885	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXV
2886	Item unum quartale vituli			d X
2887	Item ova			d II
2888	Item caules			d V
2889	Item fructus			d II
2890	Item lac			d III
2891	Item piper et crocum			d VII
2892	Item cepe			d I
2893		Ad cenam		
2894	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXV
2895	Item pulliculos VI			d XIII
2896	Item duas aucas			d VII
2897	Item caules			d V
2898	Item unum quartale mellis			d II
2899	Item cepe			d I
2900	Item piper et crocum			d VII
2901	Item ova			d II
2902	Item fructus			d II
2903	Item candelas			d III
2904			fl 3	den 24
2905	<i>Summa la spesa di questo di 25 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
2906	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari vinti e quatro, zoé</i>			
	<i>duc 3 den 24²¹²⁴</i>			
	<120v>			
2907		Feria quarta		
2908	Item pecudem unum de maccellis			d XXVIII
2909	Item unum quartale vituli			d VIII
2910	Item caules ²¹²⁵			d V

²¹²² Elötte „di” kihúzva.

²¹²³ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari nove, zoé duc 3 den 9” ibid.

²¹²⁴ „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari vinti e quatro, zoé duc 3 den 24” ibid.

2911	Item fructus		d II
2912	Item pulliculos III		d VI
2913	Item piper et crocum		d VII
2914	Item oleum olive libra 1		d IIII
2915	Item luceos V		d XII
2916	Item pisces parvos		d IIII
2917	Item alios pisces albos ad assandum		d II
2918		Ad cenam	
2919	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2920	Item piper et crocum		d VI
2921	Item caules		d V
2922	Item fructus		d II
2923	Item pulliculos III		d VI
2924	Item cepe		d I
2925	Item tres partes unius pecudis de maccellis	fl I	
2926	Item candelas		d IIII
2927		fl 3	den 11
<hr/>			
2928	<i>Summa la spesa di questo dì 26 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari undezi, zoé</i>		
2929	<i>duc 3 den 11²¹²⁶</i>		
	<121r>		
2930	Feria quinta		
2931	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2932	Item pulliculos VIII		d XVIII
2933	Item piper et crocum		d V
2934	Item fructus		d II
2935	Item pisam de ordeo		d V
2936	Item cepe		d I
2937		Ad cenam	
2938	Item ters partes unius pecudis de maccellis	fl I	
2939	Item pro una sera ²¹²⁷ ad dominum scutellarum		d VI
2940	Item piper et crocum		d V
2941	Item pulliculum I		d II
2942	Item caules		d V
2943	Item fructus		d II
2944	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2945	Item intestina vitulina simulcum capite		d V
2946	Item candelas		d IIII
2947		fl 2	den 94
<hr/>			
2948	<i>Summa la spesa di questo dì 27 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novanta quatro, zoé</i>		
2949	<i>duc 2 den 94²¹²⁸</i>		
	<121v>		
2950	Feria sexta		
2951	Item pisa		d XIII
2952	Item oleum de olive libra I		d VIII
2953	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
2954	Item fructus		d II
2955	Item cepe		d II

²¹²⁵ Elötte „Item” kihúzva.

²¹²⁶ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari undezi, zoé duc 3 den 11” ibid.

²¹²⁷ Serra, -ae f.: bicska.

²¹²⁸ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari novanta quatro, zoé duc 2 den 94” ibid.

2956	Item pisces parvos		d XVIII
2957	Item luceos XII		d L
2958	Item carpones IIII		d XXII
2959	Item pisces pro communitate duas scaphas	fl I	
2960	Item piper et crocum		d XIII
2961	Item caneros III ^c		d XV
2962	Item candelas		d III
2963		fl 2	<hr/> den 72
2964	<i>Summa la spesa di questo dì 28 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setanta dui, zoé</i>		
2965	<i>duc 2 den 72²¹²⁹</i>		
2966	<122r> Sabbato		
2967	Item pisa		d XIII
2968	Item butirum		d XIII
2969	Item lac		d V
2970	Item fructus		d II
2971	Item ova		d III
2972	Item piper et crocum		d X
2973	Item carpones VIII		d XXVIII
2974	Item pisces parvos		d XVIII
2975	Item cinamomum libra I		d III
2976	Ad cenam		
2977	Item pisa		d XIII
2978	Item butirum		d VII
2979	Item lac		d V
2980	Item piper et crocum		d VI
2981	Item fructus		d II
2982	Item cepe		d II
2983	Item luceos VIII		d XVI
2984	Item candelas		d III
2985		fl 1	<hr/> den 53
2986	<i>Summa la spesa di questo dì 29 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari cinquantatri, zoé</i>		
2987	<i>duc 1 den 53²¹³⁰</i>		
2988	<122v> Die Dominico		
2989	Item caules		d V
2990	Item pulliculos IIII		d VIII
2991	Item intestina vitulina simulcum capite		d V
2992	Item piper et crocum		d VI
2993	Item fructus		d II
2994	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
2995	Item quatuor perdices		d XII
2996	Ad cenam		
2997	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
2998	Item piper et crocum		d V
2999	Item caules		d V
3000	Item fructus		d II
3001	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
3002	Item candelas		<hr/> d III

²¹²⁹ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setanta dui, zoé duc 2 den 72” ibid.

²¹³⁰ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari zinquanta tri, duc 1 den 53” ibid.

3003		<i>fl 3</i>	<i>den 13</i>
3004	<i>Summa la spesa di questo dì 30 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari tredezi, zoé</i>		
3005	<i>duc 3 den 13²¹³¹</i>		
	<123r>		
3006	Feria secunda		
3007	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXVIII</i>
3008	Item carnes vitulinas unum quartale		<i>d VIII</i>
3009	Item pulliculos II		<i>d III</i>
3010	Item piper et crocum		<i>d V</i>
3011	Item caules		<i>d V</i>
3012	Item fructus		<i>d II</i>
3013	Ad cenam		
3014	Item carnes vitulinas unum quartale		<i>d VIII</i>
3015	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXVI</i>
3016	Item pulliculos III		<i>d VIII</i>
3017	Item piper et crocum		<i>d V</i>
3018	Item caules		<i>d V</i>
3019	Item fructus		<i>d II</i>
3020	Item caules		<i>d III</i>
3021		<i>fl 3</i>	<i>den 11</i>
3022	<i>Summa la spesa di questo dì 31 agosto. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari undezi, zoé</i>		
3023	<i>duc 3 den 11²¹³²</i>		
	<123v>		
3024	Feria tertia, prima die mensis Septembris		
3025	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	<i>d XXV</i>
3026	Item carnes vitulinas unum quartale		<i>d VIII</i>
3027	Item caules		<i>d V</i>
3028	Item piper et crocum		<i>d V</i>
3029	Item fructus		<i>d I</i>
3030	Item pulliculos III		<i>d VI</i>
3031	Ad cenam		
3032	Item quatuor aucas		<i>d XII</i>
3033	Item zinziberium una libra		<i>d III</i>
3034	Item caules		<i>d III</i>
3035	Item fructus		<i>d II</i>
3036	Item pulliculos III		<i>d VII</i>
3037	Item caules		<i>d III</i>
3038		<i>fl 1</i>	<i>den 83</i>
3039	<i>Summa la spesa di questo di primo settembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otantatri, zoé</i>		
3040	<i>duc 1 den 83²¹³³</i>		
	<124r>		

²¹³¹ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari tredezi, zoé duc 3 den 13” ibid.

²¹³² „31 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari undezi, zoé duc 3 den 11 / Summa la spesa di agosto ducati setanta sei e dinari dezi e mezo aplichada con quella dal primo di zenaro per fino tutto agosto fanno como qui sopra apar, ducati trezento quaranta nove e dinari quatordezi, zoé summa duc 349 den 14 / Posto al incontro.” ibid.

²¹³³ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa di questa cusina amenudo fatta per man del provitore a zorno per zorno, como apar per uno suo libro sotto scritto di mia manno, la qualle spesa monta dal primo di zenaro fina per tutto agosto, duc 349 den 14 / Primo settembre, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otantatri, zoé duc 1 den 83” AdP 689, 29r (5).

3041		Feria quarta		
3042	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXV
3043	Item luceum unum			d X
3044	Item pisces parvos			d IIII
3045	Item caules			d V
3046	Item piper et crocum			d VIII
3047	Item unum quartale mellis			d II
3048	Item cepe			d I
3049	Item fructus			d II
3050	Item pulliculos IIII			d VII
3051		Ad cenam		
3052	Item caules			d IIII
3053	Item piper et crocum			d V
3054	Item unum quartale mellis			d II
3055	Item fructus			d II
3056	Item pulliculos III			d VI
3057	Item pecudem unum de maccellis			d XXVI
3058	Item candelas			d IIII
3059			fl 3	den 13
3060	<i>Summa la spesa di questo di 2 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari tredezi, zoé</i>			
3061	<i>duc 3 den 13²¹³⁴</i>			
	<124v>			
3062		Feria quinta		
3063	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXV
3064	Item pulliculos IIII			d VIII
3065	Item caules			d VI
3066	Item piper et crocum			d VI
3067	Item fructus			d II
3068	Item mel cum uno quartale			d II
3069	Item cepe			d I
3070		Ad cenam		
3071	Item medium pecudem de maccellis			d LXXII
3072	Item pulliculos III			d VI
3073	Item caules			d V
3074	Item piper et crocum			d V
3075	Item unum quartale mellis			d II
3076	Item fructus			d II
3077	Item candelas			d IIII
3078			fl 2	den 46
3079	<i>Summa la spesa di questo di 3 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quarantasei, zoé</i>			
3080	<i>duc 2 den 46²¹³⁵</i>			
	<125r>			
3081		Feria sexta		
3082	Item pisa			d XIII
3083	Item oleum olive libra I			d VIII
3084	Item oleum de canapis libre V			d XVIII
3085	Item fructus			d II
3086	Item unam mediam mellis			d IIII
3087	Item piper et crocum			d XII

²¹³⁴ „3 (sic) ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari tredezi, zoé duc 3 den 13” ibid.

²¹³⁵ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari quaranta sei, zoé duc 2 den 46” ibid.

3088	Item carpones et sturiones VIII		d L
3089	Item pisces parvos pisces parvos		d XXV
3090	Item pisces salsos pro communitate		d LXXX
3091	Item butirum		d II
3092	Item ova		d II
3093	Item candelas		d III
3094		<i>fl 2</i>	<hr/> den 21
3095	<i>Summa la spesa di questo di 4 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari vinti uno, zoé</i>		
3096	<i>duc 2 den 21²¹³⁶</i>		
	<125v>		
3097	Sabbato		
3098	Item pisa		d XIII
3099	Item butirum		d XVIII
3100	Item lac		d V
3101	Item fructus		d II
3102	Item piper et crocum		d X
3103	Item pisces		d LI
3104	Item oleum olive libram mediam		d III
3105	Ad cenam		
3106	Item pisa		d XIII
3107	Item ova		d III
3108	Item butirum		d V
3109	Item lac		d III
3110	Item cucurbitas		d II
3111	Item piper et crocum		d VI
3112	Item fructus		d II
3113	Item unum quartale mellis		d II
3114	Item pisces albos		d XXV
3115	Item candelas		d III
3116		<i>fl 1</i>	<hr/> den 72
3117	<i>Summa la spesa di questo di 5²¹³⁷ setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta dui, zoé</i>		
3118	<i>duc 1° den 72²¹³⁸</i>		
	<126r>		
3119	Die Dominico		
3120	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3121	Item pulliculos III		d VIII
3122	Item caules		d V
3123	Item piper et crocum		d V
3124	Item fructus		d II
3125	Ad cenam		
3126	Item medium pecudem		d LXXX
3127	Item caules		d III
3128	Item piper et crocum		d V
3129	Item fructus		d II
3130	Item cepe		d I
3131	Item candelas		d III
3132		<i>fl 2</i>	<hr/> den 41
3133	<i>Summa la spesa di questo di 6 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		

²¹³⁶ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti uno, zoé duc 2 den 21” ibid.

²¹³⁷ Előtte áthúzza: „questo”.

²¹³⁸ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari setanta dui, zoé duc 1 den 72” ibid.

<hr/>			
<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quarantauno, zoé</i>			
3134	<i>duc 2 den 41²¹³⁹</i>		
	<126v>		
3135	Feria secunda		
3136	Item pisces parvos		d XXIII
3137	Item oleum olive libra 1		d IIII
3138	Item fructus		d I
3139	Item cepe		d I
3140	Item piper et crocum		d V
3141	Item candelas		d IIII
3142			<hr/> den 38 <hr/>
<i>Summa la spesa di questo di 7 settembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
3143	<i>del reverendissimo. Sono in tutto danari trentaotto, zoé</i>		
3144	<i>duc 0 den 38²¹⁴⁰</i>		
	<127r>		
3145	Feria tertia		
3146	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXVI
3147	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
3148	Item intestina vitulina simulcum capite et pedibus		d V
3149	Item pulliculos IIII		d VI
3150	Item fructus		d II
3151	Item piper et crocum		d V
3152	Item caules		d V
3153	Ad cenam		
3154	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3155	Item unum quartale vituli		d VIII
3156	Item caules		d V
3157	Item piper et crocum		d V
3158	Item fructus		d II
3159	Item candelas		d IIII
3160		fl 3	<hr/> den 6 <hr/>
<i>Summa la spesa di questo di 8 settembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>			
3161	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari sei, zoé</i>		
3162	<i>duc 3 den 6²¹⁴¹</i>		
	<127v>		
3163	Feria quarta		
3164	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
3165	Item pisces		d XIII
3166	Item piper et crocum		d VIII
3167	Item pulliculos VI		d XII
3168	Item caules		d V
3169	Item fructus		d II
3170	Item ova		d II
3171	Ad cenam		
3172	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XX
3173	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
3174	Item piper et crocum		d V
3175	Item fructus		d II
3176	Item caules		d V
3177	Item candelas		d IIII

²¹³⁹ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari quaranta uno, zoé duc 2 den 41” ibid.

²¹⁴⁰ „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta otto, zoé duc — den 38” ibid.

²¹⁴¹ „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

3178		<i>fl 3</i>	<u>den 6</u>
3179	<i>Summa la spesa di questo dì 9 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari sei, zoé</i>		
3180	<i>duc 3 den 6²¹⁴²</i>		
	<128r>		
3181	Feria quinta		
3182	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
3183	Item pulliculos VI		d XII
3184	Item caules		d V
3185	Item piper et crocum		d V
3186	Item fructus		d II
3187	Ad cenam		
3188	Item caules		d V
3189	Item pulliculos V		d X
3190	Item unum membrum unius pecudis		d XXXII
3191	Item fructus		d II
3192	Item incastum		d VI
3193	Item candelas		d IIII
3194		<i>fl 2</i>	<u>den 8</u>
3195	<i>Summa la spesa di questo dì 10 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otto, zoé</i>		
3196	<i>duc 2 den 8²¹⁴³</i>		
	<128v>		
3197	Feria sexta		
3198	Item pisa		d XIII
3199	Item oleum olive libra I		d VIII
3200	Item oleum de canapis libre V		d XVIII
3201	Item cepe		d II
3202	Item fructus		d II
3203	Item unum quartale mellis		d II
3204	Item piper et crocum		d XII
3205	Item pisces ad assandum		d VIII
3206	Item cancos		d V
3207	Item pisces parvos		d XX
3208	Item lumbos		d XXXII
3209	Item luceos IIII		d XXXII
3210	Item pisces salsos pro communitate		d XXXVIII
3211	Item duos pisces marna		d XVI
3212	Item pisces cum una scapha		d ²¹⁴⁴
3213	Item candelas		d IIII
3214		<i>fl 2</i>	<u>den 13</u>
3215	<i>Summa la spesa di questo dì 11 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
	<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari tredezi, zoé</i>		
3216	<i>duc 2 den 13²¹⁴⁵</i>		
	<129r>		
3217	Sabbato		
3218	Item pisa		d XIII
3219	Item butirum		d XIII
3220	Item fructus		d II

²¹⁴² „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

²¹⁴³ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otto, zoé duc 2 den 8” ibid.

²¹⁴⁴ Összeg hiányzik.

²¹⁴⁵ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari tredezi, zoé duc 2 den 13” ibid.

3221	Item lac		d IIII
3222	Item piper et crocum		d VIII
3223	Item cepe		d II
3224	Item luceos VIII		d XXV
3225	Item pisces parvos		d XX
3226	Item pisces albos		d XVI
3227		Ad cenam	
3228	Item pisa		d XIII
3229	Item piper et crocum		d VI
3230	Item fructus		d II
3231	Item luceo XX		d XLII
3232	Item pisces albos		d XV
3233	Item ova		d II
3234	Item candelas		d IIII
3235		<i>fl 1</i>	<u>den 89</u>
3236	<i>Summa la spesa di questo dì 12 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari otanta nove, zoé</i>		
3237	<i>duc 1 den 89²¹⁴⁶</i>		
	<129v>		
3238	Die Dominico		
3239	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXIII
3240	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
3241	Item pulliculos III		d VI
3242	Item piper et crocum		d V
3243	Item fructus		d II
3244	Item ova		d I
3245	Item caules		d V
3246		Ad cenam	
3247	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3248	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
3249	Item pulliculos III		d VI
3250	Item piper et crocum		d V
3251	Item fructus		d II
3252	Item caules		d V
3253	Item candelas		d IIII
3254		<i>fl 3</i>	<u>den 6</u>
3255	<i>Summa la spesa di questo dì 13 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sei, zoé</i>		
3256	<i>duc 3 den 6²¹⁴⁷</i>		
	<130r>		
3257	Feria secunda		
3258	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXVI
3259	Item caules		d V
3260	Item pulliculos VIII		d XVI
3261	Item piper et crocum		d V
3262	Item fructus		d II
3263	Item cepe		d I
3264		Ad cenam	
3265	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXII
3266	Item duas aucas		d VI
3267	Item piper et crocum		d V

²¹⁴⁶ „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari otantanove, zoé duc 1 den 89” ibid.

²¹⁴⁷ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sei, zoé duc 3 den 6” ibid.

3268	Item cinamomum unam libram		d III
3269	Item unum quartale mellis		d II
3270	Item fructus		d II
3271	Item caules		d V
3272	Item pulliculos II		d IIII
3273	Item perdicem I		d II
3274	Item candelas		d IIII
3275		<i>fl 3</i>	<i>den 10</i>
3276	<i>Summa la spesa di questo dì 14 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari dezi, zoé</i>		
3277	<i>duc 3 den 10²¹⁴⁸</i>		
	<130v>		
3278	Feria terciã		
3279	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3280	Item pulliculos VIII		d XVI
3281	Item piper et crocum		d VI
3282	Item pultes alias pisam de ordeo ²¹⁴⁹		d V
3283	Item lac		d IIII
3284	Item ova		d II
3285	Item fructus		d II
3286	Item cepe		d I
3287	Item butirum		d II
3288	Ad cenam		
3289	Item pulliculos VI		d XII
3290	Item unum taratantrum pro coquina		d VII
3291	Item caules		d V
3292	Item piper et crocum		d V
3293	Item fructus		d II
3294	Item luceos XXXII episcopo Zagrabiensi ²¹⁵⁰ pro munera		d LXXV
3295	Item candelas		d IIII
3296		<i>fl 2</i>	<i>den 63</i>
3297	<i>Summa la spesa di questo dì 15 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta tri, zoé</i>		
3298	<i>duc 2 den 63²¹⁵¹</i>		
	<131r>		
3299	Feria quarta		
3300	Item pisa		d XV
3301	Item oleum olive libra I		d VIII
3302	Item oleum de canapis libre IIII		d XVI
3303	Item fructus		d II
3304	Item cepe		d II
3305	Item piper et crocum		d XII
3306	Item pisces albos		d LXXX
3307	Item pisces salsos pro communitate		d XXXII
3308	Item luceos		d LXX
3309	Item candelas		d IIII
3310		<i>fl 2</i>	<i>den 41</i>
3311	<i>Summa la spesa di questo dì 16 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari quaranta uno, zoé</i>		

²¹⁴⁸ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari dezi, zoé duc 3 den 10” ibid.

²¹⁴⁹ Árpakása, árpalepény.

²¹⁵⁰ Szentlászlói (Túz) Osvát zágrábi püspök (1466–1499).

²¹⁵¹ „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari sesanta tri, zoé duc 2 den 63” ibid.

3312	<i>duc 2 den 41</i> ²¹⁵²		
	<131v>		
3313	Feria quinta		
3314	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXVI
3315	Item carnes vitulinas unum quartale		d VIII
3316	Item pulliculos III		d VI
3317	Item piper et crocum		d V
3318	Item caules		d V
3319	Item fructus		d II
3320	Ad cenam		
3321	Item tercia quartalia unius pecudis	fl I	d X
3322	Item pulliculos VI		d XVI
3323	Item pisa de ordeo		d V
3324	Item piper et crocum		d V
3325	Item fructus		d II
3326	Item candelas		d IIII
3327		<i>fl 2</i>	<i>den 94</i>
3328	<i>Summa la spesa di questo dì 17 setembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novanta quatro, zoé</i>		
3329	<i>duc 2 den 94</i> ²¹⁵³		
	<132r>		
3330	Feria sexta		
3331	Item pisa		d XIII
3332	Item piper et crocum		d XII
3333	Item unum quartale mellis		d II
3334	Item fructus		d II
3335	Item cepe		d II
3336	Item oleum olive libra I		d VIII
3337	Item oleum de canapis libre IIII		d XVI
3338	Item candelas		d IIII
3339			<i>den 60</i>
3340	<i>Summa la spesa di questo dì 18 setembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari sesanta, zoé</i>		
3341	<i>duc – den 60</i> ²¹⁵⁴		
	<132v>		
3342	Sabbato		
3343	Item pisa		d XIII
3344	Item oleum olive libra I		d VIII
3345	Item oleum de canapis libre IIII		d XVI
3346	Item piper et crocum		d XII
3347	Item fructus		d II
3348	Item cepe		d II
3349	Item candelas		d IIII
3350			<i>den 58</i>
3351	<i>Summa la spesa di questo dì 19 setembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari zinquanta otto, zoé</i>		
3352	<i>duc 0 den 58</i> ²¹⁵⁵		
	<133r>		
3353	Die Dominico		

²¹⁵² „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari quaranta uno, zoé duc 2 den 41” ibid.

²¹⁵³ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari novanta 4 (sic), zoé duc 2 den 94” ibid.

²¹⁵⁴ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta, zoé duc — den 60” ibid.

²¹⁵⁵ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari cinquanta otto, zoé duc — den 58” ibid.

3354	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
3355	Item caules		d V
3356	Item piper et crocum		d V
3357	Ad cenam		
3358	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3359	Item caules		d V
3360	Item pulliculos quinque		d X
3361	Item piper et crocum		d V
3362	Item fructus		d II
3363	Item candelas		d III
3364		fl 2	<hr/> den 86
3365	<i>Summa la spesa di questo dì 20 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta sei, zoé</i>		
3366	duc ²¹⁵⁶ 2 den 86 ²¹⁵⁷		
	<133v>		
3367	Feria secunda		
3368	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXVI
3369	Item pulliculos VIII		d XVI
3370	Item piper et crocum		d V
3371	Item fructus		d II
3372	Item cepe		d I
3373	Item caules		d V
3374	Ad cenam		
3375	Item caules		d V
3376	Item piper et crocum		d V
3377	Item pulliculos III		d VI
3378	Item candelas		d III
3379		fl 1	<hr/> den 75
3380	<i>Summa la spesa di questo dì 21 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari setanta zinqué, zoé</i>		
3381	duc 1 ^o den 75 ²¹⁵⁸		
	<134r>		
3382	Feria terciã		
3383	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3384	Item pulliculos VI		d XII
3385	Item piper et crocum		d V
3386	Item caules		d V
3387	Item fructus		d II
3388	Ad cenam		
3389	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII
3390	Item caules		d V
3391	Item pulliculos VII		d XIII
3392	Item piper et crocum		d V
3393	Item candelas		d III
3394		fl 3	<hr/> den 0
3395	<i>Summa la spesa di questo dì 22 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari nullo, zoé</i>		
3396	duc 3 den 0 ²¹⁵⁹		
	<134v>		

²¹⁵⁶ Elötte áthúzva: duc 0 den.

²¹⁵⁷ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta sei, zoé duc 2 den 86” ibid.

²¹⁵⁸ „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari setanta cinque, zoé duc 1 den 75” ibid.

²¹⁵⁹ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari nullo, zoé duc 3 den —” ibid.

3397		Feria quarta		
3398	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXV
3399	Item pulliculos VII			d XIII
3400	Item piper et crocum			d V
3401	Item cepe			d I
3402		Ad cenam		
3403	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXIII
3404	Item pulliculos IIII			d VIII
3405	Item piper et crocum			d V
3406	Item candelas			d III
3407			fl 2	den 87
3408	<i>Summa la spesa di questo dì 23 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta sette, zoé</i>			
3409	<i>duc 2 den 87²¹⁶⁰</i>			
	<135r>			
3410		Feria quinta		
3411	Item unum pecudem de maccellis		fl I	d XXII
3412	Item pulliculos VI			d XII
3413	Item pisam de ordeo			d V
3414	Item piper et crocum			d V
3415		Ad cenam		
3416	Item quatuor membra unius pecudis de maccellis		fl I	
3417	Item pisam de ordeo			d V
3418	Item piper et crocum			d V
3419	Item cepe			d I
3420	Item candelas			d III
3421			fl 2	den 59
3422	<i>Summa la spesa di questo dì 24 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari zinquanta nove, zoé</i>			
3423	<i>duc 2 den 59²¹⁶¹</i>			
	<135v>			
3424		Feria sexta		
3425	Item pisces pro communitate			d LX
3426	Item pisa			d XIII
3427	Item oleum olive libra I			d VIII
3428	Item oleum de canapis libre IIII			d XVI
3429	Item piper et crocum			d VIII
3430	Item candelas			d III
3431			fl 1	den 09
3432	<i>Summa la spesa di questo dì 25 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari novi, zoé</i>			
3433	<i>duc 1 den 9²¹⁶²</i>			
	<136r>			
3434		Sabbato		
3435	Item pisa			d XIII
3436	Item butirum			d V
3437	Item cepe			d II
3438	Item piper et crocum			d V
3439		Ad cenam		
3440	Item pisa			d XIII

²¹⁶⁰ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta sette, zoé duc 2 den 87” ibid.

²¹⁶¹ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari cinquanta nove, zoé duc 2 den 59” ibid.

²¹⁶² „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari novi, zoé duc 1 den 9” ibid.

3441	Item piper et crocum		d V
3442	Item cepe		d I
3443	Item butirum		d III
3444	Item candelas		d IIII
3445			<hr/> den 51 <hr/>
3446	<i>Summa la spesa di questo dì 26 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari cinquanta uno, zoé</i>		
3447	<i>duc 0 den 51²¹⁶³</i>		
	<136v>		
3448	Die Dominico		
3449	Item medium lardum		d LXV
3450	Item lentes		d X
3451	Item piper et crocum		d V
3452	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII
3453	Ad cenam		
3454	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3455	Item duos pulliculos		d IIII
3456	Item cepe		d I
3457	Item piper et crocum		d V
3458	Item unum quartale mellis		d II
3459	Item caules		d IIII
3460	Item butirum		d V
3461	Item ova		d II
3462	Item candelas		d IIII
3463		fl 3	<hr/> den 56 <hr/>
3464	<i>Summa la spesa di questo dì 27 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari cinquanta sei, zoé</i>		
3465	<i>duc 3 den 56²¹⁶⁴</i>		
	<137r>		
3466	Feria secunda		
3467	Item unum pecudem de maccellis	fl I	[d ...]
3468	Item duos pulliculos		[d ...]
3469	Item piper et crocum		d [V]
3470	Item unum quartale mellis		d II
3471	Ad cenam		
3472	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
3473	Item pultes aliter ²¹⁶⁵ pisa de ordeo		d V
3474	Item cepe		d I
3475	Item piper et crocum		d V
3476	Item pulliculos II		d IIII
3477	Item unum quartale mellis		d II
3478	Item candelas		d IIII
3479		fl 2	<hr/> den 75 <hr/>
3480	<i>Summa la spesa di questo dì 28 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari setanta cinque, zoé</i>		
3481	<i>duc 2 den 75²¹⁶⁶</i>		
	<137v>		
3482	Feria tertia		
3483	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII

²¹⁶³ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari cinquanta uno, zoé duc — den 51” ibid.

²¹⁶⁴ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari cinquanta sei, zoé duc 3 den 56” ibid.

²¹⁶⁵ Elötte alias kihúzva.

²¹⁶⁶ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari setanta cinque, zoé duc 2 den 75” ibid.

3484	Item caules		d V
3485	Item piper et crocum		d V
3486	Item cepe		d I
3487	Item pulliculos II		d IIII
3488	Item unum quartale mellis		d II
3489		Ad cenam	
3490	Item unum pecudem de maccellis		d XXV
3491	Item pulliculos II		d IIII
3492	Item piper et crocum		d V
3493	Item zinziberium unum lothonem		d III
4394	Item unum quartale mellis		d II
3495	Item candelas		d IIII
3496		fl 2	<hr/> den 84
3497	<i>Summa la spesa di questo dì 29 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
3498	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 84²¹⁶⁷</i>		
	<138r>		
3499		Feria quarta	
3500	Item unum pecudem de maccellis	fl I	[d ...]
3501	Item pulliculos IIII		[d ...]
3502	Item piper et crocum		d V
3503	Item unum quartale mellis		d II
3504	Item ova		d I
3505		Ad cenam	
3506	Item medium lardum		d L
3507	Item pulliculos II		d IIII
3508	Item piper et crocum		d V
3509	Item lentes		d XIII
3510	Item carnes vitulinas unam quaram		d VIII
3511	Item candelas		d IIII
3512		fl 2	<hr/> d 26
3513	<i>Summa la spesa di questo dì 30 setembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
3514	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari vinti sei, zoé</i>		
	<i>duc 2 den 26²¹⁶⁸</i>		
	<138v>		
3515		Feria quinta, prima die mensis Octobris	
3516	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3517	Item medium lardum		d L
3518	Item pisa		d XIII
3519	Item piper et crocum		d V
3520	Item pulliculos III		d VI
3521	Item cepe		d I
3522		Ad cenam	
3523	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
3524	Item lentes		d VII
3525	Item pullos V		d XIII
3526	Item piper et crocum		d X
3527	Item candelas		<hr/> d IIII

²¹⁶⁷ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta quatro, duc 2 den 84” ibid.

²¹⁶⁸ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari vinti e sei, zoé duc 2 den 26 / Summa la spesa di questo mese di setembro ducati sesanta sette e dinari setanta sei, aplichada con quella dal primo di zenaro fina tutto questo mese, como qui sopra apare duc quatrocento sedezi e den 90, duc 416 den 90 / Posta in questo a carte 6” ibid.

3528		<i>fl 3</i>	<i>den 55</i>
3529	<i>Summa la spesa di questo dì primo ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari cinquanta cinque, zoé</i>		
3530	<i>duc 3 den 55²¹⁶⁹</i>		
	<139r>		
3531	Feria sexta		
3532	Item lentes		[d ...]
3533	Item oleum olive libra I		[d ...]
3534	Item oleum de canapis libre IIII		d [...]
3535	Item cepe		d II
3536	Item piper et crocum		d X
3537	Item pisces ad mensam dominorum et pro communitate in toto simul	<i>fl I</i>	d XXXIII
3538	Item candelas		d IIII
3539		<i>fl 1</i>	<i>den 95</i>
3540	<i>Summa la spesa di questo dì 2 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari novanta cinque, zoé</i>		
3541	<i>duc 1 den 95²¹⁷⁰</i>		
	<139v>		
3542	Sabbato		
3543	Item pisa		d XIII
3544	Item butirum pro prandio et pro cena		d V
3545	Item piper et crocum		d V
3546	Item cepe		d II
3547	Item pisces communies		d XXXVIII
3548		Ad cenam	
3549	Item pisa		d XIII
3550	Item ova		d V
3551	Item piper et crocum		d V
3552	Item pisces		d X
3553	Item candelas		d IIII
3554		<i>fl 1</i>	<i>den 2</i>
3555	<i>Summa la spesa di questo dì 3 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari dui, zoé</i>		
3556	<i>duc 1° den 2²¹⁷¹</i>		
	<140r>		
3557	Die Dominico		
3558	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	[d ...]
3559	Item pisa		[d ...]
3560	Item pulliculos II		d [...]
3561	Item piper et crocum		d V
3562	Item carnes porcinas unum quartale		d XXXV
3563		Ad cenam	
3564	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXIII
3565	Item pisa		d XIII
3566	Item piper et crocum		d V
3567	Item unam quartam de carnibus porcinis		d XXXIII
3568	Item pulliculos II		d IIII

²¹⁶⁹ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa amenudo di la cusina fatta per man del provisoro, como apar per uno suo libro sotto scritto a zorno per zorno di mia mano, la qualle spesa monta dal primo di zenaro per fina questo dì, ultimo setembro, como in questo apar a carte 5, duc 416 den 90 / Primo otobrio, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari cinquanta cinque, duc 3 den 55” AdP 689, 29v (6).

²¹⁷⁰ „2 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari novanta cinque, duc 1 den 55” ibid.

²¹⁷¹ „3 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari dui, zoé duc 1 den 2” ibid.

3569	Item candelas		d IIII
3570		<i>fl 3</i>	<i>den 65</i>
<hr/>			
3571	<i>Summa la spesa di questo dì 4 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sesanta cinque, zoé</i>		
3572			<i>duc 3 den 65²¹⁷²</i>
			<140v>
3573	Feria secunda		
3574	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3575	Item pisa		d XIII
3576	Item pulliculos III		d VI
3577	Item piper et crocum		d V
3578	Item unam quartam de carnibus porcinis		d XXXIII
3579	Item cepe		d II
3580	Ad cenam		
3581	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
3582	Item pullos II		d V
3583	Item lentes		d XII
3584	Item piper et crocum		d V
3585	Item unum quartam de carnibus porcinis		d XXXIII
3586	Item candelas		d V
3587		<i>fl 3</i>	<i>den 65</i>
<hr/>			
3588	<i>Summa la spesa di questo dì 5 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sesanta cinque, zoé</i>		
3589			<i>duc 3 den 65²¹⁷³</i>
			<141r>
3590	Feria tertia		
3591	Item unum pecudem de maccellis	[<i>fl I</i>]	[d ...]
3592	Item lentes		[d ...]
3593	Item piper et crocum		[d ...]
3594	Item unam quartam de carnibus porcinis		d XXXII
3595	Item pulliculos IIII		d VII
3596	Ad cenam		
3597	Item unam quartam de carnibus bovinis		d XXXII
3598	Item pulliculos VI		d VIII
3599	Item lentes		d XII
3600	Item piper et crocum		d V
3601	Item unum lardum cum dimidio de maccellis	<i>fl I</i>	d XL
3602	Item candelas		d V
3603		<i>fl 3</i>	<i>den 83</i>
<hr/>			
3604	<i>Summa la spesa di questo dì 6 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari otanta tri, zoé</i>		
3605			<i>duc 3 den 83²¹⁷⁴</i>
			<141v>
3606	Feria quarta		
3607	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3608	Item lentes		d XII
3609	Item piper et crocum		d V
3610	Item pulliculos VII		d XII
3611	Ad cenam		
3612	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXVIII

²¹⁷² „4 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari sesanta cinque, duc 3 den 65” ibid.

²¹⁷³ „5 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari sesanta cinque, duc 3 den 65” ibid.

²¹⁷⁴ „6 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari otanta tri, duc 3 den 83” ibid.

3613	Item lentes		d XII
3614	Item piper et crocum		d V
3615	Item candelas		d V
3616		<i>fl 3</i>	<i>den 4</i>
<hr/>			
3617	<i>Summa la spesa di questo dì 7 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
3618	<i>reverendissimo. Sono ducati tri e dinari quatro, zoé</i> <i>duc 3 den 4²¹⁷⁵</i>		
	<142r>		
3619	Feria quinta		
3620	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl [I]</i>	d ...]
3621	Item pisa		d [...]
3622	Item pulliculos VIII		d XVI
3623	Item piper et crocum		d V
3624	Item cepe		d I
3625	Ad cenam		
3626	Item medium pecudem de maccellis		d LXIII
3627	Item lentes		d XIII
3628	Item piper lothones II		d III
3629	Item unam quartam de carnibus porcinis		d XXXVI
3630	Item capones II		d VIII
3631	Item pulliculos II		d V
3632	Item candelas		d V
3633	Item carnificii eunti pro conperandum ovibus dati sunt pro expenso		d XII
3634		<i>fl 2</i>	<i>den 98</i>
<hr/>			
3635	<i>Summa la spesa di questo dì 8 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
3636	<i>reverendissimo. Sono ducati dui e dinari novanta otto, zoé</i> <i>duc 2 den 98²¹⁷⁶</i>		
	<142v>		
3637	Feria sexta		
3638	Item pisa		d XIII
3639	Item oleum olive libra I		d VIII
3640	Item oleum de canapis libre III		d XVI
3641	Item piper et crocum		d XII
3642	Item cepe		d II
3643	Item pisces pro communitate	<i>fl I</i>	d LXXVIII
3644	Item luceos XXXII		d XXV
3645	Item candelas		d V
3646		<i>fl 2</i>	<i>den 60</i>
<hr/>			
3647	<i>Summa la spesa di questo dì 9 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del</i>		
3648	<i>reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari sesanta, zoé</i> <i>duc 2 den 60²¹⁷⁷</i>		
	<143r>		
3649	Sabbato		
3650	Item pisa		[d ...]
3651	Item butirum		[d ...]
3652	Item cepe		d II
3653	Item oleum olive libra I		d III
3654	Item ova		d III
3655	Item piper et crocum		d XII
3656	Item unum piscem balyn		d VIII

²¹⁷⁵ „7 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari quatro, zoé duc 3 den 4” ibid.

²¹⁷⁶ „8 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari novant otto, duc 2 den 98” ibid.

²¹⁷⁷ „9 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta, duc 2 den 60” ibid.

3657	Item luceos XXXV		d LXXVIII
3658	Item zemellas		d III
3659		Ad cenam	
3660	Item luceos XL		d LX
3661	Item pisa		d XIII
3662	Item butirum		d VIII
3663	Item piper et crocum		d X
3664	Item cepe		d I
3665	Item candelas		d VII
3666		fl 2	den 31
3667	<i>Summa la spesa di questo dì 10 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari trenta uno, zoé</i>		
3668	<i>duc 2 den 31²¹⁷⁸</i>		
	<143v>		
3669	Die Dominico		
3670	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXVIII
3671	Item lentes		d X
3672	Item caules		d III
3673	Item piper et crocum		d X
3674	Item pulliculos VIII		d XVIII
3675	Item zemellas		d VI
3676	Item ova		d III
3677	Item cepe		d II
3678	Item medium lardum		d XLV
3679	Item unam aucam		d III
3680		Ad cenam	
3681	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
3682	Item pisa		d XIII
3683	Item medium vitulum		d XVIII
3684	Item piper		d VIII
3685	Item pulliculos III		d VI
3686	Item candelas		d VII
3687		fl 4	den 5
3688	<i>Summa la spesa di questo dì 11 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati quatro e dinari cinque, zoé</i>		
3689	<i>duc 4 den 5²¹⁷⁹</i>		
	<144r>		
3690	Feria secunda		
3691	Item unum pecudem de maccellis	fl I	[d LX]
3692	Item medium lardum		d X
3693	Item lentes		d X
3694	Item mel		d II
3695	Item piper et crocum		d X
3696	Item capones III et pullos III		d XXIII
3697	Item carnes vitulinas		d X
3698	Item unum lothonem de zinziberio		d III
3699	Item cepe		d II
3700		Ad cenam	
3701	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXVIII
3702	Item lentes		d XII
3703	Item pulliculos III		d VIII

²¹⁷⁸ „10 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari trentauno, zoé duc 2 den 31” ibid.

²¹⁷⁹ „11 ditto, per la spesa di questa zornata ducati quatro e dinari cinque, zoé duc 4 den 5” ibid.

3704	Item piper		d V
3705	Item unum quartale mellis		d II
3706	Item zinziber		d III
3707	Item aucas IIII		d XVI
3708	Item candelas		d VII
3709		<i>fl 4</i>	<i>den 12</i>
<hr/>			
3710	<i>Summa la spesa di questo dì 12 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati quatro e dinari dodezi, zoé</i>		
3711	<i>duc 4 den 12²¹⁸⁰</i>		
	<144v>		
3712	Feria terciã		
3713	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
3714	Item pisa		d XIII
3715	Item unum leporem		d XII
3716	Item pulliculos IIII		d VIII
3717	Item cepe		d II
3718	Item piper		d VI
3719	Item capones II		d VIII
3720	Ad cenam		
3721	Item lentes		d XIII
3722	Item piper		d VI
3723	Item pullos VIII		d XVI
3724	Item parvalis aucarum		d VIII
3725	Item candelas		d VII
3726		<i>fl 2</i>	<i>den 20</i>
<hr/>			
3727	<i>Summa la spesa di questo dì 13 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari vinti</i>		
3728	<i>2 / 20²¹⁸¹</i>		
	<145r>		
3729	Feria quarta		
3730	Item unum pecudem de maccellis	fl I	[d ...]
3731	Item pisa		d [...]
3732	Item luceos VIII		d VIII
3733	Item pulliculos VI		d XII
3734	Item cepe		d II
3735	Item quatuor lothones piperis		d VI
3736	Ad cenam		
3737	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3738	Item lentes		d XIII
3739	Item piper		d III
3740	Item candelas		d VII
3741		<i>fl 3</i>	<i>den 16</i>
<hr/>			
3742	<i>Summa la spesa di questo dì 14 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sedezi, zoé</i>		
3743	<i>duc 3 den 16²¹⁸²</i>		
	<145v>		
3744	Feria quinta		
3745	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII
3746	Item pisa		d XII
3747	Item piper		d III

²¹⁸⁰ „12 ditto, per la spesa di questa zornata ducati quatro e dinari dodezi, zoé duc 4 den 12” ibid.

²¹⁸¹ „13 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari vinti, zoé duc 2 den 20” ibid.

²¹⁸² „14 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari sedezi, zoé duc 3 den 16” ibid.

3748	Ad cenam		
3749	Item medium pecudem de maccellis		d LX
3750	Item lentes		d XII
3751	Item piper		d III
3752	Item cepe		d II
3753	Item candelas		d VII
3754		<i>fl 2</i>	<u>den 23</u>
3755	<i>Summa la spesa di questo dì 15 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti e tri, zoé</i>		
3756		<i>duc 2 den 2[3]²¹⁸³</i>	
		<146r>	
3757	Feria sexta		
3758	Item pisa		[d ...]
3759	Item oleum olive libra I		d [...]
3760	Item oleum de canapis libre IIII		d XVI
3761	Item piper		d VI
3762	Item luceos I ^o XXV	<i>fl II</i>	d VI
3763	Item candelas		d VII
3764		<i>fl 2</i>	<u>den 57</u>
3765	<i>Summa la spesa di questo dì 16 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti e sette, zoé</i>		
3766		<i>duc 2 den 57²¹⁸⁴</i>	
		<146v>	
3767	Sabbato		
3768	Item pisa		d XIII
3769	Item butirum		d V
3770	Item cepe		d II
3771	Item unum piscem balyn		d VI
3772	Item piper		d IIII
3773	Ad cenam		
3774	Item pisam		d XIII
3775	Item piper		d III
3776	Item candelas		d XII
3777			<u>den 55 [1/2]</u>
3778	<i>Summa la spesa di questo dì 17 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari cinquanta cinque e mezo, zoé</i>		
3779		<i>duc 0 den 55½²¹⁸⁵</i>	
		<147r>	
3780	Die Dominico		
3781	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3782	Item medium lardum		d XLV
3783	Item pisa		d XIII
3784	Item pulliculos IIII		d VIII
3785	Item piper		d III
3786	Ad cenam		
3787	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
3788	Item medium lardum		d XLII
3789	Item lentes		d XII

²¹⁸³ „15 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari vinti e sette, zoé duc 2 den 27” ibid.

²¹⁸⁴ 27-ről javítva. Főkönyvi megfelelője: „16 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari cinquanta sette, zoé duc 2 den 57” ibid.

²¹⁸⁵ „17 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari cinquantacinque e mezo, duc — den 55½” ibid.

3790	Item piper		d III
3791	Item candelas		d VII
3792		<i>fl 3</i>	<i>den 78</i>
<hr/>			
3793	<i>Summa la spesa di questo dì 18 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari setanta otto, zoé</i>		
3794			<i>duc 3 den 78</i> ²¹⁸⁶
			<147v>
3795		Feria secunda	
3796	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3797	Item pisa		d XIII
3798	Item pulliculos IIII		d VIII
3799	Item piper		d III
3800		Ad cenam	
3801	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3802	Item lentes		d XII
3803	Item piper		d III
3804	Item candelas		d VII
3805		<i>fl 2</i>	<i>den 97</i>
<hr/>			
3806	<i>Summa la spesa di questo dì 19 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari novanta sette, zoé</i>		
3807			<i>duc 2 den [97]</i> ²¹⁸⁷
			<148r>
3808		Feria tertia	
3809	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
3810	Item piper		d III
3811	Item lentes		d X
3812	Item caules		d III
3813		Ad cenam	
3814	Item pecudem unum de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
3815	Item piper		d III
3816	Item lentes		d XIII
3817	Item candelas		d VII
3818		<i>fl 2</i>	<i>den 84</i>
<hr/>			
3819	<i>Summa la spesa di questo dì 20 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i>		
3820			<i>duc 2. 84 (sic)</i> ²¹⁸⁸
			<148v>
3821		Feria quarta	
3822	Item pro papiro		d XVII
3823	Item lentes		d XII
3824	Item piper		d III
3825	Item luceos VI		d XXV
3826		Ad cenam	
3827	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XXV
3828	Item lentes		d XII
3829	Item piper		d III
3830	Item candelas		d VII
3831		<i>fl 2</i>	<i>den 4</i>
<hr/>			
3832	<i>Summa la spesa di questo dì 21 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i>		

²¹⁸⁶ „18 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari setanta otto, zoé duc 3 den 78” ibid.

²¹⁸⁷ „19 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari novanta sette, zoé duc 2 den 97” ibid.

²¹⁸⁸ „20 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari otanta quatro, zoé duc 2 den 84” ibid.

3833		<i>duc 2 den 4</i> ²¹⁸⁹		
		<149r>		
3834		Feria quinta		
3835	Item pecudem unum de maccellis		fl I	d XXVIII
3836	Item pisa			d XIII
3837	Item pulliculos IIII			d VIII
3838	Item cepe			d II
3839	Item piper			d III
3840		Ad cenam		
3841	Item medium pecudem de maccellis			d LX
3842	Item lentes			d X
3843	Item caules			d III
3844	Item piper			d III
3845	Item candelas			d VII
3846			fl 2	<hr/> den 37
3847	<i>Summa la spesa di questo dì 22 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari vinti e sette, zoé</i>			
3848		<i>duc 2 den 27</i> ²¹⁹⁰		
		<149v>		
3849		Feria sexta		
3850	Item pisa			d XIII
3851	Item oleum de canapis libre III			d XV
3852	Item oleum olive libra I			d VIII
3853	Item luceos III			d XX
3854	Item luceos I ^c		fl II	d XXV
3855	Item pisces pro communitate			d L
3856	Item albos pisces salsos pro communitate			d XL
3857	Item albos pisces ad assandum VI			d X
3858	Item piper			d VI
3859	Item candelas			d VII
3860			fl 3	<hr/> den 95
3861	<i>Summa la spesa di questo dì 23 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati tri e dinari novanta cinque, zoé</i>			
3862		<i>duc 3 den 95</i> ²¹⁹¹		
		<150r>		
3863		Sabbato		
3864	Item pisa			d XIII
3865	Item butirum			d X
3866	Item pisces vulgo menhal			d X
3867	Item cepe			d II
3868	Item piper lothones III			d V
3869		Ad cenam		
3870	Item pisa			d XIII
3871	Item ova			d II
3872	Item piper lothones II			d III
3873	Item candelas			d VII
3874				<hr/> den 65
3875	<i>Summa la spesa di questo dì 24 otobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari sesanta cinque, zoé</i>			

²¹⁸⁹ „21 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari quatro, zoé duc 2 den 4” ibid.

²¹⁹⁰ Hibásan kivetített összeg, amely a főkönyvbe is hibásan került át: „22 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari vinti e sette, zoé duc 2 den 27” ibid.

²¹⁹¹ „23 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari novanta cinque, duc 3 den 95” ibid.

3876	<i>duc 0 den 65</i> ²¹⁹²		
	<150v>		
3877	Die Dominico		
3878	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
3879	Item pisa		d XIII
3880	Item piper		d III
3881	Ad cenam		
3882	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
3883	Item lentes		d XII
3884	Item pullos II		d III
3885	Item piper		d III
3886	Item candelas		d VII
3887		<i>fl 2</i>	<i>den 89</i>
3888	<i>Summa la spesa di questo dì 25 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otantanove</i>		
3889	<i>duc 2 den 89</i> ²¹⁹³		
	<151r>		
3890	Feria secunda		
3891	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
3892	Item pisa		d XIII
3893	Item piper		d III
3894	Item pulliculos VIII		d XVI
3895	Ad cenam		
3896	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
3897	Item lentes		d X
3898	Item piper		d III
3899	Item pulliculos VIII		d XVI
3900	Item candelas		d VII
3901		<i>fl 3</i>	<i>den 10</i>
3902	<i>Summa la spesa di questo dì 26 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari dezi, zoé</i>		
3903	<i>duc 3 den 10</i> ²¹⁹⁴		
	<151v>		
3904	Feria tertia		
3905	Item pisa		d XIII
3906	Item oleum olive libra I		d VIII
3907	Item oleum de canapis libre III		d XV
3908	Item cepe		d II
3909	Item luceos XVIII		d L
3910	Item unam barbotam et carpones VI		d LXXX
3911	Item pisces salsos pro communitate		d LXX
3912	Item piper et crocum		d XII
3913	Item candelas		d VII
3914		<i>fl 2</i>	<i>den 57</i>
3915	<i>Summa la spesa di questo dì 27 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari cinquanta sette, zoé</i>		
3916	<i>duc 2 den 57</i> ²¹⁹⁵		
	<152r>		
3917	Feria quarta		

²¹⁹² „24 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari sesanta cinque, duc — den 65” ibid.

²¹⁹³ „25 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari otanta nove, duc 2 den 89” ibid.

²¹⁹⁴ „26 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari dezi, zoé duc 3 den 10” ibid.

²¹⁹⁵ „27 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari cinquanta sette, duc 3 den 57” ibid.

3918	Item pisa		d XIII
3919	Item piper et crocum		d VIII
3920	Item luceos ²¹⁹⁶ IIII		d XVIII
3921		Ad cenam	
3922	Item lentes		d XIII
3923	Item piper et crocum		d V
3924	Item cepe		d II
3925	Item candelas		d VII
3926			<hr/> den 68
3927	<i>Summa la spesa di questo dì 28 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari sesanta otto, zoé</i>		
3928		<i>duc 0 den 68²¹⁹⁷</i>	
		<152v>	
3929		Feria quinta	
3930	Item piper et crocum		d V
3931		Ad cenam	
3932	Item lentes		d XIII
3933	Item piper et crocum		d VI
3934	Item candelas		d VII
3935			<hr/> den 31
3936	<i>Summa la spesa di questo dì 29 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari trenta uno, zoé</i>		
3937		<i>duc 0 den 31²¹⁹⁸</i>	
		<153r>	
3938		Feria sexta	
3939	Item pisa		d XIII
3940	Item cepe		d II
3941	Item oleum olive libra I		d VIII
3942	Item oleum de canapis libre III		d XVI
3943	Item carpones II		d XVI
3944	Item de barbota unam porcionem		d XXIII
3945	Item piper et crocum		d X
3946	Item luceos LXXX	fl I	d LX
3947	Item duas scaphas piscium	fl I	d XXV
3948	Item candelas		d VII
3949		<i>fl 3</i>	<hr/> den 82
3950	<i>Summa la spesa di questo dì 30 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari otanta dui, zoé</i>		
3951		<i>duc 3 den 82²¹⁹⁹</i>	
		<153v>	
3952		Sabbato	
3953	Item pisa		d XIII
3954	Item oleum olive libra I		d VIII
3955	Item oleum de canapis libre III		d XVIII
3956	Item cepe		d II
3957	Item piper et crocum		d X
3958	Item luceos III		d XII
3959	Item candelas		d VII
3960			<hr/> den 72

²¹⁹⁶ Elötte áthúzva: „lentes”.

²¹⁹⁷ „28 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari sesanta otto, duc — den 68” ibid.

²¹⁹⁸ „29 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari trentauno, zoé duc — den 31” ibid.

²¹⁹⁹ „30 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari otanta dui, zoé duc 3 den 82” ibid.

3961	<i>Summa la spesa di questo dì 31 ottobre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
3962	<i>del reverendissimo. Sono dinari setanta dui, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 72²²⁰⁰</i>		
	<154r>		
3963	Die Dominico, prima die Novembris		
3964	Item pisa		d XII
3965	Item piper et crocum		d V
3966		Ad cenam	
3967	Item caules capita I ^c		d XVI
3968	Item lentes		d VI
3969	Item piper et crocum		d V
3970	Item candelas		d VII
3971			<hr/> den 51
3972	<i>Summa la spesa di questo dì primo novembre. Vista per mi, Piero Pincharo</i>		
3973	<i>scribano del reverendissimo. Sono dinari cinquanta uno, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 51²²⁰¹</i>		
	<154v>		
3974	Feria secunda		
3975	Item pisa		d XII
3976	Item piper		d III
3977	Item unum caponem		d IIII
3978	Item cepe		d I
3979		Ad cenam	
3980	Item		d IIII
3981	Item candelas		d VII
3982			<hr/> den 31
3983	<i>Summa la spesa di questo dì 2 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
3984	<i>del reverendissimo. Sono in tutto dinari trentauno, zoé</i>		
	<i>duc 0 den 31²²⁰²</i>		
	<155r>		
3985	Feria tertia		
3986	Item pisa		d XII
3987	Item capones II		d VIII
3988	Item pulliculos IIII		d VII
3989	Item piper		d III
3990	Item carnes porcinas		d VIII
3991	Item cepe		d I
3992	Item unam fiscellam		d I
3993		Ad cenam	
3994	Item medium lardum de maccellis		d XLVI
3995	Item pulliculos II		d IIII
3996	Item piper et crocum		d V
3997	Item candelas		d VII
3998		<i>fl 1°</i>	<hr/> den 2
3999	<i>Summa la spesa di questo dì 3 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		

²²⁰⁰ „31 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari setanta dui, zoé duc — den 72 / Summa la spesa di questo mese di ottobre, ducati otanta e dinari novi e mezo, aplichada con quella di zenaro per fina questo dì fanno como qui sopra, duc 496 den 99½ / Posto al incontro” *ibid.*

²²⁰¹ „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa menuda de la cusina di questo castello fatta per man del provitore, como per uno suo libro sotto scritto de dì in dì di mia manno, la qualle spesa monta dal primo di zenaro per tutto el dì ultimo i otobrio, como al incontro apar, duc 496 den 99½ / Primo novembre, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari cinquanta uno, duc — den 51” AdP 689, 30r (6).

²²⁰² „2 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trentauno, zoé duc — den 31” *ibid.*

	<i>del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari dui, zoé</i>	
4000	<i>duc 1 den 2²²⁰³</i>	
	<155v>	
4001	Feria quarta	
4002	Item de carnibus vitulinis unum quartale	d VIII
4003	Item lentes et caules	d XII
4004	Item pisces parvos	d XII
4005	Item piper et crocum	d VIII
4006	Item pulliculos II	d III
4007	Ad cenam	
4008	Item lentes	d XIII
4009	Item pulliculos II	d III
4010	Item piper et crocum	d V
4011	Item candelas	d VII
4012		<u>den 73</u>
4013	<i>Summa la spesa di questo dì 4 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
	<i>del reverendissimo. Sono in tutto ducato nullo e dinari setanta tri, zoé</i>	
4014	<i>duc 0 den 73²²⁰⁴</i>	
	<156r>	
4015	Feria quinta	
4016	Item lentes et caules	d XII
4017	Item pulliculos II	d III
4018	Item piper et crocum	d V
4019	Item cepe	d II
4020	Item ova	d II
4021	Item capones III pulliculos II Petro Markws	d XVIII
4022	Ad cenam	
4023	Item lentes	d XIII
4024	Item piper et crocum	d V
4025	Item pullos II	d VI
4026	Item candelas	d VII
4027		<u>den 75</u>
4028	<i>Summa la spesa di questo dì 5 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
	<i>del reverendissimo. Sono in tutto danari setanta cinque, zoé</i>	
4029	<i>duc 0 den 75²²⁰⁵</i>	
	<156v>	
4030	Feria sexta	
4031	Item unam scapham piscinum parvorum et ad assandum pisces II ^{cd}	d LXV
4032	Item oleum olive libre III	d XXX
4033	Item pisa	d XVI
4034	Item pisces parvos	d XIII
4035	Item pisces pro communitate	d XX
4036	Item luceos	d XXXIII
4037	Item cepe	d II
4038	Item mel	d III
4039	Item piper et crocum	d VIII
4040	Item candelas	d VII
4041		<u>den 0</u>
	<i>fl 2</i>	
4042	<i>Summa la spesa di questo dì 6 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>	
	<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari nulla, zoé</i>	

²²⁰³ „3 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari dui, zoé duc 1 den 2” ibid.

²²⁰⁴ „4 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari setanta tre, duc — den 73” ibid.

²²⁰⁵ „5 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari setanta cinque, duc — den 75” ibid.

4043		<i>duc 2 den 0</i> ²²⁰⁶	
		<157r>	
4044		Sabbato	
4045	Item pisa		d XIII
4046	Item butirum		d VI
4047	Item cepe		d II
4048	Item piper et crocum		d X
4049		Ad cenam	
4050	Item pisa		d XIII
4051	Item piper et crocum		d VII
4052	Item butirum		d III
4053	Item candelas		d VII
4054			<hr/> den 63 <hr/>
4055	<i>Summa la spesa di questo dì 7 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari sesanta tri, zoé</i>		
4056		<i>duc 0 den 63</i> ²²⁰⁷	
		<157v>	
4057		Die Dominico	
4058	Item piper et crocum		d V
4059	Item pisa		d X
4060	Item cepe		d I
4061		Ad cenam	
4062	Item piper et crocum		d V
4063	Item candelas		d VII
4064			<hr/> den 28 <hr/>
4065	<i>Summa la spesa di questo dì 8 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari sesanta vinti otto, zoé</i>		
4066		<i>duc 0 den 28</i> ²²⁰⁸	
		<158r>	
4067		Feria secunda	
4068	Item piper et crocum		d V
4069		Ad cenam	
4070	Item lentes		d X
4071	Item piper et crocum		d V
4072	Item candelas		d VII
4073			<hr/> den 27 <hr/>
4074	<i>Summa la spesa di questo dì 9 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari vinti e sette, zoé</i>		
4075		<i>duc 0 den 27</i> ²²⁰⁹	
		<158v>	
4076		Feria tertia	
4077	Item piper et crocum		d V
4078		Ad cenam	
4079	Item piper et crocum		d V
4080	Item cepe		d I
4081	Item candela		d VII
4082			<hr/> den 18 <hr/>
4083	<i>Summa la spesa di questo dì 10 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari disdotto, zoé</i>		

²²⁰⁶ „6 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui, zoé duc 2 den —” ibid.

²²⁰⁷ „7 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta tri, duc — den 63” ibid.

²²⁰⁸ „8 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vinti otto, zoé duc — den 28” ibid.

²²⁰⁹ „9 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari vintisette, duc — den 27” ibid.

4084		<i>duc 0 den 18</i> ²²¹⁰	
		<159r>	
4085		Feria quarta	
4086	Item pisces parvos		d VIII
4087	Item piper et crocum		d V
4088	Item oleum olive libra 1		d V
4089	Item cepe		d I
4090	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXVIII
4091		Ad cenam	
4092	Item pecudem unum de maccellis		d XXVIII
4093	Item lentes		d XIII
4094	Item piper et crocum		d V
4095	Item candelas		d VIII
4096		fl 3	den 2
4097	<i>Summa la spesa di questo dì 11 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano. Sono ducati tri e dinari dui, zoé</i>		
4098		<i>duc 3 den 2</i> ²²¹¹	
		<159v>	
4099		Feria quinta	
4100	Item piper		d V
4101	Item cepe		d I
4102	Item candelas		d VII
4103			den 13
4104	<i>Summa la spesa di questo dì 12 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari tredezi, zoé</i>		
4105		<i>duc 0 den 13</i> ²²¹²	
		<160r>	
4106		Feria sexta	
4107	Item pisces		d LXV
4108	Item pisa		d XIII
4109	Item oleum olive libre III		d XXII
4110	Item unum quartale mellis		d II
4111	Item piper et crocum		d X
4112	Item cepe		d II
4113	Item candelas		d VII
4114		fl 1°	den 22
4115	<i>Summa la spesa di questo dì 13 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato uno e dinari vinti e dui, zoé</i>		
4116		<i>duc 1 den 22</i> ²²¹³	
		<160v>	
4117		Sabbato	
4118	Item milium		d XIII
4119	Item butirum		d VI
4120	Item piper et crocum		d X
4121	Item cepe		d II
4122		Ad cenam	
4123	Item milium		d XIII
4124	Item unum coclear ferreum		d VI
4125	Item piper et crocum		d VII

²²¹⁰ „10 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari disdotto, duc — den 18” ibid.

²²¹¹ „11 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari dui, zoé duc 3 den 2” ibid.

²²¹² „12 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari tredezi, duc — den 13” ibid.

²²¹³ „13 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari vinti e dui, duc 1 den 22” ibid.

4126	Item candelas		d VII
4127			<u>den 66</u>
<hr/>			
4128	<i>Summa la spesa di questo dì 14 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
4129	<i>del reverendissimo. Sono danari sesanta sei, zoé</i> <i>duc 0 den 66²²¹⁴</i>		
	<161r>		
4130	Die Dominico		
4131	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
4132	Item piper et crocum		d V
4133	Ad cenam		
4134	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
4135	Item lentes		d XIII
4136	Item piper et crocum		d V
4137	Item cepe		d I
4138	Item candelas		d VII
4139		<i>fl 2</i>	<u>den 84</u>
<hr/>			
4140	<i>Summa la spesa di questo dì 15 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
4141	<i>del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta quatro, zoé</i> <i>duc 2 den 84²²¹⁵</i>		
	<161v>		
4142	Feria secunda		
4143	Item pisa		d XIII
4144	Item piper et crocum		d V
4145	Item pecudem unum de maccellis	fl I	d XXV
4146	Item medium lardum		d XLV
4147	Ad cenam		
4148	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4149	Item medium lardum		d XLV
4150	Item piper et crocum		d V
4151	Item candelas		d VIII
4152		<i>fl 3</i>	<u>den 67</u>
<hr/>			
4153	<i>Summa la spesa di questo dì 16 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
4154	<i>del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari sesanta sette, zoé</i> <i>duc 3 den 67²²¹⁶</i>		
	<162r>		
4155	Feria tertia		
4156	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4157	Item medium lardum		d XLV
4158	Item pisa		d XII
4159	Item piper et crocum		d V
4160	Item cepe		d II
4161	Ad cenam		
4162	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4163	Item medium lardum		d XL
4164	Item piper et pisa		d V
4165	Item candelas		d VII
4166		<i>fl 3</i>	<u>den 57</u>
<hr/>			
4167	<i>Summa la spesa di questo dì 17 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano</i>		
4168	<i>del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari cinquanta sette, zoé</i> <i>duc 3 den 57²²¹⁷</i>		

²²¹⁴ „14 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari sesanta sei, duc — den 66” ibid.

²²¹⁵ „15 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta quatro, duc 2 den 84” ibid.

²²¹⁶ „16 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sesanta sette, zoé duc 3 den 67” ibid.

	<162v>		
4169	Feria quarta		
4170	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4171	Item pisa		d XIII
4172	Item piper et crocum		d VIII
4173	Ad cenam		
4174	Item piper et crocum		d V
4175	Item cepe		d I
4176	Item candelas		d VIII
4177		fl 1°	den 56
4178	<i>Summa la spesa di questo dì 18 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari cinquanta sei, zoé</i>		
4179	<i>duc 1° den 56²²¹⁸</i>		
	<163r>		
4180	Feria quinta		
4181	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
4182	Item pisa		d XIII
4183	Item cepe		d I
4184	Item piper et crocum		d VI
4185	Ad cenam		
4186	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4187	Item piper et crocum		d VI
4188	Item candelas		d VIII
4189		fl 2	den 80
4190	<i>Summa la spesa di questo dì 19 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducati dui e dinari otanta, zoé</i>		
4191	<i>duc 2 den 80²²¹⁹</i>		
	<163v>		
4192	Feria sexta		
4193	Item pisa		d XIII
4194	Item oleum olive libre II		d XX
4195	Item cepe		d II
4196	Item piper et crocum		d XII
4197	Item pisces a piscatoribus de Musla ²²²⁰		d XXV
4198	Item pisces pro communitate		d LXV
4199	Item milium ad intestina scrophina		d V
4200	Item candelas		d VIII
4201		fl 1°	den 51
4202	<i>Summa la spesa di questo dì 20 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari cinquanta uno, zoé</i>		
4203	<i>duc 1° den 51²²²¹</i>		
	<164r>		
4204	Sabbato		
4205	Item pisa		d XIII
4206	Item butirum		d V
4207	Item cepe		d I
4208	Item piper et crocum		d VI
4209	Ad cenam		

²²¹⁷ „17 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari cinquanta sette, duc 3 den 57” ibid.

²²¹⁸ „18 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari cinquanta sei, duc 1 den 56” ibid.

²²¹⁹ „19 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta, zoé duc 2 den 80” ibid.

²²²⁰ Muzsla (Esztergom vármegye).

²²²¹ „20 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari cinquanta uno, duc 1 den 51” ibid.

4210	Item pisa		d XIII
4211	Item piper et crocum		d VI
4212	Item cepe		d I
4213	Item butirum		d III
4214	Item candelas		d VIII
4215			<hr/> den 59
4216	<i>Summa la spesa di questo dì 21 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari cinquanta nove, zoé</i>		
4217	<i>duc 0 den 59²²²²</i>		
	<164v>		
4218	Die Dominico		
4219	Item pisa		d XIII
4220	Item piper et crocum		d VI
4221		Ad cenam	
4222	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
4223	Item piper et crocum		d V
4224	Item candelas		d XIII
4225		<i>fl 1°</i>	<hr/> den 61
4226	<i>Summa la spesa di questo dì 22 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sesanta uno, zoé</i>		
4227	<i>duc 1° den 61²²²³</i>		
	<165r>		
4228	Feria secunda		
4229	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXV
4230	Item pisa		d XIII
4231	Item piper et crocum		d V
4232	Item cepe		d I
4233		Ad cenam	
4234	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4235	Item piper et crocum		d V
4236	Item candelas		d XII
4237		<i>fl 2</i>	<hr/> den 82
4238	<i>Summa la spesa di questo dì 23 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari otanta dui, zoé</i>		
4239	<i>duc 2 den 82²²²⁴</i>		
	<165v>		
4240	Feria tercia		
4241	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XVIII
4242	Item pisa		d XIII
4243	Item piper et crocum		d VI
4244	Item cepe		d I
4245	Item mel		d I
4246		Ad cenam	
4247	Item piper et crocum		d V
4248	Item candelas		d X
4249		<i>fl 1</i>	<hr/> den 55
4250	<i>Summa la spesa di questo dì 24 novembre. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari cinquanta cinque, zoé</i>		
4251	<i>duc 1 den 55²²²⁵</i>		

²²²² „21 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari cinquant nove, duc — den 59” ibid.

²²²³ „22 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari sesanta uno, duc 1 den 61” ibid.

²²²⁴ „23 ditto, per la spesa di questo zorno ducati dui e dinari otanta dui, duc 2 den 82” ibid.

²²²⁵ „24 ditto, per la spesa di questo zorno ducato uno e dinari cinquanta cinque, duc 1 den 55” ibid.

	<166r>	
4252	Feria quarta	
4253	Item pisa	d XIII
4254	Item piper et crocum	d VI
4255	Item cepe	d II
4256	Ad cenam	
4257	Item piper et crocum	d V
4258	Item candelas	d VIII
4259		<hr/> den 35
4260	<i>Summa la spesa di questo dì 25 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari trenta cinque, zoé</i>	
4261	<i>duc 0 / 35²²²⁶</i>	
	<166v>	
4262	Feria quinta	
4263	Item pisa	d XIII
4264	Item piper et crocum	d VI
4265	Ad cenam	
4266	Item piper et crocum	d VI
4267	Item candelas	d VIII
4268		<hr/> den 34
4269	<i>Summa la spesa di questo dì 26 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo. Sono in tutto danari trenta quatro, zoé</i>	
4270	<i>duc 0 den 34²²²⁷</i>	
	<167r>	
4271	Feria sexta	
4272	Item pisa	d XIII
4273	Item oleum olive libra I	d VIII
4274	Item oleum de canapis libre II	d X
4275	Item cepe	d II
4276	Item piper et crocum	d X
4277	Item pisces salsos pro communitate	d XXV
4278	Item candelas	d VIII
4279		<hr/> den 76
4280	<i>Summa la spesa di questo dì 27 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari setanta sei, zoé</i>	
4281	<i>duc 0 den 76²²²⁸</i>	
	<167v>	
4282	Sabbato	
4283	Item pisa	d XIII
4284	Item oleum olive libra I	d VIII
4285	Item oleum de canapis libre III	d XII
4286	Item cepe	d II
4287	Item piper et crocum	d X
4288	Item pisces salsos pro communitate	d XVI
4289	Item candelas	d VIII
4290		<hr/> den 71
4291	<i>Summa la spesa di questo dì 28 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari setanta uno, zoé</i>	
4292	<i>duc 0 den 71²²²⁹</i>	

²²²⁶ „25 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta cinque, duc — den 35” ibid.

²²²⁷ „26 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta quatro, duc — den 34” ibid.

²²²⁸ „27 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari setanta e sei, duc — den 76” ibid.

²²²⁹ „28 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari setanta uno, duc — den 71” ibid.

	<168r>	
4293	Dominico die	
4294	Item piper et crocum	d VI
4295	Item ova	d I
4296	Ad cenam	
4297	Item lentes	d XIII
4298	Item piper et crocum	d V
4299	Item candelas	d VIII
4300		den 34
4301	<i>Summa la spesa di questo dì 29 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari trenta quatro, zoé</i>	
4302	<i>duc 0 den 34²²³⁰</i>	
	<168v>	
4303	Feria secunda	
4304	Item papira	d II
4305	Item unum quartale cepearum	d XIII
4306	Item lac	d III
4307	Item petrosolum	d VIII
4308	Item taratantra tria	d XX
4309	Item unam pintam mellis	d VIII
4310	Item unum coclear ferreum	d VIII
4311	Item ad Nicolaum de Bosog ad conprandum lac	d XII
4312	Item unum vitulum cum dimidio et iterum duos	fl I d LXX
4313	Item olliculas otto	d III
4314	Item lepores VI	d LXXXXVI
4315	Item candelas	d XX
4316		duc 3 den 64
4317	<i>Summa la spesa di questo dì 30 novembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri dinari sesanta quatro, zoé</i>	
4318	<i>duc 3 den 64²²³¹</i>	
	<169r>	
4319	Feria tertia, prima die Decembris	
4320	Item unum leporem	d XV
4321	Item perdices VIII	d XXVIII
4322	Item pisa	d XIII
4323	Item ad Casparem Bodo pro vino	d VIII
4324	Ad cenam	
4325	Item ollas	d II
4326	Item petrosolium	d XXXII
4327	Item candelas	d XV
4328		fl 1° den 14
4329	<i>Summa la spesa di questo dì primo dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quatordezi, zoé</i>	
4330	<i>duc 1° den 14²²³²</i>	

²²³⁰ „29 ditto, per la spesa di questo zorno ducato nullo e dinari trenta quatro, duc — den 34” ibid.

²²³¹ „30 ditto, per la spesa di questo zorno ducati tri e dinari sesantaquatro, duc 3 den 64 / Summa la spesa di questo mese di novembro ducati quaranta e dinari trenta sette, applicada con quella dal primo di zenaro per fina tutto questo mese, sono como qui sopra aparre duc 537 den 36 / Posta in questo a carte 7” ibid.

²²³² „In 1489 In Strigonio / Segue la spesa menuda di la cusina fatta per man del provisoro per questo castello, como per uno suo libro aparre sotto scritto di mia mano a zorno per zorno, la qualle spesa monta dal primo de zenaro per fina l’ultimo di novembro, como in questo apar a carte 6, duc 537 den 36 / Primo dezembro, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari quatordezi, duc 1 den 14” AdP 689, 30v (7).

	<169v>		
4331	Feria quarta		
4332	Item pisa		d XIII
4333	Item unum fritorium		d XX
4334	Item pro vino dulci pro ferculis		d II
4335	Ad cenam		
4336	Item lentes		d XIII
4337	Item folia petrosolii		d XII
4338	Item candelas		d XV
4339			den 77
4340	<i>Summa la spesa di questo di 2 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari setanta sette, zoé</i>		
4341	<i>duc 0 den 77²²³³</i>		
	<170r>		
4342	Feria quinta		
4343	Item pisa		d XII
4344	Item duas pintas mellis ad aromatarium ²²³⁴		d XVI
4345	Item candelas		d XVI
4346			den 44
4347	<i>Summa la spesa di questo di 3 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono danari quaranta quatro, zoé</i>		
4348	<i>duc 0 den 44²²³⁵</i>		
	<170v>		
4349	Feria sexta		
4350	Item pisa		d XXI
4351	Item oleum de canapis libre III		d XII
4352	Item pisces in cruda prebenda distribuenda		d XXV
4353	Item albos pisces ad assandum		d XIII
4354	Item luceos L	fl I	d L
4355	Item ollas		d II
4356	Item candelas		d XVI
4357		fl 2	den 40
4358	<i>Summa la spesa di questo di 4 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari quaranta, zoé</i>		
4359	<i>duc 2 den 40²²³⁶</i>		
	<171r>		
4360	Sabbato		
4361	Item luceos LII	fl II	
4362	Item tres pintas mellis		d XXIII
4363	Item pisa		d XX
4364	Item butirum		d LXX
4365	Item ova		d LXX
4366	Item lac		d XXXII
4367	Item anfras III		d V
4368	Item luceos LII	fl II	
4369	Item unum quartale de cepis		d XIII
4370	Item unum fritorium		d XVIII
4371	Item pisa		d XX
4372	Item pro vino		d XII

²²³³ „2 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari setanta sette, zoé duc — den 77” ibid.

²²³⁴ Palamides fűszerész (1487–1494).

²²³⁵ „3 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari quaranta quatro, zoé duc — den 44” ibid.

²²³⁶ „4 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari quaranta, zoé duc 2 den 40” ibid.

4373	Item candelas		d XLVI
4374		fl 7	den 57
<hr/>			
4375	<i>Summa la spesa di questo di 5 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati sette e dinari cinquanta sette, zoé</i>		
4376	<i>pro adventu ducis Bavaria</i>		
4377	<i>duc 7 den 51²²³⁷</i>		
	<171v>		
4378	Die Dominico		
4379	Item pisa		d XX
4380	Item tres pintas mellis		d XXIII
4381	Item ollas II		d III
4382	Item pro vino		d VI
4383		Ad cenam	
4384	Item pisa		d XIII
4385	Item candelas		d XV
4386			den 83
<hr/>			
4387	<i>Summa la spesa di questo di 6 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto dinari otanta tri, zoé</i>		
4388	<i>duc 0 den 83²²³⁸</i>		
	<172r>		
4389	Feria secunda		
4390	Item candelas		d XII
4391			den 12
<hr/>			
4392	<i>Summa la spesa di questo di 7 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto danari dodezi, zoé</i>		
4393	<i>duc 0 den 12²²³⁹</i>		
	<172v>		
4394	Feria tertia		
4395	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4396		Ad cenam	
4397	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4398	Item pisa		d XIII
4399	Item candelas		d X
4400		fl 2	den 64
<hr/>			
4401	<i>Summa la spesa di questo di 8 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta quatro, zoé</i>		
4402	<i>duc 2 den 64²²⁴⁰</i>		
	<173r>		
4403	Feria quarta		
4404	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
4405		Ad cenam	
4406	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XVIII
4407	Item candelas		d X
4408		fl 2	den 50
<hr/>			
4409	<i>Summa la spesa di questo di 9 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e mezo, zoé</i>		
4410	<i>duc 2 den 50²²⁴¹</i>		
	<173v>		

²²³⁷ „5 ditto, per la spesa di questa zornata ducati sette e dinari cinquantauno, duc 7 den 51” ibid.

²²³⁸ „6 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari otanta tri, duc — den 83” ibid.

²²³⁹ „7 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²²⁴⁰ „8 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta quatro, zoé duc 2 den 64” ibid.

²²⁴¹ „9 ditto, per la spesa di questa zornata ducat dui e dinari cinquanta, zoé duc 2 den 50” ibid.

4411	Feria quinta		
4412	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII
4413	Item in adventu duces oratoris imperatoris zemellas		d L
4414	Ad cenam		
4415	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XVI
4416	Item pisa		d XIII
4417	Item piper lothones II		d III
4418	Item candelas		d X
4419		fl 3	den 17
<hr/>			
4420	<i>Summa la spesa di questo dì 10 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari disette, zoé</i>		
4421	<i>duc 3 den 17²²⁴²</i>		
	<174r>		
4422	Feria sexta		
4423	Item pisa		d XIII
4424	Item oleum de canapis libre III		d XII
4425	Item piper lothones III		d VI
4426	Item salsos pisces pro communitate		d LXX
4427	Item mel		d II
4428	Item unam anfram		d II
4429	Item candelas		d X
4430		fl 1°	den 16
<hr/>			
4431	<i>Summa la spesa di questo dì 11 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari sedezi, zoé</i>		
4432	<i>duc 1 den 16²²⁴³</i>		
	<174v>		
4433	Sabbato		
4434	Item pisa		d XIII
4435	Item piper et crocum		d X
4436	Ad cenam		
4437	Item pisa		d XIII
4438	Item piper et crocum		d V
4439	Item candelas		d X
4440			den 53
<hr/>			
4441	<i>Summa la spesa di questo dì 12 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari cinquanta e tri, zoé</i>		
4442	<i>duc 0 den 53²²⁴⁴</i>		
	<175r>		
4443	Die Dominico		
4444	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4445	Item unum quartale mellis		d II
4446	Item piper et crocum		d VII
4447	Ad cenam		
4448	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4449	Item piper et crocum		d VI
4450	Item candelas		d X
4451		fl 2	den 65
<hr/>			
4452	<i>Summa la spesa di questo dì 13 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta cinque, zoé</i>		
4453	<i>duc 2 den 65²²⁴⁵</i>		

²²⁴² „10 ditto, per la spesa di questa zornata ducati tri e dinari disette, zoé duc 3 den 17” ibid.

²²⁴³ „11 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari sedezi, zoé duc 1 den 16” ibid.

²²⁴⁴ „12 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari cinquantatri, duc — den 53” ibid.

	<175v>	
4454	Feria secunda	
4455	Item unum quartale mellis	d II
4456	Item cepe	d II
4457	Item piper et crocum	d VI
4458	Ad cenam	
4459	Item piper et crocum	d V
4460	Item candelas	d X
4461		den 25
4462	<i>Summa la spesa di questo dì 14 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari vinti e zingue, zoé</i>	
4463	<i>duc 0 den 25²²⁴⁶</i>	
	<176r>	
4464	Feria tertia	
4465	Item piper et crocum	d V
4466	Ad cenam	
4467	Item piper et crocum	d V
4468	Item candelas	d X
4469		den 20
4470	<i>Summa la spesa di questo dì 15 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari vinti, zoé</i>	
4471	<i>duc 0 den 20²²⁴⁷</i>	
	<176v>	
4472	Feria quarta	
4473	Item pisa	d XIII
4474	Item oleum de canapis libre III	d XII
4475	Item piper et crocum	d X
4476	Item pira	d XIII
4477	Item duas pintas mellis	d XVI
4478	Item electuarium ²²⁴⁸	d XII
4479	Item luceos XXXVIII	fl I
4480	Item cepe	d II
4481	Item pisces pro communitate	d XX
4482	Item iterum electuarium ab O Sapientia ²²⁴⁹	d XIII
4483	Item crocum	d V
4484	Item candelas	d X
4485		fl 2 den 69
4486	<i>Summa la spesa di questo dì 16 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta nove, zoé</i>	
4487	<i>duc 2 den 69²²⁵⁰</i>	
	<177r>	
4488	Feria quinta	
4489	Item cepe	d I
4490	Item piper et crocum	d VI
4491	Ad cenam	
4492	Item tria quartalia unius pecudis	d LXXXX
4493	Item piper et crocum	d V

²²⁴⁵ „13 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta cinque, duc 2 den 65” ibid.

²²⁴⁶ „14 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti e zingue, zoé duc — den 25” ibid.

²²⁴⁷ „15 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari vinti, zoé duc — den 20” ibid.

²²⁴⁸ Electarium,-i n.: lekvár.

²²⁴⁹ „O Sapientia”: adventi időszakban, dec. 17-én énekelt antifóna kezdő szavai. Első az ún. ó-antifónák közül.

²²⁵⁰ „16 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta nove, duc 2 den 69” ibid.

4494	Item candelas		d X
4495		<i>fl 1°</i>	<i>den 12</i>
<hr/>			
4496	<i>Summa la spesa di questo dì 17 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari dodezi, zoé</i>		
4497		<i>duc 1° den 12</i> ²²⁵¹	
		<177v>	
4498		Feria sexta	
4499	Item pisa		d XIII
4500	Item oleum de canapis libre III		d XII
4501	Item cepe		d II
4502	Item luceos L	<i>fl I</i>	d LXXX
4503	Item pisces salsos pro communitate		d XXV
4504	Item piper et crocum		d X
4505		<i>fl 2</i>	<i>den 43</i>
<hr/>			
4506	<i>Summa la spesa di questo dì 18 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari quarantatri, zoé</i>		
4507		<i>duc 2 den 43</i> ²²⁵²	
		<178r>	
4508		Sabbato	
4509	Item pisa		d XIII
4510	Item oleum de canapis libre III		d XII
4511	Item cepe		d II
4512	Item piper et crocum		d X
4513	Item salsos pisces pro communitate		d XXV
4514	Item candelas		d X
4515			<i>den 73</i>
<hr/>			
4516	<i>Summa la spesa di questo dì 19 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono dinari setanta e tri, zoé</i>		
4517		<i>duc 0 den 73</i> ²²⁵³	
		<178v>	
4518		Die Dominico	
4519	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
4520	Item cepe		d II
4521	Item piper et crocum		d V
4522		Ad cenam	
4523	Item pisa ad farcimina ²²⁵⁴ porcoris		d VI
4524	Item piper et crocum		d V
4525	Item candelas		d X
4526		<i>fl 1°</i>	<i>den 48</i>
<hr/>			
4527	<i>Summa la spesa di questo dì 20 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta otto, zoé</i>		
4528		<i>duc 1° den 48</i> ²²⁵⁵	
		<179r>	
4529		Feria secunda	
4530	Item unum pecudem de maccellis	<i>fl I</i>	d XX
4531	Item pisa		d XIII
4532	Item piper et crocum		d V
4533		Ad cenam	

²²⁵¹ „17 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari dodezi, duc 1 den 12” ibid.

²²⁵² „18 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari quaranta tri, zoé duc 2 den 43” ibid.

²²⁵³ „19 ditto, per la spesa di questa zornata ducato nullo e dinari setanta e tri, duc — den 73” ibid.

²²⁵⁴ Farcimen,-inis n.: töltelék, hurka, kolbász.

²²⁵⁵ „20 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari quaranta otto, duc 1 den 48” ibid.

4534	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
4535	Item piper et crocum		d V
4536	Item candelas		d X
4537		fl 2	den 76
<hr/>			
4538	<i>Summa la spesa di questo dì 21 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setanta sei, zoé</i>		
4539	<i>duc 2 den 76²²⁵⁶</i>		
	<179v>		
4540	Feria tercia		
4541	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4542	Item pisa		d XIII
4543	Item duos lothones piperis		d III
4544	Ad cenam		
4545	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXIII
4546	Item piper et crocum		d V
4547	Item candelas		d X
4548		fl 2	den 76
<hr/>			
4549	<i>Summa la spesa di questo dì 22 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setanta sei, zoé</i>		
4550	<i>duc 2 den 76²²⁵⁷</i>		
	<180r>		
4551	Feria quarta		
4552	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4553	Item piper et crocum		d V
4554	Ad cenam		
4555	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d X
4556	Item piper et crocum		d V
4557	Item candelas		d X
4558		fl 2	den 50
<hr/>			
4559	<i>Summa la spesa di questo dì 23 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari zinquanta, zoé</i>		
4560	<i>duc 2 den 50²²⁵⁸</i>		
	<180v>		
4561	Feria quinta		
4562	Item pisa		d XIII
4563	Item cepe		d II
4564	Item oleum de canapis libre III		d XII
4565	Item unam pintam mellis		d VIII
4566	Item piper et crocum		d X
4567	Item medium lothonem de cariofolis		d II
4568	Item de croco quarta partem unius fonthonis	fl I	
4569	Item unum quartale de cepis		d XII
4570	Item luceos XXXVII		d LXXVI
4571	Item salsos pisces pro communitate		d XXV
4572	Item candelas		d X
4573		fl 2	den 71
<hr/>			
4574	<i>Summa la spesa di questo dì 24 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari setanta uno, zoé</i>		
4575	<i>duc 2 den 71²²⁵⁹</i>		

²²⁵⁶ „21 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari setanta sei, zoé duc 2 den 76” ibid.

²²⁵⁷ „22 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari setanta sei, zoé duc 2 den 76” ibid.

²²⁵⁸ „23 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari cinquanta, zoé duc 2 den 50” ibid.

²²⁵⁹ „24 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari setanta uno, zoé duc 2 den 71” ibid.

	<181r>		
4576	Feria sexta		
4577	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4578	Ad cenam		
4579	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4580	Item candelas		d X
4581		fl 2	<u>den 50</u>
<hr/>			
4582	<i>Summa la spesa di questo dì 25 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e mezo, zoé</i>		
4583	<i>duc 2 den 50²²⁶⁰</i>		
	<181v>		
4584	Sabbato		
4585	Item pisa		d XIII
4586	Item butirum		d II
4587	Item luceos XII		d LXXXX
4588	Ad cenam		
4589	Item pisa		d XIII
4590	Item butirum		d III
4591	Item luceos V		d XXXII
4592	Item candelas		d X
4593		fl 1°	<u>den 55</u>
<hr/>			
4594	<i>Summa la spesa di questo dì 26 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari zinquanta zingue, zoé</i>		
4595	<i>duc 1 den 55²²⁶¹</i>		
	<182r>		
4596	Die Dominico		
4597	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4598	Item pisa		d XIII
4599	Ad cenam		
4600	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4601	Item candelas		d X
4602		fl 2	<u>den 64</u>
<hr/>			
4603	<i>Summa la spesa di questo dì 27 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta quatro, zoé</i>		
4604	<i>duc 2 den 64²²⁶²</i>		
	<182v>		
4605	Feria secunda		
4606	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4607	Item pisa		d XIII
4608	Ad cenam		
4609	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XVIII
4610	Item piper lothones II		d III
4611	Item candelas		d X
4612		fl 2	<u>den 65</u>
<hr/>			
4613	<i>Summa la spesa di questo dì 28 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta zingue, zoé</i>		
4614	<i>duc 2 den 65²²⁶³</i>		
	<183r>		
4615	Feria tertia		

²²⁶⁰ „25 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari cinquanta, duc 2 den 50” ibid.

²²⁶¹ „26 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari cinquanta cinque, zoé duc 1 den 55” ibid.

²²⁶² „27 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta quatro, zoé duc 2 den 64” ibid.

²²⁶³ „28 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta cinque, duc 2 den 65” ibid.

4616	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
4617	Item piper lothones II		d III
4618	Ad cenam		
4619	Item pisa		d III
4620	Item piper lothones II		d III
4621	Item candelas		d X
4622		fl 1	den 41
<hr/>			
4623	<i>Summa la spesa di questo dì 29 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducato uno e dinari quaranta uno, zoé</i>		
4624	<i>duc 1 den 41²²⁶⁴</i>		
	<183v>		
4625	Feria quarta		
4626	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XX
4627	Item pisa		d XIII
4628	Item piper lothones II		d III
4629	Ad cenam		
4630	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XV
4631	Item piper lothones II		d III
4632	Item candelas		d X
4633		fl 2	den 65
<hr/>			
4634	<i>Summa la spesa di questo dì 30 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta zingue, zoé</i>		
4635	<i>duc 2 den 65²²⁶⁵</i>		
	<184r>		
4636	Feria quinta		
4637	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d XXII
4638	Item pisa		d XIII
4639	Item piper lothones II		d III
4640	Ad cenam		
4641	Item unum pecudem de maccellis	fl I	d X
4642	Item piper lothones II		d III
4643	Item candelas		d X
4644		fl 2	den 62
<hr/>			
4645	<i>Summa la spesa di questo dì 31 dezembro. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati dui e dinari sesanta dui, zoé</i>		
4646	<i>duc 2 den 62²²⁶⁶</i>		
	<185r>²²⁶⁷		
4647	Pro speciebus		
4648	<i>vacant²²⁶⁸</i>		
4649	Item vicesima secunda Februarii pro pipere pro una libra ²²⁶⁹		d 35
4650	Item secunda die mensis Marcii unam libram piperis ²²⁷⁰		d 36
4651	Item sexta die mensis Marcii pro media libra piperis ²²⁷¹		d 17

²²⁶⁴ „29 ditto, per la spesa di questa zornata ducato uno e dinari quaranta uno, zoé duc 1 den 41” ibid.

²²⁶⁵ „30 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta cinque, zoé duc 2 den 65” ibid.

²²⁶⁶ „31 ditto, per la spesa di questa zornata ducati dui e dinari sesanta dui, zoé duc 2 den 62 / Summa la spesa di questo mese di dezembro, ducati sesanta unoe dinari cinquanta uno. Aplicada con quella del primo di zenaro per fina tutto questo dì, como qui sopra apare ducati cinquecento novanta otto et dinari otanta sette e mezo, zoé duc 598 den 87½ / Posto al incontro” ibid.

²²⁶⁷ 184v üres.

²²⁶⁸ A lap negyede üres, amelyet Piero Pincharo áthúzással jelzett.

²²⁶⁹ „22 febraro per pipere libra una conperò el provisore dinari trentazinqe, zoé duc — den 35” AdP 689, 67r (43).

²²⁷⁰ „2 marzo, per pipere libra una conperò el provisore, dinari trentasei, zoé duc — den 36” ibid.

4652	Item septima die mensis Marcii pro media libra croci ²²⁷²	fl I	d 25
4653	Item nona die mensis Marcii unam libram piperis ²²⁷³		d 36
4654	Item duodecima die mensis Marcii piper et crocum ²²⁷⁴		d 10
4655	Item tredecima die mensis Marcii unam libram piperis ²²⁷⁵		d 36
4656	Item vicesima die mensis Marcii unam libram piperis ²²⁷⁶		d 38
4657		<i>fl 3</i>	<i>den 33</i>
4658	<i>Summa questa spesa per fina di 20 marzo. Vista per mi, Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono ducati tri e dinari trenta tri, zoé</i>		
4659	<i>duc 3 den 33</i>		
	<185v>		
4660	Item decima septima Marcii pro adventu domini reverendissimi sunt portate res infrascripti		
4661	Item olei dulcis centenaria 12 libre 82 ²²⁷⁷	fl 9	d 30
4662	Item piperis libre 4 cum medio ²²⁷⁸	fl 1	d 50
4663	Item croci libre 2 ²²⁷⁹	fl 4	d 50
4664	Item cinamomum lothones 8 ²²⁸⁰	fl 1	
4665	Item amigdala medium centenarium ²²⁸¹	fl 3	d 75
4666	Item de riso medium centenarium ²²⁸²	fl 2	d 75
4667	Item cucarum libre 9 ²²⁸³	fl 3	
4668	Item ceram undecim ²²⁸⁴		d 10
4669	Item octo saculos		d 22
4670	Item pro expensis cum curru ²²⁸⁵		d 68
4671		26	80
4672	Item 26ta Marcii		
4673	Item per manus Iohannis Barbati de Buda de ficibus medium centenarium ²²⁸⁶	fl 1	d 75
4674	Item medium centenarium de uva passa ²²⁸⁷	fl 2	d 75
4675	Item pro expensis cum curru de Koch Barbatus fecit ²²⁸⁸		d 75
4676	Ultima die Marcii de Buda pro aromatario		
4677	Item de czukaro communi libre 14 ²²⁸⁹	fl 3	
4678	Item de amigdalibus dulcibus cum sacco libre 6 ²²⁹⁰		d 50
4679	Item pinearum libra 1 ²²⁹¹		d 25

2271 „7 ditto per pipere libra meza conperò el provisoro dinari disette, zoé duc — den 17” ibid.

2272 „ditto per zafran libra meza conperò el provisoro ducato uno e dinari vinti e zingue duc 1 den 25” ibid.

2273 „9 ditto per pipere libra una conperò el provisoro dinari trenta e sei, zoé duc den 36” ibid.

2274 „10 ditto per pipere et zafrano conperò el safar dinari dezi, zoé duc — den 10” ibid.

2275 „13 ditto per pipere libra una conperò el provisoro dinari trenta e sei, zoé duc — den 36” ibid.

2276 „20 ditto per pipere libra una conperò el provisoro dinaritrentaotto, zoé duc — den 38” ibid.

2277 „21 ditto per olio de olia contenaro uno e libre otanta dui per la venuta de le maestà regalle, conperato a Buda per fina a di 17 del ditto costo ducati 9 den 30, duc 9 den 30” ibid.

2278 „ditto per pipere libre quattro e meza per ditta enuta costo ducato uno e mezo, duc 1 den —” ibid.

2279 „ditto per zafrano libre doe per ditta venuta, costo ducati quatro e meto, zoé duc 4 den 50” ibid.

2280 „ditto per zinamomo lotoni otto, costo ducato uno, zoé duc 1 den —” ibid.

2281 „ditto per amandole libre sesanta costono ducati tri e dinari setantazine, duc 3 den 75” ibid.

2282 „ditto risi libre sesanta costo ducati dui e dinari setantazine, zoé duc 2 den 75” ibid.

2283 „ditto per cucharo libre nove costo ducati tri, zoé duc 3 den —” ibid.

2284 „ditto per cera virida dinari dezi, zoé duc — den 10” ibid.

2285 A két bejegyzés összeadvá szerepel a főkönyvben: „ditto per sacchetti per metter ditte cosse dinari 22 et per spesa del famio del provisoro dinari 68, duc — den 90” ibid.

2286 „26 ditto per fige conperatte in Buda, ducato uno e dinari setanta zingue, zoé duc 1 den 75” ibid. Giovanni Barbato, verpéci intéző (1489).

2287 „ditto per uva passa libre 60 conperata in buda ducati dui e dinari setanta zingue, duc 2 den 75” ibid.

2288 „ditto per spese feze el Barbatto a conperar ditte cosse in Buda, dinari setantazine, duc — den 75” ibid.

2289 „30 ditto per cucharo comune libre 14 datte al spiziale per far confetti, costò dic 3 den —” ibid.

2290 „ditto per amandole donze libre sei datte al spiziale, costono duc — den 50” ibid.

4680	Item aurum in foliis 16 ²²⁹²		d 16
4681	Item pro expensis habuit ²²⁹³		d 25
4682	Prima die Aprilis		
4683	Item medium centenarium de ficubus ²²⁹⁴	fl 1	d 75
4684	Item unam libram croci ²²⁹⁵	fl 2	d 25
4685	(36) Item pro panibus italicis numero nonaginta ²²⁹⁶		d 80
4686	Item sacculum pro ficubus		d 5 ²²⁹⁷
4687	Item pro expensis ad cwcrum ²²⁹⁸		d 40
4688		14	66
4689		26	80
4690		41	46
	<186r>		
4691	Item tercia die Aprilis per manus Ladislai litterati pro pipere ²²⁹⁹	fl 1	
4692	(36) Item pro naranchas per manus Martini famuli provisoris ²³⁰⁰		d 50
4693	Item pro prunis Transsilvanis ²³⁰¹		d 50
4694	Item pro centum ligaturae de panibus italicis ²³⁰²	fl 1	
4695	Item eiusdem Martino pro expensis ad Budam ²³⁰³		d 25
4696	(36) Item pro Nicolaum et Johannem Ledezii famulos provisoris pro adventu regio de panibus sunt empti 1790 pro ²³⁰⁴	fl 10	d 34
4697	Item pro foliis petrosolini ad Gregorium Magnum	fl 1	
4698	Item pro spinalcem ad eundem ²³⁰⁵	fl 1	
4699	(36) Item pistori de civitate Strigoniensi pro ligaturis semellarum et panium italicorum et quadam quantitate farine ²³⁰⁶	fl 2	d 15
4700	(36) Item venatori ²³⁰⁷ ad suum conpotum et etiam quia attulit unam feram ²³⁰⁸	fl 1	
4701	Item pro duobus panibus cucari fini datum per scribanum ad hospicium domine Luise ²³⁰⁹		d 80
4702	Item quinque panes czukarii quos dominus castellanus dedit ad	fl 2	d 15

²²⁹¹ „ditto per pignolli libra un adatta al spiziale, costò duc — den 25” ibid.

²²⁹² „ditto per auro in foglia peze sedeze datte al spiziale, costò duc — den 16” ibid.

²²⁹³ „ditto per spese per mandare a torre ditte cosse a Buda, duc — den 25” ibid.

²²⁹⁴ „Primo aprile per figi fonte sesanta datte a Ruzinentem costono ducato uno e tri quarti, duc1 den 75” ibid. Ruzinante, segédkamarás (1487–1494).

²²⁹⁵ „ditto per zafrano libra un adatta a Ruzinente, costò duc 2 den 25” ibid.

²²⁹⁶ „Primo aprile per 80 pani taliani mandati a conperare a Buda per la venuta del Signor Re, duc — den 80” AdP 689, 60r (36).

²²⁹⁷ Helyiérték szerint elhelyezve.

²²⁹⁸ Utolsó két tétel összekapcsolva: „ditto per spese per mandar a torre ditte cosse a Buda dinari quarantazine, duc — den 45” AdP 689, 67r (43).

²²⁹⁹ „3 ditto per pipere libre tre datte a Ruzinente, costò ducato uno, zoé duc 1 den —” ibid.

²³⁰⁰ „ditto per pome naranze mandatte a torre a Buda, costono ducato mezzo, duc — den 50” AdP 689, 60r (36).

²³⁰¹ „ditto per brugne seche datte a Ruzinente, costono duc — den 50” AdP 689, 67r (43).

²³⁰² Ez a tétel nem került be a főkönyvbe, a pipa is hiányzik mellőle.

²³⁰³ „ditto per Martino del provisore mandato a Buda per ditte cose, duc — den 25” AdP 689, 67r (43).

²³⁰⁴ „4 ditto per 1790 panni grandi conperadi in Kakate per la venuta del Signor Re, costono duc 10 den 34” AdP 689, 60r (36).

²³⁰⁵ A két tétel mellett egy-egy pluszjel (+) szerepel, mint amiket összeadtak, de a főkönyvi párfjukat nem találtam.

²³⁰⁶ „ditto per pani taliani fatti farre qui in la terra per la venuta del Signor Re in doe volte, duc 2 den 15” AdP 689, 60r (36).

²³⁰⁷ Petrus Poltronus, az érsek vadásza (1489–1490).

²³⁰⁸ „ditto per contadi al venatorre una fiera lui portò ducato uno a bono conto, duc 1 den —” AdP 689, 60r (36).

²³⁰⁹ „3 aprile per zucharo fino pani dui dati ala cusina di madona Luisa, costono duc — den 80” AdP 689, 67v (44).

	coquinam ²³¹⁰ regie maiestatis ²³¹¹		
4703	Item pro duobus panibus cucari datis per dominum castellanum pro infirmis ²³¹²	d 86	
4704	Item quartundecima die mensis Aprilis unum fonth piperis ²³¹³	d 38	
4705	Item eadem die duos lothones de croci ²³¹⁴	d 24	
4706	Item 18 die mensis Aprilis unum fonth piperis ²³¹⁵	d 38	
4707	Item 23 die mensis Aprilis unum lotonem croci ²³¹⁶	d 12	
4708	Item 24 die mensis Aprilis unam libram piperis ²³¹⁷	d 36	
4709	Item eadem die quartam partem unius libra croci ²³¹⁸	d 60	
4710	Item 1 die mensis Maii medium fonthonem piperis ²³¹⁹	d 18	
4711	Eadem die crocum ²³²⁰	d 14	
4712	Item 3 die mensis Maii unum lothonem croci ²³²¹	d 12	
4713	Item 5 die mensis Maii medium fonthonem piperis ²³²²	d 18	
4714		23	17
	<186v>		
4715	Item 6 die mensis Maii medium fonthonem croci per manus Stephani ²³²³	fl 1	d 45
4716	Item 11 Maii pro una libra cucari ²³²⁴		d 34
4717	Item eadem die medium fonthonem piperis ²³²⁵		d 18
4718	Item 14 die mensis Maii medium fonthonem piperis ²³²⁶		d 18
4719	Item 17 die mensis Maii medium fonthonem piperis ²³²⁷		d 18
4720	Item 19 die mensis Maii unum lothonem croci ²³²⁸		d 12
4721	Item 21 die mensis Maii unum lothonem croci ²³²⁹		d 12
4722	Item eadem die medium fonthonem piperis ²³³⁰		d 18
4723	Item 24 die mensis Maii unum lothonem croci ²³³¹		d 12
4724	Item eadem die medium ²³³² fonthonem piperis ²³³³		d 18
4725	Item 26 mensis Maii mediam libram piperis ²³³⁴		d 18
4726	Item eadem dei crocum cum duobus lothonis ²³³⁵		d 24
4727	Item 1 die mensis Iunii unum lothonem croci ²³³⁶		d 12

²³¹⁰ Az „ad coquinam” kétszer szerepel.

²³¹¹ „ditto per zucchero fino pani zingue dete el castellano alacusina del Re, duc 2 den 15” AdP 689, 67v (44).

²³¹² „11 ditto per zucchero pani dui dette el castellan al saponator amalatto in più volte, duc — den 86” ibid.

²³¹³ „14 ditto per pipere fonte una dinari trentaotto, zoé duc — den 38” ibid.

²³¹⁴ „ditto per zafrano lotoni dui, costo dinari vinti e quattro, zoé duc — den 24” ibid.

²³¹⁵ „18 ditto per pipere fonte una, costo dinari trentaotto, zoé duc — den 38” ibid.

²³¹⁶ „23 ditto per zafrano lotone uno, costo dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²³¹⁷ „24 ditto per pipere libra una, costa dinari trentta sei, zoé duc — den 36” ibid.

²³¹⁸ „ditto per zafrano ¼ di libra, costo dinari sesanta, zoé duc — den 60” ibid.

²³¹⁹ „Primo mazo per pipere libra meza, costo dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³²⁰ „ditto per zafrano, in tutto dinari quatordezi, zoé duc — den 14” ibid.

²³²¹ „3 ditto per zafrano, in tutto dinari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²³²² „5 ditto per pipere libra meza, costo dinari dinari (sic) disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³²³ „6 ditto per zafrano libra meza, costo ducato uno e dinari quarantazine, zoé duc 1 den 45” ibid.

²³²⁴ „11 ditto per zucchero libra una, costo dinari 34, zoé duc — den 34” ibid.

²³²⁵ „ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³²⁶ „14 ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³²⁷ „17 ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³²⁸ „19 ditto per zafrano lothone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²³²⁹ „21 ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²³³⁰ „ditto per pipere fonte meza, danari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³³¹ „24 ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

²³³² Elötte „un” áthúzva.

²³³³ „ditto per pipere fonte meza, danari disdotto, zoé duc — den 18” AdP 689, 67v (44).

²³³⁴ „26 ditto per pipere fonte meza, danari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.

²³³⁵ „ditto per zafrano lothoni dui, danari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.

²³³⁶ „Primo zugno per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.

4728	Item 3 die mensis Iunii medium fonthonem piperis ²³³⁷		d 18
4729	Item eadem die duos lothones croci ²³³⁸		d 24
4730	Item 6 die mensis Iunii unum lothonem croci ²³³⁹		d 12
4731	Item 9 die mensis Iunii medium fonthonem piperis ²³⁴⁰		d 20
4732	Item eadem die duos lothones croci ²³⁴¹		d 24
4733	Item 11 die mensi Iunii medium fonthonem piperis ²³⁴²		d 18
4734	Item eadem die unum lothonem croci ²³⁴³		d 12
4735	Item 15 die mensis Iunii medium fonthonem piperis ²³⁴⁴		d 18
4736	Item eadem die duos lothones croci ²³⁴⁵		d 24
4737	Item eadem die unum lothonem di cinamomo ²³⁴⁶		d 5
4738	Item 18 die mensis Iunii mediam libram piperis ²³⁴⁷		d 18
4739	Item eadem die duos lothones croci ²³⁴⁸		d 24
4740	Item 20 die mensis Iunii unum lothonem croci ²³⁴⁹		d 12
4741	Item 21 die mensis Iunii mediam libram piperis ²³⁵⁰		d 18
4742	Item eadem die unum lothonem croci ²³⁵¹		d 12
4743	Item 23 die mensis Iunii octo lothones piperis ²³⁵²		d 12
4744	Item 26 die mensis Iunii mediam libram piperis ²³⁵³		d 18
4745	Item eadem die unum lothonem croci ²³⁵⁴		d 12
4746	Item prima die Decembris ad Iacobum Horwath pro cukaro ²³⁵⁵	fl 3	
4747	Item eadem die eidem pro croco fontem unam ²³⁵⁶	fl 4	d
4748		<hr/>	<hr/>
		13	56
	<187r>		
4749	Item tercia Decembris pro 150 lemoniis portatis de Buda per Palko de gubernatore ²³⁵⁷		d 50
4750	Item ad aromatarum pro melle ²³⁵⁸		d 10
4751	Item ad aucupes de Ewrs ²³⁵⁹		d 10
4752	Item sexta Decembris tres libre de pipere ²³⁶⁰	fl 1	
4753	Item unam libram croci a Conrado fratre domini castellani ²³⁶¹	fl 4	d
4754	Species empte per manus domini scribani²³⁶² in Buda pro adventi ducis		

- 2337 „3 ditto per pipere libra meza, danari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.
- 2338 „ditto per zafrano lotoni dui, danari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.
- 2339 „6 ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2340 „9 zugno per pipere libra meza, dinari vinti, zoé duc — den 20” AdP 689, 68r (44).
- 2341 „ditto per zafrano lotoni dui, dinari vinti e quattro, zoé duc — den 24” ibid.
- 2342 „11 ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.
- 2343 „ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2344 „15 ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.
- 2345 „ditto per zafrano lotoni dui, dinari vinti e quatro, zoé duc 2 den 24” ibid.
- 2346 „ditto per zinamomo in tutto dinari zingue, zoé duc — den 5” ibid.
- 2347 „18 ditto per pipere libra meza, dinari disdotto, zoé duc — den 18” ibid.
- 2348 „ditto per zafrano lotoni dui, danari vinti e quatro, zoé duc — den 24” ibid.
- 2349 „20 ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2350 „21 ditto per pipere libra meza, danari dodezi (sic), zoé duc — den 18” ibid.
- 2351 „ditto per zafrano lotoni uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2352 „23 ditto per pipere lotoni otto, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2353 „26 ditto per pipere libra meza, danari disdotti, zoé duc — den 18” ibid.
- 2354 „ditto per zafrano lotone uno, danari dodezi, zoé duc — den 12” ibid.
- 2355 „Primo decembro per libre 12 di cucaro grosso per man di Jacob Corvatto ducati tri, duc 3 den —” AdP 689, 68v (45), Horvát Jakab, Udvard officiálisa.
- 2356 „ditto per libera una di zafrano per man del ditto ducati quatro, zoé duc 4 den —” ibid.
- 2357 „3 ditto per 150 limoni conperati in Buda, ducato mezo, duc — den 50” ibid.
- 2358 „ditto per mele al spiziale per far calisoni, danari dezi, zoé duc — den 10” ibid.
- 2359 „ditto per oselador de Urs, danari dezi, zoé duc — den 10” ibid. Örs (Komárom vármegeye).
- 2360 „6 ditto per libre tre di pipere, ducato uno, zoé duc 1 den —” ibid.
- 2361 „ditto per libra una di zafrano conperada dal castellano, ducato quatro, duc 4 den —” ibid.

Bavarie²³⁶³ et sunt die secunda mensis Decembris²³⁶⁴

4755	Item cukarum grossum libre 16 ²³⁶⁵	fl 4	
4756	Item piper libre 9 et lothones 9 ²³⁶⁶	fl 3	
4757	Item crocum libra 1 ²³⁶⁷	fl 4	
4758	Item uva passa libre 46 ²³⁶⁸	fl 1	d 94
4759	Item de risio bono libre 36 ²³⁶⁹	fl 1	d 80
4760	Item ficus siccos libre 40 ²³⁷⁰	fl 2	
4761	Item cinamomum libre 1½ ²³⁷¹	fl 1	d 50
4762	Item pro saccullis ²³⁷²		d 10
4763		24	4
	<191r>²³⁷³		
	Pro grasso		
4764	Item secunda die Januarii pro 56 linguis salsatis per manus domini castellani ²³⁷⁴	fl 1	
4765	Item eadem die pro tribus et medio cubuli de pisis per Clementem empties in Sarlo ²³⁷⁵	fl 2	den 95
4766	Item cepas ligaturas ²³⁷⁶		den 85
4767	Item pro uno vasceo olei canapi ²³⁷⁷	fl 3	den 41
4768	Item pro octuaginta duobus caseis ²³⁷⁸	fl 4	
4769	Item pro expensis factis per Clementem domini castellani in emendo istas res ²³⁷⁹		d 45
4770	(33) Item prima die Februarii pro 24 bobus per manus scribani ²³⁸⁰	fl 34	d 50
4771	Item per manus eiusdem pro lepore ²³⁸¹		d 12
4772	Item pro apro ad venatorem ²³⁸²		d 75
4773	Item pro duobus fasannis ²³⁸³		d 26
4774	Item pro quinque caponibus ²³⁸⁴		d 25
4775	Item decima die mensis Marcii a ²³⁸⁵ Johannis Kozardi pro uno vase salsorum piscium floreni viginti quatuor ²³⁸⁶	fl 24	

²³⁶² Piero Pincharo de Parma.

²³⁶³ Ottó bajor herceg.

²³⁶⁴ „per la venuta del duca di Bavera e fu a di 2 ditto in Buda” AdP 689, 68v (45) Alcímként szerepel a számlán.

²³⁶⁵ „ditto per cucharo grosso libre sedeze, ducati quattro, zoé duc 4 den —” ibid.

²³⁶⁶ „ditto per pipere libre nove et lotoni novi, ducati tri, zoé duc 3 den —” ibid.

²³⁶⁷ „ditto per zafrano bono libra una ducati quatro, zoé duc 4 den —” ibid.

²³⁶⁸ „ditto per uvapasa libre quarantsei, ducato uno e dinari novantaquattro, duc 1 den 94” ibid.

²³⁶⁹ „ditto per riso novo libre trentasei, ducato uno e dinari otanta, zoé duc 1 den 80” ibid.

²³⁷⁰ „ditto per fiche seche libre quaranta, ducati dui, zoé duc 2 den —” ibid.

²³⁷¹ „ditto per cinamomo libra una e meza, ducato uno e mezo, zoé duc 1 den 50” ibid.

²³⁷² „ditto per i sachetti per ditte cose, dinari dezi, zoé duc — den 10” ibid.

²³⁷³ Közbülső oldalak üresek.

²³⁷⁴ „2 zenaro per lengue di bove zinquanta e sei per man del provitore ducato uno, duc 1 den —” AdP 689, 60r (36).

²³⁷⁵ „ditto per 3 cuboli e mezo de pissi bianchi conpero Chlemente in Zurlo, costono duc 2 den 95” ibid. Nagysalló (Bars vármegye).

²³⁷⁶ „ditto per zivolle ligature costono dinari otanta zingue, zoé duc — den 85” ibid.

²³⁷⁷ „ditto per uno vascullo di olio di canapo ducati tri e dinari quarantauno, duc 3 den 41” ibid.

²³⁷⁸ „ditto per 82 formazi grandi costono ducati sette, zoé duc 7 den —” ibid.

²³⁷⁹ „ditto per la spesa feze Chlemente a conperare ditte cosse, dinari quarantazingue, duc — den 45” ibid.

²³⁸⁰ „primo Febraro per bovi vinti e quatro i qualli conparono el provitore ducati trentasete e mezo, duc 34 den 50” AdP 689, 57r (33).

²³⁸¹ „primo febraro per uno leporre dinari dodezi, zoé duc — den 12” AdP 689, 60r (36).

²³⁸² „ditto per parte di uno zingiaro a uno venatore dinari setantazingue, zoé duc — den 75” ibid.

²³⁸³ „ditto per dui fasani costono dinari vinti e sei, zoé duc — den 26” ibid.

²³⁸⁴ „ditto per zingue caponi grassi costono dinari vinti e zingue, zoé duc — den 25” ibid.

²³⁸⁵ Az „a” áthúzva.

4777	Item undecima die cuidam famulo provisoris eunti ad Erbelkwt pro emendis piscibus ²³⁸⁷	fl 4	
4778	Item 17 Marcii in Sarlo due tunne olei canapi ²³⁸⁸	fl 8	
4779	Item pisa alba 4 cubulos ²³⁸⁹	fl 4	
4780	Item unam tunnam de allecibus ²³⁹⁰	fl 7	d 45
4781	Item pro curru pro expensis ²³⁹¹		d 32
4782	Item 19 Marcii viginti quartalia de apis ²³⁹²	fl 2	
4783		(fl) 104	d 61
<hr/>			
4784	<i>Summa questa spesa per fina questo dì 19 marzo. Vista per mi Piero Pincharo scribano del reverendissimo. Sono in tutto ducato zento quatro e dinari sesanta uno, zoé</i>		
4785	<i>duc 104 den 61</i>		
	<191v>		
4786	Pro adventu regio		
4787	Item vigesima quarta Marcii pro 42 balyn emptis a Stefano iudice de Venecia ²³⁹³	fl 2	d 50
4788	Item ab egregio Petro de Chws ducentos carpones ²³⁹⁴	fl 25	
4789	Item pro vectura et adductura eorundem ²³⁹⁵		d 42
4790	Item Johanni Byro de Nandor pro 400 luceis parvis ²³⁹⁶	fl 12	
4791	Item prima die mensis Aprilis pro sex luceis, viginti tinkas, quatuor barbotis et decem carponibus ²³⁹⁷	fl 7	
4792	Item adductura eorundem sero vectura		d 40
4793	Item Michaeli Zomori eunti pro eisdem pro expensis ²³⁹⁸		d 50
4794	Item Johanni Balogi pro 400 parvis carponibus ²³⁹⁹	fl 8	
4795	Item famulo Ladislai litterati misso ad sollicitandum ²⁴⁰⁰		d 10
4796	Item chykonos tinas tres ²⁴⁰¹	fl 6	d 28½
4797	Item de karas tinas 4 ²⁴⁰²	fl 3	d 20
4798	Item ab piscatoribus de insula pisces albos parvos ²⁴⁰³	fl 1	d 20
4799	Item decem capones adductos per iudicem de Nemeth Zedun ²⁴⁰⁴		d 50

²³⁸⁶ „10 marzo per uno vaso di pesi salsi conperado da Cozardo ducati vinti e quattro, duc 24 den —” ibid. Kozárdi János esztergomi alvárnagy (1487–1489).

²³⁸⁷ „11 ditto per pesi vivi conpera uno famio del provisoro, ducati quatro, zoé duc 4 den —” ibid.

²³⁸⁸ „17 ditto per doe tine di olio di canapo conperado in Sarlo, ducati otto, zoé duc 8 den —” ibid.

²³⁸⁹ „ditto per chuboli 4 di zesara bianca conperada in Sarlo, ducati quatro, zoé duc 4 den —” ibid.

²³⁹⁰ „ditto per una tuna de arenge salatte costo ducati sette e dinari setantazine, duc 7 den 75” ibid.

²³⁹¹ „ditto per uno caro portò ditte cosse di Sarlo, dinari trentadui, zoé duc — den 32” ibid.

²³⁹² „19 ditto per 20 quartalli di zipolle conpero el provisoro, ducati dui, zoé duc 2 den —” ibid.

²³⁹³ „25 ditto per 42 pesi balim conperati dal iudize de Vinezia, ducati dui e mezo, duc 2 den 50” ibid. Venice (Hont vármegye).

²³⁹⁴ „ditto per 200 carponi conperati da Pietro Church d’acordo per ducati inti e zingue, zoé duc 25” ibid.

²³⁹⁵ „ditto per una caretta portoli ditti pessi qui, dinari quarantadui, zoé duc — den 42” ibid.

²³⁹⁶ „ditto per 400 luzi piccoli dal iudize di Nandor per la venuta de Signor Re, costono duc 12 den —” ibid. A főkönyv ezt a tételt már április 1-jéhez sorolta.

²³⁹⁷ „ditto per luzi 6 et tincha 20, barbote 4 et carponi dezi a dì primo del ditto per ducati, duc 7 den —” ibid. A főkönyv április 4 alá jegyezte.

²³⁹⁸ A tételt Pincharo összekapcsolta az előtte lévővel és együtt vezette a főkönyvbe: „ditto per la condutura dei ditti con la spesa del famio del proiso in tutto duc den 90” ibid.

²³⁹⁹ „ditto per 400 picolli carponi conperado conperadi (sic) da Zohane Balogi” ibid. Balog János a nagysallói körzet officíálisa.

²⁴⁰⁰ „ditto per contadi a uno famio del provisorre andò a solizitar pesi per spese dinari dezi, duc — den 10” AdP 689, 60v (37).

²⁴⁰¹ „5 ditto per pisi ciconi tine tre per ducati sei e dinari vinti otto e mezo, zoé duc 6 den 28½” ibid. A pisi itt halaknak (pesci) értendő.

²⁴⁰² „ditto per pisi carazi tini quatro per ducati tre e dinari vinti, zoé dec 3 den 20” ibid.

²⁴⁰³ „ditto per pisi piccoli bianchi ali piscatori de l’insula ducato uno e dinari vinti, duc 1 den 20” ibid.

4800	Item sex capones quos portavit iudex de Magyarzedun ²⁴⁰⁵		d 30
4801	Item 18 parvos pullos ²⁴⁰⁶		d 36
4802	Item unum vitulum per iudicem de Zalka ²⁴⁰⁷		d 40
4803	Item 9 capones per eundem ²⁴⁰⁸		d 45
4804	Item pro 41 parvis pullis de Bulchw ²⁴⁰⁹		d 36
4805	Item pro 14 parvis pullis portatis per iudicem de Elwed ²⁴¹⁰		d 14
4806	15 die Aprilis		
4807	Item pro triginta et duobus lardis in foro Strigoni ²⁴¹¹	fl 26	
4808	Item vigesima tertia Aprilis pro 40 carponibus missi Budam ²⁴¹²	fl 2	d 55
4809	Item duobus nautis euntibus cum eisdem ²⁴¹³		d 40
4810	Item 4 olei boni pro salata ²⁴¹⁴		d 28
4811	Item duos sturiones ad coquinam domini reverendissimi in Buda ²⁴¹⁵	fl 1	d 92
4812	(160) Item venatori pro feris ad conventionem suam ²⁴¹⁶	fl 2	d 25
4813		102	56
<192r>			
4814	Item per manus Philippi pro LX pulliculis missis Budae ultima die Aprilis ²⁴¹⁷		d 83
4815	Item 17 die mensis Maii per manus Stephani de Werebel pro septuagintaquinque lardis	fl 17 ²⁴¹⁸	
4816	Item 17 die ²⁴¹⁹ mensis Maii pro 16 lardis ²⁴²⁰	fl 12	d 75
4817	Item 11 Junii pro 300 cancris ad Mos de Leek ²⁴²¹		d 12
4818	Item 16 Junii pro triginta tribus aucis per manus iudicis de Zalka ²⁴²²	fl 1	
4819	Item per eundem pro 40 pullis ²⁴²³		d 40
4820	Item ultima die Junii novem larda ²⁴²⁴	fl 7	d 20

²⁴⁰⁴ „ditto per pisi 10 carponi dal iudize di Nemet Zeudem, ducato mezo, zoé duc — den 50” ibid. Németszőgyén (Esztergom vármegye).

²⁴⁰⁵ „ditto per pisi sei carponi dal iudize di Magyar Zeudem, dinari trenta, zoé duc den 30” ibid. Magyarszőgyén (Esztergom vármegye).

²⁴⁰⁶ „ditto per pulli 18 per el reverendissimo, dinari trentasei, zoé duc — den 36” ibid.

²⁴⁰⁷ „ditto per uno itello portò el iudize di Zalcha, dinari quaranta, zoé duc den 40” ibid. Szalka (Hont vármegye).

²⁴⁰⁸ „ditto per caponi nove portò el iudize di Zalcha, dinari quaranta zingue, zoé duc — den 45” ibid.

²⁴⁰⁹ „ditto per pulli (sic) dal iudize di Bulchu dinari (sic) zoé duc — den —” ibid. A tétel összege nem került a főkönyvi számlára. Búcsú (Esztergom vármegye).

²⁴¹⁰ „ditto per pulli 14 dal iudize di Elved dinari quatordezi, zoé duc — den 14” ibid. Nagyölvéd (Esztergom vármegye) vagy Kisölvéd (Hont vármegye).

²⁴¹¹ „15 ditto per lardi 32 salatti conperò el famio del provisoro in Strigonio per ducati vinti e sei, duc 26 den —” ibid.

²⁴¹² „23 ditto per pissi 40 carponi mandatti a Buda costono ducati dui e dinari zinquantazine, duc 2 den 55” ibid.

²⁴¹³ „ditto per dui nauti conduseno i ditti a Buda, dinari quaranta, zoé duc — den 40” ibid.

²⁴¹⁴ „ditto per ollio dolze libre quatro in tutto dinari vinti otto, zoé duc — den 28” ibid.

²⁴¹⁵ „ditto per pisi dui sturioni mandati in Buda al reverendissimo, costono ducato uno e dinari novantadui, dize el provisor, zoé duc 1 den 92” ibid.

²⁴¹⁶ „Petrus Poltronus venatore al incontro de dare a di 4 mazo ducati dui e dinari vinti e zingue qualli gi dette el provisorre a conto de sua provisione, zoé duc 2 den 25” AdP 689, 184v (160).

²⁴¹⁷ „30 ditto per pulli 60 conperò Philipo del provisorre danari otantatri, funo mandatti in Buda al reverendissimo, zoé duc — den 83” AdP 689, 60v (37).

²⁴¹⁸ Az egész tétel áthúzza.

²⁴¹⁹ Előtte „lardis” áthúzza.

²⁴²⁰ „17 mazo per lardonni sedezi conperadi a la terra d'acordo per ducati didezi e dinari setantazine, zoé duc 12 den 75” AdP 689, 60v (37).

²⁴²¹ „12 ditto per 300 ganbari danari dodezi, zoé duc — den 12” AdP 689, 61r (37) Érseklél és Mocs (Komárom vármegye).

²⁴²² „16 ditto per 33 anche conperate dal iudize di Zalka, ducato uno, zoé duc 1 den —” ibid.

²⁴²³ „ditto per 40 puliculi per man del ditto iudize, dinari quaranta, zoé duc — den 40” ibid.

²⁴²⁴ „30 ditto per 9 lardonni ducati sette e dinari vinti, zoé duc 7 den 20” ibid.

4821	Item per manus scribani prima Augusti duos lepores et certos pisces et pullos donatos ad ductores bovum Regie Maiestatis ²⁴²⁵		d 40
4822	Item pro tres libre papiri d 21 et de pipere mediam libram d 18 ²⁴²⁶		d 39
4823	Item per manus Blasii de Sancta Cruce pro caseis ibi in Sancta Cruce ²⁴²⁷ emptis ²⁴²⁸	fl 1	d 50
4824	Item 5 ^{ta} Septembris pro duabus apibus emptis ad ortulano ²⁴²⁹		d 50
4825	Item 12 die mensis Octobris quatuor porcos ²⁴³⁰	fl 2	d 90
4826	Item 18 die mensis Octobris porci 17 empti sunt ²⁴³¹	fl 11	
4827	Item Blasius de Sancta Cruce misit caseos 29 missos ad Budam qui ferunt empti pro ²⁴³²		d 60
4828	Item 26 die mensis Octobris aucipi de Ewrs pro perdibus ²⁴³³		d 20
4829	Item 28 Octobris pro 13400 capitibus caulini empties per Paulum Magnum in Asvanthew ²⁴³⁴	fl 9	d 66
4830	Item idem Paulus exposuit ²⁴³⁵		d 80
4831	Item 15 die Novembris aucupi de Ewrs ²⁴³⁶		d 9
4832	Item pro sexagint caseis per Blasium de Sancta Cruce emptis ²⁴³⁷	fl 2	d 7
4833	Item uni homini qui deportavit pro expensis 2 sturio	fl 1	
4834	Item illis ²⁴³⁸ de ²⁴³⁹ Nazvad pro illis tribus usonibus quos dederant in quadragesima pro adventu regio ²⁴⁴⁰	fl 13	
4835	Item 22 die Decembris Balistario ad comptum Petri venatore ²⁴⁴¹	fl 1	
4836	Item per manus Barnabe et iudicis de Thardas, ²⁴⁴² Demetrio Perez et Blasio in Thardas commoranti venatoribus pluribus vicibus ²⁴⁴³	fl 2	
4837	Item per provisorem eisdem	fl 1	
4838	Item pro 800 piscibus videlicet marna nominates receptis quando erat fama de adventu regio ²⁴⁴⁴	fl 2	

²⁴²⁵ „primo agosto per lepori e polli danari quaranta per donar a quello conducea boi del Signor Re, a zio non fese danno per man del provisorre, zoé duc — den 40” ibid.

²⁴²⁶ „ditto per 3 quinterni di papiro et libra meza de pipere dinari trentanove, duc — den 39” ibid.

²⁴²⁷ Garamszentkereszt (Bars vármegye).

²⁴²⁸ „ditto per casei piccoli conperati in Santa Croze per man del iudize, funo mandati a Buda al reverendissimo, ducato uno e mezo, zoé duc 1 den 50” AdP 689, 61r (37).

²⁴²⁹ „5 setembre per dui busi da ape ducato mezo conperato da Bartolomio merzenario di Marote da consumar per la cusina, zoé duc — den 50” ibid.

²⁴³⁰ „12 otobre per 4 porzi vivi conperati per la cusina, ducati dui e dinari novanta pagolli el saphar in Kakath, zoé duc 2 den 90” ibid.

²⁴³¹ „18 ditto per 17 porzi vivi conperadi per la cusina, ducati undezi, zoé duc 11 den —” ibid.

²⁴³² „ditto per 29 formazi conperadi per Blasio in Santa Croze et mandati a Buda al reverendissimo, costono danari sesanta, zoé duc — den 60” ibid.

²⁴³³ „26 ditto per contadi al venator da pernize per pernize dinari vinti, zoé duc — den 20” ibid.

²⁴³⁴ Ásványtő (Komárom vármegye). A tétel a következővel összevontan került a főkönyvbe.

²⁴³⁵ „ditto per 13400 cavolli da salare ducati novi e dinari sesantasei et per spese ha fatto el famio del provisorre dinari otanta. Suma duc 10 den 46” AdP 689, 61r (37).

²⁴³⁶ „15 novembro, per contadi a uno oseladore da pernize dinari nove, zoé duc — den 9” AdP 689, 61v (38).

²⁴³⁷ „ditto per 60 formazi piccoli conperadi per man di Biasio di Sancta Croze commonto ducati tri e dinari sette, zoé duc 3 den 7” ibid.

²⁴³⁸ Elötte „sex” áthúzva.

²⁴³⁹ Az eredetiben „Ne”, valószínű elírás.

²⁴⁴⁰ „13 ditto per contadi ali homeni di Nazvad per el prezio di usoni tri qualli loro deteno al castello per fina la quadragesima pasatta per la venuta de la Maestà del Signor Re, ducati tredezi, zoé duc 13 den —” ibid.

²⁴⁴¹ „22 ditto per contadi a Petro venatore ducato uno el qualle gi dette el provisorre per man del balistraro per conto di cervi ha dato, zoé duc 1 den —” ibid.

²⁴⁴² Tardos (Esztergom vármegye).

²⁴⁴³ „ditto per contadi ali homeni di Tardas ducati dui per man di Bernabas famio del provisorre in più volte per conto di cervi hno dato, zoé duc 2 den —” ibid.

4839		69	32
	<192v>		
4840	Item ultima Decembris magistro Valentino allodiatori de ²⁴⁴⁵ Bwlchwh pro ducentis caseis qui provenerant ad porcionem suam et sunt recepti ad castrum ²⁴⁴⁶	fl 12	d 50
4841	Item Gallo allodiatori de Musla pro centum et tredecem caseis datis per ipsum ad castrum ²⁴⁴⁷	fl 6	d 87
4842		19	37
	<199r> ²⁴⁴⁸		
4843	Pro armentis		
4844	Item quartadecima Januarii pro 15 bobus emptis a Kozardi ²⁴⁴⁹	fl 29	
4845	Item dominica in palmis pro viginti bobus emptis in Udward per Forint ²⁴⁵¹	fl 33	
4846	Item unum bovem a Gregorio Magno ²⁴⁵²	fl 1	d 25
4847	Item sexta die Maii pro novem pecudibus emptis foro de Kakatis ²⁴⁵³	fl 9	d 43½
4848	Item per manus iudicis de Bersen ²⁴⁵⁴ pro 7 vitulis missis Budae ²⁴⁵⁵	fl 2	d 20
4849	Item pro duobus aliis vitulis per illos de Bersen portatis ²⁴⁵⁶		d 60
4850	Item 15 Maii ad Petrum Andrassa pro uno vitulo quem dominus castellanus et scribanus arreparant pro festivitate sancti Ipoliti ²⁴⁵⁷		d 50
4851	Item 20 die eiusdem mensis per manus Egedii literati pro 12 pecudibus ²⁴⁵⁸	fl 14	d 50
4852	Item Stephano pro expensis eunti pro eisdem ²⁴⁵⁹		d 25
4853	Item decima die Junii per Kozardum empti sunt bovis iuvenes 42 ad castrum pro ²⁴⁶⁰	fl 50	
4854	Item ultima die Junii pro novem iuvene (sic) ²⁴⁶¹	fl 13	d 80

²⁴⁴⁴ „ditto per 800 pessi piccoli conperadi per mn del provisore ducati dui e fu quando la Maestà Regalle dovea asendere, fino consumati in castello, duc 2 den —” ibid.

²⁴⁴⁵ Elötte „pro” áthúzva.

²⁴⁴⁶ „31 ditto per 200 formazi grandi conperati da Valentino di Bulchuiu per man del proisore d’acordo per ducati dodezi e mezo, zoé duc 12 den 50” ibid.

²⁴⁴⁷ „ditto per 113 formazi grandi conperadi da Gallo in Muslla per man del provisor d’acordo per ducati sei e dinari otantasette, zoé duc 6 den 87” ibid.

²⁴⁴⁸ A közbülső oldalak üresek.

²⁴⁴⁹ „ditto per bovi quinzezi conperadi da Cozardo e fu per fina a di quatorzezi de zenaro d’acordo li tolsi el provisore per ducati vinti e noe, zoé duc 29 den —” AdP 689, 57r (33).

²⁴⁵⁰ Olvashtatlan áthúzott szó.

²⁴⁵¹ „21 aprile per bovi vinti conperatdi in Udvard per manno di Zohane Forintto in tutto ducati trentatri, zoé duc 33 den —” AdP 689, 57r (33) Forint János ügyvéd (1489).

²⁴⁵² „primo mazo per bove uno conperatto da Giorgio Magno da l’alodio per ducato uno e uno quarto, duc 1 den 25” ibid.

²⁴⁵³ „6 ditto per bovi novi conperadi nel mechado di Kakato in tutto per ducati novi e dinari quarantatri e mezo, zoé duc 9 den 43½” ibid. Kakat (Esztergom vármegye).

²⁴⁵⁴ Börzsöny (Hont vármegye).

²⁴⁵⁵ „ditto per vitelli sette conperadi dal iudize di Bersem mandati a Buda d’acordo per duc 2 den 20” AdP 689, 57r (33).

²⁴⁵⁶ „ditto per vitelli dui dalli homeni de ditta villa d’acordo per dinari sesantta, duc — den 60” ibid.

²⁴⁵⁷ „15 ditto per uno vitello conperato da Petro Andreas qualle fu manzato per fina a la festa di Santo Yppolito, dinari zinquanta, zoé duc — den 50” ibid.

²⁴⁵⁸ „20 ditto per bovi dodezi conperati per manno di Egidio literato ostono ducati quatorzezi e mezo, zoé duc 14 den 50” ibid.

²⁴⁵⁹ „ditto per spese feze Stephano del provisore per condure quelli dinari vintizunque, duc — den 25” ibid.

²⁴⁶⁰ „10 zugno per boi 42 zoveni conperadi per manno di Zohanne Kozardi ducati zinquanta, zoé duc 50 den” ibid.

²⁴⁶¹ „30 ditto per boi novi conperati per mano di (sic) costono ducati tredezi et dinari otanta, zoé duc 13 den 80” ibid.

4855	Item eadem die ²⁴⁶²		
4856	Item secunda die mensis Septembris per manus Blasii Kirthosi pro tribus bobus cuiusdam de Zymero consumptis in castro ²⁴⁶³	fl 5	
4857		159	53
	<199v>		
4858	Item 26 die mensis Octobris per Ladislaum litteratum empti sunt boves 15 pro ²⁴⁶⁴	fl 20	d 29½
4859	Item 10 die mensis Novembris per Estok a relicta Pauli Biro condam iudicis de Nova Civitate. Emptum est pecus unum pro ²⁴⁶⁵	fl I	d LX
4860	Item eadem die per Stephanum de Werebel ad Ambrosio Halal de Nova Civitate emptum est pecu unum pro ²⁴⁶⁶	fl I	
4861	Item eadem die per Michelem Zomori in Zedem empti sunt lepores duos similiter due ²⁴⁶⁷	damule	d 64
4862	Item quintadecima die mensis Novembris a Petro de Garanch et suis sociis emptis sunt porci ducenti et decem et septem pro fl centum et quindecim et d 25 videlicet ²⁴⁶⁸	fl 115	d 25
4863	Item vigesimatria die mensis Novembris per manus Egidii literati de Wadkerth ²⁴⁶⁹ empti sunt pecudes 22 pro ²⁴⁷⁰	fl 25	
4864	Item 13 Decembris a Petro Andrassa tres boves ²⁴⁷¹	fl 5	f. 50
4865	Item quia alias Demetrius Sutor de Kozardo et socer Anthonii literati per manus Anthonii provisoris habuerant fl 50 pro emendibus bobus prout apparet in partita quadam superius de decima die Junii cum quibus dum facta fuisset ratio oscenderunt se ultra illos 50 fl exposuisse ad 40 boves et duas vaccas quas attulerunt ²⁴⁷²	fl 21	
4866	Item per manus domini prepositi Sancti Stephani ²⁴⁷³ vicario pro ducentis ovibus emptis ab ipso circa festum beati Egidii ²⁴⁷⁴	fl 30	
4867		220	28
	<210r> ²⁴⁷⁵		
4868	<i>Ricordo che in estimacio ho uno ducato et d 30 di superfluo.</i>		

²⁴⁶² A sor nem folytatódik.

²⁴⁶³ „2 setembre per bovi tri mazadi in castello ducati cinque fu per manno Blasio Kuthosi a uno di quelli di Zimeu, zoé duc 5 den —” AdP 689, 57r (33). Zymero, Zimeu: Szimő (Komárom vármegye).

²⁴⁶⁴ „26 otobre per bovi quinzezi conperadi per man di Ladislao literatto del provisor costano in tutto con le spese ducati inti e dinari vinti e nove et mezo, zoé duc 20 den 29½” ibid.

²⁴⁶⁵ „10 novembre per bove uno conperò Estoch dala moglie del iudice di Cita Nova per ducato uno e dinari sesanta, zoé duc 1 den 60” AdP 689, 57r (33).

²⁴⁶⁶ „ditto per bove uno conperato da Ambrosio Alal ducato uno, zoé duc 1 den —” ibid.

²⁴⁶⁷ „ditto per lepore doe e daini doi conperò Somori Meale in Zeuden d’acordo per duc — den 64” ibid.

²⁴⁶⁸ „15 ditto per porzi ducento isette conperati da Petro Garante e compagni cittadini di Strigionio d’acordo per ducati cento quinzezi e dinari 25, duc 115 den 25” ibid.

²⁴⁶⁹ Vadkert (Nógrád vármegye).

²⁴⁷⁰ „23 ditto per bovi vinti e dui conperati per man di Egidio de Vadkertt d’acordo per ducati vinti e cinque, zoé duc 25” AdP 689, 57r (33).

²⁴⁷¹ „13 dezembre per bovi tri conperatdi da Petro Andreas ducati cinque e mezo, zoé duc 5 den 50” ibid.

²⁴⁷² „ditto per contadi a Zohane Cozardo e compagni ducati vintiuno i qualli sono per resto del prezio di boi 42 conperati da lui a di 10 zugno per i qualli hebe ducati 50 como qui sopra appar, duc 21 den —” ibid.

²⁴⁷³ Gosztonyi András, esztergom-szentistváni prépost (1483–1499).

²⁴⁷⁴ „14 ditto per dozento pecore da mazello ducati trenta per man del provisoro al vicario di Strigionio per farni notte, zoé duc 30 den —” AdP 689, 57v (34).

²⁴⁷⁵ A hátsó borító belső oldala.

VI. 2. 4. Mutató

Névtár

[I. Battyányi pizétum jövedelmekről szóló füzet (1488) II. Battyányi konyhai számadáskönyve (1489)]

Andrassé Péter – prokurátor: I/10, II/4850, 4864

Antal – Battyányi provizor szolgája: II/4864

Bálint – bulcsúi allodiátor: II/4840

Balog János: II/4794

Barbato, Giovanni: II/4673, 4675

Barnabás – Battyányi provizor szolgája: II/4836

Battyányi István – esztergomi udvarbíró: II/3, 1061

Bíró Pál – Esztergom Újváros néhai bírójája: II/4859

Bodó Gáspár – Battyányi provizor szolgája: II/2481, 4323

Bosogi Miklós: II/4311

Chws-i Péter: II/4788

Costabili, Beltrame – protonotárius, esztergomi kormányzó: I/11, 15

Egyed deák: II/4851, 4863

Estei Hippolit – esztergomi érsek: II/1170, 1180, 4660, 4811

Estok: II/4859

esztergomi pék: II/4699

Ferazzo, Alfarello – esztergomi várnagy: II/420, 487, 501, 575, 595, 617, 627, 643, 649, 670, 679, 711, 721, 732, 748, 754, 773, 780, 792, 809, 820, 831, 850, 872, 884, 897, 903, 913, 921, 927, 936, 946, 956, 970, 986, 1011, 1026, 1041, 1046, 1055, 4702, 4703, 4753, 4765, 4770, 4850

Ferazzo, Conrado – az esztergomi várnagy fivére: II/4753

Forint János: II/4845

Fülöp: II/4814

Gál – muzslai allodiátor: II/4841

Garancsi Péter: II/4862

Gergely – kertész: II/1224

Gosztonyi András – esztergom-szentistváni prépost: II/4866

György deák, nagybányai pizetárius: I/2, 3

Halál Ambrus: II/4860
Horváth Jakab – Udvard officiálisa: II/4746
Hunyadi Mátyás király (1458–1490): II/412, 893, 894, 4702, 4821, 4834, 4838
István: II/4715
- Venice bírója: II/4787
- provizor szolgája: II/4852
Jakab – Scheider Péter szolgája: I/12, 13
János deák: II/1478
Kelemen – az esztergomi várnagy szolgája: II/4766, 4770
Körmöcbánya polgárai: I/15
Kozárdi János – esztergomi alvárnagy: II/4776, 4844, 4853
Kürtösi [Kwthosii / Kirthosi] Balázs: II/914, 4856
László deák: II/4691, 4858
- szolgája: II/4795
Lédeci János – Battyányi provizor szolgája: II/4696
Lédeci Mikós – Battyányi provizor szolgája: II/4696
Lujza asszony – Ottó bajor herceg kíséretének tagja: II/4701
magyarszögyéni bíró: II/4800
Malik Ambrus – Scheider Péter szolgája: I/9
maróti mészárosok: II/378
Márkus Péter – drégelyi várkapitány: II/4021
Márton – Battyányi provizor szolgája: II/4692, 4695
Mihály – György deák pizetárus szolgája: I/3
muzslai halászok: II/4197
Nagy Gergely: II/4697, 4846
Nagy Pál: II/4829, 4830
Nándori Zewre János: II/684
Nándori Bíró János: II/4790
németszögyéni bíró: II/4799
Ottó – bajor herceg: II/4754
ölvedi bíró: II/4805
örsi madarászok: II/4751, 4828, 4831
Palkó – az esztergomi kormányzó szolgája: II/4749

Perecz Demeter: II/4836

Perecz Balázs: II/4836

Pincharo de Parma, Piero – számvevő: I/3, [a II/12-4645 közti összegzéseken felül:] II/1380,
4701, 4754, 4771, 4821, 4850

Poltronus Péter – az érsek vadásza: II/4700, 4773, 4812, 4835

Sarlói János – körmöcbányai pizetárus: I/7, 8, 11, 16

Scheider Péter – körmöcbányai kamaraispán: I/9, 10, 12, 13

Sutor Demeter – az alvárnagy szolgája: II/4864

szalkai bíró: II/4802, 4818

Szentkereszti Balázs: II/4823, 4827, 4832

Szentlászlói (Túz) Ostvát – zágrábi püspök: II/3294

Szomori Mihály: II/4793, 4861

tardosi bíró: II/4836

Verebélyi István: II/4815, 4860

Vesach, Perotto – zólyomi ispán: II/2378, 2642

Magyar szavak jegyzéke

[Battyányi konyhai számadáskönyve (1489)]

balin: 422, 488, 545, 558, 570, 681, 745, 778, 798, 813, 2778, 3656, 3771, 4787

csík: 829, 1888, 1902, 1956, 2264, 2557

kárász: 940, 950, 960, 978, 990, 994, 1005, 1016, 1027, 1039, 1060, 1128, 1206, 1263, 1299,
1302, 1366, 1452, 1725, 4797

márna: 446, 596, 654, 666, 880, 929, 1143, 3211, 4838

menyhal: 3866

raponc: 341, 352, 421, 547, 557, 639, 651, 744, 760, 795

szita: 1972

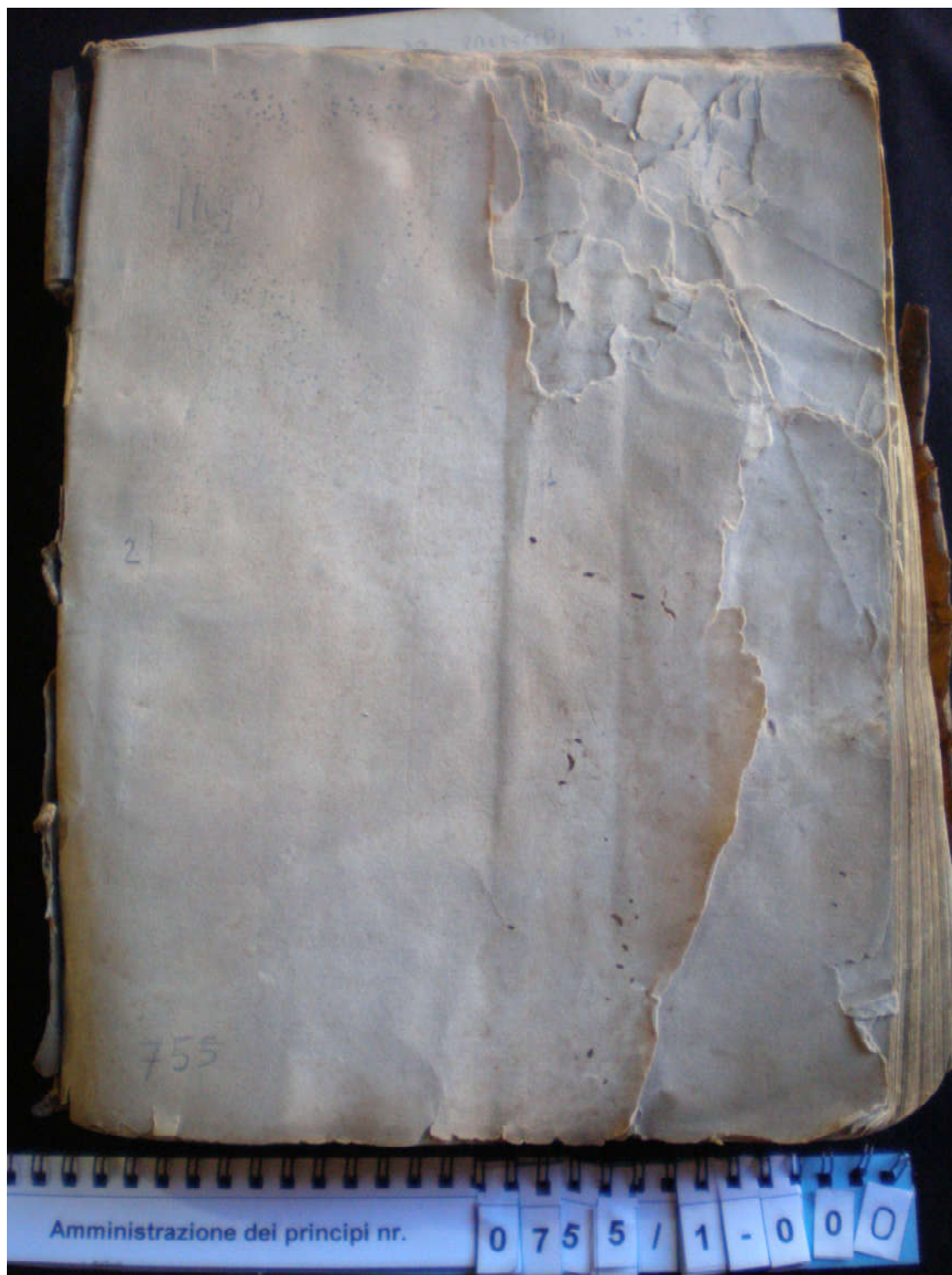
tok: 1262

VI. 3. Illusztrációk

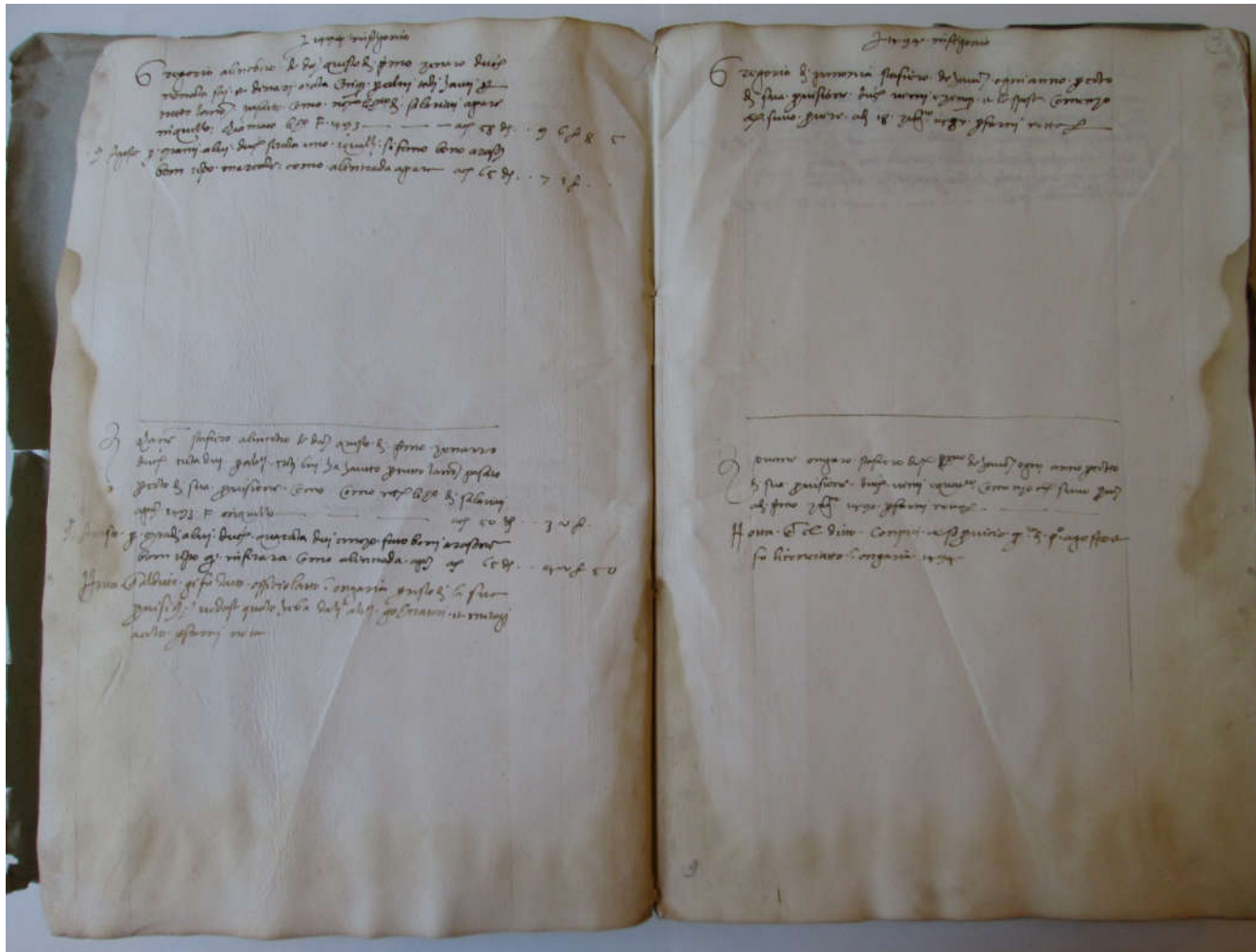
1. kép: Piero Pincharo leltárfüzetének borítója, valamint vízjele (AdP 685, 32r)

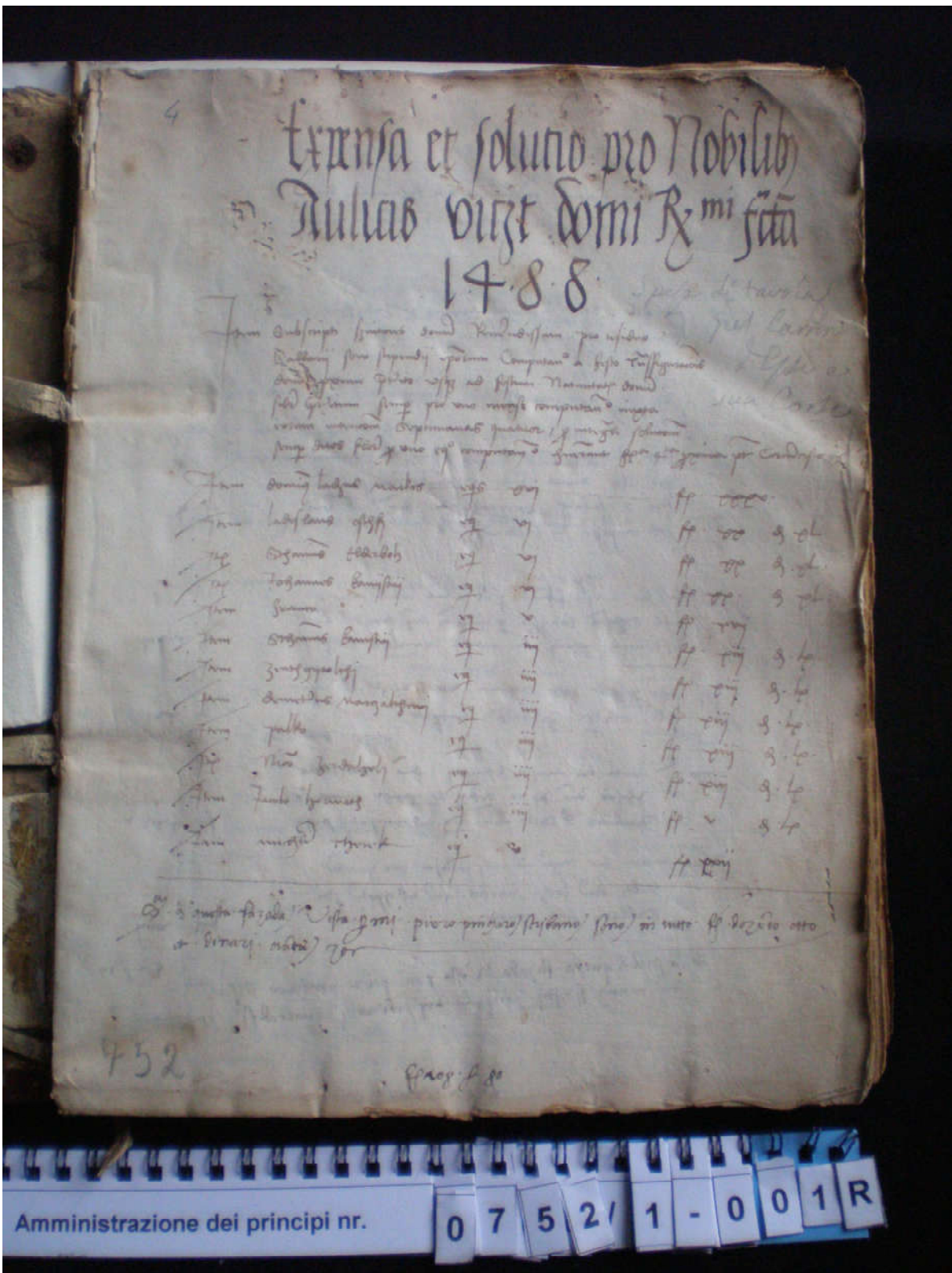
2. kép: 1490. évi *Libro dei salariati* kötet állapota (AdP 755)

3. kép: kétoldalú könyvelés az 1494. évi Libro dei salariati kötetben [AdP, 702, 8v-9r (7)]

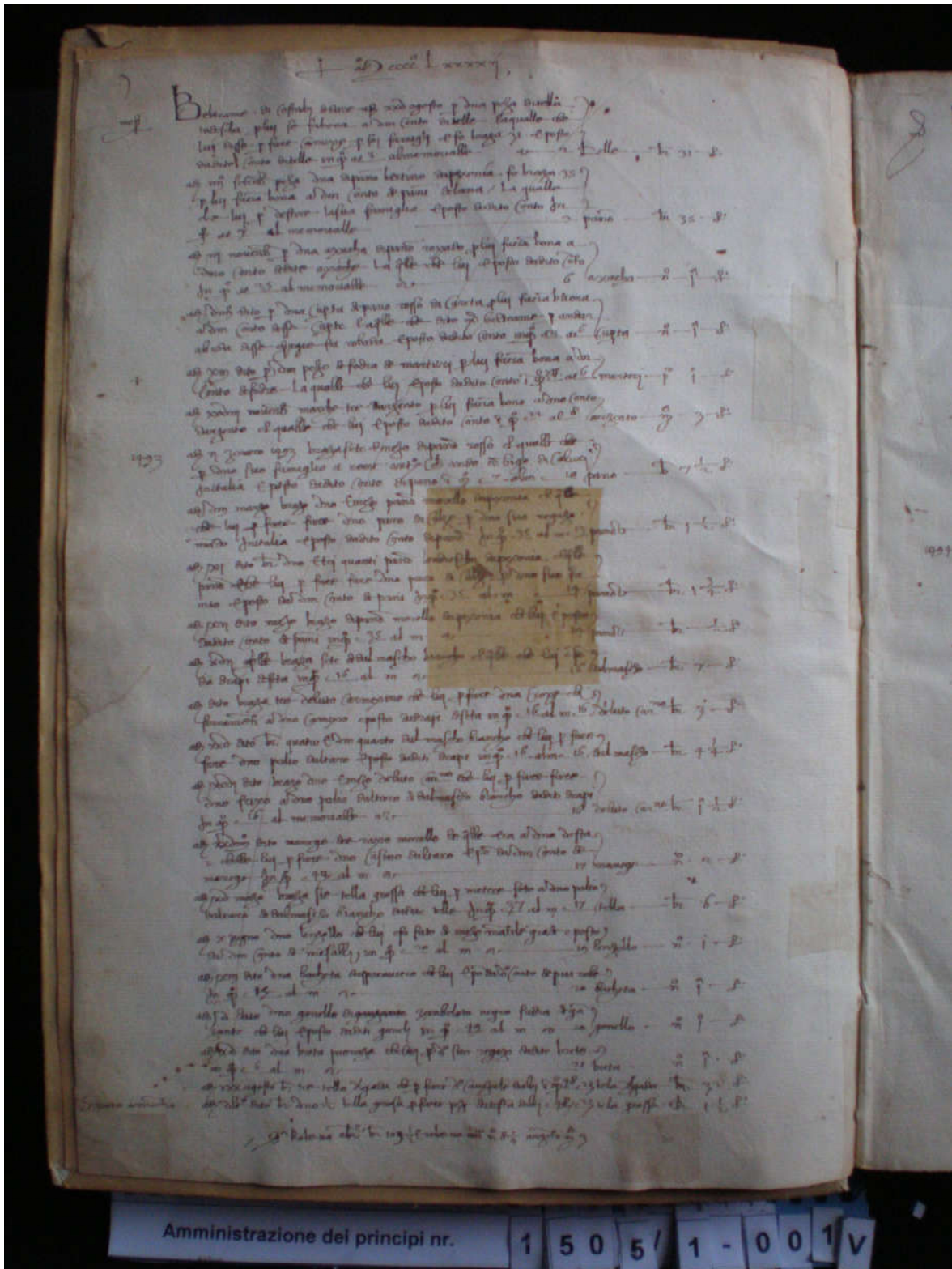
4. kép: Battyányi 1488-as kiadási kötetének első lapja, alul Pincharo láttamozásával (AdP 752, 1r)

5. kép: Battyányi konyhakönyvének borítója (AdP 753)

6. kép: Ludovico di Orlando tárházi számadása, Beltrame Costabili kormányzó számlájának első oldala (AdP 1505, 1v)

Amministrazione dei principi nr.

1505/1-001V

Összegzés

Estei Hippolit (Ippolito I d'Este) esztergomi érseksége alatt keletkezett számadáskönyvek részletes bemutatását tűztem ki doktori kutatásom céljául. A dolgozat szorosan vett időkerete az a tizenegy és fél év, amely alatt az esztergomi kötetek keletkeztek (1487–1498), s amely nagyrészt lefedi Hippolit érsekségét, teljességében esztergomi jelenlétét (1487–1496). Az itáliai számvevőtisztek által alkalmazott vegyes, magyar és ferrarai elemekből összeálló könyvelési rendszere alapján feltérképezhető a korabeli esztergomi érsekség széleskörű adminisztrációja. A 33 db ránc maradt esztergomi számadáskönyv vizsgálatával sikerült átlátni a kötetek közti összefüggésrendszert, amely a töredékesen megmaradt, vagy elveszett források pótlására is lehetőséget kínál. Vezérfonalam elsősorban Piero Pincharo de Parma számvevőtiszt munkássága, főkönyvszerkesztői tevékenysége volt. Emellett leírtam a más udvari tisztek által készített számadásokat is, amelyek Pincharo munkájának előzményeként, adatforrásaként, folytatásaként szolgáltak, vagy a rendszer mellett önállóan léteztek (pl. *guardaroba* számadás). Az alkalmazott hivatkozásrendszer első fokának ábrázolására két provizori számadás átírását – Battyányi István udvarbíró pizétum számadását és újonnan megtalált konyhakönyvét – is elkészítettem, a tételek pontos főkönyvi megfelelőinek közlésével. Kutatásom tehát elsősorban forrásfeltárássra, forrásismertetésre, valamint az alkalmazott ferrarai típusú adminisztráció és könyvelési rendszer megértésére irányult. Mindezek eredményeként kidolgoztam e forráscsoport elemzésének egy lehetséges módszertanát.

A számadások tanulságait összevettem a bőséges magán- és diplomáciai levelezéssel, különösképpen Beltrame Costabili kormányzó jelentéseivel, amely alapján vizsgáltam az esztergomi udvar személyi összetételének alakulását és leírtam Hippolit ferrarai személyzetének Esztergomban eltöltött tíz évének eseménytörténetét.

A kutatás során alkalmazott módszereim ennek megfelelően a filológia, paleográfia, kodikológia, forrás- és szövegkritika eszköztárából álltak össze. Klasszikus levéltáros feladatoknak is eleget tettem konkordanciák felállításával, az eredeti kötetek és a másolatok, mikrofilmek, szövegkiadások egybevetésével, a fellelhető levéltári és kéziratári segédletek tévedéseinek helyreigazításával. A kötetleírások során összegyűjtöttem azon megfigyeléseimet, amely a további kutatások kiindulópontjául, segítségül szolgálhatnak.

Riassunto

Mi sono prefissa come obiettivo della ricerca di dottorato la presentazione dettagliata dei libri di conto risalenti al periodo in cui Ippolito I d'Este fu arcivescovo di Esztergom. L'arco di tempo abbracciato dalla tesi sono gli undici anni e mezzo in cui sono nati i volumi relativi a Esztergom (1487–1498), e corrisponde a grandi linee all'arcivescovato strigoniense di Ippolito, coprendo del tutto il periodo della sua presenza fisica nella città sede (1487–1496). In base al sistema misto di amministrazione contabile adoperato dai ragionieri italiani, composto da elementi ungheresi e ferraresi, è possibile ricostruire l'amministrazione intera dell'arcivescovato di Esztergom nel dato periodo. L'analisi dei trentatré (33) libri superstiti di conto di Esztergom ha permesso di una lettura attraverso il sistema delle connessioni tra i vari registri, fatto che offre anche la possibilità di integrare le fonti andate perdute o danneggiate. Il filo conduttore della mia ricerca è stata innanzitutto l'attività del ragioniere Piero Pincharo de Parma. Ho descritto inoltre anche i libri contabili preparati dagli altri ufficiali dell'amministrazione che servivano come precedenti, fonti di dati o continuazione del lavoro di Pincharo o che esistevano parallelamente al sistema instaurato (p.es. il libro del guardaroba). Al fine di descrivere il primo livello dei rimandi interni al sistema, ho trascritto due libri di conto scritti dal provvisore István Battyányi (il libro dell'entrata del *pisetum* e il suo libro di cucina, recentemente ritrovato), indicando per ogni voce i punti esattamente corrispondenti nel libro mastro. La mia ricerca era volta quindi innanzitutto a rilevare le fonti, alla loro presentazione, nonché a comprendere il sistema contabile ferrarese applicato. Come risultato ho elaborato una metodologia adeguata per svolgere ricerche su questo gruppo di fonti. Ho confrontato le conseguenze tratte dai libri di conto con l'abbondante corrispondenza privata e diplomatica coeva, innanzitutto con le relazioni del governatore Beltrame Costabili. Grazie a questo spoglio, ho potuto analizzare la trasformazione della composizione del personale della corte di Esztergom ed ho descritto la cronologia dei fatti nel decennio che il personale ferrarese di Ippolito I d'Este ha passato a Esztergom.

I metodi applicati durante la ricerca sono stati conseguentemente quelli della filologia, della paleografia, della codicologia, della critica delle fonti e della critica testuale. Ho pure svolto indagini tipicamente archivistiche preparando le concordanze tra i volumi originali, le copie, i microfilm e le edizioni testuali, dal confronto delle quali ho potuto indicare gli errori contenuti nei sussidi archivistici. Nel descrivere i volumi ho raccolto osservazioni personali, che spero possano essere spunto per ulteriori ricerche.